

INSTITUTUL DE MARXISM-LENINISM
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.U.S.

V. I. LENIN

OPERE
COMPLETE

EDIȚIA A DOUA

EDITURA POLITICĂ
BUCUREȘTI — 1962

INSTITUTUL DE MARXISM-LENINISM
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.U.S.

V. I. LENIN

VOL.

9

Iulie 1904 — martie 1905

0 000008 95546

BCU IASI

EDITURA POLITICĂ
BUCUREȘTI — 1962

I. 25 118.

Biblioteca Cabinetului de
Marxism-Leninism

T. II-13790

PREFAȚĂ

Volumul al nouălea al Operelor complete ale lui V. I. Lenin cuprinde lucrările scrise de el din iulie 1904 pînă în martie 1905. Aceasta a fost o perioadă de pregătire și de început a primei revoluții burghezo-democratice din Rusia, în care clasa muncitoare, împinsă în avangarda mișcării muncitorești internaționale de către întregul mers al dezvoltării sociale, a acționat ca o forță hotărîtoare a revoluției, ca hegemon al ei.

În același timp, aceasta a fost o perioadă de aprigă luptă în sînul partidului între bolșevici și menșevici, de luptă dusă de bolșevici pentru ieșirea din criza în care se afla partidul și care fusese provocată de acțiunile dezorganizatoare ale menșevicilor, de luptă pentru convocarea Congresului al III-lea al partidului.

Lucrările cuprinse în acest volum redau tabloul luptei eroice duse de bolșevici, în frunte cu V. I. Lenin, pentru întărirea partidului revoluționar marxist al clasei muncitoare, pentru strategia și tactica revoluționară a bolșevismului ; ele caracterizează rolul partidului și influența lui asupra mersului revoluției din Rusia.

*
* *
*

La începutul secolului al XX-lea, capitalismul intrase în ultimul și cel mai înalt stadiu al dezvoltării sale, în stadiul imperialist. În Rusia, capitalismul monopolist se împletea cu cele mai puternice rămășițe ale iobăgiei, dintre care cele

mai însemnate erau absolutismul țarist și proprietatea funciară moșierească. Devenise, în același timp, mai accentuată și dependența Rusiei de capitalul străin, care pusese mîna pe pozițiile-cheie din ramurile cele mai importante ale industriei. Proletariatul din această țară era supus la o cruntă exploatare capitalistă. Țărănimia, subjugată de moșieri și aservită de chiaburi, era condamnată la sărăcie permanentă, la foamete și ruină. Criza economică din anii 1900-1903 și războiul cu Japonia, care a izbucnit în anul 1904, au făcut să se înrăutățească și mai mult situația maselor muncitoare. În această țară, care devenise punctul nodal al tuturor contradicțiilor imperialismului, se cristalizaseră condiții economice și politice care arătau limpede că se apropia momentul unei explozii revoluționare. La începutul secolului al XX-lea, pe întinsul țării s-a dezlănțuit un val nemaipomenit de greve și demonstrații. În 1900, la Harkov, demonstrația de 1 Mai a cuprins aproape 10 000 de muncitori. În 1901, greva muncitorilor de la uzina „Obuhov“ s-a transformat într-o insurrecție armată. În martie 1902 au avut loc marile greve și demonstrații ale muncitorilor de la Batum, iar în noiembrie, vestita grevă de la Rostov. În vara anului 1903, greva generală din sudul Rusiei a cuprins Caucazul, Ucraina și Crimeea. În noiembrie 1904 au început să se desfășoare demonstrații împotriva războiului. Asemenea demonstrații au fost organizate la Batum, Saratov, Kiev, Riga și în alte orașe. În decembrie 1904 a izbucnit puternica grevă a muncitorilor de la Baku, la care au participat peste 50 000 de oameni și care s-a terminat prin victoria muncitorilor. Aceste greve și demonstrații au arătat o creștere a conștiinței politice a clasei muncitoare, au dovedit capacitatea ei de organizare și strînsa unitate din rîndurile ei. Caracterizînd aceste acțiuni ale clasei muncitoare, Lenin scria : „Proletariatul se contrapune pentru prima oară, ca clasă, tuturor celorlalte clase și guvernului țarist“ (volumul de față, pag. 254).

Sub influența manifestărilor revoluționare ale clasei muncitoare, într-o serie de gubernii au avut loc și acțiuni de masă ale țărănimii. Aproape din toate colțurile Rusiei, guvernatorii comunicau departamentului poliției că țărani au trecut la „jefuirea sistematică“ a conacelor moșierești și dau

foc pădurilor și moșiilor. Acțiuni ale țărănimii au avut loc în guberniile Kursk, Orel, Cernigov, Saratov ș.a., iar în Caucaz, în Polonia și în Ținutul baltic aceste acțiuni au căpătat un caracter de masă cu totul deosebit. Naționalitățile asuprite se ridicau la luptă împotriva țarismului, împotriva asupririi iobăgiste, a asupririi de clasă și naționale. Manifestările revoluționare ale muncitorilor și țăranilor, creșterea mișcării de eliberare națională în regiunile periferice ale Rusiei constituiau o dovadă că în această țară e gata să se producă o adâncă criză revoluționară. „Se simte că ne aflăm în ajunul luptelor de baricade...” – scria V. I. Lenin (pag. 255).

Creșterea avântului revoluției populare cerea din partea partidului proletar o conducere politică justă și fermă a luptei revoluționare a maselor muncitoare. O însemnătate hotărâtoare pentru succesul revoluției a avut întărirea partidului, coeziunea și unitatea de monolit a rîndurilor lui, tactica lui consecvent revoluționară.

După cel de-al II-lea Congres al său, P.M.S.D.R. a trecut printr-o criză profundă, care a fost pricinuită, după cum a arătat Lenin, de „refuzul persistent al minorității de la Congresul al II-lea de a se supune majorității” (Opere, vol. 8, E.S.P.L.P. 1955, pag. 436). Bolșevicii au făcut totul pentru ca organizațiile de partid să-și desfășoare activitatea lor pe baza programului marxist-revoluționar adoptat de Congresul al II-lea și să traducă în viață, cu toată fermitatea, hotărârile congresului. Menșevicii însă zădărniceau aplicarea acestor hotărâri, trăgeau partidul înapoi, încercînd să-l readucă la fărîmițarea organizatorică, să reinvie metodele primitive și spiritul de cerc, și subminau disciplina de partid. Punînd mîna pe centrele de partid (Organul Central, Comitetul Central și Consiliul partidului) cu ajutorul împăciuitoriștilor din Comitetul Central – Noskov, Krasin și Galperin –, menșevicii l-au lipsit pe Lenin de drepturile sale de reprezentant din străinătate al Comitetului Central, au interzis tipărirea lucrărilor lui și răspîndirea de literatură leninistă fără permisiunea colegiului Comitetului Central. Ei împrôșcau cu calomniile pe Lenin și pe bolșevici, căutau să discrediteze hotărârile Congresului al II-lea al partidului,

țineau sub obroc rezoluțiile prin care organizațiile locale ale partidului protestau împotriva manevrelor menșevice; totodată, dizolvau organizațiile de partid care se pronunțau pentru convocarea Congresului al III-lea al partidului și care sprijineau pe bolșevici. Toate acestea arătau că în problemele organizatorice menșevicii cotiseră spre oportunism, că ei căutau să dezorganizeze munca de partid și să submineze unitatea rândurilor partidului.

Ca urmare a acțiunilor antipartinice ale menșevicilor, partidul a fost scindat în două fracțiuni. „Așadar, s-a ajuns de fapt la existența a două partide muncitorești social-democrate ruse: unul din ele cu ziarul «Iskra», care poartă denumirea «oficială» de Organ Central al partidului, cu Comitetul Central, cu patru *din cele douăzeci* de comitete din Rusia... Celălalt partid, cu ziarul «Vpered» ca organ de presă, cu «Biroul Comitetelor Majorității din Rusia», cu 14 comitete din Rusia...” (volumul de față, pag. 238).

În lupta lor împotriva bolșevicilor, menșevicii se bucurau de sprijinul liderilor Internaționalei a II-a, care porniseră război împotriva lui Lenin și a principiilor organizatorice ale bolșevismului, întrucât lupta dusă de Lenin împotriva oportunismului menșevic era în același timp o luptă împotriva bazelor organizatorice ale partidelor din Internaționala a II-a. Chiar și Rosa Luxemburg, care se afla în flancul stâng al Internaționalei a II-a, n-a înțeles importanța pe care o avea, pentru un partid proletar, lupta dusă de V. I. Lenin pentru principii organizatorice ferme și pentru disciplina de partid și a luat atitudine împotriva lui într-un articol publicat în „Die Neue Zeit”, revista social-democrației germane. Acest articol a fost tradus de menșevici în limba rusă și publicat în nr. 69 al ziarului „Iskra”, sub titlul „Problemele organizatorice ale social-democrației ruse”. Lenin a răspuns la acest articol în lucrarea sa „Un pas înainte, doi pași înapoi”. Răspunsul dat de el Rosei Luxemburg a fost trimis lui Kautsky, însă acesta a refuzat să-l publice în „Die Neue Zeit”.

În aceste vremuri grele pentru partid, V. I. Lenin, care se afla pe atunci în străinătate, a continuat să conducă comitetele bolșevice locale din Rusia. Organizațiile de partid

și bolșevicii primeau, pe lună, de la el personal, pînă la 300 de scrisori, în care se ocupa de cele mai diverse probleme ale luptei revoluționare a proletariatului, ale organizării muncii de partid, ale ieșirii din îndelunga criză în care se afla partidul. Din scrisorile de răspuns, Lenin căpăta informații despre starea de lucruri din partid și sorbea forțe noi pentru viitoarele bătălii. Corespondența lui cu activiștii de partid din Rusia este pătrunsă de spiritul luptei intransigente împotriva oportuniștilor, pentru întărirea partidului, pentru unitatea lui pe o bază principială.

Un loc central ocupă, în acest volum, scrierile și documentele îndreptate împotriva manevrelor fracționiste și dezorganizatoare ale menșevicilor. În scrieri ale sale ca : „Ce urmărim noi?“, „Către partid“, „Scrisoare către Glebov (V. A. Noskov)“, „Scrisoare către tovarăși (Cu prilejul apariției organului majorității partidului)“, „Declarația și documentele cu privire la ruptura dintre instituțiile centrale și partid“, „E timpul să terminăm“, „Scurt istoric al scizurii din P.M.S.D.R.“, „Proiect de rezoluții ale congresului“, „Primul pas“, „Manoperele bonapartiștilor“, „Al doilea pas“ și altele se dezvăluie lupta intransigentă dusă de Lenin împotriva menșevicilor, pentru convocarea Congresului al III-lea ca singura ieșire din criza în care se afla partidul. În aceste scrieri ale sale, Lenin dezvăluie cauzele fundamentale ale crizei din partid, demască manevrele dezorganizatoare ale menșevicilor și împăciuitoariștilor și cheamă partidul la luptă pentru a asigura victoria partinității asupra spiritului de cerc.

Făcînd un istoric al crizei din partid, Lenin, în articolul său „E timpul să terminăm“, arată că în evoluția ei există patru stadii. În lucrările din volumul de față este schițat tabloul stadiului al treilea și al patrulea al evoluției acestei crize. Caracterizînd această perioadă din istoria partidului nostru, Lenin scria : „...Dezvoltarea crizei din partid în Rusia a căpătat astfel de proporții, încît a făcut să stagneze aproape întreaga muncă de partid. Situația din comitete este extrem de încurcată. Nu există aproape nici o problemă tactică sau organizatorică care să nu dea loc, în organizațiile locale, la cele mai înverșunate divergențe între fracțiuni... Nici Consiliul partidului, nici O.C., nici C.C. nu se bucură

de autoritatea necesară în rîndurile majorității activiștilor de partid ; pretutindeni apar organizații paralele, care-și frînează reciproc munca și discreditează partidul în ochii proletariatului“ (Opere, vol. 8, E.S.P.L.P. 1955, pag. 329). Acesta a fost al treilea stadiu al crizei și cel mai greu din viața partidului nostru.

Al patrulea stadiu al evoluției crizei din partid coincide cu toamna anului 1904, cînd activiștii de partid din Rusia s-au unit pentru a da o ripostă dezorganizatorilor, cînd adepții și comitetele majorității au început să-și convoace conferințele lor.

În prima jumătate a lunii august 1904, din inițiativa și sub conducerea lui Lenin, s-a ținut, în Elveția, o consfătuire a 22 de bolșevici, în cadrul căreia au fost analizate cauzele crizei din partid și mijloacele de lichidare a ei. Consfătuirea a adoptat apelul – scris de Lenin – „Către partid“, prin care organizațiile de partid erau îndemnate să lupte pentru convocarea imediată a Congresului al III-lea al partidului ca singurul mijloc de ieșire din criză.

Acest apel era pătuns de o profundă încredere în forța partidului și a clasei muncitoare : „La noi se naște un partid ! – spunem noi, văzînd cum crește nivelul de conștiință politică al muncitorilor înaintați, văzînd cît de activ participă comitetele la întreaga viață de partid – scria Lenin în apel. – La noi se naște un partid, la noi crește numărul forțelor tinere, capabile să înlocuiască și să învioreze vechile colegii de publiciști, care își pierd încrederea partidului ; la noi devin din ce în ce mai numeroși revoluționarii care dau o mai înaltă prețuire orientării ferme a vieții de partid decît oricărui cerc de vechi conducători. La noi se naște un partid, și nici un fel de subterfugii și de tergiversări nu vor împiedica împlinirea sentinței lui categorice și definitive. Din aceste forțe ale partidului nostru sorbim noi încredere în victorie“ (volumul de față, pag. 21). Apelul a devenit un program de acțiune al bolșevicilor în lupta pentru unitatea partidului.

Înarmate cu programul de acțiune leninist, comitetele locale au desfășurat o luptă perseverentă pentru convocarea congresului. Din septembrie pînă în decembrie 1904 s-au

ținut trei conferințe regionale ale comitetelor majorității care erau pentru convocarea Congresului al III-lea al partidului, și anume ale comitetelor din sud, din Caucaz și din nord. Aceste conferințe au aprobat apelul adresat de cei 22 de bolșevici și au ales un Birou al Comitetelor Majorității (B.C.M.), care a devenit de fapt Comitetul Central al partidului bolșevic și care și-a asumat sarcina de a organiza Congresul al III-lea al partidului. În proiectul de înștiințare cu privire la constituirea Biroului Comitetelor Majorității, Lenin a declarat : „Lozinca noastră este : lupta partinității împotriva spiritului de cerc, lupta orientării consecvent revoluționare împotriva zigzagurilor, confuziei și întoarcerii la linia rabocedelistă, lupta, în numele organizării și al disciplinei proletare, împotriva dezorganizatorilor“ (pag. 69-70).

Pentru a-și desfășura cu succes lupta lor în vederea congresului și pentru a asigura pregătirea lui ideologică, bolșevicii aveau nevoie de un organ al lor de presă. Sub conducerea lui V. I. Lenin a fost fondat ziarul „Vpered“, al cărui prim număr a apărut la 4 ianuarie (st. n.) 1905. Redacția ziarului era alcătuită din V. I. Lenin, V. V. Vorovski, A. V. Lunacearski și M. S. Olminski. În articolele și notele sale publicate în ziarul „Vpered“ (numărul lor trece de 60), Lenin a elaborat linia tactică a bolșevicilor în legătură cu insurecția armată, guvernul revoluționar provizoriu și dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii, și în legătură cu atitudinea social-democrației față de mișcarea țărănească, față de burghezia liberală și de războiul ruso-japonez. Linia tactică a ziarului „Vpered“ a devenit linia tactică a Congresului al III-lea al partidului, ale cărui hotărâri au avut la bază tezele formulate și fundamentate de Lenin în paginile ziarului. Congresul al III-lea, într-o rezoluție specială, a scos în evidență rolul excepțional pe care l-a avut ziarul „Vpered“ în lupta împotriva menșevismului, pentru restabilirea spiritului de partid în formularea și elucidarea problemelor tactice puse de mișcarea revoluționară și a adus mulțumiri redacției acestui ziar.

La propunerea lui Lenin, membrii Biroului Comitetelor Majorității au început să viziteze în mod sistematic comitele și grupurile locale și să ducă o luptă hotărâtă împotriva

menșevicilor și împăciuitoriștilor, pentru convocarea Congresului al III-lea al partidului. Comitetele locale, în covârșitoarea lor majoritate, au mers alături de Biroul Comitetelor Majorității. În martie 1905, din cele 28 de comitete, 21 s-au pronunțat pentru convocarea congresului. Au mers cu bolșevicii marile regiuni industriale și principalele centre : Petersburg, Moscova, Riga, Baku, Ekaterinoslav, Odesa, Donbass, Regiunea industrială centrală, Uralul. În marea lor majoritate, cadrele de revoluționari de profesie l-au susținut într-un tot pe Lenin. Partidul își strângea rîndurile în jurul lui Lenin, conducătorul său.

În a doua jumătate a anului 1904, guvernul țarist, înspăimîntat de situația revoluționară ce se crease în țară, a încercat, prin diferite concesii mărunte, să atragă de partea sa burghezia liberală. Aceste concesii au provocat o învioreare în activitatea zemților, care în discursurile rostite la banchetele și congresele lor au început să spună că ar fi necesar ca reprezentanții burgheziei să se apropie de putere, că ar fi de dorit să se acorde libertăți politice și o constituție, pe care le așteptau să le vină, ca un dar, „de la înălțimea tronului monarhic“. Sub influența acestei mișcări, menșevicii au anunțat un plan de sprijinire a „campaniei zemstvelor“, întreprinsă de liberali. Într-o scrisoare specială adresată organizațiilor de partid, ei le recomandau să nu formuleze revendicări proprii față de guvern, ci să îndemne burghezia să prezinte ea revendicări democratice în numele poporului. Lenin și bolșevicii au desfășurat o luptă necruțătoare împotriva tacticii oportuniste, codiste a menșevicilor. În broșura sa „Campania zemstvelor și planul «Iskrei»“, Lenin a demascat tactica conciliatoare a menșevicilor și a arătat că a-ți pune speranța în burghezia liberală atunci cînd e vorba de lupta împotriva țarismului înseamnă a te tîri în coada mișcării burgheze. Proletariatul – spunea Lenin – trebuie să se situeze în fruntea mișcării și să pregătească insurecția armată. „Sarcina clasei muncitoare constă în a-și lărgi și întări organizarea ei, a-și intensifica la maximum munca de agitație în rîndul maselor, folosindu-se de orice șovăială a guvernului, propagînd ideea insurecției, explicînd necesitatea ei...“ (pag. 95). Bolșevicii nu-i chemau pe muncitori

la banchetele liberalilor, ci în stradă, la demonstrații împotriva absolutismului, în fruntea tuturor forțelor revoluționare aflate în luptă.

În articolele „Absolutismul și proletariatul“, „Căderea Port-Arthurului“, „Capitalul european și absolutismul“, incluse în volumul de față, se face o profundă analiză a falimentului militar și a crizei politice a absolutismului, și se subliniază că în Rusia revoluția este inevitabilă și se apropie. Pornind război împotriva Japoniei, absolutismul conta pe o victorie ușoară, considerînd că această victorie îi va deschide noi piețe de desfacere, va ridica prestigiul absolutismului, îl va ajuta să înăbușe mișcarea revoluționară din țară. Dar socotelile țarismului s-au dovedit greșite. Înfrîngerea trupelor țariste a făcut ca în Rusia să se ascută toate contradicțiile vieții sociale și a grăbit izbucnirea revoluției. Dintre toate partidele, numai bolșevicii s-au situat pe o poziție revoluționară justă față de război, pe o poziție care reflecta interesele de clasă ale proletariatului și ale tuturor oamenilor muncii. Ei au demască caracterul antipopular și imperialist al războiului și au lansat lozincă înfrîngerii guvernului țarist. În timp ce menșevicii lansau lozincă „Pace cu orice preț!“, fără a lega această lozincă de lupta revoluționară împotriva absolutismului, bolșevicii chemau la luptă împotriva războiului și a țarismului și arătau că înfrîngerea țarismului în război va descătușa forțele revoluționare din țară, va grăbi prăbușirea absolutismului și va deschide cale liberă spre revoluția socialistă.

„Cauza libertății în Rusia și a luptei proletariatului rus (și mondial) pentru socialism depinde în mare măsură de înfrîngerile militare ale absolutismului... Nu poporul rus, ci absolutismul rus a început acest război colonial, care s-a transformat într-un război între lumea burgheză veche și cea nouă. Nu poporul rus, ci absolutismul a ajuns la o înfrîngere rușinoasă. Poporul rus a avut de cîștigat de pe urma înfrîngerii absolutismului. Capitularia Port-Arthurului este prologul capitulării țarismului“ – scria Lenin în articolul „Căderea Port-Arthurului“ (pag. 158-159).

Înfrîngerea militară a absolutismului în războiul ruso-japonez a fost apreciată de Lenin ca un simptom al prăbușirii

întregului sistem politic al țarismului. Războiul a dat la iveală întreaga putreziciune a absolutismului, a arătat că el e incompatibil cu necesitățile progresului social, cu interesele poporului.

Previziunea științifică a lui Lenin că se apropie revoluția s-a adevărat. La 9 ianuarie 1905 au avut loc la Petersburg evenimente sîngeroase. Focurile de armă cu care au fost întîmpinați muncitorii neînarmați care se duceau să înmîneze o petiție la Palatul de iarnă au pus în mișcare masele muncitoare din întreaga Rusie. Evenimentele de la 9 ianuarie sînt caracterizate de Lenin ca un început de revoluție, ca un punct de cotitură în istoria Rusiei, ca un moment de trecere la războiul civil fățiș, la insurecția directă împotriva țarismului. Guvernul țarist spera că printr-o răfuială sîngeroasă va putea să intimideze masele de muncitori și țărani și să împiedice creșterea mișcării revoluționare din țară. În realitate, el a făcut doar ca poporul să-și piardă credința naivă în țar și a trezit la luptă revoluționară pînă și cele mai înapoiate pături ale muncitorilor. „Într-o singură zi, educația revoluționară a proletariatului a înaintat atît de mult, cît nu ar fi putut să înainteze în luni și ani de viață ștearsă, obișnuită, abrutizantă“ (pag. 203).

La presiunile țarismului, clasa muncitoare a răspuns prin greve politice. La Petersburg continuau încă ciocnirile armate ale muncitorilor cu trupele cînd proletariatul din Moscova a declarat greva generală. La 13 ianuarie 1905, muncitorii din Riga au declarat grevă și au pornit să facă o demonstrație politică. La 14 ianuarie a izbucnit greva generală la Varșovia, iar la 18 ianuarie la Tiflis, deschizînd astfel o perioadă de greve politice în orașele Transcaucaziei. În cursul lunilor ianuarie-martie 1905 numai în industrie s-au aflat în grevă 810 000 de muncitori, adică de două ori mai mulți decît în întreg deceniul precedent... „Spre proletariatul din întreaga Rusie își îndreaptă acum privirile, cu o nerăbdare febrilă, proletariatul din lumea întreagă. Răsturnarea țarismului în Rusia, începută eroic de clasa noastră muncitoare, va însemna un punct de cotitură în istoria tuturor țărilor, va ușura lupta pe care o duc, pentru cauza lor, muncitorii de toate națiunile, din toate statele, de pe toată întinderea

globului pămîntesc“ – scria Lenin în articolul „Începutul revoluției în Rusia“ (pag. 206).

Revoluția, odată începută, a pus în mișcare toate clasele societății. Fiecare partid politic își elabora propria sa tactică în revoluție, potrivit cu interesele clasei sale. Partidul social-democrat a trebuit să-și elaboreze și el tactica sa.

O parte însemnată din lucrările lui Lenin cuprinse în volumul de față sînt consacrate fundamentării și dezvoltării strategiei și tacticii revoluționare a partidului bolșevic; în ele e demascată și criticată tactica oportunistă a menșevicilor. Din această categorie fac parte lucrări ca „Campania zemstvelor și planul «Iskrei»“, „Despre bunele demonstrații ale proletarilor și proastele raționamente ale unor intelectuali“, precum și articolele „Două tactici“, „Trebuie oare să organizăm revoluția?“, „Despre o înțelegere în vederea luptei pentru insurecție“, „Sarcini noi și forțe noi“, „Proletariatul și democrația burgheză“, „Proletariatul și țărăni-mea“ etc.

Bolșevicii se orientau spre desfășurarea revoluției proletare și a victoriei ei printr-o insurecție armată. Ei considerau că revoluția va putea să învingă numai dacă va fi asigurată hegemonia proletariatului, condus de partidul său marxist-revoluționar, și dacă clasa muncitoare va lupta în strînsă alianță cu țărăni-mea. Menșevicii erau împotriva hegemoniei proletariatului și a alianței dintre clasa muncitoare și țărăni-mea. Ei considerau drept hegemon burghezia liberală, contestau necesitatea unei organizări a insurecției revoluționare și, în fond, înlocuiau revoluția prin reforme, jucau rolul de agentură a burgheziei în sinul mișcării muncitorești. Linia adoptată de menșevici ducea la restrîngerea revoluției. Așadar, în desfășurarea revoluției în Rusia au existat, de fapt, două linii tactice. „...Tactica codismului și aceea a social-democrației revoluționare se manifestă în întreaga lor contradicție...“ – scria Lenin la 1 (14) februarie 1905 în articolul „Două tactici“ (pag. 267).

Pintre scrierile lui V. I. Lenin incluse în acest volum, un loc deosebit de important ocupă articolul „Sarcini noi și forțe noi“, în care a fost formulată pentru prima oară lo-zinca strategică fundamentală a bolșevicilor în revoluția

burghezo-democratică din 1905-1907, și anume lozinca „dictaturii democratice revoluționare a proletariatului și țărănimii“ (pag. 300). În acest articol, Lenin a criticat cu toată tăria înclinarea spre rutină a unor organizații de partid, care se cramponau de vechile forme de activitate, și a făcut apel la organizațiile de partid să promoveze cadre noi, tinere, la care energia și entuziasmul pot să compenseze lipsa de experiență. „Epoca revoluționară este pentru social-democrație același lucru ca și perioada de război pentru o armată – scria Lenin. – Trebuie să lărgim cadrele armatei noastre, s-o trecem de la contingentele de pace la cele de război, să mobilizăm pe rezerviști, să chemăm sub drapel pe cei aflați în concediu, să organizăm noi corpuri, detașamente și servicii auxiliare. Nu trebuie să uităm că în timp de război este inevitabil și necesar să se completeze rîndurile armatei cu recruți mai puțin pregătiți, să fie înlocuiți adeseori ofițerii prin simpli soldați, să fie grăbită și simplificată avansarea soldaților la gradul de ofițer“ (pag. 307).

În acest articol, Lenin a schițat un plan de reorganizare a partidului în legătură cu creșterea mișcării revoluționare în țară, fapt care pune în fața partidului necesitatea de a aplica noi metode tactice de luptă, de a da dovadă de mai multă suplețe și de a căuta noi forme organizatorice. Lenin cerea organizațiilor de partid să-și consolideze, să-și mențină și să-și lărgească activitatea lor ilegală, folosind în același timp diverse organizații legale și diverse forme legale de muncă.

În planul de refacere a articolului „Evenimentul zilei“, Lenin menționa că „un rol deosebit de important capătă *partidul* ca avangardă a clasei, ca educator și organizator“.

Subliniind rolul deosebit de important al partidului marxist, Lenin i-a avertizat pe bolșevici asupra pericolului pe care-l prezintă blocurile lipsite de principii, unificările „împăciunitoriste“ cu menșevicii. Cu o deosebită neliniște a urmărit el oscilațiile împăciunitoriste manifestate de unele comitete ale majorității cu prilejul pregătirilor pentru Congresul al III-lea. Într-o scrisoare a sa adresată lui A. A. Bogdanov și lui S. I. Gusev, Lenin scria : „Despre o alianță între Comitetul din Petersburg al majorității și un grup de menșevici

«am auzit» de la oameni străini, dar nu aveam nici o știre de la ai noștri. Nici nu ne vine să credem că un pas atât de naiv, care înseamnă o adevărată sinucidere, a putut fi făcut de bolșevici... Se vede treaba că bolșevicii vor încă o dată să fie duși. Singura noastră forță o constituie sinceritatea desăvârșită și coeziunea, energia cu care atacăm. Or, oamenii, pe cât se pare, s-au moleșit de când cu «revoluția»!! Când nevoia de organizare e de o sută de ori mai stringentă, ei se lasă în voia dezorganizatorilor“ (pag. 247).

Congresul al III-lea al partidului, în curs de convocare, era considerat de Lenin ca un congres al partidului bolșevic, ca un congres care trebuie să ducă un război necruțător împotriva oportunistului și împăciuitorismului. Și Lenin a pus în fața bolșevicilor sarcina de a strânge laolaltă „...într-o organizație cu adevărat de fier pe cei ce vor să lupte, și cu acest partid mic, dar tare, să dăm lovituri nimicitoare monstrului puhav al pestrițelor elemente neoiskriste...” (pag. 248). În planurile și proiectele de rezoluții pentru Congresul al III-lea al partidului, V. I. Lenin elaborează linia fundamentală și programul de lucru al congresului și schițează tezele principiale ale partidului în problemele cele mai importante ale strategiei și tacticii partidului în revoluția burghezo-democratică care a început în Rusia. Vorbind despre sarcinile congresului, V. I. Lenin a scris că „congresul trebuie să fie simplu, de scurtă durată și cu un număr nu prea mare de delegați. E un congres pentru organizarea războiului“ (pag. 249).

În perioada revoluției, Lenin manifestă un deosebit interes pentru istoria Comunei din Paris. La 5 (18) martie 1905, el a prezentat la Geneva, în fața coloniei ruse a emigranților politici, un referat despre Comuna din Paris. Referatul, din păcate, n-a fost găsit; s-a păstrat doar planul expunerii despre Comună. Generalizând experiența Comunei din Paris, Lenin relevă îndeosebi măsurile politice și economice ale Comunei. Subliniind caracterul internațional al Comunei și însemnătatea ei istorică mondială, Lenin scria: „În mișcarea actuală ne sprijinim cu toții pe Comună“ (pag. 339).

*

* * *

În volumul de față se publică pentru prima oară „Proiectul de rezoluții ale grupului de la Geneva al majorității“, în care este demascată politica bonapartistă a menșevicilor și în care toți membrii de partid sînt chemați să desfășoare o agitație energetică în favoarea convocării Congresului al III-lea.

În secțiunea „Materiale pregătitoare“ se publică 12 documente scrise de Lenin, care sînt incluse pentru prima oară în Opere și care reprezintă, de fapt, niște planuri, teze și note. Aceste documente introduc pe cititor în laboratorul de creație al lui Lenin, îi arată în mod concret cu cîtă meticulozitate elabora el operele sale, îl informează asupra procedurilor și metodelor lui de lucru. Un interes deosebit prezintă, în această secțiune, patru documente care fac parte din materialele pregătitoare pentru lucrarea „Sarcini noi și forțe noi“.

Toate lucrările și documentele din acest volum sînt dispuse în ordine cronologică, cu excepția „Completării la articolul «Planul bătăliei de la Petersburg»“, care a fost contopită cu articolul.

*Institutul de marxism-leninism
de pe lângă C.C. al P.C.U.S.*

CE URMĂRIM NOI ? ¹
(CĂTRE PARTID)

*Scris la sfârșitul lunii iulie 1904
Publicat pentru prima oară în 1923,
în Opere alese ale lui N. Lenin
(V. Ulianov), vol. V*

Se tipărește după manuscris

Nu de mult a avut loc o adunare neoficială a 19 membri ai P.M.S.D.R. (printre care delegați la Congresul al II-lea, membri ai comitetelor și ai altor organizații de partid, precum și revoluționari care nu fac parte din organizațiile de partid). Această conferință a unor tovarăși de idei care se situează pe punctul de vedere al majorității Congresului al II-lea al partidului a discutat problema crizei din partidul nostru și a măsurilor ce trebuie luate pentru a ieși din această criză și a hotărât să adreseze tuturor social-democraților ruși apelul de mai jos.

Tovarăși ! Criza grea prin care trece partidul nostru se prelungește la infinit. Disensiunile sporesc mereu, dând naștere la noi și noi conflicte, frînând pe toată linia și în proporții cât se poate de amenințătoare activitatea pozitivă, provocînd o ruptură din ce în ce mai pronunțată în legăturile dintre partid și Organul lui Central, care s-a transformat definitiv într-un organ de cerc, și în primul rînd într-un organ al cercului din străinătate. Căutare de divergențe, dezgroparea unor probleme vechi, de mult rezolvate și devenite de domeniul trecutului, cochetare cu oportuniștii consecvenți, o extraordinară confuzie în felul de a judeca, o nerușinată ignorare a congresului partidului, a dezbatărilor și hotărîrilor lui, luarea în deridere a organizării și disciplinei de partid, zeflemeli pe seama majorității revoluționarilor care au creat partidul și care desfășoară activitate pe teren, comentarii veninoase și șicanatoare, bazate pe date ce nu pot fi dovedite și pe informații necontrolate ale unor anonimi,

pe seama lipsurilor în muncă ale comitetelor aripii revoluționare a partidului, — iată ce vedem în noua „Iskră“², care a devenit un focar de disensiuni, iată ce ne-a dat redacția, care a fost respinsă de congres și care a căutat să profite de concesiile personale pentru a provoca noi zizanii în legătură cu cooptările, pentru a-și înfăptui opera ei de distrugere a partidului.

Or, momentul istoric prin care trece Rusia cere partidului nostru să-și încordeze toate forțele sale. Starea de spirit revoluționară care domnește în rindurile clasei muncitoare, frământările care au cuprins alte pături ale populației cresc mereu, războiul și criza, foamea și șomajul subminează tot mai mult temelile absolutismului, sfârșitul rușinos al acestui război rușinos nu este chiar atât de departe, și acest sfârșit va face, în mod inevitabil, să crească frământările revoluționare, va pune clasa muncitoare față în față cu dușmanii ei, va cere social-democrației să ia cele mai hotărâte măsuri ofensive. O organizație de partid bine încheșată, o orientare consecventă marxist-revoluționară, încadrarea luptei interne de partid în limite decente și demne, astfel ca ea să nu provoace dezorganizare și să nu împiedice munca pozitivă, — aceste cerințe imperioase ale întregii mișcări muncitorești din Rusia trebuie împlinite imediat și cu orice preț, căci altfel Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia riscă să-și piardă bunul său nume și întreaga influență pe care și-a cîștigat-o.

După părerea noastră, primul pas spre atingerea acestui scop îl constituie introducerea unei depline clarități, sincerități și franchețe în relațiile dintre diferitele grupuri, orientări și nuanțe din cadrul partidului nostru. Există, fără îndoială, momente cînd interesul cauzei cere să fie trecute sub tăcere unele divergențe parțiale, dar ar fi o greșeală dintre cele mai regretabile și mai de neiertat să credem că partidul nostru trece printr-un asemenea moment. Concesiile personale făcute minorității nu au împiedicat să se producă disensiuni, problemele litigioase au și fost puse în discuție cu toată brutalitatea, întregului partid i s-a aruncat o provocare directă, și numai moliciunea și ignoranța îi pot face pe unii să viseze la o întoarcere a trecutului care a apus pentru totdeauna, să spered în posibilitatea de a ascunde ceva, de a nu spune tot

ce au de spus, de a trece sub tăcere ceva, de a se ascunde de ceva. În orice caz, politica de spălare pe mâini, de abținere pasivă, de *laissez faire*, *laissez passer* * s-a dovedit de pe acum cu totul nepotrivită în lupta noastră de partid. De acum încolo, orice eschivare și orice vicleșug sau trecere sub tăcere ar fi nu numai lipsite de sens și demne de dispreț, dar pur și simplu criminale. Facem un început și procedăm la o expunere deschisă a întregului program al luptei noastre în cadrul partidului și cerem acest lucru și celorlalți reprezentanți ai social-democrațiilor ruși de toate nuanțele, atît celor care fac parte din partid cît și celor care intenționează, în anumite condiții, să intre în partid. Numai o claritate și o sinceritate deplină pot să ofere tuturor muncitorilor conștiință și tuturor membrilor de partid materialul necesar pentru o rezolvare înțeleaptă și hotărîtă a problemelor litigioase de partid.

Noi ne situăm pe punctul de vedere al majorității de la Congresul al II-lea al partidului. În poziția greșită adoptată de minoritate la congres, în tendința ei de a apăra această poziție fără a ține seama de voința partidului vedem noi principala cauză a tuturor greșelilor și disensiunilor de mai târziu. Această poziție a fost greșită din două puncte de vedere : în primul rînd, vechiul cerc redacțional al „Iskrei“ n-a avut la cine să caute sprijin decît la aripa oportunistă a congresului nostru și a partidului nostru. În al doilea rînd, această unire cu oportuniștii declarați (în fruntea cărora se afla și continuă să se afle tov. Akimov) s-a încheiat definitiv, minoritatea considerîndu-se o parte a partidului numai în măsura în care este vorba de alegerile pentru centre. Din prima greșeală au decurs în mod logic și inevitabil întreaga confuzie de principii și toate șovăielile oportuniste pe care le întîlnim în raționamentele noii „Iskre“, în măsura în care aceste raționamente pot fi recunoscute drept principiale. Cea de-a doua greșeală a dus la sprijinirea vechiului cerc redacțional împotriva voinței partidului, la apărarea și justificarea spiritului de cerc împotriva spiritului de partid, la folosirea în discuțiile noastre a unor procedee care sînt foarte potrivite pentru ciorovăielile mic-burgheze și pentru certurile de cerc,

* — de neamestec. — *Nota trad.*

iar nu pentru lupta unor membri de partid care știu să-și respecte partidul și să se respecte pe ei înșiși. Prima greșeală a avut, în mod logic și inevitabil, drept urmare că în jurul minorității s-au strîns toți cei care gravitează spre oportunism, care înclină să tragă partidul înapoi și să-și ia revanșa pentru supărările pricinuite de social-democrația revoluționară adversarilor ei, toți aceia care exprimă tendințele intelectualiste ale mișcării noastre, toți aceia care înclină să adopte o poziție de negare intelectualist-anarhică a necesității organizării și disciplinei. Cea de-a doua greșeală a dus la dominația cercului din străinătate asupra majorității activiștilor din Rusia și la dezmățul scandalurilor specifice emigranților și care pentru minoritate țin locul metodelor de convingere.

Acum nu mai există nici un fel de îndoieli. Acum nu sînt posibile nici un fel de șovăieli pentru cei ce nu numai cu vorba sînt membri de partid, pentru cei ce vor într-adevăr să apere interesele vitale ale mișcării noastre muncitorești. Lupta a fost declarată, da, a fost declarată, și ea este dusă pe toate liniile de către minoritate, iar noi primim provocarea și declarăm o luptă intransigentă, o luptă pînă la capăt. Noi luptăm, în numele partinității, împotriva spiritului de cerc în general și împotriva vechiului cerc redacțional în special. Noi luptăm, în interesul mișcării muncitorești din Rusia, împotriva ciorovăielilor din străinătate. Noi luptăm, în numele tendințelor revoluționare-proletare ale mișcării noastre, împotriva tendințelor intelectualist-oportuniste. Noi luptăm pentru o orientare consecventă a social-democrației revoluționare împotriva oscilărilor, zigzagurilor și întoarcerilor la un trecut de mult perimat. Noi luptăm pentru o organizație de partid strîns unită a avangăzii noastre muncitorești, împotriva dezmățului intelectualist, dezorganizării și anarhiei. Noi cerem să fie respectate congresele partidului și ducem luptă împotriva nestatorniciei putrede, împotriva vorbelor care nu se potrivesc cu faptele, împotriva desconsiderării înțelegerilor și hotărîrilor adoptate în comun. Noi luptăm pentru publicitate în partid, împotriva tacticii adoptate de noua „Iskră” și de noul Consiliu al partidului³, care constă în a închide gura majorității și a ține sub obroc procesele lor verbale.

Din programul nostru de luptă decurg de la sine mijloacele și scopurile ei imediate. Primul mijloc este desfășurarea unei agitații multilaterale și cât se poate de largi, în scris și prin viu grai. Asupra acestui punct n-ar fi trebuit să insistăm dacă lupta, plină de zizanii, a minorității nu ar fi dus la apariția în rândurile partidului nostru a faimosului „împăciuito-rism“ (luat în deridere, pe bună dreptate, de Comitetul din Ekaterinoslav și de numeroase alte organizații), care-și ascunde capul sub aripă și predică încetarea luptei dintre majoritate și minoritate. Numai prin lașitate, oboseală sau sălbăticită se poate explica existența unor asemenea concepții puerile, care sînt nedemne de un membru de partid cât de cât maturizat. Putem și trebuie să vorbim despre includerea luptei de partid într-un cadru partinic, și acest lucru putem și trebuie să-l obținem nu numai prin apeluri la conștiință, dar propunerea de a renunța la susținerea a ceea ce a fost susținut în fața întregului partid la congres și a ceea ce se consideră necesar pentru interesele vitale ale partidului, dacă s-ar hotărî să fie făcută în mod public, ar fi demnă de disprețul general.

Un al doilea mijloc de luptă – și un mijloc hotărîtor – este, după părerea noastră, convocarea congresului partidului. Noi sîntem întru totul alături de comitetele care au cerut să se convoace imediat congresul al treilea al partidului⁴. Considerăm că e de datoria noastră să ne oprim în special asupra falselor argumente invocate împotriva convocării congresului de redacția noii „Iskre“ și de complicii ei declarați sau camuflați, care ascund cu grijă această argumentare (prea puțin compatibilă cu datoria de partid) de ochii lumii (așa cum o ascund Liga din străinătate⁵ și redacția „Iskrei“, a cărei agitație a fost numai în parte dată în vileag și demascată de către comitete). Primul argument este acesta : congresul va duce la sciziune. Chiar simplul fapt că minoritatea recurge la un asemenea argument arată întreaga falsitate a poziției ei. Fiindcă, vorbind în felul acesta, minoritatea recunoaște că partidul este împotriva ei, că cercul din străinătate s-a impus partidului cu forța, că acest cerc se menține numai datorită faptului că Rusia este departe și că condițiile în care activează adevărații revoluționari în străinătate sînt deosebit de grele. Cei ce sînt cinstiți față de partid, cei ce doresc în

mod sincer să desfășoare o muncă colectivă nu se tem de congres, ci doresc convocarea lui pentru a înlătura disensiunile, pentru a face să existe concordanță între partid și organele lui împuternicite, pentru a lichida nedemna situație de echivoc. A te folosi de sciziune ca de o sperietoare nu înseamnă altceva decît a dovedi în mod concret că ai conștiința necurată. Fără supunerea minorității față de majoritate nu poate să existe partid cît de cît demn de denumirea de partid muncitoresc, și dacă este nevoie de concesii reciproce (iar nu unilaterale), dacă uneori este necesar să se recurgă la compromisuri și înțelegeri între părțile partidului, ele sînt posibile și admisibile numai în cadrul congresului. Nici un revoluționar care se respectă n-o să vrea să rămînă într-un partid care se menține ca un tot numai datorită tărăgănării artificiale a convocării congresului său.

Al doilea argument : există încă posibilitatea de a ajunge la o împăcare și fără congres. Pe ce se întemeiază o asemenea părere, nu se știe. Cei ce împărtășesc o asemenea părere nu se manifestă și nu acționează altfel decît în culise. N-a venit oare vremea să renunțăm la această intrigă de culise, care nu face decît să sporească și mai mult neîncrederea reciprocă, să întetească vrajba și să încurce situația ? Dacă nu se hotărăște nimeni să prezinte în fața tuturor un plan de împăcare, nu se explică oare această ezitare prin faptul că în actuala situație nici nu este posibil un asemenea plan, care în cel mai bun caz nu ar face decît să provoace risete ? Cine înțelege prin pace cooptarea în Comitetul Central a unor persoane agreate de minoritate nu dorește pacea, ci întărirea luptei duse de majoritate ; el nu înțelege că lupta din partid a depășit definitiv cadrul ciorovăielilor în jurul cooptării. Cine înțelege prin pace încetarea controverselor și a luptei nu face decît să revină la mentalitatea vechiului cerc : în partid vor exista întotdeauna controverse și luptă, numai că ele trebuie să fie îndrumate pe un făgaș partinic, și acest lucru îl poate face doar congresul. Într-un cuvînt, oricum ați întoarce această lozincă a păcii fără congres, oricum ați suci această idee de a împăca pe cei aflați în luptă fără a satisface nici una din părți, veți vedea că această genială idee nu exprimă altceva decît dezorientare și incapacitate de gîndire, și ea dovedește că purtătorii ei nu știu ce să vrea și

pentru ce să lupte. Dacă pînă și planul unui om atît de influent (fost pe vremuri influent) ca Plehanov de a stinge focul chiar în momentul izbucnirii lui, prin maximum de concesii personale, a suferit un fiasco total, se poate oare vorbi în mod serios despre asemenea planuri în momentul de față ?

Al treilea argument : este posibilă o denaturare a congresului. La acest argument a și răspuns Comitetul din Petersburg, care l-a calificat drept o insinuaare⁶. Și această declarație a unui comitet local a fost o palmă meritată pentru cei ce au adus, pe furiș, niște acuzații pentru care nu au nici umbră de dovadă, cu toate că atît Consiliul superior cît și organul de presă al partidului se află în mîinile minorității, astfel că minoritatea deține în mîinile ei nu numai instrumentul de demascare publică a abuzurilor pe care le bănuiește, dar și pe cel de îndreptare și de influențare pe cale administrativă. Oricine își dă seama că minoritatea ar fi uzat de mult de fapte, dacă ele ar fi existat, și că recenta rezoluție a Consiliului, care dovedește că au lipsit asemenea dovezi în trecut, garantează că existența lor este imposibilă și pe viitor⁷. Recurgînd la un asemenea argument, „Iskra“ dovedește, o dată în plus, că în paginile ei injuriile triviale au înlocuit acum polemica, și ne obligă să întrebăm pe toți membrii de partid : avem noi într-adevăr un partid ? Vrem noi, după exemplul socialiștilor-revoluționari, să ne mulțumim cu decorul și firma, sau, dimpotrivă, ne considerăm datori să demascăm orice denaturare ?

Al patrulea argument : divergențele n-au fost încă lămurite. Cel mai bun răspuns la un asemenea argument îl dă „Iskra“ nouă, și partidul, cunoscînd-o, poate să-și dea seama că divergențele sînt născocite, iar nu lămurite, și că se produce o confuzie și mai mare. Numai un congres, în cadrul căruia toți tovarășii vor putea să-și expună în mod deschis și fără rezerve dezideratele lor, va aduce lumină în aceste probleme extrem de încurcate și în actuala situație extrem de confuză.

Al cincilea argument : congresul își va sustrage forțele și mijloacele sale de la munca pozitivă. Și acest argument sună ca o amară ironie, fiindcă nu se poate închipui o mai mare

sustragere de forțe și mijloace decât aceea pe care o provoacă disensiunile.

Hotărît lucru, toate aceste argumente împotriva convocării congresului dovedesc fie ipocrizie, fie necunoașterea problemei și o atitudine de neîncredere lașă în forțele partidului.

Partidul nostru este din nou grav bolnav, dar el are destule forțe pentru a se ridica din nou și a deveni demn de proletariatul rus. Noi socotim că pentru vindecarea acestei boli sînt necesare următoarele trei schimbări, pe care vom căuta să le înfăptuim prin toate mijloacele loiale.

Prima schimbare : trecerea redacției Organului Central în mîinile adeptilor majorității de la Congresul al II-lea al partidului.

A doua : subordonarea efectivă a organizației locale din străinătate (adică a Ligii) organizației centrale pe întreaga Rusie (Comitetului Central).

A treia : garantarea, prin statut, a practicării unor metode partinice în lupta de partid.

După cele arătate pînă aci ar mai rămîne puține de spus despre aceste trei puncte esențiale ale programului nostru. Că vechea redacție a „Iskrei“ a dovedit acum prin fapte că nu e bună de nimic, e un lucru incontestabil pentru noi. Nu iskrismul este perimat, cum a descoperit tov. Martov după înfrîngerea lui în alegeri, ci vechea redacție a „Iskrei“. Acum ar fi o dovadă de ipocrizie din partea noastră să nu vorbim în mod deschis despre toate acestea după provocarea ce a fost aruncată de cerc întregului partid. Asupra situației anormale a organizației din străinătate, care s-a transformat într-un al doilea (dacă nu al treilea) centru și ignorează cu desăvîrșire C.C. al partidului, nu face să insistăm prea mult. În sfîrșit, întreaga experiență a luptei de după congres ne obligă să ne gîndim la situația juridică a minorității din partidul nostru (oricare ar fi ea). Această experiență arată, după convingerea noastră, că este necesar ca în statutul partidului să fie asigurate drepturile oricărei minorități, pentru ca permanentele și inevitabilele izvoare de nemulțumire, de iritare și de luptă să fie astfel abătute de pe vechiul fîgaș filistin al scandalurilor și certurilor și îndrumate pe fîgașul, încă neobișnuit, al unei lupte organizate și demne pentru propriile convingeri. Printre aceste garanții absolut necesare conside-

răm că trebuie să figureze : dreptul, pentru minoritate, de a avea un grup (sau mai multe) de publicişti, care să poată fi reprezentate la congrese şi să dispună de deplină „libertate de exprimare“. Trebuie să dăm, în general, cele mai largi garanţii în ce priveşte editarea unor publicaţii de partid consacrate criticii activităţii instituţiilor centrale ale partidului. Este necesar să se acorde comitetelor dreptul de a primi (în cadrul transportului organizat pentru întregul partid) publicaţiile de partid pe care le doresc. Este necesar ca pînă la Congresul al IV-lea să se suspende dreptul Comitetului Central de a influenţa altfel decît prin sfaturi componenţa comitetelor. Noi nu elaborăm aici în amănunţime propunerile noastre, fiindcă nu scriem un proiect de statut, ci doar un program general de luptă. Considerăm că este extrem de important ca măsurile propuse de Comitetul Central minorităţii de la Congresul al II-lea în ce priveşte publicarea articolelor scrise de cei nemulţumiţi să fie consfinţite prin statut, pentru ca nemulţumirile să se manifeste în mod decent, pentru ca mirajul prostesc al stării de asediu (creat de eroii cooptării) să se risipească definitiv şi ca inevitabilele lupte interne de partid să nu frizeze munca pozitivă.

Sîntem datori să facem minoritatea noastră să înţeleagă că lupta pentru componenţa centrelor trebuie desfăşurată numai în cadrul congreselor şi că ea nu trebuie să împiedice, prin zizaniile ei, activitatea noastră după congrese ; sîntem datori să facem neapărat acest lucru, căci altfel partidul nostru va fi împins la pieire. În sfîrşit, în programul general vom menţiona doar pe scurt unele modificări parţiale de statut dorite de noi, cum ar fi transformarea Consiliului dintr-o instituţie de arbitraj într-o instituţie aleasă de congres, modificarea primului paragraf din statut în spiritul majorităţii de la Congresul al II-lea, cu includerea în numărul organizaţiilor de partid a tuturor organizaţiilor muncitoreşti şi a tuturor grupurilor de social-democraţi ruşi care în perioada cercurilor au avut o existenţă aparte şi care acum ar vrea să intre în partid etc. etc.

Prezentînd acest program cu privire la lupta noastră internă de partid, invităm toate organizațiile partidului și pe reprezentanții tuturor nuanțelor din rîndurile lui să se pronunțe în privința programului lor, pentru a crea astfel posibilitatea unei pregătiri treptate, serioase, precaute și chibzuite a congresului.

Noi nu avem un partid – își spuneau participanții la revoluția de palat din redacția noastră, care își făceau socoteala că Rusia este departe și că activiștii de acolo sînt deseori schimbați, în timp ce ei sînt de neînlocuit. La noi se naște un partid! – spunem noi, văzînd cum comitetele se trezesc la o participare activă, văzînd cum crește conștiința politică a muncitorilor înaintați. La noi se naște un partid, la noi sporește numărul forțelor tinere, capabile să învieze și să înlocuiască colegiile de publiciști, ajunse în stare de decrepitudine, la noi sînt și devin tot mai numeroși revoluționarii care dau o mai înaltă prețuire orientării vechii „Iskre“, care i-a educat, decît oricărui cerc de redactori. La noi se naște un partid, și nici un fel de subterfugii și tergiversări, nici un fel de ocări de bătrîn furios, de felul celor proferate de noua „Iskră“, nu vor împiedica împlinirea sentinței lui categorice și definitive.

Din aceste forțe proaspete ale partidului nostru sorbim noi încredere în victorie.

CĂTRE PARTID

Nu de mult a avut loc o adunare particulară a 22 de membri ai P.M.S.D.R., tovarăși de idei care se situează pe punctul de vedere al majorității de la Congresul al II-lea al partidului ; această conferință a discutat problema crizei din partidul nostru și a măsurilor ce trebuie luate pentru a ieși din această criză, și a hotărît să adreseze tuturor social-democraților din Rusia apelul de mai jos :

Tovarăși ! Criza grea prin care trece viața de partid continuă să se prelungească, și nu se vede care va fi sfârșitul ei. Disensiunile sporesc, dând naștere la noi și noi conflicte, și munca pozitivă a partidului este extrem de stinjenită pe toată linia de aceste disensiuni. Forțele partidului, care este încă tânăr și n-a avut timp să se întărească, se irosesc fără rost, în proporții amenințătoare.

Or, momentul istoric pune în fața partidului cerințe uriașe, cum n-au mai fost niciodată. Crește efervescența revoluționară a clasei muncitoare, se întetesc frământările și în alte părți ale societății, războiul și criza, foametea și șomajul subminează, cu o inevitabilitate stihinică, rădăcinile absolutismului. Sfârșitul rușinos al acestui război rușinos nu mai e atât de departe ; el va duce în mod inevitabil la o creștere considerabilă a efervescenței revoluționare, va pune în mod inevitabil clasa muncitoare față în față cu dușmanii ei și va cere de la social-democrație o muncă uriașă, o extraordinară încordare de forțe pentru a organiza bătălia ultimă și decisivă împotriva absolutismului.

Poate partidul nostru, în starea în care se află el acum, să facă față acestor cerințe ? Orice om de bună-credință trebuie să răspundă fără nici o ezitare : nu !

Unitatea partidului este profund subminată, lupta lui internă a ieșit din cadrul oricărei partinități. Disciplina organizatorică este zdruncinată din temelii, capacitatea partidului de a acționa ca un tot întreg și armonios devine un vis.

Și, totuși, noi considerăm că această boală a partidului este o boală a creșterii. Baza crizei o constituie, după părerea noastră, trecerea de la formele de cerc ale vieții social-democrației la forme partinice ; esența luptei interne din rîndurile social-democrației constă în conflictul dintre spiritul de cerc și spiritul de partid. De aceea, numai lecuindu-se de această boală poate partidul nostru să devină *într-adevăr* un partid.

Sub denumirea de „minoritate“ s-au grupat în partidul nostru o serie de elemente eterogene, legate prin tendința – conștientă sau inconștientă – de a menține relații de cerc, forme prepartinice de organizare.

Unii activiști de seamă ai celor mai influente dintre vechile cercuri, neobișnuiți cu autolimitările organizatorice cerute de disciplina de partid, înclină, în virtutea obișnuinței, să confunde interesele lor de cerc cu interesele generale ale partidului, cu care într-adevăr, în perioada cercurilor, puteau adeseori să coincidă ; o serie întregă de asemenea activiști s-au pus în fruntea luptei de promovare a spiritului de cerc împotriva spiritului de partid (o parte din fosta redacție a „Iskrei“, o parte din fostul Comitet de organizare, membrii fostului grup „Iujnii rabocii“⁸ etc.).

Ei s-au dovedit a avea drept aliați toate acele elemente care în teorie sau în practică se abăteau de la principiile social-democratismului riguros, deoarece numai spiritul de cerc putea să mențină individualitatea ideologică și influența acestor elemente, în timp ce spiritul de partid amenința să le dizolve sau să le lipsească de orice influență (economistii, rabocedeliștii⁹ etc.). În sfârșit, principalele cadre ale opoziției le formau, în general, toate acele elemente ale partidului nostru care erau prin excelență intelectuale. În comparație cu proletariatul, intelectualitatea este întotdeauna mai individualistă prin înseși condițiile ei fundamentale de viață și de muncă, care nu-i dau posibilitatea să-și unească direct și pe scară

largă forțele ei, să se educe direct, pe baza unei munci organizate, desfășurate în comun. De aceea intelectualilor le vine mai greu să se adapteze la disciplina vieții de partid, și aceia dintre ei care nu sînt în stare să facă față acestei sarcini înaltă, firește, steagul răscoalei împotriva îngrădirilor organizatorice necesare și ridică spiritul lor anarhic, stihinic la rangul unui principiu de luptă, pe care în mod greșit îl califică drept o tendință spre „autonomie“, drept o cerință de „toleranță“ etc.

Partea din străinătate a partidului, în care cercurile se disting printr-o viață relativ lungă, în care se grupează teoreticieni de diferite nuanțe și în care precumpănesc în mod categoric intelectualii, trebuia să încline cel mai mult spre punctul de vedere al „minorității“. Tocmai de aceea acolo ea s-a și dovedit a fi curînd o majoritate efectivă. Dimpotrivă, Rusia, unde se aude mai bine glasul proletarilor organizați, unde și intelectualii din partid, fiind în contact mai viu și mai strîns cu ei, se educă într-un spirit mai proletar, unde greutatea luptei directe face să se simtă mai puternic necesitatea unității organizate a muncii, — Rusia a luat atitudine hotărîtă împotriva spiritului de cerc, împotriva tendințelor anarhice de dezorganizare. Ea și-a manifestat în mod categoric această atitudine față de ele într-o serie întregă de declarații făcute de comitete și de alte organizații de partid.

Lupta a căpătat o amploare crescîndă și a devenit tot mai ascuțită. Și pînă unde a ajuns !

Organul de partid, pe care „minoritatea“ a reușit să pună mîna împotriva voinței congresului și datorită concesiilor personale făcute de redactorii aleși de congres, a devenit un organ de luptă împotriva partidului !

Acum el este mai puțin decît orice un conducător ideologic al partidului, în lupta lui împotriva absolutismului și burgheziei, și mai mult decît orice — un conducător al opoziției, care apără spiritul de cerc împotriva spiritului de partid. Pe de o parte, dîndu-și seama că poziția lui fundamentală este inadmisibilă din punctul de vedere al intereselor partidului, el caută cu tot dinadinsul să descopere divergențe reale și fictive pentru o camuflare ideologică a acestei poziții ; și, în aceste căutări ale sale, agățîndu-se azi de o lozincă, mîine de alta, el se inspiră tot mai mult din mate-

rialele publicate de aripa dreaptă a partidului – de foștii adversari ai „Iskrei“ –, se apropie tot mai mult de ei din punct de vedere ideologic, restaurînd teoriile lor respinse de partid, căutînd să întoarcă viața ideologică a partidului spre perioada, în aparență depășită, a neclarității de principii, a șovăielilor și oscilărilor ideologice. Pe de altă parte, noua „Iskră“, căutînd să submineze influența morală a majorității partidului, se ocupă și mai intens cu descoperirea și dezvăluirea greșelilor activiștilor de partid, dînd fiecărei greșeli reale proporții monstruoase și căutînd să arunce răspunderea pentru această greșeală asupra întregii majorități din partid, făcîndu-se ecoul oricărei bîrfeli venite din partea cercurilor, al oricărei insinuări menite să dăuneze adversarilor săi, nu numai fără a avea grijă să controleze dacă cele aflate sînt adevărate, dar adeseori chiar fără să examineze dacă ele sînt măcar verosimile. Mergînd pe această cale, cei de la noua „Iskră“ au ajuns să atribuie membrilor majorității fărădelegi nu numai închipuite, dar chiar absolut imposibile, și nu numai din punct de vedere politic (de pildă, învinuirea adusă Comitetului Central că a înlăturat în mod arbitrar unele persoane și că a dizolvat în mod arbitrar unele organizații), dar și din punctul de vedere al moralei generale (învinuirea de fals și de complicitate morală la fals adusă unor activiști de vază ai partidului). Niciodată nu i-a mai fost dat partidului să se bălăcească în această băltoacă de noroi în care a fost transformată această polemică de către minoritatea din străinătate.

Cum s-au putut întîmpla toate acestea ?

Modul de a acționa al fiecăreia din părți corespundea caracterului principal al tendințelor ei. Majoritatea din partid, căutînd să mențină cu orice preț unitatea partidului și legătura lui organizatorică, a luptat numai cu mijloace partinice loiale, și nu o dată a făcut concesii de dragul împăcării. Minoritatea imprima vieții de partid tendințele ei anarhice, fără să se sinchisească de pacea din partid și de unitatea lui. Ea făcea din fiecare concesie o armă pentru continuarea luptei. Din toate pretențiile minorității, pînă în prezent numai una a rămas nesatisfăcută – provocarea unei discordii în Comitetul Central prin cooptarea unor membri ai minorității, impuși cu forța –, și atacurile minorității au devenit

mai înverșunate ca oricînd. Punînd mîna pe Organul Central și pe Consiliul partidului, minoritatea nu se mai jenează să exploateze, în interesul ei de cerc, pînă și acea disciplină împotriva căreia ea duce, în fond, lupta.

Situația a devenit insuportabilă, imposibilă ; a prelungi o asemenea situație este pur și simplu o crimă.

Primul mijloc pentru a ieși din această situație constă, după părerea noastră, în a asigura deplină claritate și sinceritate în relațiile de partid. Cînd mergi prin noroi și în ceață, nu poți găsi drumul cel bun. Fiecare curent din partidul nostru, fiecare grup trebuie să spună clar și deschis ce părere are despre actuala situație a partidului și cum crede el că se poate ieși din această situație. Cu această propunere ne și adresăm tuturor tovarășilor, reprezentanților tuturor nuanțelor din cadrul partidului. La o ieșire practică din această criză se poate ajunge, după părerea noastră, prin convocarea imediată a Congresului al III-lea al partidului. Numai congresul poate să clarifice situația, să lichideze conflictele și să încadreze lupta în limitele convenite. — Fără el nu ne putem aștepta decît la o descompunere progresivă a partidului.

Toate obiecțiile care se aduc împotriva convocării congresului, noi le considerăm cu totul inconsistente.

Ni se spune că congresul ar duce la sciziune. Dar de ce oare ? Dacă minoritatea persistă cu încăpăținare în tendințele ei anarhice, dacă ea este hotărîtă să provoace mai degrabă o sciziune decît să se supună partidului, înseamnă că, în realitate, ea s-a și rupt de partid ; și, în acest caz, o tărăgănare a sciziunii formale, care a devenit inevitabilă, înseamnă ceva mai mult decît nechibzuință ; căci, încătușate în același lanț, ambele părți și-ar irosi în chip din ce în ce mai absurd forțele lor în lupte și gilcevi mărunte, decăzînd și degenerînd din punct de vedere moral. Noi însă nu credem că e posibilă o sciziune. Elementele cu stare de spirit anarhică vor trebui și, credem, vor ști să se plece în fața forței reale a partidului organizat, întrucît, prin însăși natura lor, ele nu pot să formeze o forță de sine stătătoare. Se vorbește de posibilitatea de a ajunge la împăcare fără a convoca congresul. Dar cum să se ajungă la această împăcare ? Prin capitularea definitivă în fața spiritului de cerc, prin cooptarea minorității în Comitetul Central și, prin urmare, printr-o totală desă-

vârșire a dezorganizării instituțiilor centrale. Atunci partidul ar deveni o simplă vorbă, iar majoritatea din sinul lui ar fi nevoită să înceapă o nouă luptă. Dar minoritatea ? Până în prezent, orice concesie smulsă de ea n-a fost decât un sprijin în activitatea ei de dezorganizare ; or, chiar din punctul ei de vedere, lupta a depășit de mult cadrul unor zizanii în jurul cooptării ; cum ar putea ea, în acest caz, să înceteze lupta ? Și cu atât mai puțin va înceta ea să lupte dacă nu va obține toate concesiile. Ni se spune că congresul nu poate să-și atingă scopul, pentru că pînă în prezent n-au fost lămurite divergențele. Dar se îndreaptă oare acum lucrurile spre o lămurire și nu se produc o confuzie din ce în ce mai mare ? Acum nu se lămuresc, ci se scornesc și se creează divergențe, și numai congresul ar putea să pună capăt acestei situații. Numai el, punînd față în față părțile aflate în luptă și obligîndu-le să arate în mod deschis și precis ce urmăresc, ar putea ajunge la o deplină claritate în relațiile dintre curentele din partid și dintre forțele partidului. Dar congresul poate fi contrafăcut prin dizolvarea unor organizații, declară minoritatea. Asta este o insinuare perfidă, răspundem noi, o insinuare în sprijinul căreia n-a fost prezentat nici un fapt concret. Dacă ar fi existat asemenea fapte, minoritatea, dispunînd de organul de partid, ar fi căutat, cu siguranță, să le dea o amplă publicitate și, avînd în mîinile sale Consiliul partidului, ar fi avut deplină posibilitate să îndrepte lucrurile. În sfîrșit, recenta rezoluție a Consiliului, neindicînd existența unor asemenea fapte în trecut, garantează în mod categoric imposibilitatea ivirii lor în viitor. Cine poate să dea crezare astăzi unei insinuări atît de neverosimile ? Își exprimă unii temerea că congresul ar sustrage prea multe forțe și mijloace de la munca pozitivă. Amară ironie ! Se poate oare concepe o mai mare sustragere de forțe și mijloace decât aceea pe care o pricinuiesc disensiunile ? Congresul este necesar ! El ar fi necesar și în cazul cînd viața de partid s-ar desfășura în mod normal, date fiind caracterul excepțional al momentului istoric prin care trecem și posibilitatea ca evenimentele internaționale să pună sarcini noi în fața partidului. El este de două ori mai necesar în actuala criză din partid, cînd trebuie să găsim o ieșire cinstită și rațională din această

criză, să păstrăm forțele partidului, să menținem intacte onoarea și demnitatea lui.

Ce trebuie să facă Congresul al III-lea pentru a pune capăt disensiunilor, pentru a restabili viața normală de partid? Noi considerăm că, în această privință, cele mai eficace sînt următoarele schimbări, pe care le vom apăra și le vom înfăptui prin toate mijloacele loiale.

I. Trecerea redacției Organului Central în mîinile adepților majorității din partid. Necesitatea acestei treceri, dată fiind vădita incapacitate a actualei redacții de a menține Organul Central la nivelul intereselor generale ale partidului, este suficient motivată. O publicație care exprimă spiritul de cerc nu poate și nu trebuie să fie organ de presă al partidului.

II. Reglementarea precisă a relațiilor dintre organizația locală din străinătate (Liga) și centrul pe întreaga Rusie, care e Comitetul Central. Actuala situație a Ligii, care s-a transformat într-un al doilea centru al partidului și conduce fără nici un control grupurile aderente, ignorînd totodată cu desăvîrșire Comitetul Central, este vădit anormală și, ca atare, trebuie să i se pună capăt.

III. Garantarea prin statut a metodelor partinice de desfășurare a luptei din partid. Necesitatea unei asemenea reforme rezultă din întreaga experiență a luptei de după congres. Este necesar să fie asigurate prin statutul partidului drepturile oricărei minorități, pentru ca permanentele și inevitabilele izvoare de divergențe, nemulțumiri și iritări să fie astfel abătute de pe vechiul făgaș filistin al scandalurilor și certurilor, propriu perioadei cercurilor, și îndrumate pe făgașul, încă neobișnuit, al unei lupte organizate și demne pentru propriile convingeri. Printre condițiile necesare unei asemenea cotituri socotim că trebuie să figureze și următoarele: Să se acorde minorității dreptul de a avea un grup (sau mai multe) de publiciști care să-și aibă reprezentanți la congrese; să se prevadă cele mai largi garanții formale în ceea ce privește editarea unor publicații de partid consacrate criticii activității instituțiilor centrale ale partidului. Să fie recunoscut în mod formal dreptul comitetelor de a primi (în cadrul transportului organizat pentru întregul partid) publicațiile de partid pe care le doresc. Să fie precis determinate limitele dreptului pe ca-

re-l are Comitetul Central de a influența componența comitetelor. Considerăm că este extrem de important ca măsurile propuse de Comitetul Central minorității de la Congresul al II-lea în ce privește publicarea articolelor scrise de cei nemulțumiți să fie consfințite prin statut, pentru a risipi mirajul „stării de asediu“, care a fost creat chiar de minoritate, pentru ca inevitabila luptă internă de partid să se desfășoare în forme corecte și să nu frâneze munca pozitivă.

Nu elaborăm aici în amănunțime propunerile noastre, fiindcă nu propunem un proiect de statut, ci numai un program general de luptă pentru unitatea partidului. De aceea vom arăta doar pe scurt în ce sens trebuie făcute în statut unele modificări parțiale, care sînt de dorit, după părerea noastră, fără a ne lega cituși de puțin mîinile în ce privește elaborarea lui ulterioară pe baza noilor indicații pe care ni le va da experiența. Este necesar, de pildă, să fie restructurat Consiliul partidului, ca un organ care a arătat în mod practic că în actuala lui formă este impropriu pentru sarcina ce-i revine de a unifica activitatea centrelor și de a-și exercita controlul său suprem asupra ei. El trebuie să devină un colegiu, ales în întregime de către congres, și nu o instanță în care cel de-al cincilea membru, ales de congres, arbitrează între centrele care se apără prin delegații lor. Este de asemenea necesar ca, ținînd seama de indicațiile criticii de partid, să se revizuiască § 1 din statut în sensul unei definiții mai exacte a limitelor partidului etc.

Prezentînd acest program de luptă pentru unitatea partidului, invităm pe reprezentanții tuturor celorlalte nuanțe și toate organizațiile de partid să se pronunțe în mod precis în ce privește programele lor, pentru a crea astfel posibilitatea unei pregătiri serioase și consecvente, conștiente și sistematice a congresului. Pentru partid se pune o chestiune de importanță hotărîtoare, o chestiune de onoare și demnitate : există el ca o forță ideologică și reală, capabilă să se organizeze în mod judicios, astfel ca să devină un adevărat conducător al mișcării muncitorești revoluționare din țara noastră ? Prin întregul ei mod de a acționa, minoritatea din străinătate spune : nu ! Și ea continuă să acționeze în acest sens cu siguranță și hotărîre, făcîndu-și socoteala că Rusia e departe, că acolo au loc dese schimbări de activiști, că conducătorii ei,

forțele ei publicistice sînt de neînlocuit. La noi se naște un partid ! – spunem noi, văzînd cum crește nivelul de conștiință politică al muncitorilor înaintați, văzînd cît de activ participă comitetele la întreaga viață de partid. La noi se naște un partid, la noi crește numărul forțelor tinere, capabile să înlocuiască și să învieze vechile colegii de publiciști, care își pierd încrederea partidului ; la noi devin din ce în ce mai numeroși revoluționarii care dau o mai înaltă prețuire orientării ferme a vieții de partid decît oricărui cerc de vechi conducători. La noi se naște un partid, și nici un fel de subterfugii și tergiversări nu vor împiedica împlinirea sentinței lui categorice și definitive.

Din aceste forțe ale partidului nostru sorbim noi încredere în victorie.

Tovarăși, tipăriți și răspîndiți acest apel !

*Scris în prima jumătate
a lunii august (st. n.) 1904*

*Publicat pentru prima oară
în foaie volantă în august 1904*

*Se tipărește după textul
broșurii : „Către partid”.
Geneva, 1904*

CĂTRE CINCI MEMBRI AI COMITETULUI CENTRAL
IN RUSIA

18 august 1904

Către Glebov, Koneaghin, Travinski, Loşad şi Osipov,
membri ai C.C. al P.M.S.D.R.¹⁰

Am primit azi, prin intermediul agentului de la Berlin al Comitetului Central, o înştiinţare în legătură cu hotărârile adoptate de patru (?) membri ai Comitetului Central la o adunare ținută de ei în Rusia¹¹. Nu pot considera această hotărîre ca fiind adoptată în mod legal din următoarele motive :

1) Declaraţia de la începutul rezoluţiei, în care se spune că la această adunare au fost prezenţi toţi membrii Comitetului Central, afară de unul (adică afară de mine), *nu corespunde adevărului*. După arestarea lui Vasiliev şi a lui Zverev, după demisia lui Mitrofanov, în Comitetul Central a mai rămas un membru, tov. Osipov. Zvonurile despre demisia lui s-au dovedit a fi false : tov. Osipov se consideră membru al Comitetului Central. De aceeaşi părere au fost Vasiliev (care mi-a scris despre asta), Zverev şi cu mine. În orice caz, fără a examina în prealabil chestiunea pretensei demisii a lui Osipov, cei patru membri ai Comitetului Central nu aveau dreptul să-l considere demisionat. Trebuie adăugat că nici eu, nici redacţia Organului Central şi nici vreunul dintre agenţii din străinătate ai Comitetului Central n-am fost vreodată în-cunoştinţaţi în mod oficial de demisia lui Osipov. Cu toate acestea, Osipov n-a fost convocat la această adunare.

2) Și eu, de asemenea, nu numai că n-am fost chemat la această adunare, dar nici n-am fost măcar anunțat despre convocarea ei, nu mi s-a comunicat ce probleme urmează să fie discutate. Comitetul Central are, desigur, dreptul să hotărască cu majoritate de voturi, dar el nu poate să adopte hotărâri legale fără să acorde tuturor membrilor posibilitatea de a lua parte la consfătuire și, la nevoie, să facă opinie separată. Eu am fost lipsit de această posibilitate *într-un mod absolut ilegal*.

3) Cei patru membri ai Comitetului Central n-au arătat care este atitudinea lor față de înțelegerea de la 26 mai 1904 dintre mine și Glebov *, cu toate că această înțelegere și scrisoarea mea ** care o însoțea au fost, cu încuviințarea lui Glebov și a lui Zverev, comunicate tuturor membrilor Comitetului Central cu rugămintea de a-mi răspunde direct mie. Majoritatea Comitetului Central are tot dreptul să respingă propunerile minorității, însă în nici un caz nu are dreptul să se eschiveze de la lămuririle cerute în mod oficial de minoritate și de la problemele directe puse în discuție de ea.

4) Pe baza celor expuse mai sus, propun celor patru membri ai Comitetului Central să-mi răspundă imediat : a) pentru care motiv n-au convocat la adunare pe tov. Osipov, membru al Comitetului Central ? b) același lucru în ceea ce mă privește pe mine ; c) dacă recunosc sau nu că majoritatea colegiului are dreptul să adopte hotărâri comune numai după ce minoritatea a fost convocată la consfătuire și a căpătat posibilitatea să-și spună părerea asupra problemelor discutate și să-și exprime opinia lor separată ? d) dacă se consideră obligați să dea un răspuns de fond la toate problemele atinse în înțelegerea de la 26 mai 1904 ?

5) Întrucât cei patru membri al Comitetului Central au comunicat redacției Organului Central hotărârea lor adoptată în mod ilegal (prezentînd-o ca pe o hotărîre a întregului Comi-

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 8, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 420—421. — *Nota red.*

** Op. cit., pag. 415—419.

tet Central), mă văd nevoit să adresez activiștilor de partid, pe care această chestiune îi privește destul de îndeaproape, o scrisoare în legătură cu procedeele folosite de cei patru membri ai Comitetului Central.

N. Lenin, membru al Comitetului Central

*Publicat pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XV*

Se tipărește după manuscris

SCRISOARE
CĂTRE AGENȚII COMITETULUI CENTRAL
ȘI CĂTRE MEMBRII COMITETELOR P.M.S.D.R.
CARE S-AU PRONUNȚAT PENTRU MAJORITATEA
DE LA CONGRESUL AL II-LEA AL PARTIDULUI

Tovarăși ! Conflictul din Comitetul Central a luat proporții atât de mari, încît mă consider moralmente obligat să comunic acest lucru tuturor partizanilor majorității de la Congresul al II-lea al partidului. Mă văd nevoit să fac acest pas atât din cauza procedurilor ilegale folosite de cei patru membri ai Comitetului Central, cît și de teamă să nu fac pentru a doua oară un pas imprudent și dăunător partidului (de felul retragerii mele din redacție), fără o consfătuire cu tovarășii de idei care desfășoară activitate pe teren, care cunosc mai bine adevărata stare de spirit din partid și care în mod efectiv, iar nu numai cu vorba, au declarat război vechiului spirit de cerc din străinătate, în numele proaspătului spirit de partid.

În ce constă conflictul din Comitetul Central se va vedea din cele patru documente alăturate : 1) înțelegerea de la 26 mai 1904 dintre trei membri ai Comitetului Central : Glebov, Zverev și Lenin * ; 2) scrisoarea mea cu aceeași dată adresată membrilor Comitetului Central ** ; 3) hotărîrea adoptată, chipurile, de către toți membrii Comitetului Central, afară de unul ; 4) protestul meu prin care contestam legalitatea acestei pretinse hotărîri ***.

Aș ruga foarte mult pe toți tovarășii care se situează pe același punct de vedere cu noi în actuala luptă din partid să citească cu atenție aceste documente instructive și să-și spună sincer, fără nici o rezervă, părerea despre ele. În ce mă

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 8, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 420—421. — Nota red.

** Op. cit., pag. 415—419.

*** Vezi volumul de față, pag. 22—24. — Nota red.

privește, mă voi abține de la orice manifestare publică în presă în legătură cu aceste probleme, mă voi abține, cel puțin pentru un timp oarecare, pînă ce voi afla părerile unor activiști din Rusia sau pînă ce voi fi constrîns de evenimente să fac acest pas.

Mă voi mărgini la cîteva întrebări adresate partidului, dacă membrii organizațiilor noastre consideră că avem într-adevăr un partid : 1) este oare admisibilă, într-un partid demn de numele de partid muncitoresc, existența unui Comitet Central care a fost ales de majoritate și care declară că politica majorității este o politică „de grup“ ? 2) au oare dreptul moral să se bucure de încrederea noastră niște oameni care în martie, într-o declarație a lor¹², spun un lucru, iar în iulie cu totul altceva ? - 3) niște oameni care profită de arestarea a doi membri ai Comitetului Central din rîndurile majorității pentru a călca în picioare interesele acesteia ? - 4) niște oameni care, sub pretext că luptă împotriva politicii de grup, discută despre o conferință a grupului minorității fără a ține seama de majoritate ? - 5) niște oameni care se tem de o apreciere a acțiunilor lor de către congres și de aceea se încumetă să sperie partidul cu sciziunea, îndrăznesc „să interzică“ membrilor de partid să-și exercite dreptul lor elementar de a face agitație în favoarea congresului ? - 6) niște oameni care dau dovadă de o neînțelegere atît de puerilă a crizei noastre din partid, încît încearcă cu tot dinadinsul să dovedească „legalitatea“ Organului Central și decretează „superioritatea“ acestui organ ? - 7) niște oameni care, înfruntînd în mod vădit voința partidului, caută să înlătore din Comitetul Central pe partizanii consecvenți ai majorității partidului ?

Închei cu rugămîntea de a-mi răspunde la aceste întrebări și de a avea grijă ca toți membrii activi ai partidului să fie informați asupra stării de lucruri și asupra conținutului acestei scrisori. Nu văd deocamdată necesitatea publicării ei.

Lenin, membru al Comitetului Central

Scris la 5 (18) august 1904

Publicat pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XV

Se tipărește după manuscris

PROIECT DE REZOLUȚIE A GRUPULUI DE LA GENEVA AL MAJORITĂȚII

Alăturându-se întru totul declarației de la Riga¹³, care exprimă cât se poate de just și de principial concepțiile și politica majorității din partid de la Congresul al II-lea, adunarea consideră necesar să adopte o poziție bine definită față de noul pas întreprins de Comitetul Central.

Adunarea își exprimă profunda convingere că declarația Comitetului Central¹⁴ (vezi „Iskra“ nr. 72) constituie un nou triumf al spiritului de cerc asupra spiritului de partid, o nouă trădare a intereselor întregului partid, o nouă încercare de a perverti partidul prin introducerea ipocriziei în relațiile dintre membrii lui. Adunarea înfierează, ca pe un fenomen rușinos nemaiîntâlnit și nemaipomenit într-un partid muncitoresc care se respectă, acțiunea întreprinsă de un organ subordonat al partidului împotriva convocării congresului, declarația făcută de el că orice agitație în favoarea congresului este dăunătoare. A primi la congresul partidului imputerniciri din partea majorității și a declara că această majoritate duce o politică de grup ; a vorbi despre o pace între cele două părți aflate în luptă și a încheia pe ascuns o înțelegere particulară cu pretenșii reprezentanți din străinătate ai uneia din părți ; a proslăvi cu ipocrizie „înaltul nivel“ la care se situează adversarii de ieri și a încerca să ajungi la o împăcare prin revocarea membrilor și agenților Comitetului Central care își permit să săvârșească o fărădelege atât de mare cum este agitația în favoarea congresului, — toate acestea arată în mod clar că noul Comitet Central, prin noua politică pe care a adoptat-o, e hotărît ca, împreună cu redacția Organului

Central, să trateze cu dispreț partidul, ca pe o cantitate neglijabilă. Adunarea condamnă cu toată energia această politică bonapartistă și cheamă pe toți membrii partidului la luptă hotărâtă împotriva uzurpării și ipocriziei, cere publicarea în întregime a proceselor-verbale ale Consiliului și a tuturor datelor neconspirative cu privire la activitatea instituțiilor centrale.

Adunarea face apel la toți membrii de partid care împărtășesc vederile principiale ale majorității să sprijine editura înființată de tov. Bonci-Bruevici ¹⁵ și să desfășoare o agitație energetică în favoarea convocării Congresului al III-lea.

*Scris după 25 august
(7 septembrie) 1904*

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

SCRISOARE CĂTRE GLEBOV (V. A. NOSKOV)

11 septembrie 1904

Stimate tovarășe,

D-ta repeți din nou că „Comitetul Central“ a fost acela care și-a exprimat dorința ca eu să fac parte din redacția Organului Central. La rîndul meu, trebuie să repet că această afirmație este cel puțin inexactă. Cînd d-ta ai declarat în mod formal că cunoscuta declarație a Comitetului Central a fost adoptată de către toți membrii Comitetului Central, afară de unul, eu am răspuns imediat (încă de la 18 august 1904) că nu-i adevărat. Declarația a fost semnată de trei membri, din cei nouă care nu de mult făceau parte din Comitetul Central ; totodată, acești trei membri au declarat, în mod absolut ilegal, că tov. Osipov nu mai întrunește calitatea de membru al Comitetului Central, în timp ce acesta mi-a comunicat în scris că se consideră, ca și înainte, membru al Comitetului Central. S-a procedat ilegal cînd s-a declarat demisionat un tovarăș fără să fi avut o explicație cu el. Ambele argumente pe care d-ta și cei doi colegi ai d-tale le-ați adus în sprijinul acestei ilegalități sînt în mod vădit inconsistente. Dv. v-ați referit la faptul că în ședința ordinară precedentă a Comitetului Central tov. Osipov a declarat că demisionează. Această afirmație nu corespunde adevărului, deoarece la sfîrșitul lunii mai (adică după luni de zile de la această ședință, care a avut loc în februarie sau martie) noi am continuat să considerăm că Comitetul Central este alcătuit din 9 membri,

lucru care a fost adevărat de înțelegerea de la 26 mai 1904, semnată de trei membri ai Comitetului Central, și de scrisoarea anexată la această înțelegere *. Dv. v-ați referit la faptul că, după ședința sus-menționată a Comitetului Central, tov. Osipov a intrat într-unul dintre comitetele locale, lucru pe care n-avea dreptul să-l facă un membru al Comitetului Central. În legătură cu aceasta pot spune că tov. Osipov mi-a răspuns în scris, încă mai înainte, că a plecat în localitatea menționată pentru a lua parte la munca locală, la propunerea ce i-a fost făcută tocmai de membrii C.C. care l-au declarat acum demisionat, și că acolo n-a activat în calitate de membru formal al comitetului. În afară de aceasta, chiar dacă s-ar fi întâmplat ca un membru al Comitetului Central să intre într-un comitet local – ceea ce ar fi fost greșit și inadmisibil după statut –, tot nu rezultă de nicăieri că pentru îndreptarea acestei greșeli era neapărat nevoie de ieșirea din Comitetul Central, și nu de ieșirea din comitetul local. În sfârșit, chiar d-ta ai fost nevoit să recunoști, în scrisoarea ce mi-ai adresat, că adunării celor trei membri ai Comitetului Central i s-a comunicat că demisia tovarășului Osipov este o chestiune discutabilă. Rezolvarea acestei chestiuni discutabile de către trei membri ai Comitetului Central în lipsa lui Osipov și chiar fără să fi fost ascultată părerea lui a fost un act de vădită și revoltătoare ilegalitate. Firește, cei trei membri ai Comitetului Central puteau să-și facă socoteala că Consiliul partidului, care se afla în mâinile redacției, va fi de partea lor; firește, ei puteau să se sprijine pe tranzacția încheiată în mod oficial, sau recunoscută în mod tacit, cu partizanii minorității din Consiliu. Dar o asemenea împrejurare n-ar fi înlăturat ilegalitatea, ci, dimpotrivă, ar fi agravat-o și mai mult prin elemente de incorectitudine politică. Tot atât de ilegal au procedat cei trei membri ai Comitetului Central și când au acceptat demisia tov. Travinski, despre care înainte, pînă la adunare, nu fuseseră înștiințați toți membrii Co-

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 8, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 415–419. — Nota red.

mitetului Central. D-ta nici pînă azi n-ai putut să-mi prezinți date precise, din care să se vadă cui și cînd i-a fost anunțată această demisie. Te-ai mulțumit să dai un răspuns care semăna a bătaie de joc : „cereți informații la colegiul din Rusia“, de la care „colegiu“ (același colegiu de trei !) d-ta ai venit chiar acum și cu care eu n-am alte mijloace de legătură decît prin d-ta ! !

Așadar, eu contest legalitatea actualului Comitet Central și a ultimei lui ședințe (la care a fost adoptată „declarația“). De aceea aș avea tot dreptul să las fără răspuns propunerea d-tale ca eu să intru în redacția Organului Central. Dar eu consider această propunere ca venind nu din partea Comitetului Central, ci din partea a trei membri de partid, și socot că e de datoria mea să dau un răspuns motivat, cu atît mai mult cu cît d-ta te referi la dorința redacției Organului Central, care ți-a fost exprimată în scris, de a mă vedea printre membrii ei.

D-ta crezi că intrarea mea în redacția Organului Central „ar asigura o pace aproape deplină în partid, pe care eu o doresc atît de mult“. Acest „aproape“ al d-tale este cît se poate de caracteristic ! Da, eu doresc să fie o pace în partidul nostru, eu am propus în scris o asemenea pace, în decembrie 1903, în a mea „Scrisoare către redacția «Iskrei»“ („De ce m-am retras din redacție ?“) *. Eu am mai propus o dată pace în mod oficial, la o ședință a Consiliului partidului, în ianuarie 1904 ** . Pacea n-a fost acceptată în condițiile pe care le puneam eu atunci în numele majorității. Țin să observ că, contrar obiceiului, la modă azi, de a rosti fraze ipocrite în favoarea „păcii“, înțelegînd prin pace o cedare totală în fața minorității, o desăvîrșită ignorare a majorității și o completă uitare a congresului, eu am arătat cît se poate de precis, la o ședință a Consiliului, ce înțeleg eu prin pace în partid. Împreună cu colegul meu de atunci, cu care fusesem trimis din partea Comitetului Central în acest Consiliu,

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 8, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 99—105. — Nota red.

** Op. cit., pag. 116—118.

am declarat din capul locului că înțeleg prin pace curățirea luptei ideologice de orice ambiții carieriste, de zizanii și de metode necinstite de luptă. Să fie Organul Central în mâinile minorității, iar Comitetul Central în mâinile majorității – am propus eu atunci –, să facem apel la toți să pună capăt oricărui boicot, oricăror ciorovăieli în legătură cu posturile și coop-tările și să discutăm tovarășește despre divergențele noastre și despre cauzele care au făcut să fim în dezacord la congres; să obișnuim partidul cu o analiză cinstită și demnă a contro-verselor lui interne. Îndemnul meu a fost luat în derîdere de Plehanov și de Martov. Nu mă miră că ei au luat rușinoasa hotărîre de a nu da publicității procesele-verbale ale Consiliului (în ciuda stăruințelor depuse de minoritatea din Consiliu, și anume de cei doi reprezentanți ai Comitetului Central) și că la această hotărîre au aderat acum (pe ascuns) cei trei membri ai Comitetului Central. Cei care, profitînd de întîmplări neprevăzute, inevitabile în viața revoluționarilor ruși, pun la cale o pace ipocrită și dînd afară din Comitetul Central pe cei care au alte păreri * nu pot să nu caute să ascundă membrilor de partid încercările de a încheia la timp o pace cinstită. Din fericire, am toate motivele să cred că acest jalnic subterfugiu, prin care se urmărește înșelarea partidului, va da greș și că pînă la urmă procesele-verbale ale Consiliului tot vor vedea lumina zilei.

După ce redacția, care a pus mîna pe Consiliu, a respins propunerea mea de pace, luînd-o în derîdere, eu am declarat chiar atunci că, după părerea mea, singura soluție cinstită este convocarea congresului. Tactica minorității (inclusiv a lui Plehanov), care constă în a ține în mîinile sale Organul Central și Consiliul, a reprezenta în vorbe, în aceste instituții centrale, interesele partidului, luat în ansamblu, și în același timp a urmări de fapt, peste capul congresului, restructurarea Comitetului Central în interesul minorității, eu nu pot s-o consider drept o luptă cinstită. Eu n-am acceptat niciodată

* Aceasta se referă în primul rînd la tov. Osipov. Apoi, bineînțeles, și la mine, deoarece propunerea de a intra în redacția Organului Central echivalează cu propunerea de a țese din Comitetul Central.

și nu consider cu puțință să accept nici un fel de tranzacții cu adepții acestei tactici. În afară de aceasta, începînd din ianuarie, s-a clarificat pe deplin fizionomia noii „Iskre“, a acestui Organ Central al birfelilor și zizaniilor, al raționamentelor confuze și al cochetării cu oportuniștii, al răfuielilor personale și al născocirii de divergențe. Că noua „Iskră“ este organul unui cerc, organul noii „orientări“, o vede acum toată lumea, și chiar redacția însăși, care la început s-a apucat să apere „spiritul de continuitate“, iar astăzi împroască sistematic cu noroi vechea „Iskră“. Se pune întrebarea : în ce sens se mai poate vorbi acum de pace ? Dacă prin pace se înțelege curățirea luptei ideologice de ciorovăieli în legătură cu cooptarea, sînt și acum perfect dispus să accept pacea și să-mi reinnoiesc propunerea făcută în Consiliu. Dar dacă prin pace se înțelege încetarea luptei ideologice, împăcarea cu orientarea sau, mai exact, cu fizionomia lipsită de orice orientare a noii „Iskre“, atunci o astfel de „pace“ pot propune numai niște oameni lipsiți de principii sau ipocriți, sau niște oameni care consideră organele de partid drept hîrtie de tipărit (Druckerschwärze – cerneală tipografică –, cum a numit unul dintre „împăciunitoriști“ literatura noii „Iskre“). Dacă redactorii noii „Iskre“, a căror poziție „principlială“ s-a redus, aproape în întregime, la atacuri personale împotriva mea, la persecuții îndreptate împotriva a ceea ce ei au denumit „leninism“ și la căutarea de divergențe cu mine, își exprimă acum dorința de a mă vedea în redacție, înseamnă că ei înșiși recunosc că nu iau în serios cele afirmate în scrierile lor, că întreaga lor polemică a fost pusă la cale numai în vederea „cooptării“ și că sînt gata să lase în părăsire toate noile lor „principii“ după ce cooptarea va fi reușit pe deplin. În ce mă privește, resping ca nedemnă însăși presupunerea că majoritatea ar putea să renunțe la lupta de partid pentru apărarea poziției sale, la lupta pentru o orientare consecventă, la lupta împotriva spiritului de cerc. Consider că este un drept al meu inalienabil și o obligație a mea să duc această luptă împreună cu adepții principali ai majorității, al căror număr, în Rusia, este în continuă creștere. Această luptă trebuie să fie dusă,

după părerea mea, în mod deschis, deoarece $\frac{9}{10}$ din istoricul conflictului a ajuns să fie de notorietate publică, astfel că orice tănuire a lui n-ar fi de acum încolo decât o prelungire meschină și absurdă a crizei.

D-ta scrii că intrarea mea în actuala redacție a „Iskrei” „este, fără îndoială, dorită și de numeroase comitete”. Constat, cu regret, că și de data asta d-ta spui un neadevăr vădit. Nici un comitet nu și-a exprimat încă, în actualele condiții de luptă, o asemenea dorință. Nu și-au exprimat dorința în acest sens decât cercul de redactori ai Organului Central și trei dintre membrii Comitetului Central pentru care culmea înțelepciunii politice constă în a aduce, împreună cu minoritatea, injurii majorității și, împreună cu majoritatea, minorității. Îmi permit să cred că trebuie să țin seama nu de voința unor politicieni sau a altora, ci de voința întregului partid, care și-a stabilit singur și mijlocul de exprimare formală a acestei voințe : congresul. Îmi permit să cred că un conducător care a adoptat o anumită linie la congres și a condus după această linie o parte din partid își pierde orice drept de a fi stimat și chiar de a fi luat în serios în ceea ce spune dacă trece de partea adversarilor săi.

Referirea d-tale la „numeroasele comitete” este extrem de instructivă și de semnificativă, cu toate că... nu corespunde adevărului. Această referire dovedește că d-ta ai o fărîmă de conștiință partinică, că îți dai seama, într-o oarecare măsură, că instituțiile autorizate, desemnate de partid, trebuie să țină cont de voința acestui partid atunci când procedează la unele restructurări în componența și orientarea centrelor. Dacă conștiința acestui lucru n-ar fi la d-ta întunecată din cauza poziției confuze pe care te-ai situat, ai vedea lesne că nu există un alt mijloc de a afla care este de fapt dorința reală pe care o au într-adevăr numeroase comitete decât congresul. Dar, dacă referirea la „numeroase comitete” dovedește la d-ta o fărîmă de conștiință partinică, această referire arată, totodată, cât se poate de clar o conștiință neîmpăcată ; de aceea te și temi d-ta de congres ca de foc, pentru că simți

contradicția flagrantă care există între politica d-tale de aventură și voința partidului.

Considerațiile mele generale cu privire la caracterul ipocrit al împăcării la care ai procedat d-ta sînt pe deplin confirmate de o serie de fapte suplimentare. Cei trei membri ai Comitetului Central se arată acum încîntați de „înaltul nivel“ la care se situează Organul Central, în timp ce în martie *aceiași* trei membri ai Comitetului Central au întocmit o declarație în care își exprimau regretul că unii dintre publiciștii de partid (majoritatea actualei redacții a Organului Central) au alunecat spre oportunism. Acești trei membri ai Comitetului Central vorbesc de „pace“, dar dizolvă, în același timp, Biroul din sud (Colegiul agenților Comitetului Central)¹⁶ pentru faptul că în cadrul lui activau adepți ai majorității care au avut cutezanța să facă agitație în favoarea congresului. Cei trei membri ai Comitetului Central vorbesc de o împăcare a celor două părți adverse, dar în același timp organizează o conferință cu reprezentanții uneia din părți, ignorînd-o pe cealaltă. Și ce dezmăț se provoacă în partidul nostru prin asemenea tranzacții particulare, neoficiale, care privesc interesele vitale ale întregului partid și care îi sînt tainuite cu atîta grijă, cu toate că în cazul de față nu e de loc nevoie de conspirativitate ! Cîtă neîncredere reciprocă, cîtă suspiciune provoacă, în întreaga viață de partid, cei ce se îndeletnicesc cu asemenea manevre în spatele partidului ! Tocmai azi am primit o scrisoare de la un tovarăș din Rusia care îmi povestește despre zvonurile care circulă în legătură cu aceste tranzacții : în rîndurile minorității s-au format trei părți - se vorbește în cercurile de partid ; una din ele cere, în primul rînd, cooptarea lui Dan și a lui Troțki în Comitetul Central și nu vrea să știe de nimic altceva ; alta e de acord cu convocarea unei conferințe ; cea de-a treia se mulțumește cu o declarație a Comitetului Central, și din ea face parte grupul „Iujnii rabocii“ (care, pe bună dreptate, nu vede în înființarea unei publicații populare altceva decît reparația camuflată a ziarului „Iujnii rabocii“, care a fost suspendat

de congres). Nu știu ce este adevărat în aceste zvonuri care circulă în partidul nostru. Dar că minoritatea este alcătuită din grupuri eterogene, că tov. Bruker, de pildă, nu este, pe cât se pare, de loc implicat în „ultimatumurile“ minorității și în toată ciorovăiala în legătură cu cooptarea, că grupul „Lujnii rabocii“ reprezintă o nuanță cu mult diferită – toate acestea sînt fapte îndeobște cunoscute, pe care le știe oricine a studiat materialele congresului partidului nostru. Nu vezi d-ta cît de înjositoare sînt toate aceste tocmeli care au loc în spatele partidului, între diferitele grupuri? Și este de mirare că ipocrizia celor trei membri ai Comitetului Central provoacă o neîncredere totală față de ei în rîndurile majorității, care e străină de toate aceste manevre? Este de mirare că „pacea“, începută prin îndepărtarea celor ce fac agitație în favoarea congresului, este considerată ca un preludiviu la inducerea sistematică în eroare a opiniei publice a partidului? că asigurarea unei majorități presupune încheierea unei tranzacții între Comitetul Central și redacția Organului Central (deci și Consiliu) în legătură cu introducerea cu forța a minorității în comitete, nepublicarea rezoluțiilor majorității (rezoluțiile din Petersburg și Ekaterinoslav sînt reținute de *luni de zile*) etc. etc.?

Sper că vei înțelege acum de ce, în actuala situație din partidul nostru, nici vorbă nu poate să fie de intrarea mea în redacția Organului Central.

Declarația d-tale că eu „m-am abținut“ de la vot cînd s-a pus problema cooptării celor trei în Comitetul Central *nu corespunde adevărului*. Protestez cu hotărîre împotriva recunoașterii „valabilității alegerilor“. Acesta este un nou act ilegal. Cei trei membri ai Comitetului Central *sînt dator* să examineze *cu toții* protestul meu și abia *după aceea* să pună problema cooptării. Potrivit statutului, cooptarea poate fi efectuată numai cu unanimitate de voturi; or, eu nu mi-am dat consimțămîntul. Prin urmare, înainte ca această chestiune să

fie prezentată Consiliului, nici vorbă nu poate fi de valabilitatea cooptării. Hotărîrea Consiliului (în caz că vei introduce acolo, în mod ilegal, problema cooptării înainte de a se face verificarea compoziției Comitetului Central de către toți membrii săi) trebuie să-mi fie adusă la cunoștință împreună cu procesele-verbale ale Consiliului.

Nu pot împărtăși regretul d-tale că nu ne-am putut vedea. După manevrele d-tale cu tov. Osipov și atitudinea d-tale față de cuvîntul dat (înțelegerea de la 26 mai, 1904), nu vreau să am nici un fel de relații cu d-ta, în afară de cele pur oficiale, și numai în scris.

N. Lenin, membru al Comitetului Central

*Publicat, cu unele prescurtări,
în 1904, în broșura:
N. Șahov, „Lupta pentru congres”.
Geneva*

Se tipărește după manuscris

PREFAȚĂ LA BROȘURA LUI N. ȘAHOV
„LUPTA PENTRU CONGRES“

Prefață

În broșura de față, pe care o supunem atenției cititorilor, ne-am străduit să dăm o cât mai completă culegere de documente menite să caracterizeze atitudinea pe care o au față de actuala criză din partidul nostru diferitele lui organizații care desfășoară activitate pe teren. Aceste documente sînt reproduse în parte după textul deja publicat în „Iskra“ și în parte direct după manuscrise, așa că cititorii nu trebuie să uite că, date fiind condițiile în care au fost procurate aceste manuscrise, nu se poate să nu se fi strecurat pe alocuri unele greșeli sau scăpări.

Conținutul acestor documente se axează pe un punct central, și anume : lupta spiritului de partid împotriva spiritului de cerc, lupta pentru congres. La început s-a dus o asemenea luptă pentru Congresul al doilea al partidului, pentru recunoașterea și respectarea cu scrupulozitate a hotărîrilor lui, iar după aceea pentru Congresul al treilea, considerat ca singurul mijloc demn în care partidul ar putea să iasă din actuala situație insuportabilă. Am căutat totodată ca și lupta dusă de actualele instituții centrale ale partidului împotriva convocării Congresului al treilea să fie cât mai complet înfățișată, pe bază de documente.

Toată munca noastră s-a mărginit la prezentarea documentelor (pe cât a fost posibil) în ordinea lor cronologică și la adăugirea unor explicații cât mai sumare, menite să facă le-

gătură între documente. Comentariile le rezervăm pentru lucrările noastre viitoare. Datele pur factice în legătură cu lupta pentru congres vorbesc de la sine, și analiza lor va ajuta cititorului să-și formeze o părere proprie despre lupta noastră internă de partid.

*Scris nu mai devreme de
7 (20) septembrie 1904*

*Publicat în 1904, în broșura:
N. Șahov. „Lupta pentru congres”.
Geneva*

Se tipărește după manuscris

EIN SCHRITT VORWÄRTS, ZWEI SCHRITTE RÜCKWÄRTS

EINE ABWEHR VON N. LENIN

Der Artikel der Genossin Rosa Luxemburg in den 42-43 Nummern der „Neue Zeit“ übt eine Kritik über mein russisches Buch über die Krise in unserer Partei. Ich kann mich nicht von dem Dank, den wir unsern deutschen Genossen für ihre Aufmerksamkeit zu unserer Parteiliteratur, für ihre Versuche die deutsche Sozialdemokratie mit dieser Literatur bekannt zu machen, Schulden enthalten, aber dabei bin ich genötigt, darauf aufmerksam zu machen, dass Rosa Luxemburg's Artikel die Leser der „Neue Zeit“ nicht mit meinem Buch, sondern mit etwas anderem bekannt macht. Man möge darüber an folgenden Beispielen urteilen. Gen. Luxemburg sagt z.B., dass die Auffassung, die hier (d. h. in meinem Buche) in eindringlicher und erschöpfender Weise ihren Ausdruck gefunden hat, ist die eines „rücksichtslosen Zentralismus“. Gen. Luxemburg meint also, dass ich ein Organisationssystem gegen ein anderes verteidige. Das ist aber tatsächlich nicht wahr. Von der ersten Seite bis zur letzten verteidige ich die elementaren Grundsätze eines jeden Systems, einer jeden denkbaren Parteiorganisation. Mein Buch beschäftigt sich nicht mit dem Unterschiede eines Organisationssystems von einem andern, sondern mit der Frage, wie ein jegliches System in einer dem Parteibegriff nicht widersprechenden Weise eingehalten, kritisiert und korrigiert werden muss. Rosa Luxemburg sagt weiter, dass „nach seiner (Lenin's) Auffassung das Zentralkomitee die Befugnis hat, alle Teilkomitees der Partei zu organisieren“. Das ist tatsächlich nicht wahr. Meine Auffassung in dieser Frage kann

UN PAS ÎNAINTE DOI PAȘI ÎNAPOI

RĂSPUNSUL LUI N. LENIN CĂTRE ROSA LUXEMBURG ¹⁷

Articolul publicat de tov. Rosa Luxemburg în numerele 42 și 43 ale ziarului „Die Neue Zeit“ ¹⁸ conține o analiză critică a cărții mele, în limba rusă, despre criza din partidul nostru *. Nu pot să nu-mi exprim recunoștința față de tovarășii germani pentru atenția pe care o acordă literaturii noastre de partid, pentru încercările lor de a face cunoscută această literatură social-democrației germane, dar trebuie să arăt că, în articolul ei din „Neue Zeit“, Rosa Luxemburg nu prezintă cititorilor cartea mea, ci altceva. Aceasta se poate vedea din următoarele exemple. Tov. Luxemburg spune, de pildă, că aici (în cartea mea) și-a găsit o expresie vie și limpede tendința „unui centralism care nu ține seama de nimic“. Dînsa consideră, așadar, că eu susțin un sistem de organizare împotriva unui alt sistem. În realitate însă, lucrurile nu stau chiar așa. De-a lungul întregii cărți, de la prima și pînă la ultima ei pagină, eu apăr principiile elementare ale oricărui sistem al oricărei organizări imaginabile a partidului. În cartea mea nu este analizată deosebirea dintre cutare și cutare sistem de organizare, ci modul cum trebuie sprijinit, criticat și îndreptat orice sistem, fără a contrazice principiile partidului. Rosa Luxemburg spune mai departe că, „potrivit concepției lui (a lui Lenin), Comitetul Central are împuternicirea de a organiza toate comitetele locale de partid“. În realitate, acest lucru este inexact. Părerea mea în această

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 8, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 187—414. — Nota red.

dokumentarisch durch den von mir eingebrachten Entwurf eines Parteiorganisationsstatuts bewiesen werden. In diesem Entwurf ist von dem Rechte, die Teilkomitees zu organisieren, keine Rede. Die von dem Parteitag zwecks der Ausarbeitung des Parteistatuts gewählte Kommission fügte dies Recht ein und der Parteitag nahm den Kommissionsentwurf an. In die Kommission aber ausser mir und noch einem Anhänger der Majorität waren drei Anhänger der Minorität des Parteitags gewählt, d. h. dass in der Kommission, die dem Zentralkomitee das Recht, die Teilkomitees zu organisieren, gegeben hat, hatten gerade meine Gegner die Oberhand. Gen. Rosa Luxemburg hat zwei verschiedene Tatsachen verwechselt. Erstens hat sie meinen Organisationsentwurf mit dem umgestalteten Kommissionsentwurf einerseits und mit dem vom Parteitag angenommenen Organisationsstatut andererseits verwechselt; zweitens verwechselte sie die Verteidigung eines bestimmten Antrags über einen bestimmten Paragraphen des Statuts (in dieser Verteidigung war ich keineswegs rücksichtslos, da im Plenum ich nicht gegen das Amendement, das die Kommission eingebracht hat, gestritten habe) mit der Verteidigung jener (nicht wahr echt „ultrazentralistischen“?) Theses, dass ein Statut, das von einem Parteitag angenommen wurde, auch befolgt werden muss, bis es vom nächsten Parteitag umgeändert wird. Diese Theses (eine echt blanquistische, wie der Leser leicht ersehen kann) wurde wirklich von mir in meinem Buch recht „rücksichtslos“ verteidigt. Gen. Luxemburg sagt, dass nach meiner Auffassung „erscheint das Zentralkomitee als der einzige aktive Kern der Partei“. Es ist tatsächlich unwahr. Ich habe diese Auffassung nirgends vertreten. Im Gegenteil, meine Opponenten (die Minorität des II. Parteitags) haben mich in ihren Schriften beschuldigt, dass ich nicht genügend die Unabhängigkeit, die Selbständigkeit des Zentralkomitees in Schutz nehme, dass ich es viel zu sehr der im Ausland lebenden Redaktion und dem Parteirat unterjoche. Auf diese Beschuldigung antwortete ich in meinem Buch, dass, als die Parteimajorität die Oberhand im Parteirat hatte, sie niemals den Versuch machte, in die Selbständigkeit des Zentralkomitees einzugreifen; das geschah

chestiune poate fi dovedită în mod documentat prin proiectul statutului de organizare a partidului depus de mine. În acest proiect nu se spune nici un cuvânt despre dreptul de a organiza comitetele locale. Comisia pentru elaborarea statutului partidului, care a fost aleasă la congres, a introdus în statut acest drept, iar congresul a aprobat proiectul comisiei. În această comisie, în afară de mine și de încă un adept al majorității, au fost aleși trei reprezentanți ai minorității de la congresul partidului ; prin urmare, în această comisie, care a acordat Comitetului Central dreptul de a organiza comitetele locale, au avut cuvântul hotărâtor tocmai cei trei adversari ai mei. Tov. Rosa Luxemburg a confundat două lucruri deosebite. În primul rând, ea a confundat proiectul meu organizatoric cu proiectul modificat al comisiei, pe de o parte, iar pe altă parte, cu statutul organizatoric adoptat de congresul partidului ; în al doilea rând, ea a confundat susținerea unei anumite dispoziții dintr-un anumit paragraf al statutului (nu e cîtuși de puțin adevărat că, susținînd această dispoziție, eu n-am ținut seama de nimic, deoarece la ședința plenară n-am ridicat nici o obiecție împotriva amendamentului introdus de comisie) cu susținerea tezei (nu-i așa, cu adevărat „ultracentraliste“ ?) că statutul adoptat de congresul partidului trebuie să fie aplicat pînă în momentul cînd va fi modificat de congresul următor. Această teză („pur blanquistă“, după cum lesne pot observa cititorii), eu am susținut-o într-adevăr, în cartea mea, „fără a ține seama de nimic“. Tov. Luxemburg spune că, după părerea mea, „Comitetul Central apare ca singurul nucleu activ al partidului“. În realitate, această afirmație este inexactă. Eu n-am susținut niciodată o asemenea părere. Dimpotrivă, opoziției mei (minoritatea de la Congresul al II-lea al partidului) m-au acuzat, în scrierile lor, că nu susțin în suficientă măsură neatîrnarea, independența Comitetului Central și îl subordonez prea mult redacției Organului Central, care se află în străinătate, și Consiliului partidului. La această acuzație eu am răspuns, în cartea mea, că, atunci cînd majoritatea din partid a avut cuvîntul hotărâtor în Consiliul partidului, ea n-a făcut niciodată încercarea de a îngădi independența Comitetului Central ; dar asta s-a întîmplat

aber sogleich, wie der Parteirat zum Kampfmittel der Minorität wurde. Gen. Rosa Luxemburg sagt, dass es in der Sozialdemokratie Russlands keine Frage über die Notwendigkeit einer einheitlichen Partei existiert und dass der ganze Streit sich nur um das Mass einer Zentralisation dreht. Das ist tatsächlich nicht wahr. Hätte Gen. Luxemburg sich die Mühe gegeben, die Resolutionen der vielen Lokalkomitees der Partei, die die Majorität bilden, kennen zu lernen, so hätte sie leicht einsehen können (das tritt übrigens auch klar aus meinem Buch hervor), dass der Streit bei uns hauptsächlich darüber geführt wird, ob das Zentralkomitee und das Zentralorgan die Richtung der Majorität des Parteitags vertreten sollen, oder nicht. Über diese ultrazentralistische und rein blanquistische Forderung spricht die werthe Genossin kein Wort, sie zieht es vor, gegen die mechanische Unterwerfung eines Teils dem Ganzen, gegen den Kadavergehorsam, gegen die blinde Unterordnung und dergleichen Schreckensgespenster zu deklamieren. Ich bin sehr der Gen. Luxemburg für die Auseinandersetzung des tiefgeistreichen Gedankens, dass der Kadavergehorsam sehr für die Partei schädlich ist, dankbar, aber ich möchte doch wissen, hält es die Genossin für normal, kann sie es zulassen, hat sie je in irgend welcher Partei es gesehen, dass in den Zentralbehörden, die sich Parteibehörden nennen wollen, die Minorität des Parteitags dominieren könnte? Die Gen. Rosa Luxemburg unterschiebt mir geradezu den Gedanken, dass alle Vorbedingungen zur Durchführung einer grossen und äusserst zentralisierten Arbeiterpartei in Russland bereits vorhanden sind. Wieder eine tatsächliche Unwahrheit. Nirgends in meinem Buche habe ich diesen Gedanken ausgesprochen, geschweige vertreten. Etwas anders lautete und lautet die von mir vertretene These: ich bestand nämlich darauf, dass alle Vorbedingungen bereits vorhanden sind, um die Beschlüsse des Parteitags anzuerkennen, und dass die Zeit schon vorbei sei, ein Parteikollegium durch ein Privatzirkel zu ersetzen. Ich brachte die Beweise ein, dass gewisse Akademiker in unserer Partei ihre Unkonsequenz und Unstandhaftigkeit offenbarten und dass sie gar kein Recht hatten, ihre Disziplinlosigkeit in die Schuhe der russischen Proletarier zu schieben. Die Arbeiter Russlands haben schon oft bei den verschiedenen Gelegenheiten sich für

îndată ce Consiliul partidului a devenit o unealtă de luptă în mâinile minorității. Tov. Rosa Luxemburg spune că în rîndurile social-democrației ruse nu există nici un fel de îndoieli cu privire la necesitatea unui partid unic și că toată controversa se poartă în jurul chestiunii dacă centralizarea trebuie să fie mai mare sau mai mică. În realitate, această afirmație nu corespunde adevărului. Dacă tov. Luxemburg și-ar fi dat osteneala să studieze rezoluțiile numeroaselor comitete locale ale partidului, care formează majoritatea, ar fi înțeles lesne (acest lucru reiese deosebit de limpede din cartea mea) că discuția noastră s-a purtat în special asupra chestiunii dacă Comitetul Central și Organul Central trebuie sau nu să reprezinte orientarea majorității de la congresul partidului. Despre această cerință „ultracentralistă“ și „pur blanquistă“¹⁹, stimata tovarășă nu spune nici un cuvînt, preferînd să se pronunțe, pe un ton declamator, împotriva subordonării mecanice a părții față de întreg, împotriva docilității servile, a supunerii oarbe și a altor grozăvii. Îi sînt foarte recunoscător tovarășei Luxemburg pentru explicarea profundeii idei că docilitatea servilă e nefastă pentru partid, dar aș vrea să știu dacă dînsa consideră că e normal, dacă poate admite, dacă a văzut în vreun partid ca în organele centrale, care-și zic organe de partid, să predomine minoritatea de la congresul partidului. Tov. Rosa Luxemburg îmi atribuie ideea că în Rusia există deja toate premisele pentru organizarea unui partid muncitoresc mare și extrem de centralizat. Iarăși o inexactitate de fapt. Nicăieri în cartea mea n-am susținut această idee și nici măcar n-am enunțat-o. Teza formulată de mine exprima și exprimă altceva. Și anume, eu am subliniat că există deja toate premisele pentru ca hotărîrile congresului să fie recunoscute și că a trecut de mult vremea cînd unui colegiu de partid i se putea substitui un cerc particular. Eu am adus dovezi că unii intelectuali din partidul nostru și-au arătat inconsecvența și nestatornicia și că ei n-au nici un drept să atribuie proletariatului rus propria lor lipsă de disciplină. Muncitorii ruși s-au pronunțat deja, în repetate rînduri și în diverse împrejurări, pentru res-

das Befolgen der Parteitagsbeschlüsse ausgesprochen. Es ist geradezu lächerlich, wenn die Gen. Luxemburg eine dahingehende Äusserung für eine „optimistische“ erklärt (sollte es nicht eher für „pessimistisch“ gelten), ohne dabei ein einzelnes Sterbewörtchen darüber zu verlieren, welche tatsächliche Grundlage meiner Äusserung sei. Gen. Luxemburg sagt, ich verherrliche die erzieherische Wirkung einer Fabrik. Das ist nicht wahr. Nicht ich, sondern mein Gegner behauptete, dass ich mir die Partei als eine Fabrik vorstelle. Ich lachte meinen Gegner tüchtig aus und wies aus den Worten des Gegners nach, dass er zwei verschiedene Seiten der Fabrikdisziplin verwechsle, wie das auch leider mit der Genossin R. Luxemburg der Fall ist*.

Gen. Luxemburg sagt, dass ich meinen Standpunkt vielleicht scharfsinniger gekennzeichnet habe, als es irgend einer meiner Opponenten tun könnte, als ich meinen „revolutionären Sozialdemokraten“, als einen mit der Organisation der klassenbewussten Arbeiter verbundenen Jakobiner definierte. Wieder eine tatsächliche Unwahrheit. Nicht ich, sondern P. Axelrod sprach zuerst vom Jakobinismus. Axelrod war der erste, der unsere Parteiuancen mit denen aus der Zeit der grossen Revolution verglichen hat. Ich bemerkte bloss, dass dieser Vergleich nur in dem Sinne zulässig sei, dass die Teilung der modernen Sozialdemokratie auf die revolutionäre und opportunistische im gewissen Sinne der Teilung auf die Montagnard'en und Girondisten entspricht. Einen solchen Vergleich tat recht oft die vom Parteitag anerkannte alte „Iskra“. Gerade diese Teilung anerkennend, kämpfte die alte „Iskra“ mit dem opportunistischen Zweig unserer Partei, mit der Richtung der „Rabotscheje Delo“. Rosa Luxemburg verwechselt hier das *Verhältnis* zwischen zwei revolutionären Richtungen des XVIII. und XX. Jahrhunderts mit der Identifizierung dieser Richtungen selbst. Wenn ich z.B. sage, dass das Verhältnis zwischen der „Jungfrau“ und dem „Kleinen Scheidegg“ dem Verhältnisse zwischen 4- und 2-stöckigen Häusern entspricht, so heisst es doch

* Vergleiche die russische Broschüre: „Unsere Missverständnisse“ den Artikel „Rosa Luxemburg contra Karl Marx“.

pectarea hotărârilor congresului partidului. E pur și simplu ridicol că tov. Luxemburg califică această părere drept „optimistă“ (n-ar trebui s-o socotim mai degrabă „pesimistă“ ?) fără să spună nici un cuvânt despre baza concretă a tezei mele. Tov. Luxemburg spune că eu proslăvesc importanța educativă a fabricii. Nu este adevărat. Nu eu, ci adversarul meu a afirmat că eu îmi imaginez partidul ca pe o fabrică. Eu mi-am bătut joc de el cum trebuie, dovedindu-i chiar cu cuvintele lui că confundă două laturi deosebite ale disciplinei de fabrică, ceea ce, din păcate, s-a întâmplat și cu tov. R. Luxemburg*.

Tov. Luxemburg spune că, definindu-l pe social-democratul revoluționar ca pe un iacobin legat de o organizație de muncitori care au conștiință de clasă, eu am făcut, poate, o mai spirituală caracterizare a punctului meu de vedere decât ar fi putut s-o facă oricare dintre oponenții mei. Iarăși o inexactitate de fapt. Nu eu, ci P. Akselrod a vorbit primul despre iacobinism. El a fost primul care a comparat grupările noastre de partid cu grupările din timpul marii revoluții franceze. Eu am remarcat doar că această comparație este acceptabilă numai în sensul că împărțirea social-democrației contemporane în revoluționară și oportunistă corespunde într-o oarecare măsură împărțirii în montagnarzi și girondini²⁰. Vechea „Iskră“²¹, recunoscută de congresul partidului, făcea adeseori o asemenea comparație. Admițând tocmai această împărțire, vechea „Iskră“ a luptat împotriva aripii oportuniste a partidului nostru, împotriva orientării lui „Rabocee Delo“. Rosa Luxemburg confundă aici *corelația* dintre două orientări revoluționare din secolele al XVIII-lea și al XX-lea cu identificarea a înseși acestor orientări. De exemplu, dacă spun că Micul Scheidegg în comparație cu Jungfrau este același lucru cu o casă cu două caturi în comparație cu una cu patru caturi, încă nu înseamnă că identific o casă cu patru

* Vezi, în broșura „Neînțelegerile noastre“, apărută în limba rusă, articolul „Rosa Luxemburg împotriva lui Karl Marx“.

nicht, dass ich ein 4-stöckiges Haus mit der „Jungfrau“ identifiziere. Gen. Luxemburg hat völlig die tatsächliche Analyse der verschiedenen Richtungen unserer Partei ausser Acht gelassen. Und gerade dieser Analyse, die sich auf die Protokolle unseres Parteitags fusst, widme ich die grössere Hälfte meines Buches, und in der Einleitung mache ich darauf besonders aufmerksam. Rosa Luxemburg will über die jetzige Lage unserer Partei sprechen und ignoriert dabei vollständig unsern Parteitag, der eigentlich den echten Grundstein unserer Partei gelegt hat. Es muss als ein gewagtes Unternehmen angesehen werden! Ein um so mehr gewagtes Unternehmen, da ich hundertmal in meinem Buch darauf hinweise, dass meine Gegner unsern Parteitag ignorieren und eben darum alle ihre Behauptungen jeder tatsächlichen Grundlagen berauben.

Gerade diesen Grundfehler begeht auch die Gen. Luxemburg. Sie wiederholt nackte Worte, ohne sich zu bemühen, ihren konkreten Sinn zu begreifen. Sie rückt Schreckensgespenster vor, ohne die reale Lage des Streites kennen zu lernen. Sie schiebt mir Gemeinplätze, allgemeine Prinzipien, allgemeine Erwägungen, absolute Wahrheiten zu und sucht die relativen Wahrheiten, die sich auf scharfbestimmte Tatsachen beziehen und mit denen allein ich operiere, totzuschweigen. Und sie klagt noch über Schablone. Sie beruft sich dabei auf Marx's Dialektik. Und gerade der Artikel der geehrten Genossin enthält ausschliesslich erdichtete Schablone, gerade ihr Artikel widerspricht dem Abc der Dialektik. Dies Abc besagt, dass es keine abstrakte Wahrheit gibt, die Wahrheit ist immer konkret. Gen. Rosa Luxemburg ignoriert majestätisch die konkreten Tatsachen unseres Parteikampfs und deklamiert grossmütig über Fragen die unmöglich ernst diskutiert werden können. Ich führe noch ein letztes Beispiel aus dem zweiten Artikel der Gen. Luxemburg an. Sie zitiert meine Worte darüber, dass die oder jene Fassung eines Organisationsstatuts als ein mehr oder weniger scharfes Kampfmittel gegen den Opportunismus dienen kann. Über welche Fassungen sprach ich in meinem Buch und sprachen wir alle

caturi cu Jungfrau. Din câmpul vizual al tovarăsei Luxemburg a dispărut în întregime analiza concretă a diverselor orientări din partidul nostru. Or, cea mai mare parte din cartea mea este consacrată tocmai acestei analize, care se bazează pe procesele-verbale ale congresului partidului nostru, iar în introducere eu atrag atenția în mod special asupra acestui lucru. Rosa Luxemburg vrea să vorbească despre situația actuală din partidul nostru și, totodată, ignorează cu desăvârșire congresul partidului nostru, care, propriu-zis, a și pus adevărata temelie a partidului nostru. Trebuie să recunoaștem că aceasta e o încercare riscantă ! Cu atât mai riscantă cu cât, așa cum am arătat de sute de ori în cartea mea, adversarii mei ignorează congresul partidului nostru, și tocmai de aceea toate afirmațiile lor sînt lipsite de orice bază concretă.

Tocmai o asemenea greșeală capitală comite și tov. Rosa Luxemburg. Ea repetă doar vorbe goale, fără a-și da osteneala să deslușească sensul lor concret. Ea caută să înspăimînte pe oameni cu tot felul de grozăvii, fără să fi studiat adevăratele motive ale controverselor. Ea îmi atribuie locuri comune, principii și considerații îndeobște cunoscute, îmi atribuie adevăruri absolute și caută să treacă sub tăcere pe cele relative, care se bazează pe fapte strict determinate, singurele cu care operez și eu. Și ea se mai plînge de șablon și face totodată apel la dialectica lui Marx. Or, tocmai articolul stimatelor tovarăse nu conține altceva decît șabloane inventate, tocmai articolul ei vine în contradicție cu abecedarul dialecticii. În acest abecedar se arată că nu există nici un adevăr abstract, că adevărul este întotdeauna concret. Tov. Rosa Luxemburg manifestă un dispreț suveran pentru faptele concrete care privesc lupta din partidul nostru și se pronunță cu mărînimie, pe un ton declamativ, asupra unor chestiuni care nu pot fi discutate în mod serios. Voi da aici încă un exemplu, din cel de-al doilea articol al tovarăsei Luxemburg. Dînsa citează spusele mele că redactarea într-un fel sau altul a unui statut organizatoric poate servi drept armă de luptă mai mult sau mai puțin ascuțită împotriva oportunismului *. Despre ce formulări am vorbit eu în cartea

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 8, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 260. — *Nota red.*

auf dem Parteitag, darüber sagt Rosa Luxemburg kein Wort. Welche Polemik auf dem Parteitag geführt wurde, gegen wen rückte ich meine Grundsätze vor, das geht die Genossin gar nichts an. Dagegen geruht sie, mir eine ganze Vorlesung über den Opportunismus... in den parlamentärischen Ländern vorzuhalten !! Aber die besondere, spezifische Artung des Opportunismus, die Nuancen, die er bei uns in Russland angenommen hat und mit denen ich mich in meinem Buch beschäftige, darüber finden wir kein Wort in dem Artikel der Genossin. Die Schlussfolgerung aller dieser hochgeistreichen Auseinandersetzungen ist die: „Das Parteistatut soll nicht etwa (? ? verstehe, wer kann) eine Waffe zur Abwehr des Opportunismus sein, sondern bloss ein äusseres Machtmittel zur Ausübung des massgebenden Einflusses der tatsächlich vorhandenen revolutionärproletarischen Majorität der Partei“. Sehr richtig. Aber wie gestaltete sich die tatsächlich vorhandene Majorität unserer Partei, darüber schweigt Rosa Luxemburg, und gerade darüber spreche ich in meinem Buch. Sie schweigt auch darüber, welchen Einfluss ich und Plechanow mit diesem äusseren Machtmittel verteidigt haben. Ich kann nur hinzufügen, dass ich niemals und nirgends über einen solchen Unsinn, wie das Parteistatut eine Waffe „an sich“, sprach.

Die richtigste Antwort, auf eine solche Art und Weise meine Ansichten zu erläutern, wäre, die konkreten Tatsachen unseres Parteikampfs wiederzugeben. Da wird einem jeden klar, wie hübsch solche abstrakten Gemeinplätze und Schablone der Gen. Luxemburg mit den konkreten Tatsachen kontrastieren.

Unsere Partei wurde im Frühling 1898 in Russland auf dem Kongress der Vertreter einiger russischen Organisationen gegründet. Die Partei wurde die Sozialdemokratische Arbeiterpartei Russlands genannt, als Zentralorgan der Partei wurde die „Rabotschaja Gaseta“ (Arbeiterzeitung) ernannt; der Verein der russischen Sozialdemokraten im Auslande wurde zum ausländischen Vertreter der Partei. Sehr bald nach dem Parteitag wurde das Zentralkomitee der Partei von der Polizei verhaftet. Die „Rabotschaja Gaseta“ musste nach der zweiten Nummer zu erscheinen aufhören. Die ganze Partei wurde

mea și noi toți la congresul partidului, Rosa Luxemburg nu spune nici un cuvânt. Ce fel de polemică am dus eu la congresul partidului, împotriva cui am formulat eu tezele mele, despre asta tovarășa nu spune absolut nimic. În loc de așa ceva, ea binevoiește să-mi țină o întreagă prelegere despre oportunismul... în țările parlamentare !! Dar despre toate varietățile deosebite, specifice ale oportunismului, despre nuanțele pe care le-a căpătat el la noi, în Rusia, și despre care este vorba în cartea mea, nu găsim, în articolul ei, nici un cuvânt. Concluzia care se desprinde din toate aceste raționamente, cum nu se poate mai spirituale, este următoarea : „Statutul partidului nu trebuie să fie în sine(?) înțeleagă cine poate) o armă pentru combaterea oportunismului, ci doar un puternic mijloc extern de promovare a influenței conducătoare a majorității proletare-revoluționare, efectiv existente, a partidului“. Foarte bine. Dar cum s-a format majoritatea efectiv existentă a partidului nostru, despre asta Rosa Luxemburg nu spune nici un cuvânt ; or, tocmai despre asta vorbesc eu în cartea mea. Totodată, ea nu spune nimic despre ce fel de influență am apărut eu și Plehanov cu ajutorul acestui puternic mijloc extern. Pot să adaug numai că nicio dată și nicăieri n-am spus o absurditate ca aceea că statutul partidului este o armă „în sine“.

Cel mai just răspuns la o asemenea interpretare a părerilor mele ar fi o expunere a faptelor concrete care privesc lupta din partidul nostru. Atunci oricine și-ar putea da limpede seama cât de puțin se potrivesc faptele concrete cu locurile comune și abstracțiile șablonarde ale tovarășei Luxemburg.

Partidul nostru a luat ființă în primăvara anului 1898, în Rusia, la congresul reprezentanților câtorva organizații ruse²². El și-a luat numele de Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia. Drept Organ Central a fost declarată „Raboceaia Gazeta“²³, iar „Uniunea social-democraților ruși din străinătate“²⁴ a devenit reprezentanța din străinătate a partidului. Curînd după congres, Comitetul Central al partidului a fost arestat. După al doilea număr, „Raboceaia Gazeta“ și-a încetat apariția. Întregul partid s-a transformat

zum formlosen Konglomerat der Lokalorganisationen (die Komitees genannt wurden). Das einzige Bindemittel, das diese Lokalkomitees vereinigte, war das ideale, rein geistige Bündnis. Es musste notwendig wieder die Periode des Auseinandergehens, hin und her Schwankens und Spaltungen eintreten. Die Gebildeten, die ein viel grösseres Prozent unserer Arbeiterpartei im Vergleich zu den westeuropäischen Parteien ausmachen, begeisterten sich für den Marxismus, wie für eine neue Mode. Diese Begeisterung hat sehr bald dem sklavischen Niederbeugen vor der bürgerlichen Kritik Marx's einerseits und der rein professionalen Arbeiterbewegung (Streikismus-Oekonomismus) andererseits Platz gemacht. Das Auseinandergehen der intellektuell-opportunistischen und proletarisch-revolutionären Richtungen brachte zur Spaltung des ausländischen „Vereins“. Die Zeitung „Rabotschaja Mysl“ (Arbeitergedanke) und die ausländische Zeitschrift „Rabotscheje Delo“ (Arbeitersache) (die letzte etwas schwächer) vertraten den Standpunkt des Oekonomismus, erniedrigten den politischen Kampf, verneinten die Elemente einer bürgerlichen Demokratie in Russland. Die „legalen“ Kritiker von Marx, die Herren Struve, Tugan-Baranowski, Bulgakow, Berdjajew, u.a.m. gingen ganz nach rechts über. Nirgends in Europa finden wir, dass das Bernsteinjanertum so rasch zu seinem logischen Ende, zur Bildung einer liberalen Fraktion gelangte, wie es bei uns in Russland der Fall war. Bei uns fing Hr. Struve im Namen des Bernsteinjanertum mit der „Kritik“ an und endete mit der Bildung einer liberalen Zeitschrift „Oswoboschdenie“, liberalen im europäischen Sinne dieses Wortes. Die aus dem ausländischen Verein ausgetretenen Plechanow und seine Freunde wurden von den Gründern der „Iskra“ und „Saria“ unterstützt. Diese zwei Zeitschriften führten (darüber hat sogar Gen. Rosa Luxemburg etwas gehört) eine „dreijährige glänzende Kampagne“ gegen den opportunistischen Flügel der Partei, eine Kampagne der sozialdemokratischen „Montagne“ gegen die sozialdemokratische „Gironde“ (das ist der Ausdruck der alten „Iskra“), einen Feldzug gegen „Rabotscheje Delo“ (Gen. Kritschewski, Akimow, Martynow u.a.), gegen den jüdischen „Bund“, gegen die russischen Organisationen, die sich für diese Richtung begeisterten (da

într-un conglomerat amorf de organizații locale (denumite comitete). Aceste comitete locale erau unite între ele doar printr-o legătură ideologică, pur spirituală. În mod inevitabil trebuia să vină iarăși o perioadă de divergențe, oscilări și sciziuni. Intelectualii, care formau în partidul nostru un procent mult mai ridicat decât în partidele din Europa apuseană, se pasionau după marxism ca după o modă nouă. Această pasiune a cedat în scurt timp locul, pe de o parte, ploconirii servile în fața criticii burgheze îndreptate împotriva lui Marx, iar pe de altă parte mișcării muncitorești pur profesionale (greivism-, economism“). Divergența dintre orientarea intelectual-oportunistă și cea proletar-revoluționară a dus la o scindare a „Uniunii“ din străinătate. Ziarul „Raboceaia Mișl“ și (într-o măsură ceva mai slabă) revista „Rabocee Delo“²⁵, care apărea în străinătate, erau exponenții „economismului“, diminuau importanța luptei politice, contestau existența unor elemente de democrație burgheză în Rusia. Criticii „legali“ ai lui Marx – d-nii Struve, Tugan-Baranovski, Bulgakov, Berdeaev și alții – au pășit în mod hotărât spre dreapta. Nicăieri în Europa, pe cât știm, bernsteinismul²⁶ n-a ajuns atât de repede la sfârșitul său logic, la formarea unei fracțiuni liberale, cum s-a întâmplat la noi, în Rusia. La noi, d-l Struve a început printr-o „critică“ în numele bernsteinismului și a terminat prin înființarea revistei „Osvobojdenie“²⁷, o publicație liberală în înțelesul european al cuvântului. Plehanov și prietenii lui, care au părăsit „Uniunea“ din străinătate, au găsit sprijin la întemeietorii ziarului „Iskra“ și ai revistei „Zarea“²⁸. Aceste două publicații (după cum a auzit câte ceva pînă și tov. Rosa Luxemburg) au dus, „timp de trei ani, o strălucită campanie“ împotriva aripii oportuniste a partidului, o campanie a „Montagnei“ social-democrate împotriva „Girondei“ social-democrate (e o expresie a vechii „Iskre“), o campanie împotriva revistei „Rabocee Delo“ (împotriva tovarășilor Kricovski, Akimov, Martînov etc.), împotriva Bundului²⁹ evreiesc, împotriva organizațiilor ruse care s-au lăsat antrenate de această

kommen zuerst die Petersburger sogen. Arbeiterorganisation und das Komitee von Woronesh in bezug).

Es wurde immer mehr und mehr klar, dass das rein ideale Bündnis zwischen den Komitees schon ungenügend sei. Immer dringlicher äusserte sich das Bedürfnis, eine tatsächlich geschlossene Partei zu bilden, das heisst, das zu vollführen, was im Jahre 1898 nur angedeutet wurde. Endlich zum Schluss des Jahres 1902 bildete sich ein Organisationskomitee, das sich die Aufgabe machte, den II. Parteitag zusammenzurufen. In dieses Organisationskomitee, das hauptsächlich von der russischen Organisation der „Iskra“ gegründet wurde, trat auch ein Vertreter des jüdischen „Bundes“ ein. Im Herbst 1903 kam endlich der zweite Parteitag zustande; er endete einerseits mit der formellen Einigung der Partei, andererseits mit der Spaltung auf die „Majorität“ und die „Minorität“. Diese letzte Teilung existierte nicht vor dem Parteitag. Nur die detaillierte Analyse des Kampfes auf dem Parteitag kann diese Teilung erklären. Leider weichen die Anhänger der Minorität (inklusive Gen. Luxemburg) dieser Analyse ängstlich aus.

In meinem Buch, das so eigentümlich von der Gen. Luxemburg den deutschen Lesern wiedergegeben ist, widme ich mehr als 100 Seiten einer durchgehenden Forschung der Parteitagsprotokolle (die in einem ca. 400 S. starken Buch abgedruckt sind). Diese Analyse zwang mich, die Delegierten oder besser gesagt die Stimmen (wir hatten Delegierte mit einer oder zwei Stimmen) in vier Grundgruppen zu teilen: 1) Die Iskristen (Anhänger der Richtung der alten „Iskra“) der Majorität – 24 Stimmen, 2) die Iskristen der Minorität – 9 Stimmen, 3) das Zentrum (spottweise auch Sumpf genannt) – 10 Stimmen und endlich 4) Antiiskristen – 8 Stimmen, im Ganzen 51 Stimmen. Ich analysiere die Beteiligung dieser Gruppen bei *allen* Abstimmungen, die auf dem Parteitag vorgenommen wurden, und beweise, dass bei allen Fragen (des Programms, der Taktik und der Organisation) der Parteitag eine Arena des Kampfes der Iskristen gegen die Antiiskristen bei den verschiedenen Schwankungen des Sumpfes bildete. Einem jeden, der nur ein wenig mit der Geschichte unserer Partei vertraut ist, muss es klar sein, dass es

orientare (în primul rînd împotriva așa-zisei „Organizații muncitorești”³⁰ din Petersburg și a Comitetului din Voronej³¹).

Devenea din ce în ce mai evident că nu e de ajuns să existe doar o legătură pur ideologică între comitete. Se făcea tot mai simțită necesitatea de a forma un partid cu adevărat încheiat, adică de a înfăptui ceea ce în 1898 a fost doar schițat. În sfîrșit, la finele anului 1902 a fost alcătuit un Comitet de organizare, care și-a pus drept sarcină convocarea Congresului al II-lea al partidului³². În acest Comitet de organizare, care a fost format mai ales din reprezentanți ai organizației ruse a „Iskrei”, a intrat și un reprezentant al Bundului evreiesc. În toamna anului 1903 a avut loc, în sfîrșit, Congresul al II-lea, care s-a încheiat, pe de o parte, prin unificarea formală a partidului, iar pe de altă parte prin scindarea lui în „majoritate” și „minoritate”. Această împărțire nu exista înainte de congres. Numai o analiză amănunțită a luptei desfășurate la congresul partidului poate explica această împărțire. Din păcate, partizanii minorității (inclusiv tov. Luxemburg) se eschivează cu grijă de la această analiză.

În cartea mea, pe care tov. Luxemburg a prezentat-o în chip atît de original cititorilor germani, eu consacru mai mult de 100 de pagini unei examinări amănunțite a proceselor-verbale ale congresului (care alcătuiesc un volum de vreo 400 de pagini). Această analiză m-a determinat să împart pe delegați sau, mai bine zis, voturile (fiindcă delegații aveau cîte un vot sau două) în patru grupuri principale: 1) reprezentanții majorității iskriste (partizani ai orientării vechii „Iskre”) – 24 de voturi; 2) reprezentanții minorității iskriste – 9 voturi; 3) centrul (în deridare denumit și „mlaștina”) – 10 voturi și, în fine, 4) antiiskriștii – 8 voturi, în total 51 de voturi. Eu analizez participarea acestor grupuri la toate votările care au avut loc la congresul partidului și dovedesc că în toate problemele (de program, de tactică și de organizare) congresul a fost o arenă de luptă a iskrîștilor împotriva antiiskriștilor, cu diverse oscilări din partea „mlaștinii”. Pentru oricine cunoaște cît de cît istoria partidului nostru trebuie

auch anders nicht sein konnte. Aber alle Anhänger der Minorität (inklusive R. Luxemburg) schliessen bescheiden ihre Augen vor diesem Kampf zu. Warum? Denn gerade dieser Kampf veraugenscheinlicht die Grundfalschheit der jetzigen politischen Lage der Minorität. Während des ganzen Kampfs auf dem Parteitag in Dutzenden Fragen, in Dutzenden Abstimmungen kämpften die Iskristen gegen die Antiiskristen und den Sumpf, der nur so entschiedener sich auf die Seite der Antiiskristen stellte, je konkreter die debatierte Frage war, je positiver sie die Grundfassung der sozialdemokratischen Arbeit bestimmte, je realer sie die ständigen Pläne der alten „Iskra“ ins Leben zu rufen suchte. Die Antiiskristen (besonders Gen. Akimow und der immer mit ihm stimmende Delegierte der Petersburger Arbeiterorganisation Gen. Bruker, fast immer Gen. Martinow und 5 Delegierte des jüdischen „Bundes“) verneinten die Anerkennung der Richtung der alten „Iskra“. Sie verteidigten die alten Privatorganisationen, stimmten gegen ihre Unterwerfung der Partei, gegen ihren Zusammenschluss mit der Partei (der Inzident mit dem Organisationskomitee, die Auflösung der Gruppe des „Südarbeiters“, der wichtigsten Gruppe des Sumpfes usw.). Sie kämpften gegen das zentralistisch formulierte Organisationsstatut (14. Sitzung des Parteitags) und beschuldigten damals *alle* Iskristen, dass sie ein „organisiertes Missvertrauen“, ein „Ausnahmegesetz“ und dergleichen Schreckgespenster einführen wollen. Damals lachten darüber *alle* Iskristen ohne Ausnahme, jetzt nimmt merkwürdiger Weise die Gen. Rosa Luxemburg diese Gespenster für etwas Ernstes an. In der grossen Mehrzahl der Fragen siegten die Iskristen; sie überwogen auf dem Parteitag, wie es auch leicht aus den erwähnten Zahlenangaben zu ersehen ist. Aber während der zweiten Hälfte der Sitzungen, als es weniger prinzipielle Fragen zu lösen war, siegten die Antiiskristen, da mit ihnen einige Iskristen stimmten. So geschah es z.B. in der Frage über die Gleichberechtigung aller Sprachen in unserem Programm, bei welcher Frage es den Antiiskristen beinahe gelang, die Programmkommission zu stürzen und uns in der Frage der Programmfassung zu besiegen. So geschah es auch in der Frage über den ersten Paragraphen des Statuts, als die Antiiskri-

să fie clar că nici nu se putea să fie altfel. Toți partizanii minorității însă (inclusiv tov. R. Luxemburg) închid cu modestie ochii asupra acestei lupte. De ce? Tocmai pentru că această luptă face să se vadă întreaga falsitate a situației politice actuale a minorității. În tot timpul luptei care s-a dat la congres – în jurul a zeci de probleme, la zeci de votări –, iskriștii au luptat împotriva antiiskriștilor și a „mlaștinii“, care trecea cu atât mai hotărât de partea antiiskriștilor, cu cât problema discutată era mai concretă, cu cât ea preciza mai categoric sensul principal al activității social-democrate, cu cât căuta în mod mai efectiv să traducă în viață planurile statornice ale vechii „Iskre“. Antiiskriștii (în special tov. Akimov și, întotdeauna de acord cu el, delegatul „Organizației muncitorești“ din Petersburg, tov. Bruker, aproape întotdeauna tov. Martînov și cei 5 delegați ai Bundului evreiesc) au fost împotriva recunoașterii orientării vechii „Iskre“. Ei apărau vechile organizații particulare, votau împotriva subordonării lor partidului, împotriva contopirii lor cu partidul (incidentul cu Comitetul de organizare³³, dizolvarea grupului „Iujnii rabocii“, cel mai important grup al „mlaștinii“ etc.). Ei au luptat împotriva statutului organizatoric, care fusese întocmit în spiritul centralismului (a 14-a ședință a congresului), și au acuzat atunci pe toți iskriștii că vor să introducă o „neîncredere organizată“, o „lege excepțională“ și alte grozăvii. Toți iskriștii, fără excepție, au râs atunci de toate aceste acuzații, iar acum observăm că tov. Rosa Luxemburg ia toate aceste născociri drept ceva serios. În majoritatea covârșitoare a problemelor au învins iskriștii; ei au avut precumpănire la congres, ceea ce se vede limpede din datele cifrice menționate. Dar în cea de-a doua parte a ședințelor, când urmau să fie rezolvate probleme mai puțin principiale, au învins antiiskriștii, cu care au votat și unii dintre iskriști. Așa s-a întâmplat, de pildă, când a fost vorba de includerea în programul nostru a revendicării egalității tuturor limbilor; în această chestiune antiiskriștii erau cât pe-acți să răstoarne comisia de program și să facă să fie

sten und der Sumpf die Fassung Martows durchgeführt haben. Nach dieser Fassung gelten als Parteimitglieder nicht nur die Mitglieder einer Parteiorganisation (eine solche Fassung verteidigten ich und Plechanow), sondern auch alle Personen, die unter der Kontrolle einer Parteiorganisation arbeiten*.

So geschah es auch in der Frage über die Wahl in das Zentralkomitee und die Redaktion des Zentralorgans. Die zusammengeschlossene Majorität bildeten 24 Iskristen; sie führten die schon lange vorher geplante Erneuerung der Redaktion durch; von den sechs früheren Redakteuren wurden drei gewählt; die Minorität bildeten 9 Iskristen, 10 Mitglieder des Zentrums und 1 Antiiskrist (die übrigen 7 Antiiskristen, die Vertreter des jüdischen „Bundes“ und des „Rabotschee Djelo“ verliessen schon früher den Parteitag). Diese Minorität war so mit der Wahl unzufrieden, dass sie beschloss, sich von den übrigen Wahlen fernzuhalten. Gen. Kautsky hatte vollkommen recht, als er in der Tatsache der Erneuerung der Redaktion den Hauptgrund des darauffolgenden Kampfes sah. Aber seine Ansicht, dass ich (sic!) drei Genossen aus der Redaktion „ausgeschlossen“ habe, ist nur durch seine vollständige Unkenntnis unseres Parteitags zu erklären. Erstens ist doch eine Nicht-Wahl noch lange kein Ausschluss, und ich hatte auf dem Parteitage gewiss kein Recht, jemanden auszuschliessen, zweitens scheint Gen. Kautsky nicht einmal zu ahnen, dass die Tatsache einer Koalition der Antiiskristen, des Zentrums und eines kleinen Teils der Anhänger der „Iskra“ auch eine politische Bedeutung hatte und nicht ohne Einfluss auf das Wahlergebnis bleiben konnte. Wer nicht die Augen vor dem, was auf unserem Parteitag geschah, schliessen will, der muss einsehen, dass unsere neue Teilung auf die Minorität und Majorität nur als eine Variie-

* Gen. Kautsky sprach sich für die Fassung Martows aus, er stellte sich dabei auf den Standpunkt der Zweckmässigkeit. Erstens wurde auf unserem Parteitage dieser Punkt nicht vom Standpunkt der Zweckmässigkeit, sondern vom Standpunkt der Prinzipien beurteilt. So wurde diese Frage von Axelrod gestellt. Zweitens irrt sich Gen. Kautsky, wenn er meint, dass bei den russischen Polizeiverhältnissen so ein wesentlicher Unterschied zwischen der Angehörigkeit zu einer Parteiorganisation und blosser Arbeit unter der Kontrolle einer solchen Organisation existiert. Drittens ist es besonders irreführend die jetzige Lage in Russland mit der Lage Deutschlands unter dem Ausnahmegesetz zu vergleichen.

adoptată formularea lor. Așa s-a întâmplat și în chestiunea primului paragraf al statutului, cînd antiiskriștii împreună cu „mlaștina“ au făcut să fie adoptată formularea lui Martov. Potrivit acestei formulări, sînt considerați membri de partid nu numai cei ce sînt membri ai unei organizații de partid (o asemenea formulare am susținut eu și Plehanov), dar și toate persoanele care activează sub controlul unei organizații de partid*.

Același lucru s-a întâmplat și cu alegerea Comitetului Central și a redacției Organului Central. 24 de iskriști au format o majoritate compactă ; ei au făcut să fie adoptat planul de reînnoire a redacției, care fusese conceput de multă vreme : din cei șase redactori de pînă atuncî au fost aleși trei ; minoritatea era compusă din 9 iskriști, 10 membri ai centrului și 1 antiiskrist (ceiați 7 antiiskriști, reprezentanți ai Bundului evreiesc și ai lui „Rabocee Delo“, au părăsit congresul încă mai înainte). Această minoritate a rămas atît de nemulțumită de alegeri, încît a hotărît să se abțină de la celelalte alegeri. Tov. Kautsky a avut perfectă dreptate cînd a spus că reînnoirea redacției a fost cauza principală a luptei care a urmat. Părerea lui însă că eu (sic !) „am exclus“ trei tovarăși din redacție se explică numai printr-o totală necunoaștere a modului cum s-au desfășurat lucrările congresului nostru. În primul rînd, o nealegere înseamnă cu totul altceva decît o excludere, și, bineînțeles, eu n-aveam nici un drept la congres să exclud pe careva, iar în al doilea rînd, tov. Kautsky, pe cît se pare, nici nu bănuiește că coaliția formată de antiiskriști, centru și o mică parte din partizanii „Iskrei“ a avut și ea o semnificație politică și nu putea să nu influențeze asupra rezultatului alegerilor. Cine nu vrea să închidă ochii asupra celor ce s-au petrecut la congresul nostru trebuie să înțeleagă că noua noastră împăr-

* Tov. Kautsky s-a pronunțat pentru formularea dată de Martov, situîndu-se totodată pe punctul de vedere al oportunității. În primul rînd, la congresul partidului nostru această chestiune nu a fost discutată din punctul de vedere al oportunității, ci din punct de vedere principal. Sub această formă a fost pusă problema de către Akselrod. În al doilea rînd, tov. Kautsky se înșală cînd crede că, în condițiile regimului polițist din Rusia, există o deosebire atît de mare între apartenența la o organizație de partid și simpla activitate desfășurată sub controlul unei asemenea organizații. În al treilea rînd, este cît se poate de greșit să se compare actuala situație din Rusia cu cea existentă în Germania pe vremea legii excepționale împotriva socialiștilor**.

rung der alten Teilung auf die proletarisch-revolutionäre und intellektuell-opportunistische Flügel unserer Partei erscheine. Das ist eine Tatsache, die sich weder weginterpretieren, noch weglachen lässt.

Leider wurde nach dem Parteitag die prinzipielle Bedeutung dieser Scheidung durch ein Kooptationsgezänk getrübt. Die Minorität wollte nämlich nicht unter der Kontrolle der Zentralbehörden arbeiten, falls drei alte Redakteure nicht wieder kooptiert werden. Zwei Monate dauerte dieser Kampf. Als Kampfmittel dienten Boykott und Desorganisierung der Partei. 12 Komitees (aus den 14, die sich darüber geäußert haben) verurteilten scharf diese Kampfmittel. Die Minorität weigerte sich sogar, unsern (von mir und Plechanow ausgehenden) Vorschlag anzunehmen und ihren Standpunkt auf den Seiten der „Iskra“ zu besprechen. Auf dem Kongress der ausländischen Liga kam es so weit, dass die Mitglieder der Zentralorgane mit persönlichen Beleidigungen, Hetzerei und Geschimpf (Selbstherrscher, Bürokraten, Gendarmen, Lügner etc. etc.) überhäuft wurden. Sie wurden beschuldigt, dass sie die individuelle Initiative unterdrücken, Kadavergehorsam, blinde Unterordnung etc. einführen wollen. Die Versuche Plechanows, solch eine Kampfweise der Minorität als eine anarchistische zu kennzeichnen, konnten nicht ihr Ziel erreichen. Nach diesem Kongress trat Plechanow mit seinem epochemachenden, gegen mich geschriebenen Artikel „Was man nicht tun darf“ (in Nr. 52 der „Iskra“). In diesem Artikel sagte er, dass der Kampf mit dem Revisionismus nicht notwendig einen Kampf gegen die Revisionisten bedeute; es war für jeden klar, dass er dabei an unsere Minorität dachte. Er sagte weiter, dass der individualistische Anarchismus, der so tief in dem russischen Revolutionär steckt, bisweilen nicht bekämpft werden soll; einige Zugeständnisse seien bisweilen ein besseres Mittel zu seiner Unterwerfung und zur Vermeidung einer Spaltung. Ich trat aus der Redaktion aus, da ich diese Ansicht nicht teilen konnte, und die Redakteure aus der Minorität wurden kooptiert. Darauf folgte der Kampf um die Kooptation in das Zentralkomitee. Mein Vorschlag, Frieden zu schliessen mit der Bedingung, dass die Minorität das Zentralorgan, die Majorität das Zentralkomitee behält,

țire în minoritate și majoritate nu este altceva decât o variantă a vechii împărțiri a partidului nostru într-o aripă proletar-revoluționară și alta intelectual-oportunistă. Acesta e un fapt pe care nu-l poți ocoli prin nici un fel de interpretare, prin nici un fel de ironii.

Din păcate, după congres semnificația principială a acestei sciziuni a fost umbrită de ciorovăielile în legătură cu cooperarea. Și anume minoritatea n-a acceptat să activeze sub controlul instituțiilor centrale decât dacă cei trei redactori vechi vor fi din nou cooptați. Această luptă a ținut două luni, și în cursul ei au fost folosite drept mijloace boicotul și dezorganizarea partidului. 12 comitete (din cele 14 care s-au pronunțat în această chestiune) au condamnat cu asprime aceste mijloace de luptă. Minoritatea a refuzat chiar să accepte propunerea noastră (a mea și a lui Plehanov) și să-și expună punctul ei de vedere în coloanele „Iskrei“. La congresul Ligii din străinătate lucrurile au ajuns pînă acolo că membrii organelor centrale au fost împroșați cu insulte personale și vorbe de ocară (autocrați, birocrați, jandarmi, mincinoși etc.). Ei au fost acuzați că înăbușă inițiativa personală și că vor să introducă ascultarea fără murmur și supunerea oarbă etc. Încercările lui Plehanov de a califica drept anarhistă această metodă de luptă a minorității nu și-au atins scopul. După acest congres, el a publicat (în „Iskra“ nr. 52) articolul său „Ce nu trebuie făcut“, care a făcut epocă și era îndreptat împotriva mea. În acest articol el spunea că lupta împotriva revizionismului nu trebuie să însemne numaidecît o luptă împotriva revizionistilor; pentru toată lumea era clar că prin revizionisti el subînțelege minoritatea noastră. El spunea, apoi, că uneori nu trebuie să lupți împotriva individualismului anarhic, care sălășluiește atît de adînc în revoluționarul rus; a-i face unele concesii înseamnă, citeodată, a folosi cel mai bun mijloc pentru a-l supune și a evita astfel o sciziune. Eu m-am retras din redacție fiindcă nu puteam împărtăși o asemenea părere, și redactorii din minoritate au fost cooptați. A urmat apoi lupta pentru cooptare în Comitetul Central. Propunerea mea de a încheia pace cu condiția ca minorității să-i rămîină Organul Central, iar majorității Comitetul Central

wurde abgewiesen. Der Kampf wurde weiter geführt, man kämpfte „prinzipiell“ gegen den Bürokratismus, Ultrazentralismus, Formalismus, Jakobinismus, Schweizerjanismus (ich nämlich wurde russischer Schweizer genannt) und andere Schreckgespenster. Ich lachte alle diese Beschuldigungen in meinem Buch aus und bemerkte, dass es entweder bloss ein einfaches Kooptationsgezänk sei oder (wenn es bedingt als „Prinzipien“ anerkannt werden darf) nichts anders als opportunistische, girondistische Phrasen sei. Die heutige Minorität wiederholt nur das, was Gen. Akimow und andere anerkannte Opportunisten auf unserem Parteitag gegen den Zentralismus aller Anhänger der alten „Iskra“ sagten.

Die russischen Komitees waren gegen diese Verwandlung des Zentralorgans in ein Organ eines Privatzirkels, Organ des Kooptationsgezänks und des Parteiklatschs empört. Mehrere Resolutionen der strengsten Verurteilung wurden angenommen. Nur die schon erwähnte s. g. „Arbeiterorganisation von Petersburg“ und das Komitee von Woronesh (beide Anhänger der Richtung des Gen. Akimow) sprachen ihre *prinzipielle* Zufriedenheit mit der Richtung der neuen „Iskra“ aus. Die Stimmen, welche die Einberufung des dritten Parteitags forderten, wurden immer zahlreicher.

Der Leser, der sich die Mühe nehmen wird, die Urquellen unseres Partaikampfs kennen zu lernen, wird leicht begreifen, dass die Äusserungen der Gen. Rosa Luxemburg über den Ultrazentralismus, über die Notwendigkeit einer stufenweisen Zentralisation u.a.m. konkret und praktisch ein Spott über unsern Parteitag sind, abstrakt und theoretisch (wenn es hier von einer Theorie die Rede sein kann) nichts, als eine Verflachung des Marxismus, als Missbrauch der wirklich Marx'schen Dialektik etc. sind.

Die letzte Phase unseres Partaikampfs wird dadurch gekennzeichnet, dass die Mitglieder der Majorität teilweise aus dem Zentralkomitee ausgeschlossen sind, teilweise kaltgemacht, zu Null degradiert. (Das geschah dank den Veränderungen des Bestandes des Zentralkomitees etc.). Der Parteirat (der

a fost respinsă. Lupta a continuat, și ea era îndreptată „în principiu” împotriva birocratismului, ultracentralismului, formalismului, iacobinismului, schweitzerismului (despre mine spuneau că sînt un Schweitzer rus) și a altor grozăvii. Eu am luat în derîdere toate aceste acuzații în cartea mea și am spus că ele se reduc la o simplă ciorovăială în jurul cooptării, sau (dacă, în mod convențional, toate acestea trebuie considerate drept „principii”) nu sînt altceva decît fraze oportuniste, girondiniste. Actuala minoritate nu face decît să repete ceea ce au spus tov. Akimov și ceilalți oportuniști notorii la congresul nostru împotriva centralismului, pe care îl apărau toți partizanii vechii „Iskre”.

Comitetele din Rusia au fost revoltate de transformarea Organului Central în organ al unui cerc particular, în organ de ciorovăieli în jurul cooptării și de bîrfeli pe seama partidului. Au fost adoptate numeroase rezoluții, care condamnă cu toată asprimea asemenea procedee. Numai așa-zisa „Organizație muncitorească” din Petersburg, despre care am pomenit mai înainte, și Comitetul din Voronej (adepte, amîndouă, ale orientării tov. Akimov) și-au manifestat satisfacția lor *principială* față de orientarea adoptată de noua „Iskră”. Glasurile celor care cereau convocarea Congresului al III-lea deveneau tot mai numeroase.

Cititorii care își vor da osteneala să studieze din izvoare directe lupta din partidul nostru vor înțelege fără nici o greutate că cele spuse de tov. Rosa Luxemburg despre „ultracentralism”, despre necesitatea unei centralizări treptate etc. sînt, din punct de vedere concret și practic, o batjocură la adresa congresului nostru, iar din punct de vedere abstract și teoretic (dacă se poate vorbi de teorie în cazul de față) ele nu reprezintă altceva decît o vulgarizare a marxismului, o denaturare a adevăratei dialectici a lui Marx ș. a. m. d.

Ultima fază a luptei din partidul nostru a fost marcată de faptul că numai membrii majorității au fost în parte excluși din Comitetul Central, iar în parte făcuți inofensivi, reduși la zero. (Aceasta s-a întîmplat datorită schimbărilor intervenite în componența Comitetului Central³⁵ etc.). Consiliul

nach der Kooptation der alten Redakteure auch in die Hände der Minorität kam) und das jetzige Zentralkomitee verurteilen jede Agitation für die Einberufung des III. Parteitags und treten auf den Weg der persönlichen Abmachungen und Verhandlungen mit einigen Mitgliedern der Minorität. Die Organisationen, die wie z. B. das Kollegium der Agenten (Vertrauensleute) des Zentralkomitees sich ein solches Verbrechen erlauben; für die Einberufung des Parteitags zu agitieren, wurden ausgelöst. Der Kampf des Parteirats und des neuen Zentralkomitees gegen die Einberufung des dritten Parteitags wurde auf der ganzen Linie proklamiert. Die Majorität antwortete auf diese Proklamation mit der Losung: „Nieder mit dem Bonapartismus!“ (so lautet der Titel einer Broschüre des Gen. Galerka, der im Namen der Majorität spricht). Es mehren sich die Resolutionen, welche die Parteibehörden, die gegen die Einberufung des Parteitags zu kämpfen sich erlauben, als parteiwidrig und bonapartistisch erklären. Wie heuchlerisch das Gerede der Minorität gegen den Ultrazentralismus, für die Autonomie war, kann leicht daraus ersehen werden, dass ein neuer Verlag der Majorität, den ich mit einem Genossen angefangen habe (wo die erwähnte Broschüre des Gen. Galerka und einige andere veröffentlicht sind), als ausser der Partei stehender erklärt wurde. Der neue Verlag gibt der Majorität, da die Seiten der „Iskra“ für sie so gut wie geschlossen sind, die einzige Möglichkeit, ihre Ansichten zu propagieren. Und doch oder, besser gesagt, eben darum fasste der Parteirat den ebenerwähnten Beschluss aus dem rein formellen Grunde, dass unser Verlag von keiner Parteiorganisation autorisiert worden ist.

Es braucht nicht erwähnt zu werden, wie stark die positive Arbeit vernachlässigt, wie stark die Prestige der Sozialdemokratie gefallen sind, wie stark die ganze Partei durch dieses Niederwerfen aller Beschlüsse, aller Wahlen des II. Parteitags, durch diesen Kampf, den die Parteibehörden, die der Partei Rechenschaft schuldig sind, gegen die Einberufung des III. Parteitags führen, demoralisiert ist.

Scris după 2 (15) septembrie 1904

*Publicat pentru prima oară în 1932,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XV*

*Se tipărește după un manuscris
copiat de o mină necunoscută
și văzut de V. I. Lenin*

partidului (care, în urma cooptării vechilor redactori, a încăput și el pe mâna minorității) și actualul Comitet Central au condamnat orice agitație pentru convocarea Congresului al III-lea și pornesc pe calea unor înțelegeri și tratative personale cu unii membri ai minorității. Organizațiile care – ca, de pildă, colegiul agenților (împuțerniciților) Comitetului Central – și-au permis să săvârșească o astfel de fărâdelege ca agitația pentru convocarea congresului au fost dizolvate³⁶. Consiliul partidului și noul Comitet Central au declarat lupta pe toată linia împotriva convocării Congresului al III-lea. Majoritatea a răspuns prin lozinca: „Jos bonapartismul!” (acesta este titlul broșurii tov. Galerka, care vorbește în numele majorității). Crește numărul rezoluțiilor în care instituțiile de partid ce duc luptă împotriva convocării congresului sînt declarate antipartinice și bonapartiste. Cît de ipocrită a fost toată vorbăria minorității împotriva ultracentralismului și în favoarea autonomiei se vede limpede din faptul că noua editură a majorității, organizată de mine și de un tovarăș (editură în care au apărut broșura sus-menționată a tov. Galerka și alte cîteva), a fost declarată ca fiind în afara partidului. Noua editură oferă majorității singura posibilitate de a-și propaga concepțiile, întrucît coloanele „Iskrei” îi sînt aproape închise. Și cu toate acestea sau, mai bine zis, tocmai de aceea, Consiliul partidului a dat sus-menționata hotărîre pe motivul, pur formal, că editura noastră n-a fost împuțernicită de nici o organizație de partid.

E de prisos să arătăm în ce stare de delăsare se află acum munca pozitivă, cît de mult a scăzut prestigiul social-democrației, cît de demoralizat este întregul partid din cauză că au fost anihilate toate hotărîrile, toate alegerile Congresului al II-lea, precum și datorită acestei lupte împotriva convocării Congresului al III-lea pe care o duc instituțiile de partid răs-punzătoare în fața partidului.

ÎNȘTIINȚARE CU PRIVIRE LA CONSTITUIREA BIROULUI COMITETELOR 'MAJORITĂȚII' ³⁷

PROIECT

Criza din partidul nostru se prelungește la infinit, și rezolvarea ei devine din ce în ce mai grea. Adepții majorității și-au expus nu o dată, în coloanele ziarelor, părerea lor cu privire la cauzele crizei și la mijloacele de a ieși din ea. În declarația celor 22 *, care a fost sprijinită de o serie de comitete (Odesa, Ekaterinoslav, Nikolaev, Riga, Petersburg, Moscova și Uniunea din Caucaz), de declarația celor 19 ³⁸ și de reprezentanții din străinătate ai majorității, a fost făcută o expunere completă și precisă a programului ei. Pentru oricine este cît de cît informat asupra desfășurării crizei și ține cît de cît la onoarea și demnitatea partidului a devenit de mult limpede că nu poate să existe altă soluție decît congresul partidului. Dar acum noua declarație a unei părți din Comitetul Central, noile hotărîri ale Consiliului partidului fac ca divergențele din sînul partidului să se ascute și mai mult. Membrii Comitetului Central care au trecut de partea minorității nu s-au dat în lături de la cele mai grosolane încălcări ale drepturilor membrilor Comitetului Central care au rămas de partea majorității. Noul Comitet Central a anunțat în mod solemn împăcarea nu numai fără să țină seama de majoritate, dar, mai mult decît atît, ignorînd-o cu desăvîrșire și ajungînd la o înțelegere numai cu minoritatea, și încă pe calea unor tranzacții secrete particulare. Dacă cineva dorește în mod sincer împăcarea, trebuie să convoace în primul rînd pe toți cei aflați în luptă, pe cei ce sînt în controversă și sînt

* Vezi volumul de față, pag. 13—21. — *Nota red.*

(1902) 2/3) Comitetul Central al Partidului Social-Democratic din Rusia

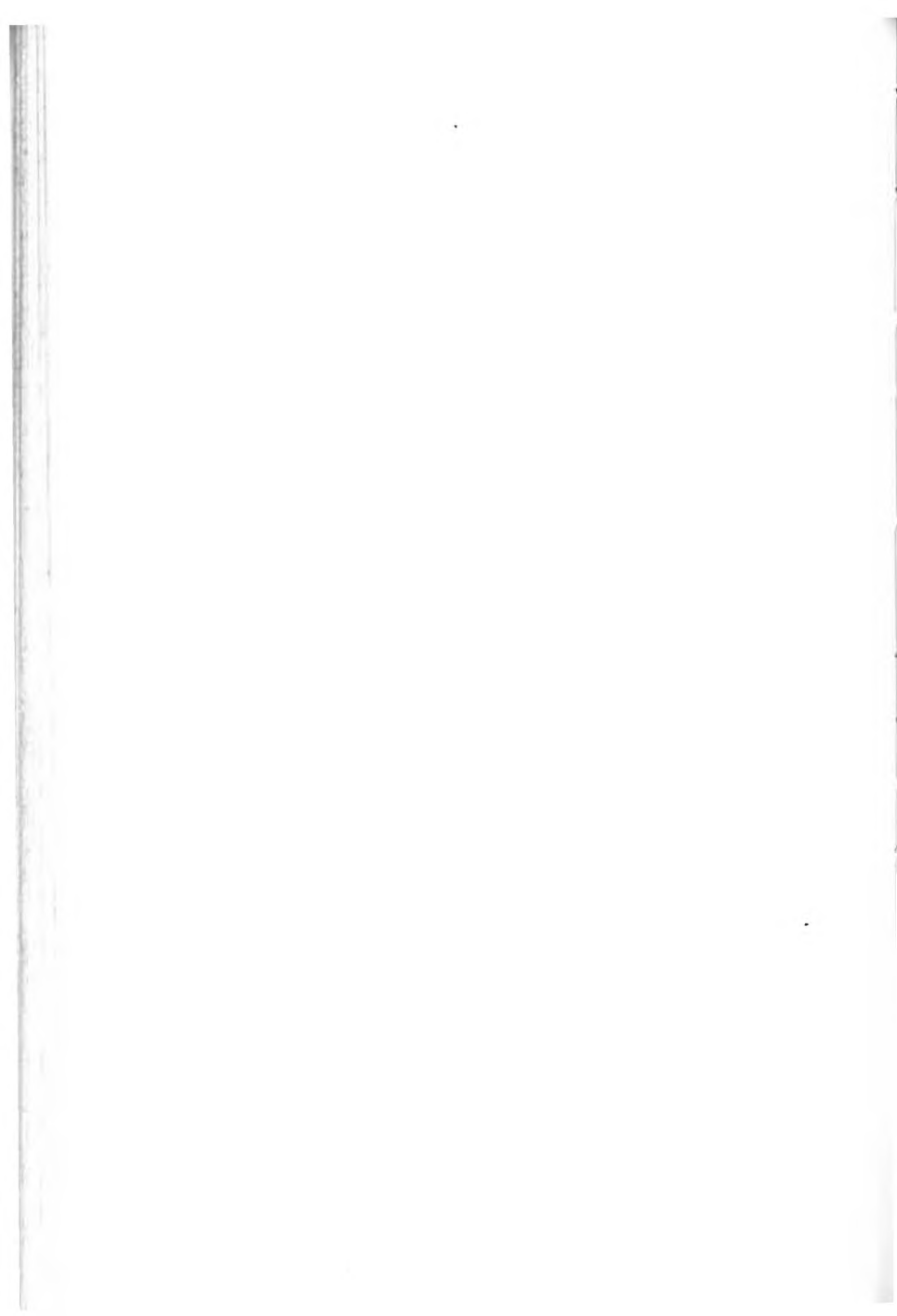
„Inștiințare cu privire la constituirea
Biroului Comitetelor Majorității!”

Comitetul Central al Partidului Social-Democratic din Rusia

Comitetul Central al Partidului Social-Democratic din Rusia

Comitetul Central al Partidului Social-Democratic din Rusia
inștiințează cu privire la constituirea Biroului Comitetelor
Majorității. Biroului Comitetelor Majorității îi revine
să organizeze și să conducă lucrările Partidului Social-Democratic
în Rusia și să reprezinte Partidul în relațiile sale externe și
interne. Biroului Comitetelor Majorității îi revine să organizeze
și să conducă lucrările Partidului în Rusia și să reprezinte
Partidul în relațiile sale externe și interne. Biroului Comitetelor
Majorității îi revine să organizeze și să conducă lucrările
Partidului în Rusia și să reprezinte Partidul în relațiile
sale externe și interne. Biroului Comitetelor Majorității
îi revine să organizeze și să conducă lucrările Partidului
în Rusia și să reprezinte Partidul în relațiile sale
externe și interne.

Prima pagină a manuscrisului lui V. I. Lenin
„Inștiințare cu privire la constituirea
Biroului Comitetelor Majorității”. — 1904

nemulțumiți ; or, o asemenea convocare ar fi tocmai un congres al partidului. Dar a vorbi despre pace și a te teme de congres, a căuta să ajungi la o împăcare și, în același timp, a agita spectrul sciziunii de teamă că minoritatea ar putea fi învinsă și la Congresul al III-lea înseamnă a da dovadă de ipocrizie, înseamnă a căuta să impui cu forța activiștilor de partid din Rusia un capriciu al cercului din străinătate, înseamnă a consfinți printr-o lozincă plauzibilă a păcii totala trădare a majorității. În numele păcii, noul Comitet Central dizolvă organizațiile care au avut cutezanța să-și exprime dorința de a se convoca congresul. În numele păcii, noul Comitet Central declară nepartinice publicațiile editate de majoritate și refuză să le trimită comitetelor. În numele păcii, noul Comitet Central provoacă zizanie prin hotărârile Consiliului de partid, care are cutezanța să facă declarații în presă despre „înșelăciunile“ comise de niște tovarăși ale căror fapte n-au fost încă cercetate și fără ca cineva să-și fi dat măcar osteneala să le aducă la cunoștință acuzația îndreptată împotriva lor. Consiliul falsifică acum pur și simplu opinia publică a partidului și hotărârea lui, încredințând Comitetului Central, care este vădit ostil ideii convocării congresului, sarcina de a controla rezoluțiile comitetelor, manifestând suspiciune față de aceste rezoluții, târăgânând publicarea lor, numărând inexact voturile, asumându-și dreptul, pe care-l are congresul, de a invalida mandatele, provocând dezorganizare în munca pozitivă prin instigarea „periferiei“ împotriva comitetelor locale. În acest timp munca pozitivă generală de partid stă și ea pe loc datorită faptului că forțele Comitetului Central și ale Organului Central sînt absorbite de lupta împotriva congresului.

Comitetelor și organizațiilor majorității nu le rămîne altceva de făcut decît să se unească strîns între ele în vederea luptei pentru convocarea congresului, în vederea luptei împotriva așa-ziselor instituții centrale ale partidului, care în realitate își bat pur și simplu joc de partid. Noi facem începutul unei asemenea strîngeri a rîndurilor, constituind Biroul Comitetelor Majorității, din inițiativa și cu consimțămîntul Comitetelor din Odesa, Ekaterinoslav, Nikolaev, Riga, Petersburg și Moscova.

Lozincă noastră este : lupta spiritului de partid împotriva spiritului de cerc, lupta orientării consecvent revoluționare

împotriva zigzagurilor, confuziei și întoarcerii la linia rabocedelistă, lupta, în numele organizării și al disciplinei proletare, împotriva dezorganizatorilor.

Sarcinile noastre imediate sînt : unirea ideologică și organizatorică a majorității, în Rusia și în străinătate, sprijinirea, sub toate formele, și dezvoltarea activității editoriale a majorității (inițiată în străinătate de tovarășii Bonci-Bruevici și Lenin), lupta împotriva bonapartismului instituțiilor noastre centrale, controlarea măsurilor luate în legătură cu convocarea Congresului al III-lea, pentru a vedea dacă sînt juste, sprijinirea muncii pozitive a comitetelor, care este dezorganizată de agenții redacției și ai noului Comitet Central.

*Biroul Comitetelor
Majorității*

Se poate comunica cu Biroul prin comitetele majorității din Rusia și prin editura din străinătate, condusă de Bonci-Bruevici și Lenin.

*Scris înainte de 20 octombrie
(2 noiembrie) 1904*

*Publicat pentru prima oară
în 1940, în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 2*

Se tipărește după manuscris

UN LIBERAL SERVIABIL

De-un serviciu te bucuri când ești la aman.
Deși, să ți-l facă, nu poate tot omul.
Dar de-un ins ca Struve te ferească domnul :
Struve serviabil, chiar că ți-e dușman !

În ultimul număr (57) al revistei „Osvobojdenie“, de sub conducerea d-lui Struve, au apărut următoarele rînduri cît se poate de semnificative :

„Procesul de diferențiere în rîndurile așa-zisului Partid muncitoresc social-democrat din Rusia a intrat într-o nouă fază. Centraliștilor extremiști («leniniștilor», «intransigenților», «bolșeviştilor») începe să le fugă pămîntul de sub picioare, iar pozițiile adversarilor lor devin din ce în ce mai solide — cel puțin în «coloniile» din străinătate. «Menșeviştii» (martoviștii) capătă aproape pretutindeni preponderență, pun mîna pe tot mai multe publicații de partid, în timp ce din rîndurile «bolșeviştilor» se desprind mereu grupuri și persoane care, deși nu adoptă definitiv «platforma» minorității, nu vor nici să ducă luptă împotriva ei și caută să instaureze pacea în partidul nostru, care și azi este zguduit de frămîntări. Pe scenă își fac apariția «împăciunitorii», care vor să pună capăt acestei încăierări scandaloaase, din cauza căreia oamenii nu numai că nu mai înțeleg pe alții, dar nu se mai înțeleg nici pe ei. Apariția acestor «împăciunitoriști» determină pe centraliștii intransigenți să organizeze «o editură pentru literatura de partid social-democrată, consacrată apărării poziției principiale a majorității de la cel de-al II-lea Congres al partidului». (Declarațiile făcute de V. Bonci-Bruевичi și N. Lenin.) Avem în fața noastră trei produse ale acestei noi edituri : 1) *Către partid*. Geneva. 1904. 16 pag. Prețul 20 cent., 15 pf. ; 2) *Galerka*. Jos bonapartismul ! Geneva. 1904. 23 pag. Prețul 25 cent., 20 pf. ; 3) *Galerka și Readovoi*. Neînțelegerile noastre. Geneva. 1904. Prețul 50 cent., 40 pf. Principalul conținut al acestor trei broșuri îl constituie analiza în spirit critic a unor metode, într-adevăr nu tocmai ireproșabile, ale luptei «menșevismului» împotriva «bolșevismului», precum și apărarea tezei potrivit căreia convocarea celui de-al III-lea Congres, menit să ducă la clarificarea neînțelegerilor din partid, nu este numai posibilă, dar și necesară.

Formal, din punctul de vedere al lealității de partid, «bolșeviştii» se află pe o poziție mai solidă, însă în fond ei sînt în inferioritate

față de adversarii lor. În fond, aceștia apără acum ceva mai viabil și mai eficace decât «bolșevii». Numai că, din păcate, această apărare se face într-o formă nu tocmai corectă, sau, mai bine zis, de loc corectă, mergând adeseori pînă la alegerea unor mijloace vădit indecente. Un exemplu de asemenea apărare incorectă ne oferă numeroasele articole publicate în ultima vreme în «Iskra», precum și broșura, recent apărută, a lui *N. Troțki*: Sarcinile noastre politice. (Probleme tactice și organizatorice.) Geneva. 1904. 107 pag. Prețul 75 cent. Broșura se distinge, în multe locuri, printr-o vorbărie goală; totuși, autorul ia în mod cît se poate de just apărarea unor idei pe care cei ce manifestă interes pentru literatura social-democrată le cunosc deja din scrierile domnilor Akimov, Martînov, Kricevski și ale altor așa-zisi «economisti». Păcat numai că, pe alocuri, autorul manifestă tendința de a prezenta concepțiile lor într-o formă caricaturizată».

Cîtă satisfacție, plină de răutate, pot prilejui unora nenorocirile partidului nostru! Dar un liberal, prin însăși natura lui politică, nu poate să nu-și manifeste asemenea sentimente cînd vorbește de slăbirea și descompunerea social-democrației.

Cîtă simpatie, bine chibzuită și profund emoționantă, manifestă el pentru *fondul* concepțiilor akimoviste ale minorității! Și, într-adevăr, nu constituie oare viabilitatea oportunistului social-democrat unica speranță în viabilitatea - viabilitatea ideologică - a liberalismului rus?

Noua „Iskră” nu are noroc cu partizanii ei.

Amintiți-vă de faimosul, superbul articol al lui Plehanov „Ce nu trebuie făcut”, care a făcut epocă. Cu cît rafinement a fost concepută această politică de viclenie și de concesiile personale și cît de prostește s-a încurcat diplomatul nostru! Cît de just a sesizat d-l Struve, acest oportunist consecvent, „semnificativa cotitură” din noua „Iskră”. „Prăpastia” care s-a creat între „Iskra” veche și cea nouă o recunosc acum pînă și conducătorii acesteia din urmă.

Amintiți-vă de afirmația narcisiană, făcută de Plehanov în nr. 65 al „Iskrei”, că „Akimov nu sperie pe nimeni, și nici măcar vrabia din grădina n-o mai poți speria cu el acum”. Plehanov a spus aceste cuvinte (care nu dovedeau prea multă blîndețe și spirit conciliant față de rabocdeliști), declarînd totodată că la congresul partidului nostru „doar un Akimov oarecare a vorbit împotriva marxismului ortodox”. Și iată că, îndată ce au fost făcute aceste declarații narcisiene, se tipărește în *intregime* un manifest al Comitetului din Voronej

(care, după cum știe toată lumea, e solidar cu tovarășii Akimov și Bruker) și totodată se dovedește că (în nr. 61) redacția noii „Iskre“ a ascuns publicului întreaga parte principială a acestui manifest, întreaga manifestare de simpatie față de noua „Iskră“. Cine s-a dovedit a fi vrabie? Care instituție de partid poate fi comparată acum cu o grădină?

Amintiți-vă de autorul articolului „E timpul!“, apărut în suplimentul la nr. 73-74 ale „Iskrei“. Ca reprezentant sincer și cinstit al concepțiilor promovate la congresul nostru de către toți delegații „mlaștinii“, acest tovarăș a declarat fără nici un ocol că nu este de acord cu Plehanov și și-a exprimat deschis părerea că la congres „Akimov a jucat mai degrabă rolul de fantomă a oportunismului decât de adevărat reprezentant al acestuia“. Și biata redacție a fost nevoită să se supună din nou unei operații în genul aceleia la care a fost supusă văduva subofițerului *. Afirmația făcută de autorul articolului „E timpul!“ a fost însoțită de următoarea notă din partea redacției :

„Nu putem fi de acord cu această părere. Concepțiile programatice ale tov. Akimov poartă pecetea vădită a oportunismului, lucru pe care-l recunoaște și criticul de la «Osvobojdenie» într-unul din ultimele numere ale acestei reviste când relevă că tov. Akimov este un adept al curentului «realist» (citește : revizionist)“.

Este interesant, nu-i așa? Concepțiile programatice ale tov. Akimov (cu care, la discuțiile privitoare la program, au votat aproape întotdeauna tovarășii Martînov, Bruker și bundiștii, iar foarte adeseori și delegații mlaștinii) sînt oportuniste. Iar concepțiile lui tactice și organizatorice nu au în ele nimic oportunist, — nu-i așa, domnilor? Nu cumva aceste concepții le-ați trecut sub tăcere tocmai pentru motivul că noua „Iskră“ a anunțat cu multă zarvă noile divergențe organizatorice și a spus tocmai ceea ce spusese mai înainte Martînov și Akimov împotriva vechii „Iskre“, și nimic altceva? Nu cumva pentru că și noile divergențe tactice, formulate în ultimul timp de nou-nouța „Iskră“, se reduc pe de-a-ntregul la repetarea a ceea ce a fost spus de mult împotriva vechii

* Aluzie la văduva subofițerului din „Revizorul“ lui Gogol. — Nota trad.

„Iskre“ de către Martînov și Akimov ? Cît de folositoare ar fi acum o reeditare a nr. 10 din „Rabocee Delo“ !

Și pe cine-l citează însăși redacția noii „Iskre“ ca arbitru și martor împotriva tov. Akimov ? Pe d-l Struve. Arbitrul e bun, căci el este într-adevăr un specialist, un cunoscător, un campion și un expert în materie de oportunism. Cu atît mai semnificativă este părerea acestui martor, citat de însăși redacția, despre conținutul concepțiilor lui Troțki. Fiindcă, nu uitați, broșura lui Troțki a apărut *sub îngrijirea celor de la „Iskra“* (vezi nr. 72, pag. 10, col. 3). „Noile“ concepții ale lui Troțki sînt concepțiile redacției, care sînt aprobate de Plehanov, Akselrod, Zaslucici, Starover și Martov.

Vorbărie goală și akimovism (din păcate, ultimul prezentat într-o formă caricaturală) – iată verdictul rostit de un arbitru care nutrește simpatii față de noua „Iskră“ și care a fost solicitat chiar de ea.

Serviabilul liberal a spus de data asta , fără să vrea, adevărul gol-goluț.

Scris în octombrie 1904

*Apărut, în foale volantă,
în noiembrie 1904, la Geneva*

*Se tipărește după textul
foii volante*

CAMPANIA ZEMSTVELOR
ȘI PLANUL „ISKREI“³⁹

*Scris între 30 octombrie și
8 noiembrie (12 și 21 noiembrie) 1904*

*Publicat, în broșură,
în noiembrie 1904, la Geneva*

Se tipărește după textul broșurii

Только для членов партін.

N. Lenin. Liberale Bewegung und der Plan von „Iskra“.

Price: 25 cent.—20 pf.—2½ d.—5 sts.

Россійская Соціалъдемонратическая Рабочая Партія.

ПРОЛЕТАРІИ ВСѢХЪ СТРАНЪ, СОЕДИНЯЙТЕСЬ!

Н. Ленинъ.

ЗЕМСКАЯ КАМПАНИЯ

 И ПЛАНЪ „ИСКРЫ“.

Издательство социалъдемократической партійной литературы
В. Бончъ-Бруевича и Н. Ленина.

ЖЕНЕВА

КООПЕРАТИВНАЯ ТИПОГРАФІЯ, 93 rue de Carouge 93.

1904.

Coperta broşurii lui V. I. Lenin
„Campania zemstvelor și planul «Iskrei»" — 1904

Micsorot

Handwritten text, possibly a signature or date, located in the center of the page. The text is faint and difficult to decipher.

NUMAI PENTRU MEMBRII DE PARTID

Sub semnătura redacției ziarului „Iskra“ a fost de curînd publicată („pentru membrii de partid“) o scrisoare către organizațiile de partid. Rusia n-ă fost niciodată atît de aproape de constituție ca acum – declară redacția și expune pe larg un întreg plan de „campanie politică“, un întreg plan de influențare a zemților liberali, care fac demersuri pentru acordarea unei constituții.

Înainte de a analiza acest plan, extrem de instructiv, al noii „Iskre“ să ne amintim cum s-a pus, în cadrul social-democrației ruse, încă de la apariția mișcării muncitorești de masă, problema atitudinii față de zemții liberali. Toată lumea știe că și în legătură cu această problemă, aproape de la începutul apariției mișcării muncitorești de masă, s-a dus luptă între „economisți“ și revoluționari. Primii mergeau pînă la negarea fățișă a existenței unei democrații burgheze în Rusia, la ignorarea sarcinilor proletariatului în ce privește influențarea păturilor opoziționiste ale societății și, în același timp, restrîngînd amploarea luptei politice a proletariatului, rezervau, în mod conștient sau inconștient, elementelor liberale ale societății rolul conducător pe tărîmul politic, lăsînd pe seama muncitorilor „lupta economică împotriva patronilor și guvernului“. Adepții social-democrației revoluționare, în coloanele vechii „Iskre“, au dus luptă împotriva acestei orientări. Această luptă se împarte în două mari perioade : pînă la apariția revistei liberale „Osvobojudenie“ și după apariția ei. În prima perioadă, noi ne îndreptam atacul în special împotriva îngustimii de vederi a economisților, le „deschi-

deam ochii“ asupra faptului, pe care ei nu-l observau, că în Rusia există o democrație burgheză, subliniam sarcina proletariatului de a desfășura o activitate politică multilaterală, de a-și exercita influența lui asupra tuturor păturilor societății, de a deveni avangardă în lupta pentru libertate. În momentul de față e cu atât mai potrivit și mai necesar să amintim de această perioadă și de principalele ei trăsături, cu cât ea e mai grosolan denaturată de partizanii noii „Iskre“ (vezi broșura lui Troțki „Sarcinile noastre politice“, publicată sub îngrijirea celor de la „Iskra“), cu cât ei încearcă să profite de faptul că tineretul de astăzi nu cunoaște istoria trecutului apropiat al mișcării noastre.

O dată cu apariția revistei „Osvobođenje“ a început a doua perioadă a luptei vechii „Iskre“. Când liberalii au înființat un organ de sine stătător și au prezentat un program politic aparte, s-a schimbat în mod firesc și sarcina proletariatului de a exercita o influență asupra „societății“ : democrația muncitorească nu se mai putea mărgini la „zgâlțirea“ democrației *liberale*, la stimularea spiritului ei opoziționist ; ea a trebuit să pună pe primul plan critica revoluționară a inconsecvenței care s-a manifestat atât de limpede în poziția politică a liberalismului. Influența exercitată de către noi asupra păturilor liberale a luat forma unei semnalări permanente a caracterului inconsecvent și nesatisfăcător al protestului politic al d-lor liberali (e de ajuns să amintim de „Zareea“, care a criticat prefața scrisă de d-l Struve la memoriul lui Witte*, și de numeroase articole ale „Iskrei“).

În preajma Congresului al II-lea al partidului, această nouă poziție a social-democrației față de liberalismul care s-a manifestat în mod deschis s-a precizat și s-a consolidat într-o asemenea măsură, că nimeni nu și-a pus măcar întrebarea dacă există o democrație burgheză în Rusia și dacă mișcarea opoziționistă trebuie să-și găsească sprijin (și ce fel de sprijin anume) în rîndurile proletariatului. Era vorba numai de formularea unor păreri ale partidului în această privință, și e de ajuns să arăt aici că părerile vechii „Iskre“ au fost mult mai bine exprimate în rezoluția lui Plehanov, în care era subli-

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 5, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 21—71. — Nota red.

niat caracterul antirevoluționar și antiproletar al revistei liberale „Osvobođenje“, decît în rezoluția confuză a lui Starover ⁴⁰, care, pe de o parte, aleargă (și aleargă într-un moment cu totul inoportun) după o „înțelegere“ cu liberalii, iar pe de altă parte pune, pentru realizarea unor asemenea înțelegeri, niște condiții fictive vădit irealizabile pentru liberali.

I

Să trecem acum la planul noii „Iskre“. Redacția ei recunoaște că avem obligația să folosim din plin întregul material în legătură cu nehotărîrea și inconsecvența democrației liberale, în legătură cu opoziția antagonistă dintre interesele burgheziei liberale și ale proletariatului, să-l folosim „potrivit cerințelor principiale ale programului nostru“. „Dar – continuă redacția –, în limitele luptei împotriva absolutismului, și anume în faza actuală, atitudinea noastră față de burghezia liberală *este determinată de sarcina* de a-i da mai mult curaj și de a o îndemna să sprijine revendicările pe care le *va formula* (? le-a formulat ?) proletariatul condus de social-democrație“. Noi am subliniat cuvintele deosebit de ciudate din această ciudată tiradă. Și, într-adevăr, cum să nu consideri ciudată această contrapunere, pe de o parte, a criticii făcute inconsecvenței și a analizei intereselor antagoniste, și, pe de altă parte, a sarcinii de a insufla curaj burgheziei liberale și de a o îndemna să sprijine revendicările proletariatului? Cum am putea noi să insuflăm curaj democrației liberale altfel decît printr-o analiză necruțătoare și printr-o critică nimicitoare a inconsecvenței ei în problemele democrației? În măsura în care vrea să acționeze ca democrație și este nevoită să acționeze ca atare, democrația burgheză (= liberală) caută în mod inevitabil să se sprijine pe cercuri cît mai largi ale poporului. Această tendință dă naștere, în mod inevitabil, la următoarea contradicție: cu cît aceste cercuri ale poporului sînt mai largi, cu atît se găsesc, în cadrul lor, mai mulți reprezentanți ai păturilor proletare și semiproletare care cer o democratizare completă a orînduirii politice și sociale, o democratizare completă, care amenință să submineze temeliile, extrem de importante, ale ori-

cărei dominații burgheze în general (monarhia, armata permanentă, birocrația). Democrația burgheză, prin însăși natura ei, nu este în măsură să satisfacă aceste revendicări ; de aceea ea e condamnată, prin însăși natura ei, la nehotărîre și inconsecvență. Criticînd această inconsecvență, social-democrații împing mereu din spate pe liberali, smulg democrației liberale un număr tot mai mare de proletari și semi-proletari, iar în parte și de mici burghezi, atrăgîndu-i de partea democrației muncitorești. Cum se poate spune în acest caz : trebuie să criticăm inconsecvența burgheziei liberale, *dar* (dar !) atitudinea noastră față de ea este determinată de sarcina de a-i insufla curaj ? Avem de-a face aici cu o confuzie vădită, care dovedește fie că autorii ei merg înapoi, adică se întorc la vremurile cînd liberalii în general nû se manifestau încă fățiș, cînd trebuia în general să-i trezești, să-i zgîlții, să-i îndemni să deschidă gura ; – fie că ei se lasă stăpîniți de ideea că liberalilor li s-ar putea „insufla curaj“ prin slăbirea curajului proletarilor.

Această idee, oricît de monstruoasă ar fi ea, vedem că este și mai limpede exprimată chiar în următorul pasaj din scrisoarea redacției : „Dar – argumentează și de data asta redacția – am comite o greșeală fatală dacă ne-am pune drept scop ca, prin energice măsuri *de intimidare*, să forțăm chiar acum zemstvele sau alte organe ale opoziției burgheze să facă, sub influența *panicii*, promisiunea formală că vor prezenta guvernului revendicările noastre. O asemenea tactică ar compromite social-democrația, întrucît ar face din întreaga noastră campanie politică o pîrghie pentru „reacțiune“ (sublinierile sînt ale redacției).

Așa va să zică ! Nici n-a apucat proletariatul revoluționar să dea o lovitură serioasă absolutismului țarist într-un moment cînd este deosebit de limpede că el se clatină și cînd o lovitură serioasă este deosebit de necesară, deosebit de utilă, și poate deveni chiar decisivă, și iată că s-au și găsit social-democrați care au început să biiguie, invocînd pericolul unei pîrghii pentru reacțiune. Asta nu mai este doar confuzie, ci pur și simplu platitudine. Și redacția a ajuns să spună asemenea platitudine născocindu-și, în special pentru a putea vorbi de pîrghie pentru reacțiune, o gogoriță grozav de înfricoșătoare. Gîndiți-vă și dv. : într-o scrisoare către organiza-

țiile de partid ale partidului social-democrat, oamenii vorbesc cu toată seriozitatea de tactica intimidării zemților, de necesitatea de a-i constrânge să facă, sub influența panicii create, promisiuni formale! Ar fi greu de găsit chiar și printre demnitarii ruși, chiar și printre Ugrium-Burceevii⁴¹ noștri, un bărbat de stat atît de pueril încît să creadă o astfel de gogoriță. Există la noi, printre revoluționari, teroriști inveterați, există bombiști temerari, dar, pe cît se pare, nici cel mai stupid dintre stupizii apărători ai bombismului n-a propus pînă acum să-i intimidăm... pe zemți și să provocăm panică în rîndurile... opoziției. Nu văd cei din redacție că, născocind asemenea gogorițe ridicole, debitînd asemenea fraze banale, dau naștere în mod inevitabil la neînțelegeri și nedumeriri, întunecă conștiința și provoacă confuzie în mințile proletarilor care luptă? Doar n-or fi plutind în gol aceste cuvinte despre o pîrghie pentru reacțiune, despre tactica compromițătoare a intimidării: ele cad pe un teren polițist, specific Rusiei, care e cît se poate de prielnic pentru încolțirea neghinei. Despre o pîrghie pentru reacțiune ni se vorbește, într-adevăr, acum la fiecare colț de stradă, dar cei ce ne vorbesc sînt domnii de la „Novoe Vreamea”⁴². Iar cu tactica compromițătoare a intimidării ne-au împuiat, într-adevăr, urechile fricoșii capi ai opoziției burgheze, și nu altcineva.

Să-l luăm, de pildă, pe prințul E. N. Trubețkoi; s-ar părea că acest profesor este un liberal destul de „luminat” și, totodată, destul de „curajos” pentru un militant legal rus. Dar cît de plâte sînt raționamentele lui din revista liberală „Pravo”⁴³ (nr. 39) în legătură cu „pericolul intern”, și anume în legătură cu pericolul partidelor extremiste! Iată o mostră vie, care arată cine e într-adevăr aproape de panică, iată un exemplu concret care arată ce-i înspăimîntă în realitate pe adevărații liberali. Căci lor, bineînțeles, nu le inspiră teamă planul pe care l-au visat redactorii „Iskrei” – de a smulge zemților promisiuni formale în favoarea revoluționarilor (d-l Trubețkoi, firește, ar izbučni în hohote de rîs dacă i s-ar vorbi despre un asemenea plan) –, ci țelurile revoluționar-socialiste ale partidelor „extremiste”, manifestele răspîndite în stradă, aceste prime rîndunici ale spiritului de inițiativă revoluționară al proletariatului, care nu se va opri, nu va depune armele pînă ce nu va doborî dominația bur-

gheziei. Această teamă nu este provocată de niște gogorițe ridicole, ci de caracterul real al mișcării muncitorești, și ea nu-i poate fi scoasă din suflet burgheziei (diferitele persoane sau grupuri izolate, bineînțeles, nu contează). Iată de ce au o rezonanță atât de falsă reflecțiile noii „Iskre“ în legătură cu tactica compromițătoare de intimidare a zemților și a reprezentanților opoziției burgheze. Speriindu-se de manifestele răspândite în stradă și de tot ce merge mai departe de constituția cenzitară, domnii liberali se vor teme întotdeauna de lozincă : „republică democrată“ și de chemarea la o insurecție armată a întregului popor. Dar proletariatul conștient va respinge cu indignare însăși ideea că noi am putea renunța la această lozincă și la această chemare, că noi am putea, în general, să ne lăsăm conduși, în activitatea noastră, de panica și temerile burgheziei.

Sau să luăm, de pildă, ziarul „Novoe Vremea“. Ce arii dulci intonează el pe melodia pîrghiei pentru reacțiune ! „Tineretul și reacțiunea – citim noi în „Notele“ din nr. 10 285 (18 octombrie). – ...Aceste cuvinte nu se împacă între ele, dar niște acțiuni nu îndeajuns de chibzuite, avînturile năvalnice și dorința de a lua parte, imediat și cu orice preț, la determinarea destinului statului pot aduce tineretul în acest impas din care nu mai e nici o ieșire. Zilele trecute a avut loc o demonstrație lângă închisoarea Viborg, apoi s-a făcut încercarea de a manifesta în nu mai știu ce scop chiar în centrul capitalei ; la Moscova a avut loc o plimbare cu steaguri a 200 de studenți, care au protestat împotriva războiului... Reacțiunea este deci explicabilă... tulburările studențești, demonstrațiile tineretului, toate acestea constituie un adevărat chilipir, un atu, un atu considerabil și neașteptat pentru reacționari. Ele reprezintă un cadou într-adevăr prețios pentru ei, un cadou pe care vor ști să-l folosească. Nu trebuie să se facă un asemenea cadou, nu trebuie sfărimate gratii imaginare (!!!) : acum și porțile sînt deschise (probabil porțile închisorii Viborg și ale altor închisori ?), larg deschise !“

Asemenea raționamente nu mai au nevoie de explicații. E de ajuns să iei cunoștință de ele pentru a-ți da seama cît de lipsiți de tact sînt cei ce aduc vorba de pîrghie pentru reacțiune *acum*, cînd nici una dintre porțile acestei închisori care e întreaga Rusie nu e întredeschisă pentru muncitorii care

luptă, cînd absolutismul țarist n-a făcut încă nici o concesie cît de cît palpabilă pentru proletariat, cînd întreaga atenție și toate eforturile trebuie îndreptate spre pregătirea unei încăierări adevărate și decisive cu dușmanul poporului rus. Fi-rește, pentru d-l Trubețkoi și pentru miile de domni liberali, mai puțin „luminați”, e de ajuns să se gîndească la o ase-menea încăierare pentru a fi cuprinși de frică și panică. Dar noi am fi niște proști dacă ne-am lua după panica lor. Noi trebuie să ținem seama de starea forțelor noastre, de creș-terea frămîntărilor și revoltei în rîndurile poporului, de mo-mentul cînd asaltul direct al proletariatului împotriva abso-lutismului se va încadra într-una din mișcările care se nasc și se dezvoltă în mod spontan.

II

Vorbind, în cele de mai sus, despre gogorița care i-a apă-rut în vis redacției noastre, noi am lăsat nesemnalată încă o trăsătură caracteristică a raționamentului ei: Redacția s-a nă-pustit asupra tacticii compromițătoare care ar preconiza să li se smulgă zemților „promisiunea formală de a prezenta gu-vernului revendicările noastre”. Pe lîngă neroziile semnalate mai înainte, aici e ciudată însăși ideea ca revendicările „noastre”, ale democrației muncitorești, să fie prezentate gu-vernului de către democrația liberală. Pe de o parte, demo-crația liberală, tocmai pentru că este o democrație burgheză, nu e niciodată în stare să înțeleagă, să apere în mod sincer, consecvent și hotărît revendicările „noastre”. Chiar dacă libe-ralii ar face „de bunăvoie” promisiunea formală că vor pre-zenta revendicările noastre, e de la sine înțeles că nu și-ar ține această promisiune, că ar înșela proletariatul. Pe de altă parte, dacă am fi atît de puternici încît să exercităm o în-rîurire serioasă asupra democrației burgheze în general și asupra domnilor zemți în special, această forță ne-ar fi cu totul suficientă pentru a prezenta singuri revendicările noas-tre guvernului.

Ciudata idee emisă de redacție nu este rezultatul unui lap-sus, ci consecința inevitabilă a poziției confuze pe care s-a situat ea în general în această problemă. Ascultați numai : „Drept obiectiv principal și fir conducător... trebuie să ne

servească sarcina practică... de a exercita în mod organizat o puternică înfrîurire asupra opoziției burgheze“ ; „proiectul de cereri din partea muncitorilor către organul respectiv al opoziției liberale“ trebuie să cuprindă „o explicare a motivelor pentru care muncitorii nu se adresează guvernului, ci tocmai adunării reprezentanților acestei opoziții“. Acest mod de a pune problema e complet greșit. Noi, partidul proletariatului, trebuie, firește, „să ne adresăm tuturor claselor populației“, apărînd în mod deschis și cu toată energia, în fața întregului popor, programul nostru și revendicările noastre imediate, trebuie să căutăm să prezentăm aceste revendicări și în fața domnilor zemți, dar obiectivul nostru principal și firul nostru conducător trebuie să fie nu înfrîurirea zemților, ci acțiunea împotriva guvernului. Redacția „Iskrei“ a pus problema obiectivului principal tocmai cu capul în jos. Opoziția burgheză tocmai de aceea este numai burgheză și numai opoziție, pentru că nu luptă singură, nu are un program propriu, pe care să-l apere fără nici un fel de rezerve, pentru că ea se situează între cele două părți aflate în luptă (guvernul și proletariatul revoluționar plus partizanii săi intelectuali, puțin numeroși), pentru că ea își face socoteala că rezultatul luptei va fi în favoarea ei. De aceea, cu cît lupta devine mai înverșunată, cu cît se apropie momentul bătăliei decisive, cu atît trebuie să ne îndreptăm mai mult atenția și să exercităm acțiunea noastră asupra adevăratului nostru dușman, și nu asupra unui aliat care *în mod vădit* este un aliat condițional, problematic, nesigur și șovăielnic. Ar fi nechezit din partea noastră să ignorăm acest aliat, ar fi absurd să ne punem drept scop intimidarea și înfricoșarea lui ; toate acestea sînt atît de evidente, încît e și ciudat să mai vorbim despre ele. Dar obiectivul principal și firul conducător al agitației noastre trebuie să fie, repet, nu exercitarea unei înfrîuriri asupra acestui aliat, ci pregătirea bătăliei decisive cu dușmanul. Cochetînd cu zemstvele, făcîndu-le concesii infime (și aproape numai verbale), guvernul, de fapt, n-a făcut încă nici un fel de concesii poporului, și el poate încă foarte bine să revină la reacțiune (mai bine zis să continue reacțiunea), cum s-a întîmplat de zeci și sute de ori în Rusia în urma unor efemere tendințe liberale manifestate de un autocrat sau altul. Tocmai într-un asemenea moment de co-

chetare cu zemstvele, de abatere a atenției poporului, de adormire a lui cu vorbe goale trebuie, mai mult ca oricând, să ne ferim de coada vulpii, să amintim cu o deosebită stăruință tuturor că dușmanul n-a fost încă zdrobit, să-i chemăm cu o deosebită energie la luptă continuă și din ce în ce mai dîrză împotriva lui, iar nu să deplasăm centrul de greutate de pe „apelul“ către guvern pe apelul către zemstve. Tocmai în momentul de față, profitorii și trădătorii notorii ai libertății sînt aceia care fac pe dracu-n patru pentru a deplasa centrul de greutate al atenției societății și poporului spre zemstve, caută să facă în așa fel ca ele să capete încredere în zemstve, care în realitate nu merită cîtuși de puțin încrederea adevăratei democrații. Luați, de pildă, „Novoe Vremea“ : în articolul citat de noi mai sus veți da peste următorul raționament : „Pentru oricine este clar că, o dată creată posibilitatea de a discuta cu curaj și sinceritate despre toate lipsurile și deficiențele noastre, odată creată posibilitatea pentru orice militant de a-și desfășura în mod liber activitatea, deficiențele noastre vor fi curînd lichidate, iar Rusia va putea să pășească fără teamă pe calea progresului și a perfecționării, de care ea are atîta nevoie. Nici organizația – instrumentul acestui progres – nu trebuie născocită : ea există astăzi sub forma zemstvelor, cărora urmează doar (!!) să li se dea libertatea de a se dezvolta ; în aceasta constă cheazășia unei perfecționări prin mijloace într-adevăr proprii, iar nu de împrumut“. Aceste perorații și altele asemănătoare nu numai că „fac să nu se vadă tendința spre o monarhie îngrădită în drepturi și spre o constituție cenzitară“ (cum spune redacția în altă parte a scrisorii sale), dar pur și simplu pregătesc terenul pentru ca totul să se limiteze la zîmbete adresate zemstvelor chiar fără nici o îngrădire a drepturilor monarhiei !

Preconizarea, ca obiectiv principal, a înnîririi exercitate asupra zemstvelor, și nu asupra guvernului, duce în mod firesc la nefericita idee care a stat la baza rezoluției propuse de Starover, și anume la ideea de a căuta chiar acum, imediat, o bază pentru „înțelegeri“ cu liberalii. „În ce privește însă zemstvele actuale – spune redacția în scrisoarea ei –, sarcina noastră se reduce (!!) la a le prezenta revendicările politice ale proletariatului revoluționar, pe care ele să fie

obligate să le sprijine, pentru a avea cât de cât dreptul de a vorbi în numele poporului și a conta pe un sprijin energic din partea maselor muncitorești“. Frumoasă definiție a sarcinilor partidului muncitoresc, nimic de zis ! Într-o vreme când în fața noastră se conturează cât se poate de limpede o alianță posibilă și probabilă între zemții moderați și guvern în vederea luptei împotriva proletariatului revoluționar (în-săși redacția recunoaște posibilitatea unei asemenea alianțe), noi vom reduce sarcina noastră nu la sporirea energiei în lupta împotriva guvernului, ci la elaborarea unor condiții cauzistice de înțelegere cu liberalii în vederea sprijinului reciproc. Dacă eu prezint unei alte persoane revendicările pe care ea trebuie să se oblige să le sprijine pentru a avea dreptul la sprijin din partea mea, atunci eu propun tocmai încheierea unei înțelegeri. Și acum vă întrebăm : unde s-au evaporat acele „condiții“ ale înțelegerilor cu liberalii pe care le scornise Starover în rezoluția sa * (care era semnată și de Akselrod și Martov) și al căror caracter irealizabil a și fost prezis în publicațiile noastre ? Despre aceste condiții redacția nu spune nici un cuvânt în scrisoarea ei. Ea a făcut să fie adoptată această rezoluție la congres, pentru a o arunca după aceea la coșul de hirtii. Încă de la prima încercare de a trece în mod practic la treabă s-a văzut că prezentarea „condițiilor“ preconizate de Starover n-ar face decât să provoace risul homeric al domnilor zemți liberali.

Să trecem mai departe. Se poate oare în genere considera, că în principiu este just ca în fața partidului muncitoresc să se pună sarcina de a prezenta democrației liberale (sau zemților) niște revendicări politice „pe care ea să fie obligată să le sprijine pentru a avea cât de cât dreptul să vorbească în numele poporului“ ? Nu. A pune o asemenea sarcină nu este just în principiu, și aceasta duce doar la întunecarea conștiinței de clasă a proletariatului, la cea mai sterilă cauzistică. A vorbi în numele poporului înseamnă tocmai a ac-

* Amintim cititorilor noștri că în rezoluția prezentată de Starover și adoptată (contrar părerii mele și a lui Plehanov) de congres au fost puse trei condiții pentru încheierea unor înțelegeri vremelnice cu liberalii : 1) liberalii „să declare limpede și fără echivoc că în lupta lor împotriva guvernului absolutist ei se situează în mod categoric de partea social-democrației“ ; 2) „că în programele lor nu vor formula revendicări care să vină în contradicție cu interesele clasei muncitoare și ale democrației, în general, sau care să-i întunece conștiința“ ; 3) „că lozincă lor de luptă va fi votul universal, egal, direct și secret“.

ționa ca democrat. Orice democrat (inclusiv cel burghez) are dreptul să vorbească în numele poporului ; dar el are acest drept numai în măsura în care promovează în mod consecvent, cu hotărîre și pînă la capăt democratismul. Prin urmare, *orice* democrat burghez „are, măcar în oarecare măsură, dreptul să vorbească în numele poporului” (fiindcă orice democrat burghez, atîta timp cît este democrat, susține o revendicare democratică sau alta), dar în același timp *nici un* democrat burghez nu are dreptul să vorbească pe toată linia în numele poporului (fiindcă nici un democrat burghez nu este capabil, în momentul de față, să promoveze cu hotărîre și pînă la capăt democratismul). D-l Struve are dreptul să vorbească în numele poporului atîta timp cît „Osvobojdienie” luptă împotriva absolutismului. D-l Struve nu are nici un drept să vorbească în numele poporului atîta timp cît „Osvobojdienie” se codește și șovăie, se limitează la o constituție cenzitară, pune opoziția zemstvelor pe același plan cu lupta, nu vrea să accepte un program democratic consecvent și clar. Național-liberalii germani aveau dreptul să vorbească în numele poporului în măsura în care luptau pentru libertatea de deplasare. Ei nu aveau nici un drept să vorbească în numele lui atîta timp cît sprijineau politica reacționară a lui Bismarck.

Așadar, a pune în fața partidului muncitoresc sarcina de a prezenta d-lor burghezi liberali revendicări pe care, sprijinindu-le, ei să aibă într-o măsură oarecare dreptul de a vorbi în numele poporului înseamnă a născoci o sarcină absurdă, lipsită de orice sens. Nu avem nevoie să născocim nici un fel de revendicări democratice speciale în afară de cele expuse în programul nostru. În numele acestui program sîntem obligați să sprijinim pe orice democrat (inclusiv cel burghez) în măsura în care promovează democratismul ; sîntem obligați să demascăm fără cruțare pe orice democrat (inclusiv pe cel socialist-revoluționar) în măsura în care el se abate de la democratism (fie chiar în probleme ca aceea a ieșirii libere din obște și a vînzării libere a pămîntului de către țărani). Dar a încerca să fixezi dinainte, ca să zicem așa, măsura ticăloșiei admisibile, a încerca să stabilești în prealabil ce fel de abateri de la democratism sînt permise unui democrat pentru ca el să aibă cît de cît dreptul să vorbească în

calitate de democrat înseamnă a-ți fixa o sarcină atât de inteligentă, încît fără să vrei se naște bănuiala dacă nu cumva pentru măscocirea ei redacția noastră a avut nevoie de concursul tovarășului Martînov sau al tovarășului Dan.

III

După ce a expus, în scrisoarea ei, considerentele politice după care s-a călăuzit, redacția face o amănunțită expunere a marelui său plan.

Adunările guberniale ale zemstvelor fac demersuri în vederea acordării unei constituții. În orașele N, X, Y, membrii comitetelor și muncitorii mai ridicați întocmesc un plan de campanie politică „după Akselrod“. Obiectivul principal al agitației se reduce la exercitarea unei influențe asupra opoziției burgheze. Se alege un grup de organizare. Grupul de organizare alege o comisie executivă. Comisia executivă alege un orator special. Se depun eforturi pentru „a aduce masele în contact direct cu adunările de zemstvă, pentru a concentra manifestația chiar lângă clădirea în care țin ședință membrii zemstvei. O parte din manifestații pătrund în sala de ședințe, pentru ca la momentul oportun, prin intermediul unui orator împuternicit în acest scop, să ceară adunării (? mareșalului nobilimii care prezidează adunarea ?) permisiunea de a-i citi cererea muncitorilor. În caz de refuz, oratorul protestează cu toată tăria împotriva faptului că adunarea, care vorbește în numele poporului, nu vrea să audă glasul unor adevărați reprezentanți ai poporului“.

Acesta este noul plan al noii „Iskre“. Vom vedea îndată cît de modest este apreciată însemnătatea lui chiar de către redacție, dar să cităm mai întii lămuririle, extrem de principale, ale redacției cu privire la funcțiile comisiei executive.

„...Comisia executivă va trebui să ia din timp măsurile necesare pentru ca apariția citorva mii de muncitori în fața clădirii în care membrii zemstvei țin ședință, precum și apariția citorva zeci sau chiar sute de muncitori în interiorul clădirii să nu stîrnească în rîndurile zemților panică (!), sub influența căreia ei ar fi în stare să se arunce (!) sub rușinoasa apărare a polițiștilor și cazacilor, transformînd astfel o manifestație pașnică într-o încăierare scandaloaasă și într-un

măcel barbar, denaturând întregul ei sens...” (Redacția, pe cât se vede, a crezut și ea în gorița pe care a visat-o. După înțelesul gramatical și literal al frazei, din cele spuse de redacție, reiese chiar că zemții ar transforma manifestația într-un măcel și ar denatura astfel sensul ei. Nu avem o părere prea bună despre zemții liberali, dar temerile acestea grozave ale redacției în ce privește chemarea poliției și a cazacilor de către liberalii din adunarea zemstvei ni se par cu totul absurde. Oricine a fost măcar o dată la o adunare de zemstvă știe foarte bine că, în caz de așa-zisă încălcare a ordinii, poliția va fi chemată de mareșalul nobilimii care prezidează ședința sau de polițistul care asistă în mod neoficial într-o încăpere de alături. Sau poate că, cu acest prilej, membrii comisiei executive vor explica comisarului de poliție că în „planul” redacției noi „Iskre” nu intră în nici un caz transformarea unei manifestații pașnice într-un măcel barbar ?)

„...Pentru a evita o asemenea surpriză, comisia executivă trebuie să prevină din timp pe membrii liberali ai zemstvei... (pentru ca ei să dea «promisiune formală» că nu vor chema pe cazaci ?) că se pregătește o manifestație și să le arate care e adevăratul ei scop... (adică să le explice că adevăratul nostru scop nu este cîtuși de puțin să fim bătuți în mod barbar și în felul acesta să fie denaturat sensul planului întocmit de Akselrod)... În afară de aceasta, ea va trebui să încerce să ajungă la o înțelegere (ascultați !) cu reprezentanții aripii de stînga a burgheziei opoziționiste și să-și asigure, dacă nu sprijinul lor activ, cel puțin simpatia lor pentru acțiunea noastră politică. Tratatивele cu ei trebuie să fie duse, bineînțeles, în numele partidului, din însărcinarea cercurilor și adunărilor muncitorești, în cadrul cărora nu numai că se discută planul general al campaniei politice, dar se face și o dare de seamă despre desfășurarea ei, respectîndu-se, bineînțeles, cu strictețe cerințele conspirației“.

Da, da, vedem cu ochii noștri că marea idee a lui Starover de a se ajunge la o înțelegere cu liberalii pe baza unor condiții bine precizate se răspîndește cu repeziciune și prinde rădăcini adînci. Ce-i drept, toate aceste condiții precise sînt puse „pentru un timp” la dosar (doar nu sîntem formalști !) dar, în schimb, se ajunge în mod practic și imediat la o în-

telegere, și anume la o *înțelegere în sensul că nu trebuie să se creeze panică*.

Oricum ai întoarce scrisoarea redacției, nu vei găsi în ea alt conținut al faimoasei „înțelegeri“ cu liberalii în afară de cel arătat de noi : sau e vorba de o înțelegere asupra condițiilor pe baza cărora liberalii au dreptul să vorbească în numele poporului (și atunci însăși ideea unei asemenea înțelegeri compromite în modul cel mai serios pe social-democrații de la care emană), sau e vorba de o înțelegere în sensul că nu trebuie să se creeze panică, de o înțelegere în sensul că trebuie să se exprime aprobarea pentru manifestația pașnică, și atunci se comite pur și simplu o nerozie, despre care cu greu se poate vorbi în mod serios. Absurda idee că importanța principală o are, în acest caz, înfrîurirea exercitată asupra opoziției burgheze, și nu asupra guvernului, nu putea să ducă la altceva decât la o nerozie. Dacă vom putea să organizăm o impunătoare demonstrație de masă a muncitorilor în sala de adunare a zemstvei, atunci, firește, o vom organiza (cu toate că, dacă ar exista suficiente forțe pentru o demonstrație de masă, ar fi mult mai bine să le „concentrăm“ nu „lângă clădirea“ adunărilor de zemstvă, ci „lângă clădirea“ în care se adună polițiștii, jandarmii sau cenzorii). Dar a te lăsa condus, în această privință, de considerente legate de panica zemților, a duce tratative în această direcție este culmea prostiei și a ridicolului. Însuși *conținutul* cuvântării unui social-democrat consecvent va provoca întotdeauna și în mod inevitabil panică în rândurile unei mari părți sau, poate, în rândurile majorității zemților din Rusia. A le spune dinainte zemților că *o asemenea* panică nu este de dorit înseamnă a te pune într-o situație cât se poate de falsă și de nedemnă. O astfel de panică ar fi, de asemenea, în mod inevitabil provocată de un măcel barbar sau de ideea posibilității lui. A duce tratative cu zemții pentru preîntâmpinarea acestei panici înseamnă a te preta la o treabă cât se poate de prostescă, deoarece nici un liberal, fie el și dintre cei mai moderați, nu va căuta vreodată să provoace un măcel, și nici nu-l va aproba, dar acest lucru nu depinde câtuși de puțin de el. Aici nu de „tratative“ e nevoie, ci de pregătirea efec-

tivă a forțelor ; aici nu de o înmîurire asupra zemților e nevoie, ci tocmai de o înmîurire a guvernului și a agenților lui. Dacă nu dispunem de forțe, atunci e mai bine să nu mai vorbim atîta despre planuri mărețe, iar dacă dispunem de forțe, atunci e cazul să opunem cazacilor și poliției tocmai aceste forțe, să căutăm să adunăm o asemenea mulțime de oameni și într-un asemenea loc, încît ea să poată respinge sau, cel puțin, să oprească asaltul cazacilor și al poliției. Iar dacă sîntem în stare să exercităm prin fapte și nu prin vorbele noastre „o puternică înmîurire organizată asupra opoziției burgheze”, atunci se înțelege că acest lucru trebuie făcut nu prin „tratative” prostești în legătură cu necesitatea de a nu crea panică, ci numai prin forță, prin forța unei riposte masive date cazacilor și poliției țariste, prin forța unui asalt în masă, care să fie în stare să se transforme într-o insurecție populară.

Redacția noii „Iskre” însă privește altfel lucrurile. Ea este atît de mulțumită de planul ei de înțelegere și tratative, că nu se mai satură admirîndu-l, nu se mai satură lăudîndu-l.

...Niște demonstrații activi trebuie să fie „pătrunși de ideea deosebirii radicale dintre o demonstrație obișnuită împotriva poliției sau a guvernului în general și o demonstrație al cărei scop direct este lupta împotriva absolutismului, printr-o înmîurire directă, exercitată de către proletariatul revoluționar, asupra tacticii politice (așa va să zică !) a elementelor liberale în momentul *de față* (subliniat de redacție)... Pentru organizarea unor demonstrații de tip obișnuit, ca să zicem așa, general-democratic (! !), al căror scop direct nu este să opună în mod concret unul altuia proletariatul revoluționar și burghezia liberală opoziționistă ca două forțe politice de sine stătătoare, este de ajuns ca numai în rîndurile maselor populare să existe o puternică frămîntare politică”. „...Partidul nostru este dator să folosească această stare de spirit a maselor fie chiar pentru o mobilizare – dacă ne putem exprima astfel – de tip inferior (auzi ! auzi !) a acestor mase împotriva absolutismului”. „...Noi facem primii (!) pași pe noul (!) drum al activității politice, pe drumul organizării unui astfel de amestec sistematic al maselor muncitorești

(N.B.) în viața socială, care să aibă drept scop direct să le contrapună opoziției burgheze ca pe o forță de sine stătătoare, care îi este opusă ei prin interesele sale de clasă și care în același timp îi propune condiții (ce condiții ?) în vederea desfășurării în comun a unei lupte energice împotriva dușmanului comun“.

Nu oricui îi este dat să pătrundă întreaga profunzime a acestor raționamente remarcabile. Demonstrația de la Rostov ⁴⁴, în cursul căreia mii și mii de muncitori capătă explicații în legătură cu țelurile socialismului și revendicările democrației muncitorești, este un „tip inferior de mobilizare“, un tip obișnuit, *general-democratic*, fiindcă aici nu există o contrapunere concretă a proletariatului revoluționar și a opoziției burgheze. Dar iată că atunci când un vorbitor împuternicit în mod special, care a fost desemnat de o comisie executivă aleasă de un grup de organizare format din membri ai comitetelor și din muncitori activi, când acest vorbitor, după tratative prealabile cu zemții, va protesta cu toată tăria, în adunarea zemstvei, împotriva faptului că ea nu vrea să-l asculte, atunci vom avea de-a face cu o contrapunere „concretă“ și „directă“ a două forțe de sine stătătoare, cu exercitarea unei înrîuriri „directe“ asupra tacticii liberalilor, cu „un prim pas pe drumul cel nou“. Temeți-vă de dumnezeu, domnilor ! Nici Martînov, în cele mai proaste vremuri ale revistei „Rabocce Delo“, nu cred să fi ajuns vreodată să debeatze asemenea banalități !

Adunările muncitorești de masă de pe străzile orașelor din sud, la care iau cuvîntul zeci de vorbitori din rîndurile muncitorilor, și ciocnirile directe cu forța reală a absolutismului țarist reprezintă un „tip inferior de mobilizare“. O înțelegere cu zemții în vederea unei cuvîntări pașnice pe care urmează s-o rostască vorbitorul nostru, care se obligă să nu provoace panică în rîndurile domnilor liberali, înseamnă un „nou drum“. Iată, dar, noile sarcini tactice, noile concepții tactice ale noii „Iskre“, care au fost vestite cu atîta pompă întregii lumi prin Balalaikinul ⁴⁵ din redacția ei. Într-o privință, acest Balalaikin, fără să vrea, a spus totuși adevărul : între vechea „Iskră“ și cea nouă se întinde, într-adevăr, o prăpastie. Ve-

chea „Iskră” n-a avut decît cuvinte de dispreț și de batjocură pentru oamenii în stare să se lase încîntați – ca de un „drum nou” – de farsa înțelegerii între clase. Acest drum nou ne este de mult cunoscut din experiența „băraților de stat” socialiști din Franța și Germania, care de asemenea consideră că vechea tactică revoluționară este de „tip inferior” și nu mai găsesc cuvinte de laudă pentru „amestecul direct și sistematic în viața socială” sub forma unor înțelegeri cu privire la cuvîntările pașnice și modeste pe care urmează să le rostească vorbitorii trimiși de muncitori în urma tratativelor cu aripa de stînga a burgheziei opoziționiste.

În fața panicii care a cuprins pe zemții liberali, redacția, la rîndul ei, s-a lăsat pînă-ntr-atîta stăpînită de panică, încît recomandă cu insistență participanților la „noul” plan plăsmuit de ea să dea dovadă de „o deosebită prudență”. „Ca o măsură extremă în ce privește prudența exterioară necesară pentru organizarea acestei acțiuni – citim în scrisoare – ne gîndim că ar fi mai indicat ca cererea muncitorilor să fie trimisă membrilor zemstvei, prin poștă, acasă și ca ea să fie împrăștiată, într-un mare număr de exemplare, în sala de adunare a zemstvei. Un asemenea procedeu ar putea să ne jeneze numai în cazul că ne-am situa pe punctul de vedere al revoluționarismului burghez (sic!), pentru care efectul exterior este totul, iar procesul de dezvoltare sistematică a conștiinței de clasă și a spiritului de inițiativă al proletariatului nu este nimic”.

Nu stă în firea unor oameni ca noi să se jeneze cînd e vorba de trimiterea și împrăștierea unor proclamații, însă ne vom simți întotdeauna jenați în fața unei frazeologii pompoase și lipsite de conținut. Ca să vorbești cu toată seriozitatea de trimiterea și împrăștierea unor proclamații ca de un proces de dezvoltare sistematică a conștiinței de clasă și a spiritului de inițiativă al proletariatului, trebuie să fii un erou al platitudinii infatuate. Să trimbezezi în auzul tuturor noile sarcini tactice și să reduci totul la trimiterea și împrăștierea unor proclamații e ceva într-adevăr superb și cît se poate de caracteristic pentru reprezentanții nuanței intelectualiste din partidul nostru, care se zbat acum ca niște

isterici în căutarea unui cuvînt nou în materie de tactică, după eşecul suferit cu noile lor cuvinte în materie de organizare. Şi ei vorbesc într-una, cu modestia care-i caracterizează, despre zădărnicia efectului exterior. Dar dv. nu vedeţi, domnilor, că în cel mai bun caz, în cazul unui succes deplin al planului dv. cu pretenţii de noutate, prin cuvîntarea rostită de un muncitor în faţa domnilor zemţi nu s-ar obţine decît un efect exterior, iar despre „puternica“ înrîurire exercitată de asemenea cuvîntare asupra „tacticii elementelor liberale“ nu se poate vorbi decît în derîdere? Oare nu tocmai, dimpotrivă, demonstraţiile de masă ale muncitorilor, care dv. vi se par nişte demonstraţii „de tip inferior, obișnuit, general-democratic“, au exercitat o influenţă într-adevăr puternică asupra tacticii elementelor liberale? Şi dacă proletariatul rus îi este dat să mai exercite vreodată o înrîurire asupra tacticii liberalilor, apoi, credeţi-mă, el îşi va exercita această înrîurire printr-un asalt de masă împotriva guvernului, iar nu printr-o înţelegere cu zemţii.

IV

Campania zemstvelor, deschisă cu binevoitoarea permisiune a poliţiei ⁴⁶, duiioasele discursuri ale lui Sveatopolk-Mirski şi suavele articole ale oficioaselor guvernamentale, tonul ridicat al presei liberale şi înviorarea care s-a produs în așazisa societate cultă pun în faţa partidului muncitoresc sarcini dintre cele mai importante. Dar aceste sarcini sînt formulate cu totul anapoda de redacţia „Iskrei“ în scrisoarea ei. Tocmai în momentul de faţă, principalul obiectiv al activităţii politice a proletariatului trebuie să fie organizarea unei puternice înrîuriri asupra guvernului, şi nu asupra opoziţiei liberale. Tocmai acum sînt cel mai puţin indicate înţelegerile între muncitori şi zemţi în vederea unor manifestaţii paşnice – înţelegeri care s-ar transforma, în mod inevitabil, în simple aranjamente cu final de vodevil –, tocmai acum este mai necesară strînsa unire a elementelor înaintate, revoluţionare, ale proletariatului în vederea pregătirii unei lupte decisive pentru libertate. Tocmai acum, cînd mişcarea noastră constituţionalistă începe să manifeste în mod vădit vechile păcate ale oricărui liberalism burghez,

și ale celui rus în special : o frazeologie din ce în ce mai excesivă, abuz de cuvinte care sînt în contradicție cu faptele, încredere pur filistină față de guvern și față de orice erou al șireteniilor politice, tocmai acum sînt cu deosebire lipsite de tact palavrageliile celor ce susțin că n-ar fi de dorit să fie intimidată domnia zemți și să se provoace panică în rîndurile lor, ca și vorbăria în legătură cu pîrghia pentru reacțiune etc. etc. Tocmai acum lucrul cel mai important este ca proletariatul revoluționar să fie și mai ferm convins că actuala „mișcare de eliberare care a cuprins societatea” se va dovedi în mod sigur și inevitabil a fi tot un balon de săpun, ca și cele precedente, dacă nu va interveni forța maselor muncitorești capabile și hotărîte să pornească o insurecție.

Efervescența politică în cele mai diverse pături ale poporului, care constituie o condiție indispensabilă pentru izbucnirea insurecției și o chezășie sigură pentru succesul ei, o chezășie a sprijinirii inițiativei proletariatului, capătă o extindere și o amploare crescîndă și se întetește tot mai mult. De aceea, ar fi un act de totală nechibzuință dacă i s-ar năzări cuiva din nou să facă apel la un asalt imediat, să cheme la alinierea imediată în coloane de asalt⁴⁷ etc. Întreaga desfășurare a evenimentelor constituie o garanție că în viitorul apropiat guvernul țarist se va încurca și mai mult, că îndîrjirea împotriva lui va deveni și mai amenințătoare. Guvernul se va încurca, în mod inevitabil, și în jocul pe care l-a început cu constituționalismul de zemstvă. Atît în cazul cînd va face concesiile cu totul neînsemnate, cît și în cazul cînd nu va face absolut nici un fel de concesiile, nemulțumirea și iritarea vor căpăta în mod inevitabil o amploare și mai mare. Guvernul se va încurca, cu siguranță, și în rușinoasa și criminala aventură din Manciuuria, care va duce la o criză politică atît în cazul unei înfrîngerii militare decisive cît și în cazul tărăgănării acestui război lipsit de orice speranțe pentru Rusia.

Sarcina clasei muncitoare constă în a-și lărgi și întări organizarea ei, a-și intensifica la maximum munca de agitație în rîndul maselor, folosindu-se de orice șovăială a guvernului, propagînd ideea insurecției, explicînd necesitatea ei prin exemplul tuturor „măsurilor” șovăielnice și dinainte sortite

eșecului, despre care se vorbește astăzi atât de mult. Nu încape îndoială că demersurile zemților sînt menite să aibă un răsunset în rîndurile muncitorilor, care vor proceda la convocarea de adunări, difuzarea de proclamații, organizarea – acolo unde există forțe suficiente – a unor demonstrații pentru formularea tuturor revendicărilor social-democrate, fără a ține seama de „panica” în care cad cei de teapa d-lui Trubețkoi, fără a lua în considerare văicărelile filistinilor, care se tem de crearea unei pîrghii pentru reacțiune. Și dacă ne încumetăm să vorbim dinainte, și încă din străinătate, despre un tip superior, posibil și de dorit, de demonstrații *de masă* (căci cele care nu prezintă acest caracter sînt lipsite de orice importanță), dacă e să punem problema concentrării forțelor demonstrațiilor lîngă o clădire sau alta, noi am indica tocmai clădirile din care sînt dirijate operațiile polițienești de prigonire a mișcării muncitorești, am indica clădirile direcțiilor de poliție, de jandarmerie, de cenzură, locurile de detențiune a „criminalilor” politici. Sprijinul serios care urmează să fie dat de muncitori demersurilor zemților nu trebuie să conștie într-o înțelegere asupra condițiilor în care aceștia ar putea să vorbească în numele poporului, ci într-o lovitură dată dușmanilor poporului. Și nu încape îndoială că ideea unei asemenea demonstrații va fi primită cu interes de către proletariat. Muncitorii aud acum, din toate părțile, fraze grandilocvente și promisiuni sonore, văd că se acordă o lărgire reală – deși infimă, totuși reală – a libertății pentru „societate” * (slăbirea frîului în care erau ținute zemstvele, întoarcerea zemților căzuți în dizgrație, slăbirea prigoanei dezlănțuite împotriva presei liberale), dar muncitorii nu văd absolut nici o măsură menită să le lărgască libertatea de a-și desfășura lupta lor politică. Sub presiunea asaltului revoluționar al *proletariatului*, guvernul a permis *liberalilor* să discute despre libertate! Proletarii văd acum și mai limpede lipsa de drepturi și starea de umilință a robilor capitalului. Muncitorii n-au organizații care să activeze pretutindeni și care să discute relativ liber (din punctul

* Aici Lenin folosește cuvîntul societate într-un sens mai restrîns, subînțelegînd prin acest termen pătura politiceste activă din rîndurile claselor dominante (burghezia liberală, intelectuali, funcționari din aparatul de stat etc.).
- *Nota trad.*

de vedere rusec) chestiunile politice, n-au săli pentru adunări și nici ziare proprii, și lor nu le sînt înapoiți tovarășii care se află în închisori și în locurile de deportare. Muncitorii văd acum că pielea ursului, pe care nu l-au ucis încă, dar pe care ei, și numai ei, proletarii, l-au rănit în mod serios, încep s-o împartă domnii burghezi liberali. Ei văd că acești domni liberali burghezi, de îndată ce au pornit la împărțirea viitoarei pieci, au și început să-și arate colții și să urle împotriva „partidelor extremiste“, împotriva „dușmanilor dinăuntru“, a dușmanilor neîmpăcați ai dominației și liniștei burgheze. Și ei, muncitorii, se vor ridica cu și mai mult curaj, în număr și mai mare ca să doboare ursul, ca să cucerească pentru ei, prin forță, ceea ce domnilor burghezi liberali li se promite ca o pomană : libertatea întrunirilor și a presei muncitorești, deplină libertate politică în vederea unei lupte largi și deschise pentru victoria deplină a socialismului.

Editînd broșurica de față, am însoțit-o cu mențiunea : „Numai pentru membrii de partid“, ținînd seama de faptul că „scrisoarea“ publicată de redacția „Iskrei“ poartă o asemenea mențiune. În realitate însă, „o conspirație“ în legătură cu un astfel de plan care urmează să fie comunicat în zeci de orașe, să fie discutat în sute de cercuri muncitorești, să fie lămurit în diferite apeluri și manifeste agitatorice este pur și simplu ridicolă. Aceasta este una din mostrele secretului de cancelarie, care, așa cum a arătat tov. Galerka („Pe un drum nou“), se practică de redacție și de Consiliu. Numai dintr-un singur punct de vedere ar putea fi justificată ascunderea acestei scrisori publicului larg în general și liberalilor în special ; o asemenea scrisoare ar compromite din cale-afară partidul nostru...

Problema unei limitări a cercului de cititori ai broșurii de față nu se mai pune, întrucît așa-zisa redacție a noastră de partid a publicat răspunsul ei, chipurile, pentru membrii de partid, însă în realitate îl comunică numai adunărilor mino-

rității, iar nu și membrilor de partid cunoscuți ca făcând parte din rîndurile majorității.

Dacă „Iskra“ găsește de cuviință să nu ne mai considere membri de partid (și în același timp se teme să ne-o spună deschis), atunci nu ne mai rămîne altceva de făcut decît să ne împăcăm cu soarta noastră amară și să tragem din această hotărîre concluziile necesare.

22 decembrie 1904.

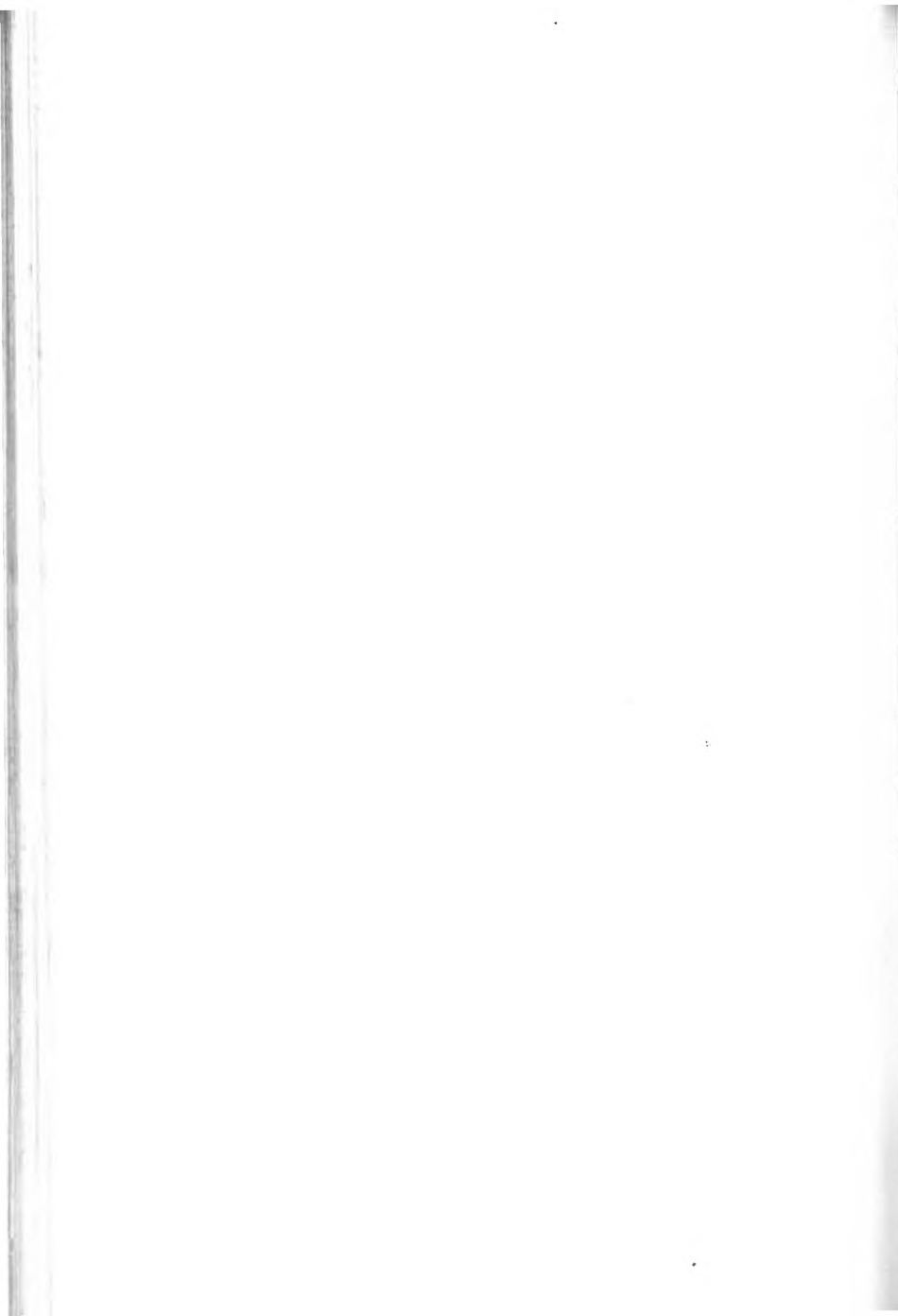
Bibl. Cabinet Ministrii -
1. infism-104

Beaumont, le 7 décembre 1904
Meyerson
Neppepaine

1. În urma 71-23 a la acceptat raportul prezentat. După
examinare (la locul de locuit), raportul este în
concordanță cu starea actuală a raportantului.
2. El are o condiție de sănătate bună și poate să lucreze
în mod normal, nu are nici o boală de natură
cronică.
3. Nu are nici o boală cronică (nu are nici o boală
de natură cronică, nici o boală de natură
cronică, nici o boală de natură cronică)
(Cortică, hipertensiune, etc. etc.)
4. Sănătate bună, raportul este în concordanță cu
starea actuală a raportantului. Nu are nici o boală
de natură cronică, nici o boală de natură cronică.
5. Sănătate bună și activă și sănătate bună, raportul
este în concordanță cu starea actuală a raportantului.
Nu are nici o boală de natură cronică, nici o boală
de natură cronică.
6. Sănătate bună și activă și sănătate bună, raportul
este în concordanță cu starea actuală a raportantului.
7. Sănătate bună și activă și sănătate bună, raportul
este în concordanță cu starea actuală a raportantului.
Nu are nici o boală de natură cronică, nici o boală
de natură cronică.

Manuscrisul lui V. I. Lenin „Tezele referatului asupra situației interne a partidului”. — 1904

TEZELE REFERATULUI ASUPRA SITUAȚIEI
INTERNE A PARTIDULUI

*Tezele referatului meu*⁴⁸

2 decembrie 1904

1. Încă de la Congresul al II-lea, minoritatea iskriștilor a dat dovadă de nestatornicie principială (sau a urmat o linie greșită), ajungînd, în timpul alegerilor, să fie în coaliție cu adversarii săi ideologici.
2. Și după congres, chiar în cadrul Ligii, minoritatea a apărut continuitatea tradiției vechii „Iskre“, dar în realitate s-a îndepărtat tot mai mult de ea.
3. Plehanov, în momentul cotiturii sale (nr. 52), vedea clar că minoritatea alcătuiește aripa oportunistă a partidului și că membrii ei luptă ca niște individualiști anarhici. (Contra Vasiliev și Lenin în privința spiritului de cerc)*.

4. Apărarea, justificarea, ridicarea la rangul de principiu a înapoierii noastre organizatorice și a distrugerii organizatorice a congresului înseamnă deja oportunism. Nimeni nu s-ar încumeta acum să susțină în general tezele cu privire la program versus ** statut etc.
5. Acuzațiile aduse majorității că ignorează lupta economică, că dă dovadă de iacobinism, că nu ține seama de spiritul de inițiativă al muncitorilor nu sînt altceva decît o repetare, lipsită de orice temeii, a atacurilor dezlănțuite de „Rabocce Delo“ împotriva „Iskrei“.

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 8, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 116—118. — *Nota red.*

** — contra. — *Nota trad.*

6. Teama de Congresul al III-lea și lupta împotriva convocării lui încununează poziția falsă adoptată de minoritate și de împăciuitoriști.
7. Redacția „Iskrei“ a pășit, în ce privește planul campaniei zemstvelor, pe o cale tactică cât se poate de greșită și de dăunătoare, pe o cale vădit oportunistă, punînd chestiunea panicii și ridicînd în slăvi înțelegerea cu zemții în privința manifestației pașnice ca ceva de tip nou. Planul campaniei este legat de rezoluția greșită a lui Starover.

Publicat pentru prima oară în 1931,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XVI

Se tipărește după manuscris

SCRISOARE CĂTRE TOVARĂȘI

(CU PRILEJUL APARIȚIEI ORGANULUI DE PRESĂ
AL MAJORITĂȚII PARTIDULUI)

Dragi tovarăși ! Astăzi, în adunarea unui cerc restrâns de bolșevici din străinătate ⁴⁹, a fost definitiv hotărâtă chestiunea — în principiu hotărâtă de multă vreme — a întemeierii unui organ periodic de partid care să fie consacrat apărării și dezvoltării principiilor majorității în lupta împotriva haosului organizatoric și tactic introdus în partid de minoritate, precum și chestiunea sprijinirii muncii pozitive a organizațiilor din Rusia, împotriva cărora agenții minorității duc acum aproape pretutindeni, în întreaga țară, o luptă atît de înverșunată, care în acest moment istoric atît de important dezorganizează în mod îngrozitor partidul și care este dusă în întregime cu cele mai nerușinate mijloace și metode scizioniste, în timp ce așa-zisul Organ Central al partidului deplînge în mod fățarnic sciziunea. Noi am făcut tot ce ne-a stat în putință pentru a imprima luptei un caracter partinic ; începînd din ianuarie, luptăm pentru convocarea congresului, în care vedem singura ieșire partinică demnă din această situație inadmisibilă. Acum a devenit cît se poate de limpede că aproape întreaga activitate a Comitetului Central care a dezertat, trecînd de partea minorității, este consacrată luptei înverșunate împotriva congresului, că Consiliul recurge la tot felul de tertipurî imposibile și nepermise pentru a amîna congresul. Consiliul caută pur și simplu să zădărnicească convocarea congresului : cine nu s-a convins încă de acest lucru din citirea ultimelor lui hotărîri, publicate în suplimentul la nr. 73-74 ale „Iskrei“, va putea să-l vadă din broșura noastră (recent apărută) „Consiliul împotriva parti-

dului", scrisă de Orlovski. Acum a devenit cât se poate de limpede că, fără unire și fără a opune rezistență împotriva așa-ziselor noastre organe centrale, majoritatea nu-și poate apăra poziția, nu poate apăra spiritul de partid în lupta lui împotriva spiritului de cerc. Unirea bolșevicilor ruși a fost de mult pusă de ei la ordinea zilei. Amintiți-vă de deosebita simpatie cu care a fost întâmpinată rezoluția programatică (în sensul de program al luptei noastre interne de partid) a celor 22 *; amintiți-vă de proclamația celor 19, tipărită de Comitetul din Moscova (octombrie 1904); în sfârșit, aproape toate comitetele de partid știu că chiar în ultima vreme au avut loc, și în parte au loc și acum, o serie de conferințe particulare între comitetele majorității⁵⁰, că se fac cele mai energice și mai categorice încercări de a uni strâns între ele comitetele majorității, cu scopul de a da o ripostă bonapartiștilor din Consiliu, din Organul Central și din Comitetul Central, care au întrecut orice măsură.

Nădăjduim că într-un viitor foarte apropiat aceste încercări (sau, mai bine zis, acești pași) vor fi aduse la cunoștința generală, atunci când rezultatele lor vor permite să se vorbească în mod precis despre ceea ce a fost deja realizat. Fără o editură aparte, autoapărarea majorității era, bincînțeles, cu totul imposibilă. Noul Comitet Central, după cum ați și aflat, poate, din literatura noastră de partid, a eliminat pur și simplu broșurile noastre (și chiar copertele broșurilor deja culese) din tipografia partidului, pe care a transformat-o astfel într-o tipografie de cerc, și a respins propunerile directe făcute de majoritatea din străinătate și de comitetele din Rusia – bunăoară de cel din Riga – de a se aduce în Rusia publicațiile editate de majoritate. Falsificarea opiniei publice a partidului s-a conturat cât se poate de precis ca o tactică sistematică a noului Comitet Central. În mod inevitabil s-a ivit pentru noi necesitatea de a lărgi editura noastră și de a organiza un transport propriu. Comitetele care au rupt relațiile tovărășești cu redacția Organului Central (vezi mărturisirea lui Dan în darea de seamă asupra adunării de la Geneva din 2 septembrie 1904⁵¹ – o broșură interesantă) nu puteau și nu pot să se lipsească de un organ

* Vezi volumul de față, pag. 13–21. — *Nota red.*

de presă periodic. Partid fără organ, organ fără partid ! Această tristă constatare, formulată de majoritate încă din august, ducea în mod inevitabil la unica soluție : întemeierea unui organ propriu. Tinerele forțe publicistice venite în străinătate pentru a sprijini cauza vitală a majorității activiștilor din Rusia cer să fie puse la muncă. O serie de publiciști de partid din Rusia cer și ei în mod stăruitor un organ de presă. Înființind un asemenea organ, căruia i se va da, probabil, numele de „Vpered“⁵², noi procedăm în deplin acord cu masa bolșevicilor ruși, în deplin acord cu comportarea noastră în lupta de partid. Noi am pus mâna pe această armă după ce timp de un an am încercat toate, dar absolut toate căile mai simple, mai economicoase pentru partid, mai corespunzătoare intereselor mișcării muncitorești. Noi nu abandonăm în nici un caz lupta pentru congres, ci, dimpotrivă, vrem s-o lărgim, s-o generalizăm și s-o sprijinim, vrem să ajutăm comitetelor să rezolve noua problemă care se ridică în fața lor, problema congresului fără Consiliu și fără Comitetul Central – împotriva voinței Consiliului și a Comitetului Central –, problemă care se cere discutată în mod serios sub toate aspectele. Noi acționăm deschis, în numele unor concepții și al unor sarcini care au fost de mult expuse, într-o serie de broșuri, în fața întregului partid. Noi luptăm și vom lupta pentru o orientare revoluționară consecventă, împotriva haosului și oscilărilor atât în problemele organizatorice cât și în cele tactice (vezi scrisoarea, nemaipomenit de confuză, a noii „Iskra“ către organizațiile de partid, care a fost publicată numai pentru membrii de partid și a fost ascunsă privirilor lumii). Anunțul de apariție a noului organ va fi tipărit, probabil, peste o săptămână sau cam așa ceva. Primul număr va fi scos între 1 și 10 ianuarie stil nou. Colegiul redacțional va fi alcătuit din toți publiciștii majorității care s-au făcut cunoscuți pînă acum (Readovoi, Galerka, Lenin, Orlovski, care a lucrat regulat la „Iskra“ de la nr. 46 pînă la nr. 51, cînd ea era condusă de Lenin și de Plehanov, precum și de o serie de tinere și foarte valoroase forțe publicistice). Colegiul de conducere practică și de organizare a complicatei munci de difuzare, a rețelei de agenți etc. etc. va fi alcătuit (în parte

el a și fost alcătuit) ⁵³ prin încredințarea directă a unor anumite funcții unor anumiți tovarăși de către o serie întreagă de comitete din Rusia (comitetele din Odesa, Ekaterinoslav, Nikolaev, cele 4 comitete din Caucaz și câteva comitete din nord, despre care veți fi informați curînd în mod amănunțit). Ne adresăm acum tuturor tovarășilor cu rugămintea de a ne sprijini prin toate mijloacele. Vom conduce organul de presă cu condiția ca el să fie al mișcării din Rusia, și nu al unui cerc din străinătate. În acest scop este nevoie, în primul rînd și mai presus de orice, de un foarte activ sprijin „publicistic“, sau, mai bine zis, de o foarte activă colaborare publicistică din Rusia. Subliniez și pun în ghilimele cuvîntul „publicistic“ pentru a atrage de la început atenția asupra înțelesului special al acestui cuvînt și a evita o neînțelegere, care este foarte des întîlnită și extrem de dăunătoare pentru cauză. E vorba de părerea greșită că tocmai publiciștii și numai ei (în sensul profesional al cuvîntului) sînt în stare să colaboreze cu succes la un organ de presă; dimpotrivă, un asemenea organ va fi viu și viabil atunci cînd la un număr de cinci publiciști care conduc și scriu în permanență vor reveni cinci sute și chiar cinci mii de colaboratori nepubliciști. Una din lipsurile vechii „Iskre“, de care am căutat întotdeauna s-o izbăvesc (și care a căpătat proporții monstruoase în noua „Iskră“), era slaba colaborare la ziar a tovarășilor din Rusia. Noi publicam altădată, aproape fără excepție, tot ce se trimitea din Rusia. Un organ de presă cu adevărat viu trebuie să publice a zecea parte din ceea ce i se trimite, iar restul să-l folosească ca material de informații și indicații pentru publiciști. Este necesar ca un număr cît mai mare de activiști de partid să corespundă cu noi, și anume să corespundă în sensul obișnuit al acestui cuvînt, iar nu în sensul lui publicistic.

Înstrăinarea de Rusia, atmosfera acaparatoare a blestematei mlaștini din străinătate sînt atît de apăsătoare aici, că singura scăpare o constituie un contact viu cu Rusia. Acest lucru nu trebuie să-l uite cei care nu numai cu vorba, dar și cu fapta vor să considere organul nostru de presă (și să facă din el) un organ al întregii „majorități“, al masei de activiști din Rusia. Oricine consideră acest organ de

presă drept un organ al său și este conștient de îndatoririle sale de social-democrat membru de partid trebuie să renunțe o dată pentru totdeauna la deprinderea burgheză de a gândi și proceda așa cum se obișnuiește față de ziarele legale, adică : treaba lor este să scrie, iar a noastră să citim. La un ziar social-democrat trebuie să colaboreze toți social-democrații. Noi îi rugăm pe toți să corespundeze, dar mai ales pe muncitori. Dați cât mai largă posibilitate muncitorilor să scrie la ziarul nostru, să scrie despre absolut orice, să scrie cât mai mult despre viața, interesele și munca lor de toate zilele, căci fără un asemenea material un organ de presă social-democrat nu va face nici două parale și nu-și va merita această denumire. Noi vă rugăm să ne scrieți, în afară de aceasta, pentru a fi în permanent schimb de scrisori cu noi, și nu neapărat corespondențe, adică materiale destinate a fi publicate ; să ne scrieți pentru a întreține legături tovarășești cu redacția și a o informa nu numai asupra faptelor și evenimentelor, dar și asupra stării de spirit și aspectelor cotidiene, „neinteresante“, obișnuite, rutinare ale mișcării. Dacă n-ați fost în străinătate, nici nu vă puteți închipui câtă nevoie avem noi de asemenea scrisori (ele n-au absolut nimic conspirativ, așa că a scrie o dată, de două ori pe săptămână o astfel de scrisoare necifrată este, fără îndoială, un lucru perfect posibil chiar și pentru omul cel mai ocupat). Scrieți-ne, așadar, despre convorbirile care au avut loc la cercurile muncitorești, despre caracterul acestor convorbiri, despre tema de studiu, despre cerințele formulate de muncitori, despre felul cum este organizată propaganda și agitația, despre legăturile în rândurile societății, în rândurile armatei și ale tineretului, scrieți-ne mai cu seamă despre nemulțumirile care există în rândurile muncitorilor în ce ne privește pe noi, social-democrații, despre nedumeririle, cerințele, protestele lor etc. Deosebit de interesante sînt astăzi problemele organizării practice a muncii, și nu există alt mijloc de informare a redacției asupra acestor probleme decît un schimb viu de scrisori care să nu aibă caracterul unor corespondențe pentru ziar, ci pur și simplu unul tovarășesc ; firește, nu oricine se pricepe să scrie, și nu oricine are chef să scrie, dar...

nu spune „nu pot“, ci spune „nu vreau“ ; oricînd, dacă vrei, în orice cerc, în orice grup, fie el și dintre cele mai mici, dintre cele mai puțin importante (acestea prezintă adeseori un interes deosebit, deoarece ele desfășoară uneori partea cea mai importantă, deși nevăzută, a activității noastre), poți găsi unul sau doi tovarăși care ar putea să scrie. Folosind experiența vechii „Iskre“, noi, cei de aici, am pus încă de la început munca de secretariat pe baze largi, așa că vă rugăm să aveți în vedere că *oricine*, absolut oricine se apucă cu răbdare și cu hotărîre de treabă va reuși fără nici un efort să facă în așa fel ca toate scrisorile sale sau nouă zecimi din ele să ajungă la destinație. Spun acest lucru pe baza experienței de trei ani a vechii „Iskre“, care a avut mulți prieteni corespondenți de acest fel (adeseori fără ca ei să cunoască pe cineva din redacție) care întrețineau o corespondență foarte regulată. Poliția de multă vreme nu mai este de loc în stare să intercepteze scrisorile trimise în străinătate (ele sînt doar întîmplător interceptate, în caz de extremă neglijență din partea expeditorului), așa că cea mai mare parte din materialul vechii „Iskre“ venea întotdeauna pe calea cea mai obișnuită, în scrisori obișnuite, pe adresele noastre. Am vrea să atragem în mod deosebit atenția asupra neajunsului pe care-l prezintă procedeul de a concentra corespondența în mîinile comitetului și ale secretarilor. Nu este nimic mai dăunător decît un asemenea monopol. Pe cît de obligatorie este unitatea într-o acțiune, în adoptarea unor hotărîri, pe atît este ea de greșită atunci cînd e vorba de informații cu caracter general, de corespondență. De foarte multe ori se întîmplă să prezinte un interes deosebit scrisorile unor oameni relativ „străini“ (aflați departe de comitete) ; aceștia sesizează mai *viu* multe lucruri care sînt prea obișnuite și scapă din vedere unor vechi activiști cu experiență. Dați tinerilor activiști cît mai multă posibilitate să ne scrie : și tineretului, și activiștilor, și „centraliștilor“, și organizatorilor, și simplilor participanți la mișturile-fulger și la întrunirile zburătoare.

Numai atunci, numai cu condiția unei asemenea corespondențe pe scară largă vom putea noi, cu toții împreună, să facem din ziarul nostru un adevărat organ *al mișcării*

muncitorești din Rusia. Vă rugăm stăruitor să faceți în așa fel ca această scrisoare să fie citită în toate adunările, cercurile, subgrupurile etc. etc., pe scară cât mai largă, și să ne scrieți cum au întâmpinat muncitorii acest apel. Privim cu mult scepticism ideea creării unui organ muncitoresc („popular“) separat de organul central – conducător – destinat intelectualilor : am vrea ca ziarul social-democrat să fie organul întregii mișcări, ca ziarul muncitoresc și ziarul social-democrat să se contopească într-un singur organ. Acest lucru se poate face numai cu sprijinul cel mai activ al clasei muncitoare.

Cu salutări tovarășești,

N. Lenin

*Scris la 29 noiembrie
(12 decembrie) 1904.*

*Publicat în decembrie 1904,
la Berlin, în foaie volante*

*Se tipărește după textul
foii volante*

ÎNȘTIINȚARE DESPRE FORMAREA
COMITETULUI DE ORGANIZARE
ȘI DESPRE CONVOCAREA
CELUI DE-AL III-LEA CONGRES ORDINAR
AL PARTIDULUI MUNCITORESC SOCIAL-DEMOCRAT
DIN RUSIA ⁵⁴

Criza grea prin care trece partidul nostru de un an și jumătate, de la Congresul al II-lea, a dus la un rezultat inevitabil și de mult prevăzut, și anume la o completă rup-tură între instituțiile centrale și partid. Nu vom repeta aici penibilul istoric al crizei și nu vom aminti fapte îndeajuns lămurite în literatura de partid, în general, și într-o serie întregă de rezoluții și declarații ale comitetelor și ale conferințelor comitetelor din Rusia, în special. E de ajuns să arătăm că ultima din aceste conferințe, cea din Nord, la care au participat Comitetele din Petersburg, Riga, Tver, Mos-cova, cel din Nord și din Nijni-Novgorod, a ales un birou, pe care l-a împuternicit să acționeze în calitate de Comitet de organizare, în vederea convocării imediate a celui de-al III-lea Congres ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.

În momentul de față, biroul, după ce a așteptat să treacă toate termenele fixate de comitete pentru răspunsul care urma să fie dat așa-zisului Comitet Central, a încheiat o în-telegere cu împuterniciții a trei comitete din sud (Odesa, Ekaterinoslav, Nikolaev) și patru comitete din Caucaz. Biroul acționează acum în calitate de Comitet de organizare și convoacă, fără consimțământul centrelor subordonate partidului, care s-au sustras de la răspunderea în fața partidului, cel de-al III-lea Congres ordinar al Partidului muncitoresc social-de-mocrat din Rusia.

Rusia trece acum printr-un avânt politic fără precedent, și proletariatului îi revin sarcini istorice deosebit de impor-tante în lupta împotriva absolutismului. Toți social-demo-crații care activează în Rusia știu ce prejudicii imense a

pricinuit organizării și unirii forțelor proletariatului deabandă noastră din partid, cât de mult a avut de suferit munca de propagandă, de agitație și de unire laolaltă a muncitorilor din Rusia datorită influenței nefaste a spiritului de cerc din străinătate. Și dacă nu există nici o posibilitate de unire a cercurilor din străinătate și a acoliților lor, atunci să se unească măcar activiștii social-democrați din Rusia, toți adepții unei orientări ferme a social-democrației revoluționare. O asemenea unire este singura cale justă spre viitoarea unitate deplină și trainică a tuturor social-democraților din Rusia.

Trăiască social-democrația revoluționară din Rusia, trăiască social-democrația revoluționară internațională !

În legătură cu condițiile convocării congresului, Comitetul de organizare consideră necesar să publice spre cunoștința generală următoarele :

1) Comitetul de organizare recunoaște dreptul absolut de a participa la cel de-al III-lea Congres ordinar, cu vot deliberativ, tuturor comitetelor și organizațiilor din Rusia care au fost confirmate de Congresul al II-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia (Comitetele din Petersburg, Moscova, Harkov, Kiev, Odesa, Nikolaev, din regiunea Donului, Ekaterinoslav, Saratov, Ural, din Nord, Tula, Tver, Nijni-Novgorod, Baku, Batum, Tiflis, Ținutul Donețului, Siberia și Crimeea).

2) Comitetul de organizare recunoaște dreptul condiționat de a participa la congres comitetelor confirmate de Comitetul Central după Congresul al II-lea (Comitetele din Mingrelia, Astrahan, Orel-Breansk, Samara, Smolensk, Riga, Kursk, Voronej, precum și Liga din străinătate). Toate aceste comitete au fost confirmate de către centrele care au pierdut încrederea partidului. Noi sîntem datori să le invităm la Congresul al III-lea, dar numai congresul poate să se pronunțe definitiv asupra participării lor (în ce privește valabilitatea comitetului, dreptul de vot consultativ sau deliberativ etc.).

3) Comitetul de organizare, în numele majorității comitetelor din Rusia, își exprimă dorința ca la cel de-al III-lea Congres ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia să participe *toate* organizațiile – atât cele din străinătate cât și cele din Rusia – ale Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia și în special toate organizațiile muncitorești care consideră că fac parte din Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia. Participarea acestora din urmă ni se pare a fi deosebit de dorită, pentru că criza din partid și propaganda demagogică în favoarea principiului electiv și a democratismului preconizat de rabocedeliști au și provocat o serie întregă de sciziuni. Trebuie să profităm de congres și, cu ajutorul reprezentanților majorității comitetelor din Rusia, să încercăm să înlăturăm aceste sciziuni sau să atenuăm prejudiciul pe care-l pricinuiesc ele.

4) De aceea Comitetul de organizare invită pe toți cei ce doresc să participe la congres să răspundă imediat și să ia legătura cu el (prin intermediul unuia din cele 13 comitete sus-numite).

5) În caz de controversă, condițiile de *convocare* la congres vor fi stabilite printr-o hotărâre adoptată de două din comitetele cele mai apropiate și de o terță persoană din partea Comitetului de organizare.

6) Condițiile de *participare* la congres (cu drept de vot consultativ sau deliberativ) a comitetelor și a altor organizații care n-au fost confirmate de Congresul al II-lea al partidului vor fi stabilite de însuși Congresul al III-lea.

7) Data și locul ținerii congresului vor fi fixate de Comitetul de organizare.

Scris după 11 (24) decembrie 1904

Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin”, vol. V

Se tipărește după manuscris

UN NOU ÎMPRUMUT CERUT DE RUSIA

Sub acest titlu, ziarul marilor magnați ai bursei din Germania („Frankfurter Zeitung“⁵⁵) dă următoarea informație cât se poate de instructivă :

„Timp de câteva săptămîni au circulat zvonuri persistente în legătură cu un nou mare împrumut cerut de Rusia. Toate aceste zvonuri erau imediat dezmințite. Acum însă se recunoaște în mod oficial că zilele acestea (informația a apărut la 29 decembrie st. n.) au avut loc la Petersburg tratative în legătură cu împrumutul. Nu încapе îndoială că aceste tratative oficiale au fost precedate de unele informări pe cale particulară, care au dat naștere zvonurilor. Se vorbește că de data asta au participat la tratative niște financieri germani. Împrumutul urmează să fie plasat pe piața germană. Pînă acum Rusia, de la începutul războiului, și-a procurat bani, pe trei căi diferite : mai întii au fost luate aproape 300 000 000 de ruble din numerarul disponibil al tezaurului statului, care a fost sporit prin reducerea unor cheltuieli deja aprobate. A urmat apoi un împrumut de 800 000 000 de franci (aproape 300 000 000 de ruble) prin intermediul bancherilor francezi. În august Rusia a recurs la piața internă, emițînd bilete pentru 150 000 000 de ruble. Cu fiecare lună ce trece, războiul înghite sume tot mai mari, și Rusia se gîndește iarăși la un mare împrumut în străinătate. În ultimul timp hîrțiile de valoare rusești manifestă o puternică (serioasă, bedenkliche) tendință de scădere. Cum va privi publicul german împrumutul cerut de Rusia nu se știe. În acest război, șansele victoriei au fost pînă acum de

partea japonezilor. Și dacă pînă acum împrumuturile acordate Rusiei erau de obicei considerate a fi un plasament sigur de capital, acum ele capătă o nuanță (Beigeschmack) mai mult sau mai puțin speculativă, mai ales în urma recentului manifest al țarului, care aruncă o anumită lumină asupra rînduielilor interne din Rusia. Rămîne de văzut dacă noul împrumut va fi propus publicului german în condiții (nivelul dobînzii și cursul emisiunii) menite să compenseze calitatea scăzută a împrumutului cerut de Rusia". — — —

Un nou avertisment dat de burghezia europeană absolutismului rus! Creditul lui scade ca urmare a înfrîngerilor militare, cît și din cauza stării de crescîndă nemulțumire creată în interiorul țării. Bancherii europeni încep să-și dea seama că a miza pe absolutism înseamnă a se bizui pe o speculație nesigură; ei recunosc în mod fățiș că împrumuturile ruse, în sensul garanției pe care o prezintă ele, sînt de o „calitate” mai slabă.

Și cîți bani o să mai coste poporul acest război criminal, care înghite, cu siguranță, cel puțin *trei milioane de ruble pe zi!*

Scris după 16 (29) decembrie 1904

*Publicat pentru prima oară în 1931,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XVI*

Se tipărește după manuscris

DECLARAȚIA ȘI DOCUMENTELE
CU PRIVIRE LA RUPTURA
DINTRE INSTITUȚIILE CENTRALE ȘI PARTID

*Scris la 22 decembrie 1904
(4 ianuarie 1905)*

*Publicat în broșură, în ianuarie
1905, la Geneva*

Se tipărește după textul broșurii

În nr. 77 al „Iskrei“, trei membri ai Comitetului Central, care vorbesc în numele întregului Comitet Central, cheamă în fața comisiei de arbitraj pe tov. N. „pentru o declarație falsă, prin care urmărea dezorganizarea partidului“. Această pretenție declarativă falsă a fost făcută „prin intermediul unui membru al Comitetului Central care n-a luat parte la elaborarea ei“, adică prin mine. Dat fiind că această chestiune mă privește îndeaproape și dată fiind împrumutarea pe care am primit-o din partea tov. N., mă consider îndreptățit și obligat să particip la dezbaterile comisiei de arbitraj, formulând următoarea acuzație împotriva lui Glebov, Valentin și Nikitici, membri ai Comitetului Central.

Eu îi acuz de procedee ilegale, nedrepte, inadmisibile, din punct de vedere formal și moral, față de niște colegi ai lor din Comitetul Central și față de întregul partid.

Intrucât aceste procedee greșite fac să se prelungească și să se ascuță la extrem criza din partidul nostru și exercită totodată o influență cât se poate de directă asupra masei activiștilor de partid, consider că e absolut necesar ca toate problemele care nu constituie secrete conspirative să fie dezbătute în mod public, și ca atare voi expune în mod amănunțit în ce constă acuzația mea.

1. Acuz pe cei trei membri ai Comitetului Central – Glebov, Valentin, Nikitici – că au înșelat în mod sistematic partidul.

1) Îi acuză că, folosindu-se de puterea cu care au fost investiți de Congresul al II-lea, au căutat să înăbușe opinia publică a partidului, care și-a găsit expresia în agitația pentru convocarea Congresului al III-lea. Ei nu aveau nici un drept să înăbușe această agitație, care constituie un drept inalienabil al fiecărui membru de partid. Între altele, ei n-aveau nici un drept să dizolve Biroul din sud pentru agitația desfășurată de el în favoarea congresului. Ei n-aveau dreptul nici formal, nici moral să-mi dea un vot de blam pentru că, în calitate de membru al Consiliului partidului, am votat în favoarea congresului ;

2) - că au ascuns partidului rezoluțiile adoptate de comitete în favoarea congresului și, profitând de încrederea de care se bucură ca membri ai unei instituții superioare de partid, au indus în eroare comitetele, prezentându-le în mod vădit inexact starea de lucruri din partid. Ei au împiedicat lămurirea adevăratei situații, refuzând să dea curs cererii Comitetului din Riga de a se tipări și difuza rezoluția celor 22 și de a se aduce în Rusia literatură editată de majoritate, sub pretext că aceasta nu e o literatură de partid ;

3) - că în agitația desfășurată împotriva congresului ei nu s-au dat în lături nici de la dezorganizarea muncii locale, făcând apel la organizațiile periferice să se ridice împotriva comitetelor care s-au pronunțat în favoarea congresului, căutând în fel și chip să discrediteze aceste comitete în ochii activiștilor locali și să submineze, în felul acesta, încrederea dintre comitete și organizațiile periferice, fără de care nu poate să existe nici un fel de activitate ;

4) - că, printr-un delegat al Comitetului Central, ei au luat parte la întocmirea hotărârilor Consiliului cu privire la condițiile de convocare a Congresului al III-lea, hotărâri care au făcut imposibilă această convocare și au lipsit astfel partidul de posibilitatea unei rezolvări normale a conflictului din sânul său ;

5) - că, declarând comitetelor că în principiu sînt solidari cu poziția majorității, declarînd că se poate ajunge la o înțelegere cu minoritatea numai cu condiția ca aceasta să renunțe la organizarea ei separată cu caracter secret și la cooptarea în Comitetul Central, ei au recurs în același timp, *fără știrea partidului și în mod vădit împotriva voinței lui,*

la o tranzacție cu minoritatea în următoarele condiții :
 1) menținerea autonomiei în ceea ce privește activitatea tehnică a minorității ; 2) cooptarea în Comitetul Central a trei dintre reprezentanții cei mai dârji ai minorității ;

6) îi acuză că s-au folosit de autoritatea lor de membri ai unei instituții superioare de partid pentru a pune într-o lumină defavorabilă pe adversarii lor politici. Ei au procedat necinstit față de tovarășul P. când în *iulie* au hotărât să cerceteze cazul pretensei declarații false făcute de el la Comitetul din nord, fără să-i aducă *nici pînă acum* (22 decembrie) vreo acuzație în acest sens, deși Glebov l-a văzut în repetate rînduri pe P. și deși același Glebov, în calitate de membru al Consiliului partidului, și-a permis în „Iskra“ să califice drept „înșelăciune“ fapta unui tovarăș lipsit de posibilitatea de a se apăra. Ei au spus un neadevăr vădit, declarînd că Lidin n-a fost omul de încredere (Vertrauensmann) al Comitetului Central. Ei au indus în eroare pe membrii de partid, cu scopul de a discredita în ochii lor pe tov. Bonci-Bruevici și pe colaboratorii lui de la serviciul de expediție, publicînd în „Iskra“ (nr. 77) o declarație în care se arată (de altfel în mod inexact) numai pasivul expediției, și aceasta după ce ei, prin înputerniciții lor, au eliberat tovarășului Bonci-Bruevici o adeverință în care se arăta că el a lucrat cum trebuie și că gestiunea este în perfectă regulă ;

7) îi acuză că au căutat să profite de absența tovarășilor Vasiliev și Zverev, foști reprezentanți în străinătate ai Comitetului Central, pentru a discredita instituțiile de partid (biblioteca și arhiva de la Geneva a P.M.S.D.R.). Ei au publicat în „Iskra“, sub semnătura unui „reprezentant“ al Comitetului Central, necunoscut mie, o înștiințare în care denaturau cu totul istoricul și adevăratul caracter al acestor instituții.

II. În afară de aceasta, acuz pe trei dintre membrii Comitetului Central – Glebov, Valentin și Nikitici – că au folosit o serie de procedee inadmisibile din punct de vedere moral și din punct de vedere formal față de tovarășii lor din colegiu.

1) Ei au distrus orice bază de organizare și disciplină de partid, prezentîndu-mi (prin tov. Glebov) un ultimatum : să

ies din Comitetul Central sau să încetez orice agitație în favoarea congresului.

2) Ei au încălcat înțelegerea încheiată, în numele lor, de Glebov, membru al Comitetului Central, când, în urma schimbării intervenite în Comitetul Central, nu le-a mai convenit să aplice prevederile acestei înțelegeri.

3) Ei nu aveau dreptul să declare, în ședința lor din iulie, că tov. N. nu mai face parte din Comitetul Central fără să fi ascultat declarația lui și nici pe a mea, cu atât mai mult cu cât acești trei membri ai Comitetului Central știau de cererea noastră (a patru membri ai Comitetului Central)⁵⁶ de a examina problema litigioasă într-o plenară a Comitetului Central. Declarația tov. N. ca nemaifăcând parte din Comitetul Central este nejustă și în fond, deoarece cei trei membri ai Comitetului Central au abuzat, cu acest prilej, de o declarație condiționată (și care n-a fost comunicată tuturor tovarășilor) a tov. N.

4) Cei trei membri ai Comitetului Central n-aveau nici un drept să-mi ascundă schimbarea intervenită în păreri și intențiile lor. La sfârșitul lunii mai, tov. Glebov a afirmat că punctul lor de vedere a fost exprimat în declarația întocmită de ei în martie. Prin urmare, declarația din iulie, care se deosebește în mod radical de cea din martie, a fost adoptată pe ascuns, fără știrea mea, iar cele spuse de Glebov au fost o minciună.

5) Glebov a încălcat convenția, încheiată cu mine, potrivit căreia în raportul pentru Congresul de la Amsterdam⁵⁷, care urma să fie scris de Dan (delegat din partea Organului Central) și de el, Glebov (delegat din partea Comitetului Central), nu se va vorbi despre divergențele din partid. Raportul, care a fost întocmit numai de Dan, era împănăt de o polemică camuflată și în întregime pătruns de concepțiile „minorității”. Glebov n-a protestat împotriva raportului lui Dan și în felul acesta a contribuit în mod indirect la înșelarea social-democrației internaționale.

6) Cei trei membri ai Comitetului Central n-aveau nici un drept să-mi interzică să-mi exprim și să dau publicității opinia mea separată într-o importantă problemă a vieții de partid. Declarația din iulie a fost trimisă spre publicare la Organul Central înainte de a mi se da posibilitatea să mă

pronunț asupra ei. La 24 august am trimis la Organul Central un protest împotriva acestei declarații. Cei de la Organul Central au declarat că-l vor publica numai în caz că vor accepta cei trei membri ai Comitetului Central care au scris această declarație. Aceștia n-au acceptat, așa că protestul meu a fost tăinuit partidului.

7) Ei n-aveau nici un drept să mă împiedice să dau publicității procesele-verbale ale Consiliului și să mă lipsească, atâta timp cît n-am fost exclus în mod formal din Comitetul Central, de orice informații cu privire la mersul lucrurilor în Comitetul Central, numirea de noi agenți în Rusia și în străinătate, tratativele cu „minoritatea“, situația casei etc. etc.

8) Ei nu aveau dreptul să coopteze în Comitetul Central pe cei trei tovarăși noi (împăciunitoriști), fără ca această cooptare să fie aprobată de Consiliu, așa cum cere statutul partidului în caz că nu există unanimitate; or, unanimitate n-a existat, deoarece eu am protestat împotriva acestei cooptări.

Anexă.

Data fiind marea importanță pe care o are în actualul conflict din sinul partidului poziția Comitetului Central, socot că e necesar să dau publicității spre cunoștință generală următoarele documente :

I. Scrisorile tovarășului Glebov către membrii „colegiului“.

a) Septembrie.

„Raporturile cu Organul Central și cu Liga nu s-au precizat încă. După declarația noastră, cei de acolo, trebuie s-o spunem, s-au obrăznicit de-a binelea și poftele lor sînt tot mai mari. Situația noastră aici este foarte grea : străinătatea se află în mîinile Ligii, iar sursele particulare în mîinile Organului Central, și de aceea sîntem înglodați în datorii. Strîns de nevoie (împovărat de o datorie de aproape 9 000 de ruble), sînt nevoit să mă gîndesc la o soluție. De aceea m-am adresat minorității cu propunerea să elaboreze un proiect de reforme pe care le consideră de dorit“.

b) 7 septembrie.

„Aseară, în prezența lui S., am avut o întrevvedere oficială cu trei împuterniciți ai minorității : Popov, Blumenfeld și Martov“.

Dintre problemele discutate în această adunare, care, după spusele lui Glebov, s-a transformat „într-o adunare preliminară pentru pregătirea păcii“, vom releva următoarele :

I. Raporturile organizatorice în străinătate.

„Grija pentru mișcarea din Rusia și-o asumă Comitetul Central, Organul Central și Liga. Pentru înlăturarea fricțiunilor, pen-

tru a asigura o mai mare cointeresare în muncă și deplină încredere între ele, conducerea generală a treburilor este încredințată unei comisii formate din reprezentanți ai Comitetului Central, ai Organului Central și ai Ligii. Comitetul Central are două voturi și drept de veto...”

II. Transportul.

„Organul Central se află sub controlul Comitetului Central, însă se bucură de oarecare autonomie. Și anume: expediția pentru străinătate poate fi efectuată numai de serviciul respectiv al Comitetului Central. Dirijarea transportului pe căile lui de peste graniță rămâne în mâinile Organului Central. Repartizarea literaturii în Rusia este de competența Comitetului Central. În vederea unei existențe mai autonome, Organului Central i se rezervă sudul. Mă voi explica. Organul Central deține transportul. Cei din O.C. se tem ca, în caz de schimbare a conducerii, să nu li se ia căile de transport. De aceea ei cer să li se garanteze, pe cale organizatorică, păstrarea căii de transport”.

c) 7 septembrie.

„Acordul cu privire la conducerea treburilor, care a fost încheiat ieri, l-a înfuriat grozav pe Dan și, poate, și pe alții. Ce oameni lacomi! Ei ar vrea să organizeze aici un comitet din străinătate, format din reprezentanți ai Organului Central, ai Comitetului Central și ai Ligii, care să hotărască totul în străinătate; bineînțeles, fiecare are numai un singur vot. Nu e rău, nu-i așa?”

d) Septembrie.

„Vă atrag atenția asupra dorinței exprimate de Consiliu în legătură cu completarea (este vorba de completarea reprezentanței Comitetului Central în Consiliu). Va trebui să fie ales cineva în locul lui Lenin, ceea ce el va declara, bineînțeles, că este ilegal. Eu aș propune să fie ales în Consiliu Dan sau Deutsch, sub rezerva, precis formulată, că ei sînt împuterniciți doar să participe la ședințele Consiliului. Cred că în afară de ei n-avem pe cine să alegem”.

II. Scrisoarea unui agent al Comitetului Central (care a fost cooptat acum oficial în Comitetul Central) către tov. Glebov :

4 septembrie.

„Cu declarația asta a ieșit o asemenea harababură, încît cu greu te mai poți descurca. Un lucru este însă clar: toate comitețele, în afară de cele din Harkov, Crimeea, Bazinul Donețului și

regiunea Donului, sînt de partea majorității. Cel din regiunea Donului, mi se pare, este neutru, dar nu se știe precis. Dintre comitetele «majorității», cele din Riga, Moscova, Petersburg și din nord, în urma declarației Comitetului Central, și-au exprimat neîncrederea în el, după cum ți-am mai comunicat. Numai un număr cu totul neînsemnat de comitete și-au exprimat deplina încredere în Comitetul Central. Celelalte însă și-au exprimat încrederea în ceea ce privește împăcarea, cu condiția ca, în caz de nereușită, să fie convocat imediat un congres extraordinar. Dintre acestea din urmă, cîteva pun drept condiție de împăcare ca minoritatea să nu se mai considere «o parte» (?). Aceasta este situația. În caz că nu se ajunge la o împăcare, Comitetul Central va pierde încrederea celor mai multor comitete, și atunci va trebui să facă chiar el agitație în favoarea congresului pentru a-și depune împrumuturile. Or, după starea de spirit a comitetelor se vede limpede că la congres vor fi adoptate hotărîri în spiritul celor 22, adică: înlocuirea redacției și trecerea ei în mîinile majorității, schimbarea componenței Consiliului partidului etc. Dar pentru ca împăcarea să satisfacă comitetele, este necesară o condiție despre care ți-am mai scris, și anume ca minoritatea să adopte declarația și să înceteze de a se mai considera «o parte». Dacă ea va face acest lucru, cred că Lenin va pierde teren în Rusia și va putea fi restabilită pacea. M-a mirat fraza ta în care spui că cu Martov lucrurile se aranjează «întetul cu întetul». Încăpăținarea membrilor redacției începe pur și simplu să mă scoată din sărute, și, cu toate simpatiile de ordin ideologic etc. ce le am pentru ei, încep să-mi pierd încrederea în ei ca «conducători» politici. Ei au lămurit complet problema organizatorică, și, dacă continuă să persevereze în această direcție, deși sînt lipsiți de orice sprijin în Rusia (aici minoritatea e neputincioasă), se va vedea că ei luptă numai din dorința de a acapara posturi“.

Acesta este începutul tîrguiei, dar iată și finalul ei :

Comitetul Central trimite comitetelor o scrisoare prin care le aduce la cunoștință că :

„Tratativele vor lua sfîrșit în viitorul cel mai apropiat (cel mult în două săptămîni), iar deocamdată sîntem în măsură să vă comunicăm că 1) în Comitetul Central n-a fost cooptată nici un fel de minoritate (în privința asta circulă niște bîrfeli lansate de nu știu cine); ... 3) tratativele cu minoritatea se desfășoară tot în spiritul despre care v-a vorbit Valentin, adică în sensul că, dacă este vorba de concesi, ele nu pot fi făcute decît de minoritate și trebuie să conste în obligația Organului Central de a renunța la polemica fracționistă, în dizolvarea organizației secrete a minorității, în renunțarea la cooptarea de membri în Comitetul Central și în transmiterea întregului aparat tehnic (tehnicul, transportul, legăturile) Comitetului Central. Numai în aceste condiții e posibilă restabilirea păcii în partid. Avem toate motivele să sperăm că chiar

așa va fi. În orice caz, dacă minoritatea va manifesta acum dorința să-și continue vechea ei politică, atunci Comitetul Central va sista imediat tratativele și va proceda la convocarea unui congres extraordinar“.

În felul acesta încearcă Comitetul Central să liniștească comitetele care își exprimă neîncrederea în el, dar iată *scrisorile unor militanți „de vază“ ai minorității*. Ele au fost primite la jumătatea lunii decembrie 1904 stil vechi.

„Iată că în sfârșit ne-am întâlnit cu aceste secături. Răspunsul lor a fost următorul: ei sînt de acord cu autonomia instituțiilor noastre tehnice; cît despre comisia de agitație, ei sînt împotriva, socotind că aceasta este o funcție directă a Comitetului Central (conducerea agitației) și că pentru ei e preferabilă, în locul acestui plan, o restructurare a Comitetului Central, dar că în momentul de față ei nu pot coopta în mod oficial noi membri, ci propun o cooptare efectivă (neoficială) a trei persoane din rîndurile minorității (Popov, Fomin, Fischer). Se înțelege că X. și cu mine am acceptat numaidecît, așa că de azi înainte opoziția menșevică se desființează în mod oficial. Parcă ni s-a luat o piatră de pe inimă. Zilele acestea urmează să aibă loc o adunare a întregului Comitet Central împreună cu noi, și după aceea vom convoca o conferință a comitetelor mai apropiate.

...Noi, firește, sîntem pe deplin convinși că vom pune stăpînire pe Comitetul Central și-l vom orienta așa cum vrem noi. Și acest lucru va fi cu atît mai ușor, cu cît mulți dintre ei consideră de pe acum justă critica principală făcută de minoritate... În toate comitetele care se mențin cu consecvență «tari ca piatra» (la Baku, Odesa, Nijni-Novgorod și Petersburg), muncitorii cer să se aplice sistemul electiv. Acesta este un simptom vădit de agonie a celor «tari ca piatra»“.

O dată cu aceasta s-a primit și o altă scrisoare :

„A fost încheiată o înțelegere între împuterniciții «minorității» și Comitetul Central. Împuterniciții au dat o declarație scrisă în acest sens. Dar cum nu s-a procedat în prealabil la o consultare a «minorității», este și firesc ca declarația însăși să nu fie tocmai reușită, deoarece în ea se exprimă «încredere» în Comitetul Central, și nu în politica lui de unificare; acolo se vorbește și despre o dizolvare în partid, și despre încetarea existenței aparte, cînd știut este că e suficientă numai aceasta din urmă. În sfârșit, din această declarație lipsește «credo»-ul* «minorității». De aceea s-a mai hotărît ca în toate

* — crez, program, expunere a concepției despre lume. — Nota trad.

organizațiile «minorității» să fie adoptată o rezoluție care să cuprindă acest «credo» și îndreptările arătate, considerându-se, bineînțeles, valabilă înțelegerea dintre împuțerniciții noștri și Comitetul Central”.

Este foarte probabil că cei prinși în flagrant delict și demascați prin documentele de față, cu „sensibilitatea morală“ care îi caracterizează, vor depune toate eforturile pentru a abate atenția partidului de la conținutul acestor documente spre problema de ordin moral a dreptului de a le da publicității. Sînt convins că partidul nu se va lăsa înșelat de această încercare de mistificare. Și, totodată, declar că-mi asum întreaga răspundere morală pentru această demascare și că în fața comisiei de arbitraj, care va examina cazul în ansamblu, voi da toate lămuririle necesare.

ABSOLUTISMUL ȘI PROLETARIATUL

Rusia e cuprinsă de un nou val al mișcării constituționale. Generația de astăzi n-a mai văzut încă ceva asemănător actualei înviorări politice. Ziarele legale critică cu vehemență birocrația, cer ca reprezentanții poporului să participe la conducerea statului și afirmă cu insistență că e necesară înfăptuirea unor reforme liberale. Adunări de tot felul – ale zemților, medicilor, juriștilor, inginerilor, proprietarilor rurali, membrilor dumelor orășenești etc. etc. – adoptă rezoluții în care se pronunță mai mult sau mai puțin limpede pentru acordarea unei constituții. Pretutindeni se aud acuzații politice și discursuri înflăcărâte – neobișnuit de îndrăznețe din punctul de vedere al filistinului rus – care cer să se acorde libertate. Sub presiunea muncitorilor și a tineretului radical, întrunirile liberale se transformă în adunări populare deschise și în demonstrații de stradă. În cercurile largi ale proletariatului, în rîndurile sărăcimii de la orașe și de la sate se observă o frământare surdă, din ce în ce mai puternică. Și cu toate că proletariatul participă într-o măsură relativ slabă la manifestările cele mai solemne și mai impunătoare ale mișcării liberale, cu toate că el manifestă, după cît se pare, o oarecare rezervă față de consfăturile ceremonioase ale unui public simandicos, totul arată că muncitorii sînt foarte profund interesați în această mișcare. Totul arată că ei ard de dorința de a participa la adunări largi populare și la demonstrații de stradă deschise. Proletariatul caută parcă să se stăpînească, urmărind cu luare-aminte evoluția situației, strîngîndu-și for-

țele și hotărînd dacă a sosit sau nu momentul luptei decisive pentru libertate.

După cît se vede, valul agitației liberale a și început să scadă într-o oarecare măsură. Zvonurile și relatările ziarelor din străinătate despre o victorie a reacționarilor în cercurile cele mai influente de la curte se confirmă. Ucazul lui Nicolaie al II-lea, publicat zilele acestea, este pur și simplu o palmă pentru liberali. Țarul intenționează să mențină și să apere absolutismul. El nu vrea să schimbe forma de guvernămînt și nu se gîndește să acorde o constituție. El promite – promite numai – tot felul de reforme de importanță secundară. Și, bineînțeles, nu se dau nici un fel de garanții că aceste reforme vor fi îndeplinite. Rigorile polițienești împotriva presei liberale sporesc văzînd cu ochii. Orice manifestații deschise încep să fie iarăși reprimite cu aceeași cruzime ca înainte, dacă nu cu o cruzime și mai mare. Sînt iarăși struniți în mod vizibil membrii liberali ai zemstvelor și ai dumelor orășenești, dar și mai mult încă funcționarii care fac pe liberalii. Ziarele liberale adoptă acum un ton minor și cer scuze corespondenților ale căror scrisori nu au curajul să le publice.

Nu este cîtusi de puțin imposibil ca valul nemulțumirilor liberale care s-a ridicat atît de repede după permisiunea dată de Sveatopolk-Mirski să se potolească tot atît de repede cînd se va anunța o nouă interdicție. Trebuie făcută deosebire între cauzele profunde care în mod sigur și inevitabil – și pe zi ce trece tot mai mult – dau naștere la opoziție și luptă împotriva absolutismului și măruntele motive ale vremelnicei înviorări liberale. Cauzele profunde dau naștere unor mișcări populare profunde, viguroase și perseverente. Motivele mărunte constau uneori în înlocuirea unor membri ai guvernului sau în obișnuita încercare a acestuia de a trece pentru scurt timp la politica cozii de vulpe în urma vreunui act terorist. Asasinarea lui Pleve⁵⁸ a costat, probabil, organizația teroristă eforturi extrem de mari și o îndelungată muncă de pregătire. Și cu cît a fost mai reușit acest act terorist, cu atît mai pregnant confirmă el experiența întregii istorii a mișcării revoluționare ruse, experiență care constituie pentru noi un avertisment împotriva folosirii unor metode de luptă cum e teroarea. În Rusia, teroarea a fost și rămîne un mijloc de

luptă specific intelectualilor. Și, orice ni s-ar spune despre importanța terorii care e folosită nu în locul mișcării revoluționare, ci împreună cu ea, faptele dovedesc în mod incontestabil că la noi asasinatele politice individuale nu au nimic comun cu acțiunile bazate pe violență ale revoluției populare. O mișcare de masă în societatea capitalistă nu este posibilă decât ca o mișcare muncitorească de clasă. În Rusia, această mișcare se dezvoltă după legile ei proprii, își urmează drumul ei propriu, devenind tot mai adâncă și mai largă, trecând de la acalmie temporară la un nou avânt. Și numai valul liberal se ridică și coboară în strânsă dependență de starea de spirit a diferiților miniștri, a căror înlocuire este grăbită de bombe. De aceea nu e de mirare că la noi simpatia pentru teroare se manifestă atât de frecvent printre reprezentanții radicali (sau care fac pe radicalii) ai opoziției burgheze. Nu e de mirare că tocmai intelectualii revoluționari care nu cred în viabilitatea și în forța proletariatului și a luptei de clasă proletare manifestă (pentru moment sau pentru un timp mai îndelungat) o pasiune deosebită pentru teroare.

Caracterul trecător și lipsa de temeinicie a frământărilor liberale, provocate de un motiv sau altul, nu ne pot face, firește, să uităm contradicția de neînălțurat dintre absolutism și nevoile societății burgheze în dezvoltare. Absolutismul nu poate să nu țină în loc dezvoltarea socială. Pe zi ce trece, interesele burgheziei ca clasă, interesele intelectualității, fără de care nu se poate concepe producție capitalistă modernă, se lovesc tot mai mult de piedicile puse de absolutism. O fi superficial motivul declarațiilor făcute de liberali, o fi meschin caracterul poziției lor șovăielnice și ambigue, dar absolutismul poate menține o adevărată pace numai cu un mănunchi de magnați privilegiați din rîndurile clasei moșierilor și comercianților, și nicidecum cu întreagă această clasă. Reprezentarea directă a intereselor clasei cîrmuitoare sub forma unei constituții constituie o necesitate pentru o țară care vrea să fie europeană și pe care situația ei o obligă să devină europeană dacă nu vrea să fie înfrîntă pe plan politic și economic. De aceea, pentru proletariatul conștient este extrem de important să-și dea bine seama de inevitabilitatea protestelor liberale împotriva absolutismului, ca și de adevăratul lor caracter burghez.

Clasa muncitoare e călăuzită de un țel măreț, de importanță istorică mondială : eliberarea omenirii de orice forme de asuprire și exploatare a omului de către om. Spre împlinirea acestui țel năzuiește cu ardoare, de multe decenii, clasa muncitoare din lumea întreagă, dând luptei sale o amploare din ce în ce mai mare, organizându-se în partidele ei, care numără milioane de oameni, fără să se lase descurajată de înfrîngerile izolate și de insuccesele vremelnice. Nimic nu poate fi mai important pentru o asemenea clasă cu adevărat revoluționară decât să se debaraseze de orice autoamăgiri, de orice miraje și iluzii. La noi, în Rusia, una dintre cele mai răspândite și mai înrădăcinate iluzii este aceea că mișcarea noastră liberală nu e o mișcare burgheză, că apropiata revoluție din Rusia nu va fi o revoluție burgheză. Intelectualului rus, începînd cu cel mai moderat osvobojdenet și sfîrșind cu cel mai extremist socialist-revoluționar ⁵⁹, i se pare întotdeauna că a recunoaște caracterul burghez al revoluției noastre înseamnă a face din ea ceva incolor, a-i micșora importanța, a o bagateliza. Proletarul conștient rus vede într-o asemenea recunoaștere singura caracterizare de clasă într-adevăr justă a adevăratei stări de lucruri. Pentru proletar, lupta pentru libertatea politică și pentru republica democratică în cadrul societății burgheze constituie doar una din etapele necesare în lupta pentru revoluția socială, care va răsturna rînduicile burgheze. A distinge cu rigurozitate etapele, diferite prin natura lor, a cerceta cu luciditate condițiile desfășurării lor nu înseamnă cîtuși de puțin a amîna la infinit scopul final, nu înseamnă de loc a-ți încetini dinainte mersul. Dimpotrivă, tocmai pentru a grăbi mersul, tocmai pentru a realiza cît mai repede și mai temeinic scopul final este necesar să înțelegi relațiile dintre clase în societatea actuală. Cei ce se feresc să adopte punctul de vedere de clasă, chipurile unilateral, cei ce vor să fie socialiști și în același timp se tem să spună din capul locului că viitoarea revoluție din Rusia, revoluția care a început la noi în Rusia, va fi o revoluție burgheză vor avea parte numai de decepții și vor oscila dintr-o parte în alta.

Un fapt caracteristic : tocmai în toiul actualei mișcări constituționaliste, presa legală mai democratică a profitat de neobișnuita ei libertate pentru a-și îndrepta atacurile nu numai

împotriva „birocrației“, dar și împotriva „inconsistenței“, chipurile, „din punct de vedere științific“, „exclusivistei și de aceea greșitei teorii a luptei de clasă“ („Nașa Jizn“⁶⁰ nr. 28). Fiindcă, vedeți dumneavoastră, sarcina apropierii intelectualilor de mase „a fost pusă pînă acum insistîndu-se în mod exclusiv asupra contradicțiilor de clasă existente între masele populare și păturile sociale din care provin... cea mai mare parte dintre intelectuali“. Se înțelege de la sine că asemenea prezentare a situației este în directă contradicție cu realitatea. Lucrurile stau tocmai invers. Întreaga masă a intelectualității culturaliste, legale ruse, toți vechii socialiști ruși, toți militanții de tipul osvobođenților au ignorat și ignorează cu desăvîrșire adîncimea contradicțiilor de clasă din Rusia în general și din satul rus în special. Pînă și extrema stîngă a intelectualității radicale ruse, partidul socialiștilor-revoluționari, păcătuiește cel mai mult printr-o asemenea ignorare; e de ajuns să ne amintim de obișnuitele lui considerații în legătură cu „țărănimea muncitoare“ sau de acelea în care se spune că viitoarea revoluție „nu va fi burgheză, ci democratică“.

Hotărît lucru : cu cît se apropie mai mult momentul revoluției, cu cît se întetește mișcarea constituționalistă, cu atît partidul proletariatului trebuie să-și apere cu mai multă strășnicie independența sa de clasă și să nu permită ca revendicările sale de clasă să fie înecate într-un noian de fraze general-democratice. Cu cît reprezentanții așa-zisei societăți își formulează mai des și cu mai multă hotărîre revendicările lor, care, după cum pretind ei, sînt ale întregului popor, cu atît mai necruțător trebuie social-democrația să demaște caracterul de clasă al acestei „societăți“. Luați, bunăoară, faimoasa rezoluție a congresului „secret“ al zemstvelor de la 6-8 noiembrie⁶¹. Veți găsi în ea timide deziderate constituționaliste, împinse pe planul al doilea și în mod intenționat neclare. Veți găsi în ea vorbe despre popor și despre societate, mult mai des despre societate decît despre popor. Veți vedea că în această rezoluție se vorbește deosebit de amănunțit, în modul cel mai amănunțit, despre reformele care ar trebui îndeplinite în domeniul instituțiilor de zemstvă și orășenești, adică în domeniul unor instituții care reprezintă interesele proprietarilor funciari și ale capitaliștilor. Veți vedea

că se pomenește despre o reformă menită să schimbe condițiile de viață ale țărănimii, despre eliberarea ei de sub tutelă și despre asigurarea unei forme normale de justiție. Este absolut limpede că aveți în fața dumneavoastră niște reprezentanți ai claselor avute, care caută să obțină doar unele concesiuni din partea absolutismului și nu se gândesc la nici un fel de schimbare a temelțiilor orînduirii economice. Dacă astfel de oameni doresc „o schimbare radicală“ (pretins radicală) „a actualei situații umilitoare a țărănimii lipsite de drepturi depline“, aceasta arată încă o dată cît de juste sînt concepțiile social-democrației, care a subliniat fără încetare caracterul înapoiat al rînduieilor și condițiilor de viață ale țărănimii față de condițiile generale ale orînduirii burgheze. Social-democrația a cerut întotdeauna ca, în mișcarea întregii țărănime, proletariatul conștient să distingă cît mai clar interesele și cerințele imperioase ale burgheziei sătești, oricît de abil ar fi ele camuflate și ascunse sub o perdea de fum, în orice utopii „egalitare“ le-ar îmbrăca ideologia țărănească (și frazeologia „socialist-revoluționară“). Luați, bunăoară, rezoluțiile adoptate la banchetul de la 5 decembrie al inginerilor care a avut loc la Petersburg. Veți vedea că cei 590 de participanți la banchet și, în urma lor, cei 6000 de ingineri care au semnat rezoluția se pronunță în favoarea constituției, „fără de care este imposibilă apărarea cu succes a industriei ruse“, și totodată protestează împotriva faptului că comenzile de stat sînt date întreprinzătorilor din străinătate.

Este posibil oare să nu se vadă nici acum că tocmai interesele tuturor păturilor burgheziei agrare, comercial-industriale și țărănești constituie substratul și baza năzuințelor constituționaliste care au ieșit acum la iveală? Poate oare să ne dezorienteze faptul că aceste interese sînt reprezentate de intelectualii democrați, care întotdeauna și pretutindeni, în toate revoluțiile burgheze din Europa, și-au asumat rolul de publiciști, oratori și lideri politici?

Proletariatului rus îi revine o sarcină foarte importantă. Absolutismul se clatină. Războiul acesta greu și fără sorti de izbîndă, în care s-a lansat țarismul, a subminat profund bazele puterii și dominației lui. El nu se poate menține acum fără să se adreseze claselor guvernante, fără să-și asigure sprijinul intelectualității; or, toate acestea duc în mod inevi-

tabil la revendicarea unei constituții. Clasele burgheze caută să tragă pentru ele foloase de pe urma situației grele în care se află guvernul. Acesta recurge la un joc desperat pentru a o scoate la capăt, pentru a scăpa prin concesii neînsemnate, prin reforme nepolitice, prin promisiuni care nu obligă la nimic, de care e plin noul ucaz al țarului. Dacă un asemenea joc va reuși, fie chiar vremelnic și parțial, — asta depinde, în ultimă instanță, de proletariatul rus, de capacitatea lui de organizare și de forța asaltului său revoluționar. Proletariatul trebuie să profite de situația politică, care este extrem de prielnică pentru el. El trebuie să sprijine mișcarea constituționalistă a burgheziei, să trezească pături cât mai largi ale masei populare exploatare și să le unească în jurul său, să-și strângă toate forțele și să pornească insurecția într-un moment cînd situația guvernului a ajuns la maximum de desperare, într-un moment cînd masele populare sînt extrem de agitate.

Prin ce trebuie să se exprime numai decît sprijinirea constituționaliştilor de către proletariat ? Ea trebuie să se exprime mai cu seamă prin folosirea stării de efervescență generală pentru desfășurarea unei munci de agitație în rîndurile celor mai puțin răscolite, celor mai înapoiate pături ale clasei muncitoare și ale țărănimii și pentru organizarea lor. Se înțelege că proletariatul organizat, social-democrația, trebuie să trimită detașamente ale forțelor sale în toate clasele populației ; dar cu cît aceste clase acționează mai independent, cu cît lupta e mai încordată și cu cît momentul bătăliei decisive este mai apropiat, cu atît centrul de greutate al activității noastre trebuie să se deplaseze spre pregătirea proletarilor și a semi-proletarilor înșiși în vederea luptei directe pentru libertate. Într-un moment ca acesta, numai niște oportuniști pot să considere drept o luptă deosebit de activă sau o metodă nouă de luptă sau un tip superior de demonstrații faptul că la adunările zemstvelor sau la alte adunări publice iau cuvîntul și oratori din rîndurile muncitorilor. Manifestările de acest fel pot avea doar o importanță cu totul secundară. În momentul de față este mult mai important să se atragă atenția proletariatului asupra unor forme de luptă într-adevăr superioare și active, cum au fost vestita demonstrație de la Rostov și o serie de demonstrații de masă care au avut loc în sud ⁶². În momentul de față este mult mai important să lăr-

gim cadrele noastre, să ne organizăm forțele și să ne pregătim în vederea unei lupte de masă și mai directe, și mai deschise.

Se înțelege că aici nu e vorba ca social-democrații să-și părăsească activitatea lor curentă, de zi cu zi. Ei nu vor renunța niciodată la această activitate, în care văd adevăratul mijloc de pregătire în vederea bătăliei decisive, întrucât ei se bizuie în întregime și în mod exclusiv pe spiritul de inițiativă, pe conștiința și capacitatea de organizare a proletariatului, pe influența pe care o exercită el în rândurile celor ce muncesc și sînt exploatați. Este vorba de a le arăta calea cea justă, de a le atrage atenția asupra necesității de a merge înainte, asupra pericolului pe care-l prezintă șovăielile tactice. Din activitatea de fiecare zi, pe care nu trebuie s-o uite niciodată și în nici o împrejurare proletariatul conștient, face parte și munca de organizare. Fără organizații muncitorești largi și variate, fără o apropiere a lor de social-democrația revoluționară nu se poate lupta cu succes împotriva absolutismului. Or, este imposibil să desfășori muncă organizatorică fără să dai o ripostă hotărîită tendințelor de organizare pe care le manifestă la noi, ca și pretutindeni, intelectualitatea din partid, care e lipsită de caracter și își schimbă lozincile ca pe niște mănuși ; este imposibil să desfășori muncă organizatorică fără să lupți împotriva absurdei, reacționarei „teorii“ a organizării-proces prin care se urmărește acoperirea disensiunilor de tot felul.

Evoluția crizei politice din Rusia depinde acum, mai mult decît de orice, de mersul războiului cu Japonia. Acest război a demascat și demască, mai mult decît orice, putreziciunea absolutismului, îl slăbește în cea mai mare măsură sub raport financiar și militar, vlăguiește pînă la extrem și împinge la insurecție masele populare, ajunse la capătul puterilor și cărora acest război crîminal și rușinos le cere sacrificii nesfîrșite. Rusia absolutistă a și fost înfrîntă de Japonia constituțională, și orice tărăgănare nu face decît să amplifice și să agraveze această înfrîngere. Cea mai bună parte din flota rusă a și fost nimicită ; Port-Arthurul este într-o situație disperată, iar escadra care a plecat în ajutorul lui nu are nici cea mai mică șansă nu numai de succes, dar nici măcar să ajungă la destinație ; armata principală, de sub comanda lui

Kuropatkin, a pierdut peste 200 000 de oameni, este istovită și stă neputincioasă în fața inamicului, care o va strivi cu siguranță după cucerirea Port-Arthurului. Prăbușirea militară este inevitabilă, și o dată cu ea este inevitabilă și creșterea imensă a nemulțumirii, a frământărilor și a revoltei.

În vederea acestui moment trebuie să ne pregătim cu toată energia. Într-un asemenea moment, una din răbufnirile care se repetă tot mai des ba aici, ba colo va duce la o uriașă mișcare populară. Într-un asemenea moment proletariatul se va situa în fruntea insurecției ca să cucerească libertatea pentru întregul popor, ca să asigure clasei muncitoare posibilitatea de a desfășura o luptă deschisă, largă, îmbogățită de întreaga experiență a Europei, pentru socialism.

„Vpered” nr. 1 din 4 ianuarie 1905
(22 decembrie 1904)

Se tipărește după textul
apărut în ziar

DESPRE BUNELE DEMONSTRAȚII
ALE PROLETARILOR
ȘI PROASTELE RAȚIONAMENTE
ALE UNOR INTELECTUALI

Actuala mișcare constituționalistă care se desfășoară în rândurile claselor avute ale societății noastre se deosebește în mod radical de mișcările anterioare de acest tip de la sfârșitul deceniilor al 6-lea și al 8-lea ale secolului trecut. Revendicările constituționale ale liberalilor sînt în esență aceleași. Discursurile oratorilor radicali repetă cunoscutele teze ale liberalismului de zemstvă. Un fenomen nou și extrem de important este participarea proletariatului la această mișcare. Clasa muncitoare rusă, a cărei mișcare a constituit axa principală a întregii mișcări revoluționare din ultimul deceniu, a trecut de mult la luptă deschisă, la acțiuni de stradă, la adunări populare de masă, încalcînd măsurile polițienești, la încăierări directe cu dușmanul pe străzile orașelor din sudul țării.

Iar acum mișcarea burghezo-liberală a fost marcată, din primul moment, de acțiunile concrete și hotărîte, incomparabil mai accentuate și mai îndrăznețe, ale proletariatului. Ne referim, în primul rînd, la demonstrația din Petersburg - la care participarea muncitorilor a fost, din păcate, destul de slabă, datorită încercării de dezorganizare întreprinse de „menșevici” - și la cea din Moscova. Menționăm apoi apariția muncitorilor la banchetul burghezo-liberal de la Smolensk, la adunarea asociației culturale din Nijni-Novgorod, la ședințele societăților oamenilor de știință, medicilor etc. din diferite orașe, precum și marea întrunire a muncitorilor din Saratov, demonstrația din 6 noiembrie de la asociația juriștilor din Harkov, cea din 20 noiembrie din Duma orașenească

din Ekaterinodar, cea din 18 noiembrie de la Societatea pentru ocrotirea sănătății publice din Odesa, cea care a avut loc tot la Odesa, ceva mai târziu, la tribunal, ambele demonstrații – cea de la Odesa și cea de la Harkov – fiind însoțite de demonstrații de stradă ale muncitorilor, de defilare pe străzile orașului, cu steaguri și cu cîntece revoluționare etc.

Aceste patru din urmă demonstrații au fost descrise, între altele, în nr. 79 al „Iskrei“ la rubrica „Demonstrații proletare“, și asupra celor relatate de ea aş vrea să atrag atenția cititorilor. Mai întii voi reda faptele așa cum le prezintă „Iskra“, iar după aceea mă voi ocupa de comentariile ei.

La Harkov, comitetul a organizat participarea muncitorilor la o adunare a asociației juriștilor ; au pătruns acolo peste 200 de proletari, deși, pe de o parte, muncitorii se jenau să meargă la o adunare festivă, iar pe de altă parte „nu se dădea voie mușicilor să intre“. Președintele, un liberal, a șters-o din loc după primul discurs revoluționar. Ia apoi cuvîntul un social-democrat, sînt răspîndite proclamații, se cîntă Marsilieza ; o mulțime de muncitori – vreo 500 – ies în stradă și pornesc cu steagul roșu, intonînd cîntece muncitorești. Cînd demonstrația se apropie de sfîrșit, o parte din ei sînt snoșiți în bătaie și arestați.

Ekaterinodar. În sala de ședințe a Dumei (în urma răspîndirii zvonului că liberalii vor rosti discursuri) a fost atras un public numeros. Telefonul a fost făcut inutilizabil. Un orator din partea comitetului pătrunde în sală cu 30-40 de muncitori, rostește o scurtă cuvîntare social-democrată, în totul revoluționară. Izbucnesc aplauze. Se răspîndesc proclamații. Membrii Dumei rămîn încremeniți. Primarul protestează, dar în zadar. După ce totul s-a terminat, demonstrații pleacă liniștiți. În cursul nopții au loc percheziții în masă.

Odesa. Prima demonstrație. La adunare participă vreo 2 000 de oameni, printre care *foarte mulți* muncitori. Se rostesc o serie de cuvîntări revoluționare (soc.-dem și soc.-rev.), întrerupte de ropote de aplauze și de lozinci revoluționare ; se citesc proclamații. Urmează o defilare pe străzi, cu cîntece revoluționare. Manifestanții se împrăștie fără încăierare.

Odesa. A doua demonstrație. O adunare de câteva mii de oameni. O adunare revoluționară populară cu defilare pe străzi, tot atât de grandioasă ca și cea precedentă. Se produce o încăierare. Numeroși răniți, dintre care cițiva în mod grav. O muncitoare moare. 60 de arestări.

Aceasta este latura faptică a lucrurilor. Acestea sînt demonstrațiile proletarilor ruși.

Iată acum și comentariile unor intelectuali social-democrați. Ele se referă la demonstrația din Ekaterinodar, căreia i se consacră un întreg articol. Ascultați : „La această demonstrație, proletariatul rus organizat s-a întîlnit pentru prima dată față în față cu burghazia noastră cu stare de spirit liberală !“... Această demonstrație reprezintă „încă un nou pas în dezvoltarea formelor de luptă politică“ ; ea este, „orice s-ar spune, o metodă într-adevăr nouă de luptă politică, care dă rezultate rodnice cu totul evidente“ ; la asemenea demonstrații muncitorii „sînt că acționează ca unități politice bine definite“ ; ei capătă „sentimentul maturității lor ca luptători politici ai partidului“. Se răspindește, „în cele mai largi cercuri ale societății, ideea însemnătății partidului ca un tot bine definit, încheșat și, ceea ce este principal, care are dreptul de a cere“. Oamenii se obișnuiesc să considere întregul partid „ca o forță politică activă, combativă, care arată clar și precis care sînt revendicările lui“. Trebuie „folosită pe scară mai largă noua metodă de luptă – în Dume, în zemstve și la tot felul de congrese ale fruntașilor vieții publice“. Și redacția „Iskrei“, în unison cu autorul acestor raționamente, vorbește de „ideea demonstrațiilor de tip nou“, de faptul că, „în special la Ekaterinodar, tovarășii noștri au reușit să arate «societății» că ei acționează ca un partid de sine stătător, care se simte în stare să exercite o influență asupra desfășurării evenimentelor și încearcă să facă acest lucru“.

Așa, așa. „În special la Ekaterinodar“... Un nou pas, o nouă metodă, un nou procedeu, pentru prima dată față în față, rezultate rodnice cu totul evidente, unități politice bine definite, sentimentul maturității politice, dreptul de a cere... Un iz de ceva vechi, care s-a petrecut de mult și a fost aproape uitat, m-a izbit citind aceste raționamente pompoase, sentențioase. Dar, înainte de a-mi da bine seama că am de-a

face cu ceva vechi, am întrebat fără să vreau : Dar dați-mi voie, domnilor, de ce spuneți : „în special la Ekaterinodar“, de ce este, de fapt, nouă această metodă ? pentru ce nici cei din Harkov și nici cei din Odesa nu se fudulesc (iertăți-mi această expresie vulgară) cu noutatea acestei metode și cu rezultatele ei rodnice evidente, cu prima lor întâlnire față în față și cu sentimentul maturității politice ? De ce rezultatele unei adunări de câteva zeci de muncitori cu câteva sute de liberali, între cei patru pereți ai unei săli a Dumei, sînt mai vizibile și mai rodnice decît adunările a mii de muncitori, care au loc nu numai la asociațiile medicilor și juriștilor, dar și în stradă ? Nu cumva adunările de stradă (cele de la Odesa, ca și cele care au avut loc mai înainte la Rostov pe Don și în alte orașe) dezvoltă mai puțin decît adunările din Dume sentimentul maturității politice și dreptul de a cere ?... — Ce-i drept, trebuie să mărturisesc că mă simt oarecum stînjinit cînd transcriu această ultimă îmbinare de cuvinte (dreptul de a cere) ; ea e din cale-afară de neinteligentă, dar n-ai ce face, așa e oîntecul.

De altfel, numai într-un singur caz capătă această îmbinare de cuvinte un anumit sens ; și nu numai această îmbinare, dar și toate raționamentele „Iskrei“. Și anume numai în cazul cînd vom presupune că există parlamentarism, cînd ne vom închipui pentru moment că Duma de la Ekaterinodar s-a mutat pe malurile Tamisei, alături de catedrala Westminster⁶³. Atunci, sub această neînsemnată rezervă, devine clar de ce între cei patru pereți ai unei adunări de delegați poate avea cîineva un „drept de a cere“ mai mare decît în stradă, de ce este mai rodnică lupta împotriva unui prim-ministru, pardon, împotriva unui primar din Ekaterinodar, decît împotriva unui sergent de stradă, de ce sentimentul maturității politice și conștiința de a fi o unitate politică bine definită crește tocmai în sala Camerei deputaților sau în sala de ședințe a zemstvelor. Și, într-adevăr, de ce să nu ne jucăm de-a parlamentarismul dacă ne lipsește un parlament adevărat ? Aici îți poți imagina într-un mod atît de plastic tabloul „întîlnirii față-n față“ și „noua metodă“ și toate celelalte. Ce-i drept, aceste imagini vor abate în mod inevitabil atenția

noastră de la problemele unei adevărate lupte de masă *pentru* parlamentarism în locul jocului *de-a* parlamentarismul, dar astea-s fleacuri. În schimb, ce rezultate evidente, palpabile !...

Rezultate palpabile... Această expresie mi-a amintit odată de tov. Martînov și de „Rabocee Delo“. Fără o revenire la această publicație nu poți face o justă apreciere a noii „Iskre“. Raționamentele cu privire la „o nouă metodă de luptă“, prilejuite de demonstrația de la Ekaterinodar, nu fac decât să repete în întregime pe cele emise de redacție în „scrisoarea către organizațiile de partid“ (fiindcă veni vorba : este oare logic să ții sub obroc, în secret, originalul și să aduci la cunoștința publică numai copia ?). Raționamentele redacției reproduc cu alt prilej modul obișnuit de a gândi al celor de la „Rabocee Delo“.

În ce a constat caracterul greșit și dăunător al „teoriei“ rabocedeliste care atribuia însăși luptei economice un caracter politic și care susținea că lupta muncitorilor împotriva patronilor și guvernului e o luptă economică, că e necesar să se prezinte guvernului revendicări concrete, care să promită anumite rezultate palpabile ? Nu trebuie să dăm luptei economice un caracter politic ? Negreșit că trebuie. Dar când deducea sarcinile politice ale partidului revoluționar al proletariatului din lupta „economică“ (profesională), „Rabocee Delo“ îngusta și vulgariza într-un mod de neiertat concepția social-democrată, diminua importanța sarcinilor care revin luptei politice multilaterale a proletariatului.

În ce constă caracterul greșit și dăunător al teoriei neois-kriste care pledează pentru o nouă metodă, pentru un tip superior de mobilizare a forțelor proletariatului, pentru o nouă cale de dezvoltare a sentimentului de maturitate politică al muncitorilor, a conștiinței că au „dreptul de a cere“ etc. etc. ? Nu trebuie să organizăm demonstrații muncitorești și în adunările zemstvelor, și cu prilejul acestor adunări ? Firește că trebuie. Dar, când e vorba de demonstrații proletare bune, nu trebuie să spunem prostii intelectualiste. Căci n-am face decât să pervertim conștiința proletariatului, să-i abatem atenția de la sarcinile, care devin repede actuale, ale unei lupte adevărate, serioase și deschise, dacă am ridica în

slăvi, sub denumirea de nouă metodă, tocmai acele trăsături ale demonstrațiilor noastre obișnuite care seamănă mai puțin decît orice cu o luptă activă, despre care numai în derîdere se poate spune că dau rezultate deosebit de rodnice, că fac să crească în mod deosebit sentimentul maturității politice etc.

Atît vechea noastră cunoștință, tov. Martînov, cît și noua „Iskră“ păcătuiesc prin aceeași neîncredere intelectualistă în forțele proletariatului, în capacitatea lui de organizare, în general, și de creare a unei organizații de partid, în special, în capacitatea lui de a duce luptă politică. Revistei „Rabocce Delo“ i se părea că proletariatul nu este încă capabil, sau că multă vreme nu o să fie capabil, să ducă o luptă politică care să depășească cadrul unei lupte economice împotriva patronilor și guvernului. Noii „Iskre“ i se pare că proletariatul nu este încă capabil, sau că multă vreme nu o să fie capabil, de o acțiune revoluționară de sine stătătoare, și de aceea manifestația cîtorva zeci de muncitori în fața zemților ea o califică drept o nouă metodă de luptă. Atît vechea „Rabocce Delo“ cît și noua „Iskră“ repetă ca pe un jurămint cuvintele despre spiritul de inițiativă și autoeducarea proletariatului, numai pentru că îndărătul acestor jurăminte se ascunde o neînțelegere, proprie intelectualilor, a adevăratelor forțe ale proletariatului și a sarcinilor lui arzătoare. Atît vechea „Rabocce Delo“ cît și noua „Iskră“ fac cu aerul cel mai serios afirmația complet absurdă că o deosebită importanță prezintă obținerea unor rezultate palpabile și vizibile și punerea față în față în mod concret a proletariatului cu burghazia, concentrînd astfel atenția lui asupra jocului de-a parlamentarismul, pentru a-l sustrage de la sarcina, din ce în ce mai apropiată, de a porni în fruntea insurecției populare la asaltul direct împotriva absolutismului. Atît vechea „Rabocce Delo“ cît și noua „Iskră“, care s-au apucat să revizuiască vechile principii organizatorice și tactice ale social-democrației revoluționare și încearcă în fel și chip să găsească noi cuvinte și „noi metode“, nu fac decît să tragă partidul

înapoi cu lozincile lor înapoiate și chiar de-a dreptul reacționare.

Ne ajunge această nouă revizuire, care nu e decât o întoarcere la lucruri vechi ! E timpul ca toți să meargă înainte și să nu mai ascundă starea de dezorganizare cu ajutorul faimoasei teorii a organizării-proces ; e timpul ca și la demonstrațiile muncitorești să se sublinieze, să se pună pe primul plan trăsăturile care le apropie tot mai mult de adevărata luptă deschisă pentru libertate !

„Vpered” nr. 1 din 4 ianuarie 1905
(22 decembrie 1904)

Se tipărește după textul
apărut în ziar

E TIMPUL SĂ TERMINĂM ⁶⁴

Relatările tuturor martorilor oculari concordă în aprecierea că demonstrația de la 28 noiembrie a suferit un eșec din cauza lipsei aproape totale a muncitorilor. Dar de ce n-au venit muncitorii la demonstrație? De ce Comitetul din Petersburg, la a cărui chemare a răspuns tineretul studios, n-a avut grijă să atragă și pe muncitori și a zădărnicit astfel o acțiune întreprinsă chiar de el? Răspunsul la aceste întrebări îl dă următoarea scrisoare a unui muncitor, membru al comitetului, din care publicăm pasajele mai importante.

„Moralul (la începutul lunii noiembrie) era deosebit de ridicat, și această stare de spirit tindea să se exteriorizeze. Un mijloc de exteriorizare trebuia să fie demonstrația. Și, într-adevăr, în acest timp a apărut un manifest al «organizației studențești social-democrate» cu chemarea de a participa la demonstrația care urma să aibă loc la 14 noiembrie. Aflînd despre aceasta, comitetul s-a adresat acestei organizații cu propunerea de a amîna demonstrația pînă la sfîrșitul lunii noiembrie, pentru a avea astfel posibilitatea de a acționa împreună cu proletariatul din Petersburg. Studenții au fost de acord... Muncitorii conștienți ardeau de dorința de a participa la demonstrație. Numeroși muncitori s-au dus în Nevski-prospekt la 14 noiembrie, crezînd că va avea loc o demonstrație a studenților. Cînd li s-a arătat că nu trebuiau să vină fără o chemare a comitetului, ei s-au declarat de acord, dar au răspuns că «credeau că acolo o să fie totuși ceva». În orice caz, acest fapt caracterizează starea de spirit a muncitorilor conștienți.

La ședința din 17 noiembrie a comitetului s-a luat hotărîrea de a organiza o demonstrație pe ziua de 28. A fost aleasă numaidecît o comisie care urma să se ocupe de organizarea demonstrației și elaborearea unui plan de acțiune: s-a hotărît să se tipărească două foi volante agitatorice de pregătire și o chemare. A început o activitate febrilă. Autorului acestor rînduri i-a revenit misiunea de a organiza

personal o serie de adunări ale muncitorilor, reprezentanți ai cercurilor, la care s-a vorbit despre rolul clasei muncitoare, despre rostul și importanța unei demonstrații în momentul de față. S-a discutat problema demonstrației armate și a celei nearmate, și la toate adunările au fost adoptate rezoluții solidare cu hotărîrea comitetului. Muncitorii cereau să li se dea spre difuzare cît mai multe manifeste: «să ne dați chiar care întregi», spuneau ei.

Așadar, pentru ziua de 28 a fost pregătită o demonstrație care promitea să fie grandioasă. Dar «minoritatea» noastră din Petersburg, aidoma «minorității» «din întreaga Rusie» și din străinătate, n-a putut să nu aibă aici un rol cu totul negativ, acela de dezorganizator. Pentru ca acest rol să devină cît mai limpede, îmi voi permite să spun cîteva cuvinte în legătură cu «minoritatea» locală și cu activitatea ei. Înainte de demonstrație, ca și după demonstrație, comitetul se compunea, în cea mai mare parte, din partizani ai majorității de la Congresul al II-lea al partidului. Căderile și divergențele care măcinau partidul au făcut să slăbească în multe privințe activitatea organizațiilor social-democrate locale. În lupta ei împotriva «majorității», «minoritatea» locală, călăuzită de interesele sale fracționiste, caută să discrediteze comitetul local. Reprezentanții raioanelor, partizani ai «minorității», nu admit în raioanele lor tovarăși din «majoritate», nu dau comitetului nici un fel de legături. Se ajunge astfel la o cumplită dezorganizare și la o scădere a capacității de muncă a raionului respectiv. S-a întîmplat, de pildă, un fapt ca acesta. În ultimele 5—6 luni, într-un raion, reprezentantul a fost un «menșevic». Fiind lipsit de orice legătură cu activitatea generală, acest raion a devenit extrem de slab. În locul celor 15—20 de cercuri, cîte erau înainte, cu greu se poate vorbi acum de 4—5. Muncitorii sînt nemulțumiți de această stare de lucruri, și reprezentantul lor caută să îndrepte această nemulțumire împotriva «majorității», instigînd astfel pe muncitori împotriva comitetului. «Minoritatea» caută să profite de orice slăbiciune a social-democrației locale pentru a lovi în «majoritate»; dacă strădanile ei sînt sau nu încununuate de succes, este o altă poveste, dar faptele rămîn fapte.

Cu trei zile înainte de demonstrație este convocată, din inițiativa «minorității», o ședință a comitetului. Datorită unor anumite împrejurări, trei dintre membrii comitetului, care fac parte din «majoritate», nu pot fi anunțați despre convocarea adunării și lipsesc. «Minoritatea» face propunerea de a se contramanda demonstrația — amenințînd că în caz contrar va acționa împotriva ei și nu va difuza nici o foaie volantă — și, din cauza lipsei celor trei tovarăși care sînt pentru demonstrație, această propunere este acceptată. Se ia hotărîrea ca foile volante să nu fie difuzate, iar cele cu chemarea să fie distruse.

Un număr mare de oameni, atît din cercurile liberale cît și din rîndurile muncitorilor, se pregătesc să participe la demonstrație și nu așteaptă decît chemarea comitetului. Încep să circule zvonuri că demonstrația a fost contramandată și amînată fără termen. Mulți își exprimă nemulțumirea față de această măsură; secția tehnică protestează și refuză să mai lucreze pentru comitet.

Pe data de vineri este convocată o ședință a comitetului, și cei trei care au lipsit la ședința precedentă protestează împotriva revenirii asupra hotărîrii greșite adoptate în legătură cu demonstrația; dat fiind că oricum pe Nevski-prospekt se vor aduna un mare număr de oameni, chiar fără să se fi difuzat foi volante, ei insistă să se ia toate măsurile pentru ca la demonstrație să participe și muncitorii. Reprezentantul «minorității» se împotrivesc pe motiv că «*nu toți muncitorii sînt îndeajuns de ridicați pentru a participa în mod conștient la demonstrație și a susține revendicările formulate de comitet*». Chestiunea este pusă la vot, și adunarea, cu un singur vot contra, hotărăște ca muncitorii să participe la demonstrație. Dar acum se constată că un mare număr — peste 12 000 — de foi volante, în care era publicată chemarea, au fost arse. În afară de aceasta, o largă difuzare a foilor volante în fabrici este imposibilă, deoarece pînă sîmbătă dimineața ele nu vor reuși să ajungă nicăieri, și în această zi în fabrici se lucrează pînă la orele 2—3 după-amiază. În felul acesta, difuzarea foilor volante a fost posibilă doar într-un cerc restrîns de muncitori, printre cunoștințe, și nicidecum în masele largi. În aceste condiții, demonstrația era dinainte sortită eșecului. Și ea a suferit un eșec...

Acum «minoritatea» noastră poate să jubileze. Ea a ieșit învingătoare! Încă un fapt menit să discrediteze comitetul (citește «majoritatea»). Să sperăm însă că cititorii noștri vor reflecta cu mai multă seriozitate asupra cauzelor care au provocat un asemenea rezultat al demonstrației și vor spune împreună cu noi: «da, în momentul de față s-au creat asemenea condiții în partidul nostru, încît nu se poate desfășura o activitate rodnică. Trebuie să lichidăm cît mai repede criza din partid, să ne strîngem rîndurile. Altfel ne amenință o slăbire totală, și, dacă nu vom ști să folosim momentul actual, care este deosebit de prielnic, vom rămîne în coada marilor evenimente».

Acțiunea dezorganizatoare a „minorității” din Petersburg, care din meschine interese de cerc a zădărnicit demonstrația proletară, este picătura care face să se reverse paharul răbdării partidului. Că partidul nostru este grav bolnav și că în ultimul an și-a pierdut o bună parte din influența lui, asta o știe toată lumea. De aceea ne adresăm acum celor ce nu sînt în stare să privească cu ironie sau cu răutăcioasă satisfacție această boală gravă, care nu vor să scape prin gemete și vaiete, prin lamentări și văicăreli, de blestematele probleme ale crizei din partidul nostru și care consideră că e de datoria lor să caute să înțeleagă — fie chiar și cu prețul unor eforturi extraordinare, dar să înțeleagă — care sînt cauzele crizei și să smulgă răul din rădăcină. Acestor oameni, și numai lor, le vom reaminti istoricul crizei, fiindcă fără studierea

ei nu poate fi înțeleasă nici actuala sciziune, pe care au reușit în cele din urmă s-o provoace „menșevicii“.

Primul stadiu al crizei. La Congresul al II-lea al partidului nostru ies învingătoare principiile iskrismului, în ciuda împotrivirii opuse de rabocedeliști și semirabocedeliști. După congres, minoritatea începe să destrame partidul în vederea introducerii în redacție a unor persoane care au fost respinse de congres. Acțiunea de dezorganizare, de boicot și de pregătire a sciziunii durează *trei luni*, de la sfârșitul lunii august și pînă la sfârșitul lunii noiembrie.

Al doilea stadiu. Plehanov face concesii gentlemanilor ah-tiați după cooptare, declarînd totodată, în paginile presei și în auzul tuturor, în articolul „Ce nu trebuie făcut“ (nr. 52), că, pentru a evita un rău mai mare, face o concesie personală revizionistilor și individualiștilor anarhiști. Gentlemanii profită de concesie pentru a destrăma mai departe partidul. Intrînd în redacția Organului Central și în Consiliul partidului, ei formează o *organizație secretă*, cu scopul de a-și introduce oamenii lor în Comitetul Central și de a zădărnici Congresul al III-lea. Acesta este un fapt nemaipomenit și de necrezut, dar el este dovedit printr-un document, și anume printr-o scrisoare a noului Comitet Central cu privire la tranzacțiile cu această nobilă companie.

Al treilea stadiu. Trei membri ai Comitetului Central trec de partea celor ce completează împotriva partidului, *cooptează trei pretendenți din rîndurile minorității* (asigurînd comitetele, în scris, de contrariu) și, cu ajutorul Consiliului, *zădărnicesc definitiv Congresul al treilea*, pentru care s-a pronunțat co-virșitoarea majoritate a acelor care și-au spus în general părerea în legătură cu criza din comitete. În broșura lui Orlovski („Consiliul împotriva partidului“) și în aceea a lui Lenin („Declarația și documentele cu privire la ruptura dintre instituțiile centrale și partid“) *, aceste fapte sînt de asemenea dovedite prin documente. Cei mai mulți dintre activiștii de partid din Rusia nu cunosc aceste fapte, dar oricine vrea să fie nu numai cu vorba membru al partidului este dator să le cunoască.

* Vezi volumul de față, pag. 115—126. — *Nota red.*

Al patrulea stadiu. Activiștii din Rusia se unesc pentru a da o ripostă cercului din străinătate care a dezonorat partidul nostru. Partizanii și *comitetele majorității organizează o serie de conferințe particulare*, își aleg împuțerniciții. Noul Comitet Central, care se află în întregime în mâinile pretenzenților cooptați, *își pune ca sarcină să dezorganizeze și să scindeze toate comitetele locale ale majorității*. Tovarășii nu trebuie să-și facă nici un fel de iluzii în această privință : Comitetul Central nici nu urmărește alt scop. Creaturile companiei din străinătate pregătesc și alcătuiesc pretutindeni comitete noi (Odesa, Baku, Ekaterinoslav, Moscova, Voronej etc.). Cercul din străinătate se pregătește să țină un congres dinainte aranjat. Organizația secretă, terminând cu centrele, s-a năpustit asupra comitetelor locale.

Acțiunea dezorganizatoare a menșevicilor din Petersburg nu este ceva întâmplător, ci un pas premeditat spre o sciziune în sânul comitetului, un pas întreprins cu ajutorul „menșevicilor“ care au fost cooptați în Comitetul Central. Repetăm încă o dată : cei mai mulți dintre activiștii de partid din Rusia nu cunosc aceste fapte. Îi prevenim și îi avertizăm în modul cel mai insistent : oricine vrea să lupte împotriva dezorganizării, pentru partid, oricine nu dorește să fie prostit de-a binelea este dator să cunoască toate aceste fapte.

Am făcut toate concesiile posibile și o serie de concesiile dintre cele mai imposibile pentru a activa mai departe într-un singur partid cu „minoritatea“. Acum, când este zădărnicit Congresul al treilea și când acțiunea de dezorganizare vizează comitetele locale, orice speranță în această privință este pierdută. Spre deosebire de „menșevici“, care acționează în secret, ascunzându-se de partid, noi trebuie să declarăm în mod deschis și să confirmăm prin fapte că partidul rupe orice relații cu acești domni.

„Vpered“ nr. 1 din 4 ianuarie 1905
(22 decembrie 1904)

Se tipărește după textul
ziarului „Vpered“

CONFERINȚELE COMITETELOR

De curînd au avut loc trei conferințe ale comitetelor locale ale partidului nostru : 1) Conferința a patru comitete din Caucaz ; 2) Conferința a trei comitete din sud (din Odesa, Ekaterinoslav, Nikolaev) și 3) Conferința a șase comitete din nord (din Petersburg, Moscova, Tver, Riga, a Comitetului din nord și din Nijni-Novgorod). Sperăm că vom prezenta în curînd date amănunțite cu privire la aceste conferințe ⁶⁵. Deocamdată ne vom mărgini să comunicăm că cele trei conferințe s-au pronunțat categoric pentru convocarea imediată a Congresului al III-lea al partidului și pentru sprijinirea grupului de publiciști al „majorității“.

„Vpered” nr. 1 din 4 Ianuarie 1905
(28 decembrie 1904)

Se tipărește după textul
apărut în ziar

DECLARAȚIA GRUPULUI DE INIȚIATIVĂ
CARE A FONDAT BIBLIOTECA DE LA GENEVA
A P.M.S.D.R. ⁶⁶

Grupul de inițiativă care a fondat biblioteca de la Geneva a P.M.S.D.R. a hotărât în unanimitate să pună această bibliotecă la dispoziția „Biroului Comitetelor Majorității“, care va conduce toate treburile ei pînă ce Congresul al III-lea al partidului va adopta, în această privință, o hotărîre corespunzătoare.

*Scris la sfîrșitul lunii decembrie
1904 — începutul lunii ianuarie 1905*

*Publicat pentru prima oară în 1934,
în „Culegeri din Lenin”,
vol. XXVI*

Se tipărește după manuscris

CĂDEREA PORT-ARTHURULUI ⁶⁷

„Port-Arthurul a capitulat.

Acesta este unul din cele mai mari evenimente ale istoriei contemporane. Aceste trei cuvinte, transmise ieri prin telegraf în toate colțurile lumii civilizate, au produs o impresie deprimantă, impresia unei imense și groaznice catastrofe, a unei nenorociri care cu greu poate fi redată prin cuvinte. Se năruie forța morală a unui imperiu puternic, pălește prestigiul unei rase tinere, care n-a avut încă timpul să se afirme cum trebuie. Se rostește sentința de condamnare a unui întreg sistem politic, se spulberă un întreg șir de pretenții, se prăbușesc în neant eforturi uriașe. Firește, căderea Port-Arthurului era de mult prevăzută ; de mult s-au dat explicații de circumstanță și s-au rostit spre consolare fraze dinainte tîcluite. Dar un fapt palpabil, brutal spulberă toate minciunile convenționale. Acum însemnătatea dezastrului care s-a produs nu mai poate fi diminuată. Pentru prima oară lumea veche este umilită printr-o înfrângere ireparabilă, pricinuită de lumea nouă, care e atît de misterioasă și, pe cît se vede, plină de elan juvenil și care abia ieri a fost chemată la o viață civilizată“.

Așa scria, sub impresia proaspătă a evenimentului, un serios ziar burghez european ⁶⁸. Și trebuie să recunoaștem că acest ziar a reușit nu numai să exprime în mod plastic starea de spirit a întregii burghezii europene ; prin el vorbește adevăratul instinct de clasă al burgheziei lumii vechi, neliniștită de succesele noii lumi burgheze, alarmată de prăbușirea forței militare ruse, care multă vreme a fost considerată

drept reazemul cel mai de nădejde al reacțiunii europene. Nu e de mirare că pînă și burghezia europeană, care n-a luat parte la război, se simte totuși umilită și abătută. Ea este atît de obișnuită să identifice forța morală a Rusiei cu forța militară a jandarmului european. Pentru ea prestigiul tinerei rase ruse era indisolubil legat de prestigiul puterii țariste cu forța ei de nezdruncinat, care stă neclintit de strajă „ordinii“ contemporane. Nu e de mirare că catastrofa Rusiei, care cîrmuiește și comandă, pare „îngrozitoare“ întregii burghezii europene : această catastrofă înseamnă o uriașă accelerare a dezvoltării capitaliste pe scară mondială, înseamnă grăbirea istoriei, iar burghezia știe foarte bine, știe prea bine, știe din experiență amară că o asemenea accelerare înseamnă o accelerare a revoluției sociale a proletariatului. Burghezia din Europa occidentală se simțea atît de liniștită în atmosfera unei stagnări îndelungate, sub aripa „puternicului imperiu“, cînd iată că de odată o forță „misterioasă, plină de elan juvenil“ cutează să pună capăt acestei stagnări și să sfărîme aceste reazeme.

Da, burghezia europeană are de ce să se sperie. Proletariatul are de ce să se bucure. Catastrofa celui mai înverșunat dușman al nostru arată nu numai că se apropie instaurarea libertății în Rusia. Ea prevestește totodată un nou avînt revoluționar al proletariatului european.

Dar de ce, și în ce măsură este căderea Port-Arthurului o catastrofă cu adevărat istorică ?

Ceea ce te izbește în primul rînd este importanța acestui eveniment în desfășurarea războiului. Japonezii și-au atins în acest război scopul lor principal. Asia progresistă, înaintată a dat o lovitură ireparabilă Europei înapoiate și reacționare. Acum zece ani această Europă reacționară, în frunte cu Rusia, a fost alarmată de înfringerea Chinei de către tînăra Japonie și s-a unit pentru a-i răpi acesteia cele mai bune roade ale victoriei. Europa apăra relațiile și privilegiile statornicite ale lumii vechi, dreptul ei preferențial, dreptul străvechi, consfințit de secole, de a exploata popoarele asiatice. Reluarea Port-Arthurului de către Japonia este o lovitură dată întregii Europe reacționare. Rusia a stăpînit această localitate timp de 6 ani, cheltuind sute și sute de milioane de ruble pentru căi ferate strategice, pentru crearea de porturi,

pentru construirea de noi orașe, pentru întărirea fortăreței, căreia o sumedenie de ziare europene cumpărate de Rusia și care au o atitudine servilă față de ea i-au creat aureolă de fortăreață inexpugnabilă. Unii autori de scrieri militare afirmă că, prin forța sa, Port-Arthurul făcea cît șase Sevastopoluri. Și iată că mica Japonie, disprețuită pînă atunci de toată lumea, pune în opt luni stăpînire pe această fortăreață, în timp ce Anglia și Franța împreună au avut nevoie de un an întreg pentru a lua doar Sevastopolul. Lovitura militară este ireparabilă. A fost rezolvată problema principală și fundamentală a războiului actual, aceea a supremației pe mare. Flota rusă din Oceanul Pacific, care la început era nu mai puțin puternică, dacă nu și mai puternică decît cea japoneză, a fost definitiv nimicită. A fost pierdută pînă și baza pentru operațiile flotei, astfel că escadrei lui Rojdestvenski nu-i rămîne altceva de făcut decît să se întoarcă înapoi în mod rușinos, după ce au fost cheltuite în mod inutil noi milioane, după ce teribilele cuirasate au repurtat o măreață victorie asupra bărcilor de pescuit engleze. Se consideră că numai pagubele materiale înregistrate de Rusia prin pierderea flotei sale se ridică la suma de 300 000 000 de ruble. Dar și mai importantă este pierderea a zece mii de oameni ai celui mai bun echipaj naval și pierderea unei întregi armate de uscat. Numeroase ziare europene încearcă acum să diminueze importanța acestor pierderi, dînd dovadă, cu acest prilej, de un zel împins pînă la ridicol și mergînd pînă acolo încît afirmă că Kuropatkin este „ușurat”, „eliberat” de grijile Port-Arthurului ! Oștirea rusă a fost și ea eliberată de o armată întreagă. Numărul prizonierilor, după ultimele date din sursă engleză, se ridică la 48 000, dar cîte alte mii n-au pierit în luptele de la Kincau și chiar sub zidurile fortăreței ! Japonezii pun definitiv stăpînire pe întregul Leaodun, capătă un punct de sprijin de imensă importanță pentru acțiunile lor împotriva Coreii, Chinei și Manciuriei, eliberează pentru operațiile împotriva lui Kuropatkin o armată călită, cu un efectiv de 80 000-100 000 de oameni și dispunînd totodată de o uriașă artilerie grea, a cărei aducere la riul Șahe le va da o superioritate covârșitoare asupra principalelor forțe rusești.

Potrivit știrilor apărute în ziarele din străinătate, guvernul absolutist a hotărât să continue războiul cu orice preț și să-i trimită lui Kuropatkin o armată de 200 000 de oameni. Se prea poate ca războiul să se prelungească încă multă vreme, dar este de pe acum evident că el se va solda printr-o înfrângere, și toate tăgănelile nu vor face decît să agraveze nenumăratele calamități pe care le are de suportat poporul rus pentru că continuă să tolereze pe grumazul său absolutismul. Și pînă acum japonezii își întăreau mai repede decît rușii și mai din plin, după fiecare mare bătălie, forțele lor militare. Iar acum, după ce au obținut supremația totală pe mare și după ce au nimicit complet una din armatele rusești, ei vor putea să trimită de două ori mai multe întăriri decît rușii. Pînă acum japonezii au bătut mereu pe generalii ruși, cu toate că cea mai bună artilerie a lor era în întregime ocupată cu războiul de asediu. Japonezii au reușit acum să-și concentreze pe deplin forțele lor, iar rușii sînt în situația de a se teme de pierderea nu numai a Sahalinului, dar și a Vladivostokului. Japonezii au ocupat partea cea mai bună și mai populată din Manciuria, unde pot să-și întretină armata din mijloacele țării cucerite și folosind ajutorul Chinei. Iar rușii sînt nevoiți să se limiteze tot mai mult la proviziile aduse din Rusia, și sporirea, în continuare, a efectivului armatei va deveni curînd imposibilă pentru Kuropatkin, din cauza imposibilității de a aduce o cantitate suficientă de provizii.

Dar prăbușirea militară suferită de absolutism capătă o însemnătate și mai mare, ca un simptom al prăbușirii întregului nostru sistem politic. Au apus pentru totdeauna vremurile cînd războaiele erau purtate de mercenari sau de reprezentanții unei caste pe jumătate rupte de popor. Azi ele sînt purtate de popoare; pînă și Kuropatkin, după mărturia lui Nemirovici-Dancenکو, a început acum să înțeleagă că acesta este un adevăr de care trebuie să țină seama. Războaiele, în vremea noastră, sînt purtate de către popoare, și de aceea acum devine deosebit de pregnantă o mare însușire a războiului: aceea de a demasca în mod efectiv, în văzul a zeci de milioane de oameni, discordanța dintre popor și guvern, care pînă acum era vizibilă numai pentru o mică minoritate conștientă. Critica adusă absolutismului de către

toți oamenii progresiști ruși, de către social-democrația rusă, de către proletariatul rus este acum confirmată de critica armelor japoneze, și este astfel confirmată, încît imposibilitatea de a trăi în condițiile absolutismului este tot mai mult simțită pînă și de cei ce nu știu ce înseamnă absolutismul, pînă și de cei ce știu acest lucru și ar dori din tot sufletul să apere absolutismul. Incompatibilitatea absolutismului cu interesele întregii dezvoltări sociale, cu interesele întregului popor (în afară de un mănunchi de funcționari superiori și de mari bogătași) a ieșit la iveală de îndată ce poporul a fost nevoit să plătească în mod efectiv, cu sîngele său, pentru tot ce a făcut absolutismul. Prin aventura sa colonială prostească și criminală, absolutismul a ajuns într-un impas din care numai poporul însuși se va putea elibera, și numai cu prețul nimicirii țarismului.

Căderea Port-Arthurului constituie unul din cele mai importante bilanțuri istorice ale crimelor țarismului, care au început să iasă la iveală încă de la începutul războiului și a căror dezvoltare capătă acum o amploare și mai mare și devine tot mai nestăvilită. După noi vie și potopul! — așa judeca fiecare Alekseev mai mic sau mai mare, fără să se gîndească, fără să creadă că într-adevăr o să vină potopul. Generalii și comandanții de oști s-au dovedit a fi niște incapabili și niște nulități. După mărturia autorizată a unui observator militar englez (publicată în ziarul „Times“⁶⁹), întreaga istorie a campaniei din 1904 a fost „o desconsiderare criminală a principiilor elementare ale strategiei navale și terestre“. Birocrația civilă și militară s-a dovedit a fi tot atît de parazită și de venală ca pe vremea iobăgiei. Ofițeria s-a dovedit a fi incultă, înapoiată, nepregătită, fără o legătură strînsă cu soldații și lipsită de încrederea lor. Lipsa de cultură, ignoranța, analfabetismul și abrutizarea masei țărănești au ieșit la iveală cu o înspăimîntătoare claritate atunci cînd s-a ciocnit cu un popor înaintat în războiul modern, care cere cu tot atîta necesitate ca și tehnica modernă un material uman de calitate superioară. Fără un soldat și un marinăr plin de inițiativă, conștient, este imposibil să obții succese în războiul modern. Nici o putere de rezistență, nici o forță fizică, nici un fel de instinct gregar și de coeziune în lupta de masă nu poate să-ți asigure o superioritate

În epoca armelor de calibru mic cu tragere rapidă, a tunurilor automate, a instalațiilor tehnice complexe de pe navele de război, a ordinii de bătaie în formație de trăgători în luptele de uscat. Forța militară a Rusiei absolutiste s-a dovedit a fi o simplă amăgire. Țarismul s-a dovedit a fi un obstacol pentru organizarea modernă – la înălțimea celor mai noi cerințe – a armatei sale, căreia el i s-a dedicat cu tot sufletul, cu care se mândrea cel mai mult și pentru care făcea sacrificii nemăsurate, fără să se sinchisească de vreun fel de opoziție din partea poporului. Un sicriu împodobit – iată ce s-a dovedit a fi absolutismul în domeniul apărării externe, care i-a fost, ca să spunem așa, specialitatea cea mai dragă și mai apropiată. Evenimentele au confirmat justetea afirmațiilor făcute de străini, care râdeau când vedeau cum sînt aruncate zeci și sute de milioane de ruble pentru cumpărarea și construirea unor minunate vase de război și care arătau că este inutil să faci asemenea cheltuieli atîta timp cît nu ai priceperea de a manipula navele moderne, cît nu dispui de oamenii capabili să folosească în cunoștință de cauză cele mai noi perfecționări ale tehnicii militare. Înapoiate și bune de nimic s-au dovedit a fi și flota, și fortăreața, și fortificațiile de cîmp, și armata de uscat.

Legătura dintre organizarea militară a țării și întreaga ei orînduire economică și culturală n-a fost niciodată atît de strînsă ca acum. De aceea crahul militar n-a putut să nu însemne începutul unei profunde crize politice. Războiul dintre o țară înaintată și una înapoiată a jucat și de data asta, ca de atîtea ori în istorie, un mare rol revoluționar. Și proletariatul conștient, fiind un dușman neîmpăcat al războiului, al acestui însoțitor inevitabil și de neînălăturat al oricărei dominații de clasă în general, nu poate închide ochii asupra acestei sarcini revoluționare îndeplinite de burghezia japoneză, care a zdrobit absolutismul. Proletariatul este ostil oricărei burghezii și oricăror manifestări ale orînduirii burgheze, dar această ostilitate nu-l scutește de obligația de a face deosebire între reprezentanții progresiști din punct de vedere istoric ai burgheziei și cei reacționari. De aceea este cu totul de înțeles că cei mai consecvenți și mai hotărîți reprezentanți ai social-democrației revoluționare internaționale, Jules Guesde în Franța și Hyndman în Anglia, și-au expri-

mat fără rezerve simpatia lor față de Japonia, care zdrobește absolutismul rus. La noi, în Rusia, s-au găsit, desigur, socialiști care și în această problemă au dat dovadă de confuzie de idei. Ziarul „Revoluționnaia Rossiia”⁷⁰ a făcut reproșuri lui Guesde și Hyndman, explicându-le că un socialist poate fi numai de partea unei Japonii muncitorești populare, și nu de partea uneia burgheze. A face asemenea reproșuri este tot atât de absurd ca și a condamna pe un socialist pentru că recunoaște caracterul progresist al burgheziei liber-schimbiste în comparație cu cea protecționistă⁷¹. Guesde și Hyndman n-au apărut burghezia japoneză și imperialismul japonez, dar în problema ciocnirii dintre două țări burgheze ei au relevat în mod just rolul istoric progresist al uneia dintre ele. Confuzia de idei care s-a manifestat la „socialiștii-revoluționari” era, desigur, un rezultat inevitabil al neînțelegerii punctului de vedere de clasă și a materialismului istoric de către intelectualitatea noastră radicală. Noua „Iskră” nu putea nici ea să nu dea dovadă de confuzie. Ea a debitat la început destule fraze pe tema păcii cu orice preț. Ea s-a grăbit apoi „să-și îndrepte greșeala” când Jaurès a arătat în mod concret ale cui interese – ale burgheziei progresiste sau ale celei reacționare – e destinată să le servească campania cvasisocialistă în favoarea păcii în general. Ea a sfârșit acum prin banale raționamente menite să arate că este cu totul deplasat să „speculezi” (!!) victoria burgheziei japoneze și că războiul este o calamitate, „indiferent” dacă el se va termina prin victoria sau prin înfrângerea absolutismului.

Nu. Cauza libertății în Rusia și a luptei proletariatul rus (și mondial) pentru socialism depinde în mare măsură de înfrângerile militare ale absolutismului. Această cauză a avut mult de câștigat de pe urma crăhului militar, care inspiră teamă tuturor păzitorilor ordinii din Europa. Proletariatul revoluționar trebuie să facă neîncetat agitație împotriva războiului, ținând întotdeauna minte că, atâta timp cât se menține dominația de clasă în general, războaiele sînt inevitabile. Cu fraze banale despre pace à la Jaurès nu vei ajuta clasei asuprite, care nu este răspunzătoare pentru războiul burghez dintre două națiuni burgheze, care face totul pentru răsturnarea oricărei burghezii în general, care știe cât de mari

sînt nenorocirile care se abat asupra poporului chiar și în timpul unei exploatare capitaliste „pașnice“. Dar, luptînd împotriva liberei concurențe, nu putem să trecem cu vederea caracterul ei progresist în comparație cu orînduirea semifeudală. Luptînd împotriva oricărui război și a oricărei burghezii, trebuie să facem, în agitația noastră, o strictă deosebire între burghezia progresistă și absolutismul iobăgist, să scoatem întotdeauna în evidență marele rol revoluționar al războiului istoric al cărui participant fără voie este muncitorul rus.

Nu poporul rus, ci absolutismul rus a început acest război colonial, care s-a transformat într-un război între lumea burgheză veche și cea nouă. Nu poporul rus, ci absolutismul a ajuns la o înfrîngere rușinoasă. Poporul rus a avut de cîștigat de pe urma înfrîngerii absolutismului. Capitularea Port-Arthurului este prologul capitulării țarismului. Războiul este de parte de a se termina, dar orice pas în direcția continuării lui face să sporească la extrem frămîntările și revolta în rîndurile poporului rus, face să se apropie momentul unui nou mare război, războiul poporului împotriva absolutismului, războiul proletariatului pentru libertate. Nu degeaba se alarmează atît de mult cea mai calmă și mai lucidă burghezie europeană, care ar saluta din toată inima orice concesii liberale ale absolutismului rus, dar care se teme mai rău ca de foc de o revoluție rusă, prolog al revoluției europene.

„S-a înrădăcinat adînc părerea – scrie unul dintre aceste organe lucide ale burgheziei germane – că în Rusia este absolut imposibilă o explozie a revoluției. În sprijinul acestei păreri se invocă tot felul de argumente. Unii se referă la inerția țărănimii ruse, la încrederea ei în țar, la dependența ei față de cler. Se spune că elementele extremiste din rîndurile celor nemulțumiți sînt reprezentate doar de un mic mănunchi de oameni, care pot organiza puciuri (mici izbucniri) și atentate teroriste, dar care în nici un caz nu pot provoca o insurecție generală. Maselor largi de nemulțumiți, ni se spune, le lipsește organizarea, armele și – ceea ce e principal – hotărîrea de a-și risca viața. Intelectualul rus însă are de obicei o stare de spirit revoluționară numai pînă pe la treizeci de ani, după care se instalează foarte bine în cui-bușorul călduț al unui post la stat, și cea mai mare parte din capetele înfierbîntate trec prin procesul de transformare în-

tr-un funcționar de duzină“. Acum însă, continuă ziarul, o serie întreagă de simptome arată că s-a produs o mare schimbare. Despre o revoluție în Rusia vorbesc acum nu numai revoluționarii, dar și unii din stâlpii solizi ai ordinii, care nu manifestă nici o tendință spre „exagerare“, cum este prințul Trubețkoi, a cărui scrisoare adresată ministrului afacerilor interne este reprodusă acum de întreaga presă din străinătate ⁷². „Teama de o revoluție în Rusia are, pe cât se vede, temeiuri reale. Ce-i drept, nimeni nu-și închipuie că țărani ruși vor pune mâna pe furcă și se vor duce să lupte pentru constituție. Dar, oare, revoluțiile se fac la sate? Pur-tătorii mișcării revoluționare în istoria modernă au devenit de multă vreme marile orașe. Or, în Rusia, tocmai în orașe au loc azi frământări, de la sud pînă la nord și de la răsărit pînă la apus. Nimeni n-o să se apuce să prezică cum se vor termina toate acestea, dar că numărul celor ce consideră imposibilă izbucnirea unei revoluții în Rusia scade pe zi ce trece este un fapt neîndoielnic. Iar dacă se va produce o serioasă explozie revoluționară, e mai mult decît îndoielnic că absolutismul, slăbit de războiul din Extremul Orient, va putea să-i facă față“.

Da, absolutismul este slăbit. Pînă și cei mai sceptici încep să creadă în posibilitatea unei revoluții. Credința generală în această posibilitate înseamnă deja începutul revoluției. De continuarea ei are grijă însuși guvernul prin aventura lui militară. De sprijinirea și extinderea unui serios asalt revoluționar se va îngriji proletariatul rus.

„Vpered“ nr. 2
din 14 (1) ianuarie 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar

VORBELE FRUMOASE NU ȚIN DE CALD

Atragem atenția cititorilor noștri asupra unei broșuri de curînd publicate de neoiskriști : „Muncitorii și intelectualii din organizațiile noastre“, care este semnată *Muncitor* și are o prefață scrisă de Akselrod. Va trebui, poate, să revenim nu o dată asupra acestei lucrări extrem de instructive, care arată de minune ce roade a adus și aduce propaganda demagogică făcută de „minoritate“ sau de neoiskriști și cum caută acum aceștia să se descurce singuri din toate parasconveniențele debitate de ei. Vom menționa deocamdată numai ce e esențial în această broșură și în prefața ei.

„Muncitor“ a avut ghinionul să dea crezare predicilor ținute de neoiskriști. Prin aceasta se explică întreaga lui frazeologie rabocedelistă în spiritul lui Akimov. „Conducătorii noștri intelectuali... nu și-au pus drept sarcină... să dezvolte conștiința și spiritul de inițiativă al muncitorilor...“. Manifestările lor de inițiativă „au fost sistematic înăbușite“. „În nici unul din tipurile de organizație n-a fost și nu este loc pentru dezvoltarea spiritului de inițiativă al muncitorilor...“. „Lupta economică a fost cu totul neglijată“, și nici chiar la întrunirile cu caracter propagandistic și agitatoric „n-au fost lăsați să participe muncitorii“ (auzi, auzi !). Demonstrațiile „și-au trăit traiul“ – toate aceste grozăvii (în jurul cărora vechea „Rabocce Delo“ a făcut de mult atîta zarvă, combătînd pe vechea „Iskră“) au fost provocate, bineînțeles, de „centraliștii birocrați“, adică de majoritatea de la cel de-al doilea Congres al nostru, care a luptat împotriva rabocedelismului. Ghinionistul „Muncitor“, pe care minoritatea ofensată

l-a asmuțit împotriva congresului partidului, face praf acest congres pe motiv că s-a ținut „fără noi“ (fără muncitori), „fără participarea noastră“, că acolo n-a fost „aproape nici un muncitor“, și, bineînțeles, trece cu modestie peste faptul că toți muncitorii adevărați care au fost trimiși ca delegați la congres – Stepanov, Gorski și Braun – s-au manifestat ca adepți hotărâți ai majorității și adversari ai lipsei de caracter intelectualiste. Dar asta n-are nici o importanță. Ceea ce importă aici este pervertirea fără margini la care duc predicile neoiskriștilor, care „iau în târbacă“ congresul după înfrângerea lor în alegeri, îl iau în târbacă în fața acelor care n-au participat la congres, incitând la improșcarea cu noroi a oricăror congrese social-democrate, îl iau în târbacă într-un timp când ei s-au strecurat frumușel în instituțiile centrale, care acționează numai și numai în numele congresului. Nu este mai cinstită poziția adoptată de Reazanov (vezi broșura lui : „Iluzii spulberate“), care a declarat în mod fățiș că congresul este o *adunătură* și care, cel puțin, n-a primit la această „adunătură“ nici un fel de titluri sau ranguri ?

Extrem de caracteristic pentru mentalitatea muncitorului este însă faptul că, deși a fost asmuțit împotriva „majorității“, el nu se mulțumește cu vorbe goale pe tema autonomiei, inițiativei muncitorești etc. El repetă aceste cuvinte ca orice neoiskrist sau rabocedelist, dar, cu un instinct proletar lucid, pretinde să i se arate *fapte care să confirme cele spuse* și nu se mulțumește cu vorbe frumoase. Vorbele frumoase, spune el, rămân simple vorbe „*dacă nu se produce o schimbare în componența*“ (subliniat de „Muncitor“) conducătorilor. Trebuie să se ceară ca muncitorii să aibă acces în toate instituțiile importante ale partidului, trebuie ca ei să obțină *drepturi egale* cu acelea ale intelectualilor. Cu o profundă neîncredere – de adevărat proletar și de adevărat democrat – în orice frazeologie, „Muncitor“ spune : *ce garanție avem noi că în comitete nu vor fi decât intelectuali*“ ? Asta îi nimerește în plin pe neoiskriștii noștri. Această minunată întrebare arată că instigările rabocedeliștilor n-au reușit să îmbîcsească gîndirea limpede a proletarului. El declară fără ocol că comitetul în care lucra el „rămînea în principiu numai pe hîrtie (auzi, auzi !) comitet al minorității și că în practică el nu se deosebea cu nimic de comitetele

majorității. Noi, muncitorii, n-am avut acces în nici o instituție (fără să mai vorbim de comitet) de răspundere, adică conducătoare“.

Nimeni n-ar fi reușit să-i demaște așa de bine pe menșevici ca acest muncitor menșevic. El a înțeles că, *fără garanții*, toate perorațiile pe tema autonomiei și inițiativei proletariatului nu sînt altceva decît frazeologie vulgară. Și ce *garanție* pot oferi organizațiile social-democrate, te-ai gîndit d-ta, tovarășe „Muncitor“? Ce garanție putem avea că revoluționarii, adunîndu-se laolaltă la congresul partidului, nu vor începe după aceea, de supărare că n-au fost aleși de congres, să spună în gura mare că congresul a fost o încercare reacționară de a statornici concepțiile iskriste (Troțki, în broșura publicată *sub îngrijirea celor din redacția noii „Iskre“*), că hotărîrile congresului nu au un caracter sacrosanct, că la congres n-au participat muncitori proveniți din masă? Ce garanții putem avea că hotărîrea generală cu privire la formele și normele de organizare a partidului – hotărîre care poartă denumirea de statut organizatoric al partidului și care nu poate să existe altfel decît sub forma unui asemenea statut – nu va fi apoi călcată, de niște oameni lipsiți de caracter, în acea parte a ei care nu le este pe plac, sub pretextul caracterului birocratic și formalist pe care-l au niște lucruri cum sînt statutele? Ce garanții putem avea că cei care au călcat regulile de organizare adoptate în comun nu vor începe apoi să spună că organizarea este un proces, că ea este o tendință, este o formă care merge în pas cu conținutul și că, de aceea, este absurd și utopic să ceri respectarea regulilor de organizare? „Muncitor“, autorul broșurii, nu s-a gîndit la nici una din aceste probleme. Dar el s-a apropiat atît de mult de ele, le-a pus cu atîta sinceritate și îndrăzneală în fața flecarilor și politicienilor, încît recomandăm din tot sufletul citirea broșurii lui. Această broșură este o minunată mostră de felul cum cavalerii „vorbilor frumoase“ sînt demascați de propriii lor adepți.

Luîndu-se după spusele altora, „Muncitor“ se ridică împotriva „planului organizatoric“ al lui Lenin, fără să indice, după cum se obișnuiește, *nici un* punct clar și precis care să justifice nemulțumirea față de plan, referindu-se la Panin și Cerevanin (care nu au făcut altceva decît să-și manifeste su-

părarea), și fără să încerce măcar să *arunce o privire* asupra faimoasei scrisori a lui Lenin către un tovarăș din Petersburg. Or, dacă „Muncitor“ nu i-ar fi crezut pe cuvânt pe instigatorii lui și și-ar fi aruncat privirea în această scrisoare, ar fi citit spre marea lui surprindere :

„Trebuie îndeosebi să se depună eforturi ca un număr cât mai mare de muncitori să devină pe deplin conștienți și revoluționari de profesie și să facă parte din comitet. Trebuie să căutăm ca în comitet să fie introduși muncitorii revoluționari care au cele mai multe legături și se bucură de cel mai bun „renume“ în rîndurile masei muncitorești. De aceea, în limita posibilității, din comitet trebuie să facă parte toți conducătorii principali ai mișcării muncitorești din rîndurile muncitorilor înșiși“ (Scrisoare, pag. 7-8).*

Citește și recitește aceste rînduri, tovarășe „Muncitor“, și ai să vezi cum *te-au păcălit* rabocedeliștii și neoiskriștii care iau în târbacă vechea „Iskră“ și pe adepții ei, „majoritatea“ de la Congresul al doilea. Citește cu atenție aceste rînduri și încearcă să-mi răspunzi la o provocare ca aceasta : găsește-mi, în publicistica noastră social-democrată, *un alt pasaj în care să fie atît de clar, de direct și de categoric* pusă de voi această problemă „a muncitorilor și intelectualilor în organizațiile noastre“ și, în același timp, să fie arătată necesitatea de a introduce *în comitet* cît mai mulți muncitori, de a introduce *în comitet*, în limita posibilităților, pe toți conducătorii mișcării muncitorești proveniți din rîndurile muncitorilor. *Eu afirm că n-ai să poți arăta un alt pasaj de acest fel.* Eu afirm că oricine își dă osteneala să analizeze disputele din partidul nostru pe bază de documente, cercetînd cele scrise de „Rabocce Delo“, „Iskra“ și diverse broșuri, și nu pe baza născocirilor unor intriganți, își va da seama de falsitatea și de caracterul demagogic al predicilor neoiskriste.

Vei obiecta, poate : o fi scris el, Lenin, așa ceva, dar sfaturile lui n-au fost întotdeauna urmate. Acest lucru, bineînțeles, este cu putință. Nici un publicist de partid nu poate garanta că într-adevăr toți cei ce-și zic adepții lui îi urmează întotdeauna sfaturile. Dar, în primul rînd, un asemenea social-democrat care ar spune că e adept al „scrisorii“ și în

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 9. — Nota red.

același timp n-ar urma sfaturile ei n-ar fi demascat chiar de această scrisoare? Oare această scrisoare a fost tipărită numai pentru intelectuali, iar nu și pentru muncitori? Are un publicist alte mijloace de a-și expune părerile sale decât publicarea lor în presă? Și, în al doilea rînd, dacă aceste sfaturi, după cum mărturisește și „Muncitor“, n-au fost urmate nici de menșevici și nici de bolșevici, nu reiese oare cît se poate de clar că menșevicii nu aveau nici un drept să născocască o astfel de „divergență“ cu bolșevicii? Că asmuțirea muncitorilor împotriva bolșevicilor, pe motiv că nu țin seama de spiritul de inițiativă al muncitorilor, a fost o simplă demagogie?

Dar în ce constă atunci deosebirea reală, sub acest raport, dintre menșevici și bolșevici? Nu cumva în faptul că bolșevicii, cu mult mai înainte și într-o formă mult mai directă, dădeau sfaturi clare și precise să fie introduși muncitori în comitet? Nu cumva în faptul că bolșevicii au disprețuit și disprețuiesc „vorbele frumoase“ despre autonomia și inițiativa muncitorilor, atunci cînd aceste vorbe rămîn simple vorbe (ca la menșevici)?

Uitați-vă cum încearcă acum să iasă din încurcătură, în prefața sa, stimabilul, bătrînul și venerabilul Akselrod, strîns cu ușa de francheta și cutezanța proletară a muncitorului care și-a împuiat capul cu înțelepciunea rabocedelistă, citind „minunatele“ foiletoane ale lui Akselrod, memorabilele articole ale lui Martov, excelenta (din punct de vedere al intereselor „majorității“) broșură a lui Troțki.

„Muncitor“ încearcă să conteste afirmația lui Readovoi că de la economism încoace organizația noastră de partid a căpătat o compoziție relativ mai proletară. „Muncitor“, firește, nu are dreptate. Acest lucru îl știe oricine a urmărit îndeaproape treburile din partidul nostru într-o perioadă de timp cît de cît însemnată. Dar cel mai curios lucru este să vezi cum schimbă macazul Akselrod al nostru. Cine nu-și amintește de emfatica lui afirmație – folosită cu atîta abilitate de osvobojeniștii liberali, dușmani ai social-democrației, – că social-democrația este o organizație de intelectuali? Cine nu-și amintește cum era repetată și rumegată această calomnie la adresa partidului nostru de către neoiskriștii ofensați de partid? Și iată că același Akselrod, sperîndu-se de con-

cluziile directe și cinstite trase de „Muncitor“ din această calomnie, caută să iasă din încurcătură.

„În perioada de apariție și de dezvoltare inițială a social-democrației – spune el în prefață –, partidul revoluționar rus era alcătuit numai din intelectuali... Acum muncitorii revoluționari conștienți constituie principalele detașamente (auzi, auzi!) ale partidului social-democrat“ (pag. 15).

Sărmanul „Muncitor“! Cât de aspru este el pedepsit pentru că s-a încrezut în „vorbele frumoase“ ale lui Akselrod! Și întotdeauna vor fi pedepsiți cei ce spun când una, când alta, în funcție de necesitățile „cooptării“.

Uitați-vă cum se sucește Akselrod, căutînd să scape de răspuns la întrebarea despre „garanții“, care i-a fost pusă fără înconjur. Răspunsul lui este o minunăție, o perlă de publicistică neoiskristă. „Muncitor“ vorbește despre relațiile dintre muncitori și intelectuali *în cadrul organizațiilor*; el are de o mie de ori dreptate cînd spune că fără garanții, fără egalitate de drepturi, adică fără aplicarea principiului electiv, frumoasele vorbe despre centralismul nebirocratic rămîn o frazeologie goală. Și cum îi răspunde Akselrod? „Exagerarea ideii de a proceda la o schimbare a situației de drept a muncitorilor în organizațiile noastre are un caracter unilateral“ și, din păcate, problema înlăturării răului autorul nostru o transpune „în domeniul relațiilor organizatorice formale“ și uită că „problema particulară a egalizării în drepturi“ se rezolvă numai „în procesul dezvoltării continue a practicii noastre în direcția social-democrației“. „Problema care preocupă în mod special pe autorul broșurii poate fi rezolvată în mod radical numai în procesul muncii colective conștiente a partidului nostru“.

Nu este asta o perlă? Se știe doar că chiar Akselrod a fost acela care a ridicat și a pus cel dintîi tocmai problema organizatorică, și numai organizatorică, la congresul Ligii și în noua „Iskră“ (nr. 55), iar cînd „Muncitor“ scrie o broșură specială despre organizare, i se spune cu un aer solemn: nu formele au importanță, ci procesul muncii!

Nu principiile organizatorice prezintă importanță pentru noua „Iskră“ și pentru Akselrod, ci procesul de flecăreală care caută să justifice o poziție lipsită de principii. Și nimic altceva, în afară de apărarea lipsei de principii, n-ai să gă-

sești în toată această faimoasă teorie a organizării-proces (vezi, mai ales, articolele Rosei Luxemburg), teorie care vulgarizează și prostituează marxismul.

Repetăm : nu putem să recomandăm îndeajuns remarcabila broșură scrisă de „Muncitor“ pentru a face cunoscută întreaga falsitate a poziției adoptate de neoiscriști în problemele organizatorice. Cu deosebită insistență recomandăm această broșură muncitorilor, pe care menșevicii îi instigă împotriva bolșevicilor prin predicile lor în favoarea principiului electiv*. Muncitorii îi demască de minune pe flecari și pe mincinoși. Ei pun foarte bine problema : sau se aplică principiul electiv, sau se dă numai sfatul de a introduce muncitori în comitete. Dacă vrei să se aplice principiul electiv, dați garanții formale, garanții statutare, egalitate în drepturi care să fie prevăzută în statut. Atunci o să vadă muncitorii cum dau din colț în colț neoiscriștii, ferindu-se ca dracul de tămiiie de a da un răspuns la această problemă. Dacă este dorit să fie urmate sfaturile de a introduce muncitori, dacă avea dreptate vechea „Iskră“ când considera că democratismul – adică aplicarea pe scară generală a principiului electiv în organizațiile conspirative din *Rusia* – este incompatibil cu regimul absolutist polițienesc, atunci *nicăieri* nu veți găsi asemenea sfaturi directe și instructive de a introduce muncitori în comitete ca la majoritate.

„Vpered“ nr. 2
din 14 (1) Ianuarie 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar

* Vezi *N. Lenin*, „Declarația și documentele cu privire la ruptura dintre instituțiile centrale și partid“. (Volumul de față, pag. 115—126. *Nota red.*). În scrisoarea unui *lider al menșevicilor*, reproducută în această broșură, se spune : „Muncitorii cer să se aplice sistemul electiv. Acesta este un simptom vădit de agonie a celor tari ca piatra“. Eu fac parte dintre cei tari ca piatra, dar sînt foarte mulțumit de această agonie. Revendicarea muncitorilor de a se aplica principiul eligibilității arată limpede că vorbele frumoase ale neoiscriștilor nu pot să țină de cald muncitorilor și că, la oricîte subterfugii ar recurge Akseirod, el nu va putea acum să scape de o demascare completă.

SCRISOARE CĂTRE GRUPUL DE BOLȘEVICI DE LA ZÜRICH

Genève, le 18.I.1905.

Stimați tovarăși ! Nu avem posibilitatea să convocăm o ședință a redacției pentru a da un răspuns la întrebarea dumneavoastră, așa că îmi permit să vă răspund în numele meu personal. Grupul de bolșevici de la Zürich ne întreabă „care este atitudinea noastră față de Organul Central și de Comitetul Central, dacă considerăm că ele au o existență legală, dar acționează ilegal, și sîntem în opoziție față de ele, sau nu le recunoaștem de loc ca centre de partid“.

Mi se pare că întrebarea dumneavoastră aduce întrucitva a cazuistică. Înștiințarea despre apariția ziarului „Vpered“⁷³ și nr. 1 al acestui ziar („E timpul să terminăm“^{*}) plus broșura mea „Declarația și documentele“^{**} s-ar părea că dau un răspuns *de fond* la această întrebare. Centrele (O.C., C.C. și Consiliul) *au rupt* legăturile lor cu partidul, au zădărnicit aplicarea hotărîrilor Congresului al II-lea și convocarea Congresului al III-lea, au înșelat partidul în modul cel mai ordinar și au acaparat locșoarele lor în chip bonapartist. Cum mai poate fi vorba, în acest caz, de o existență legală a centrelor ? Oare un escroc care a înhățat niște bani printr-o poliță falsă poate fi considerat drept posesorul lor legal ?

Mi se pare ciudat că bolșevicii de la Zürich continuă încă să fie nedumeriți după ce chestiunea asta a fost atît de mult rumegată. Că centrele n-au vrut să se supună partidului e un

^{*} Vezi volumul de față, pag. 145—149. — *Nota red.*

^{**} Vezi volumul de față, pag. 115—126. — *Nota red.*

lucru pe deplin dovedit. Ce era să facem noi în acest caz ? Să convocăm Congresul al III-lea ? Ne-au înșelat și în această privință. Rămîne o singură soluție : să rupem cît *mai complet*, mai repede și mai categoric (în mod deschis, public) legăturile cu menșevicii, să convocăm un congres al nostru, cel de-al III-lea Congres al partidului, fără asentimentul centrelor și fără participarea lor, să începem *imediat* (fără a mai aștepta și hotărîrea acestui centru) să lucrăm cu centrele noastre de partid, cu redacția ziarului „Vpered“ și cu biroul din Rusia, ales de conferința din nord ⁷⁴.

Repet : centrele *s-au pus în afara* partidului. În cazul de față nu există cale de mijloc : ori ești pentru centre, ori ești pentru partid. E timpul să ne delimităm și, spre deosebire de menșevici, care au desfășurat pe ascuns o acțiune de scindare a partidului, să primim provocarea lor în mod deschis : da, sciziune, pentru că ați dus scindarea pînă la capăt. Da, sciziune, pentru că noi am epuizat *toate* mijloacele de tărgănare și de aminare a adoptării unei hotărîri *de partid* (prin Congresul al III-lea). Da, sciziune, pentru că pretutindeni meschinele ciorovăieli cu dezorganizatorii n-au făcut decît să provoace prejudicii cauzei. Din Petersburg ni se scrie : situația s-a îmbunătățit după sciziune, se poate lucra fără ciorovăială cu oamenii în care ai încredere. Oare nu-i clar acest lucru ? Jos cu bonapartiștii și dezorganizatorii !

Comunicați-mi dacă sînteți mulțumiți cu acest răspuns.

E necesar ca grupurile din străinătate ale majorității să se unească cît mai strîns între ele. Scrieți despre asta imediat celor de la Berna (Herrn Kazakow. Bäckereiweg, 1. Bern) ; ei s-au și apucat de treaba asta și sînt mai în măsură să vă răspundă decît mine. Trebuie să pornim la muncă cu mai multă energie. Întrețineți corespondența cu toate grupurile, fiți mai stăruitori în ce privește banii și materialele, înființați grupuri în noi localități etc.

Și noi am început să ne simțim mult mai bine de cînd am rupt definitiv legăturile cu minoritatea. Dorim din tot sufletul ca și dumneavoastră să vă descotorosiți cît mai repede de ea.

O strîngere de mînă de la al dumneavoastră, *N. Lenin*

P.S. Transmite din partea mea multe salutări speciale lui Meerson. Cum o mai duce? Se simte mai bine?

Sînt supărat pe Steiner; spuneți-i că ceea ce face ea e o porcărie: a promis că o să scrie de crăciun despre Nikolaev, și acum ne apropiem de sfîrșitul lunii ianuarie!!

Grupul de la Berna ia asupra lui inițiativa unirii bolșevicilor din străinătate; bineînțeles, sub conducerea biroului. Cereți acestui grup scrisoarea pe care ne-a trimis-o în legătură cu această problemă, precum și răspunsul grupului de la Geneva.

*Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin”, vol. V*

Se tipărește după manuscris

SCRISOARE CĂTRE E. D. STASOVA
 ȘI TOVARĂȘII DIN ÎNCHISOAREA
 DE LA MOSCOVA ⁷⁵

19. I. 1905.

Dragi prieteni ! Mi-a parvenit întrebarea dumneavoastră în legătură cu tactica ce trebuie adoptată la proces (Din scrisoarea lui Absolut și din bilețelul al cărui conținut „a fost transmis, cuvânt cu cuvânt“, printr-o persoană necunoscută). Absolut îmi scrie despre două puncte de vedere. În bilet se vorbește despre trei grupuri ; poate că este vorba de următoarele trei nuanțe, pe care încerc să le reconstitui : 1) A nu recunoaște legalitatea procesului și a-l boicota din capul locului. 2) A nu recunoaște legalitatea procesului și a nu lua parte la ancheta judiciară. Avocatul să fie angajat cu condiția ca să vorbească numai despre incompetența tribunalului din punct de vedere al dreptului abstract. În cuvântul de încheiere să se expună profession de foi * și să se ceară trimiterea procesului în fața curții cu juri. 3) Același lucru în ceea ce privește ultimul cuvânt. Procesul să fie folosit ca mijloc de agitație și, în acest scop, să se participe la ancheta judiciară cu ajutorul avocatului. Să se arate că procesul e ilegal și să se ceară chiar să fie citați martori (pentru a dovedi alibiul ** etc.).

Urmează întrebarea : trebuie numai să spui că ai convingeri social-democrate, sau să recunoști că ești membru al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia ?

Voi scrieți că e nevoie de o broșură în legătură cu această problemă. Eu n-aș considera că e oportun să scoatem chiar acum o asemenea broșură fără să ne putem referi la expe-

* — crez, program, expunere a concepției despre lume. — *Nota trad.*

** — nevinovăție, lipsă, aflare în alt loc. — *Nota trad.*

riența căpătată. Poate că în ziarul nostru, cu un prilej oarecare, vom atinge această problemă. Poate că vreunul dintre deținuți ar vrea să scrie un articolăș pentru ziar (de 5 000-8 000 de litere)? Acesta ar fi, poate, cel mai bun mijloc pentru angajarea unei discuții.

Personal nu mi-am format încă o părere cu totul precisă în această privință și aș prefera ca, înainte de a mă pronunța în mod categoric, să discut mai amănunțit cu tovarășii deținuți sau cu cei care au mai asistat la procese. Pentru a face începutul într-o asemenea discuție îmi voi expune punctul meu de vedere. După părerea mea, multe depind de *felul* cum se va desfășura acest proces. Adică de faptul că există sau nu vreo posibilitate de a-l folosi ca mijloc de agitație. Dacă există, atunci tactica nr. 1 nu e bună; dacă nu există, atunci ea poate fi folosită, dar și în acest caz numai după ce se va face o declarație și se va formula un protest deschis, precis și energic. Dacă există însă posibilitatea de a folosi procesul ca mijloc de agitație, atunci ar fi de dorit să se aplice tactica nr. 3. O cuvîntare care să expună profesion de foi este în general, după părerea mea, foarte indicată, foarte folositoare și, în majoritatea cazurilor, ar avea șanse să joace un rol agitatoric. În special cînd guvernul începe să se folosească de procese, social-democrații ar trebui să vorbească despre programul și tactica social-democrată. Se spune că nu este indicat să recunoști că ești membru de partid, și mai ales membru al unei organizații; e mai bine să te limitezi la o declarație în sensul că ești social-democrat din convingere. Cred că relațiile organizatorice trebuie să fie din capul locului eliminate din cuvîntări; adică să spui: din motive lesne de înțeles, nu voi vorbi despre relațiile mele organizatorice, dar sînt social-democrat și voi vorbi despre partidul *nostru*. O asemenea poziție ar prezenta două avantaje: se stabilește în mod precis și categoric că despre relațiile organizatorice nu se poate vorbi (adică nu poți spune dacă ai făcut parte din vreo organizație, din care anume etc.) și în același timp se vorbește despre partidul *nostru*. Acest lucru este necesar pentru ca cuvîntările rostite de social-democrați la proces să devină cuvîntări și declarații de partid, pentru ca agitația care se face cu acest prilej să fie de folos parti-

dului. Cu alte cuvinte : nu voi analiza relațiile mele organizatorice-formale, ci le voi trece sub tăcere ; formal, nu voi vorbi în numele vreunei organizații, dar ca social-democrat vă voi vorbi despre partidul *nostru*, și rog ca declarațiile mele să fie considerate pur și simplu ca o încercare de a expune concepțiile social-democrate care au fost promovate în întreaga *noastră* literatură social-democrată, în cutare broșuri, manifeste și ziare ale noastre.

În chestiunea avocatului. Avocații trebuie ținuți din scurt și puși sub stare de asediu, fiindcă acești canale intelectuale sînt adesea în stare să comită mari porcării. Trebuie să le pui dinainte în vedere : dacă tu, porc de cîine, îți vei permite cea mai mică necuviință sau manifestare de oportunism politic (să spui că socialismul n-a prins, că el este o aberație, că oamenii se lasă antrenați, că *social-democrații sînt împotriva violenței*, că doctrina și mișcarea lor au un caracter pașnic ș.a.m.d. sau altceva asemănător), atunci eu, acuzatul, te voi întrerupe chiar acolo pe loc, în public, te voi face ticălos, voi declara că renunț la o astfel de apărare ș.a.m.d. Și aceste amenințări să fie traduse în fapt. Să se ia numai avocați inteligenți, de ceilalți nu avem nevoie. Să li se atragă dinainte atenția că atribuția lor exclusivă este să critice și să-i „prindă cu minciuna” pe martori și pe procuror pe chestia controlării faptelor și a ticuirii acuzării, să discrediteze acele aspecte ale procesului care amintesc de „judecata lui Șemeaka”. Chiar un avocat liberal inteligent este foarte înclinat să spună sau să dea de înțeles că mișcarea social-democrată are un caracter pașnic, că rolul ei culturalizator a fost recunoscut pînă și de niște oameni ca Ad. Wagner etc. Toate tentativele de acest fel trebuie curmate din rădăcină. Juriștii sînt oamenii cei mai reacționari, cum a spus, pare-mi-se, Bebel. Fiecare să-și cunoască lungul nasului. Caută să fii numai jurist, ia în derîdere pe martorii acuzării și pe procuror, sau, cel mult fă o comparație între un astfel de proces și un proces la curtea cu juri într-o țară liberă, dar să nu te atingi de convingerile acuzatului, să nu îndrăznești să scoți o vorbă despre felul cum apreciezi tu convingerile și faptele lui. Pentru că tu, liberal meschin, ești atît de departe de înțelegerea acestor convingeri, încît, chiar lăudîndu-le, nu vei reuși să nu le vulga-

rezezi. Toate acestea, bineînțeles, pot fi spuse avocatului nu în felul lui Sobakevici, ci în mod delicat și conciliant, cu suplețea și prudența necesară. Dar este mai bine totuși să te temi de avocați și să nu te încrezi în ei, *mai ales* dacă vor spune că sînt social-democrați și membri de partid (conform paragrafului 1 din statutul nostru !)

Problema participării la ancheta judiciară se rezolvă, cred, prin angajarea unui avocat. Fiindcă a angaja un avocat înseamnă tocmai a participa la ancheta judiciară. Și de ce să nu participi, dacă în felul acesta poți să demaști pe martori și să faci agitație împotriva procesului? Bineînțeles, trebuie să fii foarte prudent și să nu cazi în tonul unei dezvinovățiri nelalocul ei, asta fără discuție! Cel mai bine este ca, încă *înainte* de a începe ancheta judiciară, la primele întrebări ale președintelui să declari: sînt social-democrat și vă voi arăta, în cuvîntarea mea, ce înseamnă acest lucru. În mod concret, rezolvarea problemei participării la ancheta judiciară depinde în întregime de următoarele împrejurări: să presupunem că ai fost dat de gol, că martorii spun adevărul, că întregul fond al acuzării se sprijină pe documente neîndoielnice. Atunci poate că nici nu mai are rost să participi la ancheta judiciară, și întreaga atenție trebuie îndreptată asupra cuvîntării principiale. Dacă, dimpotrivă, dovezile sînt precare, dacă agenții luați ca martori se încurcă și mint, atunci nu prea are rost să te lipsești de materialul agitatoric menit să demaște înscenarea procesului. Chestiunea depinde și de acuzați: dacă ei sînt peste măsură de istoviți, bolnavi, obosiți, dacă nu sînt deprinși cu „dezbaterele judiciare“ și nu sînt prea tari în dueluri verbale, atunci poate că e mai rațional să se renunțe la participarea la ancheta judiciară, să se facă o declarație în acest sens și să se dea toată atenția cuvîntării cu expunerea de principii, care e de dorit să fie dinainte pregătită. În orice caz, cuvîntarea în care se va arăta care sînt principiile, programul și tactica social-democrației, în care se va vorbi despre mișcarea muncitorească, despre țelurile socialismului și despre insurecție este lucrul cel mai important.

În încheiere, repet încă o dată: acestea sînt considerentele mele preliminare, care în nici un caz nu trebuie privite ca o încercare de rezolvare a problemei. Trebuie să așteptăm pînă

ce ne va arăta și experiența ceva. Iar în dobândirea acestei experiențe, tovarășii, în majoritatea cazurilor, vor trebui să țină seama de împrejurările concrete și să se lase călăuziți de *instinctul lor de revoluționari*.

Multe, multe salutări lui Kurtz, Ruben, Bauman și tuturor prietenilor. Nu vă descurajați ! La noi treburile au început să meargă bine. Am reușit, în sfârșit, să ne descotorosim de scandalagii. Am pus capăt tacticii retragerii. Acum sîntem în ofensivă. Comitetele din Rusia încep și ele să rupă orice legături cu dezorganizatorii. Am pus pe picioare ziarul nostru. Dispunem de un centru practic propriu (biroul). Au apărut două numere de ziar, iar zilele acestea (23.1.1905, stil nou) apare al treilea ⁷⁶. Sperăm să scoatem ziarul săptămînal. Vă doresc sănătate și voie bună ! ! Ne vom mai vedea noi, cu siguranță, și vom lupta în condiții mai bune decît în cele de intrigi și ciorovăieli de aici, de felul congreselor Ligii !

*Publicat pentru prima oară în 1924,
în revista „Proletarskaia Revoluția”
nr. 7 (30)*

Se tipărește după manuscris

GREVA DE LA PETERSBURG

Greva care a început la 3 ianuarie la uzinele „Putilov“ se transformă într-una din cele mai mărețe manifestări ale mișcării muncitorești. Informațiile noastre se limitează deocamdată la relatările ziarelor legale din Rusia și ale celor din străinătate. Dar și aceste relatări nu lasă să subziste nici o îndoială că greva a devenit de pe acum un eveniment politic de importanță uriașă.

Începutul ei a fost pur spontan. Una din ciocnirile dintre muncă și capital, care se repetă în mod permanent, s-a produs de data asta din cauza concedierii a patru muncitori de către administrația uzinei. Muncitorii, pătrunși de spirit de solidaritate, s-au ridicat împotriva acestei măsuri și au cerut reprimirea celor concediați. Mișcarea s-a întărit repede, antrenând și „Asociația muncitorilor ruși din fabrici și uzine“⁷⁷, și greva trece în faza următoare, superioară.

Asociația legală a muncitorilor a format obiectul unei deosebite atenții din partea zubatoviștilor. Și iată că mișcarea zubatovistă iese din cadrul ei ; inițiată de poliție în interesul poliției, în vederea sprijinirii absolutismului, a pervertirii conștiinței politice a muncitorilor, ea se îndreaptă împotriva absolutismului, se transformă într-o explozie a luptei proletare de clasă.

Social-democrații au arătat de mult că asemenea rezultate ale zubatovismului de la noi sînt inevitabile. Legalizarea mișcării muncitorești – spuneau ei – ne va aduce neapărat folos nouă, social-democraților. Ea va antrena în mișcare unele pături deosebit de înepoiate ale muncitorilor, va ajuta la tre-

zirea acelora dintre ei pe care un agitator socialist nu i-ar fi trezit așa de curînd și, poate, chiar niciodată. Iar odată atrași în mișcare, fiind interesați în tot ce privește soarta lor, muncitorii vor merge mai departe. Mișcarea muncitorească legală va fi doar o bază nouă, mai largă pentru mișcarea muncitorească social-democrată*.

Fără îndoială că tocmai așa s-au și petrecut lucrurile la Petersburg.

Două împrejurări au făcut ca mișcarea să capete o extindere deosebită: în primul rînd, momentul favorabil pentru lupta economică (guvernul are urgentă nevoie de executarea comenzilor Ministerului de Război și ale Ministerului Marinei); în al doilea rînd, înviorarea mișcării constituționaliste în cercurile liberale. Începînd cu greva pentru apărarea unor tovarăși concediați, muncitorii au trecut la formularea unor largi revendicări economice. Ei au cerut ziua de muncă de 8 ore, stabilirea unui salariu minimal (1 rublă pentru bărbați, 70 de copeici pentru femei), desființarea obligativității muncilor suplimentare (și retribuirea lor dublă), îmbunătățirea condițiilor sanitare și a asistenței medicale etc. Greva a început să devină generală.

Ziarele din străinătate cu data de sîmbătă 8 (21) ianuarie relatează că, chiar după informațiile oficiale primite din Rusia, și-au încetat lucrul 174 de uzine, fabrici și ateliere, cu un număr de 96 000 de muncitori.

Avem de-a face cu una din marile ciocniri dintre clasa proletarilor, în curs de formare, și dușmanii ei, ciocniri care lasă urme pentru vreme îndelungată.

Dar lucrurile nu s-au mărginit la revendicări economice. Mișcarea a început să capete un caracter politic. La această mișcare au încercat să participe (deși deocamdată, pe cît se pare, în foarte slabă măsură) și social-democrații locali. La uriașele întruniri muncitorești, la care au participat cîteva mii de oameni, au început să fie discutate revendicări politice și să se voteze rezoluții în favoarea libertății politice. Petiția întocmită de muncitori se împarte, după cum ni se comunică, în trei părți⁷⁸. Prima cuprinde revendicări de drepturi pen-

* Comp. „Ce-i de făcut?” de N. Lenin, pag. 86—88, (V. I. Lenin, Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 110—113. — Nota red.)

tru popor. A doua – măsuri de luptă pentru a scoate poporul din sărăcie. A treia – măsuri ce trebuie luate împotriva împilării muncii de către capital. Revendicările din prima parte sînt : inviolabilitatea persoanei, libertatea cuvîntului, a întrunirilor, a conştiinţei ; învăţămîntul elementar obligatoriu pe socoteala statului, participarea reprezentanţilor aleşi ai poporului la activitatea legislativă, egalitatea tuturor în faţa legii, responsabilitatea miniştrilor, desfiinţarea plăţilor de răscumpărare, credit ieftin, împărţirea treptată a pămînturilor statului către popor, impozit pe venit. (Dacă această relatare este exactă, ea arată – lucru extrem de interesant – cum se reflectă în mintea masei sau a conducătorilor ei puţin conştiinţi programul social-democraţilor.) Corespondentul ziarului englez „The Standard”⁷⁹ relatează că la 5 (18) ianuarie s-au ţinut trei întruniri (la una din ele au participat 4 000 de oameni, iar la alta 2 000) şi că au fost adoptate revendicări politice ca : 1) convocarea imediată a unei adunări constituante, aleasă prin vot universal ; 2) încetarea războiului ; 3) amnistie totală pentru deportaţii şi deţinuţii politici ; 4) libertatea presei şi a conştiinţei ; 5) libertatea de întrunire şi asociere. Ziarele din străinătate cu data de 8 (21) ianuarie publică informaţii în legătură cu demonstraţia care se pregăteşte pentru duminică 9 (22) ianuarie în faţa Palatului de iarnă, în cadrul căreia se va înmîna o petiţie „însuşi ţarului”. Deviza muncitorilor este : libertate sau moarte ! Delegaţi ai muncitorilor din Moscova şi din Libava pleacă la Petersburg.

Acestea sînt informaţiile, destul de reduse şi încă necontrolate, de care dispunem în momentul de faţă. Pe cît se vede, mişcarea n-a atins încă nici pe departe treapta ei superioară de dezvoltare, şi trebuie să aşteptăm desfăşurarea evenimentelor pentru a face o apreciere completă a celor petrecute. Ceea ce te izbeşte îndeosebi este trecerea uimitor de rapidă a mişcării de pe terenul pur economic pe cel politic, strînsa solidaritate şi imensa energie a zecilor şi sutelor de mii de proletari, şi toate acestea în ciuda faptului că influenţa conştiinţă a social-democraţilor lipseşte (sau este cu totul neînsemnată). Primitivismul concepţiilor socialiste, de care dau dovadă unii dintre conducătorii mişcării, viabilitatea credinţei naive în ţar, care se manifestă la unele elemente ale clasei muncitoare, nu diminuează, ci mai degrabă fac să sporească

importanța instinctului revoluționar, în plină creștere, al proletariatului. Protestul politic al clasei asuprite înaintate și energia ei revoluționară răzlesc prin toate barierele, atât prin cele exterioare – pe care le constituie interdicțiile polițienești –, cât și prin cele interioare – care se manifestă prin lipsa de dezvoltare și caracterul înapoiat al ideilor unor conducători. Activitatea social-democrației în cursul ultimilor zece ani și învățămintele mișcării muncitorești din această perioadă n-au întârziat să-și arate roadele, printr-o împrăștiere pe cele mai largi făgașe a ideii socialismului și a luptei politice. Proletariatul demonstrează în mod concret că pe arena mișcării politice din Rusia nu sînt două forțe (absolutismul și societatea burgheză), cum erau înclinați să creadă unii, din lașitate. Proletariatul ne arată forme cu adevărat superioare de mobilizare a forțelor de clasă revoluționare; asemenea mobilizări nu se fac, bineînțeles, în vederea participării la manifestări de importanță secundară dintr-o Dumă orășenească oarecare, ci în vederea unor mișcări de masă de felul demonstrației de la Rostov și al grevelor din sud din 1903. Și această mobilizare nouă și superioară a forțelor revoluționare ale proletariatului ne apropie cu pași uriași de ridicarea lui tot mai hotărîtă și mai conștientă la lupta împotriva absolutismului!

Scris la 8 (21) Ianuarie 1905

*Publicat la 24 (11) Ianuarie 1905,
în ziarul „Vpered” nr. 3*

*Se tipărește după textul
apărut în ziar*

REVOLUȚIE ÎN RUSIA ⁸⁰

Geneva, 10 (23) ianuarie.

Clasa muncitoare, care multă vreme părea că stă la o parte de mișcarea opoziționistă burgheză, și-a ridicat glasul. Cu o repeziciune amețitoare, masele largi muncitorești au ajuns din urmă pe tovarășii lor înaintați, social-democrații conștienți. În aceste zile, mișcarea muncitorească din Petersburg a înaintat într-adevăr cu pași de șapte poște. Revendicărilor economice le iau locul revendicări politice. Greva devine generală și se transformă într-o demonstrație de proporții nemaiauzite; prestigiul țarului se năruie pentru totdeauna. Incepe insurecția. Forță contra forță. Luptele de stradă sînt în toi, se înalță baricade, răsună salvele de pușcă și bubuie tunurile. Curg șuvoaie de sînge, se încinge războiul civil pentru libertate. Moscova și Sudul, Caucazul și Polonia sînt gata să se alăture proletariatului din Petersburg. Lozinca muncitorilor a devenit: moarte sau libertate!

Ziua de azi și cea de mâine vor hotărî multe. Situația se schimbă de la o oră la alta. Telegraful aduce știri care îți taie răsufarea, și orice cuvinte par acum palide în comparație cu evenimentele pe care le trăim. Fiecare trebuie să fie gata să-și facă datoria de revoluționar și de social-democrat.

Trăiască revoluția!

Trăiască proletariatul răsculat!

DEMOCRAȚIA MUNCITOREASCĂ ȘI DEMOCRAȚIA BURGHEZĂ

Problema care trebuie să fie atitudinea social-democrației sau a democrației muncitorești față de democrația burgheză este veche și totuși veșnic nouă. Este veche pentru că a fost pusă chiar din momentul în care a luat naștere social-democrația. Bazele ei teoretice au fost lămurite încă în primele opere ale literaturii marxiste, în „Manifestul Partidului Comunist” și în „Capitalul”. Este veșnic nouă pentru că fiecare pas în dezvoltarea oricăreia dintre țările capitaliste are ca rezultat o îmbinare deosebită, originală, de diferite nuanțe ale democrației burgheze și de diferite curente în mișcarea socialistă.

Și la noi, în Rusia, această problemă veche a devenit deosebit de nouă în momentul de față. Pentru a înțelege mai bine cum este pusă ea astăzi, vom începe cu o mică incursiune în istorie. Vechiul narodnicism revoluționar rus se situa pe un punct de vedere utopic, semianarhist. Pentru el țărănul din obște era un socialist gata format. Îndărătul liberalismului societății culte ruse, vechii narodnici revoluționari vedeau clar aspirațiile burgheziei ruse. Ei negau importanța luptei pentru libertate politică, în care vedeau o luptă pentru crearea de instituții avantajoase burgheziei. Narodvoliștii au făcut un pas înainte, trecând la lupta politică, dar n-au reușit s-o lege de socialism. Modul net socialist de a pune problema a fost de-a binelea întunecat când credința, din ce în ce mai slabă, în caracterul socialist al obștei noastre a început să fie

înnoită cu teorii în spiritul celei emise de d-l V.V., în care e vorba de caracterul fără clasă, neburghez al intelectualității democrate ruse. Aceasta a dus la situația că narodnicismul, care înainte respingea în mod categoric liberalismul burghez, a început, treptat, să se contopească cu el într-un singur curent narodnic liberal. Esența burghezo-democratică a mișcării intelectuale ruse, începînd cu forma ei cea mai moderată, culturalistă, și terminînd cu cea mai extremistă, revoluționar-teroristă, a început să iasă tot mai mult la iveală o dată cu apariția și dezvoltarea ideologiei proletare (a social-democrației) și a mișcării muncitorești de masă. Dar creșterea acesteia din urmă a fost însoțită de o sciziune în rîndurile social-democraților. A ieșit limpede la iveală că în rîndurile social-democrației există două aripi, una revoluționară și alta oportunistă, prima exprimînd tendințele proletare, iar a doua pe cele intelectualiste ale mișcării noastre. Marxismul legal ⁸¹ s-a dovedit cunînd a fi în realitate „o oglindire a marxismului în literatura burgheză“ ⁸² și, prin oportunismul bernsteinist, a ajuns de-a dreptul la liberalism. „Economistii“ din rîndurile social-democrației, pe de o parte, se lăsau cucerți de concepția semianarhistă a unei mișcări pur muncitorești, considerînd că sprijinirea opoziției burgheze de către socialiști constituie o trădare a punctului de vedere de clasă și declarînd că în Rusia democrația burgheză este o fantomă *. Pe de altă parte, economistii de cealaltă nuanță, lăsîndu-se antrenati de aceeași mișcare pur muncitorească, reproșau social-democraților revoluționari că ignorează lupta socială împotriva absolutismului, pe care o duc liberalii, zemții și culturaliștii noștri **.

Vechea „Iskră“ a vorbit de unele elemente ale democrației burgheze, existente în Rusia, într-o vreme cînd mulți nu le vedeau încă. Ea a cerut sprijinirea acestei democrații de către proletariat (vezi „Iskra“ nr. 2, despre sprijinirea mișcării stu-

* Vezi broșura „Două congrese“ (pag. 32), editată de „rabocedeliști“ și îndreptată împotriva „Iskrei“.

** Vezi „suplimentul special al revistei «Rabocedaia Mîs!»“ din septembrie 1899.

dentești *; nr. 8, despre congresul ilegal al zemstvelor; nr. 16, despre mareșalii liberali ai nobilimii **; nr. 18***, despre frământările din sînul zemstvelor **** și altele). Ea a subliniat în permanență caracterul de clasă, burghez al mișcării liberale și radicale, spunînd osvobojdeniștilor care șovăiau: „Ar fi timpul să înțelegeți adevărul foarte simplu că pentru a duce o luptă comună reală (iar nu verbală) împotriva dușmanului comun este nevoie de o participare efectivă la luptă, de o efectivă unitate de luptă, și nu de politicianism, de ceea ce defunctul Stepneak a denumit cîndva autociuntire și auto-camuflare, de minciuna convențională a unei recunoașteri diplomatice reciproce. În cazurile cînd lupta dusă de social-democrații germani împotriva reacțiunii militare-polițienești și feudale-clericale devenea într-adevăr comună cu lupta vreunui adevărat partid care se sprijinea pe o anumită clasă a poporului (de pildă pe burghezia liberală), unitatea de acțiune se statornicea fără nici o frazeologie pe tema unei recunoașterii reciproce“ (nr. 26 *****).

Modul cum pune aici problema vechea „Iskră“ ne duce direct la actualele controverse pe tema atitudinii social-democraților față de liberali. După cum se știe, aceste controverse au început încă de la Congresul al doilea, care a adoptat două rezoluții, una corespunzînd punctului de vedere al majorității (rezoluția propusă de Plehanov), iar cealaltă punctului de vedere al minorității (rezoluția propusă de Starover). Prima rezoluție definește în mod exact caracterul de clasă al liberalismului ca mișcare a burgheziei și pune pe primul plan sarcina de a explica proletariatului caracterul antirevo-

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 382—387. — *Nota red.*

** Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 260—266. — *Nota red.*

*** Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 341—349. — *Nota red.*

**** Profit de ocazie pentru a-mi exprima sincera mea recunoștință față de Starover și Plehanov, care s-au apucat de o treabă extrem de utilă: aceea de a descoperi cine sînt autorii articolelor nesemnate din vechea „Iskră“. Să sperăm că vor duce treaba asta pînă la capăt; vom avea un material extrem de caracteristic pentru aprecierea cotiturii spre rabocedism, operată de noua „Iskră“.

***** Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 40—41. — *Nota red.*

luționar și antiproletar al principalei orientări liberale (osvojbodenismul). Recunoscînd că este necesar ca proletariatul să sprijine democrația burgheză, această rezoluție nu alunecă spre o recunoaștere reciprocă în stil politicianist, ci, procedînd în spiritul vechii „Iskre“, reduce totul la necesitatea unei lupte comune; „în măsura în care burghezia este revoluționară sau numai opoziționistă în lupta ei împotriva țarismului“, social-democrații „trebuie s-o sprijine“.

Rezoluția lui Starover, dimpotrivă, nu ne prezintă o analiză de clasă a liberalismului și democratismului. Această rezoluție e plină de deziderate pioase; ea elaborează condiții de înțelegere cît se poate de bune și de exigente, dar, din păcate, fictive, *verbale*: liberalii sau democrații trebuie să *declare* cutare lucru, să nu formuleze cutare *revendicări*, să facă din cutare lucru o *lozincă* a lor. Ca și cum istoria democrației burgheze de pretutindeni n-ar fi pus în gardă pe muncitori împotriva încrederii în declarații, revendicări și lozinci! Ca și cum istoria nu ne-ar oferi sute de exemple cînd democrații burghezi au arborat nu numai lozinca libertății depline, dar și pe aceea a egalității, a socialismului, fără ca prin aceasta să înceteze a fi democrați burghezi și contribuind astfel și mai mult la „întunecarea“ conștiinței proletariatului! Aripa intelectuală a social-democrației vrea să lupte împotriva acestei întunecări punînd democraților burghezi condiții menite să asigure neîntunecarea! Aripa proletară luptă printr-o analiză a conținutului de clasă al democratismului. Aripa intelectuală caută să ajungă la stabilirea unor condiții de înțelegere pur verbale. Aripa proletară cere o luptă comună efectivă. Aripa intelectuală născocoște criteriul unei burghezii bune, înțelegătoare, cu care merită să ajungi la o înțelegere. Aripa proletară nu așteaptă nici un fel de bunătate din partea burghezicii, dar sprijină orice burghezie, chiar și pe cea mai rea, *în măsura în care ea luptă în mod efectiv împotriva țarismului*. Aripa intelectuală alunecă pe o poziție negustorească: dacă vă situați alături de social-democrați, și nu alături de socialiștii-revoluționari, sîntem de acord să ajungem la o înțelegere împotriva dușmanului comun;

altfel nu sîntem de acord. Aripa proletară se situează pe punctul de vedere al utilității : vă sprijinim numai dacă avem certitudinea că vom putea da cu mai multă iscusință o lovitură cît de mică dușmanului nostru.

Toate deficiențele rezoluției lui Starover au ieșit la iveală încă de la primul ei contact cu realitatea. Un asemenea contact l-a constituit faimosul plan „de mobilizare de tip superior“ – întocmit de redacția noii „Iskre“ – în legătură cu raționamentele principiale din nr. 77 (articolul de fond : „Democrații la răscruce de drumuri“) și nr. 78 (foiletonul lui Starover). Despre plan s-a mai vorbit în broșura lui Lenin, iar asupra raționamentelor va trebui să ne oprim acum.

Principala valoare (sau, mai exact, lipsă de valoare) a acestor raționamente ale noii „Iskre“ constă în deosebirea pe care o face ea între zemiți și democrația burgheză. Această deosebire trece ca un fir roșu prin ambele articole, și un cititor atent va vedea că în locul termenului democrație burgheză, și o dată cu el, sînt folosiți, cu sens echivalent, termenii : democrație, intelectualitate radicală (sic !), democrație în formație, democrație intelectuală. Această deosebire este ridicată de noua „Iskră“, cu modestia care o caracterizează, la rangul de mare descoperire, de concepție originală, pe care bietului Lenin „nu i-a fost dat s-o înțeleagă“. Această deosebire este direct legată de noua metodă de luptă, despre care am auzit atît de multe și de la Troțki și direct de la redacția „Iskrei“, și anume că liberalismul de zemstvă este „bun doar pentru a fi biciuit cu scorpioni“, iar democrația intelectuală este bună pentru o înțelegere cu noi. Democrația trebuie să acționeze independent, ca o forță de sine stătătoare. „Liberalismul rus, care a fost lipsit de partea lui istoricește necesară, de nervul lui motor (auzi ! auzi !), de jumătatea lui burghezo-democratică, este bun doar pentru a fi biciuit cu scorpioni“. În concepția leninistă „despre liberalismul rus nu și-au găsit loc elemente sociale asupra cărora social-democrația să-și poată exercita vreodată (!) influența ei ca avangardă a democrației“.

Așa se prezintă noua teorie. Ca toate teoriile noi ale „Iskrei“ de astăzi, ea reprezintă o confuzie totală. În primul

rînd, este neîntemeiată și ridicolă pretenția că ei îi revine prioritatea în descoperirea democrației intelectuale. În al doilea rînd, e greșită deosebirea care se face între liberalismul de zemstvă și democrația burgheză. În al treilea rînd, este nefondată părerea că intelectualitatea poate deveni o forță de sine stătătoare. În al patrulea rînd, nu este justă afirmația că liberalismul de zemstvă (fără jumătatea „burghezo-democratică“) este bun doar pentru a fi biciuit etc. Să analizăm toate aceste puncte.

Se face afirmația că Lenin a ignorat apariția democrației intelectuale și a celui de-al treilea element.

Să deschidem revista „Zarea“ nr. 2-3 și să aruncăm o privire chiar asupra „Cronicii interne“, de care e vorba în foiletonul lui Starover. Citim *titlul capitolului al treilea*: „Al treilea element“ *. Răsfoim acest capitol și vedem că e vorba despre „creșterea numerică și influența tot mai mare a medicilor, tehnicienilor etc. din serviciul zemstvelor“, despre „îndărătnica dezvoltare economică care creează nevoia de intelectuali, al căror număr e în continuă creștere“, despre „inevitabilitatea conflictelor dintre acești intelectuali și birocrație și trăgătorii de sfori din zemstve“, despre „caracterul cu adevărat epidemic al acestor conflicte în ultima vreme“; aflăm că „absolutismul nu se împacă de loc cu interesele intelectualității în general“ și citim *chemarea directă* a acestor elemente „sub steagul“ social-democrației...

Nu-i așa că-i bine? Democrația intelectuală, de curînd descoperită, și necesitatea chemării ei sub steagul social-democrației au fost „descoperite“ de perfidul Lenin încă de *acum trei ani!*

Pe atunci, bineînțeles, nu se descoperise încă opoziția dintre zemți și democrația burgheză. Dar a vorbi despre o asemenea opoziție este tot atît de inteligent ca și cum ai spune: gubernia Moscovei și teritoriul imperiului rus. Zemții cenzi-tari și mareșalii nobilimii sînt *democrați* în măsura în care se ridică împotriva absolutismului și iobăgiei. Democratismul lor este mărginit, îngust și inconsecvent, după cum mărginit,

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 5, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 328-336. — Nota red.

îngust și inconsecvent este într-o măsură mai mare sau mai mică întregul democratism burghez. Articolul de fond din nr. 77 al „Iskrei“ analizează liberalismul nostru, împărțindu-l în următoarele grupuri : 1) moșierii iobăgiști ; 2) moșierii liberali ; 3) intelectualitatea liberală, care este pentru o constituție cenzitară, și 4) extrema stîngă – intelectualitatea democratică. Această analiză este incompletă și confuză, deoarece pune laolaltă împărțirea intelectualilor cu împărțirea diferitelor clase și grupuri ale căror interese le exprimă intelectualii. În afară de interesele unei largi pături de moșieri, democratismul burghez rus reflectă interesele masei de negustori și industriași, în special ale celor mijlocii și mici, precum și (ceea ce e deosebit de important) ale masei de proprietari mai mari și mai mici din rîndurile țărănimii. Ignorarea acesteia – celei mai largi – pături a democrației burgheze ruse constituie prima lacună în analiza „Iskrei“. A doua lacună o constituie scăparea din vedere a faptului că nu întîmplător, ci în mod necesar, intelectualitatea democratică rusă, prin poziția ei politică, se împarte în trei curențe : osvobojenist, socialist-revoluționar și social-democrat. Toate aceste curențe au în urma lor o istorie îndelungată și fiecare din ele exprimă (cu precizia care e cu putință în condițiile unui stat absolutist) punctul de vedere al ideologilor moderați și revoluționari ai democrației burgheze și punctul de vedere al proletariatului. Nu e nimic mai curios decît piosul deziderat exprimat de noua „Iskră“ : „democrația trebuie să acționeze ca o forță de sine stătătoare“, în timp ce chiar alături democrația este identificată cu intelectualitatea radicală. Noua „Iskră“ a uitat că intelectualitatea radicală sau democrația intelectuală, care a devenit „o forță de sine stătătoare“, este la noi tocmai „partidul socialiștilor-revoluționari“ ! O altă „extremă stîngă“ nici nu putea să aibă intelectualitatea noastră democratică. Dar e de la sine înțeles că despre forța de sine stătătoare a unei asemenea intelectualități se poate vorbi numai în sensul ironic sau bombist al cuvîntului. A sta pe poziția democrației burgheze și a coti la stînga de „Osvobojenie“ înseamnă a coti spre socialiștii-revoluționari, și nimic mai mult.

În sfârșit, și mai puțin rezistă criticii ultima descoperire nouă făcută de noua „Iskră“, care spune că „fără jumătatea lui burghezo-democratică“ liberalismul este bun doar pentru a fi biciuit cu scorpioni, că „e mai rațional ca ideea hegemoniei să fie aruncată peste bord“ dacă n-ai cui să te adresezi în afară de zești. Orice liberalism merită să fie sprijinit de social-democrație în măsura în care luptă în mod efectiv împotriva absolutismului. Tocmai prin acest sprijin acordat de singurul democrat consecvent pînă la capăt, adică de proletariat, tuturor democrațiilor inconsecvenți (adică burghezi) se înfăptuiește ideea hegemoniei. Numai concepția mic-burgheză, negustorească asupra hegemoniei vede esența acesteia în înțelegere, în recunoaștere reciprocă, în condiții verbale. Din punct de vedere proletar, hegemonia într-un război o deține acela care luptă cu mai multă energie decît toți și care profită de orice prilej pentru a da o lovitură dușmanului; acela al cărui cuvînt nu e în discordanță cu fapta și care, de aceea, este conducătorul ideologic al democrației și critică orice inconsecvență *. Greșește amarnic noua „Iskră“ dacă își închipuie că inconsecvența este o însușire morală, și nu politică-economică, a democrației burgheze, dacă își închipuie că se poate găsi și trebuie găsită o măsură a inconsecvenței *pînă la* care liberalismul să merite doar scorpioni și *dincolo* de care el să merite să încheie înțelegeri cu el. Asta înseamnă tocmai „a stabili dinainte măsura ticăloșiei admisibile“. Într-adevăr, reflectați mai atent asupra sensului următoarelor cuvinte: a pune drept condiție pentru o înțelegere cu grupurile opoziționiste ca ele să recunoască votul universal, egal, direct și secret înseamnă „a le servi un reactiv infailibil al revendicării noastre, hîrtia de turnesol a democratismului, și a pune în balanța calculelor lor politice întreaga valoare a sprijinului proletar“ (nr. 78). Cît de frumos sună toate astea și cît de mult ai vrea să-i spui lui Starover, autorul acestor vorbe frumoase: prietene, Arcadii Nikolaevici,

* Notă pentru un neiskrist perspicace. Ni se va obiecta, poate, că lupta energică a proletariatului, *fără nici un fel de condiții*, va duce la folosirea *roadelor* victoriei de către burghezie. La această obiecție vom răspunde prin întrebarea: ce altă garanție decît forța de sine stătătoare a proletariatului putem avea că vor fi respectate condițiile puse de proletariat?

încetează, te rog, cu astfel de vorbe ! D-l Struve a anulat cu o singură trăsătură de condei reactivul infailibil al lui Starover cînd a înscris în programul „Uniunii eliberării“ votul universal. Și același Struve nu o dată ne-a dovedit în mod concret că pentru liberali toate aceste programe nu sînt decît simple peticе de hîrtie, nu de turnesol, ci de hîrtie obișnuită, deoarece pentru un democrat burghez e o nimica toată să scrie azi una, iar mîine alta. Această însușire este caracteristică și pentru mulți intelectuali burghezi care trec la social-democrație. Întreaga istorie a liberalismului european și a celui rus ne oferă sute de exemple de nepotrivire între vorbă și faptă, și tocmai de aceea e atît de naivă tendința lui Starover de a născoci reactivi infailibili de hîrtie.

Această tendință naivă îl duce pe Starover și la năstrușnica idee că a sprijini, în lupta lor împotriva țarismului, pe burghezii care nu sînt de acord cu introducerea votului universal înseamnă „a reduce la zero ideea votului universal“ ! Poate că Starover ne va mai scrie încă un frumos * foileton în care să ne demonstreze că, sprijinindu-i pe monarhiști în lupta lor împotriva absolutismului, reducem la zero „ideea“ de republică. Nenorocirea este că gîndirea lui Starover se învîrte neputincioasă în cadrul condițiilor, lozincilor, revendicărilor, declarațiilor și scapă din vedere unicul criteriu real : gradul de participare efectivă la luptă. Din această cauză, în practică se ajunge în mod inevitabil la o prezentare în culori favorabile a intelectualității radicale, făcîndu-se afirmația că este posibilă „o înțelegere“ cu ea. Intelectualii, ca să-și

* Încă o mică mostră de proză de-a lui Arcadii Nikolaevici al nostru : „Oricine a avut prilejul, în ultimii ani, să urmărească viața socială a Rusiei n-a putut, fără îndoială, să nu observe o tot mai puternică atracție democratică spre ideea — despuiată de toate învelișurile ideologice, de orice rămășițe ale trecutului istoric și cu nimic înfrumusețată — a libertății constituționale. Această atracție a fost, în felul său, rezultatul unui îndelung proces de schimburi moleculare în mediul democrației, de metamorfoze ovidiene ale ei, care, prin împetrișirea lor caleidoscopică, au trezit timp de două decenii atenția și interesul unui întreg șir de generații“. Din păcate, această afirmație nu corespunde adevărului, deoarece ideea de libertate nu este despuiată, ci, dimpotrivă, este împoțonată cu idealism de filozofii cei mai noi ai democrației burgheze (Bulgakov, Berdeaev, Novgorodțev și alții. Vezi „Probleme ale idealismului“ și „Novii Puti“ ⁸³). E, de asemenea, regretabil că toate aceste peștrițe, caleidoscopice metamorfoze ovidiene ale lui Starover, Troțki și Martov sînt străbătute de o despuiată înclinație spre frazeologie.

bată joc de marxism, susțin că ei sînt „nervul motor“ (nu slugile flecare ?) al liberalismului. Radicalii francezi și italieni sînt priviți ca niște oameni cărora le sînt străine revendicările antidemocratice sau antiproletare, deși oricine știe că acești radicali și-au trădat în nenumărate rînduri programele lor și au căutat să întunece conștiința proletariatului, și deși în același număr (78) al „Iskrei“, în pagina următoare (7), stă scris că monarhiștii și republicanii din Italia s-au dovedit a fi „miși în lupta împotriva socialismului“. Despre rezoluția adoptată de intelectualii din Saratov (societatea sanitară) cu privire la necesitatea ca reprezentanții întregului popor să participe la activitatea legislativă se vorbește ca de o „adevărată voce (!!) a democrației“ (nr. 77). Planul practic de participare a proletarilor la campania zemstvelor este însoțit de sfatul de „a încheia într-un fel oarecare o înțelegere cu reprezentanții aripii stîngi a burgheziei opoziționiste“ (faimoasa înțelegere cu privire la necesitatea de a nu provoca panică). La întrebarea lui Lenin : ce s-a făcut cu faimoasele condiții de înțelegere formulate de Starover, redacția noii „Iskre“ a răspuns :

„Aceste condiții trebuie să fie întotdeauna prezente în memoria membrilor de partid, iar ei, știind care sînt singurele condiții pe baza cărora partidul acceptă să încheie în mod oficial înțelegeri politice cu partidul democrat, sînt moralmente obligați să facă și în înțelegerile particulare, de care e vorba în scrisoare, o riguroasă distincție între reprezentanții de nădejde ai opoziției burgeze — adevărații democrați — și profitorii liberali“*.

Din treaptă în treaptă. Pe lîngă înțelegerea de partid (singura admisibilă, potrivit rezoluției lui Starover) au fost și înțelegeri particulare în diferite orașe. Pe lîngă înțelegerile formale au fost și înțelegeri morale. Simpla recunoaștere verbală a „condițiilor“ și a obligativității lor „morale“ s-a dovedit suficientă pentru a trece drept „democrat adevărat“ și „de nădejde“, cu toate că și un copil ar înțe-

* Vezi cea de-a doua „Scrisoare către organizațiile de partid“, adresată de redacție și editată tot în mod conspirativ („numai pentru membrii de partid“), cu toate că nu conține nimic conspirativ. Este extrem de instructivă o comparație între acest răspuns al întregii redacții și broșura „conspirativă“ a lui Plehanov : „Despre tactica noastră față de lupta burgheziei liberale împotriva țarismului“ (Geneva. 1905. Scrisoare către Comitetul Central. Numai pentru membrii de partid). Asupra ambelor acestor scrieri sperăm să revenim.

lege că zeci și sute de palavragii din zemstve ar face orice declarații verbale, ar da asigurări chiar pe cuvântul de onoare de radical că sînt socialiști, numai să-i liniștească pe social-democrați.

Hotărît lucru, proletariatul nu va accepta acest joc de-a lozincile, declarațiile și înțelegerile. El nu va uita niciodată că democrații burghezi nu pot fi democrați de nădejde. El va sprijini democrația burgheză nu pe baza unor tranzacții cu ea avînd ca obiect să împiedice provocarea de panică, nu pe baza încrederii în statornicia ei, ci o va sprijini numai atunci cînd - și în măsura în care - ea va lupta în mod efectiv împotriva absolutismului. Un asemenea sprijin este necesar în interesul atingerii scopurilor social-revoluționare de sine stătătoare ale proletariatului.

„Vpered” nr. 3
din 24 (11) ianuarie 1905

Se tipărește după manuscris

DE LA NARODNICISM LA MARXISM

PRIMUL ARTICOL

Deunăzi un ziar legal și-a exprimat părerea că nu este acum momentul să fie scoase la iveală „contradițiile“ de interese dintre diferitele clase care se ridică împotriva absolutismului. Această părere nu este nouă. O întâlnim în coloanele revistei „Osvobojdenie“ și ale ziarului „Revoluționnaia Rossiia“, bineînțeles cu unele rezerve sau altele. E firesc ca o asemenea părere să domine în rândurile reprezentanților democrației burgheze. Cît despre social-democrați, trebuie spus că în rândurile lor nu pot exista două păreri în această problemă. Lupta comună dusă de proletariat și de burghezie împotriva absolutismului nu trebuie și nu poate să-i facă pe proletari să uite că între interesele lor și acelea ale claselor avute există o opoziție ostilă. Iar lămurirea acestei opoziții cere în mod necesar să fie lămurite profundele deosebiri existente între concepțiile diferitelor orientări. De aici, bineînțeles, nu rezultă cîtuși de puțin că trebuie să renunțăm la înțelegerile temporare pe care Congresul al doilea al partidului nostru a considerat că social-democrații le pot încheia cu partizanii altor orientări, și anume cu socialiștii-revoluționari și cu liberalii.

Social-democrații îi consideră pe socialiștii-revoluționari drept reprezentanți ai fracțiunii de extremă stîngă a democrației noastre burgheze. Socialiștii-revoluționari se arată indignați împotriva acestei păreri, în care nu văd altceva decît detestabila tendință de a-și înjosi adversarul și de a-i pune la îndoială sinceritatea intențiilor și buna-credință. În realitate însă, o asemenea părere n-are nimic comun cu nici un

fel de suspiciuni, ea nefiind altceva decît o caracterizare marxistă a originii de clasă și a caracterului de clasă al concepțiilor socialiștilor-revoluționari. Cu cît aceștia își expun mai limpede și mai precis concepțiile lor, cu atît se confirmă mai mult caracterizarea marxistă a concepțiilor lor. Un interes cu totul deosebit prezintă, în această privință, proiectul de program al partidului socialist-revoluționar, care a apărut în „Revoluționaia Rossia“ nr. 46.

Acest proiect reprezintă un însemnat pas înainte nu numai sub raportul unei mai mari clarități în expunerea de principii. Se constată un progres și în ce privește conținutul principiilor, și anume un progres de la narodnicism la marxism, de la democratism la socialism. Roadele criticii noastre îndreptate împotriva socialiștilor-revoluționari sînt vizibile: critica i-a făcut să sublinieze cu deosebită tărie bunele lor intenții socialiste și concepțiile lor comune cu marxismul. Cu atît mai limpede ies în evidență trăsăturile concepțiilor vechi, narodniciste, vag democratice. Dacă cineva ne-ar reproșa că ne contrazicem (prin faptul că, pe de o parte, recunoaștem bunele intenții socialiste ale socialiștilor-revoluționari, iar pe de altă parte caracterizăm natura lor socială ca fiind burghez-democratică), i-am aminti că încă în „Manifestul Comunist“ au fost analizate diverse modele nu numai de socialism mic-burghez, dar și de socialism burghez. Bunele intenții ale cuiva de a fi socialist nu exclud posibilitatea ca el să fie în fond un democrat burghez.

Trei trăsături fundamentale ale concepției despre lume a socialiștilor-revoluționari apar în fața noastră cînd examinăm acest proiect. În primul rînd, corectările teoretice aduse marxismului. În al doilea rînd, o rămășiță a narodnicismului în concepțiile asupra țărănimii muncitoare și a problemei agrare. În al treilea rînd, aceeași rămășiță a concepțiilor narodniciste cu privire la caracterul, chipurile, neburghez al apropiatei revoluții în Rusia.

Am spus : *corectări* aduse marxismului. Și tocmai așa stau lucrurile. Întreaga desfășurare principală a ideilor, întregul schelet al programului dovedește victoria marxismului asupra narodnicismului. Acesta continuă totuși să trăiască (cu ajutorul injecțiilor de revizionism de ultimă modă), dar numai

sub forma unor „rectificări“ parțiale aduse marxismului. Luați, bunăoară, principala corectare teoretică de ordin general : teoria raportului favorabil și nefavorabil dintre laturile pozitive și cele negative ale capitalismului. Această corectare, în măsura în care nu se reduce la o simplă confuzie, nu este altceva decît o introducere în marxism a vechiului subiectivism rus. A recunoaște acțiunea istorică „creatoare“ a capitalismului, care socializează munca și creează o „forță socială“ capabilă să transforme societatea, și anume forța proletariatului, înseamnă a o rupe cu narodnicismul și a trece la marxism. Se consideră că teoria socialismului are la bază dezvoltarea obiectivă a economiei și a împărțirii în clase. S-a făcut următoarea corectare : „în unele ramuri ale industriei, dar mai ales în agricultură, și în țări întregi“ raportul dintre laturile pozitive și cele negative ale capitalismului „devine (așa va să zică !) din ce în ce mai puțin favorabil“. Aceasta nu este altceva decît o repetare a celor spuse de Hertz și David, de Nik.-on și V. V., cu întreaga lui teorie a „destinelor capitalismului în Rusia“, care (destine) prezintă, după el, un caracter special. Starea de înapoiere a Rusiei în general și a agriculturii ruse în special nu mai apare ca o stare de înapoiere a *capitalismului*, ci ca o dezvoltare specifică menită să justifice teoriile înapoiate. Alături de concepția materialistă a istoriei apare străvechea concepție despre intelectuali, care ar fi în stare să aleagă căi mai mult sau mai puțin favorabile pentru patrie și să devină judecători – situați în afara claselor – ai capitalismului, și nu exponenți ai clasei care ia naștere tocmai ca rezultat al distrugerii vechilor forme de către capitalism. Într-o manieră pur narodnică se scapă din vedere că în Rusia exploatarea capitalistă îmbracă forme deosebit de odioase datorită existenței unor rămășițe ale relațiilor precapitaliste.

Și mai limpede apare teoria narodnicistă în raționamentele care se referă la țărănime. În întregul proiect sînt folosite fără nici un discernămint cuvintele : oamenii muncii, cei exploatați, clasa muncitoare, masa muncitoare, clasa celor exploatați, clasele celor exploatați. Dacă autorii proiectului ar reflecta cît de cît măcar asupra acestei ultime expresii (clasele), care le-a scăpat fără să vrea, ar înțelege că în orin-

duirea capitalistă muncesc și sînt exploatați nu numai proletarii; dar și micii burghezi. Despre socialiștii-revoluționari de la noi trebuie să spunem același lucru pe care l-am spus despre narodnicii legali : lor le-a revenit onoarea de a descoperi un capitalism nemaiîntîlnit în lumea asta, care să fie lipsit de mica burghezie. Ei vorbesc despre țărănimea muncitoare, dar închid ochii asupra faptului stabilit, studiat, dovedit, descris, îndelung rumegat că astăzi la noi, în rîndurile acestei țărănimi muncitoare, predomină în mod categoric burghezia țărănească, că țărănimea înstărită, care fără îndoială are dreptul să se numească muncitoare, nu o scoate totuși la capăt fără să angajeze lucrători și deține în mâinile ei încă de pe acum mai mult de jumătate din forțele de producție ale țărănimii.

Foarte ciudată din acest punct de vedere ni se pare sarcina pe care și-o pune în programul său minimum partidul socialiștilor-revoluționari : aceea de „a folosi în interesul socialismului și al luptei împotriva principiului proprietății burgheze concepțiile, tradițiile și formele de viață ale țărănimii ruse, atît cele bazate pe munca în obște cît și cele bazate pe muncă în general, și îndeosebi concepția despre pămînt privit ca un bun comun al tuturor celor ce muncesc“. La prima vedere, această sarcină pare a fi o repetare cu totul inofensivă, pur academică a unor utopii despre obște care au fost de mult infirmate de teorie și de viață. În realitate însă, în fața noastră se ridică o problemă politică vitală pe care revoluția rusă promite s-o rezolve într-un viitor apropiat: cine pe cine va folosi ? Intelectualitatea revoluționară, care se crede socialistă, va folosi în interesul luptei împotriva principiului proprietății burgheze concepțiile bazate pe muncă ale țărănimii ? Sau țărani proprietari burghezi și totodată muncitori vor face uz de frazeologia socialistă a intelectualității democrat-revoluționare în interesul luptei împotriva socialismului ?

Noi credem că (împotriva voinței și conștiinței oponenților noștri) se va realiza cea de-a doua perspectivă. Sîntem convinși că se va realiza, fiindcă s-a și realizat de pe acum în proporție de nouă zecimi. Tocmai țărani „proprietari burghezi“ (și totodată muncitori) au și început să recurgă în interesul lor la frazeologia socialistă a intelectualității demo-

crate, narodnice, care cu artelurile, cooperația, semănatul ierburilor furajere, prășitoarele, depozitele zemstvelor și băncile preconizate de ea își închipuia că sprijină „tradițiile și formele de viață bazate pe muncă“, dar care în realitate sprijinea dezvoltarea capitalismului înăuntrul obștii. Istoria economică a Rusiei a și dovedit astfel ceea ce mâine va fi dovedit de istoria ei politică. Și întreaga misiune a proletariatului conștient este ca, fără să renunțe cîtuși de puțin la sprijinirea tendințelor progresiste și revoluționare ale țărănimii muncitoare *burgheze*, să explice proletarului sătean că în mod inevitabil mâine el va trebui să ducă luptă împotriva acestei țărănii, s-o lămurească asupra țelurilor cu adevărat socialiste, care sînt cu totul altceva decît visurile burghezo-democratice de a se ajunge la o folosință egalitară a pămîntului. Împreună cu țărănimea burgheză împotriva rămășițelor feudalismului, împotriva absolutismului, popilor și moșierilor, împreună cu proletariatul de la orașe împotriva burgheziei în general și țărănimii burgheze în special — iată singura lozincă justă a proletariatului de la sate, iată singurul program agrar just al social-democrației ruse în momentul de față. Tocmai un asemenea program agrar a și fost adoptat de Congresul nostru al doilea. Împreună cu burghezia țărănească pentru democrație, împreună cu proletarul de la oraș pentru socialism — iată o lozincă pe care sărăcimea satelor și-o va însuși mult mai temeinic decît strălucitele, dar amăgitoare lozinci ale socialiștilor-revoluționari care fac pe narodnicii.

Am ajuns acum la cel de-al treilea din principalele puncte ale proiectului, despre care am vorbit mai sus. Autorii lui s-au lepădat deja de concepția narodnicilor consecvenți, care erau împotriva libertății politice, aceasta neputînd să ducă, după părerea lor, decît la trecerea puterii în mâinile burgheziei. Dar rămășițele narodnicismului apar cît se poate de limpede atunci cînd, în cuprinsul proiectului, se face o caracterizare a absolutismului și a atitudinii pe care o au față de el diferitele clase ale societății. Și în acest caz, ca întotdeauna, vedem că încă de la primele încercări ale intelectualității revoluționare mic-burgheze de a face o expunere exactă asupra felului cum înțelege ea *realitatea* se ajunge în mod inevitabil

la o completă dezvăluire a caracterului contradictoriu și învechit al punctului ei de vedere. (De aceea menționăm în paranteză că controversele cu socialiștii-revoluționari trebuie reduse întotdeauna tocmai la problema înțelegerii realității, fiindcă numai în felul acesta pot fi limpede dezvăluite cauzele profundei noastre divergențe politice).

„Mai reacționară ca oriunde – citim în proiect –, clasa marilor industriași și negustori simte tot mai mult nevoia de a fi ocrotită de către absolutism împotriva proletariatului...“ Această afirmație nu corespunde adevărului, fiindcă nicăieri în Europa nu se manifestă în asemenea măsură ca la noi indiferența burghezilor înaintați față de forma absolutistă de guvernare. În rândurile burgheziei crește nemulțumirea față de absolutism cu toată teama pe care i-o inspiră proletariatul, în parte chiar pentru simplul motiv că, în ciuda puterii ei nemărginite, poliția nu poate să stărpească mișcarea muncitorească. Vorbind despre „clasa“ marilor industriași, proiectul confundă subdiviziunile și fracțiunile burgheziei cu întreaga burghezie luată ca clasă. Un asemenea procedeu este cu atât mai greșit, cu cât tocmai pe burghezii mici și mijlocii poate absolutismul să-i satisfacă cel mai puțin.

„...Nobilimea moșierească și chiaburimea de la sate au tot mai multă nevoie de același sprijin împotriva maselor muncitoare de la sate...“ Așa va să zică ! Dar prin ce se explică, în acest caz, existența liberalismului de zemstvă ? Prin ce se explică atracția reciprocă dintre intelectualitatea culturalistă (democrată) și țăranul gospodăru ? Sau chiaburul nu are nimic comun cu țăranul gospodăru ?

„...Existența absolutismului se află într-o contradicție de neîmpăcat, și din ce în ce mai ascuțită, cu întreaga dezvoltare economică, social-politică și culturală a țării...“

Acum iată-i că au și împins pînă la absurd postulatele lor ! Se poate oare concepe o asemenea „contradicție de neîmpăcat“, cu întreaga dezvoltare economică etc. a țării, care să nu-și găsească expresia în starea de spirit a claselor care dețin un loc de comandă în economie ? Una din două. Sau într-adevăr absolutismul nu se împacă cu dezvoltarea economică a țării, și în acest caz el se află într-o contradicție de

neîmpăcat și cu interesele *întregii clase* a industriașilor, negustorilor, moșierilor și țăranilor gospodari. Că tocmai această clasă ține în mîinile ei dezvoltarea „noastră” economică de la 1861 încoace o știu, desigur, și socialiștii-revoluționari (deși V. V. i-a învățat tocmai contrarul). Că un guvern care se află într-o contradicție de neîmpăcat cu clasa burgheziei luată în ansamblu poate să speculeze disensiunile dintre diferitele fracțiuni și pături ale ei, să se împace cu protecționistii împotriva liber-schimbistilor, să se sprijine pe o pătură împotriva alteia și să practice o asemenea echilibristică ani și decenii de-a rîndul ne-o arată întreaga istorie a Europei. *Sau* la noi și industriașii, și moșierii, și burghezia satelor „au tot mai multă nevoie” de absolutism. În acest caz va trebui să admitem că ei, stăpînii economiei țării, chiar cînd sînt luați în ansamblu ca clasă, nu înțeleg care sînt interesele dezvoltării economice a țării, că aceste interese nu sînt înțelese nici chiar de reprezentanții și conducătorii progresiști, instruiți și culți ai acestor clase!

Dar nu este mai firesc să admitem că tocmai socialiștii-revoluționari sînt aceia care nu înțeleg cum stau lucrurile? Observați numai: ceva mai departe, ei înșiși recunosc „existența unei opoziții liberal-democratice, care cuprinde mai cu seamă elementele intermediare, din punct de vedere de clasă, ale societății culte”. Nu este oare societatea noastră cultă societatea burgheză? Nu este ea legată prin mii de fire de negustori, industriași, moșieri și de țăranii gospodari? I-a fost cumva hărăzit Rusiei de către dumnezeu un capitalism în care opoziția liberal-democratică să nu fie burghezo-democratică? Cunosc socialiștii-revoluționari vreun exemplu asemănător în întreaga istorie, își pot ei imagina un caz asemănător în care opoziția burgheziei față de absolutism să *nu* fie exprimată de către „societatea” cultă, liberală?

Confuzia care caracterizează acest proiect este rezultatul inevitabil al amestecării narodnicismului cu marxismul. Numai marxismul a făcut o analiză justă din punct de vedere științific a raportului dintre lupta pentru democrație și lupta pentru socialism, și această justețe este tot mai mult confirmată de realitate. Și la noi, ca și în lumea întreagă, există o democrație burgheză și una muncitorească. Și la noi, ca

și în lumea întreagă, social-democrația trebuie să demaște fără cruțare iluziile inevitabile ale democrației burgheze, care nu-și înțelege propria ei natură. Și la noi, ca și în lumea întreagă, proletariatul conștient trebuie să sprijine democrația burgheză în opoziție și în lupta ei împotriva rămășițelor iobăgiei, împotriva absolutismului, fără să scape din vedere nici un moment caracterul ei de clasă aparte și scopul ei de clasă : răsturnarea burgheziei.

„Vpered” nr. 3
din 24 (11) ianuarie 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar

TARTUFII NOȘTRI

În nr. 83 al „Iskrei“, pe care l-am primit chiar acum, este publicată o declarație a menșevicilor și a Comitetului Central cu privire la „completa încetare a separatismului organizatoric al minorității“. „Minoritatea – ne asigură ei – încetează să se mai considere *parte*, și de acum înainte nu mai poate fi vorba de a boicota Comitetul Central și nici de a-i prezenta *cereri ultimative*“. E cam tardivă această declarație! Partidul știe acum din broșura lui Lenin („Declarația și documentele cu privire la rupțura dintre instituțiile centrale și partid“) * că „cererile ultimative“ cu privire la cooptarea lui Popov, Fischer și Fomin *au și fost aduse la îndeplinire*, dar numai pe ascuns, prin înșelarea partidului. Cererea ultimativă de a zădărnici, prin aceleași înșelăciuni, Congresul al III-lea a fost de asemenea adusă la îndeplinire. Dezorganizarea muncii locale continuă, și așa-zisul Comitet Central a și confirmat la Petersburg (după cum relatează „Iskra“) „o organizație specială“ sau un grup special, „dată fiind vădita imposibilitate pentru numeroșii (?) ei membri de a desfășura activitate sub conducerea comitetului local“.

În felul acesta, tot ce a spus și a prezis „majoritatea“, începînd cu „scrisoarea“ lui Lenin („De ce m-am retras din redacția «Iskrei»?“), decembrie 1903) ** și terminînd cu broșura lui Orlovski „Consiliul împotriva partidului“, este acum

* Vezi volumul de față, pag. 115—126. — *Nota red.*

** Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 8. Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 99—105. — *Nota red.*

pe deplin și categoric confirmat de evenimente. Obiectivul real al luptei duse timp de un an și jumătate a fost cooptarea a patru membri în Organul Central și a trei membri în Comitetul Central. De dragul cooptării a fost născocită teoria organizării-proces și o serie de divergențe „principiale“. De dragul acestei cooptări, centrele noastre au rupt-o acum complet cu partidul și o rup și cu comitetele locale, cu fiecare dintre ele în parte. Justețea lozincii noastre : „majoritatea trebuie să rupă orice relații cu dezorganizatorii“ („Vpered“ nr. 1, „E timpul să terminăm“) * se confirmă pe de-a-ntregul.

Extrem de interesant este și următorul pasaj din declarația „Iskrei“ : „Hotărîrea împuțerniciților (minorității) a fost pusă în discuția tuturor partizanilor minorității care lucrează în comitetele din Kiev, Harkov, din regiunea Donului, din Kuban, Petersburg, Odesa, în uniunile din Doneț și Crimeea și în alte organizații de partid“. Așadar, după o campanie furibundă, care a început de *aproape un an și jumătate*, cercul din străinătate, cu ajutorul Organului Central, al Consiliului și (începînd din mai) al Comitetului Central, a cîștigat de partea sa *numai cinci comitete din Rusia din tele 20 cîte au fost reprezentate la Congresul al II-lea !***. În afara comitetelor, grupuri de seamă, care au avut cinstea de a fi enumerate de „Iskra“, au fost create numai în două orașe – Petersburg și Odesa. Comitetul din Kuban, după cît se vede, a fost înjghebat în ultimul moment pentru a se obține cîteva voturi în plus.

Prin urmare, „Iskra“, organul minorității, confirmă acum, în ianuarie, justețea caracterizării situației din partid pe care a făcut-o în septembrie un alt menșevic. Și anume un agent al Comitetului Central care simpatizează cu minoritatea și

* Vezi volumul de față, pag. 145—149. — *Nota red.*

** Dintre comitetele reprezentate la congres, numai unul, cel din Kiev, a părăsit majoritatea, trecînd la minoritate, adică la congres ambii săi delegați au fost bolșevici, iar acum în comitet predomină menșevicii. Dimpotrivă, în comitetul din Nikolaev și în cel din Siberia ambii delegați la congres au fost menșevici, iar după congres aceste comitete au trecut de partea majorității. La congres s-au împărțit între majoritate și minoritate (cîte un delegat într-o parte și în alta) comitetele din Odesa, regiunea Donului, Ufa și Moscova. Dintre ele, numai cel din regiunea Donului este astăzi menșevic.

care este astăzi cooptat în Comitetul Central îi scria în septembrie lui Glebov, membru al Comitetului Central, că „în Rusia minoritatea e neputincioasă“ și că de partea ei sînt numai patru comitete. Tocmai această neputință a sa a silit cerul din străinătate să recurgă la o lovitură bonapartistă în Comitetul Central și să se eschiveze printr-o înșelătorie de la convocarea Congresului al III-lea.

„Vpered“ nr. 3
din 24 (11) ianuarie 1905

Se tipărește după textul ziarului,
confruntat cu manuscrisul

ÎNCEPUTUL REVOLUȚIEI ÎN RUSIA

Geneva, miercuri 25 (12) ianuarie.

În Rusia au loc mari evenimente de importanță istorică. Proletariatul s-a răsculat împotriva țarismului. Guvernul este acela care l-a împins la insurecție. Acum nu mai încape nici o îndoială că el a lăsat în mod intenționat mișcarea grevistă să se dezvolte relativ nestingherită și să înceapă o largă demonstrație, dorind să împingă lucrurile pînă la folosirea forței armate. Și planul lui a reușit! Mii de morți și răniți – acesta este bilanțul sîngeroasei duminici de 9 ianuarie la Petersburg. Armata i-a învins pe muncitorii neînarmați, pe femei și pe copii. Ea l-a răpus pe inamic, împușcînd pe muncitorii culcați la pămînt. „Le-am dat o lecție bună!” – spun acum, cu un cinism de nedescris, slugoii țarului și lacheii lor europeni din rîndurile burgheziei conservatoare.

Da, lecția a fost strașnică! Proletariatul rus nu o va uita niciodată. Cele mai nepregătite, cele mai înapoiate pături ale clasei muncitoare, care aveau o încredere naivă în țar și erau animate de dorința sinceră de a înmîna în mod pașnic „țarului însuși” doleanțele poporului oropsit, au primit o lecție de la forța armată condusă de țar sau de unchiul lui, marele duce Vladimir.

Clasa muncitoare a primit o strașnică lecție de război civil; într-o singură zi educația revoluționară a proletariatului a înaintat atît de mult, cît nu ar fi putut să înainteze în luni și ani de viață ștearsă, obișnuită, abrutizantă. Lozinca eroicului proletariat din Petersburg: „moarte sau libertate!” răsună acum în întreaga Rusie. Evenimentele se desfășoară cu o repeziciune uimitoare. Greva generală din Petersburg e în

creștere. Întreaga viață industrială, socială și politică este paralizată. Luni, 10 ianuarie, ciocnirile dintre muncitori și armată devin și mai înverșunate. Contrar celor spuse în falsele comunicate guvernamentale, în numeroase părți ale capitalei curge sânge. Se ridică muncitorii din Kolpino. Proletariatul se înarmează și înarmează poporul. Se vorbește că muncitorii au pus mâna pe depozitul de armament din Sestroroțk. Ei se aprovizionează cu revolvere, își făuresc arme din uneltele lor, își procură bombe pentru lupta lor înverșunată pentru libertate. Greva generală cuprinde și provinciile. La Moscova, 10 000 de oameni au și lăsat lucrul. Pentru mîine (joi, 13 ianuarie) a fost fixată o grevă generală la Moscova. A izbucnit o răscoală la Riga. Se desfășoară manifestații muncitorești la Lodz, se pregătește o insurecție la Varșovia, au loc demonstrații ale proletariatului la Helsinki. La Baku, Odesa, Kiev, Harkov, Kovno și Vilno se întetesc frământările muncitorilor și greva capătă amploare. La Sevastopol ard depozitele și arsenalul departamentului marinei, iar armata refuză să tragă în marinarii răsculați. Au izbucnit greve la Reval și la Saratov. La Radom se produce o ciocnire armată între trupe, de o parte, și muncitori și rezerviști, de altă parte.

Revoluția capătă amploare. Guvernul a și început să dea din colț în colț. De la politica de represiuni sîngeroase el încearcă să treacă la concesiile economice și să scape cu o pomană sau cu promisiunea că va fixa ziua de lucru de 9 ore. Dar învățămintele zilei sîngeroase nu pot rămîne fără urmări. Revendicarea, formulată de muncitorii răsculați din Petersburg, de a se convoca imediat o adunare constituantă pe bază de vot universal, direct, egal și secret trebuie să fie înșușită de toți muncitorii greviști. Răsturnarea imediată a guvernului, iată lozinca cu care au răspuns la măcelul de la 9 ianuarie pînă și acei muncitori din Petersburg care avuseseră încredere în țar, și ei au răspuns prin glasul conducătorului lor, preotul Gheorghii Gapon, care a spus după această zi sîngeroasă : „nu mai avem țar. Un rîu de sânge îl desparte pe țar de popor. Trăiască lupta pentru libertate !“

Trăiască proletariatul revoluționar ! - vom spune noi. Greva generală ridică și mobilizează mase tot mai largi ale clasei muncitoare și ale sărăcimii de la orașe. Înarmarea po-

porului devine una din sarcinile imediate ale momentului revoluționar.

Numai poporul înarmat poate fi un reazem efectiv al libertății poporului. Și cu cât proletariatul va reuși să se înarmeze mai repede, cu cât se va menține mai mult pe poziția lui de luptă de grevist revoluționar, cu atât va începe să șovăie mai repede armata, cu atât se vor găsi printre soldați mai mulți oameni care pînă la urmă își vor da seama de ceea ce fac, care vor trece de partea poporului și împotriva călăilor, împotriva tiranului, împotriva asasinilor muncitorilor neînarmați, ai soțiilor și copiilor lor. Oricare ar fi sfîrșitul actualui insurecții din Petersburg, ea va deveni în orice caz, în mod sigur și inevitabil, prima treaptă spre o insurecție mai amplă, mai conștientă, mai bine pregătită. Poate că guvernul va reuși să amîne ceasul răfuielii, dar această amîinare va face ca următorul pas al asaltului revoluționar să fie și mai grandios. De această amîinare va profita doar social-democrația, care va strînge rîndurile luptătorilor organizați și va face să se răspîndească vestea despre inițiativa muncitorilor din Petersburg. Proletariatul se va alătura acestei lupte, părăsind fabricile și uzinele și pregătindu-și armele. În rîndurile sărăcimii de la orașe, în rîndurile milioanelor de țărani vor căpăta o tot mai largă răspîndire lozincile luptei pentru libertate. Vor fi înființate comitete revoluționare în fiecare fabrică, în fiecare raion orășenesc, în fiecare sat mai însemnat. Poporul răscolit va ponna să răstoarne toate instituțiile guvernamentale ale absolutismului țarist și va proclama convocarea imediată a unei adunări constituante.

Înarmarea imediată a muncitorilor și a tuturor cetățenilor în general, pregătirea și organizarea forțelor revoluționare în vederea lichidării autorităților și instituțiilor guvernamentale — iată baza practică pe care pot și trebuie să se unească toți revoluționarii pentru a da împreună o lovitură țarismului. Proletariatul trebuie să-și urmeze întotdeauna drumul său de sine stătător, fără să slăbească legătura cu partidul social-democrat, fără să scape din vedere mărșul său țel final: izbăvirea întregii omeniri de orice exploatare. Dar acest caracter de sine stătător al partidului proletar social-democrat nu ne va face nici odată să uităm cît de important este un asalt revoluționar general în momentul actualui revoluții. Noi,

social-democrației, putem și trebuie să ne urmăm drumul nostru independent de revoluționarii democrației burgheze, apărînd independența de clasă a proletariatului, dar trebuie să mergem mîna în mîna în timpul insurecției atunci cînd dăm lovituri directe țarismului, cînd dăm o ripostă armatei, cînd pornim la atac împotriva bastiliilor blestematului dușman al întregului popor rus.

Spre proletariatul din întreaga Rusie își îndreaptă acum privirile cu o nerăbdare febrilă proletariatul din lumea întreagă. Răsturnarea țarismului în Rusia, începută eroic de clasa noastră muncitoare, va însemna un punct de cotitură în istoria tuturor țărilor, va ușura lupta pe care o duc pentru cauza lor muncitorii de toate națiunile, din toate statele, de pe toată întinderea globului pămîntesc. De aceea fiecare social-democrat, fiecare muncitor conștient trebuie să țină bine minte ce sarcini mărețe de luptă, la care e chemat să participe întreg poporul, apasă acum pe umerii lui. Să nu uite că el reprezintă totodată nevoile și interesele întregii țărăniimi, ale întregii mase a celor ce muncesc și sînt exploatați, ale întregului popor împotriva dușmanului întregului popor. Toată lumea are acum înaintea ochilor exemplul proletarilor eroi din Petersburg.

Trăiască revoluția !

Trăiască proletariatul răscolat !

„Vpered” nr. 4
din 31 (18) ianuarie 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar

ZILE REVOLUȚIONARE

Publicat la 31 (18) ianuarie 1905
în ziarul „Vpered” nr. 4

Se tipărește după textul
apărut în ziar,
confruntat cu manuscrisul

CE SE PETRECE ÎN RUSIA ?

Ce este asta : rebeliune sau revoluție ? Iată întrebarea pe care și-o pun ziaristii și reporterii europeni care comunică întregii lumi informații în legătură cu evenimentele de la Petersburg și încearcă totodată să facă unele aprecieri. Ce sînt acești zeci de mii de proletari împotriva cărora a pornit atît de triumfătoare armata țarului, — sînt ei niște rebeli sau niște insurgenți ? Și ziarelor din străinătate, care mai mult decît oricare au posibilitatea să analizeze evenimentele „de la distanță“, cu o imparțialitate de cronicari, le este greu să dea un răspuns la această întrebare. Ele se încurcă mereu, folosind ba un termen, ba altul. Și nici nu-i de mirare. Nu degeaba se spune că revoluția este o rebeliune reușită, iar rebeliunea este o revoluție nereușită. Cine asistă doar la începutul unor evenimente mari și grandioase, cine are posibilitatea să capete doar unele informații, cu totul incomplete și imprecise, din surse de a treia mînă, despre cele ce se petrec, nu se va grăbi, bineînțeles, să se pronunțe în mod precis. Ziarele burgheze, care vorbesc, ca și altădată, despre rebeliune, răzvrătire, dezordini, nu pot totuși să nu-și dea seama de importanța națională și chiar internațională a acestora. Or, tocmai acest lucru imprimă evenimentelor un caracter de revoluție. Și cei ce scriu despre ultimele zile ale rebeliunii încep să vorbească, fără să-și dea seama, despre primele zile ale revoluției. În istoria Rusiei s-a ajuns la un punct de cotitură. Acest lucru nu-l tăgăduiește nici cel mai

inveterat conservator din Europa, care se lasă cuprins de extaz și înduioșare în fața uriașei puteri absolute a autocrației ruse. Despre o pace între absolutism și popor nici nu poate fi vorba. Despre revoluție vorbesc nu numai niște oameni temerari, nu numai „nihilisții“, cum continuă să-i considere Europa pe revoluționarii ruși, ci toți cei ce manifestă cît de cît interes pentru politica mondială.

Mișcarea muncitorească rusă s-a ridicat în cîteva zile pe o treaptă superioară. Ea se transformă sub ochii noștri într-o insurecție a întregului popor. Se înțelege că nouă, de aici de la Geneva, din blestemata noastră depărtare, începe să ne fie cu mult mai greu să ținem pas cu evenimentele. Dar atîta timp cît sîntem condamnați să lîncezim în această blestemată depărtare, trebuie să căutăm să ținem pas cu ele, să facem bilanțul, să tragem concluziile, să scoatem din experiența istoriei de azi învățăminte care vor prinde bine mâine, în alt loc, unde azi „poporul tace“ încă și unde, într-un viitor apropiat și într-o formă sau alta, vor izbucni vîlvățile revoluției. Trebuie să ne facem datoria noastră permanentă de publiciști – aceea de a scrie istoria contemporaneității – și să ne străduim s-o scriem în așa fel încît înfățișarea realității să aducă un ajutor, pe măsura puterilor noastre, participanților direcți la mișcare și proletarilor eroi acolo, la locul acțiunii, – s-o scriem în așa fel, încît să contribuie la lărgirea mișcării, la alegerea conștientă a mijloacelor, procedeelelor și metodelor de luptă menite să dea cele mai mari și mai trainice rezultate cu cea mai mică cheltuire de forțe.

În istoria revoluțiilor ies la iveală contradicții care mocnesc de zeci și sute de ani. Viața devine neobișnuit de bogată. Pe arena politică își face apariția un luptător activ – masa, care stă întotdeauna în umbră și care, de aceea, e deseori ignorată și chiar disprețuită de observatorii superficiali. Această masă învață din practică, făcînd în văzul tuturor pași de încercare, dibuind drumul, fixîndu-și sarcini, verificîndu-se pe sine și verificînd teoriile tuturor ideologilor săi. Această masă face eforturi eroice pentru a se ridica la înălțimea uriașelor sarcini mondiale pe care i le-a

pus în față istoria, și, oricît de mari ar fi unele înfrîngeri, oricît de uluitoare ar fi pentru noi șiroaiile de sînge și miile de victime, nimic nu se va putea compara vreodată, prin însemnătatea sa, cu această educare directă a maselor și claselor, care se face în cursul luptei revoluționare însăși. Istoria acestei lupte trebuie măsurată în zile. Și nu degeaba unele ziare din străinătate au și început să țină „un jurnal al revoluției ruse“. Vom ține și noi un asemenea jurnal.

POPA GAPON

Că popa Gapon este un provocator – pentru această presupunere pledează, pare-se, faptul că el este membru al asociației zubatoviste și unul dintre conducătorii ei. Apoi ziarele din străinătate, ca și corespondenții noștri, relevă faptul că în mod intenționat poliția a lăsat mișcarea grevistă să se dezvolte cât mai liber și să capete o amploare cât mai mare, că guvernul în general (și marele duce Vladimir în special) *a vrut* să provoace represalii sîngeroase în condiții cât mai avantajoase pentru el. Corespondenții englezi arată chiar că, într-o asemenea situație, tocmai participarea activă a zubatoviștilor la această mișcare trebuia să fie deosebit de avantajoasă pentru guvern. Intelectualitatea revoluționară și proletarii conștienți, care, probabil, ar fi căutat mai degrabă să-și procure arme, nu puteau să nu se ferească, nu puteau să nu se țină la o parte de mișcarea zubatovistă. Guvernul a avut astfel mîna cît se poate de liberă și a mizat pe o carte sigură : vor veni la demonstrație – își spunea el – muncitorii cei mai pașnici, cei mai puțin organizați, cei mai înapoiți ; pentru armata noastră nu va fi nici o greutate să le vină de hac, iar proletariatului i se va da o lecție bună ; va fi un minunat prilej pentru a împușca în stradă pe oricine ; victoria pe care partidul reacționar (sau al marelui duce) de la curte o va repurta asupra liberalilor va fi totală ; va urma apoi o represiune din cele mai crunte.

Au fost ziarele engleze cît și cele conservatoare germane atribuie în mod fățiș guvernului (sau lui Vladimir) un asemenea plan de acțiune. E foarte probabil ca acest lucru să

fie adevărat. Evenimentele din sîngeroasa zi de 9 ianuarie confirmă din plin această supoziție. Dar existența unui asemenea plan nu exclude cîtuși de puțin posibilitatea ca popa Gapon să fie în mod *inconștient* o unealtă a acestui plan. Nu încapе îndoială că în sînul unei părți din elementele tinere ale clerului rus există o mișcare liberală, reformatoare ; această mișcare și-a găsit exponenți atît la adunările asociației filozofico-religioase cît și în literatura bisericască. Ea a căpătat chiar o denumire proprie : aceea de mișcare „nepravoslavnică“. De aceea nu trebuie numai-decît exclusă ideea că se putea ca popa Gapon să fie un socialist creștin sincer, că tocmai duminica sîngeroasă l-a împins pe o cale de-a dreptul revoluționară. Sîntem înclinați să facem o asemenea presupunere cu atît mai mult cu cît scrisorile lui – scrise după măcelul de la 9 ianuarie – în care spunea că „nu mai avem țar“, chemarea lui la luptă pentru libertate etc. sînt fapte care vorbesc în favoarea cinstei și sincerității lui, deoarece o agitație atît de puternică pentru continuarea insurecției nu putea în nici un caz să facă parte din sarcinile unui provocator.

Oricum s-au petrecut lucrurile, tactica social-democrațiilor față de noul conducător s-a conturat de la sine : este necesar să adoptăm o atitudine de precauție, de expectativă, de neîncredere față de un zubatovist. Este nevoie, în orice caz, să participăm din plin la mișcarea grevistă care a fost pornită (fie și de un zubatovist), să propagăm cu toată energia concepțiile și lozincile social-democrate. După cum se vede din scrisorile sus-menționate, o asemenea tactică a fost adoptată și de tovarășii noștri din Comitetul din Petersburg al P.M.S.D.R.⁸⁴. Oricît de „ingenioase“ ar fi planurile clicii reacționare de la curte, realitatea luptei de clasă și a protestului politic al proletarilor, care avangardă a întregului popor, s-a dovedit a fi mult mai ingenioasă. Că planurile polițienești și militare s-au întors împotriva guvernului, că zubatovismul, care era un factor destul de neînsemnat, a dat naștere unei mișcări revoluționare largi, de mari proporții, care a cuprins întreaga Rusie, este un fapt real. Energia revoluționară și instinctul revoluționar al clasei muncitoare au răbufnit cu o forță de nestăvilit, în ciuda tuturor tertipurilor și subterfugiilor polițienești.

PLANUL BĂTĂLIEI DE LA PETERSBURG

Pare ciudat, la prima vedere, să vorbești despre o bătălie când știut este că muncitorii neînarmați mergeau în mod pașnic să înainteze o petiție. A fost de fapt un măcel. Dar guvernul a scontat tocmai pe o bătălie și a acționat, fără îndoială, după un plan bine chibzuit. El a examinat, din punct de vedere militar, apărarea Petersburgului și a Palatului de iarnă și a luat toate măsurile militare necesare. El a înlăturat toate autoritățile civile și a lăsat capitala, cu cei 1 500 000 de locuitori ai ei, la discreția totală a generalilor, în frunte cu marele duce Vladimir, însetați de sângele poporului.

Guvernul a împins în mod intenționat proletariatul la insurecție ; el a provocat, prin masacrarea unor oameni neînarmați, ridicarea de baricade, pentru a înăbuși apoi această insurecție într-un lac de sânge. Proletariatul va avea de învățat din aceste lecții de război ale guvernului. Și el va învăța arta războiului civil, din moment ce a și început revoluția. Revoluția înseamnă război. Dintre toate războaiele pe care le cunoaște istoria, ea este singurul război legitim, legal, just și într-adevăr mare. Acest război nu este purtat ca toate celelalte, în interesul egoist al unui mănunchi de cîrmuitori și exploataitori, ci în interesul maselor populare, împotriva tiranilor, în interesul milioaneilor și zecilor de milioane ale celor ce muncesc și sînt exploatați, împotriva samavolniciei și violenței.

Acum toți observatorii obiectivi recunosc în mod unanim că în Rusia a fost declarat și a început un asemenea război.

Proletariatul se va ridica din nou, în număr și mai mare. Rămășițele încrederii puerile în țar vor dispărea acum tot atât de repede pe cât de repede au trecut muncitorii din Petersburg de la petiție la baricade. Muncitorii se vor înarma pretutindeni. N-are nici o importanță că poliția va lua măsuri de zece ori mai riguroase de supraveghere a depozitelor și magazinelor de arme. Nici un fel de măsuri, fie ele cât de riguroase, nici un fel de interdicții nu vor ține în loc masele de la oraș, care și-au dat seama că fără arme pot fi oricând puse de guvern în situația ca, sub un pretext oarecare, să se tragă în ele. Fiecare muncitor în parte va depune toate eforturile pentru a-și face rost de o pușcă sau măcar de un revolver, pentru a-și ascunde arma de poliție și a fi gata să dea o ripostă sălbaticilor slugoi ai țarismului. Orice început este greu, spune o zicală. Muncitorilor le-a fost nespuse de greu să treacă la luptă armată. Guvernul i-a silit acum să facă acest lucru. Primul pas, cel mai greu, a fost făcut.

Correspondentul unui ziar englez redă o discuție caracteristică între niște muncitori pe una din străzile Moscovei. Un grup de muncitori discută în mod deschis despre învățămintele zilei. „Topoare? – spune unul. – Nu, cu topoarele nu faci nimic împotriva săbiilor. Cu toporul nu-l poți ajunge pe cel ce mînuiește sabia, iar cu cuțitul și mai puțin. Nu, nouă ne trebuie revolvere, cel puțin revolvere, dar și mai bine ar fi să avem puști“. Asemenea discuții și altele de acest fel au loc acum în întreaga Rusie. Și, după cele întâmplate în „ziua lui Vladimir“ la Petersburg, ele nu vor rămîne simple discuții.

Planul militar al lui Vladimir, unchiul țarului, care a condus măcelul, se reducea la împiedicarea accesului celor din suburbii, din suburbiile muncitorești, în centrul orașului. S-au depus toate eforturile pentru a-i convinge pe soldați că muncitorii vor să distrugă Palatul de iarnă (cu ajutorul icoanelor, crucilor și petițiilor!) și să-l omoare pe țar. Întreaga misiune strategică s-a redus la paza podurilor și a străzilor principale care duc spre Piața Palatului. Și principalele locuri de „operații militare“ au fost piețele din preajma podurilor (Troïtki, Sampsonievski, Nikolaevski, Dvorțovîi), străzile care duc din cartierele muncitorești spre

centru (la bariera Narva, pe șoseaua Schlüsselburg, pe Nevski-prospekt) și, în sfârșit, Piața Palatului, unde, cu toate masările de trupe, cu toată rezistența întâmpinată, au pătruns mii și mii de muncitori. Misiunea acțiunilor militare a fost, bineînțeles, extrem de mult ușurată de faptul că toată lumea știa foarte bine încotro merg muncitorii, știa că există un singur loc de adunare și un singur obiectiv. Vitejii generali au acționat „cu succes” împotriva unui inamic care a venit cu mâinile goale, care spusese dinainte tuturor încotro și pentru ce merge... A fost cel mai mârșav asasinat, comis cu sînge rece, împotriva maselor populare pașnice și lipsite de apărare. Acum masele vor cîntări și vor retrăi multă vreme, în amintirile și povestirile lor, toate cele ce s-au petrecut. Concluzia unică și inevitabilă a acestor gânduri, a acestei reflectări a „lecției lui Vladimir” în conștiința maselor va fi aceea că la război trebuie să acționezi ca la război. Masele muncitoare, iar după ele și masele sărăcimii satelor, își vor da seama că ele sînt parte beligerantă, și atunci... atunci viitoarele bătălii ale războiului nostru civil nu se vor mai desfășura numai după „planurile” marilor duci și ale țarilor. Chemarea „La arme!”, care a răsunit la 9 ianuarie în mijlocul unei mulțimi de muncitori de pe Nevski-prospekt, nu poate să rămînă acum fără urmări.

COMPLETARE LA ARTICOLUL „PLANUL BĂTĂLIEI DE LA PETERSBURG“

De *planul bătăliei de la Petersburg* am vorbit în nr. 4 al ziarului „Vpered“. Am dat acum în ziarele engleze peste unele amănunte cu privire la acest plan, care nu sînt lipsite de interes. Marele duce Vladimir a numit comandant al armatelor operative pe generalul prinț Vasilcikov. Întreaga capitală a fost împărțită pe sectoare între ofițeri. Țarul s-a jucat foarte serios de-a războiul, ca și cum s-ar fi aflat în fața invaziei unui dușman armat. În timpul operațiilor militare, marele stat-major se afla la masa verde de pe Vasilievski Ostrov, unde din jumătate în jumătate de oră primea rapoarte de la fiecare șef de sector.

Muncitorii din Petersburg să ia cunoștință de toate acestea !

*Scriș mai tîrziu de 18 (31)
ianuarie 1905*

Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin“, vol. V

Se tipărește după manuscris

„TĂTUCUL-ȚAR“ ȘI BĂRICADELE

Ceea ce te uimește mai mult când arunci o privire generală asupra evenimentelor din duminica sîngeroasă este această îmbinare între naiva credință patriarhală în țară și înverșunata luptă de stradă, cu arma în mînă, împotriva puterii țariste. Prima zi a revoluției ruse a pus față în față cu o putere uimitoare vechea Rusie cu cea nouă, a dovedit că străvechea credință țărănească în tătucul-țar e în agonie și a arătat că s-a născut un popor revoluționar reprezentat prin proletariatul de la oraș. Nu degeaba spun ziarele burghize din Europa că Rusia de la 10 ianuarie nu mai este cea de la 8 ianuarie. Nu degeaba ziarul social-democrat german menționat de noi mai sus⁸⁵ își amintește cum a început cu 70 de ani în urmă mișcarea muncitorească în Anglia, cum în 1834 muncitorii englezi au protestat prin demonstrații de stradă împotriva interzicerii asociațiilor muncitorești, cum în 1838, la uriașele întruniri de lângă Manchester, ei au elaborat „carta poporului“, iar pastorul Stephens a proclamat că „orice om liber, care respiră aerul liber al domnului și umblă pe pămîntul liber al domnului, are dreptul la un cămin propriu“. Și același pastor a făcut apel la muncitorii adunați acolo să pună mîna pe arme.

La noi, în Rusia, în fruntea mișcării s-a nimerit să fie tot un preot, care într-o singură zi a trecut de la îndemnul de a merge la însuși țarul pentru a-i înmîna o petiție pașnică la acela de a începe revoluția. „Tovarăși muncitori ruși!“ – arăta preotul Gheorghi Gapon, după ziua cea sîngeroasă, într-o scrisoare citită de el la o întrunire a libe-

ralilor. - „Nu mai avem țar. Un rîu de sînge a curs azi între el și poporul rus. Este timpul ca muncitorii ruși să pornească fără el la luptă pentru libertatea poporului. Vă binecuvîntez pentru ziua de azi. Mîine voi fi iar printre voi. Astăzi sînt foarte ocupat cu munca în slujba cauzei noastre“.

Asta nu o spune preotul Gheorghii Gapon. O spun miile și zecile de mii, milioanele și zecile de milioane de muncitori și țărani ruși care au putut pînă acum să creadă naiv și orbește în tătucul-țar, să caute o ușurare a situației lor nespuse de grele la „însuși“ tătucul-țar, să acuze de toate nelegiuirile și actele de violență, de toată samavolnicia și de tot jaful *numai* pe funcționarii care-l înșală pe țar. Condițiile de abrutizare, sălbăticitare și izolare în uitate colțuri de lume, în care au trăit numeroase generații de țărani, au întărit această credință. Fiecare lună de viață a Rusiei noi, orășenești, industriale, știutoare de carte submina și făcea să se năruie această credință. Ultimul deceniu al mișcării muncitorești a scos pe primul plan mii de proletari social-democrați înaintați, care în mod absolut conștient au rupt cu această credință. El a făcut educația a zeci de mii de muncitori, al căror instinct de clasă, întărit în lupta grevistă și în agitația politică, a subminat toate temeiurile acestei credințe. Dar în spatele acestor mii și zeci de mii de muncitori se aflau sute de mii și milioane de oameni ai muncii - proletari și semiproletari - exploatați, umiliți și obijduiți, care mai puteau să mai păstreze o asemenea credință. Ei nu puteau să recurgă la insurecție, ei nu erau în stare decît să roage și să implore. Simțămintele și starrea lor de spirit, nivelul lor de cunoștințe și de experiență politică le-a exprimat preotul Gheorghii Gapon, și în aceasta constă importanța istorică a rolului pe care l-a jucat la începutul revoluției ruse omul care mai ieri nu era cunoscut de nimeni și azi a devenit eroul zilei la Petersburg, iar după aceea în întreaga presă europeană.

Devine de înțeles acum de ce social-democrații din Petersburg, despre ale căror scrisori am vorbit mai înainte, au avut la început - și nici nu puteau să nu aibă - o atitudine de neîncredere față de Gapon. Omul care purta

anteriu, omul care credea în Dumnezeu și acționa sub înalta ocrotire a lui Zubatov și a ohranei nu putea să nu trezească bănuiele. Dacă era sau nu sincer atunci cînd își rupea anteriul de pe el și-și blestema norocul de a face parte dintr-o tagmă atît de ticăloasă ca aceea a popilor, care jefuiesc și pervertesc poporul, asta nu o putea spune cu siguranță nimeni, afară doar de cei ce-l cunoșteau deaproape, personal, pe Gapon, adică de un grup cu totul restrîns de oameni. Această chestiune puteau s-o lămurească numai evenimentele istorice în desfășurare, numai faptele, faptele și iar faptele. Și în această chestiune ele au vorbit în favoarea lui Gapon.

Va reuși social-democrația să pună stăpînire pe această mișcare spontană? — se întrebau plini de neliniște tovarășii noștri din Petersburg văzînd cu ce forță nestăvilită creștea greva generală, care cuprindea pături neobișnuit de largi ale proletariatului, văzînd ce influență irezistibilă exercita Gapon asupra unor mase „cenușii“, care ar fi putut să se lase antrenate și de un provocator. Și social-democrații nu numai că n-au sprijinit iluziile naive legate de posibilitatea unui demers pașnic, dar chiar au combătut pe Gapon, apărîndu-și în mod deschis și cu hotărîre toate concepțiile lor și întreaga lor tactică. Și istoria pe care au făurit-o masele muncitorești fără social-democrație a confirmat justetea acestor concepții și a acestei tactici. Logica situației de clasă a proletariatului s-a dovedit a fi mai puternică decît greșelile, naivitățile și iluziile lui Gapon. Marele duce Vladimir, care acționează în numele țarului și se sprijină pe întreaga lui putere, s-a apucat să arate maselor muncitoare prin isprava sa de călău tocmai ceea ce le-au arătat și le vor arăta întotdeauna social-democrații prin cuvînt tipărit și prin viu grai.

Masele de muncitori și țărani care au mai păstrat o rămășiță de credință în țar nu sînt în stare să pornească la insurecție — spuneam noi. După 9 ianuarie ne simțim îndreptățiți să spunem: acum ele sînt în stare să pornească și vor porni la insurecție. Prin reprimarea singeroasă a muncitorilor nelarmați, „tătucul-țar“ i-a împins chiar el pe ba-

ricade și le-a dat primele lecții de luptă pe baricade. Și lecțiile lui nu se vor dovedi zadarnice.

Social-democrației îi rămîne să se îngrijească de o răspîndire cît mai largă a știrilor cu privire la zilele sîngeroase din Petersburg, să asigure o mai mare coeziune și organizare a forțelor sale, să propage cu mai multă energie lozincă de mult lansată de ea : *insurecția armată a întregului popor* *.

* Ce-l drept, profunzii noștri neoiscriști (profunzi în felul lui Martinov) au încercat să incilcească, să atenueze și să retragă această lozincă (comp. articolul de fond din nr. 62 al „Iskrei” : „Așa trebuie oare să ne pregătim ?”) Dar martinoviștii neoiscriști întîmpină o ripostă hotărîtă în rîndurile partidului nostru, mai cu seamă de cînd cu faimosul lor plan de a se ajunge la o „înțelegere” cu zemșii, cu scopul de a împiedica provocarea unei panici ⁸⁶.

PRIMII PAȘI

Scînteia care a făcut să izbucnească incendiul a fost unul dintre cele mai obișnuite conflicte dintre muncă și capital, și anume greva de la o întreprindere. Interesant este însă că această grevă a celor 12 000 de muncitori de la uzinele „Putilov“, care a izbucnit luni 3 ianuarie, a fost mai mult o grevă de solidaritate proletară. Motivul declarării ei a fost concedierea a patru muncitori. „Cînd cererea de reprimire a lor a fost respinsă – ne comunică un tovarăș din Petersburg într-o scrisoare cu data de 7 ianuarie –, muncitorii au încetat lucrul deodată, în mod solidar, în toată uzina. Greva are un caracter organizat și hotărît; muncitorii au ales pe cîțiva dintre ei și i-au pus să păzească mașinile și celelalte bunuri împotriva unei eventuale deteriorări de către elementele mai puțin conștiente. Apoi au trimis o delegație la celelalte uzine pentru a le face cunoscute revendicările lor și a le propune să li se alătore“. Mii și zeci de mii de muncitori au început să se alătore mișcării. Asociația muncitorească legală, zubatovistă, înființată cu sprijinul guvernului, cu scopul de a perverti proletariatul printr-o propagandă monarhistă sistematică, a făcut un serviciu destul de însemnat organizării mișcării în stadiile ei inferioare și creșterii ei în largime. S-a întîmplat ceea ce de multă vreme au arătat social-democrații, care spuneau zubatoviștilor că instinctul revoluționar al clasei muncitoare și spiritul ei de solidaritate vor dejuca toate stratagemele meschine ale poliției. Muncitorii cei mai înapoiți vor fi atrași în mișcare de către zubatoviști, iar după aceea guvernul țarist va

avea el însuși grijă să-i împingă pe muncitori mai departe ; însăși exploatarea capitalistă îi va face să treacă de la zubatovismul pașnic și plin de ipocrizie la social-democrația revoluționară. Practica vieții proletare și a luptei proletare se va dovedi mai puternică decât toate „teoriile“ și toate încercările domnilor zubatoviști *.

Așa s-a și întâmplat. Un tovarăș, muncitor, membru al Comitetului din Petersburg al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia, expune în felul următor impresiile sale într-o scrisoare cu data de 5 ianuarie, adresată nouă.

„Vă scriu sub impresia proaspătă a adunării muncitorilor de la întreprinderea de construcții navale «Semeannikov», care a avut loc chiar acum dincolo de bariera Nevei. Dar mai întâi câteva cuvinte despre starea de spirit care domnește în rândurile muncitorilor din Petersburg. După cum se știe, în ultimul timp au început să apară aici – sau, mai bine zis, să renască – organizații «zubatoviste» sub conducerea lui popa Gapon. Într-un timp foarte scurt, aceste organizații s-au înmulțit și s-au întărit mult de tot. Există încă de pe acum 11 secții ale așa-zisei «Asociații a muncitorilor ruși din fabrici și uzine». Cum era și de așteptat, rezultatele acestor asociații trebuiau să fie aceleași ca și ale celor din sud.

Acum, se poate spune cu toată certitudinea, la Petersburg începe o largă mișcare grevistă. Aproape zilnic se aude vorbindu-se de o nouă grevă ba la o uzină, ba la alta. Cei de la uzinele «Putilov», bunăoară, sînt în grevă de două zile. Acum vreo două săptămîni erau în grevă cei de la filatura «Shaw» din cartierul Vîborg. Greva a ținut vreo patru zile. Muncitorii n-au obținut nimic. Azi-măine se așteaptă ca această grevă să fie reluată. Pretutindeni starea de spirit este foarte bună, dar nu se poate spune că în favoarea social-democrației. O bună parte dintre muncitori sînt pentru lupta pur economică și împotriva luptei politice. Trebuie totuși să așteptăm și să sperăm că această stare de spirit se va schimba și muncitorii își vor da seama că fără luptă politică nu vor obține nici un fel de îmbunătățiri economice.

* Comp. „Ce-i de făcut?“ de Lenin, pag. 86–88. (Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 112–113. — Nota red.)

Azi a intrat în grevă întreprinderea societății de construcții navale («Semeannikov») de pe Neva. Secția locală a «Uniunii muncitorilor ruși din fabrici și uzine» încearcă să se erijeze în conducător al acestei greve, ceea ce, bineînțeles, nu va reuși. Conducătorul grevei va fi social-democrația, cu toate că aci ea este extrem de slabă.

Au apărut niște foi volante publicate de Comitetul din Petersburg: două la filatura «Shaw» și una la uzinele «Putilov». Azi a avut loc o adunare a muncitorilor de la întreprinderea de construcții navale de pe Neva. S-au adunat vreo 500 de muncitori. Pentru prima oară au luat cuvântul membri ai secției locale a «asociației». Ei au căutat să ocolească problema revendicărilor politice și au formulat mai ales revendicări economice. Din mulțime s-au auzit voci de dezaprobare. Dar în acel moment a apărut un colaborator de la «Russkaia Gazeta»⁸⁷, Stroevev, care se bucură de o deosebită stimă printre muncitorii din Petersburg. Stroevev a propus o rezoluție care a fost elaborată, după propria lui declarație, de el și de reprezentanți ai social-democrației. Această rezoluție subliniază opoziția dintre interesele de clasă ale proletariatului și cele ale burgheziei, dar nu într-o măsură suficientă. După el au luat cuvântul câțiva tovarăși — muncitori social-democrați, care au sprijinit în principiu această rezoluție, dar au subliniat totodată caracterul ei mărginit și nesatisfăcător. S-a iscat atunci o hărmălaie; unii, care erau nemulțumiți de cele spuse de vorbitorii social-democrați, au încercat să zădărnicească adunarea. Cu majoritate de voturi, cei de față s-au pronunțat împotriva președintelui, care se enumera și el printre acești obstrucționiști, și a ales un nou președinte, un socialist. Dar membrii «asociației» (zubatoviste) nu s-au astîmpărat și au continuat să saboteze adunarea. Deși imensa majoritate a celor de față (90%) erau de partea socialiștilor, pînă la urmă adunarea s-a terminat fără nici un rezultat și a amînat adoptarea rezoluției pentru a doua zi. În orice caz, se poate spune că social-democrații au reușit să influențeze starea de spirit a muncitorilor în favoarea lor. Mîine urmează să se țină o mare adunare. — E posibil să vină 2 000—3 000 de oameni. — Trebuie să ne așteptăm zilele acestea la o demonstrație grandioasă, de felul aceleia care

a avut loc în iulie 1903 în sud. Sînt în grevă muncitorii de la uzina Societății franco-ruse - în număr de 4 000-5 000. Se comunică că a început o grevă la filatura «Stieglitz», la care lucrează vreo 5 000 de muncitori. Se așteaptă izbucnirea unei greve, de 5 000-6 000 de muncitori, la uzina «Obuhov».

Comparînd aceste informații primite de la un social-democrat, membru al comitetului local (care, se înțelege, putea să cunoască în mod precis numai evenimentele petrecute într-o mică parte din Petersburg), cu informațiile apărute în ziarele din străinătate, în special în cele engleze, trebuie să tragem concluzia că acestea din urmă sînt cît se poate de exacte.

Greva s-a extins de la o zi la alta cu o iuțeală vertiginoasă. Muncitorii au organizat o mulțime de adunări, în cadrul cărora au elaborat a „cartă“ a lor proprie, și au formulat propriile lor revendicări economice și politice. În pofida conducerii zubatoviste, și unele și altele se reduceau în general la revendicările cuprinse în programul partidului social-democrat, inclusiv lozinca convocării unei adunări constituante pe baza votului universal, direct, egal și secret. Creșterea spontană a acestei greve, fără precedent prin proporțiile ei, depășea cu mult posibilitățile pe care le aveau social-democrații organizați de a participa la mișcare în mod sistematic. Dar să le dăm chiar lor cuvîntul.

AJUNUL DUMINICII SÎNGEROASE

În expunerea noastră cu privire la desfășurarea mișcării am arătat cum din inițiativa lui Gapon a fost fixată, pentru duminică 9 ianuarie, o procesiune a maselor muncitoare spre Palatul de iarnă, pentru a înmîna țarului o „petiție” prin care cereau convocarea adunării constituante. Încă de sîmbătă 8 ianuarie, greva din Petersburg a devenit generală. Pînă și informațiile oficiale evaluau numărul greviștilor la 100 000—150 000. Rusia n-a mai văzut o explozie atît de gigantică a luptei de clasă. Întreaga viață industrială, comercială și socială a acestui uriaș centru de 1 500 000 de locuitori a fost paralizată. Proletariatul a arătat în mod concret că *prin el*, și *numai prin el*, se menține civilizația modernă, că prin munca lui se creează bogățiile și luxul, că ea stă la baza întregii noastre „culturi”. Orașul a rămas fără ziare, fără lumină și fără apă. Și această grevă generală a avut un caracter politic bine precizat, a fost prologul direct al evenimentelor revoluționare.

Iată ce spune un martor ocular, într-o scrisoare pe care ne-a trimis-o nouă, despre ajunul acestei zile istorice :

„Începînd de la 7 ianuarie, greva din Petersburg a devenit generală. Muncitorii au încetat lucrul nu numai în toate uzinele și fabricile mari, dar și în numeroase ateliere. Astăzi, 8 ianuarie, nu a apărut nici un ziar, afară de «Buletinul oficial»⁸⁸ și «Buletinul municipiului Petersburg»⁸⁹. Conducerea mișcării se află deocamdată în mîinile zubatoviștilor. La Petersburg se petrec lucruri nemai-pomenite, și ți se strînge inima de teamă în fața necunos-

cutului : va fi în stare organizația social-democrată să ia, măcar după un timp oarecare, mișcarea în mâinile ei ? Situația este cît se poate de serioasă. În acest timp au loc zilnic adunări de masă ale muncitorilor în toate raioanele orașului, la sediile «Uniunii muncitorilor ruși». În fața acestora străzile sînt zile de-a rîndul pline de mii de muncitori. Din cînd în cînd social-democrații țin cuvîntări și difuzează foi volante. În general, aceste cuvîntări sînt primite cu simpatie, deși zubatoviștii încearcă să organizeze o opoziție. De îndată ce un vorbitor aduce vorba despre absolutism, ei strigă : «Asta nu ne interesează, absolutismul nu ne împiedică cu nimic !» În schimb, în cuvîntările pe care le rostesc zubatoviștii la sediile «asociației», sînt formulate toate revendicările social-democrate, începînd cu ziua de 8 ore și terminînd cu convocarea reprezentanților poporului, aleși prin vot egal, direct și secret. Numai că zubatoviștii susțin că satisfacerea acestor revendicări nu înseamnă răsturnarea absolutismului, ci o apropiere a poporului de țar, că ea duce la lichidarea birocrăției care-l separă pe țar de popor.

Social-democrații iau cuvîntul și la sediile «asociației», și cuvîntările lor sînt întîmpinate cu simpatie, însă inițiativa propunerilor practice pornește de la zubatoviști. Cu toate obiecțiile social-democraților, aceste propuneri sînt adoptate. Ele se rezumă la următoarele : duminică 9 ianuarie, muncitorii trebuie să meargă la Palatul de iarnă și să înmîneze țarului, prin preotul Gheorghe Gapon, o petiție în care sînt enumerate toate revendicările muncitorilor și care se încheie cu următoarele cuvinte : «Dă-ne toate acestea, căci altfel vom muri». La care conducătorii adunărilor adaugă : «Dacă țarul nu ne dă, atunci mâinile noastre sînt dezlegate ; înseamnă că el este dușmanul nostru, și atunci vom porni împotriva lui cu steagul roșu desfășurat. Dacă o să curgă sîngele nostru, o să cadă pe capul lui». Petiția este adoptată pretutindeni. Muncitorii jură că vor veni duminică în piața «cu soțiile și copiii». Astăzi petiția va fi semnată pe raioane, iar la orele 2 trebuie să se adune cu toții la «Casa poporului» pentru mitingul de încheiere.

Toate acestea se petrec cu deplina îngăduință a poliției : poliștii au fost retrași de pretutindeni, deși în curțile unor clădiri stau ascunși jandarmi călări.

Astăzi, pe toate străzile au fost afișate ordonanțe, emise de guvernatorul orașului, care interzic întrunirile și amenință că se va face uz de forța armată. Ele sînt rupte de muncitori. În oraș sînt concentrate trupe aduse din împrejurimi. Cazaci cu săbiile scoase au silit personalul de la tramvaie (taxatorii și vizitii) să iasă la lucru“.

NUMĂRUL MORȚILOR ȘI RĂNIȚILOR

În ceea ce privește numărul morților și răniților, știrile diferă. E de la sine înțeles că nici nu poate fi vorba de un calcul exact, iar o apreciere din ochi este foarte greu de făcut. Comunicatul guvernamental în care se spune că sînt 96 de morți și 330 de răniți este, evident, fals, și nimeni nu-i dă crezare. După ultimele știri apărute în presă, la 13 ianuarie ziaristii au înaintat ministrului de interne o listă, alcătuită de reporteri, în care figurau *4 600 de morți și răniți*. Se înțelege că nici această cifră *nu poate fi considerată* completă, deoarece chiar în timpul zilei (fără să mai vorbim de noapte) ar fi fost imposibilă numărarea tuturor celor uciși și răniți în toate încăierările.

Victoria absolutismului asupra poporului neînarmat a fost obținută cu prețul a nu mai puține victime decît marile bătălii din Manciuria. Nu degeaba muncitorii din Petersburg, după cum relatează toți corespondenții străini, le strigau în față ofițerilor că ei au mai mult succes în lupta împotriva poporului rus decît în lupta împotriva japonezilor.

LUPTE DE BARICADE 90

După cum am văzut, în relatările corespondenților se vorbește de cele mai multe ori despre baricadele de pe Vasilevski Ostrov și, în parte, despre cele de pe Nevski-prospekt. În comunicatul dat de guvern în ziua de luni 10 (23) ianuarie se spune : „Mulțimea a ridicat baricade cu baraj de sîrmă ghimpată și cu steaguri roșii pe șoseaua Schlüsselburgului, apoi la bariera Narvei, la podul Troițki, lângă grădina Alexandru, lângă scuarurile de pe Nevski-prospekt. De la ferestrele caselor învecinate se arunca cu pietre și se trăgea în armată. Mulțimea îi dezarma pe polițiști. Fabrica de armament Schof a fost devastată. În circumscripțiile 1 și 2 de pe Vasilevski Ostrov, mulțimea a tăiat firele de telegraf și a răsturnat stîlpii. A fost devastată o circumscripție de poliție“.

Un corespondent francez a telegrafiat duminică la ora 2 și 50 de minute : „Împușcăturile continuă. Armata, pe cît se vede, și-a pierdut capul de-a binelea. Trecînd peste Neva, am văzut cîteva semnale luminoase și am auzit detunături de salve de pușcă. Pe Vasilevski Ostrov baricadele sînt luminate de focurile aprinse de greviști. Nu reușesc să merg mai departe. Un sunet sinistru de goarnă arată că s-a dat ordin de tragere. Un batalion de soldați ia cu asalt la baionetă o baricadă înjghebată din sănii răsturnate. Urmează un adevărat măcel. Au căzut pe cîmpul de luptă aproape o sută de muncitori. Vreo 50 de prizonieri răniți trec pe lângă mine. Ofițerul care îi conduce mă amenință cu pistolul și-mi ordonă să plec“.

Correspondenții dau prea puține amănunte cu privire la luptele de baricade. Ceea ce și este de înțeles fiindcă ei au căutat să stea mai mult sau mai puțin departe de locurile periculoase. Iar dintre participanții la luptele de baricade au rămas teferi, bineînțeles, doar puțini, foarte puțini. S-a ventilat chiar știrea că împotriva baricadelor s-a tras cu artileria, dar, pe cât se pare, ea nu e încă confirmată.

Se tipărește după manuscris

O PACE ȚARISTĂ

Ziarele din străinătate au adus știrea că în cadrul ultimelor consfătuiri care au avut loc la Țarskoe Selo (după victoria de la 9 ianuarie), cu sau fără participarea țarului, s-au purtat discuții animate în legătură cu oportunitatea încheierii păcii cu Japonia. În principiu, toți cei din jurul adoratului monarh vor acum pace. Numărul înalților demnitari care cu zece zile în urmă se pronunțau în mod categoric pentru continuarea războiului a scăzut acum considerabil, și mulți dintre ei au devenit partizani convinși ai păcii.

Să ia notă de acest lucru prostuții social-democrați din redacția așa-zisului Organ Central al partidului nostru, care n-au înțeles că toată frazeologia pe tema unei „păci *cu orice preț*“ a rămas o simplă frazeologie (fiindcă nimeni nu întreba care e părerea social-democraților, și nimic nu depindea de părerea lor) și că de fapt, în actuala conjunctură, ea a făcut doar jocul partizanilor înspăimântați ai absolutismului. Neoiskriștii noștri au scăpat din vedere cotitura produsă în starea de spirit a întregii burghezii europene (care mai înainte nutrea simpatii pentru Japonia și care, de teama revoluției, a început încă de multă vreme să treacă de partea Rusiei; comp. „Frankfurter Zeitung“ etc.). Acum ei nu văd cum frazeologia lor banală, lipsită de orice conținut, care pledează pentru încheierea păcii *cu orice preț*, începe să fie folosită, în propriul lor interes, pină și de Ugrium-Burceevii din Petersburg.

Scris la 19 ianuarie
(1 februarie) 1905

Publicat pentru prima oară în 1931,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XVI

Se tipărește după manuscris

SCURT ISTORIC AL SCIZIUNII DIN P.M.S.D.R.⁹¹

Într-o scrisoare cu data de 1 februarie 1905, adresată redacției ziarului „Vpered“ (P.M.S.D.R.), *Hermann Greulich*, cunoscutul conducător al social-democraților elvețieni, și-a exprimat, între altele, părerea de rău că în rîndurile social-democraților ruși s-a produs o nouă sciziune și a remarcat : „Wer die grössere Schuld an dieser Zersplitterung trägt, das werde ich nicht entscheiden und ich habe den internationalen Entscheid bei der deutschen Parteileitung angeregt“ („Cine are o vină mai mare pentru sciziunea produsă, asta e o chestiune pe care n-am s-o lămuresc eu ; am propus conducerii Partidului social-democrat din Germania să rezolve această chestiune pe cale internațională“).

La această scrisoare, redacția ziarului „Vpered“, împreună cu tovarășul Stepanov, împuternicitul din străinătate al „Biroului Comitetelor Majorității“ din Rusia, i-a răspuns lui Greulich prin scrisoarea de mai jos.

Dat fiind că tovarășul Greulich are intenția să ceară forurilor internaționale să hotărască ele în această chestiune, facem cunoscută scrisoarea noastră tuturor prietenilor din străinătate ai ziarului „Vpered“, pe care îi rugăm s-o traducă în limba țării în care locuiesc și să comunice conținutul ei unui număr cât mai mare de social-democrați din străinătate.

Totodată ar fi de dorit să se traducă în limbi străine și broșura lui Lenin : „Declarația și documentele cu privire la rupțura dintre instituțiile centrale și partid“, precum și

1) rezoluțiile conferinței din nord și 2) rezoluțiile conferinței din Caucaz ; 3) rezoluțiile conferinței din sud.

Rugăm să ni se comunice dacă această dorință va fi împlinită.

SCRISOARE CĂTRE GREULICH

3 februarie 1905.

Stimate tovarăș ! În scrisoarea dumneavoastră vă referiți la chestiunea : care fracțiune a partidului nostru (P.M.S.D.R.) este vinovată de sciziunea produsă. Totodată spuneți că ați cerut social-democraților germani și Biroului internațional⁹² să-și spună părerea în această chestiune. De aceea ne considerăm obligați să vă explicăm cum s-a produs sciziunea. Ne vom mărgini să cităm *fapte precis dovedite*, abținându-ne, pe cât e posibil, de la orice apreciere a lor.

Pînă la sfîrșitul anului 1903, partidul nostru reprezenta un ansamblu de organizații social-democrate locale fără nici o legătură între ele, numite *comitete*. Comitetul Central și Organul Central, care fuseseră alese la Congresul I al partidului (în primăvara anului 1898), nu mai existau. Ele fuseseră nimicite de poliție și nu s-au mai refăcut. În străinătate s-a produs o sciziune între „Uniunea social-democraților ruși“ (organ de presă : „Rabocce Delo“, de unde și denumirea de „*rabocedeliști*“) și Plehanov. De partea acestuia s-a situat ziarul „*Iskra*“, fondat în 1900. În trei ani, 1900-1903, „*Iskra*“ a căpătat o influență covârșitoare asupra comitetelor din Rusia. Ea apăra ideile social-democrației revoluționare împotriva „economismului“ (alias * împotriva „*rabocedelismului*“ = o varietate rusească a oportunismului).

Lipsa de unitate a partidului era resimțită de toți ca o povară grea.

În cele din urmă, în august 1903, a reușit să se întrunească, în străinătate, *Congresul al II-lea al partidului*. Au participat toate comitetele din Rusia, Bundul (= organizație independentă a proletariatului evreiesc) și *ambele* fracțiuni din străinătate, „*iskriștii*“ și „*rabocedeliștii*“.

* — cu alte cuvinte. — *Nota trad.*

Toți delegații au recunoscut că congresul a fost legal constituit. La Congres lupta s-a dat între iskriști și antiiskriști (rabocedeliști și Bundul) ; pe poziția de mijloc s-a situat așa-zisa „mlaștină“. Iskriștii au învins. Ei au reușit să facă să fie adoptat programul partidului (a fost aprobat proiectul „Iskrei“). „Iskra“ a fost recunoscută ca Organ Central, iar orientarea ei — ca orientare a partidului. O serie de rezoluții cu privire la tactică au fost întocmite în spiritul ei. A fost adoptat statutul organizatoric iskrist (proiectul lui Lenin). El a fost înrăutățit doar în unele detalii de către antiiskriști, cu sprijinul unei minorități a iskriștilor. Gruparea voturilor la congres a fost următoarea : în total 51 de voturi, dintre care 33 au fost ale iskriștilor (24 — iskriști din actuala *majoritate*, 9 — iskriști din actuala *minoritate*), 10 — ale „mlaștinii“ și 8 — ale antiiskriștilor (3 rabocedeliști și 5 bundiști). Spre sfârșitul congresului, înainte de alegeri, șapte delegați (2 rabocedeliști și 5 bundiști) au părăsit congresul (Bundul a ieșit din partid).

Atunci minoritatea iskriștilor, susținută, în urma greșelilor pe care le-a comis, de toți antiiskriștii și de „mlaștină“, a devenit *minoritatea congresului* (24 și 9 + 10 + 1, adică 24 și 20). La alegerea instituțiilor centrale s-a hotărât să se aleagă 3 persoane în redacția Organului Central și 3 în Comitetul Central. Din cele 6 persoane care alcătuiau vechea redacție a „Iskrei“ (Plehanov, Akselrod, Zasluzici, Starover, Lenin, Martov) au fost aleși Plehanov, Lenin și Martov. În Comitetul Central urmau să fie alese două persoane din partea majorității și una din partea minorității.

Martov a refuzat să intre în redacție fără cei trei tovarăși „excluzi“ (nealeși), și întreaga minoritate a refuzat să participe la alegerile pentru Comitetul Central. Nimeni n-a contestat vreodată și nu contestă nici azi legalitatea alegerilor. Dar, după congres, minoritatea a refuzat să lucreze sub conducerea centrelor alese de el.

Acest boicot a durat trei luni : de la sfârșitul lunii august 1903 și până la sfârșitul lunii noiembrie 1903. „I s k r a“ (*șase numere, 46-51*) a fost redactată numai de Plehanov și de Lenin. Minoritatea a format o organizație secretă în cadrul partidului⁹³ (*fapt confirmat acum în presă de însuși partizanii minorității și pe care, în momentul de față, nimeni nu-l con-*

testă). Comitetele din Rusia, în covârșitoarea lor majoritate (12 comitete din cele 14 care au reușit să se pronunțe), au luat poziție împotriva acestui boicot dezorganizator.

Dar după furtunosul congres al „Ligii“ din străinătate (= organizația din străinătate a partidului), care s-a ținut chiar la sfârșitul lunii octombrie 1903, Plehanov a hotărât să facă concesii minorității, declarând în fața întregului partid, în articolul „Ce nu trebuie făcut“ („Iskra“ nr. 52 din noiembrie 1903), că, pentru a evita sciziunea, uneori trebuie să faci concesii chiar și celor care din greșeală înclină spre *revizionism* și acționează ca niște *individualiști anarhici* (expresiile subliniate aparțin lui Plehanov, și ele sînt luate din articolul „Ce nu trebuie făcut“). Lenin, nevrînd să fie în dezacord cu hotărârile congresului, a ieșit din redacție. Atunci Plehanov „a cooptat“ pe toți cei patru foști redactori. Comitetele din Rusia au declarat că ele vor să vadă care va fi orientarea noii „Iskre“, să vadă dacă menșevicii au intrat în redacție cu intenția de a aduce pace în partid.

S-a văzut însă – așa cum, de altfel, au prezis bolșevicii – că noua redacție, menșevică, n-a menținut orientarea vechii „Iskre“ și nici n-a adus pace în partid. „Iskra“ s-a orientat pînă într-atîta spre vechiul rabocedelm, respins de Congresul al II-lea, că *însuși* Troțki, membru marcant al minorității, care a publicat o broșură-program: „Sarcinile noastre politice“, apărută *sub îngrijirea celor din redacția noii „Iskre“*, a declarat textual: „*între «Iskra» veche și cea nouă este o prăpastie*“. Ne limităm la această declarație a adversarului nostru, pentru a nu intra în explicații mai ample în legătură cu nestatornicia principială a „Iskrei“.

Pe de altă parte, „organizația secretă a minorității“ nu s-a dizolvat, ci a continuat să boicoteze Comitetul Central. Această scindare secretă a partidului într-o organizație deschisă și una secretă a frînat în mod insuportabil activitatea. Marea majoritate a comitetelor din Rusia care și-au spus părerea despre criză au condamnat în mod categoric atît orientarea noii „Iskre“ cît și comportarea dezorganizatoare a minorității. Din toate părțile se cerea în mod insistent convocarea imediată a Congresului al III-lea pentru a ieși din această situație insuportabilă.

Statutul partidului nostru prevede că pentru convocarea unui congres extraordinar (cele ordinare sînt convocate o dată la doi ani, „după posibilități“) este nevoie de declarația unor organizații care dispun împreună de jumătate din numărul total de voturi. *Această jumătate a și fost constituită.* Dar Comitetul Central, profitînd de arestarea cîtorva membri ai săi care făceau parte din majoritate, a trădat majoritatea. Sub pretext că vor să ajungă la o „împăcare“, membrii Comitetului Central care au rămas liberi după ce au avut loc arestările *au încheiat un compromis cu organizația secretă a minorității* și au declarat că această organizație se dizolvă, și totodată, fără știrea partidului și în pofida declarațiilor scrise ale Comitetului Central, *au cooptat în Comitetul Central trei menșevici.* Această cooptare a avut loc în noiembrie sau decembrie 1904. Așadar, minoritatea a dus luptă din august 1903 și pînă în decembrie 1904, destrămînd întreg partidul pentru a obține cooptarea a trei membri în redacția Organului Central și a trei membri în Comitetul Central.

Instituțiile centrale, contrafăcute în acest fel, au răspuns prin injurii sau prin tăcere la cererea de a se convoca un congres al partidului.

Atunci comitetele din Rusia și-au pierdut răbdarea de-a binelea și au început să-și convoace conferințele lor separate. Pînă în prezent s-au ținut trei conferințe : 1) conferința celor patru comitete din Caucaz ; 2) conferința celor trei comitete din sud (Odesa, Nikolaev și Ekaterinoslav) și 3) conferința celor șase comitete din nord (Petersburg, Moscova, Tver, Riga, „Nordul“ – adică Iaroslavl, Kostroma și Vladimir – și, în sfîrșit, Nijni-Novgorod). Toate aceste conferințe s-au pronunțat în favoarea „majorității“, au hotărît să susțină grupul de publiciști al majorității (grupul : Lenin, Readvoi, Orlovski, Galerka, Voinov etc.) și și-au ales *un birou al lor* ; a treia conferință, cea din nord, a dat ca sarcină acestui „birou“ să se transforme într-un *Comitet de Organizare* și să convoace congresul comitetelor din Rusia, adică Congresul al III-lea al partidului, fără centrele din străinătate, care s-au rupt de partid.

Așa stăteau lucrurile la 1 ianuarie 1905 (stil nou). Biroul Comitetelor Majorității și-a început activitatea (din cauza

condițiilor polițiste de la noi din țară, convocarea congresului o să mai întârzie, desigur, câteva luni : Congresul al II-lea, care a fost anunțat pentru decembrie 1902, s-a ținut în august 1903). Grupul de publiciști al majorității a fondat *un organ al majorității*, ziarul „Vpered“, care a și început să apară *săptăminal* de la 4 ianuarie (stil nou) 1905. Până azi (3 februarie 1905) au și apărut 4 numere. Orientarea ziarului „Vpered“ este *aceea a vechii „Iskre“*. În numele acesteia, „Vpered“ duce o luptă hotărâtă împotriva noii „Iskre“.

Așadar, s-a ajuns de fapt la existența a două partide muncitorești social-democrate ruse : unul din ele – cu ziarul „Iskra“, care poartă denumirea „oficială“ de Organ Central al partidului, cu Comitetul Central, cu *patru din cele douăzeci* de comitete din Rusia (celelalte comitete din Rusia, în afară de cele douăzeci care au participat la Congresul al II-lea, au luat ființă după aceea, și problema legalității confirmării lor este discutabilă) ; celălalt partid, cu ziarul „Vpered“ ca organ de presă, cu „Biroul Comitetelor Majorității din Rusia“, cu 14 comitete din Rusia (cele treisprezece enumerate mai sus, plus cel din Voronej, și, probabil, plus cele din Saratov, Ural, Tula și Siberia) *.

De partea „*neoiscriștilor*“ sînt toți adversarii vechii „Iskre“, toți rabocedeliștii și o mare parte dintre intelectualii din jurul partidului. De partea „*vperediştilor*“ se află principalii partizani convinși ai vechii „Iskre“ și o mare parte dintre muncitorii înaintați, conștienți, și dintre militanții practicieni ai partidului din Rusia. Plehanov, care la Congresul al II-lea al partidului (august 1903) și la congresul Ligii (octombrie 1903) era bolșevic și care din noiembrie 1903 luptă cu înverșunare împotriva „majorității“, *la 2 septembrie 1904* a declarat în mod public (și această apreciere a lui a fost publicată) că forțele celor două părți sînt aproape egale.

Noi, bolșevicii, afirmăm că de partea noastră se află majoritatea adevăraților militanți de partid din Rusia. Noi considerăm că principala cauză a sciziunii și principalul obstacol în calea unirii este comportarea dezorganizatoare a minorității, care a refuzat să se supună hotărîrilor adoptate de Con-

* Cel puțin cele patru comitete din urmă, după Congresul al II-lea, s-au pronunțat în favoarea „majorității“.

gresul al II-lea și a preferat să provoace sciziunea în loc să accepte convocarea Congresului al III-lea.

În momentul de față menșevicii provoacă pretutindeni sciziune în organizațiile locale din Rusia. Astfel, la Petersburg ei au împiedicat comitetul să organizeze o demonstrație la 28 noiembrie (vezi „Vpered“ nr. 1 *). Acum, la Petersburg ei s-au constituit într-un grup aparte, denumit „grupul de pe lângă Comitetul Central“, care caută să contracareze activitatea comitetului local al partidului. Ei au mai întemeiat zilele acestea la Odesa un astfel de grup local („de pe lângă Comitetul Central“) în vederea luptei împotriva comitetului de partid. Datorită pozițiilor false adoptate de ele, instituțiile centrale menșevice ale partidului au ajuns să dezorganizeze activitatea locală a partidului, pentru că ele n-au vrut să se supună hotărârii comitetelor de partid care le-au ales.

Divergențele de principii dintre „Vpered“ și noua „Iskră“ nu sînt în fond altceva decît divergențele dintre vechea „Iskră“ și „Rabocce Delo“. Aceste divergențe sînt destul de importante, după părerea noastră, dar, dacă am avea deplină posibilitate să apărăm concepțiile noastre, care sînt acelea ale vechii „Iskre“, nu am considera că aceste divergențe constituie în sine un obstacol pentru activitatea noastră comună în cadrul unui singur partid.

Publicat în 1905,
într-o foaie specială,
de către grupul de sprijin
de la Berna al P.M.S.D.R.

Se tipărește după manuscris

* Vezi volumul de față, pag. 145—149. — Nota red.

TREPOV LA LUCRU

Răfuiala crâncenă cu toți nemulțumiții a devenit, după 9 ianuarie, cuvîntul de ordine al guvernului. Pe ziua de marți a fost numit guvernator general al Petersburgului, cu împuterniciri dictatoriale, Trepov, unul dintre slugoii țariști pe care-i detestă cel mai mult întreaga Rusie și care și-a câștigat un trist renume la Moscova prin cruzimea și brutalitatea sa, ca și prin participarea la încercările lui Zubatov de a perverti pe muncitori.

Arestările au început să curgă ca dintr-un corn al abundenței. Au fost arestați mai întâi membrii unei delegații liberale care, sîmbătă seara, tîrziu, s-a dus la Witte și la Sveatopolk-Mirski să ceară guvernului să permită ca muncitorii să înmîneze petiția și, totodată, ca armata să nu tragă în mulțimea pașnică de demonstranți. Se înțelege de la sine că aceste rugămînți n-au folosit la nimic : Witte a trimis delegația la Sveatopolk-Mirski, care a refuzat s-o primească. Ea a fost primită cu multă răceală de către Rîdzevski, adjunctul ministrului de interne, care a declarat că nu guvernul trebuie convins, ci muncitorii, că guvernul este foarte bine informat despre tot ce se petrece și că el a și luat hotărîri care nu pot fi schimbate prin nici un fel de demersuri. Este interesant că la adunarea liberalilor care a ales această delegație s-a pus și chestiunea ca muncitorii să fie sfătuiți să renunțe la procesiunea lor spre Palatul de iarnă, dar un prieten al lui Gapon, care era de față, a declarat că acest sfat ar fi inutil, întrucît hotărîrea muncitorilor e irevocabilă. (Știri transmise

de d-l Dillon, corespondentul ziarului englez „The Daily Telegraph“⁹⁴, și ulterior confirmate de alți corespondenți.)

Membrilor arestați ai delegației – Ghessen, Arseniev, Kareev, Peșehonov, Meakotin, Semevski, Kedrin, Șnitnikov, Ivancin-Pisarev și Gorki (care a fost arestat la Riga și adus la Petersburg) – li s-a adus învinuirea cât se poate de absurdă că au vrut să instituie „un guvern provizoriu în Rusia“ a doua zi după revoluție. Se înțelege că această învinuire cade de la sine. Mulți dintre cei arestați (Arseniev, Kedrin, Șnitnikov) au și fost eliberați. În sînul societății culte burgheze din străinătate a început să se desfășoare o campanie energică în favoarea eliberării lui Gorki, și numeroși oameni de știință și scriitori germani de seamă au semnat cererea de eliberare a lui adresată țarului. Acum acestora li s-au alăturat și oameni de știință, și literați din Austria, Franța și Italia.

Vineri seara au fost arestați patru colaboratori ai ziarului „Nașa Jizn“ : Prokopovici, cu soția, Hijneakov și Iakovlev (Bogucearski). Dintre colaboratorii ziarului „Nași Dni“⁹⁵ a fost arestat Ganeizer sîmbătă dimineața. Poliția caută cu un zel deosebit banii trimiși din străinătate pentru greviști sau pentru ajutorarea văduvelor și orfanilor celor uciși. Se fac arestări în masă : ordinul de arestare a lui Bogucearski purta numărul 53, iar ordinul de arestare a lui Hijneakov – numărul 109. Sîmbătă s-au făcut percheziții la redacțiile celor două ziare menționate și au fost ridicate toate manuscrisele fără excepție, inclusiv dările de seamă amănunțite despre evenimentele din cursul întregii săptămîni, dări de seamă întocmite și iscălite de martori oculari demni de încredere, care au notat tot ce au văzut ca să servească de învățătură pentru generațiile viitoare. Acum tot acest material n-o să mai vadă niciodată lumina zilei.

Miercuri, numărul celor arestați era atît de mare, încît a trebuit să fie băgați cîte doi-trei într-o celulă. Noul dictator nu are nici un fel de menajamente față de muncitori. Începînd de joi, ei sînt înhățați în grupuri și trimiși la urmă. Acolo, bineînțeles, ei vor răspîndi știrile despre evenimentele de la 9 ianuarie și vor face propagandă pentru lupta împotriva absolutismului.

Trepov s-a apucat să pună în practică vechea lui politică de la Moscova : să momească masele de muncitori prin diverse pomeni economice.

Patronii se adună laolaltă cu ministrul de finanțe și chibzuiesc asupra diferitelor concesiuni pe care trebuie să le facă muncitorilor ; se vorbește de introducerea zilei de lucru de 9 ore. Ministrul de finanțe a primit marți o delegație de muncitori, căreia i-a promis că va introduce unele reforme economice ; totodată i-a atras atenția că nu e permisă nici o agitație politică.

Poliția face tot ce-i stă în putință pentru a semăna neîncredere și dușmănie între populație în general și muncitori. Începînd de miercuri, ziarele din străinătate publică informații cât se poate de precise, din care reiese că poliția încearcă să sperie pe locuitorii Petersburgului cu diverse născociri senzaționale despre tâlhăriile și acțiunile sîngeroase pe care le-ar pune la cale greviștii. Pînă și adjunctul ministrului de interne, Rîdzevski, a încredințat marți pe un vizitator că greviștii pun la cale jafuri, incendieri, distrugerii și asasinat. Greviștii – sau, cel puțin, conducătorii lor conștiinți – acolo unde au avut posibilitatea au declarat că această aserțiune este o calomnie. *Poliția însăși a trimis provocatori și portari să spargă geamurile, să dea foc chioșcurilor de ziare și să jefuiască prăvăliile*, pentru a teroriza astfel populația. Muncitorii însă au avut, în realitate, o comportare atît de pașnică, încît au provocat uimirea corespondenților ziarelor străine care au văzut grozăviile de la 9 ianuarie.

Agenții de poliție sînt acum ocupați cu o nouă „organizare muncitorească“. Ei aleg muncitori care se pretează la asemenea operații, le împart bani, îi instigă împotriva studenților și publiciștilor, ridică în slăvi „politica cu adevărat populară a tătucului-țar“. Nu este greu ca din două-trei sute de mii de muncitori ignoranți și abrutizați de foame să se găsească cîteva mii care să se lase prinși de această momeală. Ei vor fi „organizați“, și tot ei vor fi puși să blesteme pe „șarlatanii de liberali“ și să declare în auzul tuturor că duminica trecută au fost amăgiți. Pe urmă, aceste lepădături ale clasei muncitoare vor alege o delegație care „va ruga cu smerenie pe țar să îngăduie muncitorilor să-i cadă la picioare și să se căiască pentru crimele comise de ei duminica trecută“. „După informa-

țiile pe care le dețin - continuă corespondentul -, tocmai asemenea lucru pune la cale acum poliția. Când această organizație va fi pusă la punct, maiestatea sa preamilostivă va binevoi să primească delegația în manejul care va fi amenajat în acest scop și, în cuvinte mișcătoare, va vorbi despre grija părintească pe care o poartă muncitorilor și despre măsurile ce urmează să fie luate pentru îmbunătățirea situației lor“.

P.S. Aceste rînduri erau deja culese cînd din cuprinsul unor telegrame am aflat că cele prezise de corespondentul englez s-au adeverit întocmai. Țarul a primit la Țarskoe Selo o delegație alcătuită din 34 de muncitori, aleși pe sprînceană de către poliție, și a rostit un discurs, plin de ipocrizie oficială, în care le-a vorbit de grija părintească pe care le-o poartă dîrmuirea și a declarat că iartă crimele săvîrșite de muncitori. Această comedie mîrșavă nu va înșela, firește, proletariatul rus, care nu va uita niciodată duminica sîngeroasă. Proletariatul o să mai stea de vorbă cu țarul, dar o să folosească alt limbaj !

„Vpered“ nr. 5
din 7 februarie (25 ianuarie) 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar

PETERSBURGUL DUPĂ 9 IANUARIE

Luni, 10 ianuarie, Petersburgul avea înfățișarea unui oraș abia cucerit de inamic. Pe străzi treceau în permanență patrulare de cazaci. Ici și colo se vedeau grupuri de muncitori agitați. Seara, multe străzi au rămas cufundate în întuneric. Nu era curent electric și nici gaz. Casele aristocraților erau păzite de grupuri de portari. Chioșcurile de ziare, cuprinse de flăcări, aruncau o lumină stranie asupra pîlcurilor de oameni.

Pe Nevski-prospekt au avut loc ciocniri între popor și armată. S-a tras din nou în mulțime. În apropierea palatului Anicikov s-au tras trei salve. Poliția a început să închidă magazinele de arme și să strîngă armele în pivnițe, luînd, evident, toate măsurile pentru a împiedica pe muncitori să se înarmeze. Funcționarii din instituțiile guvernamentale erau extrem de neliniștiți de teama incendiilor și a exploziilor și fugeau din Petersburg cuprinși de panică.

Pe Vasilievski Ostrov baricadele care fuseseră luate duminică de armată au fost din nou ridicate luni și din nou distruse de soldați.

Ziarele n-au apărut. Instituțiile de învățămînt sînt închise. În numeroase întruniri răslețe, muncitorii discută despre evenimente și despre măsurile de împotrivire necesare. Grupuri masive de simpatizanți, în special studenți, asaltează spitalele.

Se anunță că muncitorii din Kolpino, în număr de 20 000-30 000, au pornit marți dimineața cu o petiție spre Țarskoe Selo. Garnizoana Țarskoe Selo le-a trimis în întîmpinare un regiment de infanterie și o baterie de tunuri de câmp. La cinci verste de Kolpino s-a produs o ciocnire ; armata a tras

și, la ora 4 după-amiază, a respins și a împrăștiat definitiv pe muncitori. Sînt numeroși morți și răniți. Muncitorii au atacat în două rînduri calea ferată care duce la Țarskoe Selo, dar au fost respinși. Pe o întindere de 7 verste, șinele au fost demontate și în timpul dimineții trenurile n-au circulat.

Oamenii cîrmuirii îngroapă în timpul nopții, pe furiș, victimele duminicii sîngeroase a lui Vladimir. Rudele și cunoscuții celor uciși sînt dinadins înșelați pentru a face imposibilă orice demonstrație cu prilejul înmormîntărilor. Vagoane întregi cu cadavre sînt îndreptate spre cimitirul Preobrajenskoe. În unele locuri mulțimea, în ciuda măsurilor de precauție luate de poliție, încearcă totuși să organizeze demonstrații în onoarea luptătorilor căzuți pentru libertate.

Populația este extrem de îndârjită împotriva armatei. Ziarele din străinătate publică relatările unor martori oculari din care reiese că marți 11 ianuarie, pe Bolșoi prospekt, cazacii au oprit un tramvai cu cai plin de muncitori. Unul dintre muncitori le-a strigat : „Călăilor !“, și atunci ei au oprit tramvaiul, au silit pe toți cei dinăuntru să coboare și au început să-i lovească cu latul săbiilor. Unul dintre cei loviți a fost rănit. Locuitorii din casele învecinate au deschis ferestrele și, adresîndu-se cazacilor, au început să strige : „Asasinilor ! Bandiților !“. În telegramele de vineri se spunea că în cursul acestui incident a fost alungată din tramvai și o femeie. Speriată, ea a scăpat din brațe copilul, care a fost strivit sub copite de caii cazacilor („The Times“). Aceste victorii reputate de armata noastră împotriva muncitorilor nu sînt altceva decît niște victorii à la Pirus.

„Vpered“ nr. 5
din 7 februarie (25 ianuarie) 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar

SCRISOARE CĂTRE A. A. BOGDANOV și S. I. GUSEV

11. II. 1905

Lui Rahmetov și Hariton

Ieri v-am trimis o telegramă în care arătam că sînt de acord cu modificările dv., deși nu sînt de loc de acord cu ceea ce am putut să înțeleg din scrisoarea dv. Dar mi-e atîta lehamite de această tărăgăneală, și întrebările voastre aduc atît de mult a batjocură la adresa mea, încît m-am lăsat păgubaș, spunîndu-mi : numai de-ar face și ei ceva ! Las' să publice *orice* înștiințare vor, în legătură cu congresul, dar s-o publice, și să nu se mulțumească cu vorbele ! O să vă mire că vorbesc de batjocură. Dar ia gândiți-vă și dv : cu două luni în urmă trimis proiectul meu *tuturor* membrilor biroului *. Nici unul din ei nu manifestă interes pentru conținutul proiectului și nu găsește de cuvînt să procedeze la un schimb de păreri !! Iar acum : telegrafic... Ce să-i faci ! Vorbim noi de organizare, de centralism, dar în realitate între cei mai apropiați tovarăși de la centru există atîtea disensiuni, metodele lor de conlucrare sînt atît de primitive, încît îți vine să scuipi. Bundeștii nu trîncănesc atîta despre centralism, dar la ei *fiecare* scrie o dată pe săptămînă celor de la centru și se stabilește *în mod practic* legătura. Și e de ajuns să iei în mînă publicația lor „Poslednie Izvestiia”⁹⁶, ca să vezi această legătură. Iar la noi apare al 6-lea număr al ziarului „Vpered”, și din partea unui membru al redacției (Rahmetov) nu primim nici un rînd scris despre „Vpered” sau pentru „Vpered”. La noi „se vorbește” de vaste legături publicistice atît la Petersburg cît și la Moscova, de tinerele forțe ale majorității, în timp ce noi, cei de

* Vezi volumul de față, pag. 110—112. — Nota red.

aici, în cele două luni de când a fost adresat îndemnul la muncă (anunțul de apariție a ziarului „Vpered“ și scrisoarea în legătură cu apariția lui), nu știm nici unul nimic. Iar Comitetele din Rusia (din Caucaz și din Nijni, ca să nu mai vorbim de cele din regiunea Volgăi și din sud), consideră biroul doar ca un „mit“ și au tot dreptul s-o facă. Despre o alianță între Comitetul din Petersburg al majorității și un grup de menșevici „am auzit“ de la oameni străini, dar nu aveam nici o știre de la ai noștri. Nici nu ne vine să credem că un pas atît de naiv, care înseamnă o adevărată sinucidere, a putut fi făcut de bolșevici. Despre conferința social-democraților și despre „bloc“ noi „am auzit“ de la străini, iar de la ai noștri *nici un cuvînt*, cu toate că se vorbește de ele ca de un fapt accompli *. Se vede treaba că bolșevicii vor încă o dată să fie duși **.

Singura noastră forță o constituie sinceritatea desăvîrșită și coeziunea, energia cu care atacăm. Or, oamenii, pe cît se pare, s-au moleșit de cînd cu „revoluția“ !! Cînd nevoia de organizare e de o sută de ori mai stringentă, ei se lasă în voia dezorganizatorilor. Din îndreptările propuse pentru proiectul de declarație și pentru proiectul de convocare a congresului (îndreptări care în scrisoare sînt prezentate într-o formă cît se poate de confuză) se vede că se face uz de „loialitate“ : Papașa scrie chiar acest cuvînt și adaugă : dacă nu pomenim de centre, nimeni n-o să accepte să fie convocat congresul ! Ei bine, domnilor, fac prinsoare că, dacă o să procedați *în felul acesta*, el n-o să se țină nici odată și n-o să ieșiți nici odată de sub papucul bonapartiștilor din redacția Organului Central și din Comitetul Central. A convoca congresul *împotriva* voinței centrelor, față de care s-a manifestat lipsă de încredere, a-l convoca în numele biroului *revoluționar* (care este inexistent și fictiv, dacă e să ne prosternăm în fața statutului loial) și să recunoaștem și celor 9 bonapartiști și Ligii (ha-ha !), și creaturilor bonapartistice (comitetele proaspăt fabricate) dreptul *necondiționat* de a participa la congres înseamnă a ne face de rîs și a zdruncina orice respect față de noi. Centrele puteau – și trebuiau

* — un fapt împlinit. — *Nota trad.*

** În manuscris, această frază continuă cu următoarele cuvinte șterse : de nas și scuipați în obraz. — *Nota red.*

— să fie invitate, dar a le recunoaște dreptul de vot deliberativ este, repet, o nebunie. Se înțelege că, oricum, centrele tot n-o să vină la congresul nostru, dar de ce să le dăm ocazia să ne mai scuipe o dată în obraz? Ce rost are această ipocrizie și acest joc de-a v-ați ascunselea? E pur și simplu o rușine. Noi am proclamat *sciziunea*, noi convocăm la congres pe *vperedisti*, noi vrem să organizăm un partid *vperedist* și rupem, rupem imediat *toate* relațiile *de orice fel* cu dezorganizatorii —, și ni se vorbește de loialitate, unii prefăcându-se a crede că ar fi cu putință un congres comun al celor de la „Iskra“ și de la „Vpered“. Curată comedie! Se înțelege că încă din prima zi, încă din prima oră a congresului (dacă el se va ține) se va spulbera această comedie, dar pînă atunci o asemenea ipocrizie ne va provoca zeci și sute de neajunsuri.

Credeți-mă, deseori mă gîndesc că 9/10 din bolșevici sînt într-adevăr niște formalisti *. Or, noi trebuie să strîngem laolaltă, într-o organizație cu adevărat de fier, pe cei ce vor să lupte, și cu acest partid mic, dar tare, să dăm lovituri nimicitoare monstrului puhav al pestrițelor elemente neoiskriste; altfel nu vom face decît să dovedim, prin comportarea noastră, că am meritat să pierim ca niște formalisti vrednici de dispreț. Cum de nu înțeleg unii oameni că *pînă la* organizarea biroului și *pînă la* apariția ziarului „Vpered“ am făcut tot ce am putut pentru a salva loialitatea, pentru a salva unitatea, pentru a salva metodele formale, adică metodele superioare de aplanare a conflictului!?!? Acum însă, *după* ce am organizat biroul, *după* ce am început să scoatem ziarul „Vpered“, sciziunea este un fapt împlinit. Și cînd ea a devenit fapt împlinit s-a văzut limpede că *din punct de vedere material sîntem mult mai slabi*. Nouă ne mai trebuie să transformăm forța noastră morală într-o forță materială. Menșevicii au mai mulți bani, mai multe publicații, mai multe posibilități de transport, mai mulți agenți, mai multe „nume“, mai mulți colaboratori. Ar fi o copilărie de neiertat să nu vedem toate acestea. Și, dacă nu vrem să apărem în fața

* În manuscris, această frază, în forma ei inițială, era scrisă astfel: „Credeți-mă, deseori mă gîndesc că 9/10 din bolșevici sînt într-adevăr niște jalnici formalisti care nu sînt de loc în stare să lupte. Eu i-ași da pe toți lui Martov. — Nota red.

lumii ca un respingător model de fată bătrână, uscată și anemică, mîndră de steampa ei curățenie morală, trebuie să înțelegem că ne trebuie un război și o organizare militară. Numai după un război îndelungat și numai printr-o organizare excelentă poate forța noastră morală să se transforme într-o forță materială.

Avem nevoie de bani. Planul de a ține congresul *la Londra* este cît se poate de absurd, deoarece treaba asta ne-a costa de două ori mai mult *. Nu putem întrerupe, prin lipsa noastră îndelungată, apariția ziarului „Vpered”. Congresul trebuie să fie simplu, de scurtă durată și cu un număr nu prea mare de delegați. E un congres pentru organizarea războiului. Totul arată că voi vă faceți iluzii în această privință.

Avem nevoie de colaboratori pentru „Vpered”. Sîntem puțini. Dacă nu facem rost de 2-3 colaboratori permanenți din Rusia, atunci degeaba mai vorbim de lupta împotriva „Is-krei”. E nevoie — mare nevoie — de broșuri și de foi volante.

E nevoie de forțe tinere. Eu aș zice că merită să fie pur și simplu împușcați pe loc cei ce-și permit să spună că nu se găsesc oameni. În Rusia sînt foarte mulți oameni ; trebuie numai să recrutăm tineretul pe o scară mai largă și cu mai mult curaj, cu mai mult curaj și pe o scară mai largă, încă o dată pe o scară mai largă și încă o dată cu mai mult curaj, *fără să ne temem de el*. Sîntem în timp de război. Deznodămintul întregii lupte îl va decide tineretul, atît cel studentesc cît și, mai cu seamă, cel muncitoresc. Lăsați-vă de toate vechile deprinderi de imobilitate, respectabilitate etc. Înființați în rîndurile tineretului *sute* de cercuri *vperediste* și încurajați-le să activeze din plin. Lărgiți comitetul de *trei* ori pe atîta prin primirea de membri tineri ; înființați vreo cinci sau zece subcomitete, „cooptați” pe oricine e cînstit și energic. Acordați, fără nici o tărăgănare, fiecărui subcomitet dreptul de a scrie și scoate foi volante (nu-i nici o nenorocire dacă o să greșească : o să-l corectăm noi în „Vpered” „în mod delicat”). Trebuie uniți cu cea mai mare repeziciune și puși

* În manuscris urmează o propoziție care a fost ștearsă : „Noi nu vom da nici o copeică pentru victoria noastră”. — *Nota red.*

în mișcare toți cei ce dau dovadă de inițiativă revoluționară. Nu vă temeți de lipsa lor de pregătire, nu fiți îngrijorați de lipsa lor de experiență și cultură *. Pentru că, în primul rînd, dacă nu veți ști să-i organizați și să-i îmboldiți, ei îi vor urma pe menșevici și pe cei de teapa lui Gapon, și prin aceeași lipsă de experiență a lor vor pricinui de cinci ori mai mult rău. În al doilea rînd, acum o să-i învețe evenimintele, și această învățătură o să fie *în spiritul nostru*. Și ele au și început să le dea la toți tocmai o asemenea învățătură în spirit vperedist.

Dar trebuie numaidecît să organizați, să organizați și iar să organizați *sute* de cercuri, lăsînd în mod categoric pe ultimul plan obișnuitele preocupări prostesti (de ordin ierarhic) pentru locuri în comitet. Ne aflăm în timp de război. Sau înființați peste tot organizații militare *noi*, tinere, proaspete și energice pentru o activitate social-democrată revoluționară de toate felurile, de toate categoriile și în toate păturile, sau veți pieri cu gloria voastră de „membri ai comitetului“, purtători de sigilii.

Despre toate astea am să scriu în „Vpered“ ** și am să vorbesc la congres. Scriîndu-vă, *încerc* încă o dată să vă provoc la un schimb de păreri, să vă fac să asigurați *legătura directă* — cu redacția noastră — a vreo zece cercuri muncitorești (și de altfel) *tinere, proaspete*, deși... deși, între noi fie vorba, n-am nici o speranță că asemenea deziderate îndrăznețe se vor realiza. Poate că peste două luni o să-mi cereți să vă răspund telegrafic dacă sînt de acord să se facă cutare modificări în „plan“... Vă răspund dinainte că voi fi de acord cu orice...

La revedere la congres.

Lenin

P.S. Trebuie să ne punem ca sarcină transformarea radicală a transportului ziarului „Vpered“ în Rusia. Faceți cea mai largă propagandă pentru subscrieri și abonamente la Petersburg. Studenții și, mai ales, *muncitorii* trebuie să se

* În manuscris fraza continuă cu aceste cuvinte șterse : „nu vă plîngeți că ei sînt necopți“. — *Nota red.*

** Vezi volumul de față, pag. 299—311. — *Nota red.*

aboneze cu zecile și sutele pe adresele lor proprii. E ridicol să te temi de așa ceva în vremuri ca acestea. Poliția n-o să fie niciodată în stare să intercepteze totul. Va ajunge la destinație $1/2$ sau $1/3$, și asta e încă destul de mult. Faceți cunoscută această idee în *orice* cerc de tineret, și el va găsi și sute de căi proprii spre străinătate. Dați pe scară largă adresele pentru trimiterea de scrisori la „Vpered“, dați-le la cât mai mulți.

Publicat pentru prima oară în 1925,
în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 4 (39)

Se tipărește după manuscris

PRIMELE ÎNVĂȚĂMINTE

Primul val al furtunii revoluționare se retrage. Ne aflăm în preajma celui de-al doilea val, a cărui apariție este sigură și inevitabilă. Mișcarea proletară capătă o amploare tot mai mare, întinzându-se, în momentul de față, pînă în cele mai depărtate regiuni periferice. Cele mai diferite pături ale societății, chiar și cele mai înapoiate, sînt cuprinse de frămîntare și nemulțumire. Viața comercială și industrială este paralizată, instituțiile de învățămînt și-au închis porțile; urmînd exemplul muncitorilor, zemții fac și ei grevă. Ca întotdeauna, în intervalul dintre mișcările de masă actele teroriste izolate devin mai frecvente: s-a comis un atentat împotriva șefului poliției din Odesa și un asasinat în Caucaz, iar la Helsingfors a fost ucis procurorul senatului. Guvernul trece cu toată rezezițiunea de la politica cravașei sîngeroase la aceea a promisiunilor. El încearcă să înșele măcar pe unii dintre muncitori cu comedia primirii delegației de către țar*. El caută să abată atenția opiniei publice cu ajutorul informațiilor militare și dă ordin lui Kuropatkin să înceapă ofensiva la Huan-ho. La 9 ianuarie a avut loc masacrul din Petersburg, iar pe data de 12 a fost începută această ofensivă, cum nu se poate mai absurdă din punct de vedere militar, care s-a încheiat cu o nouă înfrîngere gravă a generațiilor țariști. Rușii au fost respinși, pierzînd, chiar după relatările unui corespondent al lui „Novoe Vreamea“, circa

* Vezi volumul de față, pag. 243. — Nota red.

13 000 de oameni, adică de vreo două ori mai mulți decât japonezii. În domeniul conducerii militare, în Manciuria domnește aceeași descompunere și demoralizare ca și la Petersburg. În presa din străinătate, telegramele care confirmă și dezminț disensiunea dintre Kuropatkin și Grippenbergh alternează cu cele care confirmă și dezminț știrea că partidul marilor duci și-a dat seama de pericolul pe care-l prezintă războiul pentru absolutism și vrea să se ajungă cât mai repede la încheierea păcii.

Nu este de mirare că în aceste condiții nici cele mai ponderate organe burgheze din Europa nu încetează să vorbească despre revoluția din Rusia. Revoluția crește și se maturizează cu o repeziciune nemaivăzută pînă la 9 ianuarie. Dacă cel de-al doilea val va veni mîine, poimîine sau peste luni de zile – asta depinde de o sumedenie de împrejurări, care nu pot fi prevăzute. Cu atît mai imperioasă devine sarcina de a face un bilanț al zilelor revoluționare și de a încerca să tragem unele învățăminte care ne vor putea fi de folos mult mai curînd decît sînt unii dispuși să creadă.

Pentru a face o justă apreciere a zilelor revoluționare trebuie să aruncăm o privire generală asupra ultimei perioade din istoria mișcării noastre muncitorești. Cu aproape 20 de ani în urmă, în 1885, în regiunea industrială centrală au avut loc primele mari greve muncitorești – la Morozov și la alte fabrici. Atunci a scris Katkov despre problema muncitorească, care își făcuse apariția în Rusia. Și cu ce repeziciune uimitoare s-a dezvoltat proletariatul, care a trecut de la lupta economică la demonstrații politice, iar de la demonstrații la asaltul revoluționar! Să recapitulăm principalele jaloane ale drumului parcurs. Anul 1885: greve de o mare amploare, la care socialiștii, cu totul izolați și neuniți în nici un fel de organizație, participă în foarte slabă măsură. Frământarea care a cuprins opinia publică cu prilejul acestor greve îl determină pe Katkov, cîine credincios al absolutismului, să vorbească, cu prilejul procesului, despre „cele o sută una de salve de salut în cinstea problemei muncitorești care și-a făcut apariția în Rusia”⁹⁷. Guvernul face concesii economice. Anul 1891: participarea muncito-

rilor din Petersburg la demonstrația care a avut loc cu ocazia înmormântării lui Șelgunov⁹⁸, cuvântări politice rostite la întrunirea de 1 Mai din Petersburg. E vorba aici de o demonstrație social-democrată a muncitorilor înaintați, care a avut loc într-o vreme când nu exista o mișcare de masă. Anul 1896 : grevă la Petersburg, la care participă câteva zeci de mii de muncitori. O mișcare de masă cu un început de agitație de stradă, la care participă, de data asta, o întreagă organizație social-democrată. Oricât de mică este încă, în comparație cu partidul nostru de astăzi, această organizație aproape exclusiv studențească, intervenția și conducerea ei social-democrată conștientă și sistematică fac ca mișcarea să capete o importanță și o amploare uriașă în comparație cu greva de la fabrica Morozov. Guvernul face din nou concesii economice. Mișcarea grevistă a căpătat o bază solidă în întreaga Rusie. Intelectualii revoluționari devin cu toții social-democrați. Se întemeiază partidul social-democrat. Anul 1901 : muncitorul vine în ajutorul studentului. Începe o mișcare de demonstrații. Proletariatul iese în stradă cu lozincă sa : jos absolutismul ! Intelectualii cu vederi radicale se împart definitiv în liberali, revoluționari burgezi și social-democrați. Participarea la demonstrații a organizațiilor social-democrației revoluționare devine din ce în ce mai largă, mai activă și mai directă. Anul 1902 : uriașă grevă de la Rostov se transformă într-o demonstrație remarcabilă. Mișcarea politică a proletariatului încetează de a mai fi o anexă a mișcării intelectualilor, a studenților și, născută chiar din grevă, se dezvoltă în mod independent. Participarea social-democrației revoluționare organizate este și mai activă. Proletariatul cucerește pentru sine și pentru social-democrații revoluționari din comitetul său libertatea întrunirilor de masă în stradă. Proletariatul se contrapune pentru prima oară, ca clasă, tuturor celorlalte clase și guvernului țarist. Anul 1903 : grevele se îmbină din nou cu demonstrația politică, dar pe o bază și mai largă. Grevele cuprind o întreagă regiune, mobilizând peste 100 000 de muncitori. În timpul lor au loc, într-o serie de orașe, nu-

meroase întruniri politice de masă. Se simte că ne aflăm în ajunul luptelor de baricade (apreciere făcută de social-democrații din Kiev cu privire la mișcarea din acest oraș în 1903⁹⁹). Dar ajunul se dovedește a fi destul de lung, de parcă ar vrea să ne arate că clasele viguroase acumulează uneori forțe timp de luni și ani de zile și să pună la încercare pe intelectualii neîncrezători care se alătură social-democrației. Și, într-adevăr, aripa intelectuală a partidului nostru – neoiscriștii sau (ceea ce este același lucru) neorabocedeliștii – a și început să caute „tipuri superioare” de demonstrații sub forma unei înțelegeri între muncitori și zemți, prin care se urmărea să nu se provoace panică. Cu lipsa de principialitate care îi caracterizează pe toți oportuniștii, neoiscriștii au ajuns să formuleze teza absolut imposibilă, de necrezut că pe arena politică există două (!) forțe : birocrația și burghezia (vezi cea de-a doua scrisoare a redacției ziarului „Iskra” în legătură cu campania zemstvelor). Oportuniștii de la noua „Iskră”, profitând de moment, au uitat de forța de sine stătătoare a proletariatului ! A venit anul 1905, și 9 ianuarie a demascat încă o dată pe toți acești intelectuali care au uitat cine sînt. Mișcarea proletară s-a ridicat dintr-o dată pe o treaptă mai înaltă. În întreaga Rusie greva generală a mobilizat, pe oît se pare, nu mai puțin de 1 000 000 de muncitori. Revendicările politice ale social-democrației au pătruns pînă și în acele pături ale clasei muncitoare care mai aveau încredere în țar. Proletariatul a sfărîmat cadrul zubatovismului polițist, și întreaga masă a membrilor asociației muncitorești legale, care fusese întemeiată în vederea luptei împotriva revoluției, a pășit împreună cu Gapon pe calea revoluționară. Grevele și demonstrațiile au început sub ochii noștri să se transforme în *insurecție*. Participarea social-democrației revoluționare organizate a fost incomparabil mai însemnată decît în stadiile anterioare ale mișcării, dar ea a fost încă slabă în comparație cu imensa nevoie pe care o simțea masa proletară activă de a avea o conducere social-democrată.

În general, mișcarea grevistă și aceea a demonstrațiilor, îmbinîndu-se una cu alta în forme diferite și cu prilejuri

diferite, au crescut în întindere și în adâncime, devenind din ce în ce mai revoluționare și apropiindu-se în practică tot mai mult de insurecția armată a întregului popor, despre care a vorbit de mult social-democrația revoluționară. Am tras această concluzie din evenimentele de la 9 ianuarie încă în numerele 4* și 5 ale ziarului „Vpered“. Această concluzie au tras-o imediat și nemijlocit și muncitorii din Petersburg. La 10 ianuarie ei au pătruns într-o tipografie legală, au cules proclamația de mai jos, care ne-a fost trimisă de niște tovarăși din Petersburg, și au tipărit-o în peste 10 000 de exemplare, pe care le-au difuzat în Petersburg. Iată textul acestei minunate proclamații**.

Această proclamație nu are nevoie de comentarii. În ea și-a găsit pe deplin expresia spiritul de inițiativă al proletariatului revoluționar. Cele spuse de muncitorii din Petersburg în chemarea lor nu s-au înfăptuit așa de repede cum doreau ei; ele vor mai fi repetate, și nu o dată, iar încercările de înfăptuire a lor vor duce încă la repetate eșecuri. Dar imensa importanță a faptului că înșiși muncitorii pun o asemenea sarcină este indiscutabilă. Cucerirea pe care a obținut-o mișcarea revoluționară, imprimând conștiința necesității practice imperioase a acestei sarcini și făcând ca ea să fie pusă pe primul plan în orice mișcare populară, nu mai poate fi răpită în nici un chip proletariatului.

Aici e cazul să ne oprim asupra istoricului ideii de insurecție. În legătură cu această chestiune, noua „Iskră“ a debitat atâtea banalități nebuloase, începând cu memorabilul articol de fond din nr. 62, și a comis atâtea confuzii oportuniste, cu totul demne de vechea noastră cunoștință Martînov, încît socotim că e deosebit de important să reproducem aici întocmai vechiul mod de a pune problema. Fiindcă este oricum greu să urmărești toate banalitățile și toate confuziile noi „Iskre“. Cu mult mai util este să ne amintim mai des de vechea „Iskră“ și să expunem în mod amănunțit și mai concret vechile ei lozinci pozitive.

* Vezi volumul de față, pag. 204—206. — *Nota red.*

** Vezi volumul de față, pag. 264—265. — *Nota red.*

La sfârșitul broșurii lui Lenin „Ce-i de făcut?“, la pag. 136 *, a fost formulată lozinca *insurecției armate a întregului popor*. Iată ce se spunea în legătură cu această problemă chiar la începutul anului 1902, adică acum trei ani : „...Închipuiți-vă o insurecție populară. În timpul de față, toată lumea este, cred, de acord că trebuie să ne gândim la ea și să ne pregătim... **

Scria la începutul lunii februarie 1905

*Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin“, vol. V*

Se tipărește după manuscris

* Vezi V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 6, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 174. — *Nota red.*

** Aici manuscrisul se întrerupe. — *Nota red.*

DOUĂ TACTICI

Încă de la începutul mișcării muncitorești de masă din Rusia, adică de vreo zece ani, în rîndurile social-democraților s-au ivit profunde divergențe în problemele de tactică. După cum se știe, tocmai divergențele de acest fel au făcut să se nască, în a doua jumătate a ultimului deceniu al secolului trecut, curentul „economismului“, care a dus la scindarea partidului într-o aripă oportunistă (a grupului de la „Rabocee Delo“) și una revoluționară (a vechii „Iskre“). Dar oportunistul social-democrat din Rusia se deosebea de cel din apusul Europei prin particularitățile sale specifice. El oglindea în chip extrem de pregnant punctul de vedere sau, poate, lipsa oricărui punct de vedere independent la cei din aripa intelectuală a partidului, care aveau o predilecție deosebită pentru cuvînțelele la modă ale bernsteinismului și pentru formele și rezultatele directe ale mișcării pur muncitorești. Această predilecție a dus la o trădare generală pe marxistii legali, care au trecut la liberalism, și la crearea de către social-democrați a faimoasei teorii a „tacticii-proces“, care le-a asigurat oportuniștilor noștri porecla de codiști. Ei se țirau neputincioși în coada evenimentelor, săreau de la o extremă la alta, căutau în toate împrejurările să diminueze amploarea activității proletariatului revoluționar și să slăbească încrederea în forțele lui, încercînd de cele mai multe ori să mascheze toate acestea prin ample referiri la spiritul de inițiativă al proletariatului. Pare ciudat, dar acesta e adevărul. Nimeni n-a vorbit atît de mult despre spiritul de inițiativă al muncitorilor și nimeni n-a îngustat,

n-a ciuntit, n-a diminuat în asemenea măsură prin propaganda sa această activitate de sine stătătoare cum au făcut-o rabocedeliștii. „Vorbiți mai puțin de «creșterea combativității masei muncitorești» – spuneau muncitorii conștienți, înaintați sfetnicilor lor zeloși, dar nu deștepți. – Noi sîntem cu mult mai combativi decît credeți voi și știm să susținem prin lupta de stradă deschisă chiar și revendicări care nu promet nici un fel de «rezultate palpabile» ! Și, apoi, nu voi aveți căderea de a face «să crească» combativitatea noastră, fiindcă vouă înșivă tocmai combativitatea vă lipsește. Ploconiți-vă mai puțin, domnilor, în fața spontaneității și preocupați-vă mai mult de creșterea propriei voastre combativități!” Iată cum a trebuit să fie caracterizată atitudinea muncitorilor revoluționari față de intelectualii oportuniști („Ce-i de făcut ?”, pag. 55) *.

Cei doi pași înapoi spre „Rabocce Delo”, făcuți de noua „Iskră”, au reinviat această atitudine. Din coloanele „Iskrei” au început din nou să se reverse predici în favoarea codismului, camuflate prin aceleași grețose jurăminte : cred, doamne, și mărturisesc activitatea de sine stătătoare a proletariatului. În numele unei asemenea activități, Akselrod și Martînov, Martov și Liber (bundist) au apărut la congres dreptul profesorilor și liceenilor de a fi considerați membri de partid fără să facă parte dintr-o organizație. În numele activității proletariatului a fost născocită teoria „organizării-proces”, care încerca să justifice dezorganizarea și proslăvea anarhismul intelectualilor. În numele activității proletariatului a fost inventată nu mai puțin faimoasa teorie a „demonstrațiilor de tip superior” sub forma unor *înțelegeri* între delegațiile muncitorești, trecute prin sita a trei alegeri, și *zemîi* în vederea unor manifestații pașnice, care să nu provoace panică. În numele activității proletariatului a fost denaturată, vulgarizată și încurcată ideea insurecției armate și subapreciată importanța ei.

Asupra acestei din urmă probleme, care prezintă o uriașă importanță practică, vrem să atragem atenția cititorilor noștri. Dezvoltarea mișcării muncitorești și-a bătut joc în mod

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 6. Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 72. — Nota red.

cumplit de înțelepții de la noua „Iskră“. N-a apucat bine să se răspîndească în Rusia prima ei scrisoare, în care, în numele „procesului de dezvoltare sistematică a conștiinței de clasă și a activității proletariatului“, se recomanda ca tip superior de demonstrație „trimiterea cererii muncitorilor către membrii zemstvei, prin poștă, acasă și împrăștierea ei într-un mare număr de exemplare în sala de adunare a zemstvei“; – n-a ajuns bine în Rusia cea de-a doua scrisoare a ei, în care se făcea descoperirea cu totul senzațională că în actualul „moment istoric scena politică este ocupată (!) de litigiul dintre burghezia organizată și birocrație“ și că „sensul obiectiv al oricărei (auzi ! auzi !) mișcări revoluționare în păturile de jos ale populației nu este decît unul singur (!) și el se reduce la sprijinirea lozincilor aceleia dintre cele două (!!)-forțe care este interesată în zdrobirea regimului actual“ (despre intelectualitatea democratică se spunea că e o „forță“); – n-au apucat bine muncitorii conștiinței să citească aceste minunate scrisori și să facă bine haz de ele, că evenimentele adevăratei lupte a proletariatului au aruncat deodată la lada de gunoi toate aceste vechituri politice ale publiciștilor de la noua „Iskră“. Proletariatul a arătat că există o a treia forță (în realitate, firește, nu a treia, ci a doua la număr și prima în ceea ce privește capacitatea de luptă), care nu numai că este interesată în zdrobirea absolutismului, dar este și gata să pornească la o adevărată zdrobire a lui. Cu începere de la 9 ianuarie, mișcarea revoluționară se transformă sub ochii noștri într-o insurecție populară.

Să vedem cum au apreciat această trecere la insurecție social-democrații, care înainte o considerau ca o problemă de tactică, și cum au început muncitorii înșiși să rezolve în mod practic această problemă.

Iată ce s-a spus acum trei ani despre insurecție, ca lozincă ce determină sarcinile noastre practice imediate: „Închipuiți-vă o insurecție populară. În momentul de față, toată lumea este, cred, de acord că trebuie să ne gîndim la ea și să ne pregătim în vederea ei. Dar cum să ne pregătim? Doar nu se va apuca Comitetul Central să numească în toate localitățile agenți pentru pregătirea insurecției! Chiar dacă am avea un Comitet Central, în condițiile

care există azi în Rusia, el n-ar obține absolut nimic prin asemenea numiri. Dimpotrivă, rețeaua de agenți care se formează de la sine în munca de organizare și de difuzare a ziarului comun n-ar trebui «să stea și să aștepte» lozincă insurecției, ci ar desfășura tocmai o astfel de activitate sistematică care i-ar garanta cele mai multe șanse de succes în caz de insurecție. Tocmai o astfel de activitate ar întări legăturile atât cu cele mai largi mase de muncitori cât și cu toate păturile nemulțumite de absolutism, lucru atât de important pentru insurecție. Tocmai printr-o astfel de activitate s-ar putea forma capacitatea de a aprecia just situația politică generală și, prin urmare, capacitatea de a alege momentul potrivit pentru insurecție. Tocmai o astfel de activitate ar deprinde *toate* organizațiile locale să reacționeze simultan la aceleași probleme, întâmplări și evenimente politice care frământă întreaga Rusie, să răspundă la aceste evenimente cât se poate de energic, de uniform și de eficace; or, în fond, «răspunsul» cel mai energic, cel mai uniform și cel mai eficace pe care întregul popor îl dă guvernului este insurecția. În sfârșit, tocmai o astfel de activitate ar deprinde toate organizațiile revoluționare din toate colțurile Rusiei să întrețină cele mai permanente și, în același timp, mai conspirative legături, care să creeze unitatea *efectivă* a partidului, iar fără asemenea legături este imposibil ca planul insurecției să fie dezbătut în mod colectiv și în ajunul insurecției să se ia măsurile pregătitoare necesare, în privința cărora trebuie păstrat cel mai strict secret.

Intr-un cuvânt, «planul unui ziar politic pe întreaga Rusie» nu numai că nu este o plăsmuire de cabinet a unor oameni molipsiți de doctrinarism și de literaturism (cum li se părea aceloră care nu l-au aprofundat cum se cuvine), ci, dimpotrivă, este planul cel mai practic *pentru a începe din toate părțile și imediat pregătiri pentru insurecție, fără a uita în același timp nici un moment munca necesară de zi cu zi* („Ce-i de făcut?“)*.

Cuvintele de încheiere subliniate de noi dau un răspuns clar la întrebarea cum înțelegeau social-democrații revolu-

* Vezi V. I. Lenin, Opere, vol. 6, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 174-176. — Nota red.

ționari pregătirea insurecției. Dar, oricât de clar ar fi acest răspuns, nu putea să nu se manifeste și în această privință vechea tactică codistă. Recent de tot, Martînov a publicat broșura sa „Două dictaturi“, care a fost recomandată în mod deosebit de noua „Iskră“ (nr. 84). Din adîncul inimii sale de rabocedelist, autorul se arată indignat de faptul că Lenin a putut să vorbească de „pregătirea, sorocirea și înfăptuirea insurecției armate a întregului popor“. Teribilul Martînov îl face praf pe adversar : „Pe baza experienței istorice și a analizei științifice a dinamicii forțelor sociale, social-democrația internațională a recunoscut întotdeauna că numai revoluțiile de palat și actele de pronunțamento pot să fie *fixate* în prealabil și înfăptuite cu succes pe baza unui plan dinainte stabilit, și aceasta tocmai pentru că ele nu sînt revoluții populare, adică schimbări radicale în relațiile sociale, ci doar niște regrupări în cadrul clicii guvernante. Social-democrația a recunoscut întotdeauna și pretutindeni că unei revoluții populare nu i se poate *fixa* dinainte data, că ea nu este pregătită în mod artificial, ci se înfăptuiește singură“.

S-ar putea ca, citind această tiradă, cineva să spună că Martînov, pe cît se vede, „nu este“ un adversar serios și că e ridicol să-l iei în serios. Am fi perfect de acord cu un asemenea cititor. Dar noi i-am spune totodată că nu există în lumea asta supliciu mai mare decît acela de a lua în serios toate teoriile și toate raționamentele neoiskriștilor noștri. Nenorocirea este că asemenea fleacuri figurează și în articolele de fond ale „Iskrei“ (nr. 62). O și mai mare nenorocire este că în partidul nostru există oameni, și încă destul de mulți, care își împuiază capul cu asemenea fleacuri. Sîntem deci nevoiți să vorbim și despre lucruri neserioase, după cum trebuie să vorbim și despre „teoria“ Rosei Luxemburg, care a descoperit „organizarea-proces“. Trebuie să-i explicăm lui Martînov că nu trebuie să confunde insurecția cu revoluția populară. Trebuie să-i explicăm că profundele sale reflecții asupra unei schimbări radicale în relațiile sociale, atunci cînd este vorba de rezolvarea problemei practice a metodelor de răsturnare a absolutismului rus, sînt demne doar de Kifa Mokievici¹⁰⁰. O asemenea schim-

bare a început în Rusia o dată cu prăbușirea iobăgiei, și tocmai rămânerea în urmă a suprastructurii noastre politice față de schimbarea radicală care s-a produs în relațiile sociale face ca prăbușirea suprastructurii să fie inevitabilă, și este foarte, foarte posibil ca această prăbușire să se producă deodată, *în urma unei singure lovituri*, deoarece în Rusia „revoluția populară“ a și dat țarismului o sută de lovituri, dar că el va fi doborât de cea de-a o sută una sau de-a o sută zecea lovitură – nu se știe. Într-un moment când se discută în mod practic despre metodele ce trebuie folosite pentru a da una din loviturile din cea de-a doua sută, numai niște intelectuali oportuniști, care atribuie proletarilor propriul lor filistinism, pot să-și etaleze cunoștințele lor de liceeni în problema „unei schimbări radicale în relațiile sociale“. Numai oportuniștii de la noua „Iskră“ pot să vocifereze ca niște isterici împotriva îngrozitorului plan „iacobin“, al cărui centru de greutate, după cum am văzut, se află în agitația de masă multilaterală cu ajutorul unui ziar politic !

Că data unei revoluții populare nu poate să fie fixată dinainte este perfect adevărat. Nu putem să nu aducem laude lui Martînov și autorului articolului de fond din „Iskra“ nr. 62, care ne-au făcut să cunoaștem acest adevăr („și despre ce pregătire a insurecției poate fi în general vorba în partidul nostru?“ – întreba, războindu-se cu „utopiștii“, tovarășul de luptă sau discipolul credincios al lui Martînov). Dar a fixa data insurecției în cazul când am pregătit-o cu adevărat și când insurecția armată a devenit posibilă datorită unor schimbări *radicale* în relațiile sociale este un lucru perfect realizabil. Vom încerca să explicăm acest lucru neoiscriștilor printr-un exemplu simplu de tot. Poate fi oare fixat vreun termen pentru mișcarea muncitorească ? Nu, nu poate fi fixat, pentru că această mișcare se compune din o mie de acte separate, care sînt generate de schimbarea radicală care s-a produs în relațiile sociale. Se poate fixa data unei greve ? Da, se poate, cu toate că – închipuți-vă, tovarășe Martînov –, *cu toate că* fiecare grevă este rezultatul unei schimbări radicale în relațiile sociale. Când se poate fixa dinainte data unei greve ? Atunci când organizația sau cercul care face acest lucru se bucură de influență în rîndurile

masei de muncitori respectivi și știe să aprecieze în mod just momentul de nemulțumire și iritare crescândă în masa muncitorilor. Ați înțeles acum cum stau lucrurile, tovarășe Martînov și tovarășe autor al articolului de fond din nr. 62 al ziarului „Iskra“? Dacă ați înțeles, atunci fiți buni și faceți o comparație între insurecție și revoluția populară. „Nu poate fi fixată dinainte data unei revoluții populare“. Data unei insurecții poate fi fixată atunci când cei ce o pun la cale se bucură de influență în rândurile masei și știu să aprecieze în mod just momentul.

Din fericire, spiritul de inițiativă al muncitorilor înaintați o ia cu mult înaintea filozofiei codiste a noii „Iskre“. În timp ce acest ziar născocoște tot felul de teorii menite să demonstreze că data insurecției nu poate fi fixată de cei ce s-au pregătit pentru declanșarea ei, organizînd un detașament de avangardă al clasei revoluționare, evenimentele arată că data o pot fixa – și se întîmplă să fie nevoiți s-o fixeze – niște oameni care nu s-au pregătit pentru insurecție.

Iată o proclamație pe care ne-a trimis-o un tovarăș din Petersburg. Ea a fost culeasă, tipărită și difuzată în mai bine de 10 000 de exemplare chiar de muncitorii care în ziua de 10 ianuarie, la Petersburg, au pus mîna pe o tipografie legală.

„Proletari din toate țările, uniți-vă!

Cetățeni! Ați văzut ieri bestialitățile comise de guvernul absolutist. Ați văzut sîngele care a inundat străzile! Ați văzut sutele de luptători căzuți pentru cauza muncitorească, ați văzut moartea, ați auzit gemetele femeilor rănite și ale copiilor lipsiți de apărare! Sîngele și creierii muncitorilor au stropit caldarîmul străzilor, care au fost pavate chiar cu mîinile lor. Dar cine a îndreptat armata, armele și gloanțele spre piepturile muncitorilor? – Țarul, marii duci, miniștrii, generalii și canaliile de la curte.

Ei sînt asasinii! – moarte lor! La arme, tovarăși, puneți mîna pe arsenale, pe depozitele și magazinele de arme! Spargeți porțile închisorilor, tovarăși, și eliberați pe luptătorii pentru libertate. Distrugeți direcțiile jandarmeriei și poliției și toate instituțiile de stat. Să răsturnăm guvernul țarist și să punem un guvern al nostru. *Trăiască revoluția,*

trăiască adunarea constituantă a reprezentanților poporului !
- *Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia*“.

Chemarea la insurecție lansată de acest grup de muncitori înaintați și cu inițiativă n-a avut succes. Pe noi nu ne-ar surprinde și nu ne-ar descuraja dacă câteva chemări la insurecție sau câteva „fixări“ ale datei începerii ei s-ar solda cu un eșec. Vom lăsa pe cei de la „Iskra“ nouă să trângănească cu acest prilej despre necesitatea „unei schimbări radicale în relațiile sociale“ și să condamne cu aroganță „utopismul“ unor muncitori care au strigat : „să punem un guvern al nostru“ ! Numai niște pedanți sau niște confuzioniști iremediabili pot crede că centrul de greutate al acestei chemări stă într-o asemenea exclamație. Pentru noi este important să relevăm și să subliniem această minunată și îndrăzneată trecere practică la rezolvarea unei sarcini care a devenit acum foarte pregnantă.

Chemarea muncitorilor din Petersburg nu s-a realizat și nu putea să se realizeze așa de repede cum doreau ei. Această chemare va mai fi repetată, și nu o singură dată, iar încercările de insurecție se pot solda și de acum încolo cu repetate eșecuri. Dar faptul că înșiși muncitorii își pun o asemenea sarcină are o însemnătate uriașă. Cucerirea pe care a obținut-o mișcarea muncitorească prin faptul că a făcut să ia naștere conștiința necesității practice imperioase a acestei sarcini și ca ea să fie pusă pe primul plan ori de câte ori au loc frământări populare nu poate fi răpită în nici un chip proletariului.

Social-democrații au lansat încă de acum trei ani lozincă pregătirii insurecției, pornind de la considerente de ordin general *. Activitatea proletariului a făcut ca el să ajungă la aceeași lozincă sub influența învățămintelor directe ale războiului civil. Există activitate și activitate. Există o activitate a proletariului cu spirit de inițiativă revoluționară și o activitate a proletariului înapoiat, care este la remorca altora ; există o activitate conștient social-democrată și o activitate zubatovistă. Și există social-democrați care, chiar în momentul de față, contemplă cu venerație tocmai acest al doilea fel de activitate, care cred că se pot eschiva

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 174—176. — Nota red.

de la un răspuns direct la problemele actuale repetind la infinit expresia „de clasă”. Luați „Iskra” nr. 84. „De ce - se năpustește asupra noastră cu un aer victorios autorul articolului de fond -, de ce n-a fost organizația îngustă a revoluționarilor de profesie aceea care să dea un impuls mișcării acestei avalanșe (de la 9 ianuarie), ci Uniunea muncitorilor? Pentru că această Uniune era o organizație cu adevărat largă (auzi, auzi!), bazată pe activitatea masei muncitorești”. Dacă autorul acestei fraze clasice n-ar fi un admirator al lui Martînov, ar înțelege, poate, că Uniunea a făcut un serviciu mișcării proletariatului revoluționar tocmai în momentul cînd - și în măsura în care - ea a trecut de la activitatea zubatovistă la cea social-democrată (după care a încetat numai decît să mai existe ca Uniune legală).

Dacă neoiskriștii sau neorabocedeliștii n-ar fi codiști, ar vedea că tocmai 9 ianuarie a adevărat previziunea celor care spuneau: „în cele din urmă noi, și nicidecum Zubatovii, vom trage foloase de pe urma legalizării mișcării muncitorești” („Ce-i de făcut?”). Tocmai 9 ianuarie a arătat încă și încă o dată întreaga importanță a sarcinii formulate în aceeași lucrare: „noi trebuie să pregătim secerători care să fie în stare și să stîrpească neghina de astăzi” (adică să paralizeze perversitatea pe care o practică astăzi mișcarea zubatovistă) „și să secere grîul de mîine” * (adică să conducă în mod revoluționar mișcarea care a făcut un pas înainte cu ajutorul legalizării). Iar acești prostănaci de la noua „Iskră” vorbesc de o recoltă abundentă de grîu pentru a diminua importanța pe care o are o organizație puternică de secerători revoluționari! Asemenea bundiștilor, ei o țin una și bună cu aceste cuvînte: „activitatea de sine stătătoare a muncitorilor”!

Ar fi o crimă - continuă același autor al articolului de fond din noua „Iskră” - „să atacăm spatele frontului revoluției”. Ce vrea el, în fond, să spună în această frază, numai Allah știe. Despre legătura care există între această frază și fizionomia oportunistă generală a „Iskrei” ne vom ocupa, probabil, în mod special altădată. Deocamdată e de

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 112, 113. — Nota red.

ajuns să arătăm că sensul politic real al acestei fraze este unul singur, și anume că autorul e plin de admirație servilă pentru spatele frontului revoluției și strîmbă din nas cu dispreț cînd e vorba de avangarda „îngustă” și „iacobină” a revoluției.

Tactica codismului și aceea a social-democrației revoluționare se manifestă în întreaga lor contradicție, cu atît mai mult cu cît noua „Iskră” persistă din ce în ce mai mult să se manifeste în spiritul ideilor lui Martînov. Am arătat, încă în nr. 1 al ziarului „Vpered”, că insurecția trebuie să se alătorească din mișcările spontane. Noi, prin urmare, nu uităm cîtuși de puțin cît de importantă este „asigurarea spatelui frontului”, ca să folosim o expresie militară. Noi am vorbit, în nr. 4 **, despre tactica justă a tovarășilor din Comitetul din Petersburg, care de la bun început și-au îndreptat toate eforturile spre sprijinirea și dezvoltarea elementelor revoluționare ale stihiei, avînd o atitudine rezervată, neîncrezătoare față de spatele dubiosului front zubatovist al acestei stihii. Vom încheia acum cu un sfat pe care de multe ori va mai trebui să-l dăm neoiskriștilor: nu subapreciați importanța sarcinilor avangărzii revoluției, nu uitați că avem obligația să sprijinim această avangardă prin activitatea noastră *organizată*. Rostiți mai puține fraze generale despre dezvoltarea activității muncitorilor — fiindcă ei desfășoară o imensă activitate revoluționară pe care voi n-o observați! — și băgați mai bine de seamă să nu pervertiți, prin propriul vostru codism, pe muncitorii înapoiați.

„Vpered” nr. 6
din 14 (1) februarie 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar,
confruntat cu manuscrisul

* Vezi volumul de față, pag. 136—137. — Nota red.

** Vezi volumul de față, pag. 213. — Nota red.

TREBUIE OARE SĂ ORGANIZĂM REVOLUȚIA ?

Asta s-a întâmplat de mult, foarte demult, cu mai bine de un an în urmă. În partidul rus - după cum afirmă Parvus, cunoscutul social-democrat german - au apărut „divergențe principiale“. O sarcină politică primordială a partidului proletariatului a devenit aceea de a lupta împotriva exagerărilor centralismului, împotriva ideii de „a comanda“ pe muncitori de undeva de la Geneva, precum și împotriva exagerării ideii de organizație de agitatori, de organizație de conducători. Aceasta era convingerea profundă, fermă și neclintită a menșevicului Parvus, expusă de el în publicația sa săptămânală în limba germană „Aus der Weltpolitik“, cu data de 30 noiembrie 1903.

Bunului Parvus i s-a explicat atunci (vezi scrisoarea din decembrie 1903 a lui Lenin către redacția „Iskrei“ *) că este victima unor bârfeli, că ceea ce el socotea a fi divergențe principiale se bazează pe simple ciorovăieli și că cotitura ideologică a noii „Iskre“, care începe să se contureze, este o cotitură spre oportunism. Parvus a tăcut, dar „ideile“ lui despre exagerarea importanței organizării conducătorilor au fost rumegate în sute de feluri de către neoiskriști.

Au trecut de atunci 14 luni. Dezorganizarea activității de partid de către menșevici și caracterul oportunista al propagandei desfășurate de ei s-au conturat pe deplin. 9 ianuarie 1905 a scos la iveală întreaga rezervă uriașă de energie revoluționară a proletariatului și organizarea cu totul insu-

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 8, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 102—103. — Nota red.

ficiență a social-democraților. Lui Parvus i-a venit mintea la loc. El a publicat în „Iskra“ nr. 85 un articol care reprezintă în fond o cotitură totală de la noile idei ale „Iskrei“ noi, oportuniste, spre ideile „Iskrei“ vechi, revoluționare. „A fost un erou – exclamă Parvus vorbind despre Gapon –, dar n-a fost un conducător politic; n-a existat un program de acțiune, n-a existat o organizație“... „S-au văzut consecințele tragice ale lipsei unei organizații“... „Masele s-au dezbinat, totul se destramă, nu există un centru de legătură, nu există un program de acțiune, călăuzitor“... „Mișcarea a eșuat ca urmare a lipsei unei organizații în stare s-o unească și s-o conducă“. Și Parvus lansează o lozincă, pe care am menționat-o deja în „Vpered“ nr. 6 : „*să organizăm revoluția!*“ * El s-a convins, sub influența învățămintelor revoluției, că „în actualele condiții politice nu putem să organizăm aceste sute de mii de oameni“ (este vorba de masa gata de insurecție). „Dar putem – spune el pe bună dreptate reluând o veche idee a cărții „Ce-i de făcut?“ –, putem crea o organizație care să fie fermentul care leagă și care în momentul revoluției ar uni în jurul său aceste sute de mii de oameni“. „Trebuie organizate cercuri muncitorești cu o misiune bine precizată : aceea de a pregăti masele în vederea insurecției, de a le uni în jurul organizației în timpul insurecției, de a porni insurecția atunci când lozincă a fost dată“.

În sfârșit ! am exclamat noi ușurați, dînd de aceste vechi idei juste, ascunse sub gunoiul noii „Iskre“. În sfârșit, instinctul revoluționar al unui militant al partidului proletar a învins, fie și vremelnic, oportunismul rabocedelist. În sfârșit, auzim glasul unui social-democrat care nu manifestă o admirație servilă pentru spatele frontului revoluției, ci arată, fără nici o teamă, că avem sarcina să sprijinim avangarda revoluției.

Neoiskriștii, bineînțeles, nu puteau să fie de acord cu Parvus. „Nu toate ideile exprimate de tov. Parvus sînt împărtășite de redacția «Iskrei»“, se spune în nota redacției.

* Vezi volumul de față, pag. 258–267. — *Nota red.*

Păi, cred și eu ! „Să împărtășească“ ei niște idei care „izbesc din plin“ în toată vorbăria lor oportunistă, care ține de un an și jumătate !

„Să organizăm revoluția !“ Dar noi îl avem, doar, pe deșteptul de Martînov, care știe că revoluția este provocată de o schimbare radicală în relațiile sociale, că data începerii ei nu poate fi fixată. Martînov o să-i explice lui Parvus în ce constă greșeala lui și o să-i arate că, chiar dacă Parvus s-a gândit la organizarea avangărzii revoluției, asta este o idee „iacobină“ „îngustă“ și dăunătoare. Mai departe. Se știe că deșteptul nostru de Martînov îl duce de lanț pe Treapicikin-Martov¹⁰¹, care este în stare să-l aprofundeze și mai mult pe dascălul său și care va putea, eventual, să înlocuiască lozinca „să organizăm revoluția“ prin lozinca „să dezlănțuim revoluția“ (vezi nr. 85 ; subliniat de autor).

Da, cititorule, tocmai o asemenea lozincă ni se oferă în articolul de fond al ziarului „Iskra“. Se vede că în vremurile de astăzi este suficient să-ți „dezlănțui“ * limba pentru o liberă vorbărie-proces sau pentru un liber proces al vorbăriei, ca să scrii articole de îndrumare. Oportunistul are întotdeauna nevoie de lozinci în care — la o analiză mai atentă — nu găsești nimic altceva decât fraze bombastice, decât o întortochiere decadentă de cuvinte.

Să organizăm și iar să organizăm, repetă Parvus, de parcă s-ar fi făcut dintr-o dată bolșevic. Nu înțelege, bietul de el, că organizarea este un proces („Iskra“ nr. 85, precum și toate numerele anterioare ale noii „Iskre“ și îndeosebi superbe foiletoane ale superbe Rosa). Nu știe, sărmanul de el, că, potrivit întregului spirit al materialismului dialectic, nu numai organizarea, dar și tactica este un proces. Iar el, întocmai ca un „complotist“, este obsedat de organizarea-plan. Și, întocmai ca un „utopist“, își închipuie că se poate așa dintr-o dată, la vreun — doamne ferește ! — al doilea sau al treilea congres, să te apuci să organizezi.

Și pînă la ce proporții — adevărate coloane ale lui Hercule — în materie de „iacobinism“ a ajuns acest Parvus ! „Să pornim insurecția atunci cînd lozinca a fost dată“ — închipuiți-vă ! Asta e ceva cu mult mai rău chiar decât ideea

* — (joc de cuvinte bazat pe dublul sens al cuvîntului rusesc „razveazati“ : „a dezlănțui“ și „a dezlega“. — Nota trad.

de „a fixa“ data insurecției, care a fost respinsă de celebrul nostru Martînov. Hotărît lucru, Parvus trebuie să învețe de la Martînov. El trebuie să citească „Iskra“ nr. 62, din al cărei articol de fond va afla ce idei „utopice“ dăunătoare, cu privire la pregătirea insurecției, erau propagate, în mod atît de inoportun, în partidul nostru în anii 1902 și 1904. El trebuie să citească prefața lui Akselrod la broșura scrisă de „Muncitor“ pentru a afla de ce „plagă adîncă, vătămătoare și de-a dreptul distrugătoare pentru partid“ (sic !) este amenințată social-democrația din partea unor oameni „care își pun toată speranța în insurecțiile spontane ale elementelor celor mai înapoiate, celor mai inconștiente și de-a dreptul sălbăticită (!!) din rîndurile masei populare“.

Parvus recunoaște că este imposibil să organizezi acum sute de mii de oameni și pune pe primul plan sarcina de „a crea o organizație care să fie fermentul care leagă“. Cum să nu se frămînte neoiscriștii noștri cînd în paginile organului lor de presă se scriu asemenea lucruri ! Dar se știe că o organizație cu calitatea de ferment care unește este tocmai o organizație a revoluționarilor de profesie, la a cărei simplă pomenire neoiscriștilor noștri le vine să leșine.

Cît de recunoscători sîntem noi „Iskrei“ pentru editorialul ei publicat alături de articolul lui Parvus ! Cît de mult iese în relief deosebirea dintre frazeologia lipsită de conținut, confuză, codistă și lozincile revoluționare clare, precise, directe și îndrăznețe ale vechii „Iskra“ ! Și nu este o frază bombastică, lipsită de conținut, afirmația că „politica încrederii părăsește scena pentru a nu mai păcăli niciodată Rusia sau Europa“ ? În realitate, în oricare din ziarele burgheze europene se poate vedea că această păcălire continuă încă și obține succese. „Liberalismul moderat rus a căpătat o lovitură de moarte“. Este o naivitate politică puerilă să iei drept moarte a liberalismului dorința lui „diplomatică“ de a se ascunde. În realitate, liberalismul este viu, trăiește și prinde viață. Tocmai acum se află el în ajunul luării puterii. Tocmai de aceea s-a ascuns el, pentru ca la momentul oportun să întindă cît mai sigur și mai fără risc mîna spre putere. Tocmai de aceea cochetează el atît de asiduu cu clasa muncitoare. Trebuie să ajungi în ultimul grad de miopie ca să iei drept bună această cochetare (de o sută de

ori mai periculoasă tocmai în momentul de față), ca să afirmi, cu o deșartă mândrie, că, „în aceste zile, opinia publică a elementelor înaintate ale burgheziei liberal-democrate a recunoscut *rolul eroic* al proletariatului, eliberatorul patriei și avangarda întregii națiuni“. Dar înțelegeți o dată, domnilor neoiscriști, că burghezii liberali recunosc proletariatului calitatea de erou *tocmai pentru că*, dând o lovitură țarismului, el nu este încă îndeajuns de puternic și îndeajuns de social-democrat pentru a-și *cuceri* libertatea pe care o dorește *el*. Înțelegeți, așadar, că nu trebuie să ne lăudăm cu reverențele de astăzi ale liberaliilor, ci să punem în gardă proletariatul și să-i arătăm substratul acestei reverențe. Nu vedeți acest substrat? Citiți atunci *declarațiile fabricanților, negustorilor, oamenilor de bursă* cu privire la necesitatea unei constituții! Nu vi se pare că aceste declarații vorbesc cît se poate de clar de moartea liberalismului moderat? Palavragiilor liberali bolborosesc ceva despre eroismul proletarilor, iar fabricanții cer, pe un ton autoritar și impunător, o constituție ciuntită, — iată cum stau lucrurile, onorabili „conducători“! *

Dar mai minunate decît toate sînt raționamentele „Iskrei“ în problema înarmării. „Activitatea îndreptată spre înarmarea proletariatului, spre o pregătire sistematică a organizării, care să asigure un atac general și simultan al poporului împotriva guvernului“ este categorisită drept o sarcină „tehnică“ (!?). Și cei de la „Iskra“ cred, firește, că ei se situează deasupra tehnicii, care e demnă de dispreț, și privesc lucrurile în adîncul lor. „Oricît de importante ar fi toate acestea (sarcinile „tehnice“), *nu ele constituie centrul de greutate* al muncii noastre de pregătire a maselor în vederea insurecției“... „Toate străduințele organizațiilor ilegale nu vor avea nici o importanță dacă nu vor fi în stare să înarmeze poporul cu o armă de neînlocuit, și anume cu

* Rîndurile de mai sus erau deja scrise cînd am primit următoarele informații nu lipsite de interes din lagărul liberal. Corespondentul special din Petersburg al ziarului burghezo-democrat german „Frankfurter Zeitung“ (cu data de 17 februarie 1905) transmite următoarea apreciere asupra situației politice făcută de un *ziarist liberal din Petersburg*: „Liberalii ar fi niște proști dacă ar lăsa să le scape un moment ca acesta. Ei au acum în mînă toate atuurile, deoarece au reușit să înhame pe muncitorii la căruța lor, iar guvernul n-are oameni, căci birocrația îi ține în loc pe toți“. Nu vi se pare că la noua „Iskra“ trebuie într-adevăr să domnească sfînta simplitate dacă, într-un asemenea moment, ea scrie despre moartea liberalismului?

necesitatea arzătoare de a ataca absolutismul și de a se înarma în acest scop. Iată încotro trebuie să ne îndreptăm eforturile noastre – spre propaganda în rîndul maselor în vederea autoînarmării cu scopul de a porni insurecția“ (în ultimele două pasaje, sublinierile aparțin autorului).

Da, da, acesta este un mod într-adevăr profund de a pune problema, cu totul diferit de acela al lui Paryus, acest om îngust care a ajuns aproape pînă la „iacobinism“. Centrul de greutate nu-l constituie munca de înarmare și nici pregătirea sistematică a organizării, ci înarmarea poporului cu necesitatea arzătoare de a se înarma și, pe deasupra, de a se înarma prin propriile lui mijloace. Cît de chinuitor este sentimentul de rușine pentru social-democrație care te cuprinde cînd vezi această trivialitate fillistină care caută să tragă înapoi mișcarea noastră ! Înarmarea poporului cu necesitatea arzătoare de a se înarma este o sarcină permanentă și generală, de totdeauna și de pretutindeni a social-democrației, o sarcină care e valabilă în egală măsură pentru Japonia ca și pentru Anglia, pentru Germania ca și pentru Italia. Pretutindeni unde există clase care sînt asuprite și care luptă împotriva exploatării, propaganda socialistă le înarmează întotdeauna încă de la început și în primul rînd cu necesitatea arzătoare de a se înarma, și această „necesitate“ este deja existentă atunci cînd începe mișcarea muncitorească. Social-democrația trebuie să facă numai ca această necesitate arzătoare să fie înțeleasă, să determine pe cei ce o simt să țină seama de necesitatea organizării și a acțiunii sistematice, să țină seama de întreaga conjunctură politică. Duceți-vă, domnule redactor al „Iskrei“, la orice întrunire muncitorească din Germania, uitați-vă la fețele aprinse de ură, fie și împotriva poliției, ascultați cum curg sarcasmele necruțătoare, priviți la pumnii care se strîng. Ce forță împiedică această necesitate arzătoare să se răfuiească imediat cu burghezi și cu lacheii lor, care își bat joc de popor ? Forța organizării și disciplinei, forța conștiinței, a conștiinței că asasinatelor individuale sînt absurde, că n-a sosit încă ceasul luptei serioase, populare, revoluționare, că nu există încă o conjunctură politică potrivită pentru treaba asta. Iată de ce, în asemenea condiții, un socialist nu spune și nu va spune niciodată poporului : înarmați-vă, ci îl înarmează

întotdeauna și negreșit cu necesitatea arzătoare de a se înarma și de a ataca pe dușman (fiindcă altfel nu este socialist, ci un pallavragiu care bate câmpii). Tocmai de aceste condiții ale muncii de fiecare zi se deosebesc acum condițiile din Rusia. Tocmai de aceea social-democrații revoluționari, care pînă acum n-au spus niciodată : la arme ! dar au înarmat întotdeauna pe muncitori cu necesitatea arzătoare de a se înarma, - acum, urmînd cu toții pe muncitorii cu inițiativă revoluționară, au lansat lozincă : *la arme !* Și iată că într-un asemenea moment, cînd a fost, în sfîrșit, lansată această lozincă, „Iskra“ decretează : centrul de greutate nu-l constituie înarmarea, ci necesitatea arzătoare a înarmării prin mijloace proprii. Nu este asta o sterilă filozofare intelectualistă, nu este asta o manifestare de treapicikinism iremediabil ? Nu tîrăsc acești oameni partidul înapoi de la sarcinile arzătoare ale avangărzii revoluționare pentru a-l face să contemple „dosul“ proletarietului ? Și această neînchipuită banalizare a sarcinilor noastre nu depinde de însușirile individuale ale unui Treapicikin sau altuia, ci de întreaga lor poziție, atît de minunat formulată prin înaripatele cuvînte : organizarea-proces și tactica-proces. Însăși această poziție îl face, în mod sigur și inevitabil, pe om să se teamă de orice lozincă precisă, să se ferească de orice „plan“, să dea înapoi de la orice inițiativă revoluționară îndrăzneată, să filozofeze și să mestece vechea rumegătură, să se teamă s-o ia înainte într-o vreme cînd noi, social-democrații, am rămas în mod vădit în urma spiritului de inițiativă revoluționară al proletarietului. Și, într-adevăr, ceea ce e mort a pus stăpînire pe ceea ce e viu, teoriile lipsite de viață ale rabocedeliștilor au mortificat iremediabil și noua „Iskra“.

Ascultați raționamentele „Iskrei“ „cu privire la rolul politic conducător al social-democrației ca avangardă a clasei eliberatoare a națiunii“. „Acest rol - ne dăscălește ea - nu putem nici să-l obținem, nici să ni-l asigurăm în mod temeinic prin aceea că vom reuși să luăm în întregime în mîinile noastre organizarea tehnică și înfăptuirea insurecției“. Gîndiți-vă și dv. : nu ne vom putea asigura rolul de avangardă dacă vom reuși să luăm în întregime în mîinile noastre înfăptuirea insurecției ! Și acești oameni se mai apucă să vorbească despre avangardă ! Ei *se tem* ca nu cumva

istoria să le încredințeze rolul conducător în revoluția democratică, se gîndesc *cu spăimă* că s-ar putea să fie puși în situația de „a înfăptui insurecția“. Lor li se năzare ideea – pe care nu se hotărăsc încă s-o exprime direct în paginile „Iskrei“ – că organizația social-democrată *nu trebuie* „să înfăptuiască insurecția“, nu trebuie să caute să ia în întregime în mîinile ei trecerea revoluționară la republica democratică. Acestor incorigibili girondini ai socialismului li se pare că e vorba aici de un iacobinism monstruos. Ei nu înțeleg că, cu cît vom urmări cu mai multă asiduitate să luăm în întregime în mîinile noastre înfăptuirea insurecției, cu atît va fi mai însemnată contribuția noastră la această operă și cu cît ea va fi mai însemnată, cu atît influența democrației anti-proletare sau neproletare va fi mai redusă. Ei vor neapărat să fie în coadă și născocesc chiar o filozofie specială, potrivit căreia trebuie să fie în coadă ; Martînov a și început să împărtășească și altora conținutul ei, și mîine, probabil, va face o expunere *completă* în paginile „Iskrei“.

Încercați să urmăriți pas cu pas raționamentele acestei filozofii :

„Proletariatul conștient, sprijinindu-se pe logica procesului spontan al dezvoltării istorice, va folosi pentru realizarea scopurilor sale toate elementele de organizare, toate elementele de frămîntare pe care le creează momentul ajunului de revoluție...“

Foarte bine ! Dar a folosi *toate* elementele înseamnă tocmai a-ți asuma *întreaga* conducere. „Iskra“ se combate singură și, dîndu-și seama de acest lucru, se grăbește să adauge :

„... fără să se simtă cîtuși de puțin stingherit de faptul că toate aceste elemente îi răpesc o parte din conducerea tehnică a revoluției însăși și vor contribui astfel, vrînd-nevrînd, la răspîndirea revendicărilor noastre în păturile cele mai înapoiate ale maselor populare“.

Înțelegeți ceva din toate acestea ? A folosi *toate* elementele *fără să te simți stingherit* că ele răpesc o parte din conducere !??? Dar temeți-vă de dumnezeu, domnilor : dacă noi vom folosi într-adevăr toate elementele, dacă revendicărilor *noastre* vor fi într-adevăr însușite de elementele pe care le vom folosi, înseamnă că ele nu *ne răpesc* conducerea, ci

acceptă conducerea noastră. Dar dacă *toate* aceste elemente ne răpesc într-adevăr conducerea (și, bineînțeles, nu numai pe cea „tehnică“, fiindcă e o mare absurditate să separi latura „tehnică“ a revoluției de cea politică), atunci înseamnă că nu noi le vom folosi pe ele, ci ele ne vor folosi pe noi.

„N-am putea decît să ne bucurăm dacă, în afară de preotul care a popularizat în rîndul maselor revendicarea noastră cu privire la separarea bisericii de stat, dacă, în afară de asociația muncitorească monarhistă care a organizat procesiunea populară la Palatul de iarnă, revoluția rusă ar mai dobîndi și un general care să conducă primul masele populare la lupta finală împotriva armatei țarului, sau un funcționar care să anunțe primul răsturnarea oficială a puterii țariste“.

Da, și noi ne-am bucura de acest lucru, dar am dori ca sentimentul de bucurie, prilejuit de această *eventualitate* plăcută, să nu ne întunece logica. Ce înseamnă: *revoluția rusă* ar mai dobîndi un preot sau un general? Înseamnă că preotul sau generalul ar deveni partizan sau conducător al revoluției. Acești „novici“ pot fi partizani perfect conștienți sau nu tocmai conștienți ai revoluției. În ultimul caz (cel mai probabil în ce privește novicii) nu trebuie să ne bucurăm, ci să ne întristăm văzînd cît de scăzut este nivelul lor de conștiință și să *căutăm din răputeri să-i îndreptăm, să le ridicăm conștiința*. Atîta timp cît n-am făcut acest lucru, atîta timp cît masa urmează pe un conducător cu un nivel de conștiință scăzut, sîntem nevoiți să spunem că nu social-democrația va folosi toate elementele, ci toate elementele o vor folosi pe ea. Partizan al revoluției, preotul sau generalul de ieri, sau funcționarul de ieri, poate fi un democrat burghez îmbicsit de prejudecăți, și, în măsura în care îl vor urma *pe el*, muncitorii vor fi „folosiți“ de democrația burgheză. Vă dați bine seama de acest lucru, domnilor neo-iskriști? Dacă vă dați bine seama, atunci de ce vă *temeți* că partizanii perfect conștienți (*adică* social-democrați) ai revoluției ar putea să ia conducerea în miinile lor? De ce vă temeți că un ofițer social-democrat (iau dinadins un exemplu analog cu al vostru) și membru al organizației social-democrate, din inițiativa și din însărcinarea acestei or-

ganizații, „ar lua în întregime în mâinile sale“ funcțiile și sarcinile presupusului vostru general ?

Să revenim la Parvus. El își încheie minunatul său articol printr-un sfat minunat : „să aruncăm peste bord“ pe dezorganizatori. După cum se vede din știrile publicate de noi la rubrica „Viața de partid“¹⁰², înlăturarea dezorganizatorilor a devenit lozinca cea mai arzătoare și mai categorică a majorității social-democraților ruși. Chiar așa, tovarășe Parvus : „să-i aruncăm peste bord“ fără nici o cruțare și să începem această operație cu eroii presei social-democrate care au consfințit și consfințesc dezorganizarea prin „teoriile“ lor despre organizarea-proces, organizarea-tendință. Dar nu trebuie numai să vorbim despre acest lucru, ci să-l și *facem*. Trebuie să convocăm imediat un congres al tuturor activiștilor de partid care doresc să organizeze partidul. Nu trebuie să ne mărginim la încercările de a convinge și a povățui, ci să prezentăm, în fața tuturor acelora care șovăie, a tuturor acelora care oscilează, care ezită și care se îndoiesc, un ultimatum direct și categoric : *alegeți !* Începînd cu primul număr al ziarului nostru, am și prezentat acest ultimatum în numele redacției „Vpered“, în numele întregii mase a activiștilor de partid din Rusia pe care dezorganizatorii i-au adus într-o stare de nemai-pomenită întăritare. Aruncați-i deci cât mai repede peste bord pe acești dezorganizatori și apucați-vă, cu toții laolaltă, de muncă organizatorică, tovarăși ! Mai bine să avem o sută de social-democrați revoluționari care au acceptat organizarea-plan decît o mie de intelectuali de soiul lui Treapicikin, care flecăresc despre organizarea-proces !

Scris între 1 și 8
(14 și 21) februarie 1905

Publicat la 21 (8) februarie 1905,
în ziarul „Vpered“ nr. 7

Se tipărește după textul
apărut în ziar

DESPRE O ÎNȚELEGERE ÎN VEDEREA LUPTEI PENTRU INSURECȚIE

„Revoluționnaia Rossia“ (nr. 58) spune : „Trebuie, în sfârșit, ca cel puțin acum spiritul unității de luptă să pătrundă în rândurile fracțiunilor revoluționare socialiste, care sînt măcinate de vrajba fratricidă, și să reînvie conștiința solidarității socialiste, care a fost tocită în mod criminal... Să păstrăm deci pe cît se poate forțele revoluționare și să mărim acțiunea lor printr-un asalt coordonat !“.

Nu o dată am fost nevoiți să protestăm împotriva frazeologiei de care se lasă stăpîniți socialiștii-revoluționari ; împotriva ei trebuie să protestăm și de data asta. Ce rost au, domnilor, aceste cuvinte teribile : „vrajbă fratricidă“ etc. ? Sînt ele demne de niște revoluționari ? Tocmai acum, cînd se desfășoară o luptă adevărată, cînd curge atîta sînge – lucru despre care „Revoluționnaia Rossia“ vorbește, de asemenea, în cuvinte neasemuit de frumoase –, tocmai acum aceste monstruoase exagerări pe seama „vrajbei fratricide“ au o rezonanță cît se poate de falsă. Să fie păstrate forțele – spuneți dv. Dar se știe că ele se păstrează printr-o organizație unită, încheată, solidară prin principiile de care e călăuzită, și nu prin alipirea unor elemente eterogene. Zadarnicele încercări de a opera o asemenea lipitură nu duc la păstrarea forțelor, ci la irosirea lor. Pentru a ajunge la o „unitate de luptă“ efectivă, și nu verbală, trebuie să știm limpede, precis și, totodată, *din experiență* în ce anume și în ce măsură ne *putem* uni. *Fără această* condiție, discuțiile pe tema unității de luptă nu sînt altceva decît simple vorbe ; or, la o asemenea cunoaștere se ajunge, între altele, tocmai prin polemica, lupta și

vrajbă de care dv. vorbiți în termeni atât de „teribili“. Ar fi oare mai bine dacă n-am pomeni de divergențele care separă întregi perioade imense ale gândirii sociale ruse și ale gândirii socialiste ruse? Oare numai „cultul discordiilor“ a provocat înverșunata luptă dintre narodnicism, această ideologie confuză, plină de visuri socialiste, a burgheziei democratice, și marxism, care este ideologia proletariatului? Dar terminați o dată, domnilor! Nu vedeți că vă faceți de râs când spuneți asemenea bazaconii, când continuați să priviți ca pe o „ofensă“ părerea pe care o are marxismul despre esența burghezo-democratică a narodnicismului și a „social-revoluționarismului“ vostru? Vom avea în mod inevitabil discuții și divergențe, ne vom război și în viitoarele comitete revoluționare din Rusia, dar trebuie totuși să tragem învățăminte din istorie. Trebuie să avem grijă să nu se angajeze discuții neașteptate, confuze, neînțelese de nimeni în momentul acțiunii; trebuie să ne pregătim pentru o discuție principială, pentru a cunoaște punctele de plecare ale fiecărui curent, pentru a stabili din vreme unde este posibilă unirea și unde este inevitabilă învrăjbirea. Istoria epocilor revoluționare ne oferă multe, prea multe exemple de imensul prejudiciu pe care-l provoacă încercările pripite și premature de a ajunge la o „unitate de luptă“, care strânge laolaltă, în comitetele poporului revoluționar, elementele cele mai eterogene, *pentru a da loc la fricțiuni între ele și la decepții amare.*

Noi vrem să tragem folos din învățămintele acestei istorii. Noi vedem în marxism – care vouă vi se pare o dogmă îngustă – tocmai chintesența acestor învățăminte și indicații ale istoriei. Noi vedem în partidul *de sine stătător*, intransigent marxist, al proletariatului revoluționar singura cheazășie a victoriei socialismului și calea spre victorie care e cea mai ferită de oscilări. De aceea niciodată, nici chiar în momentele cele mai revoluționare, nu vom renunța la caracterul absolut independent al partidului social-democrat, la deplina intransigență a ideologiei noastre.

Vi se pare că o asemenea atitudine *exclude* unitatea de luptă? Vă înșelați. Din rezoluțiile celui de-al doilea congres al nostru puteți vedea că noi nu renunțăm la înțelegeri în vederea luptei și la înțelegeri în cursul luptei. În nr. 4

al ziarului „Vpered“ noi am subliniat că începutul revoluției în Rusia face, fără îndoială, să se apropie momentul realizării practice a acestor înțelegeri *. Lupta comună a social-democrației revoluționare și a elementelor revoluționare ale democrației în epoca de prăbușire a absolutismului este inevitabilă și absolut necesară. Noi credem că vom da o contribuție mai bună la realizarea obiectivului viitoarelor înțelegeri în vederea luptei dacă, în loc să rostim fraze amare, pline de reproșuri, vom cântări cu luciditate și sînge rece condițiile în care sînt posibile asemenea înțelegeri și limitele probabile ale „competenței“ lor, dacă ne putem astfel exprima. Ne-am apucat de această treabă în nr. 3 al ziarului „Vpered“, procedînd la o analiză a progresului de la narodnicism la marxism, pe care l-a făcut „partidul socialiştilor-revoluționari“ **.

„Masa însăși a pus mîna pe arme – scrie „Revoluționaria Rossia“ referindu-se la evenimentele de la 9 ianuarie. – Nu încapе îndoială că, mai devreme sau mai tîrziu, problema înarmării masei tot va fi rezolvată“. „Și tocmai atunci se va manifesta în modul cel mai pregnant și se va realiza acea contopire a terorismului cu mișcarea muncitorească spre care noi, potrivit întregului spirit al tacticii noastre de partid, tindem atît prin vorbele cît și prin faptele noastre“. (Menționăm în paranteză că după ultimul cuvînt am pune bucuros un semn de întrebare și continuăm citatul.) „Nu e chiar așa mult de cînd, sub ochii noștri, acești doi factori ai mișcării au fost despărțiți unul de altul și, în felul acesta, au fost lipsiți de forța cuvenită“.

Ce-i drept e drept! Chiar așa stau lucrurile. Activitatea teroristă a intelectualilor și mișcarea muncitorească de masă *au fost despărțite una de alta și, în felul acesta, au fost lipsite de forța cuvenită*. Tocmai acest lucru l-a spus întotdeauna social-democrația revoluționară. Tocmai din această cauză a luptat ea întotdeauna nu numai împotriva terorii, dar și împotriva oscilărilor cauzate de înclinarea spre teroare, care nu o dată s-au manifestat printre reprezentanții

* Vezi volumul de față, pag. 205—206. — Nota red.

** Vezi volumul de față, pag. 192—199. — Nota red.

aripii intelectuale a partidului nostru *. Tocmai de aceea combătea vechea „Iskră“ teroarea atunci cînd scria în nr. 48: „lupta teroristă *de tip vechi* a fost cea mai riscantă formă de luptă revoluționară, și oamenii care adoptau o asemenea formă de luptă aveau reputația unor militanți hotărîți și plini de abnegație... Acum însă, cînd demonstrațiile se transformă într-o împotrivire deschisă față de autorități,... vechiul nostru terorism încetează să mai fie o metodă de luptă excepțional de îndrăzneță... Acum eroismul a ieșit în stradă; adevărații eroi ai vremii noastre sînt revoluționarii care merg în fruntea masei populare ce se răscoală împotriva asupritorilor ei... Terorismul marii revoluții franceze... a început la 14 iulie 1789 prin luarea Bastiliei. Forța lui a fost forța mișcării revoluționare a poporului... Acest terorism n-a fost provocat de o decepție în ce privește forța mișcării de masă, ci, dimpotrivă, de o credință neclintită în forța ei... Istoria *acestui* terorism este extrem de instructivă pentru revoluționarul rus“ **.

Da, de o mie de ori da! Istoria *acestui* terorism este extrem de instructivă. Instructive sînt, de asemenea, citatele reproduse din „Iskra“ care se referă la perioada de acum un an și jumătate. Aceste citate ne arată în toată plenitudinea lor ideile la care ar fi vrut să ajungă, sub influența învățămintelor revoluționare, și socialiștii-revoluționari. Ele ne amintesc de importanța *încrederii* în mișcarea de masă, ne amintesc de fermitatea revoluționară pe care numai principialitatea o dă și care, numai ea, poate izbăvi de „decepțiile“ provocate de îndelungata stagnare *aparentă* a acestei mișcări. Acum, după 9 ianuarie, la prima vedere nici vorbă nu poate fi de o „decepție“ în ce privește mișcarea de masă. Dar aceasta numai la prima vedere. Trebuie să facem distincție între „încîntarea“ de moment, provocată de o strălucită manifestare a eroismului de masă, și convingerile ferme, profunde, care leagă în mod indisolubil întreaga ac-

* Kricevski în „Rabooce Delo“ nr. 10. Martov și Zasulici în legătură cu atentatul săvîrșit de Lekkert¹⁰³. Neoiskriștii, în general, într-o foale volantă scoasă de ei cu prilejul asasinării lui Pleve¹⁰⁴.

** Acest articol apărut în „Iskra“ a fost scris de Plehanov într-o perioadă cînd ea (nr. 46—51) era redactată de Plehanov și Lenin. Pe atunci Plehanov nu se gîndea încă la o nouă orientare, la adoptarea faimoasei sale atitudini conciliante față de oportunism.

tivitate a partidului de mișcarea masei ca urmare a principiului luptei de clasă, care stă pe primul plan. Nu trebuie să uităm că, oricât de înaltă ar fi astăzi treapta la care a ajuns mișcarea revoluționară după 9 ianuarie, această mișcare va mai trece, în orice caz, prin multe etape pînă cînd partidele noastre socialiste și democratice vor renaște pe o bază nouă într-o Rusie liberă. Și în toate aceste etape, în toate peripețiile luptei, noi trebuie să menținem o legătură indisolubilă între social-democrație și lupta de clasă a proletariatului, să ne îngrijim în permanență de întărirea și consolidarea acestei legături.

De aceea găsim că este vădit exagerată următoarea afirmație a ziarului „Revoluționnaia Rossiia“: „Pionierii luptei armate s-au pierdut în rîndurile masei agitate...“ Acesta este mai degrabă un deziderat de viitor decît o realitate prezentă. Asasinarea lui Serghei la 17 (4) februarie la Moscova, despre care s-a comunicat chiar astăzi telegrafic, este evident un act de terorism de tip vechi¹⁰⁵. Pionierii luptei armate *nu* s-au pierdut încă în rîndurile masei agitate. Ei, pe cît se vede, îl pîndeau cu bombe pe Serghei la Moscova, în timp ce masa (la Petersburg) fără pionieri, fără arme, fără ofițeri revoluționari și fără stat-major revoluționar „se năpustea cu o furie nestăpînită asupra pădurii de baionete“, după cum se exprimă aceeași „Revoluționnaia Rossiia“. Lipsa de unitate, de care am vorbit mai înainte, *continuă să existe*, și acțiunile teroriste izolate ale intelectualilor te uimesc cu atît mai mult prin caracterul lor nesatisfăcător, cu cît acum a devenit mai lîmpede pentru toată lumea că „masa s-a ridicat pînă la nivelul eroilor izolați și că în rîndurile ei s-a trezit eroismul de masă“ („Revoluționnaia Rossiia“ nr. 38). Trebuie ca *într-adevăr* pionierii să se piardă în rîndurile masei, adică să-și desfășoare cu abnegație energia lor, menținînd o legătură indisolubilă, efectivă cu masa răscolată, să meargă împreună cu ea nu în sensul figurat, simbolic, ci în sensul propriu al cuvîntului. Că acest lucru este necesar, nu credem să mai existe vreo îndoială. Că el este posibil o dovedesc evenimentele de la 9 ianuarie și frămîntarea adîncă, înăbușită de care continuă să fie cuprinse rîndurile maselor muncitoare. Faptul că aceasta este o sarcină

nouă și superioară, mai grea decât cele de pînă acum, nu poate și nu trebuie să ne oprească să trecem imediat la soluționarea ei practică.

Unitatea de luptă a partidului social-democrat cu partidul democrat-revoluționar, cu partidul socialiștilor-revoluționari ar putea să fie unul din mijloacele menite să înlesnească această soluționare. O asemenea unitate va putea fi cu atât mai ușor înfăptuită, cu cît pionierii luptei armate se vor „pierde“ mai curînd în rîndurile masei răscolite, cu cît socialiștii-revoluționari vor merge mai hotărît pe calea trasată chiar de ei prin următoarele cuvinte : „să crească și să se întărească această contopire, care a început să se înfăptuiască, între terorismul revoluționar și mișcarea de masă ; și masa înarmată cu toate mijloacele de luptă teroriste să pornească cît mai repede la acțiune !“. În vederea unei cît mai grabnice înfăptuiri a încercărilor de a ajunge la o asemenea unitate de luptă, publicăm cu plăcere următoarea scrisoare primită de noi de la Gheorghii Gapon :

„Scrisoare deschisă către partidele socialiste din Rusia.

La Petersburg și în restul Rusiei, sîngeroasele zile din ianuarie au pus față în față clasa muncitoare asupra și regimul absolutist, în frunte cu sîngerosul său țar. Marea revoluție rusă a început. Toți cei cărora le este într-adevăr scumpă libertatea poporului trebuie să învingă sau să moară. Conștient de importanța momentului istoric prin care trecem în actuala stare de lucruri și fiind înainte de toate revoluționar și om de acțiune, fac apel la toate partidele socialiste din Rusia să ajungă imediat la o înțelegere între ele și să treacă la insurecție armată împotriva țarismului. Să fie mobilizate toate forțele fiecărui partid. Să se conducă cu toții după un plan tehnic de luptă comun. Să se treacă la acte de teroare izolate și cu caracter de masă, să fie folosite bombele și dinamita și tot ce poate contribui la succesul insurecției populare. Scopul imediat : răsturnarea absolutismului, instituirea unui guvern revoluționar provizoriu care să proclame imediat amnistierea tuturor luptătorilor pentru libertatea politică și religioasă, să înarmeze imediat poporul și să convoace numaidecît Adunarea constituantă pe bază de vot universal, egal, direct și secret. La acțiune, tovarăși ! Înainte, la luptă ! Să repetăm deci lozincă de la 9 ianuarie a muncitorilor din Petersburg : libertate sau moarte ! Acum orice tărăgănare și orice disensiuni constituie o crimă față de poporul ale cărui interese le apărați. Punîndu-mi toate forțele mele în slujba poporului, din sînul căruia am ieșit și eu (sînt fiu de țaran), legînd în mod irevocabil soarta mea de luptă împotriva asupritorilor și exploata-

rilor clasei muncitoare, voi fi, firește, cu toată inima și cu tot sufletul alături de cei care se vor ocupa de adevărata operă a adevăratei eliberări a proletariatului și a întregii mase muncitoare de sub jugul capitalismului și al înrobirii politice.

Gheorghi Gapon“.

În legătură cu această scrisoare socotim că, în ce ne privește, este necesar să ne pronunțăm cât mai deschis și mai precis. Sîntem de părere că „înțelegerea“ propusă de G. Gapon este posibilă, folositoare și necesară. Ne bucură că el vorbește tocmai de o „înțelegere“, fiindcă numai păstrarea deplinei independențe principiale și organizatorice a fiecăruia dintre partide poate face ca încercările de a realiza o unitate de luptă să nu se soldeze printr-un eșec. Trebuie să fim foarte precauți față de aceste încercări, pentru a nu strica toată treaba unind laolaltă, fără rost, niște elemente eterogene. Va trebui în mod inevitabil *getrennt marschieren* (să mergem separat), dar vom putea nu o dată, și putem chiar acum, *vereint schlagen* (să lovim împreună). Din punctul nostru de vedere, ar fi de dorit ca această înțelegere să cuprindă nu numai partidele socialiste, dar și pe cele *revolutionare*, deoarece scopul imediat al luptei nu are în sine nimic socialist, și noi nu trebuie să confundăm – și nici odată nu vom permite să fie confundate – scopurile democratice imediate cu scopurile noastre finale, cu scopurile revoluției socialiste. Ar fi de dorit, și din punctul nostru de vedere ar fi *necesar*, pentru a se ajunge la o înțelegere, ca, în loc de a lansa chemarea generală de a trece la „acte de teroare *izolate* și cu caracter de masă“, să se pună în mod direct și precis ca sarcină a acțiunilor unite *îmbinarea* nemijlocită și efectivă a terorismului cu insurecția de masă. E drept că cele adăugate de Gapon : „tot ce poate contribui la reușita insurecției populare“ arată în mod clar dorința lui ca tocmai acestui scop să-i fie subordonate și actele de teroare izolate, dar această dorință, oglindind aceeași idee pe care am constatat-o în „*Revoluționnaia Rōssiia*“ nr. 58, trebuie să fie exprimată mai precis și concretizată în hotăriri practice lipsite de orice echivoc. Vom menționa, în sfîrșit, independent de condițiile care fac cu putință să se ajungă la înțelegerea propusă, că nouă și situația lui G. Gapon, de

om în afara partidelor, ni se pare a fi un fenomen negativ. Se înțelege de la sine că, trecînd cu atîta repeziciune de la credința în țar și de la petiția adresată acestuia la țeluri revoluționare, Gapon nu putea să-și formeze dintr-o dată o concepție revoluționară clară. Acest lucru era inevitabil, și cu cît revoluția se va desfășura mai repede și pe o scară mai largă, cu atît acest fenomen se va repeta mai des. Dar deplină claritate și precizie în raporturile dintre partide, orientări și nuanțe constituie, în mod indiscutabil, o condiție necesară pentru a se ajunge la o înțelegere vremelnică între ele care să fie cît de cît încununată de succes. De claritate și precizie va fi nevoie la fiecare pas practic ce urmează să fie făcut, și ele vor determina precizia și lipsa de oscilări într-o acțiune reală, cu caracter *practic*. Începutul revoluției în Rusia va avea, probabil, drept urmare apariția pe scena politică a multor persoane sau, poate, și curente, care vor fi de părere că pentru niște „oameni de acțiune“ lozincă „revoluție“ reprezintă o precizare absolut suficientă a scopurilor și mijloacelor lor de acțiune. Nimic nu poate fi mai eronat decît această părere. Poziția de om în afara partidelor, care în aparență este mai înaltă, mai convenabilă sau mai „diplomatică“, este în realitate doar *mai neclară*, mai confuză și în mod inevitabil plină de inconsecvențe și de șovăieli în activitatea practică. Idealul nostru, care e călăuzit de interesele revoluției, nu trebuie să fie în nici un caz contopirea tuturor partidelor, a tuturor curentelor și a tuturor nuanțelor într-un singur haos revoluționar. Dimpotrivă, creșterea și lărgirea mișcării revoluționare, apropierea ei tot mai mare de străfundurile diferitelor clase și pături ale poporului și strînsa apropiere de ele vor da mereu naștere (și e bine că vor da naștere) unor noi curente și nuanțe. Numai o deplină claritate și precizie în relațiile dintre ele și în atitudinea lor față de poziția proletariatului revoluționar poate asigura un maximum de succes mișcării revoluționare. Numai o deplină claritate în relațiile dintre ele poate asigura succesul înțelegerii în vederea atingerii scopului comun imediat.

Acest scop imediat *este*, după părerea noastră, foarte bine schițat în scrisoarea lui G. Gapon : 1) răsturnarea absolutismului, 2) guvern revoluționar provizoriu, 3) amnistie imediată

luptătorilor pentru libertatea politică și religioasă, ca și, bineînțeles, pentru libertatea grevelor etc., 4) înarmarea imediată a poporului și 5) convocarea imediată a unei adunări constituante pe întreaga Rusie, pe baza votului universal, egal, direct și secret. Înfăptuirea imediată, de către guvernul revoluționar, a unei depline egalități pentru toți cetățenii și a unei depline libertăți politice în alegeri este, desigur, subînțeleasă, de Gapon, dar ea ar fi putut fi indicată și direct. Apoi ar fi fost nimerit ca în programul guvernului provizoriu să se includă și instituirea, pretutindeni, a unor comitete țărănești revoluționare în scopul sprijinirii revoluției democratice și înfăptuirii ei în amănunțime. Succesul revoluției depinde în foarte multe privințe de activitatea revoluționară a țărânimii, și asupra unei lozinci de felul celei arătate de noi ar putea, probabil, să cadă de acord diferitele partide socialiste și revoluționar-democrate.

Să-i urăm lui G. Gapon, care a trăit și a simțit atât de profund trecerea de la concepțiile poporului inconștient din punct de vedere politic la concepțiile revoluționare, să ajungă la acea claritate a concepției revoluționare despre lume care e necesară unui militant politic. Să-i urăm ca chemarea lui la încheierea unei înțelegeri în vederea luptei pentru insurrecție să fie încununată de succes, și proletariatul revoluționar, mergând alături de democrația revoluționară, să poată lovi în absolutism și să-l răstoarne mai repede, mai sigur și cu prețul a cât mai puține jertfe.

Scris la 4 (17) februarie 1905.

*Publicat la 21 (8) februarie 1905,
în ziarul „Vpered” nr. 7*

*Se tipărește după textul
apărut în ziar*

ÎN LEGĂTURĂ CU CONVOCAREA CONGRESULUI AL III-LEA AL PARTIDULUI ¹⁰⁶

DIN PARTEA REDACȚIEI

Redacției ziarului „Vpered“ nu-i rămâne decât să-și exprime caldă ei simpatie pentru inițiativa biroului din Rusia. În sfârșit, s-a făcut un pas energetic spre o ieșire *partinică* din situația creată de bonapartiștii din străinătate ¹⁰⁷ ! La rubrica „Viața de partid“ publicăm o serie de știri din care se vede cât de repede răspund comitetele la chemarea biroului ¹⁰⁸. Exemplul lor trebuie să fie urmat de *toate* grupurile și organizațiile, precum și de diferitele persoane care se consideră că fac parte din P.M.S.D.R. sau care, cel puțin, i se alătură prin concepțiile și simpatiile lor. Congresul al III-lea este convocat *pentru prima oară* în condiții când se cunoaște dinainte componența lui (pe baza statutului partidului), desfășurarea lucrărilor lui și dreptul pe care îl are oricine de a participa la lucrările lui. Toți tovarășii să caute deci să folosească în măsură cât mai largă aceste condiții ! Să nu uite că statutul partidului nostru garantează fiecăruia posibilitatea de a se adresa congresului (§ 10 din statut : „Orice membru de partid și *orice persoană care are vreo legătură cu partidul* este în drept să pretindă ca cererea lui să fie înaintată în original Comitetului Central, redacției Organului Central sau *congresului partidului*“). Să folosească *imediat* această posibilitate. Redacția ziarului „Vpered“ se angajează să transmită aceste cereri biroului din Rusia, care s-a constituit acum ca Comitet de organizare a congresului. Pot participa la congres cu drept de vot deliberativ numai reprezentanții comitetelor și ai celorlalte organizații de partid, care, potrivit statutului, se bucură de drepturi depline. Pot participa însă cu drept de vot

consultativ : cu aprobarea congresului – orice persoane, iar cu aprobarea Comitetului de organizare – delegații organizațiilor de partid fără drepturi depline (§ 3, nota 2 din statutul partidului glăsuiește astfel : „Comitetul Central poate invita la congres, cu drept de vot consultativ, delegați ai organizațiilor care nu întrunesc condițiile arătate în nota 1“, cu alte cuvinte, care n-au fost confirmate în calitatea lor de organizații cu drepturi depline cel puțin cu un an înainte de congres. – Se înțelege de la sine că Comitetul de organizare, convocând congresul din însărcinarea majorității comitetelor împotriva voinței Comitetului Central bonapartist și a Consiliului bonapartist, preia toate drepturile Comitetului Central în ceea ce privește convocarea congresului).

La rîndul ei, redacția ziarului „Vpered“ propune congresului *o ordine de zi* care să cuprindă aproximativ următoarele puncte : 1. Constituirea congresului (regulamentul, raportul Comitetului de organizare, validarea mandatelor). 2. Rapoartele delegaților. 3. Criza din partid *. 4. Problema organizatorică. 5. Atitudinea față de insurecție. 6. Înțelegerea cu democrația revoluționară în vederea insurecției. 7. Atitudinea față de liberali. 8. Munca în rîndurile țărănimii și sprijinirea mișcării țărănești revoluționare. 9. Munca în rîndurile armatei. 10. Îmbunătățirea muncii de propagandă și agitație. 11. Alegerea persoanelor cu funcții în partid.

Pentru reușita congresului este absolut necesar ca toți membrii de partid să participe în mod activ la elaborarea și pregătirea rapoartelor și rezoluțiilor cu privire la aceste probleme și la alte probleme importante (precum și la adunarea materialului pentru rapoarte). Invităm pe toți adepții spiritului de partid să se apuce *imediat* de această treabă. *Oricine* a luat parte, într-un fel sau altul, la peripețiile crizei din partid poate ajuta congresul, împărtășindu-i pe scurt experiența sa și părerea sa despre mijloacele de ieșire din situația care s-a creat. *Oricine* a activat într-o organizație de partid sau în-

* Bebel a adresat lui Lenin o scrisoare în care se oferea să arbitreze el diferendul dintre partizanii „Iskrei“ și aceia ai ziarului „Vpered“¹⁰⁹. Lenin i-a răspuns că nici el, nici oricare altul din partizanii cunoscuți de el, ai ziarului „Vpered“ nu este în drept să angajeze prin demersurile lor întregul partid, și că de aceea propunerea lui Bebel trebuie supusă spre examinare congresului partidului, care e convocat de biroul din Rusia. Noi credem că congresul ar putea să încadreze această propunere la punctul „criza din partid“.

tr-o organizație care se alătură partidului poate oferi un material extrem de util, bazat pe experiența sa personală, pentru rezolvarea diverselor laturi ale problemei organizatorice. (Iată programul aproximativ al unor asemenea comunicări : timpul și locul unde a desfășurat activitate ; numărul membrilor organizației, muncitori și intelectuali ; raporturile dintre ei ; dacă este nevoie de statute scrise, și de ce fel anume ; dacă este nevoie de reglementare, și de ce fel anume, în ce privește limitele autonomiei, diviziunea muncii, grupurile care fac parte din partid și cele care se alătură partidului, cooptarea și excluderea de membri ; principiul electiv ; raporturile dintre comitete și grupurile de propagandiști, de agitatori, de organizatori, cercurile raionale și de fabrică, comisiile tehnice și cele de publiciști etc. etc.)

La redacția ziarului „Vpered“ au și sosit unele materiale în legătură cu munca în rândurile țăranilor și ale soldaților. Cunoaștem un grup care se ocupă în mod sistematic cu totalizarea experienței membrilor săi în domeniul propagandei, agitației și organizării, și cu întocmirea unui raport care urmează să fie prezentat la congres. Ni s-a promis că vom asculta raportul unui tovarăș care a luat parte la munca de organizare a *sute* de muncitori pentru împotrivire armată în caz de pogrom antievreiesc într-unul din marile orașe, precum și raportul unui tovarăș care a studiat arta militară în materie de lupte de stradă. Este extrem de important ca un număr cât mai mare de tovarăși să se apuce *imediat* de această treabă.

Criza din partidul nostru a fost lămurită, în diferite publicații, pînă în cele mai mici trăsături. Discuțiile în jurul ei nu pot și nu trebuie să ia prea mult timp. Punctul central al lucrărilor congresului trebuie să-l constituie *noile probleme* de organizare și de tactică, pe care le pune noul avînt gigantic al mișcării noastre revoluționare. O importanță deosebită pentru rezolvarea acestor probleme are experiența colectivă a *tuturor* social-democraților care au participat cît de cît la mișcare. Numai că această experiență trebuie adunată cît mai repede și făcută accesibilă pentru a fi discutată de congres.

Și acum la treabă, tovarăși! Toți cei cărora le este scumpă mișcarea muncitorească social-democrată să înceapă imediat să dea un ajutor efectiv congresului. Atunci partidul va ieși repede din perioada de umilință și de slăbire vremelnică, pășind pe drumul unei participări deosebit de active la marea revoluție rusă, pe drumul care duce la victoria asupra blestematului dușman al poporului rus!

*Scris înainte de 13 (26)
februarie 1905*

*Publicat la 28 (15) februarie 1905,
în ziarul „Vpered” nr. 8*

*Se tipărește după textul
apărut în ziar*

DIN LAGĂRUL NOII „ISKRE“

În articolul de fond din nr. 87 al ziarului „Iskra“, Plehanov susține cu succes, aprobându-l în mod delicat și conciliant pe Martov, tactica kill with kindness (ucide prin blândețe). El face reverențe în fața autorului articolului de fond din nr. 85, *dar în realitate respinge pe de-a-ntregul punctul lui de vedere* și susține tocmai concepțiile pe care le-a apărât întotdeauna cu insistență ziarul „Vpered“. Să fie într-un ceas bun ! Dar nu uitați nici de înrudirea cu Martînov, stimabilele dialectician. Vedeți ce spune el despre perspectiva teribilă și nefastă pentru dumneavoastră, care se va realiza dacă, „*pregătind victoria*“ (lozinca din nr. 87), veți ieși victorioși. Discutați cu el despre groaznicul pericol pe care l-ar prezenta „*cucerirea puterii*“, „*participarea la guvernul provizoriu*“ și la „*dictatura revoluționară*“. Bietul Plehanov ! Va trebui să treacă multă vreme pînă ce o să se descotoarsească de toate vechiturile îngrămădite în broșurile lui Troțki, Martînov, Muncitor și Akselrod, care au fost aprobate de întreaga (?) redacție ! În suplimentul la nr. 86 al „Iskrei“, Popov *recunoaște că el este autorul scrisorii publicate în „Declarația“ lui Lenin*. Tocmai ceea ce era de demonstrat ! Acum e lucru dovedit că gentlemanii minorității au înșelat în mod sistematic partidul. Așa cum am prezis noi, acești gentlemani vor să iasă din încurcătură încercînd să abată atenția cititorilor asupra chestiunii dacă Lenin a avut sau nu dreptul să confişte scrisoarea care-i demască pe bonapartiști. Martov și Popov, a căror sensibilitate morală este bine cunoscută, au început să strige în gura mare că s-a comis un furt, un act de spionaj etc. Insultați, domnilor, dați-i înainte ; fiindcă în lipsă de dovezi nu vă rămîne altceva de făcut.

„Vpered“ nr. 8
din 28 (15) februarie 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziarul „Vpered“

SORISOARE CĂTRE ORGANIZAȚIILE DIN RUSIA

28. II. 1905

Dragi tovarăși ! Am primit chiar acum știrea că Petersburgul, Tula, Moscova, Nordul, Nijni-Novgorodul, Caucazul și Odesa s-au pronunțat pentru convocarea congresului ; nu încapе îndoială că exemplul lor va fi urmat și de alții. Se vorbește că Comitetul Central a declarat că este pentru ținerea congresului. Se înțelege că acum nu-l mai crede nimeni ; toți spun că el n-are decît să vină la congres, fiindcă toată lumea este invitată, însă biroul, și numai biroul, este acela care convoacă congresul. Nici nu face să mai spunem de ce Comitetul Central nu se mai bucură de loc de încredere (și de ce unele voturi, cu totul izolate, în favoarea lui au fost imediat retrase). Toată lumea își dă seama că el nu face decît să recurgă la manevre diplomatice și să inducă în eroare.

Este extrem de important să începem imediat pregătirile în vederea congresului și să antrenăm cu cea mai mare energie în această muncă toate cercurile : raionale, de propagandă, de fabrică, într-un cuvînt pe toate, și în special pe cele muncitorești. Despre acest lucru vorbim și în nr. 8 al ziarului „Vpered”* (care apare azi). Participarea muncitorilor la acest congres ar fi extrem de folositoare. (După părerea noastră, față de cei cu drept de vot consultativ trebuie să se procedeze în modul cel mai liberal. Toată chestiunea se reduce deci la procurarea banilor necesari. Faceți agitație mai largă în acest sens ; sîntem convinși că se vor găsi muncitori care să strîngă 150-200 de ruble pentru un delegat și se vor găsi și intelectuali care să facă donații în acest scop.) La congres

* Vezi volumul de față, pag. 287-290. — Nota red.

se vor discuta probleme importante : organizarea, atitudinea față de organizațiile periferice, insurecția, înarmarea muncitorilor (înființarea de ateliere pentru fabricarea dinamitei), înțelegerea cu socialiștii-revoluționari în vederea insurecției, sprijinirea mișcării țărănești revoluționare și multe altele. Deosebit de importante sînt rapoartele cu privire la activitatea în armată și în rîndurile țăranilor. În vederea congresului, folosiți în cît mai mare măsură legăturile cu ofițerii, cu studenții etc. Este de presupus că la acest congres primul paragraf din statut în formularea dată de Martov va fi înlocuit cu același paragraf în formularea dată de Lenin, lărgindu-se totodată drepturile organizațiilor *de partid*, precum și ale celor care *se alătură* partidului. Aici pot fi introduse numeroase elemente de democrație revoluționară. Să se pregătească deci fiecare cît mai activ în vederea congresului.

Calde salutări. *Lenin*

Din Petersburg au început să ne fie trimise procesele-verbale ale adunărilor muncitorești raionale. Este un exemplu demn de urmat. În general, îi rugăm stăruitor pe muncitori să ne scrie chiar ei și să scrie la „Vpered“.

Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin“, vol. V

Se tipărește după manuscris

ANCHETĂ ¹¹⁰

ÎN LEGĂTURĂ CU CONGRESUL AL III-LEA AL PARTIDULUI

Cu prilejul convocării Congresului al III-lea al partidului, o serie de tovarăși practicieni ne roagă să publicăm următoarea declarație. Ar fi foarte de dorit ca la congres, cînd se va discuta problema organizatorică, să se ia în considerație și să se analizeze cu o deosebită grijă indicațiile și părerile unui număr cît mai mare de tovarăși care au activat în Rusia. De aceea *fiecare* dintre ei să-și dea părerea și să răspundă în scris la următoarele întrebări. Redacția ziarului „Vpered“ va centraliza aceste răspunsuri și le va transmite congresului, astfel ca fiecare delegat să poată folosi experiența colectivă a majorității tovarășilor. Iată o enumerare aproximativă a întrebărilor mai importante, a căror lămurire este necesară pentru modificarea statutului și redactarea rezoluțiilor congresului. 1) Locul, timpul și durata activității ? 2) Dacă a lucrat în calitate de membru al comitetului sau al uneia din instituțiile lui, și în care anume ? al cercului de fabrică etc. ? 3) Cît de mare a fost numărul membrilor fiecăruia dintre comitetele cunoscute celui care scrie răspunsul sau numărul membrilor secțiilor comitetelor, al grupurilor organizatorice etc. ? cîți muncitori și cîți intelectuali sînt în fiecare din ele ? 4) Cum s-a procedat de obicei la cooptarea în comitete a unor membri din organizațiile periferice ? Nu s-ar putea arăta care e termenul mediu de muncă într-o organizație periferică ? Nu au fost cazuri de nemulțumiri provocate de cooptare etc. ? Este

necesar ca în toate răspunsurile să se facă o delimitare riguroasă între perioada de dinaintea Congresului al II-lea și cea de după congres. Ar fi îndeosebi de dorit să se dea informații amănunțite în legătură cu perioada de *pînă la* Congresul al II-lea. 5) Cîte organizații, grupuri, cercuri etc. de partid au existat *în total* în localitatea în care a lucrat N.N. ? Să se enumere fiecare grup, arătînd numărul membrilor lui, funcțiile deținute de ei etc. 6) Au existat grupuri (organizații, cercuri etc.) care nu se consideră de partid, dar care sînt alături de partid ? 7) Care au fost relațiile dintre organizațiile periferice (și diferitele cercuri periferice) și comitet ? Îi satisfăceau pe activiști aceste forme de relații ? 8) Considerați că e posibil și de dorit să fie introdus principiul electiv ? Dacă nu, de ce ? Dacă da, atunci cum anume ? Ar fi de dorit să se dea indicații precise asupra căror cercuri să se extindă dreptul de a alege. 9) Considerați că e utilă împărțirea comitetelor (grupurilor, cercurilor, organizațiilor etc.) în două categorii : cele ale intelectualilor și cele ale muncitorilor ? Dacă nu, de ce ? Dacă da, sînteți rugat să indicați o formă de împărțire. 10) A ales comitetul un grup central, executiv, sau nu ? Dacă da, cum anume ? cît de des a fost controlat acest grup ? ați fost mulțumit de înființarea lui ? 11) Considerați că e utilă și posibilă întocmirea unor statute scrise ale organizațiilor locale ? 12) Considerați că e utilă introducerea în statutul partidului a unor norme privitoare la organizațiile locale (comitete etc.) ? Dacă da, sînteți rugat să indicați care ar fi aceste norme. 13) Considerați că ar fi de dorit ca în statutul partidului să fie definite drepturile precise ale Comitetului Central de a introduce (și a exclude) membri din comitete și din celelalte organizații ? Care trebuie să fie drepturile precise ale Comitetului Central ? 14) Este de dorit ca autonomia comitetelor locale să fie îngăduită prin norme speciale și prin care anume ? 15) Cît de des s-a întrunit comitetul sau grupul, cercul etc. al cărui membru ați fost ? Dacă este posibil, enumerați în mod exact toate adunările care au avut loc în timpul cît ați activat dumneavoastră. Dacă acest lu-

cru nu este posibil, dați cifre aproximative. Au fost inconveniente din cauza adunărilor prea dese? Care trebuie să fie, potrivit experienței dumneavoastră, numărul mediu al adunărilor posibile și necesare în fiecare lună și numărul membrilor care participă la aceste adunări?

*Scris înainte de februarie
(5 martie) 1905*

*Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin”, vol. V*

Se tipărește după manuscris

STENOGRAME ALE INTERVENȚIILOR DIN CURSUL
ȘEDINȚEI DE LA CLUBUL DIN GENEVA
AL BOLȘEVICILOR ¹¹¹

PROCESUL-VERBAL DE LA 5 MARTIE 1905

I

L e n i n . Propun ca toate rezultatele lucrărilor acestor secții să fie date publicității, și în primul rînd ca Stepanov să prezinte în scris raportul său, precum și procesele-verbale. Să fie prezentată congresului o expunere sintetică a acestor procese-verbale ; ele pot furniza numeroase indicații practice în cursul lucrărilor congresului. Raportul lui Stepanov are, din păcate, un caracter prea abstract. Rapoartele trebuie să fie mai concrete, pentru a se putea trage din ele concluzii precise sub formă de rezoluții. În acest scop propun să se întreprindă o anchetă printre tovarășii din străinătate și cei din Rusia, care să dea răspunsuri precise la întrebările puse (da, nu, cît anume). Vom avea astfel o imagine a activității lor ; de pildă : în ce orașe au lucrat, ce probleme au rezolvat în cadrul adunărilor etc. Concluziile generale pot furniza cîte ceva, dar din ele, repet, nu se pot trage concluzii precise. De aceea propun ca cercul nostru să se ocupe de elaborarea unui asemenea chestionar și să-l împartă printre tovarășii din străinătate și din Rusia, cerîndu-le să răspundă pe scurt la toate întrebările. Dacă vom avea un asemenea material brut (dacă vor răspunde 100-200 de tovarăși), el va putea fi folosit de congres în vederea unor concluzii precise.

Repet propunerile mele : în primul rînd, să se prezinte congresului o sinteză a proceselor-verbale, precum și procesele-verbale înseși, iar în al doilea rînd să se treacă la întocmirea unui chestionar. Și de treaba asta trebuie să ne apucăm chiar acum, imediat ; propun chiar să lăsăm la o parte în-

treaga activitate a secției și să punem în ordine toate procesele-verbale și să întocmim, pe baza lor, un raport către congres.

II

Lenin. Acum, după ce a apărut înștiințarea cu privire la convocarea Congresului al III-lea, munca secției a căpătat un alt caracter. Dar, deși au trecut două luni de când ea și-a început activitatea, totuși ceea ce s-a făcut pînă acum este prea puțin : nu avem toate procesele-verbale și nici rapoartele ; și trebuie să ne grăbim cu toate astea, pentru ca munca să nu se risipească în zadar, ci să aibă o importanță practică, adică să putem prezenta totul congresului. Pentru ca să prezentăm cît mai curînd procesele-verbale, propun ca întregul cerc să vină în ajutorul secretarilor. Repet : dacă cercul nu va duce la bun sfîrșit această treabă, toate lucrările efectuate de el riscă să rămîină în cadrul lui, or, în felul acesta ele nu pot contribui la elaborarea unor planuri organizatorice. Propun apoi să se treacă de pe acum la elaborarea chestionarului ; trebuie să ne grăbim cu toate astea, fiindcă evenimentele nu așteaptă, și congresul poate să aibă loc foarte curînd. Cel mai bine ar fi ca elaborarea chestionarului să fie dată în sarcina unei comisii speciale.

III

Lenin. N-am nimic împotriva propunerii făcute de tov. Olga. Cît despre experiența mea, cred că, datorită rapidității cu care evoluează evenimentele și se schimbă condițiile de muncă, nu am o asemenea experiență. Eu am întocmit un chestionar, dar el este prea general. Propun ca în comisia pentru întocmirea chestionarului să fie aleși tovarăși cu experiență și ca operația asta să fie pe cît posibil urgentată.

SARCINI NOI ȘI FORȚE NOI ¹¹²

Dezvoltarea mișcării muncitorești de masă din Rusia în legătură cu dezvoltarea social-democrației se caracterizează prin trei etape remarcabile. Prima etapă : trecerea de la cercurile propagandistice înguste la o largă agitație economică în rândul maselor ; a doua : trecerea la agitația politică de mari proporții și la demonstrații publice, de stradă ; a treia : trecerea la un adevărat război civil, la lupta revoluționară directă, la insurecția armată a poporului. Fiecare din aceste treceri a fost pregătită, pe de o parte, de munca efectuată de gândirea socialistă mai cu seamă într-o singură direcție, iar pe de altă parte de profunde schimbări intervenite în condițiile de viață și în întreaga factură psihică a clasei muncitoare, de trezirea unor noi și noi pături ale ei la o luptă mai conștientă și mai activă. Aceste schimbări se produceau uneori fără zgomot, acumularea de forțe de către proletariat se efectua în dosul scenei, pe nesimțite, provocând adeseori dezamăgire în rândurile intelectualilor, care nu mai credeau în trăinicia și viabilitatea mișcării de masă. După aceea se producea o cotitură, și întreaga mișcare revoluționară se ridica parcă deodată pe o treaptă nouă, mai înaltă. În fața proletariatului și a social-democrației, detașamentul lui de avangardă, se puneau *în mod practic* sarcini noi, iar pentru rezolvarea lor răsăreau ca din pământ forțe noi, pe care nimeni nu le bănuia nici în ajunul cotiturii. Dar toate acestea nu s-au petrecut așa deodată, fără șovăieli, fără luptă între diferitele curente din sânul social-democrației, fără reîntoarceri

la concepții învechite, care păreau de mult perimate și date uitării.

Printr-una din aceste perioade de oscilări trece și astăzi social-democrația din Rusia. A fost o vreme când trecerea la agitația politică își croia drum prin teoriile oportuniste, când existau temeri că nu sînt destule forțe pentru noile sarcini, când, pentru a justifica rămînerea în urmă a social-democrației față de cerințele proletariatului, se recurgea la o repetare excesiv de frecventă a expresiei „de clasă“ sau la o interpretare codistă a raportului dintre partid și clasă. Procesul de desfășurare a mișcării a făcut să dispară toate aceste temeri mioape și concepții înapoiate. Astăzi noul avînt este însoțit iarăși, deși oarecum sub o altă formă, de lupta împotriva unor cercuri și curenți care și-au trăit traiul. Rabocedeliștii au reînviat în chip de neokriști. Pentru a adapta tactica și forma noastră de organizare la noile sarcini trebuie să învingem rezistența opusă de teoriile oportuniste, care preconizează un „tip superior de demonstrații“ (planul campaniei zemstvelor) sau care vorbesc de o „organizare-proces“; trebuie să luptăm împotriva temerii reacționare de „fixare a datei“ insurecției sau de instaurare a dictaturii democratice revoluționare a proletariatului și țărănimii. Se face iarăși încercarea de a justifica rămînerea în urmă a social-democrației față de cerințele actuale ale proletariatului prin repetarea, extrem de frecventă (și foarte adesea neinteligentă), a expresiei „de clasă“ și prin minimalizarea sarcinilor partidului față de clasă. Din nou cei cuprinși de admirație față de formele inferioare de activitate fac abuz de lozincă „activitate muncitorească“, ignorînd formele superioare de activitate cu adevărat social-democrată, de inițiativă cu adevărat revoluționară a proletariatului însuși.

Nu încape nici cea mai mică îndoială că procesul de dezvoltare a mișcării va mătura și de data asta toate aceste rămășițe ale concepțiilor învechite și lipsite de viață. Această măturare însă nu trebuie, în nici un caz, să constea numai în combaterea vechilor greșeli, ci și, într-o măsură incomparabil mai mare, în activitatea revoluționară pozitivă pentru înfăptuirea practică a noilor sarcini, pentru atragerea spre partidul nostru și folosirea de către el a noilor forțe care se ridică

Notas sobre o trabalho.

1

Este trabalho tem como objectivo a análise da situação da agricultura em Portugal e a sua transformação. O trabalho é dividido em duas partes: a primeira trata da situação actual e a segunda da transformação necessária. A primeira parte é dividida em dois capítulos: o primeiro trata da situação actual e o segundo da transformação necessária. A segunda parte é dividida em dois capítulos: o primeiro trata da situação actual e o segundo da transformação necessária. A primeira parte é dividida em dois capítulos: o primeiro trata da situação actual e o segundo da transformação necessária. A segunda parte é dividida em dois capítulos: o primeiro trata da situação actual e o segundo da transformação necessária.

Prima pagină de manuscris a articolului lui V. I. Lenin
„Sarcini noi și forțe noi”. — 1905

Micșorai

astăzi, în număr atât de mare, pe tărîmul revoluționar. Tocmai aceste probleme ale muncii revoluționare pozitive trebuie să constituie principalul obiect al preocupărilor apropiatului Congres al treilea, tocmai asupra lor trebuie să-și concentreze acum gîndurile toți membrii partidului nostru în munca lor locală și generală. Noi am mai arătat de repetate ori, în linii generale, care sînt noile sarcini ce ne stau în față : extinderea agitației asupra unor noi pături ale populației sărace de la orașe și de la sate, crearea unei organizații mai largi, mai mobile și mai puternice, pregătirea insurecției și înarmarea poporului, o înțelegere cu democrația revoluționară în vederea realizării acestor scopuri. Despre noile forțe menite să asigure înfăptuirea acestor sarcini ne vorbesc în mod elocvent știrile privitoare la grevele generale din întreaga Rusie, la grevele și starea de spirit revoluționară a tineretului, a intelectualității democratice în general și chiar a multor cercuri ale burgheziei. Existența acestor imense forțe proaspete, perfectă certitudine că chiar și actualele frămîntări revoluționare, fără precedent în Rusia, n-au cuprins încă decît o mică parte din întreaga rezervă uriașă de material inflamabil din rîndurile clasei muncitoare și ale țărănimii, — toate acestea reprezintă o garanție deplină și incontestabilă că noile sarcini pot fi și vor fi neapărat rezolvate. Problema practică pe care o avem în față constă, în primul rînd, în a ști *cum anume* să folosim, să îndrumăm, să înmănușăm și să organizăm aceste forțe noi, *cum anume* să concentrăm munca social-democrată în primul rînd asupra noilor sarcini superioare pe care le pune momentul, fără a uita în același timp sarcinile vechi și obișnuite care stau și vor sta în fața noastră atîta timp cît va mai dăinui lumea exploatarii capitaliste.

Pentru a schița unele modalități de rezolvare a acestei probleme practice vom începe cu un exemplu particular, dar, după părerea noastră, foarte caracteristic. Recent de tot, chiar în ajunul izbucnirii revoluției, revista burghezo-liberală „Osvojojdenie“ (nr. 63) a atins problema muncii organizatorice a social-democrației. Urmărind cu atenție lupta dintre cele două orientări din rîndurile social-democrației, „Osvojojdenie“ n-a lăsat să-i scape prilejul de a profita încă o dată de cotitura noii „Iskre“ spre „economism“ și de a sublinia (în

legătură cu apariția unei broșuri în mod demagogic semnate „Muncitor“) profunda ei simpatie principială pentru „economism“. Organul liberal a remarcat, pe bună dreptate, că din această broșură (vezi în această privință nr. 2 al ziarului „Vpered“ *) decurge inevitabila contestare sau subapreciere a rolului social-democrației revoluționare. Și, referindu-se la afirmațiile cu totul neîntemeiate făcute de „Muncitor“, care vorbește de o ignorare a luptei economice după victoria marxiștilor ortodocși, „Osvobojdenie“ spune :

„Iluzia social-democrației ruse contemporane constă în aceea că ea se teme de munca culturală, se teme de căile legale, se teme de «economism», se teme de așa-zisele forme nepolitice ale mișcării muncitorești, neînțelegînd că numai munca culturală, formele legale și nepolitice pot crea o bază destul de trainică și destul de largă pentru o mișcare a clasei muncitoare care să merite denumirea de mișcare revoluționară“. Și „Osvobojdenie“ sfătuiește pe cei grupați în jurul ei „să ia inițiativa creării unei mișcări muncitorești sindicale“ care să nu fie împotriva social-democrației, ci alături de ea; în același timp revista face o paralelă între condițiile de la noi și acelea în care se afla mișcarea muncitorească germană în perioada legii excepționale împotriva socialiștilor.

Nu este locul aici să vorbim despre această paralelă, care este cu totul greșită. Trebuie, înainte de toate, să restabilim adevărul în legătură cu atitudinea social-democrației față de formele legale ale mișcării muncitorești. „Legalizarea uniunilor muncitorești nesocialiste și nepolitice din Rusia a și început“ se spunea în 1902 în broșura „Ce-i de făcut?“** „Și de aici înainte noi trebuie să ținem seama de acest curent“. Cum să ținem seama de el? — se pune acolo întrebarea și se arată că e necesar să demascăm nu numai teoriile zubatoviste, dar și tot felul de discursuri pline de armonie ale liberalilor pe tema „colaborării între clase“ (invitînd pe social-democrați la colaborare, „Osvobojdenie“ recunoaște fără rezerve prima sarcină și o trece sub tăcere pe cea de-a doua). „Dar a face toate acestea — se spune mai departe — nu înseamnă cîtuși de puțin să uităm că în cele din urmă noi, și

* Vezi volumul de față, pag. 161—167. — *Nota red.*

** Vezi *V. I. Lenin, Opere complete*, vol. 6, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 111, 112. — *Nota red.*

nicidecum Zubatovii, vom trage foloase de pe urma legalizării mișcării muncitorești“. Demascînd în adunările legale zubatovismul și liberalismul, noi separăm neghina de grîu. „Grîul îl constituie faptul că atragem atenția unor pături muncitorești și mai largi, și mai înapoiate asupra problemelor sociale și politice; grîul îl constituie eliberarea noastră, a revoluționarilor, de funcții care în fond sînt legale (difuzarea cărților legale, ajutorul reciproc etc.) și a căror dezvoltare ne va furniza nouă, tuturor, în mod inevitabil, din ce în ce mai mult material pentru agitație“.

De aici se vede clar că, dacă e să vorbim de „*teama*“ de formele legale ale mișcării, apoi „Osvobojdenie“ este aceea care a căzut de-a binelea victimă unei „*iluzii*“. Social-democrații revoluționari nu numai că nu se tem de aceste forme, dar arată în mod deschis că aceste forme conțin și *neghină* și *grîu*. Prin raționamentele ei, „Osvobojdenie“ nu face deci altceva decît să ascundă *teama* reală (și întemeiată) a liberalilor de o demascare a *esenței de clasă a liberalismului* de către social-democrația revoluționară.

Dar, din punctul de vedere al sarcinilor actuale, pe noi ne interesează în special problema eliberării revoluționarilor de o parte din funcțiile lor. Toomai momentul prin care trecem acum, momentul începerei revoluției, conferă acestei probleme o semnificație deosebit de actuală și de largă. „Cu cît mai energic vom duce lupta revoluționară, cu atît mai mult va fi nevoit guvernul să legalizeze o parte din munca sindicală, luîndu-ne astfel de pe umeri o parte din povară“ – se spunea în „Ce-i de făcut?“*. Dar lupta revoluționară energetică ne scutește de „o parte din povară“ nu numai pe această cale, dar și pe multe altele. Momentul prin care trecem azi nu numai că „a legalizat“ multe din cele ce altădată erau interzise, dar el a lărgit pînă într-atît mișcarea, încît și fără a mai aștepta vreo legalizare oficială au intrat în practică, au devenit lucruri obișnuite, accesibile maselor, multe din cele ce altădată se considerau accesibile și erau accesibile numai unui revoluționar. Întreaga evoluție istorică a mișcării social-democrate se caracterizează prin faptul că, cu toate piedicile

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 149. — *Nota red.*

pe care le întîmpină, ea capătă tot mai multă libertate de acțiune, în ciuda legilor țarismului și a măsurilor luate de poliție. Proletariatul revoluționar se înconjură, ca să spunem așa, cu o anumită atmosferă de simpatie și de sprijin – inaccesibilă guvernului – atît în rîndurile clasei muncitoare cît și în rîndurile altor clase (care, bineînțeles, împărtășesc doar o mică parte din revendicările democrației muncitorești). La începutul mișcării, un social-democrat era nevoit să desfășoare o activitate aproape exclusiv culturală sau să-și consacre forțele aproape numai agitației pe tărîm economic. Și iată că, una după alta, aceste funcții trec tot mai mult în mîinile unor forțe noi, ale unor pături mai largi, care sînt atrase în mișcare. În mîinile organizațiilor revoluționare s-a concentrat tot mai mult funcția de adevărată conducere *politică*, care constă în a indica concluziile pe care le trage *social-democrația* din manifestările de protest muncitorești și de nemulțumire populară. La început eram nevoiți să-i învățăm cartea pe muncitori, atît la propriu cît și la figurat. Acum nivelul cunoștințelor politice a crescut atît de mult, încît putem și trebuie să ne concentrăm toate forțele noastre asupra unor scopuri social-democrate mai directe, care prevăd conducerea în mod organizat a torentului revoluționar. Acum liberalii și presa legală fac o mare parte din munca „pregătitoare“, care pînă acum ocupa în prea largă măsură forțele noastre. Acum propaganda deschisă în favoarea ideilor și revendicărilor democratice, pe care guvernul, simțindu-se prea slab, nu o mai poate urmări, a devenit atît de răspîndită, încît trebuie să ne adaptăm la amploarea cu totul nouă a mișcării. Se înțelege că în această muncă pregătitoare există și neghină și grîu și că social-democrații vor trebui acum să acorde tot mai multă atenție luptei împotriva influenței democrației burgheze asupra muncitorilor. Dar tocmai o asemenea muncă va avea într-o măsură mult mai mare un conținut cu adevărat social-democrat decît activitatea noastră anterioară, care urmărea în special deșteptarea maselor inconștiente din punct de vedere politic.

Cu cît mișcarea populară capătă o extindere mai mare, cu atît iese mai mult la iveală adevărata natură a diferitelor clase, cu atît devine mai imperioasă sarcina *partidului* de a conduce clasa, de a fi organizatorul ei, iar nu de a se tîri

în coada evenimentelor. Cu cât se dezvoltă pretutindeni inițiativa revoluționară de tot felul, cu atât devine mai vădită deșertăciunea și lipsa de conținut a cuvintelor spuse de rabocedeliști despre activitate în general și care sînt repetate atât de bucuros de orice flecar*, cu atât iese mai mult la iveală importanța activității *social-democrate*, cu atât sînt mai mari cerințele pe care evenimentele le pun în fața *inițiativei* noastre *revoluționare*. Cu cât sînt mai largi torențele mereu noi ale mișcării sociale, cu atât este mai importantă existența unei puternice organizații *social-democrate*, care să știe să creeze noi făgașe pentru aceste torențe. Cu cât lucrează mai mult pentru noi propaganda și agitația democratică, care se desfășoară independent de noi, cu atât mai importantă este conducerea organizată exercitată de *social-democrație* pentru apărarea independenței clasei muncitoare față de democrația burgheză.

Epoca revoluționară este pentru *social-democrație* același lucru ca și perioada de război pentru o armată. Trebuie să lărgim cadrele armatei noastre, s-o trecem de la contingentele de pace la cele de război, să mobilizăm pe rezerviști, să chemăm sub drapel pe cei aflați în concediu, să organizăm noi corpuri, detașamente și servicii auxiliare. Nu trebuie să uităm că în timp de război este inevitabil și necesar să se completeze rîndurile armatei cu recruți mai puțin pregătiți, să fie înlocuiți adeseori ofițerii prin simpli soldați, să fie grăbită și simplificată avansarea soldaților la gradul de ofițer.

Vorbind fără metafore : trebuie să lărgim în măsură considerabilă rîndurile diverselor organizații de partid și ale organizațiilor de tot felul care se alătură partidului, pentru a ține cât de cât pasul cu torentul de energie revoluționară populară, care a devenit de o sută de ori mai puternic. Asta nu înseamnă, bineînțeles, că trebuie lăsate pe planul al doilea pregătirea temeinică și însușirea sistematică a adevărurilor marxismului. Asta e adevărat, dar trebuie să ținem minte că, în ce privește pregătirea și instruirea, o importanță mult mai mare au acum înseși operațiunile de război, care îi *învață* pe

* În ziarul „Vpered”, în locul cuvintelor „orice flecar” a apărut „neoiscriști”. — *Nota red.*

cei nepregătiți, îndrumându-i tocmai *în* direcția noastră și nu mai în direcția noastră. Nu trebuie să uităm că fidelitatea noastră de „doctrinari“ față de marxism se întărește acum prin aceea că mersul evenimentelor revoluționare dă pretutindeni *masei învățăminte practice* și toate aceste învățăminte confirmă tocmai dogma noastră. Prin urmare, nu de renunțare la dogmă, nu de slăbirea atitudinii noastre neîncrezătoare și bănuitoare față de intelectualii confuzi și față de cei ce-și dau aere de revoluționari vorbim noi, ci de cu totul altceva. Și anume de noile metode de însușire a dogmei, pe care unui social-democrat nu-i e permis să le uite. Arătăm cât de important este acum să folosim învățămintele concrete ale marilor evenimente revoluționare, pentru a preda de data asta nu unor cercuri, ci înseși maselor vechile noastre lecții „dogmatice“, în care se spune, de pildă, că în practică e nevoie de o contopire a terorii cu insurecția maselor, că trebuie să știi să vezi în spatele liberalismului societății culte ruse interesele de clasă ale burgheziei noastre (comp., în legătură cu această problemă, polemica cu socialiștii-revoluționari apărută în nr. 3 al ziarului „Vpered“ *).

Prin urmare, nu de slăbirea exigenței noastre social-democrate, a intransigenței noastre ortodoxe este vorba, ci de întărirea uncea și a celeilalte pe căi *noi*, prin noi metode de instruire. În timp de război recruții trebuie să fie instruiți chiar în cadrul operațiunilor militare. Folosiți deci cu mai mult curaj noile metode de instruire, tovarăși! Formați mereu, cu mai mult curaj, noi drujine și trimiteți-le la luptă, recrutați mai mult tineret muncitoresc, lărgiți cadrul obișnuit al tuturor organizațiilor de partid, începând cu comitetele și terminând cu grupurile de fabrică, uniunile de breaslă, cercurile studențești! Nu uitați că în această privință orice târăgănare din partea noastră va fi spre folosul dușmanilor social-democrației, fiindcă noile șuvoaie caută o ieșire imediată și, negăsind făgașul social-democrat, vor porni pe unul nesocial-democrat. Țineți minte că fiecare pas practic al mișcării revoluționare îi va învăța în mod sigur și inevitabil pe tinerii recruți tocmai știința social-democrată, fiindcă această știință se bazează pe

* Vezi volumul de față, pag. 192—199. — Nota red.

o apreciere obiectiv justă a forțelor și tendințelor diferitelor clase, iar revoluția nu este altceva decât sfărîmarea vechilor suprastructuri și acțiunea de sine stătătoare a diferitelor clase, care caută să creeze, fiecare în felul ei, o nouă suprastructură. Numai să nu coborîți știința noastră revoluționară pînă la nivelul unei simple dogme livrești, să n-o vulgarizați prin odioasa frazeologie a tacticii-proces, a organizării-proces, care e menită să justifice haosul, lipsa de hotărîre și de inițiativă. Dați mai mult cîmp liber celor mai variate inițiative ale celor mai diverse grupuri și cercuri, ținînd minte că justetea drumului lor este asigurată – în afară de sfaturile noastre și independent de ele – de cerințele implacabile ale însuși mersului evenimentelor revoluționare. S-a spus de mult că în politică trebuie să înveți adeseori de la dușman. Or, în momentele revoluționare dușmanul ne impune întotdeauna concluziile juste într-un mod deosebit de edificator și de rapid.

Așadar, să rezumăm : trebuie să ținem seama de mișcare, care a căpătat o extindere de o sută de ori mai mare, de noul ritm al muncii, de atmosfera mai liberă, de cîmpul de activitate mai larg. E necesar ca întreaga activitate să capete cu totul altă amploare. Centrul de greutate al metodelor de instruire trebuie mutat de la pașnicele prelegeri didactice la operațiunile militare. Trebuie să recrutăm cu mai mult curaj, pe scară mai largă și mai repede, tineri luptători în rîndurile *tuturor* organizațiilor noastre. În acest scop trebuie create, fără nici o întîrziere, *sute* de organizații noi. Da, sute, asta nu-i o hiperbolă, și să nu-mi obiectați că acum e prea „tîrziu“ să ne apucăm de o muncă organizatorică atît de vastă. Nu, niciodată nu e prea tîrziu, cînd e vorba de organizare. Trebuie să profităm de libertatea dobîndită prin lege și de aceea pe care ne-o luăm singuri în pofida legii, pentru a face să crească numericește și a întări toate organizațiile noastre de partid. Oricare ar fi mersul și deznodămîntul revoluției, oricît de timpuriu ar fi ea oprită în loc de împrurări de un fel sau altul, toate cuceririle ei reale vor fi trainice și sigure numai în măsura în care proletariatul este organizat.

Lozinca : organizați-vă ! – pe care partizanii majorității au vrut s-o prezinte într-o formă finită la Congresul al II-lea al partidului – trebuie înfăptuită acum fără întîrziere. Dacă nu

vom ști să creăm cu îndrăzneală și cu spirit de inițiativă organizații noi, va trebui să renunțăm la deșartele pretenții de a deține rolul de avangardă. Dacă ne vom opri neputincioși la limitele, formele și cadrul pe care le-au atins în prezent comitetele, grupurile, adunările și cercurile, nu vom face decât să dăm dovadă de nepriceperea noastră. Astăzi apar pretutindeni și independent de noi mii de cercuri, fără un program sau un scop precis, pur și simplu sub influența evenimentelor. Social-democrații trebuie să-și pună ca sarcină crearea și întărirea relațiilor directe cu un număr cât mai mare de astfel de cercuri, trebuie să le ajute, să le împărtășească din bagajul lor de cunoștințe și de experiență, să le învieze prin inițiativa lor revoluționară. Toate aceste cercuri, în afară de cele conștient nesocial-democrate, trebuie ori să intre de-a dreptul în rîndurile partidului, ori *să se alătore partidului*. În cazul din urmă, nu le putem pretinde nici să adopte programul nostru, nici să stabilească raporturi organizatorice obligatorii cu noi : e de ajuns ca ele să fie cuprinse de un sentiment de protest, să-și manifeste simpatia față de cauza social-democrației revoluționare internaționale, pentru ca, sub presiunea desfășurării evenimentelor, din astfel de cercuri care *se alătură* partidului să se formeze, atunci cînd social-democrații vor desfășura o energică activitate în mijlocul lor, la început ajutoare democratice, iar după aceea și membri convingși ai partidului muncitoresc social-democrat.

Avem o mulțime de oameni, și totuși nu avem oameni, — această formulă contradictorie exprimă de multă vreme contradicțiile viciei organizatorice și ale cerințelor organizatorice ale social-democrației. Și această contradicție se manifestă cu o deosebită tărie acum : tot atît de des se aud, din toate părțile, înflăcărate apeluri la forțe noi, plîngeri că e lipsă de oameni în cadrul organizațiilor și, paralel cu aceasta, se înregistrează pretutindeni o uriașă ofertă de servicii, o creștere a forțelor tinere, mai ales în rîndurile clasei muncitoare. Organizatorul practician care în asemenea condiții se plînge de lipsă de oameni este victima aceleiași iluzii pe care a avut-o, în perioada dezvoltării culminante a marii revoluții franceze, doamna Roland, care scria în 1793 : nu sînt oameni în Franța, în jurul meu văd numai pigmei. Cine vorbește în felul acesta

dovedește că nu vede pădurea din cauza copacilor, recunoaște că s-a lăsat orbit de evenimente, că nu el, revoluționarul, le stăpânește pe ele în conștiința și în activitatea sa, ci ele îl stăpânesc pe el, ele l-au copleșit. Pentru un astfel de organizator *este mai bine să se lase de treaba asta*, să facă loc forțelor tinere, la care energia va compensa cu prisosință obișnuita rutină, căpătată prin deprindere.

Oameni sînt destui : niciodată Rusia revoluționară n-a avut atît de mulți oameni ca în momentul de față. Niciodată o clasă revoluționară n-a beneficiat de asemenea condiții, neșpus de favorabile, în ce privește aliații vremelnici, prietenii conștiinței, sprijinitorii involuntari, cum are proletariatul rus de astăzi. Oameni sînt o mulțime, numai că trebuie aruncate peste bord gîndurile și povețele codiste, trebuie să se dea cîmp liber inițiativei, „planurilor“ și „acțiunilor“, și atunci vom dovedi că sîntem reprezentanți demni ai mării clase revoluționare, atunci proletariatul din Rusia va înfăptui *întreaga mare revoluție rusă* cu același eroism cu care a început-o.

„Vpered“ nr. 9
din 8 martie (23 februarie) 1905

Se tipărește după manuscris

OSVOBOJDENIȘTII ȘI NEOISKRIȘTII. MONARHIȘTII ȘI GIRONDINII

În nr. 66 al revistei „Osvobojdienie“ a fost publicată o recenzie a broșurii lui Martînov „Două dictaturi“ (broșură aprobată și recomandată de redacția „Iskrei“ ; vezi nr. 84). După cum era și de așteptat, burghezul liberal nu-și ascunde simpatiile pentru aripa oportunistă a social-democrației. „*Alături de lucrarea d-lui Akimov*“, broșura lui Martînov este pentru „Osvobojdienie“ „*una dintre cele mai interesante lucrări din întreaga literatură social-democrată modernă*“. Putea oare un liberal să aibă o altă atitudine față de propovăduirea codismului, care vrea să intimideze clasa revoluționară cu perspectiva fatală a participării la guvernul provizoriu și a „dictaturii revoluționare“ în revoluția *democratică* (Martînov, speriat de „iacobinism“, confundă această revoluție cu revoluția socialistă !)? Să fie oare întâmplător faptul că „Osvobojdienie“, în articolul său „O cotitură semnificativă“, a salutat ideea lui Plehanov de a face concesii revizionistilor? Prin ce se explică declarația făcută de „Osvobojdienie“ (nr. 57) că, „în fond, menșevicii apără acum ceva mai viabil și mai eficace decât bolșevii“? Oare nu prin aceea că „unica speranță în viabilitatea ideologică a liberalismului rus o constituie viabilitatea oportunismului social-democrat“ (vezi articolul nostru „Un liberal serviabil“)*? A avut sau nu dreptate d-l Struve când a afirmat că broșura lui Troțki „Sarcinile noastre politice“, care a apărut *sub îngrijirea celor de la „Iskra“* (vezi nr. 72), „ia în mod cât se poate de just apărarea unor idei pe care cei ce manifestă interes pentru literatura

* Vezi volumul de față, pag. 71—74. — Nota red.

social-democrată le cunosc încă din scrierile domnilor Akimov, Martînov, Kricevski și ale altor așa-ziiși economiști" (nr. 57 al revistei „Osvobojdenie“)? Dacă Martînov & Co. ar reflecta asupra acestor probleme, ar înțelege poate ideea atât de complicată (oh, tare complicată!) a vechii „Iskre“ cu privire la asemănarea relațiilor dintre iacobini și girondini, de o parte, și dintre social-democrații revoluționari și oportuniști, de altă parte. (Această idee, dacă nu ne înșelăm, a fost formulată pentru prima oară în articolul de fond din „Iskra“ nr. 2, care a fost scris de Plehanov.) Au fost oare girondinii niște trădători ai cauzei marii revoluții franceze? Nu, n-au fost. Dar ei au fost niște apărători inconsecvenți, nehotărâți, oportuniști ai acestei cauze. *De aceea* au luptat împotriva lor iacobinii, care au apărat interesele clasei înaintate a secolului al XVIII-lea cu aceeași consecvență cu care apără social-democrații revoluționari interesele clasei înaintate a secolului al XX-lea. De aceea erau sprijiniți și apărați girondinii, împotriva atacurilor iacobinilor, de trădătorii fățiși ai cauzei marii revoluții – de monarhiști, de popii constituționaliști etc. Nu începeți să înțelegeți nici acum câte ceva, prea onorabile girondin Martînov? Încă nu? Să vă dau încă o lămurire: sînt neoiskriștii niște trădători ai cauzei proletariatului? Nu, nu sînt. Dar ei sînt niște apărători inconsecvenți, nehotărâți, oportuniști ai acestei cauze (și ai principiilor de organizare și de tactică care luminează drumul acestei cauze). De aceea împotriva poziției adoptate de ei luptă social-democrații revoluționari (unii fățiș și direct, iar alții pe ascuns, prin diverse șiretlicuri și subterfugii, în dosul ușilor capitonate ale cabinetelor redacționale). De aceea sînt sprijiniți și apărați neoiskriștii, din punct de vedere ideologic, de către osvobojdeniști, acești *trădători fățiși* ai cauzei proletariatului. Nu începeți să înțelegeți acum câte ceva, prea onorabile girondin Martînov?

PRETEXTE NESFÎRȘITE

„Iskra“ și așa-zisul Consiliu continuă să ducă, în ce privește congresul, aceeași tactică de târăgăneli, pretexte și eschivare de pînă acum. Plehanov încearcă să se situeze pe un punct de vedere formal, repetînd, cu o perseverență demnă de o cauză mai bună, că convocarea trebuie să fie făcută de către Consiliu și că, de aceea, orice congres care nu este convocat în felul acesta este ilegal constituit. Acest raționament este atît de unilateral și atît de naiv și de interesat, încît îți vine „să-i dai iepurelui o bucățică din urechea ursului“ – să-i dai lui Plehanov o medalie pentru strictețea cu care respectă statutul și legile partidului ! Noi însă l-am întreba respectuos pe prea onorabilul adept al analizei dialectice, adică multilaterale : Consiliul este pentru partid, sau partidul pentru Consiliu ? Consiliul este subordonat partidului și este supus controlului partidului, sau partidul este subordonat Consiliului ? Nu cumva disciplina față de un colegiu superior este înlocuită cu disciplina față de un colegiu inferior ?? Nu-și amintește severul nostru păzitor al legalității părerile emise de el la Congresul al II-lea al partidului în legătură cu această problemă ?

Potrivit prevederilor statutului nostru, Consiliul este obligat să convoace congresul atunci cînd jumătate din numărul membrilor se pronunță pentru convocarea lui. Ce să facă partidul dacă Consiliul se sustrage de la îndeplinirea îndatoririi

sale ? În statutul partidului social-democrat german se dă un răspuns direct la această întrebare, și anume se arată că, în acest caz, congresul nu este convocat de conducerea superioară a partidului, ci de o comisie de control specială, care nu depinde de conducere. În statutul nostru nu se dă nici un răspuns la această întrebare. Înseamnă oare – întrebăm noi pe prietenii de la „Iskra“ nouă – că problema este insolubilă ? Înseamnă oare că, în cazul când Consiliul se eschivează de la îndeplinirea îndatoririlor lui de partid, partidul trebuie să se dizolve și să fie înlocuit de Consiliu ? Partidul este pentru Consiliu, nu-i așa ?

Îndrăznim să credem că nu e așa, că partidul *e obligat* să vegheze el însuși asupra aplicării statutului de cei ce dețin anumite funcții în partid, că „a veghea“ înseamnă nu numai a dezaproba prin vorbe, ci și a îndrepta prin fapte. Cine nu este în stare să ceară și să *obțină* de la împuterniciții săi să-și îndeplinească îndatoririle față de cei ce le-au acordat încrederea lor nu este demn de titlul de cetățean liber din punct de vedere politic. Cine nu știe să ceară și să *obțină* de la împuterniciții săi să-și îndeplinească îndatoririle de partid față de cei ce le-au acordat încrederea lor nu este demn de titlul de membru de partid. Consiliul este împuternicitul comitetelor. Comitetele sînt *obligate* să obțină de la acest împuternicit îndeplinirea îndatoririlor lui față de cei ce i-au acordat încrederea lor. Comitetele *nu pot* face acest lucru decît alegînd un birou al lor care să convoace congresul. Și tocmai așa au și procedat. Așa erau ele *obligate* să procedeze dacă își cunoșteau cele mai elementare îndatoriri de partid.

Nu va încerca onorabilul tovarăș Plehanov să conteste justotea acestei afirmații ? Nu va încerca el să arate că există în lumea asta *vreun* partid social-democrat ai cărui membri ar ezita să procedeze așa cum au procedat comitetele noastre, în cazul când o instituție de partid s-ar eschiva de la convocarea congresului ? Îl invităm pe tovarășul Plehanov să facă o asemenea încercare !

Să trecem acum la cea de-a doua problemă, care e o problemă de fapt : s-a eschivat într-adevăr Consiliul nostru de la îndeplinirea îndatoririi lui de partid de a convoca congresul ? Această problemă nu are numai un caracter formal, întrucît, în afară de îndatorirea statutară, mai este și aceea...*

*Scris după 24 februarie
(9 martie) 1905*

*Publicat pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XV*

Se tipărește după manuscris

* Aici manuscrisul se întrerupe. — *Nota red.*

PLANUL GENERAL AL LUCRĂRILOR
ȘI HOTĂRÎRILOR
CONGRESULUI AL III-LEA AL P.M.S.D.R.

Scris în februarie 1905

*Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin”, vol. V*

Se tipărește după manuscris

1

PROIECTUL ORDINII DE ZI A CONGRESULUI

Regulamentul.

Validarea mandatelor.

Constituirea definitivă (invitații cu voturi deliberative).

2. 1. Criza din partidul nostru.
 4. 3. 2. Problema organizatorică.
 3. 3. Rapoartele delegaților.
 3. 4. Atitudinea față de insurecție.
 5. Înțelegerea pentru luptă în vederea insurecției.
 6. Atitudinea față de liberali.
 7. Munca în rândurile țărănimii.
 8. Munca în rândurile armatei.
 9. Îmbunătățirea muncii de propagandă și de agitație.
 10. Alegerea persoanelor cu munci de răspundere și a instituțiilor.
-

2

LISTĂ DE REZOLUȚII

Rezoluții:

1. Rezoluție cu privire la activitatea dezorganizatorică a minorității.
2. Rezoluție cu privire la poziția „împăciunitoristă” * a lui Plehanov.
3. Rezoluție cu privire la poziția principială a neoiscriștilor.
4. Rezoluție cu privire la relațiile dintre muncitori și intelectuali în cadrul organizațiilor.
5. Rezoluție deschisă cu privire la insurecție.
6. „ secretă ” ” ” ”
7. Rezoluție deschisă cu privire la înțelegerea pentru luptă în vederea insurecției.
8. Rezoluție secretă cu privire la înțelegerea pentru luptă în vederea insurecției.
9. Rezoluție cu privire la anularea rezoluției lui Starover.
10. Rezoluție cu privire la planul în legătură cu campania zemstvelor preconizat de noua „Iskră”.
11. Rezoluție cu privire la „munca în rîndurile țărânimii”.
12. Rezoluție cu privire la sprijinirea mișcării țărănești.
13. Rezoluție cu privire la munca în rîndurile armatei.
14. Rezoluție cu privire la munca de propagandă și agitație.

* Cuvîntul „împăciunitoristă” a fost scris deasupra cuvîntului „poziția”. —
Nota red.

PLANUL GENERAL AL HOTĂRÎRILOR CONGRESULUI

Rezoluții

1. a) Obiectivul real al minorității: componența centrelor.
b) Neîndeplinirea hotărîrilor congresului.
c) Sciziune înainte de constituirea Ligii : formarea unei organizații secrete.
d) Caracterul necinstit al acestui act și al întregii acțiuni de dezorganizare care rezultă din el.
e) Caracterul rușinos al încercării de a justifica dezorganizarea prin teoriile despre organizarea-proces, organizarea-tendință, prin ipocrize acuzații de birocratism, formalism etc.
f) Imensele prejudicii aduse de dezorganizarea provocată de ei muncii pozitive din Rusia.
g) Necesitatea unei separări complete de dezorganizatori.
h) Să se dea centrelor însărcinarea de a publica o broșură care să cuprindă o scurtă expunere a cauzelor și istoricului sciziei și să se comunice toate acestea social-democrației internaționale.
2. a) Necesitatea de a ne pronunța în legătură cu așa-zisul curent împăciuitoare.
b) Singurul lui reprezentant cinstit, adică neipocrit, a fost Plehanov cînd a scris în nr. 52 al „Iskrei”.
c) Congresul recunoaște justețea poziției adoptate de Plehanov la Congresul al II-lea al partidului și al Ligii,

- precum și sinceritatea dorinței lui de pace cu prilejul cooptării.
- d) Din păcate, Plehanov n-a fost consecvent în atitudinea sa de concesii față de revizionisti și față de anarhiștii individualiști. Toate încercările lui de justificare *principială* sînt vădit greșite și ele nu pot decît să provoace confuzie în mințile oamenilor și să introducă un spirit de perfidie în relațiile interne de partid.
- e) În momentul de față, așa-ziii împăciuatoriști sînt niște menșevici ipocriți. Nu există nici un fel de program de împăcare *cu caracter independent* în afară de acela al lui Plehanov, pe care acum l-a respins și el (concesii personale, dar *controverse* principiale cu revizionistii și cu individualiștii anarhiști).
3. a) Congresul recunoaște deosebiriile principiale dintre poziția noastră și aceea a neoiskriștilor.
- b) Încă de la Congresul al II-lea, neoiskriștii au dat dovadă de o totală nestatornicie principială, la început luptînd pe toată linia împotriva aripii oportuniste, iar spre sfîrșit cotînd în mod vădit spre ea (deși împotriva voinței și conștiinței lor).
- c) După Congresul al II-lea, caracterul oportunist s-a conturat și mai limpede : și în organizare – prin justificarea unei mici trădări sistematice. Tocirea unei astfel de arme a luptei de clasă a proletariatului cum este organizarea. Denaturarea marxismului pînă la justificarea și proslăvirea dezorganizării și a anarhismului intelectualist.
- d) În problemele de orientare generală a politicii sale, „Iskra“ a trebuit să recunoască ea însăși „prăpastia care există între vechea «Iskră» și cea nouă“. Cotitură spre codism.
- e) În tactică, aceasta s-a manifestat în atitudinea față de liberali. Campania zemstvelor,

- f) În tactică, aceasta s-a manifestat în atitudinea față de insurecție. Încercările de a trage înapoi și de a crea confuzie.
- g) „ „ „ „ „ în atitudinea față de înarmare.
- h) „ „ „ „ „ în atitudinea față de pervertirea muncitorilor înapoiți prin lozinca „activitate muncitorească“ etc.
- i) În ansamblu, neoiskriștii = aripa oportunistă a partidului.

Existența în lagărul lor a unor elemente pestrițe din punct de vedere principial.

{ organizarea-proces partidul și clasa liberalii și campania zemstvelor insurecție înarmare dictatură revoluționară }	}	Instabilitate principială (Congresul al II-lea).
	}	Cotitură spre oportunistă „Rabocee Delo“ (prăpastie).
	}	Aprobarea lor de către intelectualitatea din jurul partidului și de către oportuniștii fățiși à la Struve.
		Necesitatea luptei în numele orientării vechii „Iskre“.

4. a) Caracterul nesincer al vociferărilor împotriva partidului intelectualilor. Folosirea lor de către liberali. Până și neoiskriștii au renunțat la ele.
- b) Caracterul demagogic al propagandei în rândurile muncitorilor. „Principiul electiv“, necesitatea existenței lui în condiții de *libertate* politică, imposibilitatea aplicării lui pe scară largă în Rusia.
- c) Vorbe goale despre „activitatea muncitorească“, care sînt menite să mascheze codismul: fac promisiuni *irealizabile* din punct de vedere organizatoric, instigă

prin mijloace ieftine împotriva „birocratismului“, „formalismului“ etc., nu aduc nimic concret; nu observă activitatea revoluționară a muncitorilor și bat pasul pe loc lângă elementele înapoiate.

- d) Să fie puși în gardă muncitorii. Muncitorii conștiinți trebuie să cunoască și să țină minte procedeele analoge folosite de „rabocedeliști“, să cunoască și să țină minte poziția vechii „Iskre“, importanța pe care o are promovarea de către masa muncitorească a muncitorilor social-democrați conștiinți, a muncitorilor revoluționari, a Bebelilor noștri, importanța *organizării* fiecărui raion, a fiecărei uzine etc.
- e) Numai în conștiința ridicată a muncitorilor înaintați, în ștergerea completă a graniței dintre intelectualii și muncitorii social-democrați stă chezașia unui partid *social-democrat* de clasă al proletariatului.
- 5.* a) Necesitatea pregătirii imediate în vederea insurecției.
- b) „ creării unei organizații și a unor organizații cu caracter combativ.
- +7. c) „ creșterii numerice a organizațiilor în general: a organizării revoluției.
- d) Teroarea trebuie să fie în mod efectiv îmbinată cu mișcarea maselor.
- e) Scopul insurecției: un guvern revoluționar provizoriu, înarmarea poporului, adunare constituantă, comitete țărănești revoluționare.
- f) Sarcina social-democrației care deține în mână puterea: îndeplinirea deplină a întregului program democratic, organizare de sine stătătoare și crearea de organizații ale clasei muncitoare, eforturi în direcția dezvoltării activității revoluționare a proletariatului și a sărăcimii satelor, menținerea fermă a programului de clasă și a punctului de vedere de clasă și o

* Punctele 6 și 8 au fost suprimate. Vezi în această privință volumul de față, pag. 320. — Nota red.

atitudine critică faţă de iluziile democraţiei revoluţionare.

- sau 7
- g) Aceste condiţii (sus-menţionate) determină şi necesitatea unei înţelegeri între social-democraţie şi democraţia revoluţionară pentru lupta în vederea insurecţiei.
 - h) Prin democraţie revoluţionară se subînţelege curenţele democratice conseqvente şi hotărâte care adoptă *întregul* program democratic al social-democraţiei, nu se dau în lături de la nici un fel de măsuri revoluţionare, dar sînt lipsite de o conştiinţă de clasă social-democrată clară.
9. a) Rezoluţia lui Starover este principial greşită : centrul de greutate nu stă în declaraţii, ci în luptă, în lupta comună.
- b) Declaraţiile şi lozincile liberalilor şi ale democraţiei liberale nu inspiră încredere (Struve).
 - c) Interpretarea ei arbitrară şi eronată în spiritul intelectualităţii democratice. Trebuie încheiată o înţelegere cu o *forţă*, şi intelectualitatea nu e o *forţă*. Confuzie la Starover.
 - d) Înţelegerea este la ordinea zilei, dar încheierea ei nu depinde de declaraţii, ci de *participarea* la insurecţie : ea nu va fi încheiată cu democraţia liberală, ci cu democraţia *revoluţionară*.
10. a) Înţelegerea cu zemţii încalcă pînă şi condiţiile din rezoluţia întocmită de Starover.
- b) Grija de a nu speria pe liberali este deplasată şi inoportună. Imposibilitatea justificării ei prin primejdia pe care o prezintă anarhismul.
 - c) Sensul reacţionar al lozincilor care îndeamnă la „un tip superior de demonstraţii“.
 - d) Impresionism-oportunismul noii „Iskre“.
 - e) Abuzul de cuvinte pe seama „activităţii de clasă“ şi a dezvoltării sistematice de clasă.
 - f) Să se publice prima lor scrisoare, pentru ca tinerii membri de partid să tragă învăţămintele necesare.

N.B. :

11. a) Extrem de important în momentul de față:
 b) să subliniem laturile democratice,
- împreună cu burghezia țărănească, împotriva moșierilor ; împreună cu proletariatul de la sate împotriva burgheziei
- c) să nu scăpăm nici un moment din vedere programul *socialist* (întregul program socialist),
 d) să stăm neclintit pe punctul de vedere al proletariatului în general și al *proletariatului socialist* în special.
12. e) să sprijinim mișcarea *revoluționară* a proletariatului de la sate cît și a burgheziei țărănești împotriva moșierilor, mergînd pînă la exproprierea completă a pămînturilor moșierești, fără a încuraja cîtuși de puțin, prin acțiune sau inacțiune, iluziile socialismului mic-burghez, și luptînd din toate puterile împotriva celor ce încearcă să speculeze, în scopuri monarhiste și cezariene, elementele reacționare ale burgheziei țărănești.
13. a) Marea importanță a activității în rîndurile soldaților ;
 b) Foi volante.
 c) Organizația militară, elementele ei ? O organizație militară aparte poate fi folositoare je nachdem *.
 d) **
14. a) Să se ia ca bază *programul...*
 b) Grupuri care să se deplaseze din loc în loc.
 c) Conferințe și cuvîntări agitatorice.

*

*

*

În rezoluția principală împotriva neoiskriștilor este important să fie relevate următoarele... :

a) Negarea sau subaprecierea ideii de a crea o organizație trainică a proletariatului conștient și a avangărzii lui, partidul muncitoresc social-democrat, duce la transformarea

* — în funcție de împrejurări. — *Nota trad.*

** Punctul acesta nu a fost scris. Peste întregul § 13 este pus un semn de întrebare. — *Nota red.*

mișcării muncitorești într-o anexă a democrației burgheze.

b) La același rezultat duce și subaprecierea demagogică a rolului influenței social-democrate conștiente asupra mișcării spontane a proletariatului și trivializarea teoretică a marxismului în interpretarea lui, întrucât paralizează inițiativa revoluționară și împiedică social-democrația să-și îndeplinească sarcinile ei progresiste.

La același rezultat duce și ideea de a separa conducerea tehnică a revoluției de conducerea ei politică și de a le contrapune una alteia, precum și —

și — *

* Aici manuscrisul se intrerupe. — *Nota red.*

PROIECT DE REZOLUȚII ALE CONGRESULUI

1. REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA COMPORTAREA
DEZORGANIZATOARE A MENȘEVICILOR
SAU NEOISKRIȘTILOR

Congresul consideră că e necesar să stabilească în mod precis o serie de fapte indiscutabil dovedite în legătură cu comportarea menșevicilor sau neoiskriștilor după Congresul al II-lea al partidului. Fără să încerce măcar să conteste legalitatea hotărârilor adoptate de acest congres și a alegerilor efectuate în cadrul lui, ei au încălcat fără nici o jenă hotărârile congresului. Îndată după congres, ei au boicotat instituțiile centrale create de el și, fără știrea partidului, au format în sînul lui o organizație aparte. Această organizație avea drept scop să introducă cu forța în redacția Organului Central și în Comitetul Central pe cei șase candidați respinși de congres. În lupta lor pentru atingerea acestui scop, care era în contradicție cu voința și cu interesele partidului, menșevicii au dezorganizat peste tot activitatea pozitivă a partidului, ducînd pretutindeni, pe ascuns, o acțiune de dezbinare, slăbind, prin demoralizare, raporturile tovărășești existente între social-democrați, transformînd Organul Central al partidului într-un organ de intrigi și birfeli, permițîndu-și manifestări triviale și injurioase la adresa instituțiilor centrale alese și a comitetelor de partid care cereau ca ele să le prezinte dări de seamă, făcînd din Consiliul partidului un josnic instrument de răzbunare al cercurilor și nedîndu-se înapoi nici de la falsificarea fățișă a voinței partidului, care cerea convocarea celui de-al III-lea Congres al său.

Congresul condamnă cu toată hotărîrea această comportare dezorganizatoare și pune în gardă pe toți social-democrații conștienți împotriva faimoasei teorii a organizării-proces, care încearcă să justifice dezorganizarea și să diminueze impor-

tanța teoriei marxismului revoluționar, coborînd-o la un nivel nemaipomenit.

Congresul consideră că partizanii majorității partidului, care au elaborat rezoluții împotriva dezorganizatorilor și au cerut convocarea Congresului al III-lea, au epuizat toate mijloacele de luptă cinstită, tovarășească împotriva celorlalți membri de partid. Acum, cînd centrele create de partid s-au sustras definitiv de la răspunderea în fața partidului, congresul se vede nevoit să considere că ele s-au situat în afara partidului. El constată că pentru adepții partinității nu există altă soluție decît să desfășoare o activitate separată și independentă de aceea a dezorganizatorilor. În consecință, el hotărăște că în nici una din organizațiile partidului nostru nu pot fi primiți partizanii minorității sau neoiskriștii.

Congresul însărcinează Comitetul Central al partidului să publice o mică broșură, în care să explice această rezoluție pentru informarea tuturor social-democraților din Rusia și din străinătate.

2. REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA ATITUDINEA LUI PLEHANOV ÎN TIMPUL CRIZEI DIN PARTIDUL NOSTRU

Congresul recunoaște poziția justă în problemele programatice, tactice și organizatorice pe care s-a situat Plehanov la Congresul al II-lea al partidului și la congresul Ligii din străinătate. Congresul recunoaște că, după congresul Ligii, Plehanov, pentru a asigura pacea în partid și a înlătura sciziunea săvîrșită de către menșevici, a propus o politică de concesiuni față de niște oameni pe care în mod just i-a caracterizat, în fața întregului partid („Iskra“ nr. 52 din 7 noiembrie 1903), ca pe niște revizionişti și anarhişti individualişti. Congresul își exprimă regretul său profund că Plehanov nu s-a menținut pe această poziție, că el, împotriva voinței partidului, a încercat să obțină, prin mijloacele cele mai nedemne, satisfacerea tuturor pretențiilor menșevicilor, că, încercînd să scuze pe menșevici, a mers pînă acolo că a luat apărarea poziției lor, care din punct de vedere principial era nejustă, așa cum recunoscuse și el, și s-a pretat la născocirea unor divergențe fictive cu majoritatea partidului.

Congresul condamnă cu hotărîre această politică perfidă față de ceilalți membri de partid, deoarece o asemenea politică, oricît de umanitară ar fi motivele invocate în legătură cu diverse persoane, nu poate să nu exercite o influență demoralizatoare asupra partidului.

3. REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA POZIȚIA PRINCIPIALĂ A NEOISKRIȘTILOR

Congresul consideră că e absolut necesar să se ducă lupta împotriva poziției principiale a menșevicilor sau neoiskriștilor, care s-au abătut de la social-democrația revoluționară și au alunecat spre oportunism. Încă de la Congresul al II-lea al partidului, acest fenomen s-a manifestat atît în diverse raționamente cît și în întreaga componentă a minorității, care era alcătuită din adversarii vechii „Iskră” și din nuanțele cele mai puțin stabile din punct de vedere principial. După Congresul al II-lea, această cotitură a menșevicilor spre oportunismul rabocedelist a devenit atît de limpede, încît ei singuri au recunoscut prăpastia care s-a creat între vechea „Iskră” și cea nouă. Și, într-adevăr, într-o serie întregă de probleme noua „Iskră” a lansat lozinci și a emis teorii incontestabil nejuste, menite să adoarmă conștiința de clasă a proletariatului. Ne referim la teoria organizării-proces, care mergea pînă acolo încît găsea în marxism o justificare a dezorganizării și anarhismului intelectualist. Ne referim la revenirea la concepții nejuste în ce privește poziția partidului față de clasă, concepții care subapreciază sarcinile partidului ca detașament înaintat al clasei, ca conducător și organizator al ei. Tot atît de nejuste și de reacționare au fost divergențele cu vechea „Iskră” formulate de noua „Iskră” în privința atitudinii față de liberali și a planurilor în legătură cu campania zemstvelor — în privința pregătirii insurecției și a faimosului caracter utopic al ideilor în legătură cu fixarea datei insurecției și declanșarea ei, — în privința sarcinilor înarmării maselor, a conducerii lor tehnice și organizatorice în timpul revoluției, — în privința imposibilității și a caracterului indezirabil al dictaturii revoluționar-democrate a

proletariatului și a micii burghezii în perioada de răsturnare a absolutismului ș.a.m.d. Toate aceste concepții trag partidul înapoi nu numai sub raport teoretic, dar, indirect, și din punct de vedere practic, ceea ce este cât se poate de dăunător și de nefast pentru partidul proletariatului revoluționar în momentul revoluționar prin care trece Rusia astăzi. De aceea congresul trasează ca sarcină, pentru toți membrii de partid, ca în munca lor de propagandă și agitație să explice lipsa de temei a unor asemenea concepții.

4. REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA RELAȚIILE DINTRE MUNCITORI ȘI INTELECTUALI ÎN CADRUL PARTIDULUI SOCIAL-DEMOCRAT

Congresul condamnă cu hotărîre politică de provocare a neîncrederii și dușmăniei între muncitori și intelectuali în cadrul organizațiilor social-democrate, pe care o practică neoiskriștii. Ei amintește muncitorilor conștiinți cum au avut de făcut față, acum cîțiva ani, unor asemenea metode de luptă din partea aripii rabocedeliste a partidului și cum le-au respins. Întreaga frazeologie pe tema activității de sine stătătoare a muncitorilor și a principiului electiv, pe care o debitează azi neoiskriștii, nu este însoțită de nici un fel de îmbunătățire reală a muncii în organizațiile noastre, și ea nu face decît să promită în mod demagogic ceea ce nu se poate îndeplini. În condiții politice libere, partidul nostru poate să fie — și va fi — în întregime construit pe principiul electiv. Dar în regim absolutist o asemenea alegere este imposibilă pentru întreaga masă de mii de muncitori care fac parte din partidul nostru.

Congresul amintește încă o dată de îndatorirea pe care o au aderenții conștiinți ai partidului muncitoresc social-democrat de a consolida prin toate forțele legătura dintre partid și masele clasei muncitoare, ridicînd neconținut pături cît mai largi de proletari și semiproletari pînă la deplina conștiință social-democrată, dezvoltînd inițiativa lor revoluționară și social-democrată, avînd grijă ca însăși masa muncitoare să desemneze un număr cît mai mare de muncitori capabili să conducă mișcarea și toate organizațiile de partid.

În numele partidului, congresul repetă sfaturile date de social-democrații revoluționari de a se crea cît mai multe organizații muncitorești care să facă parte din partidul nostru ; de a face totul pentru ca organizațiile muncitorești care nu doresc sau nu au posibilitatea să intre în partid să i se alăture cel puțin ; să facă în așa fel ca în comitetele de partid să fie aleși ca membri cît mai mulți muncitori din rîndurile social-democraților conștienți.

MODIFICAREA PUNCTULUI DIN STATUT CU PRIVIRE LA CENTRE

O mare parte dintre tovarășii care activează în Rusia, inclusiv Biroul Comitetelor Majorității, se pronunță pentru existența unui centru *unic* care trebuie să se afle *în Rusia*.

Ce înseamnă propriu-zis o asemenea reformă? Înseamnă că în centrul unic trebuie să aibă precumpănire tovarășii care activează în Rusia, ceea ce rezultă, fără îndoială, din tendința sus-menționată. Realizarea ei depinde în întregime de voința congresului, care alege pe membrii centrului. Prin urmare, în această chestiune nu mai avem ce vorbi, nu mai avem ce discuta.

Dar, mai departe, care urmează să fie raportul dintre Organul Central și Comitetul Central? Organul Central, ni se spune, este o comisie numită de Comitetul Central. Unul (sau doi) dintre membrii redacției Organului Central ar putea (spun aceiași tovarăși) să între ca o parte, și anume ca o parte *mai mică*, în Comitetul Central. Se pune atunci întrebarea: în ce mod se va manifesta participarea acestei părți din străinătate la treburile Comitetului Central? Este în mod vădit o utopie *să participe* efectiv „prin corespondență” la treburile Comitetului Central; despre așa ceva se poate vorbi numai în derîdere. În străinătate, numai cu mare greutate, cu prețul unor nesfârșite demersuri, eforturi, certuri și neplăceri, se pot obține, *post factum*, unele informații sărăcăcioase, iar despre posibilitatea ca cineva din străinătate „să participe la rezolvarea treburilor” se poate vorbi numai din vanitate sau din ipocrizie.

Așadar, una din două: ori membrii din străinătate (respectiv membrul din străinătate) ai Comitetului Central își

asigură, potrivit prevederilor statutului (fiindcă alte „înțelegeri“ nu sînt valabile), posibilitatea convocării în străinătate a unor adunări periodice ale întregului Comitet Central. Dacă așa stau lucrurile, înseamnă că de fapt acest centru suprem s-ar identifica pe de-a-ntregul cu actualul Consiliu al partidului, adică ar deveni o instituție care se întrunește de 3-4-5 ori pe an și care nu face altceva decît să dea o orientare generală întregii activități. Sau, dimpotrivă, Comitetul Central se întrunește în Rusia și ia hotărîri acolo în toate chestiunile fără membrul din străinătate; atunci acesta n-ar face altceva decît să figureze, și cu bună știință ar figura în mod fictiv, ca membru al Comitetului Central. În realitate, el nu poate să ia parte la rezolvarea chestiunilor generale. În acest caz avem toate motivele să ne îndoim că s-ar găsi oameni pentru acest „post“ (sau pentru această sinecură) de „membru din străinătate“ al Comitetului Central!

O altă presupunere (și ultima cu putință). *Întregul* Comitet Central, ca centru unic, este alcătuit din tovarăși care activează în Rusia. Numai un asemenea centru va fi într-adevăr un centru unic rus. El își numește o agentură a sa în străinătate. *Practic* însă această agentură va exista ca un centru de sine stătător: într-adevăr, închipuiți-vă cum arată redacția Organului Central. Se înțelege că aici este nevoie de un *întreg colegiu*, care se alcătuiește, se formează, se încheagă de-a lungul unei perioade îndelungate (pentru crearea unui nou Organ Central, după Congresul al II-lea le-a trebuit celor din Rusia un an și jumătate de eforturi, și asta într-o vreme cînd întreaga Rusie manifesta un interes deosebit pentru greua criză prin care trecea atunci *întregul nostru partid*!). În practică, acest colegiu conduce organul nostru de presă săptămînal în mod absolut independent. Comitetul Central din Rusia contribuie la conducerea acestei munci de către colegiu, în cel mai bun caz printr-o „consfătuire“ la o jumătate de an (sau la un an și jumătate) – prin ce se deosebește o asemenea „consfătuire“ de „Consiliu“? – sau printr-o „scrisoare“ a unuia dintre membrii Comitetului Central. În practică, acest colegiu din străinătate pregătește activiști în străinătate și desfășoară muncă de agitație (prin adunări și referate) în rîndurile a sute de membri de partid. Comitetul Central nu dispune de posibilitatea materială de a

îndruma în mod efectiv această activitate, de a conduce în mod efectiv această activitate a colegiului din străinătate. Comitetul Central nu are posibilitatea materială să participe la această activitate altfel decât prin rare consfătuiri cu persoanele care o conduc. Încă o dată întrebăm : prin ce se vor deosebi aceste consfătuiri de Consiliu ? ?

Concluzie : în realitate, în practică, centrul „unic“ va fi o ficțiune sau se va reduce în mod sigur și inevitabil la actualul sistem, căruia în bătaie de joc i se spune „tr centru“. În realitate, în practică, deosebirea de condiții geografice și politice, de condiții care privesc caracterul muncii va duce în mod sigur și inevitabil (pînă la căderea absolutismului) la existența a două centre în partidul nostru, care sînt unite numai din cînd în cînd prin „consfătuiri“, care în realitate vor juca întotdeauna rolul de „consiliu“ suprem sau superior al partidului.

E lesne de înțeles că reacția împotriva celor din străinătate a provocat în rîndurile tovarășilor din Rusia un strigăt general : jos cu străinătatea ! jos cu cele două centre ! Această reacție este legitimă și laudabilă, deoarece ea dovedește o creștere uriașă a forțelor partidului și a nivelului său de conștiință după Congresul al II-lea. Ea dovedește că partidul nostru a făcut un pas înainte, asupra acestui lucru nu mai încapă discuție. Dar nu trebuie să ne lăsăm amăgiți de vorbe sau să transformăm în „sistem“ o stare de spirit momentană, „mînia“ trecătoare împotriva „celor din străinătate“. Pe minie nu se poate construi nici un sistem de partid. Nimic nu e mai ușor decât să stabilești o regulă simplă și concisă : „un centru unic“, dar printr-o asemenea hotărîre nu ne-am apropia cîtusi de puțin de rezolvarea problemei, extrem de complexe, a mijloacelor de unire reală (și nu pe hîrtie) a diferitelor funcții ale activității din Rusia și ale celei din străinătate.

Scris în februarie 1905

Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin“, vol. V

Se tipărește după manuscris

PLANUL UNEI EXPUNERI DESPRE COMUNĂ ¹¹³

1. Scurt istoric al Comunei.

Franța în timpul lui Napoleon al III-lea. Bazele imperialismului : burghezia nu mai, iar proletariatul încă nu...¹¹⁴

Aventurismul lui Napoleon al III-lea. Necesitatea unei străluciri exterioare, a războaielor.

2. Creșterea numerică a proletariatului după iunie 1848. Internaționale Arbeiter Association, 1864 ¹¹⁵. Prigonierea ei de către Napoleon al III-lea.

Protestul muncitorilor francezi împotriva războiului (12 iulie, secția din Paris a Internaționalei, S. 16) și al celor germani (întrunirea muncitorească de la Braunschweig din 16 iulie, cea de la Chemnitz, secția din Berlin a Internaționalei, S. 18) ¹¹⁶.

3. Sedan : 2 septembrie 1870 și proclamarea republicii la 4 septembrie 1870. Pehlivanii liberali pun mâna pe putere.

Avocați liberali și monarhiști ipocriți : *Thiers*.

4. Guvernul apărării naționale = guvern al trădării naționale. Trochu : „planul“ apărării Parisului. Comedia apărării. Eroismul muncitorilor din Paris. *Capitularea* la 28 ianuarie 1871.

5. Bismarck dictează condițiile în care trebuie convocată în termen de 8 zile (S. 34) Adunarea națională pentru a rezolva problema războiului și a păcii. Intrigile lui Thiers cu monarhiștii.

Camera iuncherilor (ruraux *). *Adunarea națională de la Bordeaux* cu 630 de membri = 30 de bonapartiști + 200 de republicani (100 de moderați și 100 de radicali) + 400 de monarhiști (200 de orléaniști + 200 de legitimiști).

Convorbirea dintre Thiers și Falloux.

6. Provocarea Parisului : numirea de ambasadori monarhiști ; reținerea a cîte „30 de sous“ de la soldații din garda națională ; numirea lui Valentin ca prefect de poliție la Paris, a lui d'Aurelle de Paladines în postul de comandant al gărzii naționale etc. (Trepov și Vasilikov ! !)¹¹⁷ ; mutarea Adunării naționale la Versailles ; suprimarea ziarelor republicane etc. Tendința de a trece povara cheltuielilor de război pe umerii celor săraci (S. 35). Muncitorii parizieni înarmați și adunarea monarhistă. Conflictul este inevitabil.
7. Avertizarea făcută de Marx ** : a doua adresă a Consiliului General al Internaționalei cu data de 9 septembrie 1870 : „Să nu se lase dominați de reminiscentele naționale ale anului 1792“, să pornească la „organizarea propriei lor clase“, să nu-și pună ca scop răsturnarea guvernului („un act de nebunie desperată“) : S. 25. Aceiași lucru l-a scris la 7 septembrie 1870, și Eugène Dupont, secretar al Internaționalei (al Consiliului General), referindu-se la Franța (Weill, 134).
8. Ultimul act al provocării. La 18 martie 1871 i se iau tunurile gărzii naționale. Falesele argumente ale lui Thiers. Atentatul n-a reușit. Comitetul central al gărzii naționale a proclamat Comuna. *A început războiul civil între Comuna din Paris și guvernul de la Versailles.*
9. Diverse curente în cadrul Comunei : (a) *blanquiștii*. Încă din noiembrie 1870 Blanqui în „Ni Dieu ni maître“ *** condamnă teoria luptei de clasă și separarea intereselor proletariatului de acelea ale națiunii (Weill, 229) (nu face deosebire între muncitori și burghezia revoluțio-

* — de la țară. — *Nota trad.*

** Contra lui *Blanqui*, care a întemeiat în 1870 organizația „*Patrie en danger*“ („*Patria e în pericol*“). — *Nota trad.* (N.B.)

*** „Nici Dumnezeu, nici stăpin“. — *Nota trad.*

nară) ; (b) *proudboniștii* (mutualiștii) „organizarea schimbului și a creditului“.

Instinctul revoluționar al clasei muncitoare își croiește drum *în ciuda* teoriilor greșite.

10. *Măsurile politice ale Comunei:*

- (1) desființarea armatei permanente
- (2) lichidarea birocrăției ; a) eligibilitatea tuturor funcționarilor ; b) salariu nu > de 6 000 fr.
- (3) separarea bisericii de stat
- (4) introducerea învățămîntului gratuit

Program
minimum

Comuna și țării. În trei luni totul ar fi fost altfel ! (S. 49-50) *.

Comuna și internaționala. Frankel, *polonezii* (stindardul republicii mondiale).

11. *Măsurile economice ale Comunei.*

- (1) desființarea muncii de noapte a brutarilor,
- (2) interzicerea amenzilor,
- (3) înregistrarea fabricilor lăsate în părăsire și predarea lor în mâinile unor asociații de muncitori în schimbul unei despăgubiri care va fi fixată de comisiile de mediatori (S. 54).

N.B.

N-a pus mîna pe bancă. N-a fost introdusă ziua de muncă de 8 ore. Weill, 142.

(4) suspendarea vânzării titlurilor de ipotecă. Amînarea plății (chiriei).

12. *Prăbușirea. Deficiențe de organizare. Situație de defensivă. Înțelegerea dintre Thiers și Bismarck {rolul lui Bismarck = asasin mercenar}. Săptămîna sîngeroasă : 21-28 mai 1871.*

Ororile ei, deportările etc. Calomniile (S. 65-66).

Copiii și femeile...

P. 487 : 20 000 au fost uciși pe străzi, 3 000 au murit în închisori etc. Tribunalele militare : pînă la 1 ianuarie

* — dezvăluirea „secretelor” : manoperele lui Trochu, „înduielele din mănăstiri” (S. 54). S-a făcut încă prea pușin !

1875 au fost condamnați 13 700 de oameni (80 de femei, 60 de copii) la deportare, închisoare ¹¹⁸.

13. Învațămintele : burghezii sînt în stare *de orice*. Azi ei sînt liberali, radicali, republicani, mâine trădează, trec la execuții.

Organizarea de sine stătătoare a proletariatului - luptă de clasă - război civil.

În mișcarea actuală ne sprijinim cu toții pe Comună.

Scris în februarie—martie 1905

Publicat pentru prima oară în 1931,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XVI

Se tipărește după manuscris

PREFAȚĂ LA BROȘURA
„MEMORIUL LUI LOPUHIŢ,
DIRECTORUL DEPARTAMENTULUI POLIȚIEI“

Nici în cele bune nu trebuie să întreci măsura ! - pare a spune d-l Lopuhin în memoriul său. Bun lucru este, pentru poliție, acest Regulament „provizoriu“ cu privire la întărirea ordinii, care, începînd din anul 1881, a devenit una dintre cele mai stabile legi de bază ale Imperiului rus. Poliția capătă drepturi și împuterniciri nelimitate „pentru a ține în mîină pe cetățenii de rînd“, după o reușită expresie din acest memoriu, care devine cu atît mai izbitoare cu cît sînt mai frecvente întorsăturile de fraze - extrem de greoaie, stîngace, cancelariste - de care te poticnești în cuprinsul memoriului. Da, poliția s-a simțit foarte bine la adăpostul acestui „Regulament“, dar „bunele“ lui însușiri au făcut ca și ea să se răsfete peste măsură. Aceasta pe de o parte, iar pe de altă parte, măsurile extraordinare de reprimare, care puteau să pară ca atare cu un sfert de veac în urmă, au devenit atît de obișnuite, încît și populația s-a deprins cu ele, dacă ne putem astfel exprima. Importanța represivă a acestor măsuri extraordinare a slăbit așa cum slăbește un resort nou printr-o îndelungată și excesivă întrebuințare. Nu face daraua cît ocaua - pare a spune d-l Lopuhin, directorul departamentului poliției, în întreg memoriul său, care e străbătut de o anumită nuanță de melancolie și tristețe.

O impresie deosebit de plăcută produce social-democraților această nuanță de melancolie, această critică concretă, rece, și totuși necruțătoare, a unui polițist, îndreptată împotriva unei legi polițienești de bază a Rusiei. S-au dus frumoasele vremuri de huzureală ale poliției ! S-au dus anii 1860-1870,

cînd nimeni nu se gîndea măcar că există un partid revoluționar. S-au dus anii 1870-1880, cînd forțele unui asemenea partid, a cărui existență devenise indiscutabilă și care începuse să inspire teamă, s-au dovedit „suficiente doar pentru atentate izolate, iar nu pentru o revoluție politică”. În acele vremuri, cînd „agitația ilegală se bucura de sprijin din partea unor cercuri și a unor indivizi”, resortul nou inventat putea să mai producă un oarecare efect. Dar cît de relaxat este acest resort acum, „în actuala situație a societății, cînd în Rusia capătă tot mai mari proporții nemulțumirea față de starea de lucruri existentă și se dezvoltă o puternică mișcare opoziționistă” ! Cît de stupide și de absurde s-au dovedit măsurile extraordinare de întărire a ordinii, cînd s-a simțit nevoia - chiar așa e : *s-a simțit nevoia* - ca ele să fie aplicate, cu miile, „muncitorilor pentru niște greve care aveau un caracter pașnic și urmăreau niște obiective exclusiv economice”, cînd pînă și pietrele au ajuns să fie considerate drept arme periculoase din punct de vedere politic !

Bietul Lopuhin, cuprins de desperare, pune două semne de exclamație, invitînd pe domnii miniștri să rîdă împreună cu el de consecințele absurde pe care le-a avut Regulamentul cu privire la întărirea ordinii. Totul s-a dovedit a fi defectuos în această lege, de cînd mișcarea revoluționară a pătruns cu adevărat în rîndurile poporului și s-a legat în mod indisolubil de mișcarea de clasă a maselor muncitorești, - totul, începînd cu cerința de a viza buletinele de identitate și terminînd cu tribunalele militare. Pînă și „instituția portarilor”, minunata, atotmîntuitoarea instituție a portarilor, este supusă unei critici nimicitoare de către ministrul polițist, care o acuză că și-a slăbit contribuția ei la activitatea preventivă a poliției.

S-a ajuns, într-adevăr, la un faliment total al ordinii polițienești !

Și acest faliment este confirmat, în afară de declarațiile unei persoane atît de sus-puse și de competente cum este onorabilul domn Lopuhin, de întreaga evoluție a politicii țariste. Atunci cînd nu exista încă o mișcare revoluționară cu adevărat populară, cînd lupta politică nu se îmbina încă într-un tot întreg cu lupta de clasă, unele măsuri polițienești s-au dovedit potrivite, pentru a fi aplicate unor persoane

sau unor cercuri. Îndreptate împotriva unor clase, ele s-au dovedit a fi ridicol de neputincioase, iar caracterul lor exagerat a început să devină o piedică pentru activitatea poliției. Paragrafele, cîndva înfricoșătoare, ale Regulamentului cu privire la întărirea ordinii s-au dovedit a fi niște tertipurii meschine, mizerabile, șicanatoare, care mai degrabă provoacă nemulțumirea „cetățenilor de rînd“ care nu fac parte din rîndurile revoluționarilor decît să-i atingă în mod serios pe revoluționari. Împotriva revoluției populare, împotriva luptei de clasă nu te poți sprijini pe poliție; trebuie să te sprijini tot pe popor, tot pe clase. Aceasta este morala care se desprinde din nota domnului Lopuhin. Și tot aceasta este morala la care ajunge în practică guvernul absolutist. Au slăbit resorturile mecanismelor polițienești; luate singure, forțele militare se dovedesc a fi insuficiente. Trebuie aprinsă vrajba între naționalități, între rase, trebuie organizate „sutele negre“, care să fie recrutate din păturile cele mai puțin ridicate ale micii burghezii de la orașe (*iar după aceea, bineînțeles, și ale celei de la sate*), trebuie făcută încercarea de a strînge laolaltă, în vederea apărării tronului, toate elementele reacționare din rîndurile populației însăși, trebuie ca lupta poliției împotriva cercurilor să se transforme într-o luptă a unei părți din popor împotriva celeilalte.

Tocmai așa procedează în momentul de față guvernul, instigînd la Baku pe tătari împotriva armenilor, încercînd să provoace noi pogromuri împotriva evreilor, organizînd sutele negre menite să lupte împotriva zemților, studenților și a liceenilor răzvrățiți, făcînd apel la nobili, supușii săi credincioși, și la elementele conservatoare ale țărănimii. Ei bine, pe noi, social-democrații, nu ne surprinde această tactică a absolutismului și nu ne sperie. Noi știm că guvernul nu va putea trage foloase din ațîțarea urii de rasă acum, cînd muncitorii au început să organizeze o ripostă armată împotriva pogromiștilor; dar, sprijinindu-se pe păturile exploatare ale micii burghezii, el va ridica împotriva sa mase cu ade-vărat proletare, și mai largi decît pînă acum. Niciodată nu ne-am așteptat și nu ne așteptăm la transformări politice și sociale radicale ca rezultat al „convîngerii“ puternicilor zilei sau al trecerii oamenilor culți de partea „virtuții“. Noi am arătat și vom arăta întotdeauna că la baza transformărilor

politice stă lupta de clasă, lupta părții exploatare a poporului împotriva celei exploatare, și că, în ultimă instanță, ea hotărăște soarta tuturor transformărilor de acest fel. Recunoscînd eșecul total al meschinilor manevre ale poliției și trecînd la organizarea fațișă a războiului civil, guvernul nu face decît să dovedească că se apropie *răfuiala finală*. Cu atît mai bine. El începe războiul civil. Cu atît mai bine. Și noi sîntem pentru război civil. Și dacă ne simțim într-adevăr undeva în siguranță, apoi ne simțim tocmai aici, în războiul pe care-l duce, împotriva unui mănunchi de trîntori privilegiați, imensa mulțime a milioanele de oameni asupriți și lipsiți de drepturi, care muncesc din greu și întrețin întreaga societate. Desigur că guvernul, ațîțind ura de rasă și de neam, poate să țină în loc, pentru cîtva timp, dezvoltarea luptei de clasă, dar numai pentru scurt timp și cu prețul unei lărgiri și mai mari a cîmpului noii lupte, cu prețul unei și mai mari întăritări a poporului împotriva absolutismului. Dovadă : consecințele pogromului de la Baku, care a făcut ca starea de spirit revoluționară a tuturor păturilor populației împotriva țarismului să devină mult mai pronunțată. Guvernul credea că o să intimideze poporul prin vărsare de sînge și prin numeroasele victime ale încăierărilor de stradă ; în realitate însă el *il dezvăță* să se teamă de vărsare de sînge, de o ciocnire armată directă. În realitate el acționează în favoarea noastră, printr-o agitație atît de largă și de convin-gătoare, cum nici nu visam. Vive le son du canon ! – vom spune noi cu cuvintele unui cîntec revoluționar francez – „Trăiască bubuitul tunului !”, trăiască revoluția, trăiască războiul popular deschis împotriva guvernului țarist și a partizanilor lui !

N. Lenin

Scris în februarie—martie 1905

Publicat în 1905, în broșura

„Memoriul lui Lopuhin,

directorul departamentului de poliție”,
Geneva. editat de ziarul „Vpered”

Se tipărește după textul broșurii

PE CINE VOR EI SĂ ÎNSELE ?

În numărul 89 al „Iskrei“, pe care l-am primit chiar acum, dăm peste o hotărîre adoptată de „Consiliul partidului“ la 8 martie 1905. „Consiliul“ din străinătate, după cum era și de așteptat, tună și fulgeră împotriva congresului convocat de comitetele de partid din Rusia, declarînd că, „prin modul lor de a acționa, delegații la acest congres se situează ei înșiși în afara partidului“. Furia cercului din străinătate, de care partidul care activează în Rusia s-a îndepărtat în mod efectiv de multă vreme, iar acum se îndepărtează și din punct de vedere formal, e cît se poate de înțeles pentru noi. De asemenea, este de înțeles că numai sub influența furiei și a desperării pot niște oameni să raționeze atît de prost și „să se abată de la adevăr“ într-un mod atît de nedibaci cum o face Consiliul. „Potrivit statutului, ni se spune, congresul poate fi convocat numai de către Consiliu“. Da, dar asta numai în afară de cazul cînd Consiliul încalcă statutul și, prin înșelăciune, se sustrage de la obligația pe care o are de a convoca congresul. În ceea ce privește Consiliul, tocmai acest „caz“ este de mult dovedit de către partid (vezi Orlovski : „Consiliul împotriva partidului“, unde, printre altele, se arată că, după aritmetica „Consiliului“, $16 \times 4 = 61$!). La 1 ianuarie 1905, ni se spune în continuare, potrivit unei hotărîri adoptate în unanimitate de către Consiliu (inclusiv Lenin), existau, în afară de centre, 33 de organizații cu drepturi depline. Nu este adevărat. Partidul a aflat de mult, din aceeași broșură, că la 1 ianuarie 1905 existau numai 29 de organizații cu drepturi depline. Comitetele din Kuban și Kazan, indicate

de „Iskra“, nu au fost niciodată confirmate de Consiliu, iar Comitetele din Polesie și din Nord-Vest au fost confirmate abia de la 1 aprilie 1905. Rămân 29 de organizații (Comitetele din Petersburg, Moscova, Tver, Nord, Tula, Nijni-Novgorod, Saratov, Ural-Ufa, Siberia, regiunea Donului, Har-kov, Kiev, Odesa, Ekaterinoslav, Riga, Orel-Briansk, Smolensk, Samara, Voronej, Uniunea din Caucaz = 4 comitete, Comitetele din Kursk, Astrahan, Nikolaev, Crimeea, bazinul Donetului, Liga). „Biroul Comitetelor Majorității“ pretinde că a fost împuternicit de 10 organizații, spune în continuare Consiliul. Asta e o minciună. Biroul, după cum știe toată lumea, a fost ales încă înainte de 1 ianuarie 1905, la trei conferințe, de către 13 comitete (6 din nord, 3 din sud, 4 din Caucaz). După ce biroul a convocat congresul, i s-au alăturat Comitetul din Voronej și cel din Tula. În felul acesta, pînă la 1 ianuarie 1905, 15 din cele 28 de organizații cu drepturi depline din Rusia, înfruntînd voința centrelor bonapartiste, s-au pronunțat în favoarea congresului. Printre ele nu figurează încă unele organizații cu drepturi depline (Comitetul din Saratov, cel din Siberia și altele), care de mult s-au pronunțat în general pentru convocarea congresului (vezi broșura lui Șahov : „Lupta pentru congres“). Cît de ridicole și de stîngace sînt încercările Consiliului de a înșela pe cei neinformați, care iau cunoștință de această problemă nu din documente, ci din pălăvrăgeala celor din străinătate, se poate vedea mai ales din următoarele două informații. În broșura sa, extrem de interesantă, „Dare de seamă cu privire la adunarea de la Geneva din 2 septembrie 1904“, publicată de minoritate, Dan recunoaște că majoritatea comitetelor partidului au rupt orice relații tovarășești cu „Iskra“, iar Plehanov, categoric ostil majorității, a fost nevoit să declare că forțele părților adverse sînt aproximativ egale !! (Notați bine că aceasta este părerea unuia din străinătate.) În „Declarația“ lui Lenin *, care nu numai că n-a fost contestată de minoritate, dar chiar a fost confirmată prin recunoașterea fățișă a lui Popov, nimeni altul decît un agent al Comitetului Central recunoaște că minoritatea are doar 4 comitete în Rusia și că la un adevărat

* Vezi volumul de față, pag. 123—124. — Nota red.

congres al partidului se va proceda, fără îndoială, la înlocuirea redacției și a Consiliului. Așadar, încă o dată : pe cine vreți să înșelați dumneavoastră, prea onorabili eroi ai cooptării ? Vă temeți ca de foc de singura soluție cu adevărat partinică – congresul – și totodată susțineți că de partea adversarilor dumneavoastră se află o parte cu totul neînsemnată din organizații, în total cam un sfert ! Cuprinși de furie, nu observați că vă contraziceți singuri. Nu cumva de-aia se teme Nicolaie al II-lea de adunarea constituantă, pentru că adversarii țarismului reprezintă doar o parte cu totul neînsemnată din popor ?

„Vpered” nr. 10
din 15 (2) martie 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar

PROLETARIATUL ȘI DEMOCRAȚIA BURGHEZĂ

Am mai vorbit cândva despre miopia de neiertat care caracterizează părerea, emisă de neoiscriști, că liberalismul moderat rus a primit o lovitură de moarte, iar democrația de la noi a recunoscut rolul de avangardă al proletariatului.* Dimpotrivă, tocmai acum democrația burgheză își încordează în mod deosebit forțele ei pentru a pune stăpânire pe mișcarea muncitorească; tocmai de aceea este acum deosebit de dăunător rabocedelismul, pe care caută să-l reînvie neoiscriștii. Iată ce găsim scris într-o interesantă foaie volantă, care este răspândită în Rusia și care ne oferă un material prețios în această problemă:

„În ultimul timp, în rândurile burgheziei se observă o tendință de organizare, dar un fapt și mai remarcabil este orientarea democrației burgheze spre muncitor. Democrații vor să se erijeze în conducători ai luptei economice și politice a proletariatului. «Prin convingerile noastre, sîntem de fapt social-democrați — spun ei —, dar social-democrația, datorită disensiunilor care au loc în partidul ei, nu a înțeles importanța momentului actual și s-a dovedit incapabilă să conducă mișcarea muncitorească, și acest lucru vrem să-l facem noi». Din cele spuse mai departe de către acești noi «social-democrați în sufletul lor» reiese că ei, neelaborîndu-și un program de sine stătător, nu vor face altceva decît să dea lămuriri și să răspundă la întrebările pe care le vor pune muncitorii. La aceeași necesitate trebuie să răspundă și literatura și să nu prezinte cituși de puțin un caracter de

* Vezi volumul de față, pag. 271. — Nota red.

partid. Astfel, acești «social-democrați puri», nemulțumiți de tactica și de atitudinea actuală a comitetului, au recurs la metode de mult respinse de istorie, care constau în «a-ți pleca urechea» la metodele faimosului «economism». Acești domni, care se consideră social-democrați, care socot că ei sînt adevărații exponenți ai năzuințelor clasei muncitoare, nu înțeleg sau nu vor să înțeleagă că mișcarea muncitorească va obține rezultate substanțiale numai dacă în fruntea ei se va afla un partid muncitoresc unic, dacă proletariatul își va da seama că formează o clasă aparte și va înțelege că adevărata lui eliberare trebuie să fie opera propriilor sale mâini, și nu a democrației burgheze, care nu face decît să discrediteze acțiunile partidului muncitoresc. Acești «de fapt» social-democrați, care se pretind a fi marxiști, ar trebui să-și dea seama de pervertirea pe care o aduc ei în masele muncitorești atunci cînd încearcă să dovedească că niște «democrați» (și nu social-democrați), care provin în mod exclusiv din rîndurile intelectualității burgheze, sînt chemați să arate muncitorilor calea spre libertate și socialism.

De altfel, pe cît se pare, ei au și uitat cu totul de socialism, lăsîndu-se antrenati de politicianismul zilei de azi. Puțin cite puțin, ei introduc elemente de oportunism în mișcarea muncitorească. Muncitorii nu mai năzuiesc să-și creeze un partid al lor, întrucît se bizuie pe intelectuali. Dar cum se face că acești noi prieteni ai clasei muncitoare îngăduie să se producă asemenea fenomene și chiar le încurajează? Un răspuns deschis la această întrebare îl dau chiar «democrații»: «Înainte — spun ei —, grupul nostru a lucrat numai în rîndurile intelectualilor, dar ultimele evenimente ne-au silit să ne adresăm și muncitorilor».

Domnii profitori democrați, care își zic social-democrați în «principiu», și-au îndreptat atenția lor binevoitoare spre mișcarea proletară numai atunci cînd masele au ieșit în stradă și cînd caldarîmul a fost înroșit de sîngele a mii de muncitori. Și atunci ei, dîndu-se drept adevărați prieteni ai clasei muncitoare, trec, plini de ipocrizie, peste activitatea, desfășurată în decurs de decenii, care a pregătit și îndrumat starea de spirit revoluționară a proletariatului rus și a creat, cu prețul a numeroase jertfe, un Partid muncitoresc social-

democrat unic. Pe cât se vede, acești social-democrați în stil modern au tras, din întreaga teorie marxistă, o singură concluzie (și asta nu de multă vreme), anume că numai forța proletariatului organizat va înlătura samavolnicia absolutistă și va cuceri libertatea politică, de care se va folosi mai ales burghezia. Noii prieteni ai proletariatului încălecă pe mișcarea muncitorească și, minînd-o cu nuielușa unor rezultate imediate, strigă în gura mare: «Înainte spre libertatea noastră!». Bine spune o cunoscută zicală: «Ferește-mă, doamne, de prieteni, că de dușmani mă feresc eu».

„Vpered” nr. 10
din 15 (2) martie 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar

PROLETARIATUL ȘI ȚĂRĂNIMEA

Au început să izbucească răscoale țărănești. Din diferite gubernii ne vin știri despre atacurile întreprinse de țărani împotriva conacelor moșierești, despre confiscarea cerealelor și vitelor moșierilor. Armata țaristă, complet înfrântă de japonezi în Manciuria, își ia revanșa asupra poporului neînarmat, întreprinzând expediții împotriva dușmanului dinăuntru - împotriva sărăcimii satelor. Mișcarea muncitorească de la orașe capătă un nou aliat în țărănimea revoluționară. Problema atitudinii pe care trebuie s-o adopte social-democrația - avangarda conștientă a proletariatului - față de mișcarea țărănească capătă o însemnătate practică nemijlocită și ea trebuie pusă cât mai curînd pe ordinea de zi în toate organizațiile noastre de partid, cu prilejul oricărei acțiuni întreprinse de propagandiști și agitatori.

Social-democrația a arătat în repetate rînduri că mișcarea țărănească pune în fața ei o dublă sarcină. Noi trebuie să sprijinim fără rezerve această mișcare și s-o împingem înainte, în măsura în care ea are un caracter democrat-revoluționar. Totodată, trebuie să ne situăm în mod ferm pe punctul nostru de vedere de clasă, proletar, organizînd proletariatul sătesc, la fel ca și pe cel orășenesc, și împreună cu el, într-un partid de clasă de sine stătător, explicîndu-i antagonismul dintre interesele lui și acelea ale burgheziei sătești, chemîndu-l la lupta pentru revoluție socialistă, arătîndu-i că nu în transformarea unor pături ale țărănimii în mici burghezi stă izbăvirea lui de asuprire și de mizerie, ci în

înlocuirea întregii orînduiri burgheze printr-o orînduire socialistă.

Această dublă sarcină a social-democrației a fost subliniată nu o dată în vechea „Iskră“, începînd cu nr. 3*, adică încă înainte de prima mișcare țărănească din 1902; ea a fost înscrisă și în programul partidului nostru și a fost repetată și în ziarul nostru (nr. 3)**. Acum, cînd este deosebit de important ca această sarcină să fie lămurită sub aspectul ei practic, este interesant să cităm observațiile lui Karl Kautsky, care a publicat în revista social-democrată germană „Die Neue Zeit“ un articol intitulat „Țăranii și revoluția din Rusia“. Ca social-democrat, Kautsky susține cu fermitate adevărul că, *în prezent*, în fața revoluției noastre nu stă sarcina de a înfăptui revoluția socialistă, ci aceea de a înlătura obstacolele politice din calea dezvoltării modului de producție existent, adică a modului de producție capitalist. Și Kautsky continuă: „Mișcarea revoluționară de la orașe trebuie să rămîină neutră în problema relațiilor dintre țărani și moșier. Ea nu are nici un motiv să intervină în relațiile dintre țărani și moșier, să ia apărarea acestuia împotriva țărănilor; simpatia ei este în întregime de partea țărănimii. Dar, totodată, sarcina mișcării revoluționare de la orașe nu constă nici în a instiga pe țărani împotriva moșierilor, care în Rusia de astăzi joacă cu totul alt rol decît acela pe care l-a jucat, de pildă, nobilimea feudală franceză sub «vechiul regim». De altfel, revoluționarii de la orașe, chiar dacă ar vrea, n-ar putea să exercite decît o foarte slabă influență asupra relațiilor dintre moșieri și țărani. Aceste relații le vor stabili, ei între ei, moșierii și țăranii“. Pentru a înțelege în mod just aceste observații ale lui Kautsky, care, rupte din context, ar putea să provoace destule nedumeriri, este neapărat necesar să avem în vedere și următoarea observație făcută de el la sfîrșitul articolului său. „O revoluție victorioasă – spune el acolo – n-ar întîmpina, probabil, greutăți prea mari atunci cînd ar căuta să folosească marile latifundii ale celor mai înverșunați dușmani ai revoluției în vede-

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 421—429. — Nota red.

** Vezi volumul de față, pag. 190—199. — Nota red.

rea îmbunătățirii condițiilor de trai ale proletarilor și țăranilor“.

Comparând cu atenție toate aceste afirmații ale lui Kautsky, se poate lesne vedea în ele tocmai modul social-democrat de a pune problema care a fost schițat de noi mai sus. Unele inexactități și imprecizii pe care le găsim în expresiile lui Kautsky pot fi explicate prin caracterul fugitiv al observațiilor lui și prin insuficienta cunoaștere a programului agrar al social-democrației ruse. Esențial este aici faptul că, datorită diferitelor peripecții ale revoluției ruse, atitudinea proletariatului revoluționar în conflictul dintre țărani și moșieri nu poate fi aceeași în toate cazurile și în toate condițiile. În unele condiții, în anumite conjuncturi, ea trebuie să fie o atitudine nu numai de simpatie, ci și de sprijin direct, și nu numai de sprijin, ci și de „instigare“. În alte condiții, această atitudine poate – și trebuie – să fie neutră. Kautsky, judecând după observațiile lui citate de noi mai sus, a sesizat just acest dublu aspect al sarcinii noastre, spre deosebire nu numai de „socialiștii-revoluționari“ de la noi, care s-au împotmolit de-a binelea în iluziile vulgare ale democrației revoluționare, dar și de mulți social-democrați, care, asemenea lui Reazanov sau lui X, căutau o soluție „simplă“ a problemei, o soluție identică pentru toate combinațiile. Principala greșeală a acestor social-democrați (și a tuturor socialiștilor-revoluționari) este că ei nu se mențin pe punctul de vedere de clasă și, căutând o soluție a problemei care să fie identică pentru toate combinațiile, uită de dubla natură a țăranimii înstărite și a celei mijlocașe. În calculele lor, ei operează în fond doar cu două clase, și anume cu moșieri și „clasa de țărani muncitori“, sau cu proprietari și proletari. În realitate însă avem de-a face cu trei clase diferite prin țelurile lor imediate și finale: moșierii, țăranimea înstărită și o parte din țăranimea mijlocașă și, în fine, proletariatul. În realitate, sarcina proletariatului, în această stare de lucruri, nu poate să nu fie bilaterală, și întreaga greutate pe care o prezintă elaborarea programului agrar și a tacticii agrare a social-democrației în Rusia constă în a stabili cât mai clar și mai precis în ce condiții este obligatorie pentru proletariat neutralitatea și în ce condiții sprijinul și „instigare“.

Această problemă nu poate avea decît o singură soluție : împreună cu burghezia sătească împotriva oricărei iobăgii și împotriva moșierilor iobăgiști, împreună cu proletariatul orășenesc împotriva burgheziei sătești și a oricărei alte burghezii – iată „linia“ proletariatului de la țară și a ideologului său, social-democratul. Cu alte cuvinte : să sprijinim și să îndemnăm țărănimea să meargă pînă la confiscarea oricărei „sacre“ „proprietăți“ boierești, *în măsura în care* această țărănime are o poziție democrat-revoluționară. Să privim cu neîncredere țărănimea, să ne organizăm separat de ea, să fim gata de luptă împotriva ei *în măsura în care* adoptă o poziție reacționară sau antiproletară. Sau, altfel exprimat : să-l sprijinim pe țaran atunci cînd lupta lui împotriva moșierului contribuie la dezvoltarea și întărirea democrației ; să avem o atitudine neutră față de țaran atunci cînd lupta lui împotriva moșierului se reduce la simple răfuieli – fără nici o importanță pentru proletariat și pentru democrație – între aceste două fracțiuni ale clasei proprietarilor de pămînt.

Firește, un asemenea răspuns nu-i va satisface pe cei care atacă problema țărănească fără să aibă concepții teoretice temeinice, care aleargă după o lozincă „revoluționară“ (în vorbe) care să prindă, să producă efect, fără să-și dea seama de marea și grava primejdie pe care o reprezintă aventurismul revoluționar tocmai în domeniul problemei țărănești. Față de acești oameni, care sînt de pe acum destul de numeroși printre noi – din categoria lor făcînd parte și socialiștii revoluționari – și ale căror nînduri vor spori o dată cu dezvoltarea revoluției și cu mișcarea țărănească, social-democrații trebuie să susțină cu o hotărîre nestrămutată punctul de vedere al luptei de clasă împotriva oricăror nebulozități revoluționare, evaluarea lucidă a elementelor eterogene ale țărănimii împotriva oricărei frazeologii revoluționare. Practic și concret vorbind, ne putem apropia cel mai mult de adevăr făcînd următoarea afirmație : toți adversarii social-democrației în problema agrară nu țin seama că la noi, în Rusia europeană propriu-zisă, există o pătură întregă (1 500 000–2 000 000 de gospodării dintr-un total de vreo 10 000 000 de gospodării) de țărani înstăriți. În mîinile acestei pături se află nu mai puțin de jumătate din toate

uneltele de producție și din întreaga proprietate de care dispune țărănimea. Această pătură nu poate să existe fără să angajeze argați și zilieri. Această pătură este, fără îndoială, ostilă iobăgiei, moșierilor, funcționării; ea poate deveni democrată, dar și mai neîndoielnică este ostilitatea ei față de proletariatul sătesc. Orice încercare de a estompa, de a ocoli în programul agrar și în tactica agrară această ostilitate de clasă înseamnă o abandonare conștientă sau inconștientă a punctului de vedere socialist.

Între proletariatul sătesc și bunghezia sătească se află țărănimea mijlocășă – o pătură a cărei situație prezintă trăsături ale unuia și ale celuilalt dintre acești doi antipozii. Trăsăturile comune pe care le găsim în situația tuturor acestor pături, în aceea a țărâniei luate în ansamblu, fac, fără îndoială, ca și întreaga ei mișcare să aibă un caracter democratic, oricât de pronunțate ar fi unele manifestări de lipsă de conștiință și unele manifestări de reacționarism. Noi avem sarcina să nu ne abatem niciodată de la punctul de vedere de clasă și să organizăm o cât mai strânsă alianță între proletariatul orașenesc și cel sătesc. Noi avem sarcina să ne lămurim nouă și poporului *adevăratul* conținut democratic și revoluționar care se ascunde în dosul năzuinței generale, dar nebuloase, de a obține „pământ și libertate“. De aceea sarcina noastră este să sprijinim și să încurajăm în modul cel mai energetic această năzuință și totodată să pregătim și la sate elemente de luptă socialistă.

Pentru a defini în mod precis atitudinea practică a partidului muncitoresc social-democrat față de mișcarea țărănească, Congresul al III-lea al partidului nostru trebuie să adopte o rezoluție cu privire la sprijinirea mișcării țărănești. Iată proiectul acestei rezoluții, care formulează concepțiile expuse mai sus și dezvoltate în repetate rânduri în literatura social-democrată și care trebuie să fie discutată acum de un cerc cât mai larg de activiști de partid.

„Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia, ca partid al proletariatului conștient, tinde spre izbăvirea deplină a tuturor oamenilor muncii de orice exploatare și sprijină orice mișcare revoluționară îndreptată împotriva actualei orînduirii sociale și politice. De aceea P.M.S.D.R. sprijină în modul cel mai energetic și mișcarea țărănească contemporană, sus-

ținând toate măsurile revoluționare care pot îmbunătăți situația țărănimii, fără a se da în lături, în vederea acestui scop, de la exproprierea pământului moșieresc. Totodată, P.M.S.D.R., fiind partidul de clasă al proletariatului, urmărește cu toată hotărârea să creeze o organizație de clasă de sine stătătoare a proletariatului sătesc, fără să uite nici o clipă de sarcina de a-i explica antagonismul care există între interesele lui și acelea ale burgheziei sătești, de a-i explica că numai lupta comună a proletariatului sătesc și a celui orășenesc împotriva întregii societăți burgheze poate duce la revoluția socialistă, singura care este în stare să izbăvească cu adevărat de mizerie și exploatare întreaga masă a țărănimii sărace.

Ca lozincă practică de agitație în rândurile țărănimii și ca mijloc de a introduce un maximum de conștiință în această mișcare, P.M.S.D.R. propune crearea imediată a unor comitete țărănești revoluționare în vederea sprijinirii, sub toate aspectele, a tuturor prefacerilor democratice și a realizărilor lor concrete. Și în aceste comitete, P.M.S.D.R. va tinde spre organizarea de sine stătătoare a proletarilor de la sate, pe de o parte pentru a sprijini întreaga țărănime în toate manifestările ei democrat-revoluționare, iar pe de altă parte pentru a apăra adevăratele interese ale proletariatului sătesc în lupta lui împotriva burgheziei sătești“.

„Vpered“ nr. 11
din 23 (10) martie 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar

LUPTELE DE STRADĂ

(SFATURILE UNUI GENERAL AL COMUNEI) 119

Din partea redacției. Articolul de față este traducerea unui fragment din memoriile lui Cluseret, unul dintre militanții de vază ai Comunei din Paris. După cum reiese din scurtele date biografice publicate mai jos, aprecierile lui se întemeiază mai ales, deși nu exclusiv, pe experiența luptelor de stradă din Paris. În afară de aceasta, el a avut îndeosebi în vedere revoluția proletariatului împotriva tuturor claselor avute, în timp ce noi, în Rusia, trecem acum printr-o revoluție care, într-o măsură considerabilă, este o revoluție a întregului popor împotriva clicii de la guvern. De aceea este de la sine înțeles că ideile originale ale lui Cluseret sînt destinate să servească proletarilor ruși numai ca material pentru o prelucrare de sine stătătoare, potrivit condițiilor de la noi, a experienței tovarășilor din apusul Europei. Considerăm că, nu este de prisos să prezentăm pe scurt cititorilor noștri unele date din biografia, destul de interesantă, a autorului.

Gustave-Paul Cluseret s-a născut la Paris la 13 iunie 1823. A urmat școala militară de la Saint-Cyr, pe care a absolvit-o în 1843, obținînd gradul de sublocotenent. În 1848, cînd era locotenent, a participat în modul cel mai activ la înăbușirea insurecției muncitorilor din Paris (zilele din iunie). În timp de 6 ore el a cucerit 11 baricade și a luat 3 steaguri. Pentru această „faptă eroică“, el a primit ordinul legiunii de onoare. În 1855 a participat, cu gradul de căpitan, la campania din Crimeea, iar după aceea și-a dat demisia. A făcut parte din armata lui Garibaldi în războiul pentru eli-

berarea Italiei. În 1861 a plecat în America, unde a luat parte la războiul de secesiune împotriva statelor sclavagiste. A căpătat gradul de general și (după victoria de la Crokeys) a obținut cetățenia americană. S-a întors în Franța, unde, în 1868, a fost întemnițat pentru niște articole publicate în ziarul „L'Art”. La închisoarea Sainte-Pélagie a intrat în relații cu militanții ai Internaționalei. Pentru articolele sale de aspră critică militară publicate în ziare a fost expulzat din Franța ca cetățean american. După proclamarea republicii (4 septembrie 1870), s-a întors la Paris și a participat la încercările de a provoca insurecție la Lyon și la Marsilia. La 3 aprilie 1871 a fost numit ministru de război al Comunei. La 16 aprilie a fost ales membru al Comunei. Pentru predarea fortului Issy a fost destituit de Comună și arestat, dar a fost apoi achitat de comisia de judecată tovrăășească. După căderea Comunei a fugit din Franța. La 30 august 1872, tribunalul de la Versailles l-a condamnat la moarte. După amnistia din 1881 s-a întors în Franța, unde a colaborat la ziarele „La Commune” și „La Marseillaise”¹²⁰. Pentru instigarea armatei la nesupunere a fost condamnat la doi ani închisoare. A fugit din Franța. În alegerile din 1888 pentru Camera deputaților, în calitate de candidat al partidului revoluționar, a desfășurat o campanie înverșunată împotriva parlamentarismului și a partidului radical „clemencist”¹²¹. În 1889 a fost ales de circumscripția a 2-a din Toulon în Camera deputaților. A făcut parte din grupul muncitoresc socialist. A scris cartea „Armata și democrația” (1869) și două volume de „Memorii” (1887), consacrate Comunei.

„Vpered” nr. 11
din 23 (10) martie 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar

PRIMUL PAS

Bate și ți se va deschide — am spus noi citind în nr. 91 al „Iskrei“ hotărîrea adoptată la 10 martie 1905 de Consiliul partidului. Nici n-au apucat să ajungă în Rusia știrile despre hotărîrea din 8 martie 1905 a Consiliului și răspunsul nostru din nr. 10 al ziarului „Vpered“*, și trebuie să înregistrăm o nouă și remarcabilă cotitură a Consiliului, o cotitură pentru care nu putem decît să adresăm sincere felicitări tovarășilor neoiskriști și să le urăm din toată inima să facă și următorul pas în această direcție.

Hotărîrea de la 10 martie 1905 a Consiliului este o chemare adresată delegaților la Congresul al III-lea al partidului, convocat de Biroul din Rusia; ea cuprinde propunerea, adresată congresului, de a accepta mediația partidului german și a lui Bebel în vederea restabilirii unității partidului și exprimă consimțămîntul de a trimite la acest congres doi reprezentanți din partea Consiliului pentru tratative cu privire la înfăptuirea ideii de arbitraj.

Făcînd primul pas „pe calea cea nouă“, Consiliul nu putea, bineînțeles, să renunțe la unele vechi procedee ale sale, nu putea să nu repete un neadevăr a cărui absurditate intrinsecă am mai arătat-o în „Vpered“ nr. 10, și anume că congresul, care e convocat de majoritatea comitetelor din Rusia, nu ar fi un congres al partidului, că „un grup neînsemnat de membri de partid“ ar urmări „să-și impună hotărîrile sale adevăratei majorități a partidului“. Aceste subterfugii ar fi jalnice dacă n-ar fi ridicole și n-am vrea să

* Vezi volumul de față, pag. 344—346. — Nota red.

ne oprim din nou asupra lor. N-am vrea cu atât mai mult cu cât întreaga atenție este atrasă în mod firesc de noul pas întreprins de Consiliu, care, în sfârșit (în sfârșit!), și-a dat seama de importanța pe care o are acest congres pentru aplanarea crizei din partid și care, în sfârșit, a făcut prima încercare, deși mică, timidă, inconsecventă, dar totuși o încercare de a privi lucrurile simplu, de a le spune pe adevăratul lor nume și de a încerca calea – „calea cea nouă” – de restabilire a unității partidului prin tratative directe între cele două părți ale sale care s-au creat după Congresul al II-lea.

Să fie într-un ceas bun! De mult ar fi trebuit să se facă acest pas: partidul proletariatului ar fi fost astfel scutit de multe luni de criză chinuitoare, absurdă, îndelungată și de o sciziune secretă. Să fi fost ceva mai multă dorință sinceră și serioasă de a ține seama în mod deschis, fără rezerve de voința militanților de partid care activează în Rusia, și social-democrația rusă ar fi ieșit din starea sa de destrămare temporară încă de acum un an. Da, de acum un an, dacă nu chiar mai de mult.

Era pe la sfârșitul lui ianuarie 1904. Consiliul partidului, alcătuit din Plehanov, Akselrod, Martov, Vasiliev și Lenin, s-a întrunit pentru prima oară pentru a proceda la o analiză a noii situații din partid și a crizei din partid. Ultimii doi, membri ai Comitetului Central și partizani ai majorității, au văzut limpede că în realitate partidul a și fost scindat de către minoritate și că caracterul *ascuns* al acestei sciziuni provoacă încontinuu pervertire în rândurile partidului, ducându-l la o totală demoralizare, dând mină liberă uneia din părți pentru cele mai nesăbuite procedee de „încăierare”, legând mâinile celeilalte părți prin obligația de a respecta hotărârile luate în comun. Raportul dintre sciziunea operată *pe ascuns* și cea fățișă a partidului este (prin semnificația ei moral-politică și prin consecințele ei moral-politice) aproximativ același ca și cel dintre adulterul ascuns și amorul liber fățiș.

Și iată că, din această cauză, sus-menționații membri ai Consiliului elaborează (la 28 ianuarie 1904) o rezoluție, care este publicată în întregime de Șahov („Lupta pentru con-

gres“, pag. 81) * și în care *bolșevicii*, cu toate că adversarii lor dețin preponderanța în redacție și în Consiliu, adică în instituția supremă a partidului, sînt primii care, ținînd seama de sarcinile deosebit de serioase ale momentului istoric, ridică problema necesității păcii în partid. În această rezoluție bolșevicii fac o distincție netă între lupta ideologică necesară și inevitabilă, de o parte, și „încăierarea nedemnă“, dezorganizarea, calculele carieriste, boicotarea etc., de altă parte. Ei invită Consiliul partidului să facă apel la toți membrii de partid ca „să lase cît mai repede la o parte toate socotelile lor mărunte, să pună o dată pentru totdeauna lupta ideologică într-un cadru care să nu-i permită acestuia să ducă la încălcări de statut sau să frîneze activitatea practică și munca pozitivă“. La noi, printre membrii de partid sînt ațiția uituci cărora le place să vorbească despre activitatea proprie a partidului, dar care preferă bîrfeala deșartă în locul unei *studieri a documentelor* în legătură cu sciziunea din partid, încît recomandăm în mod stăruitor tuturor tovarășilor care doresc să cunoască problemele de partid să arunce o privire la pag. 81 din broșura „Lupta pentru congres“.

Menșevicii, bineînțeles, au respins rezoluția prezentată de Lenin și Vasiliev și au adoptat (Plehanov, Martov și Akselrod) o rezoluție care invită Comitetul Central „să coopteze“ pe menșevici. Și fiindcă la 26 noiembrie 1903 Comitetul Central declarase că consimte să coopteze *doi* menșevici la alegerea lui, a Comitetului Central, această rezoluție a Consiliului nu înseamnă nimic altceva decît că voia să impună Comitetului Central să accepte *trei* personaje anumite. În prezent, întregul partid este informat, pe bază de documente (din „Declarația“ lui Lenin)**, că tocmai din cauza „celor trei“ au fost născocite divergențe principiale și a avut loc o „încăierare nedemnă“ *pînă în noiembrie 1904*. Ca răspuns la rezoluția cu privire la cooptare, Lenin și Vasiliev au exprimat o opinie separată (Șahov,

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 8, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 118. — Nota red.

** Vezi volumul de față, pag. 115—126. — Nota red.

pag. 84) *, pe care de asemenea o recomandăm să fie recitată pentru instruirea celor neinformați sau uituci și în care se afirmă că acești membri ai Comitetului Central, „în modul cel mai categoric, nu văd altă ieșire cinstită și justă din actualele disensiuni de partid, alt mijloc pentru a curma această inadmisibilă luptă în jurul componenței centrelor decât convocarea imediată a congresului partidului“.

Menșevicii, se înțelege, caută să zădărnicească convocarea congresului. Nici un fel de încercări de a-i convinge că la congres sînt posibile tot felul de compromisuri, că altfel lupta capătă aceleași forme odioase ca și amorul clandestin și interesat, nu au nici un efect asupra lor. În treacăt fie spus, dacă în ceea ce-i privește pe menșevici, din moment ce ei au hotărît să nu se jeneze de „amorul interesat“, această tactică este firească și de înțeles, în ceea ce-l privește pe *impăciunitoristul* Plehanov, ea a fost o foarte mare greșeală, a cărei evidență a fost dovedită de evoluția ulterioară a crizei. Acum toată lumea vede și știe din fapte (și anume din felul cum s-au comportat ulterior Glebov și compania lui) că, dacă în ianuarie 1904 Plehanov ar fi votat pentru congres, acesta ar fi fost convocat foarte curînd și *în cursul lui s-ar fi format un partid conciliator atît de impunător*, încît în nici un caz n-ar fi dat precumpănire majorității sau minorității. Atunci congresul nu numai că ar fi putut să aibă, dar ar fi avut într-adevăr un caracter *conciliator*. Repetăm: aceasta nu este o simplă prezumție, ci un raționament *incontestabil dovedit* de felul cum s-au desfășurat, de fapt, evenimentele care au urmat. Dar și Plehanov a preferat să recurgă la „amor interesat“, adică la sciziune secretă, în loc să încerce să ajungă la o explicație directă, sinceră și completă.

Și ce vedem că se petrece acum? Menșevicii sînt nevoiți să recurgă, deși timid, inconsecvent și cu întîrziere, la soluția propusă de bolșevici. Aceștia au stăruit asupra punctului lor de vedere și au obținut convocarea congresului, spunînd, pe bună dreptate, că, dacă celor doi „scumpi consorti“ nu le este dat să mai „conviețuiască“, atunci trebuie

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 8, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 147—148. — Nota red.

să se despartă în mod deschis și să nu se ascundă ca niște lași ordinari.

Firește, e mai bine mai târziu decât niciodată, și noi salutăm din toată inima pînă și pasul timid întreprins de Consiliu, hotărîrea lui de a trimite doi „reprezentanți“. Dar protestăm cu toată hotărîrea împotriva timidității și inconsecvenței acestui pas. Și de ce vreți, domnilor, să trimiteți la congres numai doi reprezentanți ai *Consiliului din străinătate*? De ce nu vreți să trimiteți reprezentanți ai *tuturor* organizațiilor de partid? Se știe doar că membrii Biroului din Rusia al Comitetelor Majorității *i-au invitat* pe toți la congres și, între altele, ei au trimis scrisori recomandate și redacției, și Consiliului, și Ligii! Cum se explică această contradicție ciudată și de neînțeles: pe de o parte, pentru a ajunge la o pace *fățarnică* cu cei trei cavaleri din Comitetul Central (și aceasta în mod vădit împotriva voinței comitetelor majorității), nu v-ați mulțumit să trimiteți „doi reprezentanți“ din partea Consiliului, ci ați *consultat toate comitetele și organizațiile minorității*, după cum s-a declarat în mod deschis în nr. 83 al „Iskrei“. Iar pe de altă parte, pentru a ajunge la o *adevărată* pace cu întreg partidul, trimiteți la „tratatative directe“ doar doi reprezentanți, și numai din partea Consiliului din străinătate. Unde sînt atunci menșevicii din Rusia, cu care pentru noi este de o sută de ori mai important să ne înțelegem decât cu compania de publiciști? Unde sînt *muncitorii*, membri și reprezentanți ai organizațiilor, muncitorii pe care i-ați instigat împotriva Congresului al II-lea și despre al căror spirit de inițiativă ați vorbit atîta?? Unde sînt tovarășii Akimov și Bruker, Mahov și Egorov (sau prietenii și tovarășii lor de idei), care au sprijinit cu toată consecvența, din punctul lor de vedere, pe menșevici, dar fără să se compromită, adică fără să ia parte la ciorovăielile în legătură cu cooptarea? Unde se află tovarășul Kricevski și alți foști „economisti“ cu care voi v-ați împăcat, după cum ne-au asigurat Plehanov și mulți alții în noua „Iskră“? Unde este tovarășul Reazanov, cu care voi sînteți solidari în multe privințe – lucru pe care și noi îl înțelegem – și care, totuși, *a refuzat să intre în Ligă, aceasta fiind o organizație menșevică?*

Sau veți spune că toți acești tovarăși nu au mandate ? Dar voi, precum se știe, ați adresat congresului o scrisoare în care spuneți că „ați lăsat la o parte orice considerente de ordin formal“ !!

Nu, domnilor, pe noi nu ne puteți satisface cu jumătăți de măsură și nu ne puteți duce cu zăhărelul. Dacă vreți într-adevăr să lucrăm împreună în cadrul unei singure organizații, vă vom spune noi deschis și fără „considerente de ordin formal“ : atunci *prezentați-vă cu toții la congres* și chemați totodată pe toți tovarășii de care ne despart numai divergențe de ordin ideologic, și nu considerente în legătură cu cooptarea. Atunci țineți seama de „buna-credință a revoluționarului“, de care pomeneați în chip atît de ne-inteligent, eschivîndu-vă de la convocarea congresului, și care, fără doar și poate, este *singura* în măsură să hotărască întru totul soarta *întregului* partid reprezentat la congres. Atunci căutați mediatori în stare să influențeze această „bună-credință“ *a tuturor participanților la congres*. Vom saluta din toată inima pe orice mediator de acest fel.

Bate și țî se va deschide... Prin lupta deschisă a bolșevicilor am reușit acum să ne apropiem de-a binelea de posibilitatea unei ieșiri directe și nechivoce din criză. Am reușit să convocăm congresul. Am reușit să determinăm pe menșevici să facă o cotitură de la rățoielile bourboniste ale Consiliului de partid, rămas fără partid, la propunerea directă și deschisă de a trece de-a dreptul la tratative. Indiferent dacă Consiliul va da sau nu dovadă de suficientă inteligență și cinste pentru a face cel de-al doilea pas pe „calea cea nouă“, noi sîntem convinși că în orice caz vom obține victoria deplină a partinității asupra spiritului de cerc.

ÎN LEGĂTURĂ CU ISTORICUL PROGRAMULUI PARTIDULUI¹²²

Subliniind în felul acesta că proiectul de program *nu* a fost scris de mine, Plehanov aduce primul în fața publicului, sub formă de aluzie, reproș și imputare, controversele noastre în legătură cu proiectul de program. Din păcate, el nu reproduce conținutul acestor controverse, ci se mulțumește doar cu o birfeală, adică face o afirmație picantă, dar neclară și necontrolabilă. De aceea la articolul colegului meu îndreptat împotriva lui Plehanov trebuie să adaug că dispun de date, bazate pe documente, cu privire la controversele ivite între noi cu prilejul discutării proiectului de program, și aceste date le voi publica la momentul oportun. Cititorii vor vedea atunci: 1) că afirmația lui Plehanov, după care răcirea relațiilor dintre noi se datorește cărții „Cei de făcut?“, este absolut inexactă. Ea s-a produs din cauza împărțirii în două a grupului celor șase cu prilejul discuțiilor în legătură cu programul; 2) că eu am stăruit și am obținut să fie inclusă în program teza cu privire la înlăturarea micii producții de către cea mare. Plehanov voia să se limiteze la o expresie imprecisă, în genul faimosului „mai mult sau mai puțin“; 3) că eu am stăruit și am obținut ca în locul termenului „masa muncitoare și exploatarea“ să se pună cuvântul „proletariat“ acolo unde era vorba de caracterul de clasă al partidului nostru; 4) că Plehanov, când eu și adepții mei din grupul celor șase i-am reproșat că în proiectul lui de program este insuficient exprimat caracterul proletar al partidului, s-a apărat prin contraacuzarea că eu înțeleg caracterul proletar al partidului în felul lui Martînov.

DESPRE PROGRAMUL NOSTRU AGRAR

(SCRISOARE CĂTRE CONGRESUL AL III-LEA)

Noua mișcare țărănească, care crește și se întărește pe zi ce trece, pune din nou pe primul plan problema programului nostru agrar. Principiul de căpetenie al acestui program nu poate provoca, desigur, divergențe și controverse. Partidul proletariatului trebuie să sprijine mișcarea țărănimii. El nu se va apuca niciodată să apere actuala proprietate funciară moșierească împotriva asaltului revoluționar al țăranilor, dar în același timp va căuta întotdeauna să contribuie la dezvoltarea luptei de clasă la sate și va face totul pentru ca această luptă să devină cât mai conștientă. Aceste principii, mi se pare mie, sînt împărtășite de toți social-democrații. Divergențe se ivesc numai atunci cînd ele urmează să fie aplicate la realitate, cînd trebuie să fie formulate în program corespunzător cu sarcinile momentului.

Realitatea soluționează în chipul cel mai potrivit toate divergențele teoretice posibile, și eu sînt convins că desfășurarea rapidă a evenimentelor revoluționare va înlătura și aceste divergențe în problema agrară care există în rîndurile social-democrației. E îndoielnic ca cineva să conteste că nu este treaba noastră să întocmim tot felul de proiecte de reformă agrară, că e de datoria noastră să întărim legăturile noastre cu proletariatul, să *sprijinim* mișcarea țărănească, fără a scăpa totodată din vedere tendințele de proprietar ale țăranului gospodar, a căror ostilitate față de proletariat se va manifesta cu atît mai repede și mai puternic cu cît revoluția va merge mai repede înainte.

Dar, pe de altă parte, este clar că momentul revoluționar prin care trecem cere o lozincă concretă absolut precisă. O asemenea lozincă trebuie să fie formarea de comitete *țăărănești revoluționare*, și ea a fost foarte just formulată în programul agrar al partidului nostru. În mișcarea țărănească este multă ignoranță și inconștientă, și ar fi extrem de periculos să ne facem vreo iluzie în această privință. Ignoranța țăranului se exprimă în primul rînd în aceea că el nu înțelege aspectul *politic* al mișcării – nu înțelege, de pildă, că fără îmfăptuirea unor transformări democratice radicale în *întreaga* orînduire politică a *întregului stat* este absolut imposibilă adoptarea unor măsuri temeinice în vederea extinderii posesiunii asupra pămîntului. Țăranul are nevoie de pămînt, și simțul lui revoluționar, democratismul lui instinctiv, primitiv *nu poate* să se exprime altfel decît prin a pune mîna pe pămîntul moșierului. Acest lucru, se-nțelege, nu se va apuca să-l conteste nimeni. Socialiștii-revoluționari se opresc la această teză, în loc să analizeze, sub aspectul ei de clasă, această tendință nebuloasă a țărănimii. Social-democrații, bazîndu-se pe asemenea analiză, afirmă că este puțin probabil ca întreaga țărănime să *poată* merge în mod solidar mai departe de revendicarea de a i se restitui pămînturile rășluite, deoarece dincolo de cadrul acestei transformări agrare va apărea în mod pregnant și inevitabil antagonismul dintre proletariatul agricol și „țărăanii gospodari“. Social-democrații, firește, nu pot avea nimic împotriva ca țăranul răsculat „să dea lovitura de grație moșierului“, să-i ia *tot* pămîntul, dar în programul lor proletar ei nu se pot lansa în aventuri sau nu pot estompa lupta de clasă împotriva latifundiilor prin perspectivele trîndafirii ale unor transformări agrare (fie ele și democratice) care vor duce doar la o deplasare a claselor sau categoriilor de proprietari.

Pînă acum în programul nostru a fost formulată revendicarea de a se restitui pămînturile rășluite, dar în diferite comentarii pe marginea programului s-a arătat că ele nu constituie cîtuși de puțin o barieră, ci „o poartă pentru a merge mai departe“*, că și de acum încolo proletariatul

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 187. — Nota red.

va sprijini bucuross țărănimea care merge pe această cale, dar va privi neapărat în urmă și-l va supraveghea pe aliatul său vremelnic, țăranul gospodar, observând dacă nu cumva își scoate ghearele de proprietar. Acum, în fața evenimentelor revoluționare, îți pui fără să vrei întrebarea : n-ar fi oare mai potrivit să luăm această teză a tacticii noastre, care există doar în comentarii, și s-o introducem direct în program ? Fiindcă, oricum, programul este expresia oficială generală de partid a concepțiilor social-democrației, în timp ce un comentariu, oricare ar fi el, reprezintă în mod necesar o concepție mai mult sau mai puțin personală a unui social-democrat sau a altuia. În acest caz, n-ar fi mai rațional să introducem în program teza mai generală a politicii noastre în această problemă, iar în comentarii să ne ocupăm în mod amănunțit de măsurile parțiale, de revendicările parțiale, cum este, de pildă, aceea a restituirii pământurilor rășluite ?

Pentru a lămuri mai concret această idee a mea, voi da aici formularea pe care ar căpăta-o respectivul pasaj din programul nostru : (P.M.S.D.R. cere în primul rînd)... „4) înființarea de comitete țărănești revoluționare pentru înlăturarea tuturor rămășițelor iobăgiei, pentru transformarea democratică a tuturor relațiilor de la sate în general și pentru adoptarea unor măsuri revoluționare în vederea îmbunătățirii situației țărănilor, măsuri care să meargă pînă la luarea pământului de la moșieri. Social-democrația va sprijini țărănimea în toate acțiunile ei revoluționare-democratice, apărînd interesele de sine stătătoare și organizarea de sine stătătoare a proletariatului agricol“.

Prin această formulare se introduce în program ceea ce pînă acum se găsea, de obicei, în comentarii, iar „pământurile rășluite“ sînt luate din program și trecute în comentarii. O astfel de modificare prezintă avantajul că în program se arată mai clar caracterul deosebit al poziției proletare, iar într-o problemă atît de importantă claritatea precumpănește asupra tuturor neajunsurilor de redactare (un asemenea neajuns îl constituie faptul că în program, în loc să se înscrie o revendicare precisă, se introduce o lămurire care de obicei este dată în comentarii. Trebuie, de altfel, să relevăm că în programul nostru există asemenea lămuriri : comp., de pildă, paragraful cu privire la lupta împo-

triva reformelor legate de întărirea tutelei polițieneste și funcționărești¹²³. Un avantaj îl constituie și faptul că programul spulberă o dată pentru totdeauna ideea absurdă că social-democrația ar spune țaranului că el nu poate și nu trebuie să meargă mai departe de revendicarea de a se restitui pământurile rășluite. Această idee trebuie spulberată printr-o formulare clară a programului, și nu limitându-ne la o lămurire a ei în comentarii. Un neajuns al formulării propuse de mine poate să pară a fi faptul că ea nu indică nici un fel de mijloace precise de expropriere a pământului. Dar este acesta propriu-zis un neajuns?

Social-democrații care au scris despre problema agrară au arătat în repetate rânduri cât de nepotrivit este, în această privință, să ne aventurăm în proiectomanie, pentru că, *într-un stat polițienesc*, cea mai importantă măsură de reformă agrară – naționalizarea pământului – va fi în mod necesar denaturată și va sluji la încercarea de a estompa caracterul de clasă al mișcării. Or, în orînduirea capitalistă, toate celelalte măsuri în vederea transformării relațiilor agrare nu vor însemna altceva decît o apropiere de naționalizare, decît niște măsuri parțiale, decît o parte din măsurile posibile, adică niște măsuri la care social-democrația nu are de loc intenția să se limiteze. În momentul de față, social-democrații sînt împotriva naționalizării, și chiar socialiștii-revoluționari, sub influența criticii noastre, au devenit mult mai prudenți față de această naționalizare (compară proiectul lor de program cu „vitejia“ lor de altădată).

Dar realitatea e că mișcarea revoluționară ne duce la republică democrată, care, alături de desființarea armatei permanente etc., constituie una din revendicările noastre imediate.

În republica democrată însă, cînd poporul este înarmat, cînd sînt înfăptuite și alte măsuri republicane de acest fel, social-democrația nu poate să-și ia angajamentul că nu va proceda la naționalizarea pământului și să-și lege mîinile în această privință. Așadar, neajunsul formulării propuse de mine este numai aparent. În realitate însă, ea dă o lozincă de clasă consecventă – și totodată absolut concretă – pentru momentul de față, lăsînd în același timp cîmp liber pentru înfăptuirea măsurilor „democrat-revoluționare“ care

se pot dovedi necesare sau de dorit în cazul unei dezvoltări favorabile a revoluției noastre. În momentul de față, ca și mai târziu, pînă la victoria deplină a răscoalei țărănești, lozincă revoluționară trebuie să țină neapărat seama de antagonismul dintre *țăran și moșier*; în paragraful cu privire la pămînturile rășluite e foarte just subliniată această împrejurare, în timp ce toate proiectele de „naționalizare“, „transmitere de rentă“, „socializare“ etc. ignorează și estompează acest antagonism caracteristic, și tocmai în aceasta constă neajunsul lor.

Formularea propusă de mine lărgeste totodată sarcina comitetelor țărănești revoluționare, mergînd pînă la „transformarea democratică a tuturor relațiilor de la sate în general“. În programul nostru, comitetele țărănești figurează ca o lozincă, și ele sînt pe bună dreptate caracterizate ca *țărănești*, cu alte cuvinte ca reprezentînd o stare socială, fiindcă asupra stării sociale poate fi înlăturată numai de către întreaga pătură socială de jos, care e asupra. Dar există oare vreun temei pentru limitarea sarcinilor acestor comitete numai la reformele agrare? Nu cumva pentru celelalte transformări — bunăoară pentru cele administrative etc. — trebuie create *alte* comitete? Toată nenorocirea țăranilor, după cum am mai arătat, constă în faptul că ei nu înțeleg cîtuși de puțin aspectul politic al mișcării. Dacă s-ar reuși ca, măcar în unele cazuri, măsurile revoluționare înlăptuite cu succes de către țărani în vederea îmbunătățirii situației lor (confiscarea cerealelor, a vitelor, a pămîntului) să fie îmbinate cu înființarea de *comitete țărănești* și cu activitatea lor, precum și cu sancționarea deplină a acestor comitete de către partidele revoluționare (iar în condiții deosebit de favorabile de către guvernul revoluționar provizoriu), atunci s-ar putea considera că lupta pentru atragerea țăranilor de partea republicii democratice a fost cîștigată. Fără o asemenea atragere, toate acțiunile revoluționare ale țărănimii vor fi foarte efemere și toate cuceririle lor vor putea fi lesne anulate de clasele sociale aflate la putere.

În sfîrșit, vorbind despre sprijinirea măsurilor „revoluționar-democratice“, formularea propusă face o delimitare precisă între aspectul *exterior*, înșelător, pretins socialist

al unor măsuri ca luarea pământului de către țărani și conținutul lor democratic real. Pentru a vedea cât de importantă este pentru un social-democrat fixarea unei asemenea delimitări, este de ajuns să ne amintim de atitudinea adoptată de Marx și Engels față de mișcarea agrară, de pildă, din America (Marx, în 1848, despre Kriege¹²⁴; Engels, în 1885, despre Henry George¹²⁵). Acum, desigur, nimeni nu va încerca să conteste existența războiului țărănesc pentru pământ, a goanei după pământ (în țările semifeudale sau în colonii). Recunoaștem pe deplin legitimitatea unui asemenea război, dar totodată dezvăluim conținutul lui democratic, adică, în ultimă analiză, burghezo-democratic, și de aceea, susținând acest conținut, noi, în ce ne privește, facem „rezerve“ speciale, arătăm rolul „de sine stătător“ al democrației *proletare*, țelurile speciale ale social-democrației ca partid de clasă care năzuiește spre revoluția socialistă.

— Iată considerentele pe baza cărora propun ca tovarășii să analizeze propunerea mea la congresul care urmează să aibă loc și să lărgească, în spiritul celor indicate de mine, respectivul punct din program.

„Vpered“ nr. 12
din 29 (16) martie 1905
Semnat: — E

Se tipărește după textul
apărut în ziar

MANOPERELE BONAPARTIȘTILOR

Geneva, 29 (16) martie.

Chiar acum am primit următoarea comunicare trimisă din Tver : În ziua de 9 martie, la o adunare comună a organizațiilor periferice și a comitetului, a fost analizată, în prezența unui reprezentant al Comitetului Central, problema atitudinii față de Congresul al III-lea al partidului, care a fost convocat de Comitetul Central (chemarea către partid din 4 martie 1905). A fost citită rezoluția Comitetului din Tver : „Salutînd chemarea adresată de C.C. al P.M.S.D.R. de a ne pregăti în vederea Congresului al III-lea al partidului (rezoluția din 4 martie 1905 a Comitetului Central), Comitetul din Tver, în ședința pe care a avut-o, a hotărît să participe la acest congres prin trimiterea unui delegat. Dar, ținînd seama de declarația făcută de Comitetul din Tver reprezentantului Biroului de organizare cu privire la participarea sa la congresul organizat de acest Birou, Comitetul din Tver consideră de datoria sa să arate că a făcut această declarație pe baza celor spuse de reprezentantul Biroului* care s-a referit la hotărîrea Comitetului Central de a face din congresul în curs de organizare un congres ordinar“.

* Reprezentantul Biroului Comitetelor Majorității, care a prezentat în februarie, la ședința Comitetului din Tver și a organizațiilor periferice, o dare de seamă cu privire la Congresul al III-lea, ne informează că această afirmație a Comitetului din Tver este „inexactă“. „Am comunicat — ne spune el — pe baza *declarației directe* a lui Nikitici, membru al Comitetului Central, că Comitetul Central a avut *intenția* să declare Congresul al III-lea un congres ordinar, făcînd astfel, pe baza unei înțelegeri, din congresul convocat de Birou un congres ordinar, dar că pe atunci, din cauza unor diverse împrejurări, n-a reușit încă să intre în tratative oficiale cu Biroul în această problemă“.

Adunarea organizațiilor periferice n-a fost de acord cu rezoluția Comitetului din Tver. Cu o majoritate de șapte voturi contra unu și o abținere a fost adoptată următoarea rezoluție : „Primind, în sfârșit, după multe așteptări, chemarea Comitetului Central de a ne pregăti în vederea convocării imediate a Congresului al III-lea și salutînd acest act al Comitetului Central, declarăm că am și acceptat să luăm parte la congresul *partidului* convocat de Biroul de organizare. Considerăm că este posibil să ne folosim de propunerile făcute de Comitetul Central în chemarea sa «Către partid» din 4 martie, numai cu condiția încheierii unei înțelegeri formale între Comitetul Central și Biroul de organizare» (6 voturi pentru și 3 contra). Pentru a caracteriza starea de spirit a celorlalți trei, care au votat împotriva, voi reproduce o altă rezoluție, propusă de doi dintre tovarășii care au votat împotriva : „Salutînd hotărîrea Comitetului Central cu privire la convocarea Congresului al III-lea al partidului, organizația locală recomandă în mod insistent Comitetului Central și Biroului de organizare să ajungă la o înțelegere între ele. Dacă nu se va ajunge la o înțelegere, organizația își rezervă libertatea de acțiune“.

Din această comunicare rezultă următoarele : 1) Comitetul din Tver, împreună cu organizațiile periferice, a declarat, după cum recunoaște chiar el, că consimte să participe la congresul organizat de Biroul Comitetelor Majorității ; 2) după aceea Comitetul din Tver, sub influența noilor promisiuni ale Comitetului Central de a convoca Congresul al III-lea, și-a retras consimțămîntul. Organizațiile periferice însă n-au urmat comitetul și n-au renunțat să participe la congresul care a fost convocat de Birou ; 3) noile promisiuni ale Comitetului Central cu privire la convocarea Congresului al III-lea au fost făcute în „chemarea către partid din 4 martie 1905“, care n-a fost publicată pînă acum și nu ne este cunoscută.

Pentru a aprecia cum se cuvine procedeele folosite de faimosul nostru Comitet Central, vom aminti tovarășilor mai întîi statutul partidului și după aceea cîteva fapte. Conform prevederilor statutului, congresul este convocat de *Consiliu*, și nu de Comitetul Central. Prin urmare, Comitetul Central face promisiuni pentru care nu răspunde. El promite că va

face ceea ce, potrivit statutului, nu poate să facă. Comitetul Central promite sau propune, iar Consiliul dispune. Iar membrii de partid care au naivitatea să asculte promisiunile Comitetului Central și care nu cunosc bine statutul se văd păcăliți. Cum „dispune“ Consiliul ne-o arată faptele. În hotărîrea sa din 8 martie (st. n.), Consiliul declară („Iskra“ nr. 89) că el, „*cu consimțămîntul majorității activiștilor de partid*“ (printre care, poate, și Comitetul din Tver ?), „*consideră că nu este oportun să se convoace într-un asemenea moment congresul partidului*“. Nu este încă clar ? Și nu reiese de aici că Consiliul înșală iarăși fără rușine partidul, fiindcă el n-a obținut nici un fel de „consimțămînt“ din partea „majorității activiștilor de partid“ ?

Mai departe, la 10 martie (st. n.), adică după două zile, Consiliul adoptă o altă hotărîre („Iskra“ nr. 91), în care își exprimă consimțămîntul de a trimite la congresul convocat de Biroul din Rusia al Comitetelor Majorității doi reprezentanți, dar *nu pomeniște nici un cuvînt despre consimțămîntul său pentru convocarea congresului*.

Adăugăm că Consiliul nu numai că se pronunță în mod oficial împotriva „oportunității“ de a convoca congresul, dar în același timp *falsifică voturile în vederea congresului*, mărind numărul comitetelor care au, după părerea lui, drepturi depline și refuzînd să comunice partidului cînd și pe care din noile comitete le consideră el confirmate. În hotărîrea din 8 martie a Consiliului (care a fost analizată în „Vpered“ nr. 10) * au fost enumerate ca avînd drepturi depline la 1 ianuarie 1905 Comitetele din Polesie, Nord-Vest, Kuban și Kazan, cînd știut este că ultimele două n-au fost de loc confirmate de Comitetul Central, iar primele două vor căpăta drepturi depline începînd de la 1 aprilie 1905.

Întrebăm pe membrii de partid care vor să fie într-adevăr membri de partid, și nu numai cu numele : vor permite ei un asemenea joc ? Consiliul falsifică voturile și se pronunță împotriva congresului, iar Comitetul Central face „promisiuni“ în privința congresului, profitînd de naivitatea oamenilor care nu știu că, potrivit statutului, aceste promisiuni *nu pot* avea o însemnătate formală ! Nu confirmă oare

* Vezi volumul de față, pag. 344—346. — Nota red.

faptele pe de-a-ntregul cele scrise de noi în „Vpered“ nr. 8 din 28 (15) februarie în legătură cu primele comunicări, în care se spune că Comitetul Central „este de acord“ cu convocarea congresului? Atragem atenția că de atunci *a trecut o lună*, că „Iskra“ a scos în acest timp numerele 88, 89, 90, 91 și 92 (cu data de 10 martie st. v.) fără să sufle *nici un cuvânt* despre această problemă „delicată“ în legătură cu „consimțământul“ Comitetului Central de a se convoca congresul! Nu ne rămâne decît să repetăm cele spuse în „Vpered“ nr. 8.

„Chiar acum am primit o comunicare care poate fi interpretată în sensul că Comitetul Central este de acord cu convocarea imediată a congresului. Fără să garantăm deocamdată autenticitatea acestei știri, o considerăm totuși verosimilă. Luni de zile a luptat Comitetul Central împotriva congresului, dizolvînd organizații, boicotînd și dezorganizînd comitetele care se pronunțaseră în favoarea congresului. Această tactică a suferit un eșec. Acum, călăuzindu-se după regula sa: «utilitatea este totul, formalitatea nu este nimic», Comitetul Central este dispus, din considerente de «utilitate» (*adică pentru că nu vrea să admită convocarea congresului*), să declare și de o sută de ori în mod formal că este pentru convocarea imediată a congresului. Să sperăm că nici Biroul, nici comitetele locale nu se vor lăsa păcălite de scamatoriile unei comisii de partid în genul «comisiei Șidlovski»¹²⁶.

Post-scriptum. Geneva, 30 (17) martie. Sîntem nevoiți să ținem un adevărat jurnal al manoperelor Comitetului Central. Ne-a parvenit următoarea scrisoare adresată de el Biroului Comitetelor Majorității :

„La 4 martie Comitetul Central a hotărît să adreseze comitetelor de partid chemarea de a se pregăti pentru Congresul al III-lea al partidului, iar în ceea ce-l privește a hotărît să ia măsuri în vederea convocării lui în cel mai scurt timp posibil.

Întrucît succesul acestui congres *general al partidului* și efectuarea cît mai grabnică a convocării lui sînt legate de munca solidară, pe cît e cu putință, a tuturor tovarășilor și organizațiilor care s-au pronunțat *acum* în favoarea Congresului, Comitetul Central adresează Biroului de organizare al comitetelor așa-zisei «majorități» propunerea de a încheia împreună un acord în această chestiune și de a desfășura o activitate comună în vederea convocării cît mai grabnice a congresului și asigurării unei reprezentări cît mai depline a *întregului* partid.

6 martie 1905.

C.C. al P.M.S.D.R.¹²⁷

Răbdarea comitetelor din Rusia și credulitatea lor sînt într-adevăr fără margini ! De ce nu publică Comitetul Central chemarea sa din 4 martie ? De ce tot înșiră el la minciuni cînd spune că vrea să ajungă la un „acord“ cu Biroul ? Biroul a convocat la congres *pe toată lumea*, fără excepție, *întregul partid* ; el a făcut acest lucru de mai bine de o lună în mod deschis, public. El a răspuns de mult Comitetului Central că acum *nu mai e posibilă nici o amîinare*. Cine vrea într-adevăr, și nu numai cu vorba, *un congres al întregului partid* n-are decît să poștească, și atîta tot. Și, în sfîrșit, ce însemnătate ar putea să aibă un acord încheiat de Biroul și Comitetul Central atunci cînd, potrivit statutului, congresul nu este convocat de Comitetul Central, ci de Consiliu, care s-a pronunțat împotriva congresului ?

Ne permitem să sperăm că acum *toată lumea* își va da seama de dublul joc al Consiliului și al Comitetului Central. Iar Biroul, sîntem siguri, nu va da cu nici un pas înapoi în munca sa pentru convocarea congresului la data pe care a și *fixat-o și a comunicat-o Comitetului Central*.

Publicat la sfîrșitul lunii martie 1905
sub formă de extras din nr. 13
al ziarului „Vpered“

Se tipărește
după textul extrasului

AL DOILEA PAS

În nr. 11 al ziarului nostru am salutat primul pas întreprins de Consiliul partidului, care a rămas fără partid * Ne-am întrebat atunci dacă Consiliul va da sau nu dovadă de suficientă inteligență și cinste pentru a face al doilea pas pe calea cea nouă. Acum am primit știre din Rusia că *cel de-al doilea pas a fost făcut de Comitetul Central*. Iată documentele în legătură cu această chestiune, care vor fi publicate fără întârziere.

1) Chemarea adresată partidului de către Comitetul Central la 4 martie 1905.

Către partid

Tovarăși! În Rusia a început revoluția! Prologul ei a dovedit în mod incontestabil că forța principală, care hotărăște deznodământul ei, este proletariatul de la orașe. Dar grăbirea deznodământului revoluției, posibilitatea de a imprima un caracter sistematic luptei revoluționare a maselor populare și îndeosebi folosirea la maximum a rezultatelor revoluției în favoarea proletariatului depind în mare măsură de starea reală a forțelor și a organizării partidului nostru. Istoria pune pe umerii partidului nostru o răspundere politică și morală față de proletariatul din Rusia, față de întregul nostru popor, în sfârșit, față de proletariatul din lumea întreagă. În situația actuală, partidul nostru nu poate să-și îndeplinească îndatoririle sale în măsura în care acest lucru este necesar și posibil față de starea forțelor de care dispune potențial social-democrația din Rusia. Considerând că în momentul de față ar fi inoportun și inutil să lămurim, pe bază de documente, în ce măsură diferiți membri de vază ai partidului, diferite grupuri influente și întregi instituții de partid s-au călăuzit în activitatea lor internă de partid după considerente politice profunde sau

* Vezi volumul de față, pag. 358—363. — *Nota red.*

după mofturi intelectualiste, într-un cuvînt, lăsînd la o parte chestiunea : cine și în ce măsură este vinovat de serioasa dezorganizare a partidului, Comitetul Central, conștient de întreaga povară a răspunderii ce-i revine, își exprimă în fața întregului partid hotărîrea sa fermă de a face tot ce depinde de el pentru a asigura partidului unitatea necesară și a preîntîmpina producerea unei sciziuni definitive. Dezvoltarea revoluției pune aproape zilnic în fața social-democrației ruse o serie întreagă de probleme noi. Multe dintre aceste probleme au fost doar schițate în tactica noastră, deoarece la elaborarea ei s-a ținut seama mai ales de condițiile din timp „de pace”. O serie de alte probleme nu-și găsesc de loc răspuns în experiența anterioară a partidului, deoarece ele au fost scoase la iveală de cauze noi, care abia au apărut. Literatura de partid, bineînțeles, vine în ajutor, dar răspunsurile date de ea nu satisfac întotdeauna pe activiștii locali, întrucît nu sînt destul de cuprinzătoare și de unitare și nu se bucură de o autoritate unanim recunoscută. Chiar în ultimul timp, un număr considerabil de comitete, care s-au unit în urma unor conferințe separate, au adoptat o politică de neîncredere față de instituțiile centrale ale partidului, a căror existență are la bază statutul adoptat de Congresul al II-lea al partidului, și ele au mers cu această neîncredere pînă acolo încît au înființat un organ al lor, un centru al lor, iar în momentul de față pregătesc convocarea unui congres al lor. În sfîrșit, în vara acestui an se împlinește termenul prevăzut de statutul partidului pentru convocarea Congresului al III-lea ordinar. În asemenea situație, Comitetul Central consideră că singurul și ultimul mijloc prin care poate preîntîmpina o sciziune este să convoace în viitorul cel mai apropiat congresul întregului partid.

Convins că succesul lucrărilor congresului, atît în sensul elaborării sarcinilor, foarte serioase, pe care momentul politic prin care trecem le pune în fața partidului, cît și în acela al realizării unei unități cu adevărat trainice a partidului, va depinde în întregime de reprezentarea deplină și multilaterală la acest congres a tuturor curentelor importante și influente, — Comitetul Central, bazîndu-se pe prevederile statutului, a hotărît ca în vederea asigurării unei reprezentări cît mai depline să se folosească în largă măsură de dreptul său de a invita la congres tovarășii cu vot consultativ. Avînd în vedere că în unele locuri disensiunile care macină partidul au dus de-a dreptul la rupearea de comitete a unor grupuri însemnate, iar în altele la un antagonism destul de pronunțat între comitete și organizațiile periferice, Comitetul Central propune să se trimită la congres reprezentanți cu drept de vot consultativ din partea : 1) a tuturor grupurilor care s-au despărțit de comitete pînă la 1 martie a.c., 2) a tuturor organizațiilor periferice din marile centre industriale în care se află, în raza de activitate a comitetului, cel puțin 20 000 de muncitori și în care mai mult de jumătate din numărul membrilor organizației periferice își vor exprima neîncrederea față de comitetul local în problema alegerii delegatului la congres.

Notă. Comitetul Central propune ca, în cazul de față, să fie considerați membri ai unei organizații periferice numai tovarășii care fac parte dintr-una din organizațiile subordonate comitetului și desfășoară,

sub conducerea și controlul acestuia, o muncă revoluționară activă sub formă de propagandă, agitație, organizare, scriere, tipărire și răspîndire de literatură. Mai departe, dat fiind că, potrivit statutului, congresul general este convocat de Consiliul partidului, Comitetul Central, invitînd comitetele locale ale partidului să se pronunțe pentru convocarea Congresului al III-lea, care este, în momentul de față, singurul mijloc de a asigura unitatea partidului, va sprijini, la rîndul său, prin reprezentanții săi în Consiliul partidului, hotărîrea sa de a proceda la convocarea imediată a congresului și va lua încă de pe acum o serie de măsuri practice pregătitoare. În afară de aceasta, Comitetul Central declară că va face tot ce depinde de el pentru a atrage la efectuarea convocării congresului „Biroul de organizare”, care a luat ființă, în acest scop, din inițiativa citorva comitete și ale cărui lucrări pregătitoare pot servi la grăbirea și înlesnirea convocării congresului.

Notă. Amănunțele în legătură cu atragerea „Biroului de organizare” al comitetelor așa-zisei „majorități” la munca de pregătire a congresului trebuie să fie elaborate de comun acord. Considerînd că convocarea imediată a unui congres general al partidului reprezintă ultimul mijloc de a preîntîmpina sciziunea și de a crea o unitate efectivă a partidului, singura care ne poate da forța necesară pentru îndeplinirea mărețelor sarcini ce stau în fața social-democrației ruse, Comitetul Central cheamă pe toți membrii de partid să treacă imediat și cu cea mai mare energie la munca de pregătire a congresului.

4 martie 1905

C.C. al P.M.S.D.R.

2) Scrisoarea din 6 martie 1905 a Comitetului Central către Biroul Comitetelor Majorității.

La 4 martie, Comitetul Central a hotărît să adreseze comitetelor de partid chemarea de a face pregătiri pentru Congresul al III-lea al partidului, iar în ceea ce-l privește a hotărît să ia măsurile necesare în vederea convocării lui în cel mai scurt timp posibil.

Intrucît succesul congresului general al partidului și efectuarea cît mai grabnică a convocării lui sînt strîns legate de munca solidară, pe cît e cu putință, a tuturor tovarășilor și organizațiilor care se pronunță acum pentru congres, Comitetul Central se adresează Biroului de organizare al comitetelor așa-zisei „majorități”, propunîndu-i să ajungă la un acord cu el în această chestiune și să desfășoare o muncă comună în scopul convocării cît mai grabnice a congresului și al asigurării unei reprezentări cît mai depline a întregului partid.

6 martie 1905

C.C. al P.M.S.D.R.

3) Chemarea către partid, adresată în comun la 12 martie 1905 de către Comitetul Central și de Biroul Comitetelor Majorității.

Către partid

Comitetul Central și Biroul Comitetelor Majorității, luînd inițiativa convocării Congresului al III-lea al partidului, fac cunoscut tuturor organizațiilor de partid că, pornind de la necesitatea imperioasă de a convoca imediat Congresul al III-lea al partidului în vederea stabilirii unei tactici generale a partidului și realizării unității lui organizatorice, au ajuns la un acord în sensul organizării în comun a congresului pe următoarele baze :

1) Congresul este convocat pe baza programelor expuse în declarațiile Comitetului Central și ale Biroului Comitetelor Majorității, din care rezultă următoarea ordine de zi :

a) constituirea congresului, b) problemele tacticii partidului, c) problemele organizării partidului : 1) organizarea centrelor, 2) organizarea comitetelor, 3) relațiile dintre diferitele instituții de partid și secțiile lor, d) dările de seamă, e) alegerile.

2) Sînt convocate la congres toate organizațiile de partid care au drept de participare cu vot deliberativ, conform statutului Congresului al II-lea (adică cele 4 comitete din Caucaz, comitetele din Moscova, Petersburg, Tver, Tula, Nijni-Novgorod, Nord, Kiev, Odesa, Ekaterinoslav, Harkov, regiunea Donului, Voronej, Nikolaev, Saratov, Samara, Nord-Vest, Polesie, Astrahan, Liga ; uniunile : din Doneț, Crimeea, Ural și Siberia *, iar toate celelalte cu vot consultativ.

3) Se aprobă activitatea organizatorică depusă pînă în prezent de Biroul Comitetelor Majorității în vederea convocării Congresului al III-lea al partidului.

4) Munca ulterioară în vederea convocării congresului va fi efectuată în comun de Biroul Comitetelor Majorității și Comitetul Central, care formează împreună Comitetul de organizare.

5) Rezoluția Consiliului partidului împotriva convocării Congresului al III-lea, publicată în „Iskra“ nr. 89, nu constituie, după părerea Comitetului Central și a Biroului Comitetelor Majorității, un motiv pentru a întrerupe munca de organizare a congresului.

12 martie 1905

Acordul care a fost încheiat tot la 12 martie între Comitetul Central și Biroul Comitetelor Majorității nu urmează, deocamdată, să fie dat publicității.

★

★

★

Putem, aşadar, să sărbătorim o deplină victorie morală ! Rusia a învins pe cei din străinătate. Partinitatea a învins spiritul de cerc. În ultimul moment, Comitetul Central a văzut că congresul convocat de Biroul Comitetelor Majori-

*Referitor la Comitetele din Riga, Smolensk, Kursk, Orel-Breansk, Kazan, Kremenciug, Elisavetgrad și Kuban, vezi punctul 3 al acordului dintre Comitetul Central și Biroul Comitetelor Majorității.

tății este într-adevăr un congres al partidului și a aderat la ideea convocării lui. În ultimul moment, Comitetul Central a găsit în sine suficient curaj civic pentru a renunța la politica sa antipartinică și a se ridica împotriva Consiliului din străinătate. Potrivit statutului partidului nostru, congresul este convocat de Consiliu, și nu de Comitetul Central. Prin urmare, ca să ne exprimăm în termeni juridici, nici o declarație și nici un acord al Comitetului Central în această chestiune nu sînt valabile. Dar atunci cînd Consiliul a încălcat statutul și a evitat să dea socoteală în fața congresului, comitetele nu numai că puteau, dar erau chiar datoare să ia inițiativa convocării congresului, iar Comitetul Central, recunoscînd Biroul ales de comitete, a renunțat astfel să urmeze nefericitul exemplu al Consiliului partidului, care a rămas fără partid.

Nu putem, în momentul de față, să ne pronunțăm asupra problemelor concrete ale acordului dintre Comitetul Central și Biroul Comitetelor Majorității. Toate aceste probleme, ca și aceea a ordinii de zi a congresului, a componenței lui etc., nu le poate rezolva, desigur, decît congresul. De aceea ne vom mulțumi să urăm succes congresului și să facem apel la toți tovarășii să se apuce imediat și cu toată energia de munca de pregătire a lui sub toate aspectele. În încheiere nu ne rămîne decît să repetăm cele spuse de noi în „Vpered“ nr. 11 : „...am reușit acum să ne apropiem de-a binelea de posibilitatea unei ieșiri directe și neechivoce din criză“ *.

„Vpered“ nr. 13
din 5 aprilie (23 martie) 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziara

* Vezi volumul de față, pag. 363. — Nota red.

CAPITALUL EUROPEAN ȘI ABSOLUTISMUL

Presa social-democrată a arătat în repetate rînduri că capitalul european salvează absolutismul rus. Fără împrumuturile obținute în străinătate, acesta nu s-ar fi putut menține. Burgheziei franceze îi convenea să-și sprijine aliatul ei militar, mai ales atîta timp cît ratele împrumutului erau achitate regulat. Și burghezii francezi au dat cu împrumut cîrmuirii absolutiste o sumuliță de *vece zece miliarde de franci* (circa 4 000 de milioane de ruble).

Dar... nimic nu e veșnic sub soare ! Războiul cu Japonia, dînd la iveală întreaga putreziciune a absolutismului, a subminat, în cele din urmă, pînă și creditul de care acesta se bucura în rîndurile burgheziei franceze „prietenă și aliată“. În primul rînd, războiul a dezvăluit slăbiciunea militară a Rusiei ; în al doilea rînd, o serie întreagă de înfrîngeri, una mai grea decît alta, au arătat că războiul nu are sorti de izbîndă și că prăbușirea totală a întregului sistem guvernamental al absolutismului este inevitabilă ; în al treilea rînd, creșterea impunătoare a mișcării revoluționare din Rusia a provocat o teamă de moarte burgheziei europene în fața unei explozii care ar putea să aprindă și Europa. În ultimele decenii s-au acumulat cantități imense de material explozibil. Și iată că pînă la urmă toate aceste împrejurări laolaltă au avut ca rezultat refuzul de a mai acorda alte împrumuturi. Recentă încercare a guvernului absolutist de a contracta, ca pînă acum, un împrumut în Franța n-a reușit : pe de o parte, capitalul nu mai are în-

credere în absolutism, iar pe de altă parte, temându-se de revoluție, el vrea să facă presiuni asupra absolutismului, pentru ca acesta să încheie pace atît cu Japonia cît și cu burghezia liberală din Rusia.

Capitalul european speră să tragă foloase din încheierea păcii. Nu numai burghezia din Rusia, dar și cea din Europa a început să-și dea seama de legătura care există între război și revoluție, a început să se teamă de o mișcare într-adevăr populară și victorioasă împotriva țarismului. Burghezia vrea să mențină „ordinea socială” bazată pe exploatare, s-o apere împotriva unor zguduirii excesive, vrea să mențină monarhia din Rusia sub forma unei monarhii constituționale, sau pretins constituționale, și de aceea ea caută să mizeze pe încheierea păcii pentru a-și satisface interesele ei anti-proletare și antirevoluționare. Acest fapt incontestabil constituie o dovadă concretă că pînă și o problemă atît de „simplă” și de clară cum este aceea a războiului și păcii nu poate fi pusă în mod just dacă se pierde din vedere antagonismul de clasă din societatea contemporană, dacă se pierde din vedere că burghezia, în toate manifestările ei, oricît de democratice și de umanitare ar părea ele, apără în primul rînd și mai mult decît orice interesele clasei sale, ale „păcii sociale”, care constau în reprimarea și dezarmarea tuturor claselor asuprite. De aceea, modul proletar de a pune problema păcii se deosebește, și trebuie să se deosebească, tot atît de inevitabil de modul burghezo-democratic de a pune această problemă așa cum se deosebește și cînd e vorba de comerțul liber, de anticlericalism etc. Proletariatul luptă și va lupta întotdeauna fără șovăire împotriva războiului, fără să uite însă nici un moment că dispariția războaielor este posibilă numai o dată cu dispariția definitivă a societății împărțite în clase, că, atîta timp cît se menține dominația de clasă, războiul nu poate fi apreciat numai din punct de vedere democratic sentimental, că în cazul unui război între națiunile exploatoare e necesar să distingem dacă burghezia unei națiuni sau alteia are un rol progresist sau reacționar. Social-democrației din Ru-

sia i-a fost dat să aplice în mod practic aceste teze generale ale marxismului la războiul japonez. Când am analizat importanța acestui război („Vpered“ nr. 2, articolul „Căderea Port-Arthurului“ *), am arătat că nu numai socialiștii-revoluționari de la noi (care au condamnat pe Guesde și pe Hyndman pentru simpatia lor față de Japonia), dar și neoiskriștii s-au situat pe un punct de vedere greșit, burghezodemocratic. La neoiskriști lucrul acesta s-a manifestat sub forma unor raționamente, în primul rând, despre „pace cu orice preț“ și, în al doilea rând, despre inadmisibilitatea „de a miza pe eventualitatea unei victorii a burgheziei japoneze“. Și unele raționamente, și celelalte erau demne doar de un democrat burghez care adoptă în problemele politice un punct de vedere sentimental. Realitatea a arătat acum că „pacea cu orice preț“ a devenit o lozincă a oamenilor de bursă din Europa și a reacționarilor ruși (prințul Meșcerski, în ziarul „Grajdanin“¹²⁷, arată clar încă de pe acum că încheierea păcii este necesară pentru salvarea absolutismului). Tendința de a miza pe încheierea păcii cu scopul de a înăbuși revoluția apare acum în mod evident ca o speculație de reacționar, în opoziție cu tendința, pe care o are burghezia progresistă, de a specula eventuala victorie a burgheziei japoneze. Frazeologia neoiskriștilor împotriva „speculării“ în general s-a dovedit a nu fi nimic altceva decât o frazeologie sentimentală, străină punctului de vedere de clasă, și care nu ține seama de raportul dintre diferitele forțe.

Evenimentele care au dezvăluit noua fizionomie a burgheziei reacționare au devenit atât de evidente, încât și „Iskra“ a început acum să-și dea seama de greșeala ei. Dacă pentru articolul nostru din nr. 2 al ziarului „Vpered“, „Iskra“ „s-a rățoit“ atât de furioasă la noi în nr. 83, acum, în nr. 90 (articolul de fond) citim cu plăcere: „Nu se poate cere numai încheierea păcii, pentru că, atâta timp cât se menține absolutismul, așa ceva ar însemna pieirea țării“. Într-adevăr: nu se poate cere numai pace, pentru că o pace

* Vezi volumul de față, pag. 158. — Nota red.

țaristă nu este mai bună (iar câteodată este mai rea) decât un război țarist; nu se poate lansa lozincă „pace cu orice preț“, ci numai pace o dată cu căderea absolutismului, pace încheiată de poporul eliberat, de o adunare constituantă liberă, adică nu pace cu orice preț, ci o pace obținută numai cu prețul răsturnării absolutismului. Să sperăm că, înțelegînd acest lucru, „Iskra“ va înțelege și cît de inoportune sînt tiradele ei moralizatoare împotriva speculațiilor legate de victoria burgheziei japoneze.

Dar să revenim la capitalul european și la „speculațiile“ lui politice. Cît de mult se teme Rusia țaristă de acest capital se poate vedea, bunăoară, din următorul fapt deosebit de instructiv. Ziarul „Times“, organul burgheziei conservatoare engleze, a publicat un articol intitulat: „Este oare solvabilă Rusia?“. În acest articol se dezvăluie în mod amănunțit „mecanismul ingenios“ al manevrelor financiare ale d-lor Witte, Kokovțev & Co. Finanțele gospodărite de ei sînt veșnic deficitare. Ei reușesc să se descurce numai înfundîndu-se tot mai mult în datorii. Totodată, în intervalul dintre un împrumut și următorul, sumele obținute pe această cale se depun în vistieria statului, iar „rezervei de aur“ i se dă, cu un aer triumfător, denumirea de „numerar disponibil“. Aurul obținut prin împrumut este prezentat tuturor ca o dovadă a bogăției și solvabilității Rusiei! Nu este de mirare că un comerciant englez a comparat aceste tertipuri cu matrapazlicurile faimoșilor escroci Humbert, care arătau banii luați cu împrumut sau dobîndiți prin escrocherie (sau chiar o casă de fier, chipurile, cu bani) pentru a contracta noi împrumuturi! „Apariția frecventă pe piețele continentale a guvernului rus în calitate de debitor – scria „Times“ – nu este determinată de lipsa de capital, de nevoile întreprinderilor productive sau de cheltuieli temporare și excepționale, ci, aproape întotdeauna, de deficitul normal al venitului național. Or, asta înseamnă că în asemenea situație Rusia merge de-a dreptul spre faliment. Balanța ei națională o face ca de la un an la altul să se înfunde tot mai mult în datorii. Datoriile ei față de străinătate depășesc

mijloacele naționale, și ea nu are o acoperire reală a acestor datorii. Rezerva ei de aur e un fel de imensă casă de fier a Humbertilor, iar faimoasele milioane aflate în ea i-au fost date cu împrumut de victimele unei înșelătorii și-i servesc pentru o nouă înșelare a acestora“.

Ingenios, nu-i așa? Să-ți alegi o victimă pentru a o înșela și să împrumuți bani de la ea. Apoi acești bani să-i arăți tot ei ca o dovadă de bogăție, pentru a obține tot de la ea noi împrumuturi!

Comparația cu faimoasa familie de escroci a Humbertilor a fost atît de reușită și a țintuit atît de bine la stilul infamiei „esența“ și sensul faimosului „numerar disponibil“, încît articolul, apărut într-un ziar conservator cu serioasă reputație, a stîrnit vîlvă. Însuși Kokovțev, ministrul de finanțe, a trimis o telegramă ziarului „Times“, care a publicat-o imediat (la 23 (10) martie). Prin această telegramă, Kokovțev, care s-a simțit ofensat, invita pe cei din redacția suszisului ziar să vină la Petersburg și să se convingă personal cît de mare este rezerva de aur. Redacția i-a răspuns mulțumindu-i pentru amabilitate și refuzînd să accepte invitația pentru simplul motiv că articolul care a ofensat pe slujitorul țarului nu contestă cîtuși de puțin existența rezervei de aur. Comparația cu Humbertii nu vrea să spună că Rusia nu dispune de rezerva de aur la care se referă, ci că această rezervă reprezintă în fond niște bani străini, luați cu împrumut și care n-au nici o acoperire, care nu constituie cîtuși de puțin un indiciu de bogăție a Rusiei și de care e ridicol să se vorbească cu prilejul unor viitoare împrumuturi!

D-1 Kokovțev n-a înțeles *tilcul* acestei spirituale și răutăcioase comparații și prin telegrama lui s-a făcut de rîsul întregii lumi. Controlul rezervelor de aur ale băncilor e o treabă care nu intră în atribuțiile ziariștilor – a răspuns „Times“ ministrului de finanțe. Și, într-adevăr, datoria presei era să dezvăluie esența manoperei săvîrșite cu ajutorul acestor „rezerve de aur“, care au o existență reală, dar care în mod fictiv sînt înfățișate ca o dovadă de bogăție a țării.

Chestiunea care se pune aici – îl dăscăleşte pe ministrul rus sus-zisul ziar într-un articol care se ocupă de această comică telegramă – nu constă în existența sau inexistența unei asemenea rezerve de aur. Noi credem că ea există. Chestiunea care se pune aci e următoarea : care este activul și pasivul vostru ? la ce sumă se ridică datoriile voastre și care este acoperirea lor ? sau, ca să vorbim mai simplu, vă aparține vouă rezerva pe care o aveți, sau este împrumutată și trebuie s-o înapoiati, și ca să înapoiati întreaga datorie nu aveți de unde ? Și burghezii englezi, bătându-și joc de acest ministru prostuț, i-au explicat în fel și chip acest lucru nu prea complicat, adăugînd în chip de povață : dacă căutați pe cineva care să verifice creditul și debitul vostru, de ce nu vă adresați reprezentanților poporului rus ? Reprezentanții poporului doresc tocmai să se întrunească acum într-o adunare națională sau într-un zemskii sobor, cum îi ziceți voi acolo. Ei nu vor refuza, desigur, să controleze *cum se cuvine* nu numai faimoasa „rezervă de aur“, ci și întreaga gospodărie financiară a absolutismului. Și ei vor ști, cu siguranță, să facă acest control în mod amănunțit și în deplină cunoștință de cauză.

„Sau, poate – încheie cu sarcasm ziarul „Times“ –, poate tocmai convingerea că o adunare reprezentativă va insista asupra dreptului ei de a exercita un astfel de control, tocmai această convingere îl face pe guvernul țarist să se teamă de convocarea unei asemenea adunări, cel puțin în cazul cînd ea ar dispune de o cît de mică putere reală ?“

E o întrebare insidioasă. Și ea e cu atît mai insidioasă, cu atît mai semnificativă, cu cît este pusă în fond nu de ziarul „Times“, ci de întreaga *burghezie europeană*, și este pusă nu în scop de polemică, ci pentru a-și exprima direct, prin însăși formularea ei, neîncrederea în absolutism, refuzul ei de a-i da bani cu împrumut, dorința ei de a avea de-a face cu o reprezentanță legală a burgheziei ruse. Aceasta nu este o întrebare, ci un avertisment. Aceasta nu este o ironie, ci un *ultimatum*, pe care îl dă capitalul european absolutismului rus. Dacă aliații Japoniei, englezii, prezintă

acest ultimatum sub formă de sarcasm, apoi aliații Rusiei, francezii, în ziarul lor „Le temps“¹²⁸, care e cea mai conservatoare și mai burgheză publicație, spun același lucru, numai că într-o formă mai atenuată, îndulcind pilula, dar refuzând în fond să mai acorde împrumuturi absolutismului și sfătuindu-l să încheie pace atât cu Japonia cât și cu burghezi liberali ruși. Iată acum și vocea unei reviste engleze tot atât de serioase, „The Economist“¹²⁹ : „În sfârșit, și în Franța încep oamenii să-și dea seama de adevărata situație a finanțelor Rusiei. Noi am mai arătat în repetate rânduri că Rusia trăiește de multă vreme din banii luați cu împrumut, că, în ciuda declarațiilor optimiste ale tuturor miniștrilor de finanțe, care se schimbă unul după altul, bugetele ei se încheie de la un an la altul cu mari deficite, cu toate că aceste deficite sînt foarte ingenios camuflate prin diverse tertipuri contabile ; - că, în fine, faimosul «numerar disponibil» este format mai ales din sumele luate cu împrumut și, în parte, din depunerile de la banca de stat“. Și, spunînd astfel crudul adevăr absolutismului rus, această revistă financiară de specialitate găsește totuși necesar să adauge unele consolări burgheze : dacă veți reuși să încheiați imediat pace și veți ști să faceți mici concesii liberalilor, Europa vă va acorda din nou, fără îndoială, împrumuturi de milioane și milioane.

În fața noastră are loc ceea ce se poate numi specularea situației de către burghezia națională, care caută să izbăvească Rusia de revoluție și țarismul de prăbușire totală. Cei ce se îndeletnicesc cu asemenea speculații fac presiuni asupra țarului prin refuzul de a-i acorda împrumut. Ei fac uz de forța lor, care e forța sacului cu bani. Ei vor să instaureze în Rusia o ordine burghezo-constituțională (sau pretins constituțională) moderată și dichisită. Cu toate deosebirile lor de naționalitate, oamenii de bursă francezi și magnații englezi, capitaliștii germani și negustorii ruși, sub influența desfășurării rapide a evenimentelor, se unesc tot mai strîns într-o singură uniune burgheză contrarevoluționară. În spiritul acestui partid burghez, care e foarte moderat, acționează „Osvobojdenie“. Expunînd în nr. 67 „programul parti-

dului democrat“ și admitînd chiar (pentru mult timp, oare ?) votul universal, direct și secret (și trecînd cu modestie sub tăcere înarmarea poporului !), d-l Struve își încheie noua sa profession de foi * cu următoarea declarație caracteristică, care, „pentru a căpăta mai multă importanță“, este tipărită cu litere grase : „În momentul de față, în afara programului și mai presus de programul oricărui partid progresist din Rusia trebuie să stea cerința de a se pune imediat capăt războiului. Practic, aceasta înseamnă că *actualul guvern din Rusia* trebuie să înceapă, prin intermediul Franței, tratative de pace cu guvernul japonez“. Se pare că nici nu s-ar putea arăta într-o formă mai grăitoare deosebirea dintre cerința burghezo-democratică și cea social-democrată de a se pune capăt războiului. Proletariatul revoluționar nu pune această cerință „mai presus de program“, nu o adresează „actualului guvern“, ci unei adunări constituante populare libere, cu adevărat suverane. Proletariatul revoluționar nu „speculează“ mediația burgheziei franceze, care caută să obțină pace în scopuri vădit contrarevoluționare și antiproletare.

În sfîrșit, d-l Bulîghin nu face în fond acum altceva decît să se tocmească cu același partid internațional al burgheziei moderate, căutînd în mod abil să cîștige timp, obosindu-l pe adversar, făcîndu-i promisiuni și nedîndu-i absolut nimic pozitiv, lăsînd ca în Rusia totul, absolut totul să rămînă ca pînă acum, începînd cu trimiterea de trupe împotriva greviștilor, continuînd cu arestarea persoanelor suspecte și cu măsurile represive împotriva presei și sfîrșind cu mîrșava asmuțire a țăranilor împotriva intelectualilor și cu biciuirea bestială a țăranilor răsculați. Iar liberalii se lasă prinși în această cursă ; unii au și început să se încreadă în Bulîghin, iar d-l Kuzmin-Karavaev, la asociația juriștilor, caută să convingă cercurile liberale să sacrifice dreptul de vot universal de dragul... de dragul... de dragul ochilor frumoși ai d-lui Bulîghin !

Coaliției internaționale a burgheziei conservatoare moderate i se poate opune doar o singură forță : unitatea internațională a proletariatului revoluționar. Această unitate a

* — simbolul credinței, program, expunere a concepției despre lume. —
Nota trad.

și fost în întregime realizată în sensul solidarității politice. În ce privește însă latura practică a chestiunii și inițiativa revoluționară, totul depinde de clasa muncitoare din Rusia și de succesul acțiunilor ei democratice în vederea luptei hotărâtoare întreprinse laolaltă cu milioanele de săraci de la orașe și sate.

„Vpered” nr. 13
din 5 aprilie (23 martie) 1905

Se tipărește după textul
apărut în ziar

REVOLUȚIE DE TIPUL CELEI DIN 1789, SAU DE TIPUL CELEI DIN 1848 ?

Problema importantă care se pune în legătură cu revoluția rusă constă în următoarele :

I va merge ea pînă la răsturnarea *totală* a regimului țarist, pînă la republică, sau

II se va limita la micșorarea, îngrădirea puterii țariste printr-o constituție monarhistă ?

Sau, cu alte cuvinte : ne este hărăzit să avem o revoluție de tipul celei din 1789, sau una de tipul celei din 1848 * ? (spunem ; *de tipul* pentru a înlătura ideea absurdă că ar fi posibilă o repetare a situației social-politice și internaționale din anii 1789 și 1848, care a dispărut pentru totdeauna).

Că un social-democrat trebuie să dorească o revoluție de primul tip și *să lupte* pentru înlăturarea ei nu încapă nici o îndoială.

Or, felul martînovist de a pune problema aluneacă cu totul spre dorința codistă de a face o revoluție cît mai modestă. În cazul revoluției de-al II-lea tip, „pericolul“ cuceririi puterii de către proletariat și țărănime, care îi sperie într-atîta pe Martînovi, este complet înlăturat. În acest al doilea caz, social-democrația va rămîne în mod inevitabil „în opoziție“ *chiar față de revoluție*, – căci Martînov doarește tocmai să rămînă în opoziție chiar față de revoluție.

Se pune întrebarea : care tip este mai probabil ?

Pentru tipul I pledează (1) faptul că în rîndurile claselor

* N.B. : aici s-ar putea adăuga : „sau al celei din 1871“ ? Trebuie să examinăm această problemă ca o eventuală *obiectie* care ni s-ar putea aduce de numeroși nesocial-democrați.

de jos din Rusia există o rezervă incomparabil mai mare de îndrjire, de spirit revoluționar decât în Germania anului 1848. La noi cotitura este *mai bruscă*, la noi, între absolutism și libertatea politică nu au existat și nu există *nici un fel* de trepte intermediare (zemstvele nu intră la socoteală); la noi, despotismul este de un primitivism asiatic. (2) La noi, actualul război nenorocit face să fie și mai probabilă o prăbușire *vertiginoasă*, pentru că el pune într-o totală încurcătură guvernul țarist. (3) La noi există o conjunctură internațională mai favorabilă, deoarece Europa proletară va face să fie imposibilă acordarea unui ajutor monarhiei ruse de către monarhii din Europa. (4) La noi, dezvoltarea partidelor conștient revoluționare, a publicisticii și organizării lor este cu mult superioară celei din anii 1789, 1848 și 1871. (5) La noi, o serie întreagă de popoare oprimate de țarism — polonezii, finlandezii etc. — fac ca asaltul împotriva absolutismului să fie deosebit de energetic. (6) La noi, țărănimea este extrem de ruinată, a ajuns într-o stare de nemai-pomenită sărăcie și nu mai are absolut nimic de pierdut.

Toate aceste considerente sînt, desigur, departe de a fi absolute. Dar li se pot opune altele: (1) La noi sînt foarte puține rămășițe ale feudalismului. (2) Guvernul are mai multă experiență și dispune de mai multe mijloace pentru a-și da seama de pericolul revoluționar. (3) Războiul complică posibilitatea izbucnirii directe a exploziei revoluționare prin sarcini accesorii în legătură cu revoluția. El dovedește slăbiciunea claselor revoluționare ruse, care n-au fost în stare să se ridice la luptă înainte de izbucnirea lui (comp. Karl Kautsky în „Revoluția socială“). (4) Din celelalte țări nu primim nici un impuls spre revoluție. (5) Mișcările naționale, care urmăresc fărîmîțarea Rusiei, pot să îndepărteze de revoluția noastră o mare parte din marea și mica burghezie rusă. (6) Antagonismul dintre proletariat și burghezie este la noi cu mult mai profund decât era în anii 1789, 1848 și 1871; de aceea burghezia va avea mai multă temere de revoluția *proletară* și se va arunca mai curînd în brațele reacțiunii.

Se înțelege că numai istoria va putea să evalueze toate aceste + și -. Sarcina noastră, a social-democraților, este să *împingem* cît mai mult înainte revoluția burgheză, fără să

scăpăm vreodată din vedere sarcina noastră *principală*: organizarea de sine stătătoare a proletariatului.

Or, tocmai aici se încurcă Martînov. Revoluție deplină înseamnă luarea puterii de către proletariat și țărănimea săracă. Or, *aceste clase*, aflîndu-se la putere, *nu pot* să nu lupte pentru revoluția *socialistă*. Ergo *, luarea puterii, fiind la început un pas al revoluției *democratice*, *se va transforma*, prin forța lucrurilor, împotriva voinței (iar uneori și a conștiinței) participanților, într-o revoluție socialistă. Și *aici eșecul este inevitabil*. Și, din moment ce încercările de a înfăptui revoluția socialistă sînt sortite unui eșec inevitabil, înseamnă că noi (ca și Marx în 1871, cînd a prevăzut eșecul inevitabil al insurecției din Paris) trebuie să sfătuiem proletariatul să *nu se răscoale*, să aștepte, să se organizeze, reculer pour mieux sauter **.

Aceasta ar fi fost propriu-zis *ideea* lui Martînov (și a noii „Iskre“), dacă el ar fi reflectat asupra ei pînă la capăt.

Scriș în martie—aprilie 1905

Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin“, vol. V

Se tipărește după manuscris

* — prin urmare. — *Nota trad.*

** — a se da înapoi pentru a sări mai bine. — *Nota trad.*

CĂTRE PARTID

Tovarăși ! Știți cu toții prin ce criză grea trece partidul nostru de mai bine de un an și jumătate. De la Congresul al II-lea, datorită unei succesiuni de evenimente din cele mai triste, instituțiile centrale din străinătate ale partidului nostru, redacția Organului Central și Consiliul, au ajuns în mâinile partizanilor minorității de la congres. Nemulțumirea activiștilor de partid a crescut încontinuu și a dus la o luptă surdă, înverșunată, care a frânat extrem de mult întreaga activitate a social-democrației și a subminat prestigiul partidului proletar. Comitetele de partid, văzînd întregul prejudiciu pricinuit de scindarea provocată pe ascuns, au început să ceară convocarea Congresului al III-lea, în care vedeau singura ieșire partinică din criză. Cu începere din primăvara anului 1904, lupta pentru congres umple întreaga viață de partid. Consiliul din străinătate al partidului s-a împotrivit prin toate mijloacele convocării congresului. Comitetul Central a încercat să satisfacă pretențiile minorității în ce privește cooptarea, sperînd să restabilească astfel pacea în partid, dar nici această speranță nu s-a dovedit îndreptățită. În loc de o restabilire a păcii s-a ajuns doar la o întetire a luptei.

Marile evenimente care au avut loc în dezvoltarea mișcării muncitorești și a revoluției din Rusia, 9 ianuarie și consecințele sale, au creat o situație nouă, care cere din partea partidului o și mai mare încordare de forțe și energie. Necesitatea convocării congresului a devenit tot mai imperioasă pentru majoritatea covârșitoare a activiștilor din

Rusia. Împotrivirea opusă de Consiliul din străinătate a le-terminat o serie de comitete din Rusia să aleagă un Birou special pentru convocarea congresului. În asemenea împrejurări, Comitetul Central a considerat că este o datorie a sa de partid să se ralieze Biroului Comitetelor Majorității pentru convocarea imediată a unui congres al întregului partid.

În ce măsură a fost necesar chiar din punct de vedere îngust-formal să se convoace congresul reiese din cele ce urmează. Membrii de partid au aflat din nr. 89 al „Iskrei“ că Consiliul partidului consideră că, în afară de instituțiile centrale, există 33 de organizații cu drepturi depline. Prin urmare, chiar după această socoteală (care e contestată de un mare număr de activiști de partid, după părerea cărora numărul organizațiilor de partid e de 31), era nevoie pentru convocarea obligatorie a congresului de 38 de voturi ($33 \times 2 = 66$; $66 + 9 = 75$; $75 : 2 = 37 \frac{1}{2}$).

Pentru convocarea congresului s-au pronunțat încă de mult 13 comitete, care au ales Biroul Comitetelor Majorității. Acestor 13 comitete li s-au alăturat Comitetele din Ural, Tula, Voronej, Samara, Nord-Vest, Smolensk, Harkov, Kazan, adică 8 comitete. Aceste 21 de comitete împreună cu cele patru voturi ale Comitetului Central (două voturi ale Comitetului Central propriu-zis și două ale delegaților săi în Consiliu) dau $42 + 4 = 46$ de voturi.

*Scris la sfârșitul lunii martie —
inceputul lunii aprilie 1905*

*Publicat pentru prima oară în 1931,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XVI*

Se tipărește după manuscris

MATERIALE
PREGĂTITOARE

PLANUL ARTICOLULUI
„ȚĂRĂNIMEA ȘI SOCIAL-DEMOCRAȚIA“ 130

1

Țărănimea și social-democrația

Teoria marxistă și programul social-democrației

1. Problema agrară în cadrul social-democrației vest-europene. David etc.

2. „ „ în Rusia: și vechii narodnici, și liberalii, și socialiștii-revoluționari. Importanța ei practică în perioada reformelor.

3. *Marea și mica producție.*

Auhagen

Klawki

etc. *Concluzii în ce privește întreținerea muncitorului, a vitelor și a pământului.*

D a n e m a r c a (David).

4. Cooperația. *D a v i d* etc. Reacționarii francezi:

Rocquigny

Goltz

Buchenberger.

5. Particularitățile Rusiei.

Împreună cu burghezia țărănească, împotriva moșierilor.

„ „ proletariatul orășenesc, împotriva burgheziei țărănești.

6. Importanța muncii de agitație social-democrată printre țărani, mai ales într-o perioadă de învioreare politică. Dezvoltarea conștiinței țăranilor, a gândirii democratice și social-democrate.

2

1. Teoria marxistă (α) despre situația, evoluția și rolul țăranimii — și (β) programul social-democrației. Ele sînt strîns legate între ele.
2. Actualitatea problemei țărănești. Programele agrare ale partidelor social-democrate: al celui francez (caracter mic-burghez. Critica lui Engels ¹³¹), al celui german (1895. Breslau, aripa oportunistă și cea revoluționară), al celui rus... (Criticii. „David“.) (Bulgakov)...
3. Programul lor agrar îi deosebește pe social-democrații din Rusia în mod categoric de *narodnici* și de *socia-liștii-revoluționari*.
4. Bazele teoriei marxiste cu privire la țăranime (comp. „Dezvoltarea capitalismului“, citate din Marx). (1) rolul marii producții; (2) spiritul mic-burghez al țăranului; (3) trecutul (—) și viitorul (+). De adăugat: K. Kautsky. „Revoluția socială“.
5. Marea și mica producție a agriculturii...

Stumpfe. Souchon.

Din M.S. *: Hecht, Auhagen, Klawki, Baden, Statistica germană...

6. Concluzie: importanța pe care o are întreținerea muncitorului, a vitelor, a pămîntului.
7. De adăugat: Huschke, Haggard, Baudrillart, Lecouteux, *Ancheta din Prusia*, *Ancheta din Bavaria* și cea din Hessen; Hubach.
8. Datoriile. *Statistica prusiană*.

* — Manuscript. — Nota red

9. Cooperația. Aspectul general al problemei.
Rocquigny, Goltz, Buchenberger, Haggard.
Date statistice: *germane și ruse* (luarea în arendă de către obște). *Danemarca*.
10. Concluzii în legătură cu țările apusene.
11. Particularitățile Rusiei... Pe două flancuri.
Burghezia țărănească și proletariatul sătesc.
Rămășițele *iobăgiei* și lupta împotriva burgheziei.
12. Împreună cu burghezia țărănească } de legat cu
 împotriva moșierilor etc. } problema pă-
 ,, ,, proletariatul orășenesc } mînturilor
 împotriva burgheziei. } rășluite.
13. Importanța practică a problemei agrare într-un viitor,
pe cit se pare, destul de apropiat:
Dezvăluirea antagonismelor de clasă la sate.
Agitația și propaganda democratică și social-
democrată.

*Scris nu mai devreme
de septembrie 1904*

*Publicat pentru prima oară în 1938,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XXXII*

Se tipărește după manuscris

PLANUL UNEI CONVORBIRI PROPAGANDISTICE DESPRE CRIZE ¹³²

1. Ce este criza? — Sistarea producției, șomaj, întrerupere în desfacerea mărfurilor, supraproducție.
1. α) Ce este criza industrială?
β) Oprirea fabricilor, întrerupere în desfacerea mărfurilor, falimente, șomaj.
γ) Supraproducție...
2. *Overproduktion*, *underconsumption**.

(De vorbit pe larg despre contradicții.)

2. α) *Overproduktion* și *underconsumption*.
3. Cum poate să existe așa ceva? (α) Împărțirea societății contemporane în două clase, burghezia și **proletariatul**. (β) Producție pentru piață.
4. Concurența, caracterul ei internațional, goana după piețe de desfacere, creșterea uriașă a producției.
5. Reducerea nevoii de muncă vie: *intensificarea muncii*, *mașinile*, munca femeilor și *a copiilor*, muncitori *calificați* și necalificați.
- 5 bis: Crește oferta, se restrâng posibilitățile de desfacere.
6. Crizele periodice, regularitatea și inevitabilitatea lor în societatea capitalistă. (Iluziile create în perioada de înflorire.)
- 8.7.** *Armata de rezervă*. Calamitățile provocate de șomaj.
Sclavie: drept la viață numai cu condiția de a crea profit.
(% bătrînilor ajunși în stare de mizerie): $\{1/3 - 1/2\}$...

* — Supraproducție, subconsumație. — *Nota trad.*

** — Ulterior punctul 7 a fost înlocuit cu 8, iar 8 cu 7. — *Nota red.*

7.8. Influența crizei asupra muncitorilor și a *m i c i l o r*
p a t r o n i.

Ruinare, mizerie: trezirea conștiinței socialiste...
Mitingul din 1889 al șomerilor din Anglia¹³³.

9. Criza și capitalismul. Criza și dezvoltarea mării
producției — trusturile etc. Sarcinile socialismului.
Revoluția socialistă: partidele muncitorești social-
democrate.

Exemple din domeniul mării producției.

Morozov:

Morile cu abur:

Fier și oțel:

Scris în toamna anului 1904

*Publicat pentru prima oară în 1959,
în revista „Voprosi Istorii KPSS” nr. 3*

Se tipărește după manuscris

* „Probleme de istorie a P.C.U.S.”. — Nota trad.

PLANUL A TREI CONVORBIRI
DESPRE PROGRAMUL SOCIAL-DEMOCRAT

- α) Orînduirea modernă.
- β) Țelurile socialiste și lupta de clasă.
- γ) Lupta împotriva absolutismului.

pentru 2—3 ore

De împărțit pentru trei convorbiri α-γ

Planul primei convorbiri

despre programul social-democrat

- α {
1. În lumea întreagă, muncitorii duc luptă împotriva patronilor, pentru a obține o îmbunătățire a situației lor.
Grevele — socialismul. Despre ce-i vorba?
 2. Societatea modernă este astfel alcătuită: ea se împarte în oameni ai muncii și exploataatori. Două clase. Proprietari și proletari. Cine pe cine întreține?
 3. Suferințele muncitorilor: salariul redus. Foamea. Șomajul. Munca femeilor. Munca copiilor. „Degenerarea națiunii“. Prostituția. Asuprirea socială și politică.

- β { 4. Muncitorii din marea producție se unesc pentru a lupta împotriva patronilor. În capitalism, întreaga societate devine mai închegată, ceea ce face cu puțință trecerea la modul de producție socialist. Un exemplu care arată cât de *inutilă* este existența proprietarilor de mari fabrici și moșii.
5. Revoluție socialistă = trecerea pământului și a fabricilor în mâinile muncitorilor. Producție socialistă, reducerea zilei de lucru etc.
6. Revendicări prezentate societății actuale pentru a *ușura* lupta muncitorilor și a-i *proteja* împotriva degenerării: reforme muncitorești, ziua de lucru de 8 ore, plata săptăminală a salariului, locuințe, ajutor medical, școli etc.
- γ { 7. Revendicări politice. Ce este absolutismul? Lupta pentru libertate politică. (Constituție — republică, libertatea cuvântului, a întrunirilor etc. etc.)
8. Partidele revoluționare și rolul lor în lupta clasei muncitoare. „Narodnaia Volea” și *s o c i a l - d e - m o c r a ț i a*.

Scriș în toamna anului 1904

Publicat pentru prima oară în 1930,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XV

Se tipărește după manuscris

SCHIȚĂ DE TEZE PENTRU ARTICOLUL
„CUM SE APĂRĂ EI?”¹³⁴

Cum se apără ei?

1) Două răspunsuri la broșurica lui Lenin despre „Campania zemstvelor și planul «Iskrei»”: unul al redacției și altul al lui Plehanov. Și acest și este straniu (fiindcă Plehanov *face parte* din redacție), dar *deosebirea* dintre aceste răspunsuri este extrem de interesantă.

Plehanov apără în chip deosebit de precaut și de inteligent o poziție greșită, în timp ce răspunsul redacției este cât se poate de neinteligent.

Plehanov nu suflă *nici un cuvânt* 1) nici despre rezoluția lui Starover și legătura ei cu „planul” „Iskrei”, 2) nici despre „un tip superior de mobilizare”. Ergo*, Plehanov ocolește tocmai *esența* greșelii „Iskrei” (începutul greșelii, punctul ei de plecare îl constituie tocmai rezoluția lui Starover. Punctul ei de încheiere îl constituie raționamentele pe tema „tipului” superior).

Redacția tocmai *subliniază* legătura dintre poziția sa și rezoluția lui Starover și *apără* ideea despre un „tip superior”.

Atât redacția cât și Plehanov își *apără* foarte slab (cedînd în mod vădit și bătînd mereu în retragere) frazeologia lor în legătură cu panica.

Plehanov se învîrte mereu în jurul contrazicerii dintre Lenin cel vechi și cel nou¹³⁵ și încearcă să dovedească că redacția „Iskrei” acționa conform vederilor vechiului Lenin.

* — Prin urmare. — Nota trad.

Plehanov prezintă lucrurile ca și cum Lenin ar fi acum împotriva demonstrațiilor în fața zemților și împotriva ideii de a le dicta acestora „un program pozitiv de acțiune”. Astea-s fleacuri; totul e în contradicție cu adevărul.

Care au fost tezele mele împotriva „Iskrei“?

- 1) Întreaga frazeologie în legătură cu panica este deplasată și banală.

<p>(Răspuns? Evenimentele din Tambov în versiunea lui Plehanov (ha, ha!) ¹³⁶ anarhiștii în versiunea lui Plehanov (unde?) „obstrucția” așa cum e vă- zută de redacție</p>	}	<p>Redacția a- proape că este jefuită: „de prisos”.</p>
---	---	---

- 2) „Acordurile” cu liberalii trebuie să aibă ca obiect o luptă comună efectivă și să nu se mărginească la „promisiuni”.

*N i l** — Plehanov

- 3) Condițiile lui Starover au fost respinse. (Redacția se apără extrem de slab: în fond ea le admite.)

- 4) „Un tip nou”. Redacția—*schwach*** . Plehanov — *nil*. În problema *insurecției*, vezi „Iskra” nr. 62. *Leading****, „Părerii pur utopice” cu privire la pregătirea insurecției.

„Încep să se limpezească“...

Scris între 28 decembrie 1904
și 11 ianuarie (10 și 24 ianuarie) 1905

Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin”, vol. V

Se tipărește după manuscris

* — Nihil — nimic. — Nota trad.

** — slab. — Nota trad.

*** — Articolul de fond. — Nota trad.

PLANUL ARTICOLULUI „1895 și 1905
(O MICĂ PARALELĂ)“

1895 și 1905
 (O mică paralelă)

Aici sînt *eigentlich** două teme:

1) o paralelă în ce privește dezvoltarea activității; 2) actualele sarcini organizatorice. Trebuie să împart materialul în două articolașe.

1. De făcut o comparație între amploarea, proporțiile și formele de activitate social-democrate de atunci și de astăzi.
2. Amploarea: pe atunci existau doar niște cercuri. Cu chiu cu vai s-a ajuns la *primul* început de agitație de masă. O muncă de propagandă extrem de greoaie, cu caracter didactic. Social-democrații își croiesc drum printre narodovoliști, narodopraviști etc.
3. Astăzi. Partidul. Agitație de masă obișnuită. Manifestația politică deschisă, de stradă. O epocă revoluționară.
4. Formele. 10—16 oameni (comitetul); 20—30 de cercuri muncitorești. 100—150 de legături maximum. „Cicluri de conferințe“. *Studiul individual* e lucrul principal.
5. Astăzi. S-a extins sistemul de organizare cu multe „etaje“. Petersburg și Odesa [comitet — raioane — adunări organizatorice (cercuri centrale) — grupuri, apoi „un centru“ și un birou. Vreo cinci etaje noi].

* — de fapt. — Nota trad.

6. „Scrisoarea către un tovarăș” a fost scrisă pe vremea cînd se pregăteau noile etaje și cînd „economiiștii” împiedicau creșterea lor. Astăzi ideile pentru care am pledat în această „Scrisoare” sînt, de fapt, transpuse în practică.
7. Sarcini noi: γ) Sistemul cu multe etaje a făcut educația unei noi pături de activiști ai partidului, membri ai partidului. Trebuie dată o formă definitivă participării lor. (1) Informarea — rezoluțiile — consultările — o legătură directă cu Organul Central. (2) Principiul electiv? (3) Indicarea sau alegerea candidaților pentru cooptare?
8. O a doua sarcină, care e, poate, și mai importantă: munca de așezare a unor noi etaje orizontale trebuie completată cu aplicarea unor noi metode de înfrîurire, a unor metode, ca să zicem așa, „verticale”. Adică: dezvoltarea mișcării face necesară și posibilă completarea acestei munci curente pe etaje cu îndreptarea atenției etajelor de sus spre mase, în noile forme ale adunărilor de masă. „Ședințele-fulger” și „mitingurile-fulger”, ca un produs firesc al muncii pe multe „etaje”, duc de la sine la acele forme superioare care precumpănesc în străinătate și care vor triumfa la noi le lendemain de la révolution*, și anume: la „mitingurile-fulger” ca principal mijloc de influențare politică a proletariatului și de educare a lui în spirit social-democrat.
9. Se înțelege că pentru aceasta „etajele” *nu sînt mai puțin* necesare. Ele vor fi (întotdeauna?) necesare. „Să completăm”, iar nu „să înlocuim”...

Scris înainte de 9 (22) ianuarie 1905

Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin”, vol. V

Se tipărește după manuscris

* — a doua zi după revoluție. — Nota trad.

MATERIALE PENTRU ARTICOLUL:
 „DEMOCRAȚIA MUNCITOREASCĂ
 ȘI DEMOCRAȚIA BURGHEZĂ“ 137

Despre înțelegerile cu liberalii

- 1) Obiectul controversei dintre „Iskra“ și „Vpered“ — în formularea dată de „Iskra“ în cea de-a doua scrisoare a ei către organizațiile de partid — l-a format, între altele, chestiunea dacă sînt necesare înțelegerile *cu condiții* sau *fără condiții*.
- 2) Pentru elucidarea acestei probleme, ținem să amintim că ambele părți se pronunță în favoarea unor înțelegeri. În ce consistă *de fapt* deosebirea?
- 3) După părerea „Iskrei“, a ajunge la o înțelegere *fără condiții* înseamnă a lăsa în seama burgheziei să se ocupe ea de interesele proletariatului.
 Ergo α) „Iskra“ se bizuie pe condiții.
 β) „Iskra“ uită că proletariatul luptă și *impotriva burgheziei*.
- 4) După părerea „Iskrei“, *puterea* este de partea burgheziei (ceea ce este adevărat).
- # Nu este posibilă o înțelegere cu zemții („scorpionii“) („nu recunosc votul universal“).

Înțelegerea trebuie încheiată cu intelectualii radicali de extremă stîngă.

- 5) *Dar intelectualii sînt lipsiți de orice putere*, așa că nu de ei depinde atitudinea burgheziei! Această este confuzia principală a „Iskrei“.
- 6) După părerea noastră, înțelegerile sînt necesare. Dar esența lor nu trebuie s-o constituie *condițiile verbale*, tranzacțiile care angajează viitorul sau niscăi

promisiuni *din partea burgheziei* (nu credem în nici o promisiune), ci participarea efectivă la luptă (la demonstraţii, insurecţie, alegeri etc.). Dăm ajutor nu pentru că *ne aşteptăm* la respectarea condiţiilor stabilite, ci pentru că ne folosim de momentul prielnic pentru a da o lovitură duşmanului (şi acest moment este prielnic fiindcă împotriva duşmanului, a ţarismului, se ridică pină şi zemţii), pentru că alegem de preferinţă burghezia progresistă în locul absolutismului reacţionar.

- 7) Se poate oare spune că sintem dispuşi să încheiem o „înţelegere“ *fără condiţii?*

Nu, nu se poate spune, fiindcă condiţia noastră constă în *participarea efectivă* la luptă.

Condiţia formulată de noua „Iskră“ constă în *promisiunea* de a sprijini dreptul de vot universal, de a apăra pe muncitori („ = a fi de partea social-democraţiei“) etc.

- 8) Noi sprijinim pe democraţii burghezi ori de câte ori ei *luptă* chiar pentru *cel mai mic* progres.

„Iskra“ sprijină pe democraţii burghezi ori de câte ori ei *promit* un progres destul de mare.

Care dintre aceste două tactici corespunde intereselor proletariatului?

De citat cea de-a doua scrisoare.

Scris înainte de 11 (24) ianuarie 1905

Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin“, vol. V

Se tipăreşte după manuscris

TEZELE ARTICOLULUI „PRIMELE ÎNVĂȚĂMINTE“

Primele învățăminte

1) Unele concluzii. Primul val s-a retras. Mîine va veni în mod inevitabil un al doilea val.
Concluzii trase din primul val.

2) O privire istorică:

1885	—	1891	—	1896	—	1901	—
6		5		5			
grevă — demonstra-		—		grevă		demonstrații	
{ „cele 101 } salve de } salut“ }	ție de pro-		(30 de		uriaeșe		
	porții foar-		mii de				
	te reduse		parti-				
			cipanți)				
— 1902	—	1903	—	1905...			
2		2					{20 de ani}
grevă și	—	grevă și	—	grevă și insu-			
demon-		demon-		recție			
strație		strație		pînă la un			
(Rostov		> 100 de		{ milion de par-			
pe Don)		mii de par-		ticipanți }			
		ticipanți					

3) Cantitatea trece în calitate. Începutul insurecției. Înarmarea poporului, răsturnarea guvernului. *Proclamația muncitorilor din Petersburg**.

* Vezi volumul de față, pag. 264. — Nota red.

4) Asupra istoricului ideii de insurecție. {Citate din „Ce-i de făcut?”} Contra confuzioniștilor.

5) Importanța organizării. „Spatele revoluției”. Co-dismul. Clasa pregătitoare.

{ Adevărata stare de lucruri cu zubatovismul — „să-i lăsăm pe ei să se ocupe cu creșterea griului în ghivece” („Ce-i de făcut?”)*.

6) Zubatoviștii (și militanții legali) ne scutesc de multe părți ale muncii noastre de pînă acum

{ înaintea social-democratului era aproape un activist cultural }
 { înaintea social-democratului era aproape un marxist legal }
 { înaintea social-democratului era aproape un participant la greve cu caracter economic. }

de comparat }
 grevele }
 de comparat }
 demonstra- }
 țiile }

Acum o grămadă de lucru se realizează, fără știința noastră, de către largi pături de noi ajutoare. În zilele revoluționare, oamenii învață din agitația și propaganda pe care o fac evenimentele, pe stradă și în Manciuaria (nu sîntem împotriva învățaturii).

7) Importanța deosebit de mare pe care o are organizarea. Un centru unic. Agenți. Sute de cercuri alcătuite din muncitori și din alți membri = lărgirea bazei de operații.

{ Măsuri extraordinare }
 { pentru lărgirea numărului de cercuri... } ||

* Vezi V.I. Lenin, Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 112. — Nota red.

— — sarcina lor: coeziune între ele
 agitație pentru lozinci comune
 discuții asupra transformărilor demo-
 cratice

{ *examinarea problemelor practice ale*
insurecției, ale pregătirii ei practice,
o legătură permanentă în munca de
 fiecare zi, o organizare bine încheată,
 o organizare coordonată în munca
 comună = cea mai bună pregătire
 pentru ziua insurecției.

Munca de propagandă și agitație versus* organizarea

se face pe o scară din ce în ce
 mai largă și, în parte, nu de
 noi, ci de *noii* noștri prieteni

{ și de
 { *g u v e r n u l î n s u ș i* }

indeosebi
 pe primul
 plan.

{ De l'audace, encore de l'audace et toujours de
 l'audace — — — de l'organisation et encore de
 l'organisation**.

{ Acțiunea eroică a maselor = revoluție. Sforțări eroice }
 { trebuie să depună și social-democrația.

- { 1) De ce nu o organizație îngustă a social-democrației?
 2) Pentru că există o largă organizație zubatovistă!
 3) Avem nevoie de o largă organizare a social-
 democrației.

- { 1) De ce n-a plouat ieri?
 2) Pentru că am luat umbrela cu mine.
 3) Iar noi avem nevoie de umbrele atunci când
 plouă.

* — în opoziție cu. — *Nota red.*

** — îndrăzneală, îndrăzneală și iar îndrăzneală — — — organizare și
 iar organizare ¹⁹⁸. — *Nota trad.*

Tov. Plehanov, trebuie să fiți oleacă atent la Martînov și Starover, zău așa! Scriu ei frumos, nu-i vorbă, ba chiar foarte frumos, în stil nou, decadent, dar iată că, *orice ar face*, nu iese întotdeauna cum trebuie.

Scris la sfîrșitul lunii ianuarie 1905

*Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin”, vol. V*

Se tipărește după manuscri

MATERIALE PENTRU ARTICOLUL
„SARCINI NOI ȘI FORȚE NOI“ *

1

NOTE LA ARTICOLUL
„MOBILIZAREA ARMATEI PROLETARIATULUI“

1

{{ Revoluția înseamnă război }}

Pentru nr. 6 n-ar fi cazul să scriu un articol de fond avînd ca temă: „O mobilizare de probă. Mobilizarea armatei proletariatului“.

{	Solidaritatea proletară...	Peters-	mii
	Masa (<i>de sute de mii!</i>) de greviști...	burg —	150 200
	Extinderea rapidă a mișcării în alte orașe...	Moscova —	30 50
	etc. etc.	Riga —	50
		Varșovia —	100

1) Petersburg

2) Moscova

3) Ținutul baltic $\{ > \frac{1}{2} \text{ milion} \}$

4) Polonia

5) Regiunea Volgăi (Saratov)

6) Sudul (Kiev)

Kiev —

Narva —

Lodz — 100

Gomel —

Saratov —

Libava —

Mitava —

Kolpino —

1) Greva — mii

2) Demonstrația — mii

3) Ciocnirea armată (regimente)

4) Morți

5) Răniți

Ar fi important ca într-un articol despre mobilizarea forțelor proletare (denumirea poate că nu se potrivește, fiindcă este prea generală, aproape banal de generală și nu exprimă trecerea mișcării proletare în revoluție) să se menționeze următoarele:

1) Imensa lărgire a bazei revoluției a fost pricinuită de uriașul rol agitatoric al lui 9.I. Multe dintre funcțiile suplimentare, auxiliare pot fi încredințate unor forțe proaspete, nou venite, pentru ca elementele pur (conștient) revoluționare să se poată consacra în mai mare măsură unor sarcini revoluționare mult mai urgente.

2) Lărgirea bazei pentru organizație: o mulțime de cercuri auxiliare pot și trebuie să fie create pentru educare, pentru revoluție.

3) Scopul practic — *răsturnarea guvernului* — trebuie să fie în mod practic dezbătut și lămurit ca scop *apropiat*, ca „demonstrație a zilei de mâine”.

Scris la sfârșitul lunii ianuarie 1905

*Publicat pentru prima oară în 1931,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XVI*

Se tipărește după manuscris

PLANUL ARTICOLULUI „EVENIMENTUL ZILEI” 139

Evenimentul zilei

1. Un mic bilanț al unor evenimente mari. Începutul revoluției (nr. 4) ¹⁴⁰ — insurecția (nr. 5) — fixarea datei insurecției (nr. 6).
2. Evenimentul zilei = insurecția. Condițiile izbucnirii ei: susținerea focului. Material inflamabil?
3. „Lărgirea bazei revoluției”: agitație în păturile sărace de la orașe și în rindurile țărănimii (însemnătatea agitatorică a lui Gapon ca tip al evoluției).
4. În asemenea momente crește îndeosebi importanța *organizării*: scrisoarea unui tovarăș din Rusia la rubrica: „Viața de partid”¹⁴¹. Nu trebuie să dăm înapoi de la sarcina „de a organiza revoluția” și de a conduce insurecția și a fixa data ei, ci să subliniem *tocmai aceste* sarcini și să *ne pregătim pentru împlinirea lor*.
5. „Activitatea organizatorică a social-democrației”. *Struce* în nr. 63. Basmе. Contra lui „C-e-i de făcut?”. Însemnătatea generală a „nesocotirii muncii”.
6. Și acum o lărgire *considerabilă* a mișcării. Canaluri necunoscute, aliați fără număr (fără sfârșit), nenumărați tovarăși, prieteni și simpatizanți.
7. „*Timp de război*”. Sute de cercuri, creșterea imensă a sarcinilor, învățăminte trase din evenimente, din război; imensa importanță a conducerii, a *organizațiilor de conducători...*

Scris după 15(28) februarie 1905

Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin”, vol. V

Se tipărește după manuscris

3

PLAN DE REFACERE A ARTICOLULUI
„EVENTIMENTUL ZILEI”

Planul după pag. 12 din M.S.*

1. Lărgirea mișcării și eliberarea revoluționarului din funcțiile semilegale. Activistul cultural. Grevistul. {Marxistul legal.}
2. Astăzi. Scrisoarea lui Gusev, apărută în nr. 8. Agitația *populară*, strada, libertatea cucerită. Presa legală despre *dreptul de vot universal*.
3. Absurditatea totală a apelului la „activitate muncitorească”. *Activitate social-democrată*.
4. Rămînem în urmă? Nu, nu asta importă în primul rînd, ci faptul că iese la iveală adevărata atitudine a partidului nostru față de *clasă* și față de *clase*. Un rol deosebit de important capătă *partidul* ca avangardă a clasei, ca educator și organizator. Pînă acum am vorbit aproape singuri, acum se aud *sute de alte glasuri*. Tant mieux! **
5. „Timp de război”. Sute de cercuri = au creat noi canale pentru noi șuvoaie. *Amploarea activității revoluționare*. Cercurile, atrase pe o scară largă, intră în partid și *i se alătură*. Evenimentele ne învață. Să nu avem teamă de tineret. Lupta ne învață. Gruparea politică dintr-o epocă furtunoasă ne învață. *Și cei de dreapta* ne învață.

De pildă: caracterul burghez al liberalismului și „Revoluționaia Rossia”. „Vpered” nr. 3.

Scris după 15(28) februarie 1905

Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin”, vol. V

Se tipărește după manuscris

* — Manuscript. — Nota trad.

** — Cu atît mai bine! — Nota trad.

4

NOTELE ȘI PLANUL PENTRU ARTICOLUL
„SARCINI NOI ȘI FORȚE NOI“

Nu evenimentul zilei, ci „Sarcini noi și forțe noi“

Articolul n-a fost bine cumpănit, n-a fost dus pînă la capăt¹⁴². De aceea nu cuprinde o expunere limpede a unei idei precis determinate. Nu oferă decît schițe publicistice, siluete, convorbiri, „note și idei“, iar nu un articol.

	I Mișcarea în continuă creștere. § 3, 4, 5	Trei trecători
Trei etape
Trei suișuri
4	II Sarcina organizatorică și forțele noastre. „Eliberarea de muncă“. Specializarea pentru funcții mai precis determinate §7 (?)	

Legalizarea și Struve § 8 — 11

- III Procesul general de diferențiere a social-democra-
tului de activistul cultural, de grevist (13—14).
Munca de pregătire și finish.
- IV *Partidul* și clasa, activitatea în general și activi-
tatea *social-democrată*, conducerea *organizată* și
3 | codismul.
- 5 | V De învățat altfel: în luptă (17—18)
- 6 | VI Noile proporții ale organizării (20)
- VII Avem o mulțime de oameni, și totuși nu avem
oameni (21)

O nouă temă

- 1891—(1895) α De la cercuri la agitația economică. Nu deodată. Rutină. Neobișnuință. Sarcini noi.
- 1898—1901 β De la agitația economică la cea politică și la demonstrații politice *deschise*. Nu deodată. Sarcini noi. Rutină. Noi forțe.
- 1905 γ De la agitația politică și demonstrații la *conducerea revoluției* (dictatura). Nu deodată. Codismul. Atitudinea antiorganizatorică. Martînovismul.

Noi sarcini și noi forțe

1. Etape. Trei suișuri.
2. Trăsătura lor generală: a) eliberarea de muncă — concentrarea în funcțiile social-democrate.
b) noi forțe, o nouă amploare
c) codismul — retrograd în practică și în teorie.
3. Actualele trăsături ale codismului: Martînov, „dezlănțuirea revoluției”, activitate, dar nu *social-democrată*. Partidul și clasa etc.
4. Eliberarea de muncă. Struve și legalitatea. („Osвобождение” nr. 63.)
5. O altă eliberare de muncă. Lărgirea mișcării. Un nou fel de a învăța. În luptă.
6. Noile proporții ale organizării și lipsa de oameni.

*Scris înainte de 23 februarie
(8 martie) 1905*

*Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin”, vol. V*

Se tipărește după manuscris

PLANUL ARTICOLULUI
„PROLETARIATUL ȘI ȚĂRĂNIMEA“*

Proletariatul și țărănimea

„Social-democrația
și mișcarea revoluționară a țărănimii“.

$x + y?$ ¹⁴³

Inceputul mișcării țărănești

În mod *amănunțit* despre programul nostru agrar și însemnătatea lui

Atitudinea social-democrației. K. Kautsky.

(1) Neutralitate.

Imprecis, dar enunță o idee foarte justă.

(2) „Revoluția“ nu se va da în lături de la expropriere.

Care clase pot fi purtătorii reali ai acestei „revoluții“? Proletariatul și țărănimea săracă.

Ergo**, K. Kautsky presupune tocmai dictatura proletariatului și a păturilor de jos ale țărănimii. Această dictatură este în general condiția programului nostru minimum.

Ideile reacționare ale neoiscriștilor în ce privește dictatura revoluționară.

(α) Insurecția proletară. Atunci guvern provizoriu și cucerirea puterii!!

(β) Moartea prematură a omului politic ajuns la putere. (Citate din cugetările lui Petrușka.)

* Vezi volumul de față, pag. 350—355. — *Nota red.*

** — Prin urmare. — *Nota trad.*

- (γ) Dictatura „spontană” a proletariatului.
- (δ) „Partid de opoziție al viitorului”. Ergo, opoziție codistă în cadrul revoluției! !
- (ε) S-au eschivat și n-au dat un răspuns direct lui Gapon.

Rezoluția congresului despre sprijinirea mișcării țărănești revoluționare. Partidul de clasă și punctul de vedere de clasă.

Să îmboldim întotdeauna democrația revoluționară, fără *a ne contopi* cu ea, păstrând o atitudine critică, înarmându-ne împotriva democrației reacționare.

Partid de clasă și punct de vedere de clasă nu înseamnă codism, — clasa noastră este un partid de opoziție — (martinovism).

— definirea sarcinilor democrației revoluționare și hegemonia în sensul prevederii antagonismelor istorice dintre clase etc.

Scris înainte de 10(23) martie 1905

Publicat pentru prima oară în 1926,
în „Culegeri din Lenin”, vol. V

Se tipărește după manuscris

LISTA LUCRĂRILOR LUI
V. I. LENIN
CARE N-AU FOST GĂSITE

—
ADNOTĂRI

—
INDICI

—
DATE DIN
VIAȚA ȘI ACTIVITATEA LUI
V. I. LENIN

LISTA LUCRĂRILOR LUI V. I. LENIN CARE NAU FOST GĂSITE PÎNĂ ÎN PREZENT

(Iulie 1904—martie 1905)

DOUĂ SCRISORI CĂTRE UN NECUNOSCUȚ

Ele au fost scrise de V. I. Lenin, probabil, în septembrie-octombrie 1904. Răspunzînd la cea de-a doua scrisoare a lui Lenin, necunoscutul îi scria la 4 (17) octombrie 1904 : „Mult stimat Vladimir Ilici! Mă grăbesc, mai întîi de toate, să răspund la întrebările puse de dv. în scrisoarea pe care am primit-o deunăzi : accept cu plăcere să fac parte din grupul despre care îmi scrieți... Mă întrebați, de asemenea, dacă sînt pentru convocarea congresului. Mi se pare că, din moment ce aparțin unui anumit curent («al majorității»), trebuie să susțin lozincile lansate de el — în cazul de față : congresul“. Apoi adresantul adaugă : „Prima scrisoare a dv. n-am primit-o“.

Scrisoarea necunoscutului este semnată „—B“.

(Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.)

SCRISOARE CĂTRE V. V. FILATOV (V. SEVERȚEV)

Această scrisoare a fost scrisă de V. I. Lenin, după cît se pare, pe la sfîrșitul lunii ianuarie—începutul lunii februarie 1905. La 7 februarie 1905, Filatov spune în scrisoarea sa de răspuns către Lenin : „Stimate tovarășe. Am primit chiar acum scrisoarea dv., la care mă grăbesc să vă răspund numaidecît ; îmi tremură, pur și simplu, mîinile de bucurie...“. Judecînd după răspunsul lui Filatov, Lenin se interesa de problemele războiului de baricade (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

SCRISOARE CĂTRE G. D. LEITEIZEN (LINDOV)

Această scrisoare a fost scrisă între 10 (23) martie și 9 (22) aprilie 1905. Judecînd după răspunsul lui Leiteizen, Lenin se interesa, în scrisoarea sa, de biografia lui Cluseret, general al Comunei, întrebă dacă acesta mai este în viață ; totodată se interesa de congresul de unificare al partidelor franceze (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

LISTA DE LUCRĂRI ȘI DOCUMENTE
LA A CĂROR REDACTARE
A LUAT PARTE V. I. LENIN

GALERKA. „JOS BONAPARTISMUL !“

Geneva, 1904

Broșura lui M. S. Olminski (Galerka) a apărut în prima jumătate a lunii septembrie 1904, într-un număr de 5 000 de exemplare. O dată cu apariția acestei broșuri începe activitatea editorială de sine stătătoare a majorității, fapt pe care-l atestă scrisoarea adresată de V. V. Vorovski Comitetului din Odesa (vezi „Culegeri din Lenin“, vol. XV, pag. 176).

Documentele din Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S., precum și corespondența lui V. I. Lenin și amintirile despre el ne îndreptățesc să presupunem că broșurile și articolele care apăreau în editura lui V. Bonci-Bruevici și N. Lenin erau citite și redactate de Lenin.

Într-o scrisoare cu data de 10 noiembrie 1904 adresată lui A. M. Stopani, V. I. Lenin menționa că „Bonci-Bruevici este numai editor“ (vezi Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 261); prin urmare, toată munca redacțională din editură era pe seama lui V. I. Lenin.

GALERKA ȘI READOVOI. „NEÎNȚELEGERILE NOASTRE“

Geneva, 1904

Broșura lui M. S. Olminski (Galerka) și A. A. Bogdanov (Readovoi) a apărut în prima jumătate a lunii septembrie 1904, într-un tiraj de 5 000 de exemplare. Într-o scrisoare a sa către V. D. Bonci-Bruevici din 31 august (13 septembrie) 1904, V. I. Lenin recomandă ca în această broșură să fie lipită o foaie cuprinzând o înștiințare în legătură cu cele întreprinse de editura bolșevică de literatură social-democrată, la care să se adauge scrisoarea lui Noskov din 12 septembrie 1904, prin care făcea cunoscut refuzul său de a tipări această înștiințare în tipografia partidului, precum și suplimentul întocmit de Lenin pentru scrisoarea lui Noskov (vezi „Culegeri din Lenin“,

vol. XV, pag. 168—169). Bonci-Bruevici a adus la îndeplinire această indicație dată de Lenin.

În Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. s-au păstrat îndreptările redacționale făcute de Lenin la articolul lui Galerka „Ziar fără partid și partid fără ziar“, care a fost inclus în broșura lui Galerka și Readovoi, împreună cu alte articole scrise de ei, sub titlul general „Neînțelegerile noastre“ (vezi „Culegeri din Lenin“, vol. XV, pag. 174—175).

„CĂTRE PARTID“

Geneva, 1904

Această broșură a apărut în prima jumătate a lunii septembrie 1904, într-un tiraj de 2 000 de exemplare. Primul document din cuprinsul ei este articolul lui V. I. Lenin „Către partid“ (vezi volumul de față, pag. 13—21), care, după ce la consfătuirea a 22 de bolșevici a fost adoptat ca apel oficial către partid, a devenit cunoscut sub denumirea de „Declarația celor 22“.

N. ȘAHOV, „LUPTA PENTRU CONGRES“

(Culegere de documente). Geneva, 1904

Broșura lui N. I. Malinin (Șahov) a apărut în a doua jumătate a lunii octombrie 1904, cu o prefață de Lenin (vezi volumul de față, pag. 38—39), într-un tiraj de 5 000 de exemplare.

GALERKA. „PE UN DRUM NOU“

Geneva, 1904

Broșura a apărut în octombrie 1904, într-un tiraj de 5 000 de exemplare. În Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. s-a păstrat manuscrisul ei cu îndreptările redacționale făcute de V. I. Lenin.

ORLOVSKI. „CONSILIUL ÎMPOTRIVA PARTIDULUI“

Geneva, 1904

Broșura lui V. V. Vorovski (Orlovski) a apărut la sfârșitul lunii noiembrie — începutul lunii decembrie 1904, într-un tiraj de 2 000 de exemplare. În Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. s-a păstrat manuscrisul broșurii cu îndreptările redacționale făcute de V. I. Lenin.

„ÎNȘTIINȚARE CU PRIVIRE LA APARIȚIA ZIARULUI «VPERED»“

Geneva, 1904

„Înștiințarea“ a fost publicată la 10 (23) decembrie 1904, sub formă de foaie volantă, într-un număr de 10 000 de exemplare. Într-o scrisoare a sa către M. M. Essen din 11 (24) decembrie 1904, V. I. Lenin scria : „Ieri s-a publicat o înștiințare cu privire la apariția ziarului nostru «Vpered»“ (Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 277).

În amintirile sale, M. S. Olminski scria : „Înștiințarea cu privire la apariția ziarului «Vpered» a fost încredințată lui Lunacearski. El a trebuit s-o refacă din nou de trei sau patru ori. Îmi amintesc de o convorbire particulară în care Lenin menționa că lui Lunacearski i-a fost foarte neplăcut să procedeze la această refacere, dar că s-a silit să nu-și trădeze sentimentele...“ („Proletarskaia Revoluția“ nr. 11 din 1924, pag. 37).

„ÎNȘTIINȚARE CU PRIVIRE LA CONVOCAREA CONGRESULUI AL III-LEA AL PARTIDULUI“

„Înștiințarea“ a fost publicată la Petersburg, la 21 ianuarie 1905, într-o foaie volantă specială, sub semnătura Biroului Comitetelor Majorității, și reprodușă în întregime în ziarul „Vpered“ nr. 8 din 28 (15) februarie 1905. În ziarul „Vpered“, această „Înștiințare“ a apărut cu o postfață „Din partea redacției“, scrisă de V. I. Lenin (vezi volumul de față, pag. 287—290).

Această „Înștiințare“ oficială s-a făcut pe baza „Înștiințării despre formarea Comitetului de organizare și despre convocarea celui de-al III-lea Congres ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia“, scrisă de Lenin după 11 (24) decembrie 1904 (vezi volumul de față, pag. 110—112) și trimisă, încă de pe atunci, tuturor membrilor Biroului Comitetelor Majorității.

Într-o scrisoare din decembrie 1904 adresată lui M. M. Litvinov, Lenin propune comitetelor unificate ale majorității din Rusia să formeze un Birou al Comitetelor Majorității și să anunțe imediat acest lucru în mod public, în care scop el le trimite proiectul de „Înștiințare“ (vezi Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 281).

ZIARUL „VPERED“

nr. 1 — 4 ianuarie 1905 (22 decembrie 1904)

nr. 2 — 14 (1) ianuarie 1905

nr. 3 — 24 (11) ianuarie 1905

nr. 4 — 31 (18) ianuarie 1905

- nr. 5 — 7 februarie (25 ianuarie) 1905
nr. 6 — 14 (1) februarie 1905
nr. 7 — 21 (8) februarie 1905
nr. 8 — 28 (15) februarie 1905
nr. 9 — 8 martie (23 februarie) 1905
nr. 10 — 15 (2) martie 1905
nr. 11 — 23 (10) martie 1905
nr. 12 — 29 (16) martie 1905
nr. 13 — 5 aprilie (23 martie) 1905.

TRADUCEREA RUSĂ A CAPITOLULUI
„LA GUERRE DES RUES“
DIN VOLUMUL AL II-LEA
DE „MÉMOIRES DU GÉNÉRAL CLUSERET“

Paris, 1887

„La guerre des rues“ („luptele de stradă“), un capitol din „Memoriile generalului Cluseret“, a fost publicat, sub formă de articole, în ziarul „Vpered“ nr. 11 din 23 (10) martie 1905, sub titlul „luptele de stradă (Sfaturile unui general al Comunei)“. La acest articol, V. I. Lenin a scris o prefață „Din partea redacției“ (vezi volumul de față, pag. 356—357).

În Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. s-a păstrat manuscrisul traducerii acestui capitol, făcută de V. Filatov și transcrisă de N. K. Krupskaia, cu îndreptările redacționale ale lui V. I. Lenin (vezi „Culegeri din Lenin“, vol. XXVI, pag. 355—365), precum și, în ciornă, o schiță biografică a generalului Cluseret, scrisă de Lenin.

ADNOTĂRI

- 1 „*Ce urmărim noi? (Către partid)*“ — varianta inițială a apelului „Către partid“ (vezi volumul de față, pag. 13—21), a fost scrisă de Lenin și adoptată la consfătuirea a 22 de bolșevici. Această consfătuire, la care au participat 19 membri ai P.M.S.D.R., a fost convocată, din inițiativa lui Lenin, în prima jumătate a lunii august 1904, în împrejurimile Genevei (Elveția). La hotărârile acestei consfătuiri s-au raliat curînd încă 3 bolșevici, astfel că apelul „Către partid“ a fost lansat în numele a 22 de bolșevici. La această consfătuire au luat parte V. I. Lenin, N. K. Krupskaja, M. S. Olinski, M. N. Leadov, P. N. Lepesinski și alții.

Apelul „Către partid“, adoptat cu acest prilej, a devenit pentru bolșevici un program de luptă pentru convocarea celui de-al III-lea Congres al partidului. — 1.

- 2 Congresul al II-lea al partidului hotărîse ca redacția Organului Central să fie formată din V. I. Lenin, G. V. Plehanov și L. Martov. Dar menșevicul Martov, neținînd seama de hotărîrea adoptată de congres, a refuzat să facă parte din redacție fără foștii redactori menșevici (P. B. Akselrod, A. N. Potresov și V. I. Zasulici), care nu fuseseră aleși de Congresul al II-lea, așa că nr. 46—51 ale „Iskrei“ au apărut sub îngrijirea lui Lenin și Plehanov. Ulterior Plehanov a trecut pe pozițiile menșevismului și a cerut ca din redacție să facă parte și foștii redactori menșevici care fuseseră respinși de congres. Lenin nu putea să fie de acord cu o asemenea pretenție și la 19 octombrie (1 noiembrie) 1903 s-a retras din redacția „Iskrei“; el a fost cooptat în Comitetul Central, în cadrul căruia a dus luptă împotriva oportuniștilor menșevici. Numărul 52 al „Iskrei“ a apărut numai sub îngrijirea lui Plehanov, care la 13 (26) noiembrie 1903, cu de la sine putere, încălcînd voința Congresului al II-lea al partidului, a cooptat în redacția acestui ziar pe foștii lui redactori menșevici Akselrod, Potresov și Zasulici. Începînd cu nr. 52, „Iskra“ a încetat să mai fie un organ de luptă al marxismului revolu-

ționar. Menșevicii au transformat-o într-un organ de luptă împotriva marxismului, împotriva partidului, într-o tribună de propagandă în favoarea oportunișmului. Pînă și menșevicii au recunoscut că „între «Iskra» veche și cea nouă este o prăpastie”. „Iskra” cea nouă, menșevică, încerca să submineze bazele partinității: cerința de a respecta în mod obligatoriu hotărârile partidului era calificată drept „birocratism” și „formalism”, supunerea minorității față de majoritate era privită ca o înăbușire „mecanică, grosolană” a voinței și libertății membrilor de partid, iar disciplina de partid era desconsiderată ca o dovadă de „io-băgism”. Menșevicii țirau partidul înapoi, spre starea de fărîmițare și destrămare organizatorică, spre sectarism și metode primitive de muncă. — 4.

3 *Consiliul partidului* (1903—1905), potrivit statutului adoptat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., a fost creat ca o instituție superioară a partidului, care era chemată să coordoneze și să îmbine activitatea Comitetului Central și a redacției Organului Central, să restabilească aceste instituții în cazul cînd întreg efectivul vreuncea dintre ele ar fi fost scos din luptă și, totodată, să reprezinte partidul în relațiile sale cu celelalte partide. Consiliul era obligat să convoace congresele în termenul stabilit de statut, sau înainte de termen, — la cererea unor organizații de partid care, luate laolaltă, aveau dreptul la jumătate din numărul voturilor delegaților. Consiliul partidului era compus din cinci membri, dintre care unul era numit de congres, iar ceilalți de Comitetul Central și de redacția Organului Central, care trimiteau în Consiliu cîte doi membri. Congresul al II-lea al partidului a ales în calitate de al cincilea membru în Consiliu pe G. V. Plehanov. V. I. Lenin a făcut parte din Consiliu la început ca reprezentant al redacției Organului Central, iar după plecarea lui din redacție ca reprezentant al Comitetului Central. După cotitura lui Plehanov spre oportunist și acapararea redacției de către menșevici, Consiliul partidului a devenit o armă de luptă a menșevicilor împotriva bolșevicilor. În cadrul Consiliului, V. I. Lenin a dus o luptă consecventă pentru o unire strînsă a rîndurilor partidului, demascînd activitatea dezorganizatoare și scizionistă a menșevicilor. Potrivit statutului adoptat de Congresul al III-lea al P.M.S.D.R., Consiliul partidului a fost desființat. Cu începere de la Congresul al III-lea, singurul organ conducător al partidului în intervalul dintre două congrese este Comitetul Central, care numește și redacția Organului Central. — 6.

4 Într-o scrisoare adresată lui M. K. Vladimirov la 15 august 1904, V. I. Lenin enumeră 11 comitete care s-au pronunțat pentru convocarea imediată a celui de-al III-lea Congres al P.M.S.D.R., și anume comitetele din Petersburg, Tver, Moscova, Tula, Siberia, Caucaz, Ekaterinoslav, Nikolaev, Odesa, Riga și Astrahan. Cea mai mare parte din rezoluțiile acestor comitete, care se pro-

nunțau pentru convocarea Congresului al III-lea, au fost publicate în 1904, în broșura lui N. Șahov : „Lupta pentru congres“ (vezi și „Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Culegere de documente și materiale“. Moscova, 1955, pag. 41—244). — 7.

- 5 „Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“ a fost întemeiată în octombrie 1901, din inițiativa lui V. I. Lenin. Din ea făceau parte secția din străinătate a organizației „Iskrei“ și organizația revoluționară „Soțial-demokrat“, care cuprindea și grupul „Eliberarea muncii“. Liga și-a pus ca sarcină să răspîndească ideile social-democrației revoluționare și să sprijine formarea unei organizații de luptă social-democrate. Liga (conform statutului ei) era reprezentanta din străinătate a organizației „Iskrei“. Ea recruta adepți ai „Iskrei“ în rîndurile social-democraților ruși din străinătate, acorda sprijin material ziarului, organiza transportul lui în Rusia și edita literatură marxistă de popularizare. Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a confirmat Liga ca unica organizație de partid din străinătate cu drepturi statutare de comitet și i-a trasat sarcina de a activa sub conducerea și controlul C.C. al P.M.S.D.R.

După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., în Liga din străinătate s-au consolidat menșevicii, care au dus de aici luptă împotriva lui Lenin, împotriva bolșevicilor. La cel de-al II-lea Congres al Ligii din străinătate, care a avut loc în octombrie 1903, menșevicii au adoptat noul statut al Ligii, îndreptat împotriva statutului partidului care fusese adoptat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. Din acel moment, Liga a devenit un bastion al menșevismului ; ea a dăinuit pînă în 1905. — 7.

- 6 V. I. Lenin se referă la rezoluția din 23 iunie 1904 a Comitetului din Petersburg cu privire la starea de lucruri din partid. Rezoluția relevă starea haotică în care se află partidul, arată activitatea dezorganizatoare desfășurată de redactorii „Iskrei“ menșevici și cere convocarea imediată a Congresului al III-lea, singurul care „poate să salveze partidul de la ivirea unei sciziuni“ și este „interpretat autentic și sincer al părerilor partidului“ (vezi „Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Culegere de documente și materiale“. Moscova, 1955, pag. 85—86). Rezoluția a fost publicată în broșura lui N. Șahov „Lupta pentru congres“. Culegere de documente. Geneva, 1904. — 9.
- 7 Este vorba de rezoluția adoptată de Consiliul partidului la 5 (18) iunie 1904 cu privire la limitarea dreptului Comitetului Central de a numi noi membri în comitetele locale ale partidului. — 9.
- 8 Grupul „Lujnii rabocii“ (Muncitorul din sud“) — grup social-democrat, instituit în toamna anului 1900 în sudul Rusiei, în jurul ziarului cu același nume, care apărea în mod ilegal (primul număr din „Lujnii Rabocii“ a fost editat în ianuarie 1900, de Comitetul din Ekaterinoslav al P.M.S.D.R., iar ultimul — al 12-lea — în aprilie 1903). Din acest grup și din redacție au făcut

parte în diferite perioade : I. H. Lalaianț, A. Vilenski, O. A. Kogan (Ermanski), B. S. Ţeitlin, E. I. și E. S. Levin, V. N. Rozanov etc.

Grupul „Iujnii rabocii“, în opoziție cu „economismul“, considera că sarcina cea mai importantă o constituie lupta politică a proletariatului, răsturnarea absolutismului ; el lupta împotriva terorismului și susținea necesitatea dezvoltării mișcării revoluționare de masă. El a desfășurat o amplă activitate revoluționară în sudul Rusiei. În același timp însă, acest grup a supraapreciat rolul burgheziei liberale și n-a acordat importanța cuvenită mișcării țărănești. În opoziție cu planul iskriștilor de a crea un partid marxist centralizat prin unirea social-democraților revoluționari în jurul „Iskrei“, grupul „Iujnii rabocii“ susținea planul de refacere a P.M.S.D.R. prin înființarea unor uniuni social-democrate regionale. Încercarea de a pune în practică acest plan a constituit-o convocarea, în decembrie 1901, a unui congres al comitetelor și organizațiilor P.M.S.D.R. din sudul Rusiei, în cadrul căruia a fost întemeiată „Uniunea din sud a Comiteturilor și organizațiilor P.M.S.D.R.“, care avea ca organ ziarul „Iujnii Rabocii“. Această încercare (ca și întregul plan de organizare promovat de grupul „Iujnii rabocii“) s-a dovedit a fi neviabilă, așa că, după căderile în masă din primăvara anului 1902, „Uniunea“ s-a destrămat. În august 1902, membrii redacției ziarului „Iujnii rabocii“ care nu fuseseră arestați au angajat tratative cu redacția „Iskrei“ în legătură cu activitatea pe care urmau s-o desfășoare în comun în vederea refacerii unității social-democrației ruse. Declarația de solidaritate a grupului „Iujnii rabocii“ cu „Iskra“ (publicată în ziarul „Iskra“ nr. 27 din 1 noiembrie 1902 și în „Iujnii Rabocii“ nr. 10 din decembrie 1902) a avut o mare însemnătate pentru consolidarea forțelor social-democrate din Rusia. În noiembrie 1902, grupul „Iujnii rabocii“, împreună cu organizația din Rusia a „Iskrei“, cu Comitetul din Petersburg al P.M.S.D.R. și cu „Uniunea din nord a P.M.S.D.R.“, participă la înființarea Comitetului de organizare pentru convocarea Congresului al II-lea al partidului, iar după aceea ia parte la activitatea acestui comitet. Dar, în această perioadă, grupul „Iujnii rabocii“ nu s-a situat pe poziții consecvent revoluționare ; în activitatea lui s-au manifestat tendințe separatiste, care și-au găsit expresia, mai întâi de toate, în faptul că el a conceput un plan de înființare a unui ziar pe întreaga Rusie care să apară paralel cu „Iskra“. În lucrarea sa „Un pas înainte, doi pași înapoi“, V. I. Lenin a clasat grupul „Iujnii rabocii“ printre organizațiile „care, recunoscând în vorbe «Iskra» ca organ conducător, urmăreau în fapt planuri proprii și se caracterizau prin nestatornicie în problemele de principiu“ (Opere complete, vol. 8, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 195—196). La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., delegații grupului „Iujnii rabocii“ s-au situat pe o poziție de „centru“ (erau „oportuniști de centru“, cum îi numea Lenin pe reprezentanții „centrului“).

Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a hotărât să dizolve grupul „Iujni rabocii“, precum și toate celelalte grupuri și organizații social-democrate care duceau o existență de sine stătătoare (vezi „Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. Procesele-verbale“, 1959, pag. 439). — 14.

- 9 „Economismul“ — curent oportunist în social-democrația rusă de la sfârșitul secolului al XIX-lea — începutul secolului al XX-lea, o varietate rusă a oportunistului internațional. Organele de presă ale „economistilor“ erau ziarul „Rabociaia Misl“ (1897—1902) și revista „Rabocce Delo“ (1899—1902). Documentul programatic al „economistilor“, despre care Lenin spunea că sînt niște bernsteinieni ruși, era așa-zisul „Credo“, întocmit în 1899 de E. D. Kuskova.

„Economistii“ limitau sarcinile clasei muncitoare la lupta economică pentru mărirea salariilor, îmbunătățirea condițiilor de muncă etc., susținînd că de lupta politică trebuie să se ocupe burghezia. Ei contestau rolul conducător al partidului clasei muncitoare, considerînd că partidul n-are altceva de făcut decît să contemple procesul spontan al mișcării, să înregistreze evenimentele. Ploconindu-se în fața caracterului spontan al mișcării muncitorești, „economistii“ subapreciau importanța teoriei revoluționare, a conștiinței, susțineau că ideologia socialistă poate să ia naștere din mișcarea spontană; ei negau necesitatea introducerii din afară a conștiinței socialiste în mișcarea muncitorească de către partidul marxist și netezeau astfel calea ideologiei burgheze. Ei apărau răzlețirea și metodele primitive de muncă ale unor cercuri, sprijineau disensiunile și șovăielile din mișcarea social-democrată, ridicîndu-se împotriva necesității de a se crea un partid centralizat al clasei muncitoare. „Economismul“ amenința să abată clasa muncitoare din calea luptei revoluționare de clasă și să facă din ea o anexă politică a burgheziei.

Lenin a făcut o critică amplă a concepțiilor „economistilor“ în lucrările sale „Protestul social-democraților din Rusia“ (protest îndreptat împotriva „Credo“-ului, care a fost scris în 1899, în timpul deportării în Siberia, și semnat de 17 deportați marxiști), „O orientare retrogradă în social-democrația rusă“, „În legătură cu «Profession de foi»“, „De vorbă cu apărătorii economismului“ (vezi Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 157—170, 235—267, 304—314; vol. 5, pag. 360—367). Zdrobirea ideologică definitivă a „economismului“ a fost săvîrșită de V. I. Lenin în cartea sa „Ce-i de făcut?“ (Vezi Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 1—190). Un rol important în lupta împotriva „economismului“ a jucat „Iskra“ leninistă.

Rabocedeliștii — adepți ai „economismului“, care se grupaseră în jurul revistei „Rabocce Delo“, organ al „Uniunii social-democraților ruși din străinătate“. Rabocedeliștii sprijineau lozinca bernsteinistă a „libertății de critică“, îndreptată împotriva mar-

xismului, se situau pe poziții oportuniste în problemele de tactică și organizatorice ale social-democrației ruse, negau posibilitățile revoluționare ale țărănimii ș.a.m.d. Ei propagau ideea oportunistă că lupta politică a proletariatului trebuie să fie subordonată celei economice, se ploconeau în fața spontaneității mișcării muncitorești și negau rolul conducător al partidului. Unul dintre redactorii revistei (V. P. Ivanșin) participa și la redactarea ziarului „Raboceaia Mișl“, organ al „economistilor“ declarați, care era sprijinit de „Rabocee Delo“. La Congresul al II-lea al partidului rabocedeliștii au reprezentat aripa lui de extremă dreaptă, ultraoportunistă. — 14.

10 În manuscrisul lui Lenin, numele membrilor Comitetului Central au fost șterse, în locul lor fiind pus textul următor : „...în scrisoarea către Comitetul Central trebuie să figureze neapărat toate aceste *cinci* nume“. — 22.

11 „Declarația din iulie“ a Comitetului Central — hotărîre adoptată în iulie 1904 de membrii împăciuitoriști ai Comitetului Central : L. B. Krasin, V. A. Noskov și L. E. Galperin. Ea era alcătuită din 26 de puncte, dintre care 9 au fost publicate în „Iskra“ nr. 72 din 25 august (7 septembrie) 1904, sub titlul „O declarație a Comitetului Central“. Hotărîrea a fost adoptată în mod ilegal, fără știrea a doi membri ai Comitetului Central : V. I. Lenin, care se afla în Elveția, și R. S. Zemleacika. Datorită acestui fapt, ei au fost lipsiți de posibilitatea de a apăra, în cadrul Comitetului Central, pozițiile majorității partidului. Prin această hotărîre, împăciuitoriștii au aprobat cooptarea făcută de Plehanov în redacția menșevică a noii „Iskre“. În Comitetul Central au fost cooptați încă trei împăciuitoriști : A. I. Liubimov, L. I. Karpov și I. F. Dubrovinski. Împăciuitoriștii s-au pronunțat împotriva convocării congresului al III-lea al partidului și au dizolvat Biroul din sud al Comitetului Central, care desfășura muncă de agitație în favoarea convocării congresului. Ei l-au lipsit pe V. I. Lenin de dreptul său de reprezentant al Comitetului Central al partidului în străinătate și i-au interzis să-și publice lucrările fără permisiunea colegiului Comitetului Central. Adoptarea „declarației din iulie“ a însemnat o trădare totală a hotărîrilor Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. de către împăciuitoriștii din Comitetul Central și trecerea lor față de partea menșevicilor.

V. I. Lenin a protestat cu vehemență împotriva „declarației din iulie“. În scrisoarea sa „Către cinci membri ai Comitetului Central“ și în broșura „Declarația și documentele cu privire la ruptura dintre instituțiile centrale și partid“, V. I. Lenin a demascat acțiunile ilegale ale celor trei membri ai Comitetului Central (vezi volumul de față, pag. 22—24 ; 115—126). Comitetele locale de partid din Petersburg, Moscova, Riga, Baku, Tiflis, Imeretia-Mingrelia, Nikolaev, Odesa, Ekaterinoslav au sprijinit pe V. I. Lenin și au condamnat cu hotărîre „declarația din iulie“.

- 12 Este vorba de o „declarație” care în martie 1904 urma să fie dată publicității, în numele Comitetului Central, de trei dintre membrii săi : L. E. Galperin, L. B. Krasin și V. A. Noskov, dar care, pe cât se pare, n-a fost publicată. Conținutul acestei declarații a fost redat de V. I. Lenin astfel : „tov. Valentin și tov. Nichitici, într-o declarație scrisă de ei în luna martie și aprobată de tov. Glebov, au declarat : 1) că ei sînt în mod hotărît împotriva cooptării la cererea minorității ; 2) că împărtășesc concepțiile organizatorice expuse în broșura «Ce-i de făcut?» și 3) că ei, sau în orice caz doi dintre ei, nu aprobă poziția oportunistă a unor publiciști din partid” (Vezi Opere complete, vol. 8, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 421). — 26.
- 13 *Declarația de la Riga* — este vorba de chemarea „Către partid”, adoptată de consfătuirea a 22 de bolșevici și publicată ca foaie separată, în august 1904, de către Comitetul din Riga al P.M.S.D.R. (vezi volumul de față, pag. 13—21). — 27.
- 14 Este vorba de „declarația din iulie” a Comitetului Central. Vezi adnotarea 11. — 27.
- 15 *Editura pentru literatură de partid social-democrată a lui V. Bonci-Bruevici și N. Lenin* a fost înființată de bolșevici la sfîrșitul verii anului 1904, după ce redacția menșevică a „Iskrei” a refuzat să publice declarația făcută de organizațiile și membrii de partid care au luat apărarea hotărîrilor adoptate de Congresul al II-lea al partidului și au cerut convocarea Congresului al III-lea.
- În înștiințarea cu privire la înființarea editurii, Bonci-Bruevici a scris următoarele : „Trecînd la editarea de literatură de partid social-democrată, consacrată mai cu seamă apărării poziției principiale a majorității de la cel de-al II-lea Congres al partidului, chem pe toți simpatizanții să acorde un sprijin material și publicistic acestei inițiative”. Această înștiințare a fost tipărită pentru prima oară pe coperta broșurii lui Galerka și Readovoi „Divergențele noastre”, iar apoi a fost reprodusă pe coperta fiecăreia dintre broșurile publicate ulterior de către editură. Broșura „Divergențele noastre” a fost dată mai întîi spre tipărire la tipografia partidului, unde a și fost culesă. Dar Noskov a interzis tipărirea publicațiilor editate de V. Bonci-Bruevici la tipografia partidului. În urma acestui conflict cu Noskov, tipărirea publicațiilor majorității a fost transferată la o cooperativă tipografică rusă, angajată printr-un contract de către V. Bonci-Bruevici. Comitetele locale de partid ale majorității au acordat sprijin editurii lui V. Bonci-Bruevici și N. Lenin. — 28.
- 16 *Biroul din sud al Comitetului Central* a fost înființat în februarie 1904, cu ajutorul direct al lui V. I. Lenin. El era alcătuit din V. V. Vorovski, I. H. Lalaianț etc. Sediul lui permanent era la Odesa. Din momentul înființării sale, Biroul s-a situat cu fer-

mitate pe poziții bolșevice, întreținând o legătură directă cu Lenin. El a jucat rolul unui centru de unificare și legătură cu toate comitetele din sud ale P.M.S.D.R., care, datorită inactivității Comitetului Central, s-au pomenit fără conducere. Pe vremea când a fost publicată așa-zisa „declarație din iulie”, Biroul din sud a desfășurat o amplă activitate, explicând comitetelor P.M.S.D.R. adevăratele cauze ale divergențelor ivite în sânul partidului după congresul al II-lea, a înfăptuit unificarea a trei dintre cele mai mari comitete, a celor din Odesa, Nikolaev și Ekaterinoslav, și a dus o luptă consecventă cu menșevicii și împăciuitoariștii, cerînd convocarea imediată a Congresului al III-lea al partidului, contrar voinței conducerii centrale, și anume a Comitetului Central, a Organului Central și a Consiliului partidului.

Biroul din sud al Comitetului Central a ființat pînă la mijlocul lunii august 1904 și a fost dizolvat în virtutea „declarației din iulie” a Comitetului Central, care a fost adoptată în mod ilegal. Singurul motiv pentru care el a trebuit să-și întrerupă activitatea a fost agitația desfășurată de el pentru convocarea Congresului al III-lea al partidului.

Dizolvînd Biroul din sud — alcătuit din bolșevici — al Comitetului Central, menșevicii sperau că în felul acesta își vor consolida pozițiile lor în sudul Rusiei. Dar bolșevicii n-au încetat să-și desfășoare activitatea o dată cu dizolvarea Biroului : acțiunea de unificare a comitetelor, care fusese începută cu succes, a fost continuată de tov. Zemleacika, care a venit atunci în sud. A fost convocată prima Conferință bolșevică din sud a comitetelor P.M.S.D.R., ale cărei lucrări s-au desfășurat cam între 11 și 26 septembrie 1904 (st. n.). Conferința a refăcut Biroul din sud, a aderat la rezoluția adoptată de cei 22 de bolșevici și a propus conferinței „celor 22” să înființeze un Comitet de organizare pentru convocarea Congresului al III-lea, indicînd drept candidați ai săi preferați pentru alegeri în acest comitet pe tovarășii Zemleacika, Bogdanov și alții.

Biroul din sud împreună cu cel din nord și cu cel din Caucaz au alcătuit nucleul Biroului Comitetelor Majorității din Rusia (B.C.M.), care s-a constituit definitiv în decembrie 1904. — 35.

- 17 Articolul lui V. I. Lenin „*Un pas înainte, doi pași înapoi*” (Răspuns la un articol al Rosei Luxemburg, „Problemele organizatorice ale social-democrației ruse”) a fost trimis lui Kautsky pentru a fi publicat în „Die Neue Zeit”, organul social-democrației germane, dar Kautsky a refuzat să-l publice și i-a înapoiat lui Lenin manuscrisul. Originalul acestui manuscris nu s-a păstrat. S-a păstrat manuscrisul în limba germană, transcris de o mîină necunoscută ; în el se văd unele mici corecturi făcute de V. I. Lenin.

Se tipărește textul german al articolului, după manuscrisul autorizat, și traducerea lui în limba rusă. — 41.

- 18 „*Die Neue Zeit*“ („Timpuri noi“) — revistă teoretică a Partidului social-democrat din Germania; a apărut la Stuttgart din 1883 pînă în 1923. Pînă în octombrie 1917 a avut ca redactor-șef pe K. Kautsky, iar după aceea pe H. Cunow. În „*Die Neue Zeit*“ au fost publicate pentru prima oară cîteva dintre scrierile lui K. Marx și F. Engels: „Critica programului de la Gotha“ de K. Marx, „Contribuții la critica proiectului programului social-democrat din 1891“ de F. Engels etc. Engels a ajutat în permanență cu sfaturile sale redacția revistei și a criticat-o adeseori pentru abaterile ei de la marxism. La această revistă au colaborat militanți de seamă ai mișcării muncitorești germane și internaționale de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, ca: A. Bebel, W. Liebknecht, R. Luxemburg, F. Mehring, C. Zetkin, G. V. Plehanov, P. Lafargue și alții. Începînd din a doua jumătate a ultimului deceniu al secolului trecut, după moartea lui F. Engels, revista a început să publice în mod regulat articole scrise de revizionisti, printre care și seria de articole ale lui E. Bernstein „Problemele socialismului“, care a deschis campania revizionistilor împotriva marxismului. În anii primului război mondial (1914—1918), revista s-a situat pe poziții centriste, sprijinind de fapt pe social-șoviști. — 41.
- 19 *Blanquismul* — curent din mișcarea socialistă franceză în fruntea căruia se afla Louis-Auguste Blanqui (1805—1881), eminent revoluționar, reprezentant de vază al comunismului utopic francez. Blanquiștii negau lupta de clasă și așteptau „salvarea omenirii din robia salariată nu prin lupta de clasă a proletariatului, ci prin complotul unei mici minorități de intelectuali“ (V. I. Lenin, Opere, vol. 10, E.S.P.L.P. 1956, pag. 383). Substituind activității unui partid revoluționar acțiunile unui grup secret de complotiști, ei nu țineau seama de situația concretă, necesară pentru victoria insurecției, și subapreciau importanța legăturii cu masele. — 45.
- 20 *Montagnarzi și girondini* — denumire a două grupări politice ale burgheziei din perioada revoluției burgheze franceze de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea. Montagnarzi sau iacobini li se spunea reprezentanților celor mai hotărîți ai clasei revoluționare din acea vreme — burghezia —, care susțineau necesitatea lichidării absolutismului și feudalismului. Spre deosebire de iacobini, girondinii au oscilat între revoluție și contrarevoluție și au pășit pe calea compromisurilor cu monarhia. V. I. Lenin folosea denumirea de „Gironda socialistă“ pentru curentul oportunist din cadrul social-democrației și pe aceea de „Muntele“ — iacobinii-proletari — pentru social-democrația revoluționară. După scindarea P.M.S.D.R. în bolșevici și menșevici, Lenin a subliniat adeseori că menșevicii reprezintă curentul girondin în mișcarea muncitorească. — 47.

- 21 „*Iskra*“ („Scînteia“) — primul ziar marxist ilegal pe întreaga Rusie, a fost înființat de V. I. Lenin în 1900 și a jucat un rol hotărîtor în crearea partidului revoluționar marxist al clasei muncitoare din Rusia.

Dat fiind că, din cauza prigoanei polițienești, în Rusia nu era posibilă scoaterea unui ziar revoluționar, Lenin, încă de pe cînd se afla deportat în Siberia, a chibzuit în toate amănuntele planul editării unui asemenea ziar în străinătate. La expirarea termenului de deportare (ianuarie 1900), el a trecut fără întîrziere la înfăptuirea acestui plan. În februarie 1900, la Petersburg, el a dus cu V. I. Zasulici, care venise clandestin din străinătate, tratative cu privire la participarea grupului „Eliberarea muncii“ la editarea unui ziar marxist pe întreaga Rusie. La sfîrșitul lunii martie — începutul lunii aprilie 1900 a avut loc așa-zisa „Consfătuire de la Pskov“ a lui V. I. Lenin, L. Martov, A. N. Potresov și S. I. Radcenko cu „marxiștii legali“ P. B. Struve și M. I. Tugan-Baranovski, în cadrul căreia a fost discutat proiectul de declarație a redacției, întocmit de Lenin, cu privire la programul și sarcinile unui ziar pe întreaga Rusie („*Iskra*“) și ale unei reviste politiceștiințifice („*Zarea*“). În prima jumătate a anului 1900, Lenin a cucerit o serie de orașe din Rusia (Moscova, Petersburg, Riga, Smolensk, Nijni Novgorod, Ufa, Samara, Sîzran), unde a stabilit legături cu grupuri social-democrate și cu diferiți social-democrați, care s-au angajat să sprijine viitoarea „*Iskră*“. În august 1900, după sosirea lui Lenin în Elveția, a avut loc o consfătuire a lui V. I. Lenin și A. N. Potresov cu membrii grupului „Eliberarea muncii“, în cadrul căreia s-a discutat despre programul și sarcinile ziarului și ale revistei, despre eventualii colaboratori, despre componența redacției și sediul ei. La un moment dat, aceste tratative erau cît pe aci să se termine printr-o ruptură (vezi Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 326—344), dar pînă la urmă s-a ajuns la un acord cu grupul „Eliberarea muncii“ în toate problemele litigioase.

Primul număr al „*Iskrei*“ leniniste a apărut în decembrie 1900, la Leipzig; numerele următoare au apărut la München; începînd din iulie 1902, ziarul a apărut la Londra, iar din primăvara anului 1903 — la Geneva. La organizarea editării ziarului (amenajarea unei tipografii clandestine, procurarea de litere rusești etc.) au dat un ajutor prețios social-democrații germani C. Zetkin, A. Braun și alții, revoluționarul polonez I. Marchlewski, care trăia pe atunci la München, și H. Quelch, unul dintre conducătorii Federației social-democrate din Anglia. Din redacția ziarului „*Iskra*“ făceau parte V. I. Lenin, G. V. Plehanov, L. Martov, P. B. Akselrod, A. N. Potresov și V. I. Zasulici. Secretar de redacție a fost la început I. G. Smidovici-Leman, iar mai tîrziu, din primăvara anului 1901, N. K. Krupskaja, care purta, totodată, întreaga corespondență a „*Iskrei*“ cu organizațiile social-democrate din Rusia. În centrul atenției ziarului „*Iskra*“ se aflau problemele luptei revoluționare a proletariatului și a tuturor oamenilor

muncii din Rusia împotriva absolutismului țarist; se acorda o deosebită atenție celor mai importante evenimente din viața internațională, și mai ales evenimentelor din mișcarea muncitorească internațională. Redactorul-șef și conducătorul de fapt al „Iskrei” a fost Lenin. În coloanele ei a publicat articole în toate problemele fundamentale ale construcției de partid și ale luptei de clasă a proletariatului din Rusia.

„Iskra” a devenit un centru în jurul căruia se grupau forțele partidului, un centru de adunare și de educare a cadrelor partidului. Într-o serie de orașe din Rusia (Petersburg, Moscova, Samara etc.) au fost create grupuri și comitete de organizații ale P.M.S.D.R. de orientare iskristă-leninistă, iar în ianuarie 1902, la Congresul de la Samara al iskristilor, au fost puse bazele organizației ruse a „Iskrei”. Organizațiile iskriste luau ființă și activau sub conducerea directă a discipolilor și tovarășilor de luptă ai lui V. I. Lenin: N. E. Bauman, I. V. Babușkin, S. I. Gusev, M. I. Kalinin, P. A. Krasikov, G. M. Krjijanovski, F. V. Lengnik, P. N. Lepeșinski, I. I. Rădcenko etc.

Din inițiativa lui Lenin și cu participarea lui directă, redacția „Iskrei” a elaborat un proiect de program al partidului (publicat în nr. 21 al „Iskrei”) și a făcut pregătirile necesare pentru Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. În perioada convocării congresului, majoritatea organizațiilor social-democrate locale din Rusia au aderat la „Iskra”; ele au aprobat tactica, programul și planul organizatoric preconizat de acest ziar și l-au recunoscut drept organul lor conducător. Într-o rezoluție specială, congresul a subliniat rolul excepțional al „Iskrei” în lupta pentru crearea partidului și a declarat-o Organ Central al P.M.S.D.R.

Curînd după Congresul al II-lea al partidului, menșevicii, cu sprijinul lui Plehanov, au pus mîna pe „Iskra” și au transformat-o într-un organ de luptă împotriva marxismului, împotriva partidului, într-o tribună pentru propovăduirea oportunistului. Începînd cu nr. 52, „Iskra” a încetat să mai fie un organ de luptă al marxismului revoluționar (vezi adnotarea 2). — 47.

- 22 Este vorba de *Congresul I al P.M.S.D.R.*, care a avut loc la Minsk în zilele de 1—3 (13—15) martie 1898. La acest congres au participat 9 delegați din partea a șase organizații, și anume din partea „Uniunilor de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg, Moscova, Ekaterinoslav și Kiev, din partea grupului de la „Raboceaia Gazeta” din Kiev și din partea Bundului. Congresul a ales Comitetul Central al partidului, a confirmat ca organ oficial al partidului ziarul „Raboceaia Gazeta”, a publicat un „Manifest” și a declarat „Uniunea social-democraților ruși din străinătate” drept reprezentant al partidului în străinătate (vezi „Rezoluțiile și hotărîrile congreselor, conferințelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și ale plenarelor C.C.”, partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 11—15).

Insemnătatea Congresului I al P.M.S.D.R. constă în aceea că, în hotărârile sale și în „Manifest“, a proclamat întemeierea Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia și a avut prin aceasta un mare rol propagandistic revoluționar. Totuși, congresul n-a adoptat un program, n-a elaborat un statut al partidului; Comitetul Central ales de el a fost curînd după aceea arestat, tipografia publicației „Raboceaia Gazeta“ a fost confiscată, și de aceea congresul n-a reușit să înmănuncheze și să unească între ele diferitele cercuri și organizații marxiste. N-a existat o conducere exercitată, dintr-un centru unic și nici o linie unică în activitatea organizațiilor locale. — 51.

- 23 „Raboceaia Gazeta“ („Gazeta muncitorească“) — organ ilegal al grupului social-democraților din Kiev. A apărut la Kiev, sub îngrijirea lui B. A. Eidelman, P. L. Tuceapski, N. A. Vigdorcik etc. Au apărut două numere: nr. 1 în august 1897 și nr. 2 în decembrie (datat noiembrie) același an. În timp ce se afla în străinătate, din însărcinarea redacției, P. L. Tuceapski a arătat lui G. V. Plehanov și celorlalți membri ai grupului „Eliberarea muncii“ primul număr din „Raboceaia Gazeta“ și a obținut din partea lor promisiunea că vor colabora la ziar. Într-o scrisoare adresată membrilor redacției acestui ziar, G. V. Plehanov a apreciat pozitiv apariția ziarului ca organ al social-democrației pe întreaga Rusie și a arătat că este necesar să se acorde mai multă atenție problemelor legate de lupta politică a proletariatului. Primul Congres al P.M.S.D.R., care a avut loc în martie 1898, a recunoscut „Raboceaia Gazeta“ ca organ oficial al partidului. Dar, în urma devastării tipografiei de către poliție și a arestării membrilor Comitetului Central ales de congres, nr. 3 al ziarului, care fusese pregătit pentru tipar, n-a mai apărut.

În 1899, Comitetul Central al Bundului a făcut încercarea de a relua editarea acestui ziar și grupul redacțional s-a adresat lui Lenin cu propunerea de a-și asuma conducerea ziarului, iar mai târziu cu oferta de a-l socoti printre colaboratorii lui. Lenin a dat un răspuns afirmativ după ce a pus grupului redacțional o serie de condiții, printre care și aceea că redacția să se declare de acord cu el în principalele concepții privind problemele teoretice, sarcinile practice imediate și orientarea ziarului. Aceste condiții au fost expuse de Lenin în „Scrisoarea către grupul redacțional“ (vezi Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 173—175). O dată cu această scrisoare, Lenin a trimis grupului redacțional articolele: „Programul nostru“, „Sarcina noastră imediată“ și „O problemă vitală“ (op. cit., pag. 176—193), scrise de el pentru „Raboceaia Gazeta“, care urma să apară. Ziarul însă n-a mai apărut, așa că aceste articole au rămas nepublicate. — 51.

- 24 „Uniunea social-democraților ruși din străinătate“ a fost întemeiată în 1894, din inițiativa grupului „Eliberarea muncii“, pe baza recunoașterii programului acestui grup de către toți mem-

brii „Uniunii“. Grupul a fost însărcinat cu redactarea publicațiilor „Uniunii“, și în martie 1895 el a cedat acesteia folosința tipografiei sale. În vara anului 1895, în timpul șederii lui V. I. Lenin în străinătate, s-a luat hotărârea ca „Uniunea“ să editeze culegerea „Rabotnik“, sub îngrijirea redacțională a grupului „Eliberarea muncii“. „Uniunea“ a scos 6 numere din „Rabotnik“, 10 numere din „Listok «Rabotnika»“, a editat broșura lui V. I. Lenin „Explicarea legii amenzilor“ (1897), lucrarea lui G. V. Plehanov „O nouă campanie împotriva social-democrației ruse“ (1897) etc.

Congresul I al P.M.S.D.R. (martie 1898) a recunoscut „Uniunii“ calitatea de reprezentant al partidului în străinătate. Ulterior, în cadrul „Uniunii“ au început să precumpănească elementele oportuniste — „economistii“, sau așa-ziii „tineri“. Majoritatea oportunistă de la primul Congres al „Uniunii social-democraților ruși din străinătate“, care a avut loc la Zürich în noiembrie 1898, a refuzat să se declare solidară cu „Manifestul“ Congresului I al P.M.S.D.R. La primul Congres al „Uniunii“, grupul „Eliberarea muncii“ a declarat că refuză să redacteze publicațiile „Uniunii“, cu excepția nr. 5—6 al culegerii „Rabotnik“ și a broșurilor lui V. I. Lenin „Sărcinile social-democraților ruși“ și „Noua lege pentru reglementarea muncii în fabrici“. În aprilie 1899, „Uniunea“ a început să editeze revista „Rabocce Delo“, din a cărei redacție făceau parte „economistii“ B. N. Kricevski, V. P. Ivanșin și P. F. Teplov. „Uniunea“ și-a manifestat în repetate rânduri simpatia față de E. Bernstein, de millerandiști etc.

Lupta din cadrul „Uniunii“ a continuat până la cel de-al II-lea Congres al ei (aprilie 1900, Geneva) și în cadrul congresului. Ca urmare a acestei lupte, grupul „Eliberarea muncii“ și adepții lui s-au retras de la congres și au format o organizație de sine stătătoare, „Soțial-demokrat“.

La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., reprezentanții „Uniunii“ (rabocedeliștii) au adoptat o poziție ultraoportunistă și s-au retras de la congres după ce acesta a recunoscut „Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“ drept singura organizație din străinătate a partidului. Printr-o hotărâre a Congresului al II-lea, „Uniunea social-democraților ruși din străinătate“ a fost dizolvată (vezi „Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. Procesele-verbale“. 1959, pag. 438). — 51.

- 25 „Raboccaia Misl“ („Gîndirea muncitorească“) — ziar, organ de presă al „economistilor“; a apărut din octombrie 1897 până în decembrie 1902. Au fost scoase în total 16 numere. Primele două numere s-au tipărit la mimeograf, la Petersburg; nr. 3—11 au apărut în străinătate, la Berlin; nr. 12, 13, 14 și 15 au fost tipărite la Varșovia; ultimul număr — 16 — a apărut în străinătate. Ziarul a avut ca redactori responsabili pe K. M. Tahtarev și alții.

Critica concepțiilor propagate de ziarul „Raboceaia Misl“, care erau o variantă rusă a oportunistului internațional, a fost făcută de Lenin în articolul său „O orientare retrogradă în social-democrația rusă“ și în cartea „Ce-i de făcut?“ (vezi Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 235—267, și vol. 6, pag. 1—190), precum și într-o serie de articole publicate în ziarul „Iskra“).

„Rabocee Delo“ („Cauza muncitorească“) — revistă a „economistilor“, organ neperiodic al „Uniunii social-democraților ruși din străinătate“. A apărut la Geneva din aprilie 1899 pînă în februarie 1902, sub îngrijirea lui B. N. Kricevski, P. F. Teplov (Siberianul), V. P. Ivanșin, iar mai târziu și a lui A. S. Martînov. Au apărut 12 numere, dintre care 3 duble. Redacția revistei „Rabocee Delo“ era centrul din străinătate al „economistilor“ („rabocedeliștilor“). „Rabocee Delo“ sprijinea lozincă bernsteiniană a „libertății de critică“, îndreptată împotriva marxismului, se situa pe poziții oportuniste în problemele tactice și organizatorice ale social-democrației ruse, nega posibilitățile revoluționare ale țărânimii etc. — 53.

- 26 „Bernsteinismul“ — curent oportunist în social-democrația internațională; a apărut la sfîrșitul secolului al XIX-lea în Germania și își trăgea denumirea de la social-democratul german E. Bernstein. Bernstein a fost exponentul fățiș al revizionismului în social-democrația germană, care a început să se manifeste deosebit de pregnant după moartea lui F. Engels, în 1895.

În anii 1896—1898, Bernstein a publicat în revista „Die Neue Zeit“, organ teoretic al Partidului social-democrat din Germania, o serie de articole sub titlul comun „Problèmele socialismului“, în care a procedat la o revizuire fățișă a marxismului. Aripa stîngă a Partidului social-democrat din Germania a început să-l combată pe Bernstein în coloanele ziarelor ei, dar Comitetul Central al partidului nu i-a dat lui Bernstein și bernsteinismului riposta cuvenită. Polemica în paginile revistei „Die Neue Zeit“ a fost deschisă în iulie 1898 cu articolul „Bernstein și materialismul“ de G. V. Plehanov.

În martie 1899, articolele lui Bernstein au apărut în volum sub titlul „Premisele socialismului și sarcinile social-democrației“. Cartea a fost primită favorabil de aripa dreaptă a partidului german și de elementele oportuniste din celelalte partide ale Internaționalei a II-a. Lozincă bernsteinistă a „libertății de critică“ a fost însușită și de „marxiștii legali“ și de „economistii“ ruși. Cenzura din Rusia a permis tipărirea cărții lui Bernstein în trei ediții, iar Zubatov a inclus-o în lista cărților recomandate muncitorilor.

La congresele de la Stuttgart (octombrie 1898), Hanovra (octombrie 1899) și Lübeck (septembrie 1901) ale Partidului social-democrat din Germania a fost condamnat bernsteinismul, dar, datorită poziției împăciuitoare adoptate de majoritatea liderilor, partidul nu s-a desolidarizat de Bernstein. Bernstein-

enii au continuat să-și propage fățiș ideile lor revizioniste în revista „Sozialistische Monatshefte” și în organizațiile de partid. Numai partidul bolșevic, în frunte cu V. I. Lenin, a dus o luptă hotărâtă împotriva bernsteinismului și a adepților lui. Încă din 1899, Lenin a criticat pe bernsteinieni în „Protestul social-democraților din Rusia” și în articolul „Programul nostru”; o amplă critică a bernsteinismului a fost făcută de Lenin în lucrarea sa „Ce-i de făcut?”, precum și în articolele: „Marxism și revizionism”, „Divergențele din sînul mișcării muncitorești europene” (vezi Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 157—170, 176—180; vol. 6, pag. 1—190; Opere, vol. 15, E.S.P.L.P. 1957, pag. 17—27; vol. 16, pag. 345—350) și altele. — 53.

27 „Osvobođenje” („Eliberarea”) — revistă bilunară, care a apărut în străinătate de la 18 iunie (1 iulie) 1902 pînă la 5 (18) octombrie 1905, sub îngrijirea lui P.B. Struve. Revista a fost organul burgheziei liberale ruse și a promovat cu consecvență ideile unui liberalism monarhist moderat. În 1903, în jurul acestei reviste s-a grupat (iar în ianuarie 1904 s-a constituit) „Uniunea eliberării”, care a dăinuit pînă în octombrie 1905. Împreună cu zemii constituționalisti, „osvobojeniștii” au constituit nucleul partidului constituțional-democrat (cadeții), înființat în octombrie 1905, care a fost principalul partid liberal-monarhist burhez din Rusia. — 53.

28 „Zarea” — revistă politică-stiințifică marxistă; a apărut legal în anii 1901—1902 la Stuttgart, fiind editată de redacția „Iskrei”. În total au apărut patru numere (dintre care unul dublu): nr. 1 în aprilie 1901 (de fapt, la 23 martie st. n.); nr. 2—3 în decembrie 1901; nr. 4 în august 1902. Sarcinile revistei „Zarea” au fost stabilite în „Proiectul de declarație a redacției ziarului «Iskra» și revistei «Zarea», scris de V. I. Lenin în Rusia (vezi Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 315—325). În 1902, pe vremea divergențelor și conflictelor ivite în cadrul redacției ziarului „Iskra” și revistei „Zarea”, Plehanov a prezentat un proiect în care preconiza separarea revistei de ziar (el urmînd să-și asume redactarea revistei), dar această propunere n-a fost acceptată și cele două publicații au continuat să aibă o redacție comună.

Revista „Zarea” a adoptat o atitudine critică față de revizionismul internațional și față de cel rus și a apărut bazele teoretice ale marxismului. În paginile ei au fost publicate lucrările lui Lenin: „Note ocazionale”, „Prigonitorii zemstvelor și Hanibalii liberalismului”, „Domnii «critici» în problema agrară” (primele patru capitole ale lucrării „Problema agrară și «criticii lui Marx»”), „Cronica internă”, „Programul agrar al social-democrației ruse”, precum și lucrările lui G. V. Plehanov: „Critica criticilor noștri. Partea I. D-I-P. Struve în rolul de critic al teoriei dezvoltării sociale a lui Marx”, „Cant împotriva lui Kant, sau testamentul d-lui Bernstein” etc. — 53.

29 *Bundul* („Uniunea generală a muncitorilor evrei din Lituania, Polonia și Rusia“) a fost organizat în 1897, la Congresul de constituire al grupurilor social-democrate evreiești, care a avut loc la Vilno; el grupa în special elementele semiproletare ale meșteșugărimii evreiești din regiunile apusene ale Rusiei. La primul Congres al P.M.S.D.R. (1898), Bundul a intrat în P.M.S.D.R. ca „organizație autonomă, de sine stătătoare doar în problemele care privesc proletariatul evreiesc“ („Rezoluțiile și hotărârile congreselor, conferințelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și ale plenarelor C.C.“, partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 14).

Bundul era purtătorul naționalismului și separatismului în mișcarea muncitorească din Rusia. În aprilie 1901, Congresul al IV-lea al Bundului s-a pronunțat pentru desființarea relațiilor organizatorice stabilite de Congresul I al P.M.S.D.R. Congresul a declarat în rezoluția sa că consideră P.M.S.D.R. ca o uniune federativă a organizațiilor naționale și că Bundul trebuie să intre în el ca o parte federativă.

După ce Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. i-a respins cererea de a fi recunoscut drept singurul reprezentant al proletariatului evreiesc, Bundul s-a retras din partid. În 1906, pe baza unei hotărâri a Congresului al IV-lea („de unificare“), Bundul a intrat din nou în P.M.S.D.R.

În cadrul P.M.S.D.R., bundiștii au sprijinit întotdeauna aripa oportunistă a partidului („economisti“, menșevici, lichidatori) și au dus o luptă neconținută împotriva bolșevicilor și a bolșevismului. Revendicării programatice a bolșevicilor cu privire la dreptul națiunilor la autodeterminare, Bundul îi opunea revendicarea autonomiei național-culturale. În anii reacțiunii stolîpiniste, Bundul s-a situat pe o poziție lichidatoristă și a participat activ la crearea Blocului antipartinic din august. În timpul războiului mondial din 1914—1918, bundiștii s-au situat pe pozițiile social-șovinismului. În 1917, Bundul a sprijinit Guvernul provizoriu contrarevoluționar, a luptat de partea dușmanilor Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. În anii intervenției militare străine și ai războiului civil, conducerea Bundului s-a unit cu forțele contrarevoluției. În același timp, printre membrii de rînd ai Bundului s-a conturat o cotitură în favoarea colaborării cu Puterea sovietică. În 1921, Bundul s-a lichidat, din proprie inițiativă, și o parte dintre membrii săi au intrat în P.C. (b) din Rusia pe bază de cerere de primire individuală.—53.

30 „Organizația muncitorească“ din Petersburg — organizație a „economistilor“, a luat ființă în vara anului 1900. În toamna anului 1900, ea a fuzionat cu „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare“ din Petersburg, care fusese recunoscută în calitate de Comitet din Petersburg al P.M.S.D.R. După ce în organizația de partid din Petersburg a ieșit învingător curentul iskrist, o parte dintre social-democrații din Petersburg

care se aflau sub influența adepților „economismului“ s-au desprins, în toamna anului 1902, de Comitetul din Petersburg și au reînființat „Organizația muncitorească“, cu caracter de sine stătător. Comitetul „Organizației muncitorești“ a adoptat o poziție ostilă față de „Iskra“ leninistă și față de planul ei organizatoric de creare a unui partid marxist. Opuându-se partidului, comitetul „Organizației muncitorești“ susținea în mod demagogic că cea mai importantă condiție pentru dezvoltarea mișcării muncitorești și obținerea de succese în lupta pe care o duce este activitatea de sine stătătoare a clasei muncitoare. Împotriva hotărârilor comitetului „Organizației muncitorești“, care în mod arbitrar vorbea în numele „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare“ din Petersburg, au protestat o serie de organizații locale ale P.M.S.D.R. La începutul anului 1904, după Congresul al II-lea al partidului, „Organizația muncitorească“ și-a încetat existența, încadrându-se în organizația generală a partidului. — 55.

- 31 *Comitetul din Voronej al P.M.S.D.R.* se afla sub influența „economistilor“, în frunte cu V. P. Akimov și L. P. Mahnoveț (la Congresul al II-lea — Bruker), „care la congres au luptat pe toată linia împotriva aripii revoluționare și pe care toți, începând cu tov. Plehanov și terminând cu tov. Popov, i-au calificat de zeci de ori drept oportuniști“ (Opere complete, vol. 8, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 396).

În noiembrie 1902, din inițiativa lui V. I. Lenin, la consfătuirea de la Pskov a fost creat Comitetul de organizare (C.O.) pentru convocarea Congresului al II-lea al partidului. În curând, aproape toate comitetele P.M.S.D.R. s-au alăturat Comitetului de organizare, exprimându-și încrederea în el și sprijinindu-l în inițiativa lui de convocare a congresului. Comitetul din Voronej însă a adoptat din capul locului o atitudine ostilă față de Comitetul de organizare, căruia nu i-a recunoscut dreptul de a convoca congresul, a încercat să submineze încrederea de care se bucura el în rândul comitetelor, ponegrind activitatea lui în diverse scrisori cu cuprins defăimător ș.a.m.d. Despre „Iskra“ leninistă, care a jucat un rol de seamă în crearea Comitetului de organizare, Comitetul din Voronej vorbea ca de un „zbir al social-democrației“ și o acuza că practică o politică scizionistă. Dat fiind că Comitetul din Voronej s-a situat pe o poziție vădit ostilă față de Comitetul de organizare și față de congresul pe care-l pregătea el, Comitetul de organizare a considerat că nu e cazul să-l convoace la congres. Congresul al II-lea a consfințit această hotărâre, scriind în rezoluția sa: „dat fiind că Comitetul din Voronej nu a recunoscut Comitetul de organizare și nici statutul, pe baza căruia a fost convocat congresul, Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. consideră că Comitetul de organizare a avut dreptul indiscutabil să nu invite la congres comitetul menționat“ („Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. Procesele-verbale“. 1959, pag. 436). — 55.

32 *Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.* a avut loc între 17 (30) iulie și 10 (23) august 1903. Primele 13 ședințe ale sale s-au ținut la Bruxelles. Apoi, din cauza persecuțiilor polițienești, el s-a mutat la Londra.

Congresul a fost pregătit de „Iskra”, care, sub conducerea lui Lenin, a desfășurat o vastă muncă de unire a social-democraților ruși pe baza principiilor marxismului revoluționar. Redacția „Iskrei” a elaborat și a prezentat spre discutare congresului documentul cel mai important — proiectul de program al partidului (care a fost publicat în „Iskra” nr. 21 din 1 iunie 1902). O serie de documente prezentate congresului — proiectul de statut al P.M.S.D.R., unele proiecte de rezoluții, planul raportului de activitate a „Iskrei” — au fost scrise de Lenin. Tot el a elaborat, în amănunțime, ordinea de zi și regulamentul de desfășurare a lucrărilor congresului.

La congres au participat 43 de delegați cu vot deliberativ, reprezentând 26 de organizații (grupul „Eliberarea muncii”, organizația „Iskrei”, Comitetul din străinătate și Comitetul central al Bundului, „Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse”, „Uniunea social-democraților ruși din străinătate” și 20 de comitete și uniuni social-democrate din Rusia). Întrucât unii delegați dispuneau de două voturi, numărul voturilor deliberative la congres se ridica la 51. Printre delegații care reprezentau cele mai importante comitete social-democrate din Rusia se aflau leniniștii-revoluționari de profesie: R. S. Zemleca, A. V. Șotman, P. A. Krasikov, N. E. Bauman, A. M. Stopani și alții. Componența congresului nu era omogenă. La lucrările lui nu participau numai adepți ai „Iskrei”, ci și adversari ai ei, precum și elemente nestatornice, sovăielnice.

Pe ordinea de zi figurau 20 de probleme.

Lenin a prezentat raportul cu privire la statutul partidului și a rostit cuvântări în cadrul dezbaterilor în majoritatea problemelor de pe ordinea de zi a congresului.

Principalele probleme ale congresului au fost adoptarea programului și a statutului și alegerea centrelor conducătoare de partid. Lenin și adepții săi au desfășurat în cadrul congresului o luptă necruțătoare împotriva oportuniștilor.

Proiectul de program al partidului, elaborat de redacția „Iskrei”, și îndeosebi teza cu privire la rolul conducător al partidului în mișcarea muncitorească, punctul cu privire la necesitatea cuceririi dictaturii proletariatului și partea agrară a programului au constituit ținta unor atacuri înverșunate din partea oportuniștilor. Invocând faptul că teza cu privire la dictatura proletariatului nu figura în programele partidelor social-democrate din Apusul Europei, oportuniștii au supus această teză unor atacuri directe și indirecte. O interpretare oportunistă în problema dictaturii proletariatului a fost dată de Troțki, care considera că o condiție indispensabilă pentru instaurarea ei o constituie identificarea aproape totală a partidului cu clasa muncitoare și necesitatea ca proletariatul să devină majoritatea na-

țiunii. Congresul a respins toate încercările oportuniștilor de a introduce în proiectul de program iskrist modificări în spiritul programelor partidelor social-democrate din Apusul Europei și a aprobat în unanimitate (cu o abținere) programul partidului, în care erau formulate atât sarcinile imediate ale proletariatului în apropiata revoluție burghezo-democratică (programul-minimum) cât și sarcinile legate de victoria revoluției socialiste și instaurarea dictaturii proletariatului (programul-maximum). Adoptarea unui program marxist revoluționar al partidului a constituit o victorie de seamă a curentului leninist-iskrist, care a fost consolidată prin hotărârea congresului de a recunoaște „Iskra” ca Organ Central al partidului.

În cursul dezbaterilor pe marginea statutului partidului s-a dat o luptă aprigă în problema formulării primului paragraf al statutului. În formularea propusă de Lenin, pentru ca cineva să aibă calitatea de membru de partid nu era suficient să recunoască programul și să sprijine materialicește partidul, ci să și facă parte dintr-una din organizațiile partidului. La Congres, Martov a prezentat o formulare proprie a primului paragraf, potrivit căreia calitatea de membru de partid era condiționată, în afară de recunoașterea programului și de sprijinul material dat partidului, numai de sprijinul personal acordat cu regularitate partidului, sub conducerea uneia dintre organizațiile lui. Formularea lui Martov, care înlesnea intrarea în partid tuturor elementelor nestatornice, a fost sprijinită nu numai de oportuniști, ci și de iskriștii nestatornici, și a fost adoptată de congres cu o majoritate neînsemnată de voturi. Ulterior, Congresul al III-lea al P.M.S.D.R., renunțând la hotărârea adoptată de Congresul al II-lea, a adoptat primul paragraf al statutului în formularea lui Lenin. În ansamblu însă, congresul a adoptat statutul elaborat de Lenin.

Congresul a adoptat, totodată, o serie de rezoluții în problemele tactice.

La congres s-a produs o sciziune între adepții consecvenți ai curentului iskrist — leniniștii — și așa-zii iskriști „nestatornici” — adepții lui Martov. Adepții orientării leniniste, care au obținut majoritatea de voturi la alegerea instituțiilor centrale ale partidului, au început să se numească bolșevici, iar adepții lui Martov, care au rămas în minoritate, — menșevici.

Congresul a avut o mare importanță pentru dezvoltarea mișcării muncitorești din Rusia. El a lichidat metodele primitive și spiritul de cerc în mișcarea social-democrată și a creat partidul revoluționar al clasei muncitoare, partid de tip nou. Congresul a marcat victoria principiilor leniniste în social-democrația rusă și a însemnat un punct de cotitură în mișcarea muncitorească internațională. „Bolșevismul ca un curent de gândire politică și ca partid politic există din 1903”, scrie Lenin (Opere, vol. 31, E.S.P.L.P. 1956, pag. 8). — 55.

33 În cartea sa „Un pas înainte, doi pași înapoi“, în capitolul „c) Începutul congresului. — Incidentul cu Comitetul de organizare“, V. I. Lenin descrie în mod amănunțit incidentul cu Comitetul de organizare (vezi Opere complete, vol. 8, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 199—208). — 57.

34 *Legea excepțională împotriva socialiștilor* a fost introdusă în Germania în 1878, de guvernul Bismarck, în vederea luptei împotriva mișcării muncitorești și socialiste. Prin această lege au fost interzise toate organizațiile partidului social-democrat, organizațiile muncitorești de masă, presa muncitorească; era confiscată literatura socialistă; împotriva social-democraților au fost îndreptate persecuțiile și expulzările. Dar represiunile n-au distrus partidul social-democrat, a cărui activitate a fost reorganizată potrivit condițiilor de ilegalitate: ziarul „Sozialdemokrat“, organul central al partidului, apărea în străinătate, iar congresele partidului se țineau cu regularitate (în anii 1880, 1883 și 1887); în Germania, în condiții de ilegalitate, se refăceau repede organizațiile și grupurile social-democrate, în fruntea cărora se afla Comitetul Central ilegal. Totodată, partidul a folosit pe scară largă posibilitățile legale pentru a întări legăturile sale cu masele. Influența lui a crescut fără încetare: numărul voturilor întrunite de social-democrați în alegerile pentru Reichstag a crescut, din 1878 pînă în 1890, de peste trei ori.

K. Marx și F. Engels au acordat un mare ajutor social-democraților germani. În anul 1890, sub presiunea mișcării muncitorești de masă și a intensificării de zi cu zi a mișcării muncitorești, legea excepțională împotriva socialiștilor a fost abrogată. — 59.

35 La Congresul al II-lea al partidului, în Comitetul Central au fost aleși Lengnik, Krjijanovski și Noskov. În octombrie (st. n.) 1903, în Comitetul Central au fost cooptați Zemleacika, Krasin, Essen și Gusarov. În luna noiembrie a aceluiași an, în Comitetul Central a fost ales Lenin și a fost cooptat Galperin. În cursul lunilor iulie-septembrie 1904, în componența Comitetului Central s-au produs noi schimbări: Lengnik și Essen, adepți ai lui Lenin, au fost arestați. Împăciunitorii Krjijanovski și Gusarov și-au dat demisia, iar Krasin, Noskov și Galperin, rămînd mai departe în Comitetul Central, au exclus în mod ilegal pe Zemleacika, adeptă a majorității, în ciuda protestelor lui Lenin, și au cooptat trei noi împăciunitoriști — pe Liubimov, Karpov și Dubrovinski. Ca urmare a acestor schimbări, majoritatea în Comitetul Central au format-o împăciunitoriștii. — 63.

36 Lenin se referă la hotărîrea Comitetului Central cu privire la dizolvarea Biroului din sud al Comitetului Central, care făcea agitație pentru convocarea Congresului al III-lea al partidului. — 65.

- 37 Proiectul de „Înștiințare cu privire la constituirea Biroului Comitetelor Majorității” a fost întocmit de V. I. Lenin înainte de 20 octombrie (2 noiembrie) 1904. În scrisoarea din 2 noiembrie 1904 (st. n.) adresată de V. I. Lenin și N. K. Krupskaja lui A. A. Bogdanov și publicată ulterior în „Culegeri din Lenin”, vol. XV (pag. 232—234), se spune: „Biroul își propune să publice o declarație cam în felul următor...”. Mai departe, în scrisoare a fost făcut un semn pentru intercalarea textului acestei declarații. Dar textul declarației însăși n-a fost transcris în ciorna scrisorii; el a fost găsit în 1940 și în același an a fost publicat în revista „Proletarskaia Revoluția” nr. 2. Acest proiect, împreună cu sus-menționata scrisoare de la 2 noiembrie 1904, a fost trimis comitetelor bolșevice din Rusia. — 66.
- 38 Este vorba de declarația „Apel către membrii P.M.S.D.R.”, publicată în octombrie 1904 de Comitetul din Moscova al P.M.S.D.R. ca răspuns la apelul „Către partid”, scris de Lenin și adoptat de consfătuirea celor 22 (vezi volumul de față, pag. 13—21). Declarația începe cu cuvintele: „Noi, «cei 19» membri ai P.M.S.D.R., am primit cu plăcere chemarea lansată de cei 22 de membri ai partidului nostru”. Autorii declarației critică cu asprime poziția lui Plehanov, care după Congresul al II-lea a cotit-o spre menșevici, și îl gratifică cu epitetul de „cameleon politic”; totodată, ei critică poziția adoptată de „Iskra” menșevică, de Consiliul partidului și de Comitetul Central împăciuitorist; ei se pronunță cu hotărâre pentru pregătirea și convocarea Congresului al III-lea al partidului. Această declarație a fost întocmită de grupul bolșevic (F. V. Lengnik, N. E. Bauman, E. D. Stasova, B. M. Knunianț etc.) care se afla pe atunci întemnițat în închisoarea Taganka din Moscova (vezi „Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Culegere de documente și materiale”. Moscova, 1955, pag. 99—106, 306—308). — 66.
- 39 Broșura lui V. I. Lenin „Campania zemstvelor și planul «Iskrei»” este consacrată examinării amănunțite și criticii unei scrisori publicate în noiembrie 1904 de redacția „Iskrei” menșevice. În această scrisoare, menșevicii preconizau ca sarcină principală a social-democrației „înfrurirea în mod organizat a opoziției burgheze” prin prezentarea de revendicări guvernului prin intermediul liberalilor burghezi și al zemților. Drept răspuns la broșura lui Lenin, redacția a publicat o a doua scrisoare către organizațiile de partid. Ambele scrisori erau însoțite de mențiunea: „Numai pentru membrii de partid”. Faptul că cea de-a doua scrisoare a fost difuzată de către redacția menșevică numai în rîndurile menșevicilor l-a determinat pe Lenin să scrie un adaos la broșura sa, care fusese deja tipărită și răspîndită în rîndurile comitetelor. Adaosul a fost tipărit în mod separat, pe hîrtie colorată, și introdus în exemplarele acestei broșuri care mai rămăseseră în depozitul editurii bolșevice.

Comitetele bolșevice locale din Petersburg, Odesa, Ekaterinoslav, Nikolaev și-au exprimat atitudinea lor categoric negativă față de planul de „campanie a zemstvelor, inițiat de «Iskra»”. Într-o rezoluție specială în legătură cu acest plan, adoptată de centrul agitatoric al organizației din Odesa al P.M.S.D.R., se spune următoarele: „Noi credem că este nedemn de un partid revoluționar să se teamă de «intimidarea» liberalilor: partidul muncitoresc trebuie să-și formuleze, pretutindeni și întotdeauna, în mod clar și fără echivoc scopul său final și revendicările sale imediate, fără să țină seama de planurile liberalilor, oricare ar fi ele. O alianță cu liberalii în momentul de față nu înseamnă altceva decât o trădare a proletariatului, nu este altceva decât un act de miopie politică de neiertat, menit să pervertească conștiința de clasă a proletariatului și să distragă pe activiștii de partid de la o sarcină a lor principală și permanentă — aceea de a organiza proletariatul rus” („Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Culegere de documente și materiale”. Moscova, 1955, pag. 195). Broșura lui Lenin „Campania zemstvelor și planul «Iskrei»” a apărut în 1904, la Geneva, în editura pentru literatură de partid social-democrată a lui V. Bonci-Bruevici și N. Lenin, într-un număr de 3 000 de exemplare. Ea a fost larg răspândită în organizațiile legale ale partidului; cu prilejul arestărilor și perchezițiilor a fost găsită la Smolensk, Batum, Riga, Saratov, Suvalki și în alte orașe.

Această broșură, care era îndreptată împotriva oportunismului tactic și organizatoric al menșevicilor și a manevrelor lor scizioniste, a jucat un rol important în unirea strânsă a forțelor bolșevice, a făcut cu puțință o cunoaștere și mai profundă a bazelor tacticii leniniste și a ajutat bolșevicilor să nu-și piardă calmul în fața marilor evenimente de la 9 (22) ianuarie. — 75.

- 40 Este vorba de rezoluția propusă de menșevicul Starover (A. N. Potresov) „Despre atitudinea față de liberali”, care a fost adoptată la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. Caracterizând această rezoluție, V. I. Lenin a arătat că ea „nu ne prezintă o analiză de clasă a liberalismului și democratismului”, ci inventează condiții fictive, verbale ale unei înțelegeri cu liberalii. Vezi critica făcută de V. I. Lenin rezoluției lui Starover în lucrările „Un pas înainte, doi pași înapoi” (Opere complete, vol. 8, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 316—319), „Democrația muncitorească și democrația burgheză” (volumul de față, pag. 181—191). — 79.
- 41 *Ugrium-Burceev* — figură satirică de guvernator de oraș prezentată de M. E. Saltîkov-Șcedrin în opera sa „Povestea unui oraș” și care a devenit un nume comun pentru reacționari, pentru demnitarii obtuzi și mărginiți. Această figură a intrat în galeria tipurilor clasice ale literaturii universale ca una dintre cele mai puternice generalizări artistice ale samavolniciei absolutiste. — 81.

42 „*Novoe Vremea*“ („Timpuri Noi“) — cotidian ; a apărut din 1868 până în 1917, la Petersburg ; a aparținut, pe rând, mai multor editori și și-a schimbat în repetate rânduri orientarea ei politică. La început era un ziar liberal moderat, iar apoi, începând din 1876, când a avut ca editor pe A. S. Suvorin, a devenit un organ al cercurilor reacționare ale nobilimii și ale funcționării birocratice. În 1905 a devenit un organ de presă al ultrareacționarilor. După revoluția burghezo-democratică din februarie, acest ziar a sprijinit întru totul politica contrarevoluționară a Guvernului provizoriu burghez și a dus o campanie furibundă împotriva bolșevicilor. La 26 octombrie (8 noiembrie) 1917 a fost interzis de Comitetul militar revoluționar de pe lângă Sovietul din Petrograd.

„*Novoe Vremea*“ a fost calificat de V. I. Lenin ca un model de ziar venal. — 81.

43 „*Pravo*“ — publicație juridică săptămînală de orientare burghezo-liberală ; a apărut la Petersburg de la sfîrșitul anului 1898 până în 1917, sub îngrijirea lui V. M. Ghessen și N. I. Lazarevski. Această publicație s-a îndeletnicit îndeosebi cu elaborarea științifică a problemelor juridice. Începînd din toamna anului 1904, și-a rezervat cîteva pagini pentru publicistica politică, devenind de fapt unul dintre organele legale ale „Uniunii eliberării“. — 81.

44 *Demonstrația de la Rostov* — este vorba de greva de la Rostov, care a început la 2 (15) noiembrie 1902, printr-o acțiune a muncitorilor din secția de cazangerie a Atelierelelor centrale ale căilor ferate din Vladikavkaz. Răspunzînd chemării adresate de Comitetul P.M.S.D.R. din regiunea Donului, la 4 noiembrie 1902 au declarat grevă toți muncitorii de la atelierele căilor ferate, care au prezentat administrației o serie de revendicări economice. La această grevă au aderat curînd și muncitorii de la uzinele constructoare de pluguri „Ăksai“, de la fabrica de tutun „Asmolov“ și de la alte întreprinderi, slujbașii de la poștă și telegraf, funcționarii comerciali etc. Greva a devenit generală și a căpătat un caracter politic.

Marea amploare a mișcării revoluționare a luat prin surprindere autoritățile țariste. Trupele aflate la dispoziție n-au fost în stare să împiedice mitingurile de masă, care aveau loc zilnic în Temernik, o suburbie a Rostovului, și la care se adunau pînă la 30 000 de muncitori. Abia după sosirea unor întăriri au trecut autoritățile țariste la înăbușirea mișcării prin forță armată. La 11 noiembrie a avut loc prima mare ciocnire cu cazacii, care s-a încheiat prin salve de foc împotriva muncitorilor neînarmați. Vestea acestei represiuni a dezlănțuit un nou avînt revoluționar și a servit de semnal pentru declararea de greve la Novorossiisk și Tihorețkaia. În ciuda represiunilor, muncitorii din Rostov și-au continuat mitingurile lor, iar ciocnirile cu armata s-au transformat în înverșunate lupte de clasă.

Abia la 26 noiembrie, după o luptă încordată, care a ținut 21 de zile, muncitorii au fost nevoiți să înceteze greva datorită unei evidente superiorități numerice a trupelor. Greva a fost condusă de Comitetul P.M.S.D.R. iskrist din regiunea Donului, care, în proclamația sa „Către toți cetățenii“, vorbea despre această grevă ca despre una dintre treptele spre un avînt general al muncitorilor ruși. Caracterizînd evenimentele de la Rostov, V. I. Lenin, în articolul său „Evenimente noi și probleme vechi“, scria că „evenimentele de felul acesta ne arată într-adevăr în mod concret că insurecția armată a întregului popor împotriva guvernului absolutist nu apare numai ca o idee care se coace în mințile și în programele revoluționarilor, ci și ca pasul următor, inevitabil și firesc din punct de vedere practic, al mișcării însăși...“ (Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 60).

Greva de la Rostov a fost prologul grevei politice generale care a izbucnit în 1903 în sudul Rusiei și care a fost unul dintre prevestitorii primei revoluții ruse din 1905. — 92.

- 45 *Balalaikin* — personaj din scrierea lui M. E. Saltîkov-Șcedrin „Idilă contemporană“; tipul flecarului liberal, aventurier și mincinos, care-și pune interesele sale meschine mai presus de orice. Lenin spunea despre Troțki că este „Balalaikinul redacțional“ al „Iskrei“ menșevice. — 92.

- 46 Este vorba de vizibila înviorare care s-a produs în activitatea zemților în a doua jumătate a anului 1904, cînd, după asasinarea lui Pleve, în fruntea ministerului afacerilor interne a venit prințul P. D. Sveatopolk-Mirski.

Liberalii din rîndurile nobilimii și ale burgheziei au văzut întotdeauna în zemstve o forță serioasă a progresului economic și cultural, un important mijloc de luptă politică pentru satisfacerea revendicărilor lor. Dat fiind că guvernul țarist nu consimțea să facă nici un fel de concesi, mișcarea zemstvelor a căpătat încetul cu încetul un caracter „opozitionist“. Dar asta nu era decît o opoziție timidă și lașă, care, nefiind în stare să desfășoare o luptă hotărîită împotriva absolutismului, căuta, pe ascuns de masele populare, să cerșească țarismului o serie de concesi menite să-i ajute să înfăptuiască niște revendicări constituționale extrem de moderate, care nu se atingeau de bazele absolutismului.

În a doua jumătate a anului 1904, Rusia a trecut printr-un nou val al mișcării constituționaliste. Pentru a face să slăbească această mișcare și a atrage de partea absolutismului, cu ajutorul zemstvelor, o anumită parte a societății liberale, noul ministru al afacerilor interne, Sveatopolk-Mirski, a făcut o serie de concesi opoziției liberale. Au fost eliberați din deportare o serie de liberali, a fost permisă apariția ziarului „Novaia Jizn“, organ al „Uniunii eliberării, și au fost slăbite, într-o măsură neînsemnată,

rigorile cenzurii etc. Ministrul și-a exprimat părerea că adunările de zemstvă trebuie să capete, pe cât se poate, mai multă libertate și împuterniciri mai mari. Profitând de protecția acordată de ministru, în toamna anului 1904 zemții au ținut câteva congrese, care au elaborat un program de reforme politice; în acest program era prevăzută convocarea unei instituții reprezentative speciale, cu drepturi legislative. Această indulgență manifestată față de zemstve de către guvernul țarist a fost calificată de V. I. Lenin drept un joc de-a constituționalismul; el a prezis că actuala mișcare a zemstvelor „se va dovedi în mod sigur și inevitabil a fi tot un balon de săpun, ca și cele precedente, dacă nu va interveni forța maselor muncitorești capabile și hotărâte să pornească o insurecție” (vezi volumul de față, pag. 95).

Încă din decembrie 1904 s-a pus capăt cochetării, de scurtă durată, a guvernului țarist cu liberalii. La 14 (27) decembrie 1904 a apărut în „Buletinul oficial” un ucaz al lui Nicolaie al II-lea către Senat, despre care V. I. Lenin spunea că reprezintă o „palmă dată liberalilor”, precum și comunicatul guvernamental care prescria zemstvelor „să nu se atingă de problemele pentru a căror dezbatare nu au o împuternicire legală”, atrăgându-le atenția asupra necesității de a respecta întocmai legile, ordinea și liniștea și amenințându-le că va recurge la toate mijloacele de care dispune pentru a pune capăt oricăror adunări „cu caracter antiguvernamental”. Mișcarea zemstvelor a intrat repede într-o perioadă de declin, și în toamna anului 1905, o dată cu constituirea partidului cadeților și a celui al octombriștilor, a încetat să mai existe ca un curent politic de sine stătător. — 94.

47 Este vorba de articolul „O cotitură istorică”, care a apărut ca editorial în nr. 6 al publicației „Listok «Rabocego Dela»” (aprilie 1901), editată de „economisti”, și în care au răsunat prea de timpuriu apelurile aventuriste la un iureș imediat împotriva „fortăreței despotismului”. Autorul articolului chema masele să meargă în întâmpinarea revoluției, să-i accelereze pașii și le îndemna să formeze de pe acum coloane de asalt. — 95.

48 „Tezele referatului asupra situației interne a partidului” au fost scrise de V. I. Lenin curând după ieșirea de sub tipar a primei scrisori publicate de redacția „Iskrei” menșevice în legătură cu planul campaniei zemstvelor și cu răspunsul dat de Lenin în broșura sa „Campania zemstvelor și planul «Iskrei»”. Referatul asupra situației interne a partidului a fost ținut de V. I. Lenin la următoarele adunări ale emigranților politici ruși: la 19 noiembrie (2 decembrie) 1904 la Paris, la 23—24 noiembrie (6—7 decembrie) la Zürich și la 25 noiembrie (8 decembrie) la Berna.

Ideile din referat și-au găsit expresia și dezvoltarea lor în articolul: „Democrația muncitorească și democrația burgheză” (vezi volumul de față, pag. 181—191). Notele lui Lenin pe marginea discuțiilor în legătură cu acest referat au fost publicate în „Culegeri din Lenin”, vol. XVI, pag. 74—78. — 101.

49 V. I. Lenin se referă la o adunare a bolșevicilor care s-a ținut la 29 noiembrie (12 decembrie) 1904, la Geneva, și care a avut cam aceeași componență ca și conferința „celor 22”. La această adunare a fost adoptată hotărârea de a edita un organ al majorității partidului — ziarul „Vpered” — și a fost desemnată redacția acestui ziar, compusă din : V. I. Lenin, V. V. Vorovski, M. S. Olminski și A. V. Lunacearski. — 103.

50 Este vorba de trei conferințe ale unor comitete bolșevice locale : cea din Sud, cea din Caucaz și cea din Nord.

1) Conferința regională din Sud (3 comitete : cel din Odesa, cel din Ekaterinoslav și cel din Nikolaev) s-a ținut în septembrie 1904. Ea s-a pronunțat pentru convocarea Congresului al III-lea al partidului și a propus să se creeze un Comitet de organizare pentru convocarea acestui congres, alcătuit din : Zemleacika, Leadov și Bogdanov. Conferința a însărcinat pe V. I. Lenin să stabilească întreaga componență a acestui comitet.

2) În noiembrie 1904 a avut loc la Tiflis conferința regională a Comitetului unificat din Caucaz (4 comitete : Baku, Batum, Tiflis și Imeretia-Mingrelia), care, la rîndul ei, s-a pronunțat pentru convocarea imediată a Congresului al III-lea și a ales biroul pentru pregătirea lui.

3) În decembrie 1904 a avut loc Conferința regională din nord (6 comitete : Petersburg, Moscova, Tver, Riga, din Nord și Nijni-Novgorod). Conferința și-a exprimat neîncrederea în organele centrale ale partidului, care erau acaparate de menșevici, s-a pronunțat cu hotărâre pentru convocarea Congresului al III-lea, și-a exprimat solidaritatea cu „grupul de publiciști condus de tov. Lenin” și a înființat un birou special pentru organizarea congresului. La Conferința din Nord a avut loc formarea definitivă a Biroului Comitetelor Majorității, care și-a asumat sarcina practică directă de a pregăti și convoca Congresul al III-lea. Componența Biroului Comitetelor Majorității, în linii generale, a fost schițată la Geneva de V. I. Lenin și a fost apoi aleasă la aceste conferințe. Din Biroul Comitetelor Majorității au făcut parte : V. I. Lenin, A. A. Bogdanov, M. M. Essen, M. N. Leadov, P. P. Rumeașev, R. S. Zemleacika, M. M. Litvinov, S. I. Gusev și alții.

La propunerea lui V. I. Lenin, membrii Biroului Comitetelor Majorității au început să viziteze în mod regulat comitetele și grupurile locale și să ducă o luptă hotărâtă împotriva menșevicilor și împăciuitoariștilor. Ziarul bolșevic „Vpered”, continuînd tradițiile vechii „Iskre” leniniste, a combătut cu vehemență oportunistul menșevicilor, însuflînd și unind strîns, pe plan ideologic, masele partidului în jurul lozincii leniniste a luptei pentru convocarea Congresului al III-lea. Comitetele locale, în covârșitoarea lor majoritate, au urmat Biroul Comitetelor Majorității. În martie 1905, 21 din cele 28 de comitete s-au pronunțat pentru convocarea congresului. Ducînd o luptă înverșunată cu menșevicii și cu

împăciunitoristii, Biroul Comitetelor Majorității și organul lor, „Vpered“, sub conducerea lui V. I. Lenin, au pregătit și au convocat, în aprilie 1905, Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. — 104.

- 51 Adunarea de la Geneva care s-a ținut la 20 august (2 septembrie) 1904 a fost convocată de menșevici cu scopul de a sprijini așa-zisa „declarație din iulie“ a Comitetului Central. La această adunare au fost invitați menșevicii și bolșevicii. Dar bolșevicii au refuzat să participe, și reprezentantul lor, după ce a dat citire unei declarații în care se arăta că adunarea nu are competența să adopte o rezoluție în numele majorității și al minorității, a părăsit adunarea. La această adunare menșevicii au fost nevoiți să recunoască că comitetele de partid din Rusia s-au pronunțat împotriva politicii împăciunitoriste a Comitetului Central și că imensa majoritate a comitetelor au refuzat în mod categoric să întrețină legături cu redacția „Iskrei“ menșevice. — 104.

- 52 „Vpered“ — săptămânal bolșevic ilegal; a apărut la Geneva de la 22 decembrie 1904 (4 ianuarie 1905) pînă la 5 (18) mai 1905. Au fost scoase 18 numere; avea un tiraj de 7 000—10 000 de exemplare. Organizatorul, inspiratorul ideologic și conducătorul direct al acestui ziar a fost V. I. Lenin. Tot el a fost acela care i-a propus numele. Din redacție făceau parte: V. V. Vorovski, M. S. Olminski, A. V. Lunacearski. Întreaga corespondență a ziarului cu Rusia (cu comitetele locale) și cu corespondenții era dusă de N. K. Krupskaia.

Ziarul „Vpered“ a apărut în condițiile unei înverșunate lupte interne de partid, cînd, după Congresul al II-lea, liderii menșevici acaparaseră prin înșelăciune centrele partidului (Organul Central, Consiliul partidului și Comitetul Central) și începuseră să dezbinе organizațiile locale. Activitatea lor dezorganizatoare submina unitatea de acțiune a clasei muncitoare. În fața apropriatei revoluții din Rusia, cînd devenise deosebit de necesară înmănușarea tuturor forțelor pentru a asigura unitatea de luptă a proletariatului, o asemenea situație în sînul partidului devenise intolerabilă. V. I. Lenin și bolșevicii au pornit o luptă intransigentă împotriva oportunismului menșevicilor și a activității lor dezorganizatoare, au început să cheme organizațiile locale la luptă pentru convocarea Congresului al III-lea, ca singur mijloc de ieșire din criza în care se afla partidul; el avea menirea să pună frîu menșevicilor și să creeze o nouă conducere, corespunzătoare voinței partidului. Stabilind conținutul ziarului „Vpered“, V. I. Lenin scria: „Orientarea ziarului «Vpered» este aceea a vechii «Iskre». În numele acesteia, «Vpered» duce o luptă hotărîtă împotriva noii «Iskre» (vezi volumul de față, pag. 238). În ziarul „Vpered“, Lenin a scris nu numai articole de fond, dar și un mare număr de note diverse și totodată a redactat numeroase corespondențe. Unele articole au fost scrise de el în colaborare cu alți membri ai redacției (Vorovski, Olminski ș.a.). Manuscrisele,

aparținând diverșilor autori, care s-au păstrat pînă azi poartă urmele unor numeroase îndreptări și ale unor importante adăugiri făcute de V. I. Lenin. Fiecare număr, în mod obligatoriu, era văzut de Lenin în pagină. Chiar și atunci cînd, la Londra, era cu totul absorbit de lucrările Congresului al III-lea, Lenin a găsit totuși timp să citească șpalturile nr. 17 al ziarului „Vpered”. Numai nr. 18 a fost tipărit, se pare, fără să fi fost văzut de Lenin, care a trebuit să plece din Londra pentru a merge la Geneva. În ziarul „Vpered” au fost publicate peste 60 de articole și note ale lui Lenin. În aceste articole și note el a elaborat linia tactică a bolșevicilor în problemele privind insurecția armată, guvernul revoluționar provizoriu și dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii, atitudinea social-democratică față de mișcarea țărănească, față de burghezia liberală și față de războiul ruso-japonez. Unele numere ale ziarului, ca, de pildă, nr. 4 și 5, consacrate evenimentelor de la 9 (22) ianuarie 1905 și începerii revoluției în Rusia, au fost redactate aproape în întregime de V. I. Lenin. Ziarul „Vpered” și-a cîștigat în foarte scurt timp după apariția sa simpatia comitetelor locale de partid, care l-au recunoscut drept organ al lor.

Unind comitetele locale pe baza principiilor leniniste, ziarul „Vpered” a asigurat convocarea Congresului al III-lea al partidului, ale cărui hotărîri au avut la bază tezele enunțate și fundamentate de V. I. Lenin în coloanele ziarului. Linia tactică promovată de „Vpered” a devenit linia tactică a Congresului al III-lea. Acest ziar a avut o legătură permanentă cu organizațiile de partid din Rusia. Deosebit de strînsă a fost legătura cu comitetele din Petersburg, Moscova, Odesa, Baku, Ekaterinoslav și din alte localități, precum și cu Comitetul Uniunii din Caucaz al P.M.S.D.R. Articolele lui V. I. Lenin apărute în ziarul „Vpered” erau adeseori reproduse în organele locale ale presei bolșevice, erau publicate în foi volante sau în broșuri. Articolul său „Începutul revoluției în Rusia”, apărut în nr. 4 al ziarului „Vpered”, a fost publicat în foaie volantă de către comitetele din Odesa, Saratov și Nikolaev ale P.M.S.D.R., iar articolul „Proletariatul și țărănimea” (din „Vpered” nr. 11) de către Comitetul din Petersburg al P.M.S.D.R. Comitetul Uniunii din Caucaz al P.M.S.D.R. a scos o broșură, în limbile gruzină, rusă și armeană, cu articolul lui V. I. Lenin „Dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii” („Vpered” nr. 14). Congresul al III-lea al partidului, într-o rezoluție specială, a relevat rolul important pe care l-a avut „Vpered” în lupta împotriva menșevismului, pentru restabilirea partinității, în punerea și tratarea problemelor de tactică ridicate de mișcarea revoluționară, în lupta pentru convocarea congresului și a adus mulțumiri redacției ziarului. Printr-o hotărîre a Congresului al III-lea, în locul acestui ziar a început să apară, ca Organ Central al partidului, ziarul „Proletarii”, care a fost o continuare directă și nemijlocită a ziarului „Vpered”.

Ziarul „Vpered“ a jucat un rol uriaș în lupta dintre linia politică proletar-revoluționară și cea mic-burgheză și burghezoliberală în perioada primei revoluții ruse. — 105.

- 53 Lenin se referă la Biroul Comitetelor Majorității. — 106.
- 54 „*Înștiințarea despre formarea Comitetului de organizare și despre convocarea celui de-al III-lea Congres ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia*“ a fost scrisă de Lenin în decembrie 1904 și trimisă tot atunci membrilor Biroului Comitetelor Majorității. Acest document întocmit de Lenin a stat la baza „Înștiințării cu privire la convocarea Congresului al III-lea al partidului“, publicată în „Vpered“ nr. 8 din 28 (15) februarie 1905 sub semnătura Biroului Comitetelor Majorității. — 110.
- 55 „*Frankfurter Zeitung*“ — cotidian, organ de presă al marilor speculanți de bursă din Germania ; a apărut la Frankfurt pe Main din 1856 pînă în 1943. În 1949 a început să apară din nou sub denumirea de „*Frankfurter Allgemeine Zeitung*“ ; este purtătorul de cuvînt al monopolștilor vest-germani. — 113.
- 56 Patru membri ai Comitetului Central : V. I. Lenin, F. V. Lengnik, M. M. Essen și R. S. Zemleacika. — 120.
- 57 *Congresul de la Amsterdam al Internaționalei a II-a* a avut loc în august 1904. La lucrările lui au participat 476 de delegați. La acest congres au fost dezbătute următoarele probleme : 1) regulile internaționale ale tacticii socialiste ; 2) unitatea partidului ; 3) greva generală ; 4) politica colonială etc. Cu întocmirea raportului care urma să fie prezentat la congres din partea P.M.S.D.R. au fost însărcinați Dan și Glebov, cărora li s-a pus condiția să nu pomenească în el despre divergențele din partid. Dan însă a încălcat această condiție, și raportul „era împănat de polemică camuflată și în întregime pătruns de concepțiile «minorității»“ (Lenin). Bolșevicii au hotărît să întocmească un coraport și să-l difuzeze printre delegații la congres. Coraportul a fost întocmit sub îngrijirea lui V. I. Lenin și a apărut, semnat de M. Lidin (M. Leadov), sub titlul „*Materiale pentru elucidarea crizei din Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia*“. O mare parte din acest coraport a fost scrisă de V. I. Lenin.
- Neputînd să participe el însuși la congres, Lenin a încredințat mandatul său lui M. N. Leadov și P. A. Krasikov, care reprezentau partea bolșevică a partidului. Menșevicii, în frunte cu Plehanov, s-au pronunțat categoric împotriva participării bolșevicilor la congres sub motiv că bolșevicii nu constituie în fond un curent deosebit care să aibă dreptul să fie prezentat în mod separat. Lenin a făcut apel la Biroul congresului internațional ; Kautsky, Bebel, Luxemburg și Adler s-au pronunțat penăru includerea bolșevicilor în delegația P.M.S.D.R. În felul acesta men-

șevicii au fost nevoiți să includă pe Leadov și Krasikov în componența delegației ruse.

După congres, Consiliul partidului a încercat să-l acuze pe Lenin că a încălcat disciplina de partid și a dispus ca el să se prezinte în fața Consiliului partidului pentru a da explicații; dar Lenin, într-o scrisoare adresată lui Martov, secretar al Consiliului, a declarat că, „după ce Biroul Congresului internațional a acceptat să transmit unei alte persoane mandatul meu, nu mai sînt obligat să dau nici un fel de socoteală în fața nici unui Consiliu” (Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 252).

Hotărîrile congresului, cu toate că însemnau un pas înainte, nu erau în general altceva decît un paleativ și constituiau o concesie în plus făcută oportunistului. Congresul n-a pus problema transformării grevei de masă în insurecție armată și n-a dat o ripostă oportuniștilor de dreapta, care încercau să justifice politica colonială a statelor imperialiste. Condamnînd în vorbe revizionismul, congresul, în rezoluția pe care a adoptat-o, nu a declarat că rupe cu el și a trecut sub tăcere problema revoluției proletare și a dictaturii proletariatului. Toate acestea au devenit posibile datorită faptului că problemele fundamentale ale mișcării revoluționare erau privite de liderii Internaționalei a II-a din punctul de vedere al dogmelor stabilite și posibilitatea victoriei revoluției socialiste era, deci, pusă sub semnul întrebării. — 120.

- 58 La 15 (28) iulie 1904, în urma unei sentințe date de organizația de luptă a partidului socialiștilor-revoluționari, ministrul afacerilor interne, V. K. von Pleve, a fost asasinat de către Sazonov, membru al acestui partid. Acest act a fost o consecință a profunde nemulțumiri provocate de politica de crunte represii, care a atins punctul ei culminant în timpul ministeriatului lui Pleve. Făcînd o apreciere a acestui act de teroare individuală, V. I. Lenin a atras atenția asupra neajunsului unor asemenea metode de luptă, specific intelectuale, și a arătat că „o mișcare de masă, în societatea capitalistă, nu este posibilă decît ca o mișcare muncitorească de clasă”. — 128.

- 59 *Socialiștii-revoluționari* (eserii) — partid mic-burghez din Rusia; a luat ființă pe la sfîrșitul anului 1901—începutul anului 1902, prin contopirea diferitelor cercuri și grupuri narodnice („Uniunea socialiștilor-revoluționari”, „Partidul socialiștilor-revoluționari” etc.). A avut ca organe de presă oficiale ziarul „Revoliuionnaia Rossiia” (1900—1905) și revista „Vestnik Russkoi Revoliuții” (1901—1905). Concepțiile socialiștilor-revoluționari reprezentau un amestec eclectic de idei narodniciste și revizioniste. Eserii, după cum s-a exprimat Lenin, încercau să cîrpească „găurile narodnicismului cu peticile «criticii» oportuniste la modă îndreptate împotriva marxismului” (Opere, vol. 9, E.S.P.L.P. 1955, pag. 301). Ei nu vedeau deosebiri de clasă dintre proletariat și țărănime, estompați diferențierea și contradicțiile de

clasă din sînul țărănimii, negau rolul conducător al proletariatului în revoluție. Tactica terorii individuale, pe care eserii o propagau ca principală metodă de luptă împotriva absolutismului, aducea serioase prejudicii mișcării revoluționare, crea greutăți pentru organizarea maselor în vederea luptei revoluționare.

Programul agrar al eserilor prevedea desființarea proprietății private asupra pămîntului și trecerea lui la dispoziția obștilor pe bază de folosire egalitară, precum și dezvoltarea diferitelor forme de cooperăție. În acest program, pe care eserii încercau să-l prezinte ca pe un program de „socializare a pămîntului“, nu era nimic socialist, întrucît, după cum a arătat Lenin, desființarea proprietății private numai asupra pămîntului nu poate lichida dominația capitalului și mizeria maselor. Elementul real, istoric progresist, pe care-l conținea programul agrar al eserilor era lupta pentru lichidarea proprietății funciare moșierești; această revendicare exprima în mod obiectiv interesele și năzuințele țărănimii în perioada revoluției burghezo-democratice.

Partidul bolșevic a demascât încercările eserilor de a se deghiza în socialiști, a dus o luptă îndârjită împotriva lor, pentru cucerirea influenței asupra țărănimii, a dezvăluit prejudiciile pe care le implică pentru mișcarea muncitorească tactica lor de teroare individuală. Totodată, bolșevicii consimțeau să încheie, în anumite condiții, acorduri vremelnice cu eserii în lupta împotriva țarismului.

Caracterul de clasă neomogenă, pe care-l are țărănimea, a determinat, în ultimă instanță, lipsa de fermitate politică și ideologică, ca și haosul organizatoric din partidul eserilor, oscilările lui permanente între burghezia liberală și proletariat. Încă din anii primei revoluții ruse, din partidul eserilor s-a desprins aripa dreaptă, care a format „Partidul socialist-populist al muncii“ (enesii), partid legal, care, prin concepțiile sale, se apropia de cadeți, și aripa stîngă, care a format uniunea semianarhistă a „maximaliștilor“. În perioada reacțiunii stolîpiniste, partidul eserilor a ajuns la o totală descompunere ideologică și organizatorică. În anii primului război mondial, majoritatea eserilor s-au situat pe pozițiile social-șovinismului.

După victoria revoluției burghezo-democratice din februarie 1917, eserii împreună cu menșevicii și cadeții au constituit principalul sprijin al Guvernului provizoriu burghezo-moșieresc contrarevoluționar, iar liderii partidului lor (Kerenski, Avksentiev, Cernov) au făcut parte din acest guvern. La sfîrșitul lunii noiembrie 1917, aripa stîngă a eserilor a format partidul de sine stătător al eserilor de stînga. Căutînd să-și mențină influența lor în rîndul maselor țărănești, eserii de stînga au recunoscut în mod formal puterea sovietică și au încheiat un acord cu bolșevicii, dar, curînd după aceea, au pășit pe calea luptei împotriva Puterii sovietice.

În anii intervenției militare străine și ai războiului civil, eserii au desfășurat o activitate contrarevoluționară de subminare, au dat un sprijin activ intervenționiștilor și generalilor

- albgardiști, au participat la comploturile contrarevoluționare și au organizat acte teroriste împotriva conducătorilor Statului sovietic și ai militanților partidului comunist. După terminarea războiului civil, eserii și-au continuat activitatea lor dușmănoasă împotriva Statului sovietic atât în interiorul țării cât și în lagărul emigranților albgardiști. — 132.
- 60 „*Nașa Jizn*” — cotidian, apropiat de aripa stîngă a cadeților ; a apărut, cu unele întreruperi, de la 6 (19) noiembrie 1904 pînă la 11 (24) iulie 1906 la Petersburg. — 133.
- 61 Congresul „secret” — așa numește V. I. Lenin, în ironie, congresul președinților consiliilor de zemstve și al altor fruntași ai zemstvelor, convocat pentru 6 noiembrie 1904 la Petersburg. Ministrul de interne, prințul Sveatopolk-Mirski, care cocheta cu liberalii, privea cu simpatie ideea convocării acestui congres și s-a străduit chiar să obțină permisiune din partea țarului pentru convocarea lui. Însă cu cinci zile înainte de congres, cînd începuseră deja să sosească delegații, s-a anunțat că guvernul țarist propune să se amîne congresul cu un an. Sveatopolk-Mirski a dat de înțeles liberalilor că va da ordin poliției „să se uite printre degete” dacă zemiții vor „sta de vorbă la o ceașcă de ceai în locuințe particulare” ; aceasta era de fapt o permisiune neoficială pentru ținerea congresului, care și-a desfășurat lucrările între 6 și 9 noiembrie 1904. — 133.
- 62 Vorbind despre „o serie de demonstrații de masă care au avut loc în Sud”, Lenin se referă la grevele și demonstrațiile politice de masă din sudul Rusiei, care au avut loc în 1903 și care au cuprins Transcaucazia (Baku, Tiflis, Batum, Ciaturi, Calea ferată transcaucasiană) și o serie de orașe din cele mai mari ale Ucrainei (Odesa, Kiev, Ekaterinoslav, Nikolaev și altele). La aceste greve au participat peste 200 000 de muncitori. Ele s-au desfășurat sub conducerea comitetelor P.M.S.D.R. — 135.
- 63 Alături de Catedrala Westminster din Londra se află clădirea parlamentului englez. — 141.
- 64 Articolul „*E timpul să terminăm*” a fost scris de V. I. Lenin împreună cu V. V. Vorovski. Începutul articolului, inclusiv corespondența trimisă de un muncitor, membru al Comitetului din Petersburg, a fost scris de mîna lui V.V. Vorovski ; mai departe, de la cuvintele „Atitudinea dezorganizatoare a minorității din Petersburg...” pînă la sfîrșit a fost scris de mîna lui V. I. Lenin. Inițial, articolul a avut un alt titlu, dat de către Vorovski : „De ce n-a reușit demonstrația din Petersburg”. În ziarul „Vpered”, articolul a fost publicat sub titlul : „E timpul să terminăm”, care a fost luat de redacție din ultimul pasaj al corespondenței citate din Petersburg. — 145.

65 Rezoluțiile Conferinței din nord au fost publicate în ziarul „Vpered“ nr. 2 din 14 (1) ianuarie 1905, la rubrica „Viața de partid“.

Rezoluțiile Conferinței din sud au fost publicate pentru prima oară în 1930, în „Culegeri din Lenin“, vol. XV, pag. 217—219; tot în acest volum — pag. 249—253 — sînt publicate și rezoluțiile Conferinței din Caucaz. — 150.

66 La începutul lunii ianuarie 1904, la una din adunările particulare ale bolșevicilor de la Geneva, s-a ivit ideea fondării unei „Biblioteci și arhive a C.C. al P.M.S.D.R.“. A fost constituit chiar atunci un „grup de inițiativă“, din care făceau parte : V. D. Bonci-Bruevici, P. N. Lepeșinski, V. V. Vorovski, M. S. Olminski, M. N. Leadov și alții.

Acest grup s-a apucat deîndată să strîngă cărți și să facă colecte. V. I. Lenin a aprobat această inițiativă și a declarat că el și Nadejda Konstantinovna vor dona tot ce vor putea din biblioteca lor personală și că această acțiune este foarte utilă și trebuie să i se dea o amploare cît mai mare. Așa au fost puse bazele bibliotecii și arhivei de pe lîngă C.C. al P.M.S.D.R.

La 29 ianuarie 1904, grupul de inițiativă a lansat un apel special, intitulat „Către toți !“, prin care solicita sprijin și ajutor pentru înjghebararea unei biblioteci de partid. Acest apel a fost larg răspîndit în toate coloniile ruse din străinătate. În afară de aceasta, grupul de inițiativă a adresat numeroase scrisori tuturor organizațiilor și partidelor socialiste atît din Rusia cît și din străinătate, rugîndu-le să-i trimită literatură, ziare, reviste și foi volante.

Curînd după aceea, pe adresa bibliotecii au început să sosească cărți, ziare, reviste și alte publicații. Unele edituri, ca, de pildă, „Obșcestvennaia polza“ din Petersburg, au trimis aproape toate tipărișurile sale, care însumau mai mult de 300 de titluri. Tot așa au procedat și alte edituri. Biblioteca primea ziare și reviste în 17 limbi : engleză, arabă, turcă, armeană, bulgară, evreiască, lituaniană, letonă, ucraineană, germană, poloneză, rusă, slavonă, franceză, cehă, suedeză și japoneză. Biblioteca primea 118 publicații tipărite în aceste limbi ; cea mai mare parte din ele erau cotidiene. În septembrie 1904 biblioteca posedă deja 3 759 de volume, la care se adăugau aproape toate publicațiile ilegale din perioada anterioară și foarte multe materiale de arhivă. Îndată după înființarea Biroului Comitetelor Majorității, grupul de inițiativă s-a adresat lui V. I. Lenin cu rugămintea ca bunurile și conducerea bibliotecii să fie predate Biroului Comitetelor Majorității. V. I. Lenin a sprijinit această propunere și a scris personal proiectul de declarație din partea „grupului de inițiativă“. La ședința următoare a B.C.M., membrii fostului „grup de inițiativă“, la propunerea lui Lenin, au fost aleși în calitate de comitet de supraveghere al „Bibliotecii și Arhivei P.M.S.D.R.“. Darea de seamă cu privire la activitatea acestui comitet a fost prezentată Congresului al III-lea al partidului (vezi cartea „Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Proceșele-

- verbale". Moscova, 1959, pag. 533—537). Biblioteca a ființat timp de 13 ani, pînă la revoluția din februarie 1917. În momentul de față fondurile bibliotecii și ale arhivei P.M.S.D.R. se găsesc la Institutul de marxism-leninism. — 151.
- 67 În Arhiva centrală de partid de pe lângă Institutul de marxism-leninism se păstrează manuscrisele materialelor pregătitoare ale lui Lenin pentru acest articol: cîteva variante de plan, sub titlul „Capitularea (căderea) Port Arthurului“, au fost publicate în „Culegeri din Lenin“, vol. V, 1929, pag. 57—59; numeroase extrase din presa străină și cea rusă au fost publicate în „Culegeri din Lenin“, vol. XVI, 1931, pag. 37—42, și vol. XXVI, 1934, pag. 242—251. — 152.
- 68 Este vorba de „L'Indépendance Belge“, ziar burghez belgian, care în numărul de la 4 ianuarie 1904 a publicat articolul de fond „Port Arthur“, citat de Lenin (vezi „Culegeri din Lenin“, vol. XVI, 1931, pag. 37). — 152.
- 69 „The Times“ — cotidian, fondat în 1785 la Londra; unul dintre marile ziare conservatoare ale burgheziei engleze. — 156.
- 70 „*Revoluționnaia Rossiia*“ („Rusia revoluționară“) — ziar ilegal al socialiștilor-revoluționari; a fost editat, cu începere de la sfîrșitul anului 1900 (nr. 1, datat 1900; a apărut de fapt în ianuarie 1901), în Rusia, de către „Uniunea socialiștilor-revoluționari“. Din ianuarie 1902 pînă în decembrie 1905 a apărut în străinătate (la Geneva), ca organ oficial al partidului eserilor. — 158.
- 71 *Liber-schimbismul* — curent al economiei politice burgheze, care cerea libertatea comerțului și neamestecul statului în activitatea economică particulară. Liber-schimbismul a apărut în Anglia, în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, în perioada revoluției industriale; el reflecta tendințele burgheziei industriale, care era interesată în desființarea împovărătoarelor taxe vamale la importul de cereale și materii prime, în extinderea comerțului exterior, precum și în folosirea libertății comerțului pentru a elimina de pe piețele mondiale pe concurenții mai slabi. În anii 1830—1850, principalii campioni ai liber-schimbismului în Anglia au fost industriașii din Manchester, din care cauză liber-schimbistilor li s-a spus și „manchesterieni“.
- Liber-schimbismul și-a găsit o fundamentare teoretică în lucrările lui A. Smith și D. Ricardo.
- În Rusia, ideile liber-schimbismului și-au cîștigat adepți în special în rîndurile moșierilor, care erau interesați în desfacerea liberă a cerealelor pe piața mondială.
- Esența de clasă a liber-schimbismului a fost dezvăluită de K. Marx în „Discurs asupra liber-schimbismului“ (1848) și în alte lucrări. Fără să conteste caracterul progresist al libertății

comerțului, în măsura în care ea accelerează dezvoltarea capitalismului și face să se ascute contradicțiile de clasă, Marx a arătat că lozinca libertății comerțului este folosită de burghezie ca mijloc de demagogie socială și de înșelare a maselor populare, ea servindu-i drept părașă pentru camuflarea tendințelor de exploatare neîngrădită a proletariatului, de expansiune colonială și de înrobire economică a țărilor slab dezvoltate.

O caracterizare a liber-schimbismului a fost făcută de V. I. Lenin în lucrarea sa „Cu privire la caracterizarea romantismului economic. Sismondi și sismondiștii noștri autohtoni“ (Opere complete, vol. 2, Editura politică, 1960, ediția a doua, pag. 240—252).

Protectionismul — sistem de măsuri economice prin care se urmărește dezvoltarea industriei capitaliste sau a agriculturii, în țara respectivă, și ocrotirea lor împotriva concurenței străine. Cele mai importante dintre aceste măsuri sînt: stabilirea de taxe vamale ridicate la mărfurile străine în vederea reducerii importului lor, limitarea cantitativă a importului, instituirea de interdicții valutare, stimularea exportului de mărfuri indigene prin reducerea taxelor la export, acordarea de subvenții bănești diferiților capitaliști etc.

Protectionismul a apărut în perioada acumulării primitive în Anglia și a căpătat o largă răspîndire în epoca capitalismului industrial și mai ales în imperialism. În condițiile imperialismului, politica protecționistă urmărește să asigure monopolurilor capitaliste posibilitatea de a-și vinde mărfurile pe piața internă la prețuri ridicate și de a obține supraprofit monopolist prin jefuirea maselor populare. — 158.

- 72 Scrisoarea prințului P. N. Trubețkoi, mareșalul nobilimii din gubernia Moscova, adresată lui Sveatopolk-Mirski, ministrul afacerilor interne, a fost scrisă la 15 (28) decembrie 1904 și publicată în „Osvobođenje“ nr. 62 din 18 (31) decembrie 1904. Caracterizînd situația în care se află mișcarea socială, Trubețkoi scria că „ceea ce se petrece azi n'est pas une émeute, mais une révolution (nu este o rebeliune, ci o revoluție. — *Nota trad.*); că, o dată cu aceasta, poporul rus este împins la revoluție...“ — 160.
- 73 Este vorba de o înștiințare despre apariția ziarului „Vpered“, care a fost tipărită în foaie volantă specială în decembrie 1904, în editura bolșevică pentru literatură de partid social-democrată de la Geneva a lui V. Bonci-Bruevici și N. Lenin. În această înștiințare se făcea o apreciere a momentului politic prin care trecea Rusia, erau formulate sarcinile care stăteau în fața proletariatului și a nucleului său organizator de avangardă, P.M.S.D.R., și erau descrise pe scurt criza și sciziunea prin care trecea partidul. „Frământarea din sînul maselor muncitorești — se spunea mai departe în această înștiințare — capătă o extindere tot mai mare și devine din ce în ce mai profundă. Con-

- dițiile momentului istoric constituie o cheazășie că ne aflăm în ajunul unei treceri a mișcării la forme noi, superioare. Din scînteie s-a și aprins flacăra. Se apropie ziua în care această flacăra se va transforma într-un incendiu al insurecției populare. Sporește răspunderea social-democrației față de proletariat. Se simte tot mai multă nevoie de o adevărată conducere politică a luptei lui. Într-un asemenea moment, partidul nu poate să rămînă fără un organ de presă". Mai departe, în această înștiințare se vorbește despre sarcinile politice ale noului organ de presă al partidului și despre latura organizatorică a editării lui. — 168.
- 74 Este vorba de Biroul Comitetelor Majorității, care s-a constituit definitiv după conferința din decembrie 1904 a comitetelor din nord. — 169.
- 75 Potrivit celor relatate de E. D. Stasova, scrisoarea lui Lenin a fost prilejuită de următoarea împrejurare: în iunie 1904 au fost arestați și aruncați în închisoarea Taganka din Moscova o serie de tovarăși militanți activi ai Biroului din nord al C.C. al P.M.S.D.R., printre care N. E. Bauman, E. D. Stasova, F. V. Lengnik, S. M. Knunianț și alții. Tot atunci, la 7 (20) iunie 1904, guvernul țarist a promulgat legea „despre unele schimbări în modul de procedură cu privire la acțiunile criminale împotriva statului și la aplicarea de sancțiuni față de ele în virtutea noului cod penal". Esența acestei legi consta în faptul că în cazul unei serii de „crime politice", în loc să se aplice fără judecată pedepse administrative, ca, de pildă, amenda, deportarea etc., s-a trecut la dezbaterea proceselor unor astfel de „crime" în fața instanțelor judiciare care aplicau deținuților politici articolele codului penal. Deținuții politici din închisoarea Taganka au început să-și pună întrebarea: care trebuie să fie comportarea lor în cadrul anchetei judiciare și ce tactică trebuie să adopte la proces. Se hotărîse ca la ancheta judiciară să se folosească tactica de pînă atunci, care consta în refuzul de a face orice depoziție, deoarece ancheta se făcea tot de către jandarmi, deși în prezența procurorului. În ce privește atitudinea social-democraților în fața tribunalului, problema rămăsese ne-rezolvată. De aceea E. D. Stasova, pusă în libertate pe cauțiune la 18 decembrie 1904, primise însărcinare din partea tovarășilor să ia contact de urgență cu V. I. Lenin și să capete indicații de la dînsul în problema care-i frămînta. În scrisoarea sa, V. I. Lenin dă răspuns tocmai la întrebările puse de E. D. Stasova. — 171.
- 76 Ziarul „Vpered" nr. 3 a apărut la 24 (11) ianuarie 1905. — 175.
- 77 „Asociația muncitorilor ruși din fabrici și uzine" a fost fondată în 1904, la Petersburg, de preotul Gapon, din însărcinarea ohranei țariste. Aceasta era o organizație de tip zubatovist, care căuta

să abată pe muncitori de la lupta revoluționară împotriva absolutismului.

Zubatoviștii — adepții politicii „socialismului polițienesc“, care a constat în crearea, în cursul anilor 1901—1903, din inițiativa colonelului de jandarmi Zubatov, șeful ohranei din Moscova, a unor organizații muncitorești legale, cu scopul de a abate pe muncitori de la lupta politică împotriva absolutismului. În acțiunea sa de creare a unor organizații muncitorești legale, Zubatov a fost sprijinit de V. K. Pleve, ministrul de interne. Zubatoviștii căutau să îndrepte mișcarea muncitorească pe făgașul revendicărilor economice mărunte, să insuflă muncitorilor ideea că guvernul este gata să satisfacă aceste revendicări. Prima organizație zubatovistă a fost înființată în mai 1901, la Moscova, sub denumirea de „Asociația de ajutor reciproc a muncitorilor din industria de construcții mecanice“. Asemenea organizații au fost înființate și la Minsk, Odesa, Vilno, Kiev și în alte orașe.

Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., în rezoluția sa „despre lupta sindicală“, a caracterizat zubatovismul ca o politică „de trădare sistematică a intereselor clasei muncitoare în folosul capitaliștilor“ și a considerat că e util ca, în vederea luptei împotriva zubatovismului, organizațiile de partid să sprijine și să îndrumeze grevele care sînt declarate de organizațiile muncitorești legale (vezi „Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. Procesele-verbale“. Moscova, 1959, pag. 433).

Demascînd caracterul reacționar al zubatovismului, social-democrații revoluționari s-au folosit de organizațiile muncitorești legale în vederea atragerii păturilor largi ale clasei muncitoare la lupta împotriva absolutismului. Sub influența puternicului avînt al mișcării muncitorești, în 1903 guvernul țarist a fost nevoit să lichideze organizațiile zubatoviste. — 176.

- 78 Petiția adresată țarului de către muncitorii din Petersburg a fost tipărită sub forma unor foi volante și reprodusă în nr. 4 al ziarului „Vpered“ cu data de 31 (18) ianuarie 1905. — 177.
- 79 „The Standard“ — ziar englez, a apărut la Londra de la 27 mai 1827 pînă la 16 martie 1916. — 178.
- 80 Știrile despre evenimentele de la 9 ianuarie 1905 au ajuns a doua zi la Geneva. Cu toate că informațiile telegrafice erau extrem de fragmentare și sărăcăcioase, Lenin a acordat din capul locului o mare importanță acestor evenimente, apreciindu-le ca pe o *revoluție* în Rusia. În acel timp (10 ianuarie st. n.), nr. 3 al ziarului „Vpered“ era deja paginat și gata de tipar, dar Lenin nu putea să nu reacționeze la un asemenea eveniment. El a scris un scurt articol: „Revoluție în Rusia“, pe care l-a tipărit cu litere grase în pagina a patra a ziarului, în locul materialului de la „poșta redacției“. — 180.

81 „Marxismul legal“ — denaturare burghezo-liberală a marxismului; curent social-politic independent, a apărut în ultimul deceniu al secolului trecut printre intelectualii burghezi liberali din Rusia.

Marxismul se bucura pe atunci de o răspîndire destul de largă în Rusia, iar intelectualii burghezi, sub flamura marxismului, au început să-și propovăduiască concepțiile lor în ziarele și revistele legale. Iată de ce li s-a dat denumirea de „marxiști legali“.

„Marxiștii legali“, criticîndu-i pe narodnici ca pe niște apărători ai micii producții, au încercat să se folosească în această luptă de marxism, care era însă curățit de orice revoluționarism, și să subordoneze mișcarea muncitorească intereselor burgheziei. Ei au suprimat din doctrina lui Marx lucrul cel mai esențial: teoria revoluției proletare și a dictaturii proletariatului. Conducătorul „marxiștilor legali“, P. Struve, lauda capitalismul și, în loc să îndemne la luptă revoluționară împotriva rînduicilor burgheze, cerea „să recunoaștem încultura noastră și să învățăm de la capitalism“. Revizuiind toate tezele fundamentale ale marxismului, „marxiștii legali“ s-au situat pe pozițiile obiectivismului burghez, pe punctul de vedere al kantianismului și al idealismului subiectivist.

Lenin și-a dat seama înaintea altora de caracterul burghezo-liberal al „marxismului legal“. Încă în 1893, demascînd, în lucrarea sa „Cu privire la așa-zisa problemă a piețelor“, concepțiile narodnicilor liberali, el a criticat și concepțiile reprezentanților „marxismului legal“, pe atunci în curs de formare. În persoana acestora marxiștii ruși au întîlnit pentru prima oară niște dușmani camuflați, care se dădeau drept adepți ai doctrinei lui Marx, dar care de fapt goleau marxismul de conținutul lui revoluționar. Totuși, marxiștii revoluționari ruși, în lupta lor împotriva narodnicilor, au acceptat să încheie acorduri vremelnice cu „marxiștii legali“, ba chiar și-au publicat lucrări de-ale lor în reviste redactate de aceștia. Totodată însă, Lenin, în lucrarea sa „Conținutul economic al narodnicismului și critica lui în cartea d-lui Struve“, a supus unei critici vehemente „marxismul legal“, pe care l-a calificat drept o oglindire a marxismului în literatura burgheză, și a demascat pe „marxiștii legali“ ca pe niște ideologi ai burgheziei liberale. Caracterizarea făcută de Lenin „marxiștilor legali“ s-a adevărit ulterior pe de-a-ntregul: ei au devenit cadeți de frunte, iar apoi albgardiști înverșunați.

Lupta hotărîită dusă de Lenin împotriva „marxismului legal“ din Rusia a fost în același timp și o luptă împotriva revizionismului internațional și a constituit un exemplu de intransigență ideologică față de orice denaturare a teoriei marxiste. — 182.

82 Mai departe, în manuscrisul lui Lenin urmează un text care a fost șters: „(așa a calificat Tulin, încă din 1894, Observațiile critice ale lui Struve)“. V. I. Lenin se referă la lucrarea sa

- „Conținutul economic al narodnicismului și critica lui în cartea d-lui Struve“ (vezi Opere complete, vol. 1, Editura politică, 1960, ediția a doua, pag. 335—510). — 182.
- 83 V. I. Lenin se referă la culegerea de articole filozofice ale lui S. N. Bulgakov, E. N. Trubețkoi și ale altora, care a apărut în 1902 sub titlul „Problemele idealismului“.
- „*Novii Puti*“ — revistă lunară; a apărut la Petersburg în anii 1903—1904, organ de presă al unor așa-zise „Adunări religioase și filozofice“ cu caracter decadent, la care participau simboțiști și căutători de dumnezeu ca Merejkovski, Ghippius și alții. — 189.
- 84 Scrisorile despre care vorbește V. I. Lenin reprezintă corespondențele trimise din Petersburg, de bolșevicul S. I. Gusev; ele au fost publicate în nr. 4 din 31 (18) ianuarie 1905 al ziarului „Vpered“ sub titlul „Scrisorile unor social-democrați din Petersburg“. — 213.
- 85 Este vorba de „Vorwärts“, Organul Central al social-democrației germane, care a fost menționat în nr. 4 din 31 (18) ianuarie 1905 al ziarului „Vpered“, în articolul „În Piața palatului. Scrisoarea unui martor ocular“. — 218.
- 86 Nota de față a fost ștearsă din manuscris și n-a apărut în ziarul „Vpered“. A fost publicată pentru prima oară în 1934, în volumul XXVI al „Culegerilor din Lenin“, sub titlul „Notă la articolul: „Tătucul-țar“ și baricadele“. — 221.
- 87 „*Russkaia Gazeta*“ — a apărut la Petersburg în anii 1904—1906. — 224.
- 88 „*Pravitelstvennii Vestnik*“ („Buletinul oficial“) — cotidian, oficios al guvernului țarist; a apărut din 1869 pînă în 1917 la Petersburg, pe lângă direcția generală a presei. — 226.
- 89 „*Vedomosti S.-Petersburgskogo Gradonacialstva*“ (Buletinul municipiului Petersburg) — continuare a publicației „Vedomosti s.—pb. gorodskoi poliții“. A apărut pînă în 1917. — 226.
- 90 Articolul „*Lupte de baricade*“ era destinat pentru nr. 4 al ziarului „Vpered“, consacrat începutului revoluției din Rusia, dar n-a fost tipărit. El a fost publicat pentru prima oară în 1924, în suplimentul la cartea „Vpered“ și «Proletarii». Primele ziare bolșevice din anul 1905“. Vol. I. Moscova, 1924. — 230.
- 91 Articolul „*Scurt istoric al sciziunii din P.M.S.D.R.*“ a fost publicat la 2 (15) februarie 1905, sub formă de foaițe volante, de către grupul de sprijin de la Berna (Elveția) al P.M.S.D.R.; el

era însoțit de următorul apel : „Grupul de sprijin «Vpered» al P.M.S.D.R. de la Berna publică această scrisoare, considerînd că este extrem de important, mai cu seamă pentru tovarășii din Rusia, să aibă la ei un scurt istoric al sciziunii. Rugăm pe tovarășii din străinătate să trimită această scrisoare în Rusia“.

În manuscris, sub textul documentului, se află următoarele semnături autentice : Redacția ziarului „Vpered“ : N. Lenin, P. Orlovski, A. Voinov, Readovoi, Galerka și Stepanov, împuternicitul din străinătate al Biroului Comitetelor Majorității din Rusia. În legătură cu încercarea Conducerii Partidului social-democrat din Germania de a rezolva, prin Bebel, problema sciziunii pe calea arbitrajului, vezi scrisoarea lui Lenin către Bebel din 7 februarie 1905 (Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 293).

În Arhiva centrală de partid de pe lângă Institutul de marxism-leninism s-a păstrat traducerea în limba germană a acestei scrisori cu următoarele observații ale lui V. I. Lenin :

a) „În acest loc 1) propoziție subordonată fără predicat !
2) este denaturat sensul frazei, deoarece greșelile au fost comise de minoritatea iskristă (potrivit textului rus), iar nu de antiiskriști, după cum reiese din traducere“.

b) „Textul rus nu este de loc înțeles și este denaturat !!
Pînă acum ne îndoiam dacă traducătorul cunoaște germana.
Acum ne îndoim dacă știe rusește“. — 233.

- 92 *Biroul socialist internațional* (B.S.I.) — organ executiv și informativ permanent al Internaționalei a II-a. Hotărîrea de a se înființa un Birou socialist internațional, alcătuit din reprezentanți ai partidelor socialiste din toate țările, a fost adoptată la Congresul de la Paris al Internaționalei a II-a (septembrie 1900). Ca reprezentanți ai social-democrațiilor ruși în B.S.I. au fost aleși G. V. Plehanov și B. N. Kricevski. Începînd din 1905, P.M.S.D.R. a fost reprezentat în B.S.I. de către V. I. Lenin. Biroul socialist internațional și-a încetat activitatea în 1914. — 234.

- 93 Organizația secretă a minorității a fost înființată de Akselrod, Martov și Troțki, îndată după Congresul al II-lea al partidului. La mijlocul lunii septembrie 1903 a avut loc o consfătuire secretă a 17 menșevici. În rezoluția adoptată la consfătuire, care a fost elaborată de Troțki și Martov, a fost expus programul de activitate fracționistă și s-au trasat măsuri organizatorice pentru acapararea de către menșevici a instituțiilor centrale ale partidului și a conducerii organizațiilor locale de partid (vezi „Culegeri din Lenin“, vol. VI, pag. 246—249). După ce au pus mîna pe „Iskra“, menșevicii au organizat o casierie centrală secretă pe lângă Organul Central, precum și un transport propriu. Făcînd din „Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“ o bază a lor, ei au organizat o agentură ambulantă pentru dezorganizarea muncii de partid din Rusia, pentru aca-

- pararea diferitelor comitete sau pentru înființarea, alături de comitetele bolșevice, a unor grupuri menșevice paralele, așa cum au și făcut la Petersburg, Odesa și Ekaterinoslav. Organizația secretă a minorității a ființat pînă în toamna anului 1904. Consiliul partidului — scria Lenin — „a luat parte la scindarea pe ascuns a partidului, consfințind lupta pentru „cooptare” dusă de organizația secretă a minorității. După cum reiese acum din documente, această luptă a fost dusă începînd de la Congresul al II-lea, adică din august 1903, pînă în noiembrie sau decembrie 1904” (Opere, vol. 8, E.S.P.L.P. 1955, pag. 322). — 235.
- 94 „Daily Telegraph” („Telegraful zilei”) — cotidian liberal, iar din penultimul deceniu al secolului trecut cotidian conservator : sub această denumire a apărut la Londra din 1855 pînă în 1937 ; începînd din 1937, după fuziunea cu „Morning Post” („Poșta de dimineață”), apare sub denumirea de „Daily Telegraph and Morning Post”. — 241.
- 95 „Nași Dni” („Zilele noastre”) — cotidian de orientare liberală ; a apărut la Petersburg de la 18 (31) decembrie 1904 pînă la 5 (18) februarie 1905 ; la 7 (20) decembrie 1905 publicarea ziarului a fost reluată, dar n-au apărut decît două numere. — 241.
- 96 „Poslednie Izvestiia” („Ultimele știri”) — buletin al Comitetului din străinătate al Bundului ; a fost editat la Londra și la Geneva în anii 1901—1906. Exponent al concepțiilor naționaliste burgheze. — 246.
- 97 Lenin se referă la procesul intentat participanților la greva din 1885 de la fabrica „Morozov”. Procesul a avut loc în mai 1886, în orașul Vladimir. La proces a fost dezvăluit zguditorul tablou al asupririi și exploatării muncitorilor. Jurații au dat un răspuns negativ la cele 101 de întrebări care le-au fost puse în legătură cu vinovăția acuzaților. Cu acest prilej, cunoscutul publicist reacționar Katkov a scris următoarele în ziarul „Moskovskie Vedomosti” („Analele Moscovei”) : „Ieri, în vechiul și binecuvîntatul oraș Vladimir au răsunit 101 salve de salut în cinstea problemei muncitorești care și-a făcut apariția în Rusia”. — 253.
- 98 La 15 (27) aprilie 1891 au avut loc funeraliile lui N. V. Șelgunov, cunoscut scriitor și publicist, militant pe tărîm obștesc și filozof, a cărui activitate progresistă era bine cunoscută muncitorilor înaintași din Petersburg. Funeraliile s-au transformat într-o demonstrație antigubernamentală. Muncitorii purtau o coroană pe a cărei panglică stătea scris : „Aceluia care ne-a arătat drumul spre libertate și frăție”. Atunci s-a ivit ideea de a organiza sărbătorirea zilei de 1 Mai, care s-a și desfășurat în mod clandestin. Aceasta a fost prima întrunire de 1 Mai în Rusia, la

- care au participat 70—80 de muncitori. Textul cuvîntărilor politice rostite la această întrunire a fost ulterior răspîndit printre muncitori și a avut o mare însemnătate propagandistică. — 254.
- 99 Este vorba de greva politică de masă care a avut loc în iulie 1903 la Kiev. În nr. 47, cu data de 1 septembrie 1903 al ziarului „Iskra“ a fost consacrată acestei greve o bogată corespondență, care a apărut sub titlul „Greva generală de la Kiev“. — 255.
- 100 *Kifa Mokievici* — personaj din opera lui N. V. Gogol „Suflete moarte“, în a cărui figură autorul a redat tipul omului preocupat de rezolvarea unor probleme inutile și absurde. — 262.
- 101 Figura lui Treapicikin o găsim în „Revizorul“ lui N. V. Gogol și în scrierea „Sub semnul cumpătării și al acurateței“ a lui M. E. Saltîkov-Șcedrin. V. I. Lenin recurge la figura lui Treapicikin pentru a caracteriza corespondențele neoiskriste. — 270.
- 102 Lenin se referă la nota „Dezorganizarea comitetelor locale“ și la rezoluțiile grupurilor social-democrate din Minsk și Odesa, care au fost publicate în nr. 7 din 21 (8) februarie 1905 al ziarului „Vpered“, la rubrica „Viața de partid“. — 277.
- 103 Este vorba de nota publicată în nr. 21 din 1 (14) iunie 1902 al ziarului „Iskra“, la rubrica „Din viața noastră socială“, în legătură cu demonstrații arestați, care au fost bătuți cu vergile din ordinul lui von Wahl, guvernatorul din Vilno. Autorii acestei notițe, L. Martov și V. Zaslucii, au adresat salutul lor muncitorului Lekkert, care la 5 (18) mai 1902 a săvîrșit un atentat la viața lui von Wahl, guvernatorul din Vilno. V. I. Lenin și G. V. Plehanov s-au ridicat cu vehemență împotriva oscilărilor spre teroarea individuală manifestate de Martov și Zaslucii. — 281.
- 104 Vorbind despre foaia volantă apărută cu prilejul asasinării lui Pleve, Lenin se referă la foaia volantă nr. 16, cu manifestul „Către poporul muncitor“, care era semnat de redacția „Iskrei“ menșevice și în care era fățiș apărută tactica terorii individuale folosită de socialiștii-revoluționari. — 281.
- 105 Este vorba de atentatul împotriva unuia dintre cei mai reacționari reprezentanți ai țarismului — marele duce Serghei Alek-sandrovici Romanov (unchiul lui Nicolaie al II-lea și fratele lui Alexandru al III-lea), guvernatorul general al Moscovei —, atentat săvîrșit la 4 (17) februarie 1905 în Moscova, la Kremlin, de către teroristul I. P. Kaleaev, membru al partidului socialiștilor-revoluționari. Acest act de teroare individuală a avut un mare răsunet în presa din străinătate. — 282.

- 106 Acest articol a fost publicat în ziarul „Vpered” ca o notă — din partea redacției — la „Înștiințarea cu privire la convocarea Congresului al III-lea al partidului”, semnată de Biroul Comitetelor Majorității. În manuscris se află un apel adresat de V. I. Lenin zețarilor de la tipografie, care avea următorul conținut: „Aș ruga foarte mult pe tovarăși să culegă această notă, dacă e posibil, duminică dimineața și spre seară să dea o coctură”. — 287.
- 107 „Bonapartiștii din străinătate” — denumire dată de Lenin menșevicilor care, împotriva voinței partidului, pusese ră mâna pe ziarul „Iskra”, Organul Central al partidului, pe Comitetul Central și pe Consiliul partidului. — 287.
- 108 În nr. 8 al ziarului „Vpered”, la rubrica „Viața de partid”, au fost publicate rezoluțiile adoptate de Comitetul din Moscova al P.M.S.D.R., de adunarea organizatorilor Comitetului din Moscova și de Comitetul din nord, care s-au pronunțat pentru convocarea imediată a Congresului al III-lea al partidului. — 287.
- 109 Este vorba de scrisoarea din 3 februarie 1905 adresată lui Lenin de către A. Bebel, care, în numele conducerii Partidului social-democrat din Germania, făcea propunerea de a se institui un arbitraj, sub președinția lui, pentru a pune capăt luptelor intestine din P.M.S.D.R. V. I. Lenin, în scrisoarea sa de răspuns din 7 februarie 1905, a respins această propunere, declarând că nu este de competența sa să rezolve această problemă și că propunerea făcută de Bebel poate fi comunicată numai congresului partidului (vezi Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 293). Biroul Comitetelor Majorității i-a dat, de asemenea, lui Bebel un răspuns negativ — publicat în nr. 11 din 23 (10) martie 1905 al ziarului „Vpered” —, în care sublinia că esența luptelor intestine ale social-democrației din Rusia nu are „un caracter personal și nici măcar de grup”, ci este o „ciocnire de idei politice”. Ca atare, această problemă e în drept s-o rezolve numai congresul partidului, iar nu arbitrajul (vezi „Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Culegere de documente și materiale”. Moscova, 1955, pag. 64—66). La acest congres n-a fost prezentat un raport special în legătură cu scrisoarea lui A. Bebel, cu toate că redacția ziarului „Vpered” a propus discutarea acestei probleme. Totuși, delegații care au luat cuvântul la congres au respins propunerea lui Bebel și au susținut punctul de vedere expus în scrisoarea Biroului Comitetelor Majorității (vezi „Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Procesele-verbale”, Moscova, 1959, pag. 49, 51—52, 57, 58, 312). Răspunsul Biroului Comitetelor Majorității a fost aprobat și de organizațiile locale. — 288.
- 110 Luînd cuvîntul la ședința din 20 februarie (5 martie) 1905 a secției organizatorice a Clubului de partid din Geneva al majorității, V. I. Lenin a vorbit despre chestionarul-anchetă întoc-

mit de el. Principalele întrebări din cuprinsul acestei anchete au fost menționate de Lenin în articolul său „În legătură cu convocarea Congresului al III-lea al partidului”, publicat în „Vpered” nr. 8 din 28 (15) februarie 1905 (vezi volumul de față, pag. 287—290). — 294.

- 111 *Clubul de partid din Geneva al majorității* a fost constituit la conferința din 13 ianuarie 1905 a grupurilor de sprijin din străinătate ale P.M.S.D.R. Pe lângă acest club au fost înființate patru secții pentru studierea problemelor vieții de partid: 1) secția organizatorică, 2) secția propagandistică, 3) secția agitatorică și 4) secția tehnică.

La 5 martie 1905, la o ședință a secției organizatorice, s-a discutat raportul prezentat de A. M. Essen (Stepanov) cu privire la organizarea muncii mai ales în păturile neproletare ale populației (în rândurile tineretului studios, ale soldaților și țăranilor). V. I. Lenin a luat de trei ori cuvântul: prima oară după raportul lui Stepanov, a doua oară după intervenția lui Robert (nu s-a putut stabili cine purta acest nume) și a treia oară în legătură cu intervenția Olgăi (S. N. Ravici), care a propus să i se ceară lui Lenin să participe la întocmirea „chestionarului”, ca unul care are o mare experiență în munca practică în Rusia.

Spunând: „eu am întocmit chestionarul, dar el este prea general”, V. I. Lenin se referă la articolul său „Anchetă” (vezi volumul de față, pag. 294—296). — 297.

- 112 V. I. Lenin a început să lucreze la articolul său „Sarcini noi și forțe noi” încă înainte de 25 ianuarie (7 februarie) 1905, când a pregătit numărul curent (al cincilea) al ziarului „Vpered”.

Pe vremea aceea redacția ziarului primise o serie de scrisori și corespondențe din Rusia, care dovedeau că în țară mișcarea revoluționară căpătase o mare amploare după evenimentele de la 9 ianuarie. În ele se vorbea despre importante acțiuni întreprinse de clasa muncitoare în multe orașe din Rusia, despre numeroasele ciocniri ale muncitorilor cu poliția și armata. Aceste fapte arătau că după 9 ianuarie mișcarea revoluționară a maselor se transformă într-un adevărat război civil, că proletariatul din Rusia își mobilizează forțele pentru acest război.

În Arhiva centrală de partid de pe lângă Institutul de marxism-leninism s-a păstrat o pagină din manuscrisul lui Lenin cu planul numărului 5 al ziarului „Vpered”, care conține însemnări și calcule făcute de Lenin, precum și o listă a orașelor în care au avut loc greve și demonstrații. Pe aceeași pagină, V. I. Lenin a scris: „Revoluția înseamnă război” și a făcut, pentru sine, următoarea însemnare: „Pentru nr. 6 n-ar fi bine să scriu un articol de fond pe tema: «O mobilizare de probă?»”. Titlul însă nu i-a plăcut lui Lenin, așa că, precizându-l, a scris deasupra: „Mobilizarea armatei proletariatului”. Tot aici scrie teza el un scurt plan al acestei teme și scrie tezele respective (vezi volumul de față, pag. 414—415). Cu întocmirea acestui do-

cument a început Lenin să elaboreze tema „Sarcini noi și forțe noi“.

Dar nici în numărul 6, nici în cele următoare, articolul despre mobilizarea armatei proletariatului n-a apărut; pe cât se pare, el n-a fost scris.

După apariția numerelor 6 și 7 ale ziarului „Vpered“, V. I. Lenin s-a gândit să scrie un articol pe tema „Evenimentul zilei“ și elaborează planuri ale acestui articol, în care arată că problema cea mai acută a momentului de față este aceea a pregătirii insurecției armate. „Evenimentul zilei = insurecția“ — notează V. I. Lenin în planul său. Condiția necesară pentru o insurecție armată este sprijinirea frământării din sânul maselor, care s-a întins, în largime și profunzime, asupra întregii Rusii. Pentru a pune în mișcare masele de milioane de oameni ale sărăcimii orașenești și ale țărănimii era nevoie, mai întâi, de o lărgire a agitației revoluționare. Aici V. I. Lenin pune pe primul plan munca organizatorică. În varianta a doua a planului, care i-a servit drept bază pentru scrierea articolului „Evenimentul zilei“, V. I. Lenin subliniază cu deosebită tărie importanța organizării: „Nu trebuie să dăm înapoi de la sarcina de «a organiza revoluția» și de a conduce insurecția (și a fixa data ei), ci să subliniem *tocmai aceste* sarcini și să *ne pregătim pentru înfăptuirea lor*“ (volumul de față, pag. 416).

Recitind articolul „Evenimentul zilei“, V. I. Lenin n-a fost mulțumit de el și l-a supus unei critici aspre: „Articolul n-a fost bine cumpănit, n-a fost dus pînă la capăt. De aceea nu cuprinde o expunere limpede a unei idei strict determinate. Nu oferă decît schițe publicistice, siluete, convorbiri, «note și idei», iar nu un articol“ (volumul de față, pag. 418).

Mișcarea revoluționară, în plină creștere, prezintă partidului clasei muncitoare cerința imperioasă de a pune în practică noi forme tactice de luptă, de a da dovadă de mai multă suplețe și promptitudine în crearea de noi forme organizatorice. În planul de refacere a articolului „Evenimentul zilei“, V. I. Lenin relevă elementul nou pe care-l aduce cu sine o comparare deschisă a forțelor, dezvăluie adevărata atitudine a partidului nostru față de clasă și față de clase, subliniind rolul deosebit de important pe care-l capătă *partidul* ca avangardă a clasei, ca educator și organizator al maselor. V. I. Lenin schițează, pe scurt, un nou plan al articolului, pe care-l intitulează „Sarcini noi și forțe noi“, și din articolul „Evenimentul zilei“, complet modificat, face articolul „Sarcini noi și forțe noi“. — 299.

113 „Planul unei expuneri despre Comună“ reprezintă planul unui referat al lui Lenin despre Comuna din Paris, prezentat de el la 5 (18) martie 1905 la Geneva în fața coloniei ruse a emigranților politici. — 336.

114 F. Engels, în prefața sa la broșura „Războiul civil din Franța“ a lui K. Marx, făcînd o analiză a situației din Franța după in-

surecția din iunie 1848, a scris: „Dacă proletariatul nu putea încă cîrmui Franța, burghézia nu mai era în stare s-o cîrmuiască“ (K. Marx: „Războiul civil din Franța“, Editura politică, 1960, pag. 8). — 336.

- 115 *Internationale Arbeiter Association* (Asociația Internațională a Muncitorilor) — Internaționala I — prima organizație internațională de masă a proletariatului, a fost înființată în 1864 la Londra, la o adunare internațională a muncitorilor, convocată de muncitorii francezi și englezi. Înființarea Internaționalei I a fost rezultatul luptei perseverente și îndelungate duse de K. Marx și F. Engels pentru crearea unui partid revoluționar al clasei muncitoare. K. Marx a fost organizatorul și conducătorul Internaționalei I, autorul „Manifestului constitutiv“, al statutului și al altor documente ale ei, programatice și tactice. După cum a arătat V. I. Lenin, Internaționala I „a pus bazele unei organizații muncitorești internaționale menite să-i pregătească pe muncitori în vederea asaltului revoluționar împotriva capitalului“, „a pus bazele luptei proletare internaționale pentru socialism“ (Opere, vol. 29, Editura politică, 1959, pag. 290, 291).

Organul conducător central al Internaționalei I a fost Consiliul General al Asociației Internaționale a Muncitorilor; K. Marx a fost în permanență membru al acestui consiliu. Învingînd influențele mic-burgheze și tendințele sectare, care predominau pe atunci în mișcarea muncitorească (trade-unionismul în Anglia, proudhonismul și anarhismul în țările romanice, lassalleanismul în Germania), Marx a grupat în jurul principiilor socialismului științific pe muncitorii înaintați din Europa și America. Internaționala I a condus lupta economică și politică a muncitorilor din diferite țări și a contribuit la întărirea solidarității lor internaționale. Internaționala I a avut un rol deosebit de important în răspîndirea marxismului și unirea socialismului cu mișcarea muncitorească.

După înfrîngerea Comunei din Paris, în fața clasei muncitoare s-a pus sarcina de a crea partide naționale de masă pe baza principiilor promovate de Internaționala I. „Ținînd seama de starea de lucruri din Europa — scria K. Marx în 1873 —, consider că este fără îndoială folositor ca organizația formală a Internaționalei să treacă temporar pe planul al doilea“ (K. Marx și F. Engels. Scrisori alese, 1953, pag. 288). În 1876, la Conferința de la Filadelfia, Internaționala I a fost dizolvată în mod oficial. — 336.

- 116 Aici și în cele ce urmează, Lenin se referă la ediția germană a broșurii lui K. Marx „Războiul civil din Franța“, apărută la Berlin în 1891. — 336.
- 117 Lenin face aici o analogie între călăii Comunei din Paris din 1871 și călăii primei revoluții ruse din 1905. — 337,

- 118 Numărul celor căzuți pentru Comună este luat din cartea lui Lissagaray : „Histoire de la Commune de 1871“. — 339.
- 119 Această notă din partea redacției reprezintă prefața lui Lenin la traducerea articolului lui Cluseret, publicat în nr. 11 din 23 (10) martie 1905 al ziarului „Vpered“, sub titlul „Luptele de stradă (Sfaturile unui general al Comunei)“. Traducerea a fost redactată de Lenin (vezi „Culegeri din Lenin“, Vol. XXVI, 1934, pag. 355—365). — 356.
- 120 „*La Commune*“ — principalul organ de presă al proudhoniștilor ; a apărut între 20 martie și 17 mai 1871 la Paris. Unul din ziarele cele mai bogate ale Comunei, în ce privește articolele teoretice. A apărut sub îngrijirea lui Millière, fost deputat în Adunarea Națională, care a fost împușcat în zilele lui mai pe scările Pantheonului, și a economistului Georges Duchêne. Ziarul a fost interzis, printr-un decret dat la 17 mai 1871 de către Comună, pentru atacurile lui furibunde împotriva politicii duse de majoritatea iacobină a Consiliului.
„*La Marseillaise*“ („Marsilieza“) — unul dintre ziarele cele mai importante din Paris ; a apărut în anii 1869—1870, sub îngrijirea lui Henri Rochefort. De acest ziar se folosea secția din Paris a Internaționalei I pentru publicarea articolelor și comunicărilor sale. — 357.
- 121 Partidul „clémencist“ — denumire dată de Lenin partidului radical din Franța, care cu începere din 1881 a fost condus de Georges Benjamin Clémenceau, om politic reacționar. — 357.
- 122 Nota de față a fost publicată în nr. 11 al ziarului „Vpered“ din 23 (10) martie 1905 ca o notă de subsol a lui V. I. Lenin la articolul „Roadele demagogiei“ de V. V. Vorovski. Materialele în legătură cu istoricul programului marxist al partidului sînt publicate în volumul 6 al Operelor complete ale lui V. I. Lenin (Editura politică, 1961, ediția a doua). — 364.
- 123 Este vorba de următoarea teză din programul P.M.S.D.R., adoptat la Congresul al II-lea : „Urmărind realizarea scopurilor sale imediate, P.M.S.D.R. sprijină orice mișcare opoziționistă și revoluționară îndreptată împotriva orînduirii sociale și politice existente în Rusia, respingînd, totodată, cu hotărîre toate proiectele de reforme legate de extinderea sau întărirea, sub orice formă, a tutelei polițienești și funcționărești asupra claselor celor ce muncesc“ („Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. Procesele-verbale.“ 1959, pag. 424). — 368.
- 124 „*Circulara împotriva lui Kriege*“ a fost scrisă de K. Marx și F. Engels în mai 1846. La cererea Comitetului comunist de corespondență din Bruxelles, întemeiat de Marx și Engels, Kriege, ale cărui concepții și activitate au fost aspru criticate în circu-

lară, a fost nevoit să publice acest document în ziarul „Der Volks-Tribun“ („Tribunul poporului“), al cărui redactor-șef era; documentul a apărut în nr. 23 și 24 din 6 și 13 iunie 1846 (iar nu 1848, cum greșit arată Lenin. Această greșeală a fost menționată în mod special de Lenin în articolul său „Marx despre «cernii peredel» de tip american“).

Marx și Engels, ridiculizând fără cruțare utopismul și frazeologia ideologilor mic-burghezi de tipul lui Kriege, a criticat încercările acestuia de a atribui mișcării pentru reforma agrară din S.U.A. aparența unei lupte pentru socialism, dar în același timp a relevat conținutul cu adevărat progresist al unor asemenea mișcări democratice mic-burgheze, care constituie primul pas, prima formă a mișcării proletare și care trebuie „să se transforme în mod inevitabil într-o mișcare comunistă“ (K. Marx și F. Engels, Opere, vol. 4, Editura politică, 1958, pag. 9). — 370.

- 125 F. Engels, în prefața la ediția americană a cărții sale „Situția clasei muncitoare din Anglia“, l-a criticat pe Henry George pentru concepțiile lui mărginite, mic-burgheze în problema agrară. În timp ce Marx considera că actualul antagonism dintre clase își are rădăcina în exproprierea clasei muncitoare de toate mijloacele de producție, din care face parte și pământul, Henry George era de părere că principala cauză a împărțirii populației în bogați și săraci constă în exproprierea de pământ a maselor populare și propunea, ca un mijloc radical pentru a scăpa de sărăcie, să se procedeze la naționalizarea pământurilor. „Ceea ce vrea Henry George — scrie F. Engels — lasă neatins actualul mod de producție social și, în esență, a fost prevăzută de aripa extremă a economiștilor burghezi din școala lui Ricardo, care cereau, de asemenea, confiscarea rentei de către stat“ (K. Marx și F. Engels. Opere, vol. XVI, partea I, 1937, pag. 288). V. I. Lenin spunea despre Henry George că este „un adept burghez al naționalizării pământului“. — 370.

- 126 *Comisia Șidlovski* — comisie specială guvernamentală, care a fost instituită, prin ucazul dat de țar la 29 ianuarie (11 februarie) 1905, pentru „a lămuri fără întârziere cauzele nemulțumirii muncitorilor din orașul Petersburg și din suburbiile lui“ în legătură cu desfășurarea mișcării greviste după „duminica sîngeroasă“ (9 ianuarie). În fruntea acestei comisii a fost numit senatorul N. V. Șidlovski, membru al Consiliului de Stat. Din comisie făceau parte funcționari de stat, directori ai fabricilor de stat și fabricanți. În afară de aceasta, din comisie trebuiau să facă parte și reprezentanți ai muncitorilor, recrutați după sistemul alegerilor indirecte. Bolșevicii au desfășurat o amplă muncă de lămurire în legătură cu aceste alegeri pentru comisie, demascînd adevăratele scopuri urmărite de țarism, care, prin organizarea unei asemenea comisii, căuta să abată pe muncitori de la lupta revoluționară. Dar cînd împuterniciții muncitorilor au prezentat

guvernului revendicări ca libertatea cuvântului, a presei, a întrunirilor, inviolabilitatea persoanei etc., Șidlovski a declarat la 18 februarie (3 martie) 1905 că aceste revendicări nu pot fi satisfăcute. După aceea majoritatea împuterniciților au refuzat să aleagă delegați și a adresat un apel muncitorilor din Petersburg, care i-au susținut printr-o grevă. La 20 februarie (5 martie) 1905, comisia a fost dizolvată înainte de a-și fi început activitatea.

Vorbind despre tertipurile „comisiei Șidlovski“ din sânul partidului, V. I. Lenin se referă la ipocrizia Comitetului Central acaparat de către menșevici, care formal se pronunțase pentru convocarea Congresului al III-lea, dar în realitate lupta împotriva acestei convocări. — 374.

- 127 „*Grajdaniin*“ („Cetățeanul“) — revistă reacționară; a apărut la Petersburg din 1872 pînă în 1914. Începînd din deceniul al 9-lea al secolului trecut a devenit organ al monarhiștilor extremiști; era redactată de prințul Meșcerski și finanțată de guvern. Revista n-a avut o răspîndire prea mare, dar a exercitat o influență destul de însemnată asupra cercurilor birocratice. — 383.
- 128 „*Le Temps*“ („Timpul“) — cotidian conservator, a apărut la Paris din 1861 pînă în 1942. Exponent al intereselor cercurilor dominante din Franța și în realitate oficios al ministerului afacerilor străine. — 387.
- 129 „*The Economist*“ („Economistul“) — revistă engleză cu caracter politic și economic; apare la Londra din 1843; organ de presă al mării burghezii industriale. — 387.
- 130 Documentul de față reprezintă două planuri de lucru (sau referate) pe tema „Țărănimea și social-democrația“. Nu există nici o informație din care să reiasă că Lenin a scris această lucrare sau că a ținut vreun referat cu această temă. Data aproximativă a acestui document a fost stabilită pe baza faptului că el a fost scris pe dosul manuscrisului cu însemnările făcute de Lenin pe marginea articolului „Problemele organizatorice ale social-democrației ruse“ de R. Luxemburg, care a fost publicat în „*Iskra*“ nr. 69 din 10 iulie 1904.
- Materialele extrase de Lenin cu prilejul consultării lucrărilor autorilor menționați de el în cele două planuri ale documentului „Țărănimea și social-democrația“ au fost publicate în „*Culegeri din Lenin*“, vol. XXXII. Aceste materiale au fost folosite de Lenin și în prelegerile: „*Conceptiile marxiste asupra problemei agrare în Europa și în Rusia*“, ținute de el la Școala superioară rusă de științe sociale din Paris la 10—13 (23—26) februarie 1903 (vezi „*Culegeri din Lenin*“, vol. XIX, pag. 225—248). — 397.
- 131 Engels critică programul agrar al partidelor social-democrate din Franța și Germania în lucrarea sa „*Problema țărănească în Franța și Germania*“ (vezi K. Marx și F. Engels, *Opere alese* în

- două volume, vol. II, E.S.P.L.P. 1955, ediția a II-a, pag. 458—480). — 398.
- 132 În toamna anului 1904, în cadrul grupului de bolșevici de la Geneva a fost înființat, din inițiativa lui V. I. Lenin, un cerc de propagandiști, ai cărui auditori, în cea mai mare parte, erau recrutați din rândurile activiștilor de la munca de jos — muncitori și tineri lipsiți de cunoștințe teoretice. Acest cerc avea ca scop pregătirea de oameni care să desfășoare activitate în Rusia. Lecțiile se predau sub formă de expuneri și referate. Conducătorul principal al cercului era V. I. Lenin, care ținea prelegeri în legătură cu programul partidului. Izbucnirea revoluției și plecarea unui număr de tovarăși în Rusia au făcut ca cursurile să fie curînd suspendate. În Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism s-au păstrat o serie de documente care caracterizează activitatea acestui cerc. Notițele lui Lenin, planurile convorbirilor și însemnările făcute de el cu prilejul discuțiilor pe marginea referatelor au fost publicate în „Culegeri din Lenin“, vol. XV, pag. 283—285, 287. — 400.
- 133 Mitingul despre care pomenește Lenin a avut loc la 14 august 1889, în portul Londra, cu prilejul declarării grevei docherilor, care cereau să li se mărească plata pentru ora de muncă și să fie angajați cel puțin pentru 4 ore pe zi. La această grevă au participat 10 000 de muncitori (inclusiv șomerii). S-a constituit un comitet de conducere a grevei, al cărui secretar era Eleanor Marx-Aveling, fiica lui K. Marx. Greviștii au fost sprijiniți de muncitorii din Anglia, Australia și dintr-o serie de porturi din țările europene. În timpul grevei a luat ființă primul sindicat al docherilor, cu filiale în toate porturile mari din Anglia. Greva a ținut cinci săptămîni și s-a încheiat prin satisfacerea revendicărilor muncitorilor; ea a dat un impuls dezvoltării trade-unionurilor și a însemnat un punct de cotitură în istoria mișcării muncitorești din Anglia. — 401.
- 134 *Schița de teze pentru articolul „Cum se apără ei?“* a fost scrisă de Lenin cam prin ianuarie 1905, în vederea unui eventual răspuns la articolul lui Plehanov „Despre tactica noastră față de lupta burgheziei liberale împotriva țarismului“, în care acesta critica broșura lui Lenin „Campania zemstvelor și planul «Iskrei»“. Articolul n-a fost publicat; pe cît se pare, el n-a fost scris. S-a păstrat doar schița de teze pentru acest articol. — 404.
- 135 Despre o contradicție dintre Lenin cel vechi și cel nou, Plehanov scrie în articolul său „Despre tactica noastră față de lupta burgheziei liberale împotriva țarismului“, în care face o paralelă între lucrarea „Ce-i de făcut?“, care datează din vremea lui Lenin „cel vechi“, și broșura „Campania zemstvelor și planul «Iskrei»“, care oglindește vederile lui Lenin „cel nou“. Com-

- parînd între ele aceste lucrări, Plehanov scrie despre pretensele contraziceri care ar exista între Lenin „cel vechi“ și „cel nou“ în ce privește mișcarea liberală a zemstvelor. — 404.
- 136 Este vorba de acțiunile întreprinse de Petrovo-Solovovo, președintele adunării zemstvei din gubernia Tambov, care la 14 și 15 decembrie 1904 a cerut ajutor poliției ca să păzească adunarea împotriva „publicului“. În broșura sa „Despre tactica noastră față de lupta burghezii libérale împotriva țarismului“, Plehanov spune următoarele în legătură cu incidentul de la Tambov : „Apropo de panică. Recentele evenimente de la Tambov sînt, poate, în măsură, să sugereze unor adversari ai absolutismului ideea că «Moskovskie Vedomosti» are dreptate cînd îi amenință pe liberali cu insurecția generală a poporului împotriva constituționalismului“ (G. V. Plehanov, Opere, vol. XIII, pag. 178). — 405.
- 137 Prezentul document a servit drept material pregătitor pentru articolul lui V. I. Lenin „Democrația muncitorească și democrația burgheză“, publicat la 24 (11) ianuarie 1905 în nr. 3 al ziarului „Vpered“ (vezi volumul de față, pag. 181—191). Conținutul acestui document a fost dezvoltat în modul cel mai amănunțit de către Lenin în paragrafele 3, 4 și 5 ale articolului menționat. În Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism se mai află încă două documente : conspectul și planul articolului „Democrația muncitorească și democrația burgheză“, care ne oferă o mărturie despre bogăția materialului publicistic folosit de Lenin la elaborarea acestui articol. Aceste documente au fost publicate în 1929, în „Culegeri din Lenin“, vol. V, pag. 65—69. — 408.
- 138 Elaborînd problema insurecției armate, V. I. Lenin consultă pe Marx și studiază lucrările lui despre insurecție, în special capitolul „Insurecția“ din lucrarea „Revoluție și contrarevoluție în Germania“ (vezi K. Marx și F. Engels, Opere, vol. 8, Editura politică, 1960, pag. 97—101). La cuvintele „cel mai mare maestru al tacticii revoluționare“ al revoluției franceze de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, G.-J. Danton, care a spus că pentru triumful insurecției armate este nevoie de „îndrăzneală, îndrăzneală și iar îndrăzneală“, Lenin a adăugat cuvintele „organizare și iar organizare“. — 412.
- 139 În Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism s-a păstrat manuscrisul original al articolului „Evenimentul zilei“, care a fost publicat pentru prima oară în 1929 în „Culegeri din Lenin“, vol. V. Primele patru pagini din acest manuscris au fost tăiate cu creionul și pe dosul lor a fost scris începutul articolului „Sarcini noi și forțe noi“. În pag. 4 a manuscrisului se află o însemnare făcută de Lenin cu creionul : „Vezi pag. 7 (continuare)“. În pag. 7 găsim continuarea articolului „Sarcini

- noi și forțe noi“, însă pag. 5 și 6 ale manuscrisului original nu s-au păstrat. Probabil că Lenin, refăcând articolul „Evenimentul zilei“, căruia i-a schimbat titlul în „Sarcini noi și forțe noi“, a înlocuit primele patru pagini cu noul text, pe care l-a scris pe dosul acestor pagini; paginile 5 și 6 le-a scos, iar sfârșitul articolului, care a fost elaborat potrivit planului de refacere a lui, a fost așezat după pag. 12 a manuscrisului (vezi volumul de față, pag. 417). — 416.
- 140 Este vorba de articolul lui V. I. Lenin „Începutul revoluției în Rusia“, publicat în nr. 4 din 31 (18) ianuarie 1905 al ziarului „Vpered“ (vezi volumul de față, pag. 203—206). — 416.
- 141 Este vorba de o scrisoare a lui S. I. Gusev — de o corespondență din Petersburg care a fost publicată la 28 (15) februarie 1905 în nr. 8 al ziarului „Vpered“, la rubrica „Viața de partid“. În această corespondență se făcea cunoscut că munca de organizare a partidului rămâne în urma evenimentelor revoluționare și că organizațiile social-democrate nu reușesc să îndeplinească nici măcar a zecea parte din munca ce le revine. Corespondentul întreabă cum trebuie să se desfășoare în acest caz munca de agitație în mase pentru ca nu cumva conducerea mișcării muncitorești să scape din mâinile social-democrației și să încapă pe mâinile liberalilor. Pentru a răspunde la această întrebare, V. I. Lenin, în al său „Plan de refacere a articolului «Evenimentul zilei»“, își propune să sublinieze în mod special importanța rolului partidului ca organizator al maselor. În paragraful 4 al planului său, Lenin scrie „Un rol deosebit de important capătă *partidul* ca avangardă a clasei, ca educator și organizator. Până acum am vorbit aproape singuri, *acum se aud sute de alte glasuri*. Tant mieux!“ (vezi volumul de față, pag. 417). — 416.
- 142 V. I. Lenin se referă la articolul său „Evenimentul zilei“, care a fost refăcut și publicat sub titlul „Sarcini noi și forțe noi“. Vezi „Culegeri din Lenin“, vol. V, 1929, pag. 97—99. În punctul 1, referirile lui Lenin la paragrafele 3, 4, 5 și altele reprezintă trimiteri la paragrafele conspectului articolului „Evenimentul zilei“, care a fost întocmit de el la recitirea acestei lucrări (vezi „Culegeri din Lenin“, vol. XVI, 1931, pag. 61). — 418.
- 143 Amintind de X+Y, Lenin se referă la broșura „Despre programul agrar“, apărută la Geneva, 1903, sub semnătura „X“, și la articolul „Despre programul agrar al socialiștilor-revoluționari“, publicat sub semnătura „Y“ în „Iskra“ nr. 77 din 5 noiembrie 1904. — 420.

INDICE DE LUCRĂRI ȘI IZVOARE
CITATE SAU MENȚIONATE DE V. I. LENIN

Acordul dintre C. C. al P.M.S.D.R. și Biroul Comitetelor Majorității.
12 martie 1905. Manuscris¹. — 379.

Actualele curente din sînul partidului și sarcinile social-democrației revoluționare. (Scrisoare [a Comitetului din Ekaterinoslav] către toate organizațiile P.M.S.D.R.). — În cartea : Șahov, N. [Malinin, N. I.] „Lupta pentru congres. (Culegere de documente)“. Geneva, cooperativa tipografică, 1904, pag. 63—69. (P.M.S.D.R.) — 6—7, 15, 36, 118, 148, 236, 345.

Ajunul revoluției. Revistă neperiodică a problemelor de teorie și tactică. Sub îngrijirea lui L. Nadejdin. Nr. 1. [Geneva], 1901. 132 pag. (Editată de grupul „Svoboda“). — 95—96.

Akimov — vezi Mahnoveț, V. P.

Akselrod, P. B. Cauzele și semnificația divergențelor noastre organizatorice. (Din corespondența cu Kautsky). — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 68 din 25 iunie, pag. 2—3. — 165.

— *Scrisoare către tovarășii muncitori* (În loc de prefață). — În cartea : „Muncitor. Muncitorii și intelectualii în «organizațiile» noastre“. Cu o prefață scrisă de P. Akselrod. Editată de P.M.S.D.R. Geneva, tipografia partidului, 1904, pag. 3—16. (P.M.S.D.R.). — 161, 165, 166—167, 271, 291.

— *Unirea social-democrației din Rusia și sarcinile ei.* Rezultatele lichidării metodelor primitive de muncă. — „Iskra“, [Geneva], 1903, nr. 55 din 15 decembrie, pag. 2—5 ; 1904, nr. 57 din 15 ianuarie, pag. 2—4. — 46, 47, 165, 166, 263.

¹ Publicat pentru prima oară în ziarul „Iskra“, [Geneva], 1905, nr. 95 din 31 martie, pag. 7—8, la rubrica „Viața de partid“.

- Alegerile legislative din Italia.* — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 78 din 20 noiembrie, pag. 7, la rubrica „Cronica internațională“. — 190.
- Apel către membrii P.M.S.D.R.* (Manifestul celor 19). Editat de Comitetul din Moscova al P.M.S.D.R. Moscova, octombrie 1904. — 66, 104, 345.
- Bebel, A.* [Scrisoare către V. I. Lenin]. 21 ianuarie (3 februarie) 1905. Manuscris¹. — 288.
- [*Bogdanov, A. A.*] *Readovoi. Rosa Luxemburg împotriva lui Karl Marx.* — În cartea: [Olminski, M. S.] *Galerka și* [Bogdanov, A. A.] *Readovoi. „Divergențele noastre“.* Editată de autori. Geneva, cooperativa tipografică, 1904, pag. 45—59. (P.M.S.D.R.). — 46, 47, 165.
- „*Buletinul oficial*“, Petersburg, 1904, nr. 283 din 14 (27) decembrie, pag. 1. — 128, 135.
- 1905, nr. 7 din 11 ianuarie, pag. 1. — 229.
- 1905, nr. 8 din 12 ianuarie, pag. 1. — 240.
- Către membrii congresului convocat de către „Biroul Comitetelor Majorității“.* [Hotărîrea Consiliului partidului din 10 martie 1905]. — „Iskra“, [Geneva], 1905, nr. 91 din 6 martie, pag. 3, la rubrica „Viața de partid“. — 358—359, 362—363, 373, 376.
- Către partid.* [Chemarea C.C. al P.M.S.D.R. 4 martie 1905]. Manuscris². — 371, 372, 374.
- Către poporul muncitor.* [Foaie volantă]. Nr. 16. Fără indicarea locului apariției, [1904]. 2 pag. (P.M.S.D.R.). Semnat: Redacția ziarului „Iskra“. — 280.
- Cerevanin, N. Problema organizatorică.* Cu o prefață de L. Martov. Ed. P.M.S.D.R., Geneva, tipografia partidului, 1904. 56 pag. (P.M.S.D.R.). — 163.
- Cetățeni!* [Proclamație adresată de organizația raională Vasilevski Ostrov a P.M.S.D.R.]. [Petersburg, 10 ianuarie 1905]. 1 pag. — 256, 264, 265, 410.
- Chemarea Comitetului Central către partid din 4 martie 1905 — vezi Către partid.* [Chemarea C.C. al P.M.S.D.R. 4 martie 1905].

¹ Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin“, vol. V, 1926, pag. 169—170.

² Publicat pentru prima oară în articolul lui V. I. Lenin „Al doilea pas“, apărut în ziarul „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 13 din 5 aprilie (23 martie), pag. 5—6.

- Cine trebuie să învingă?* [Foaie volantă]. Editată de organizația din Elizavetgrad a P.M.S.D.R. Fără indicarea locului apariției. Tipografia „Uniunii țărănești”, octombrie 1904. 4 pag. (P.M.S.D.R.). Semnat : Redacția ziarului „Iskra”. — 158, 232, 383.
- Codul de legi al Imperiului rus.* Partea a 3-a. Vol. I, Petersburg, 1885, publicat sub nr. 350, pag. 261—266. — 340, 341, 342.
- [*Comunicatul guvernului în legătură cu evenimentele din zilele de 9—10 (22—23) ianuarie 1905*]. — „Buletinul oficial”, Petersburg, 1905, nr. 7 din 11 ianuarie, pag. 1. — 329.
- * *Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.* Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Geneva, tipografia partidului, [1904], 397 și II pag. (P.M.S.D.R.). — 10, 11, 20, 30, 35—36, 42, 43, 46—51, 54—59, 62, 63, 73, 79, 86—88, 89, 101, 121, 163, 183—184, 190, 192, 196, 225, 235—238, 279, 287—288, 294—295, 314, 315, 324, 351, 360, 364, 366—370, 372, 373, 375, 380, 398, 404, 405.
- [*Dan, F. I.*] „*Împotriva războiului*”. — „Iskra”, [Geneva], 1904, nr. 76 din 20 octombrie, pag. 1. — 158, 383.
- *Începutul revoluției.* Sîmbătă, 8 ianuarie 1905. — „Iskra”, [Geneva], 1905, nr. 84 din 18 ianuarie, pag. 1—2. — 265—266, 411—412.
- *Raportul delegației Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Prezentat la Congresul socialist internațional de la Amsterdam (14—20 august 1904).* Editat de P.M.S.D.R., Geneva, tipografia partidului, 1904. 108 pag. (P.M.S.D.R.). — 120.
- *Și acum ce trebuie făcut?* — „Iskra”, [Geneva], 1905, nr. 90 din 3 martie, pag. 1. — 383.
- *Un preț scump.* — „Iskra”, [Geneva], 1904, nr. 69 din 10 iulie, pag. 1. — 158, 383, 384.
- Declarația Comitetului Central.* [Declarația din iulie a C.C. ai P.M.S.D.R. 1904]. — „Iskra”, [Geneva], 1904, nr. 72 din 25 august, pag. 9, la rubrica „Viața de partid”. — 22—26, 30, 35, 63, 66.
- [*Declarația C.C. al P.M.S.D.R. Martie 1904*]. Manuscris¹. — 26, 35, 120.

* Sînt notate cu asterisc cărțile, ziarele și articolele pe care se află însemnări făcute de V. I. Lenin. Aceste publicații se păstrează în Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.

¹ N-a fost publicată. Conținutul ei este relatat în articolul lui V. I. Lenin „Declarația a trei membri ai C.C.”, publicată în cartea : Șahov, N. [Malinin, N. I.] „Lupta pentru congres. (Culegere de documente)”. Geneva, cooperativa tipografică, 1904, pag. 85—86.

- Declarația Comitetului Central.* [Declarația din iulie a C.C. al P.M.S.D.R. 1904]. — În cartea : Șahov, N. [Malinin, N. I.] „Lupta pentru congres. (Culegere de documente)“. Geneva, cooperativă tipografică, 1904, pag. 90, 93. (P.M.S.D.R.). — 22—26, 30, 35, 63, 66, 118, 120.
- Declarația din iulie a C.C. al P.M.S.D.R. 1904.* — vezi Declarația Comitetului Central.
- [*Declarația minorității cu privire la încetarea separatismului din partid.*] — „Iskra“, [Geneva], 1905, nr. 83 din 7 ianuarie, pag. 5—6, la rubrica „Viața de partid“. — 200, 201, 235, 237, 362.
- Declarația reprezentantului din străinătate al C.C.* — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 77 din 5 noiembrie, pag. 8, la rubrica „Viața de partid“. — 119.
- Declarația Uniunii din Siberia.* [Mai 1904]. — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 70 din 25 iulie. Supliment la nr. 70 al „Iskrei“, pag. 3, la rubrica „Viața de partid“. — 7, 148, 236, 238, 345.
- Declarație [a reprezentantului din străinătate al C.C. al P.M.S.D.R.]* — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 72 din 25 august, pag. 10, la rubrica „Viața de partid“. — 119, 120.
- Declarație [a trei membri ai Comitetului Central în legătură cu necesitatea unui arbitraj în cazul tov. N.]*. — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 77 din 5 noiembrie, pag. 8, la rubrica „Viața de partid“. — 117.
- Decrete imperiale.* — „Buletinul oficial“, Petersburg, 1905, nr. 8 din 12 ianuarie, pag. 1. — 240.
- Decret către Senatul ocîrmuitor [din 12 (25) decembrie 1904].* — „Buletinul oficial“, Petersburg, 1904, nr. 283 din 14 (27) decembrie, pag. 1, la rubrica „Acțiunile guvernului“. — 128, 135.
- Demonstrațiile proletare.* — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 79 din 1 decembrie, pag. 5—6, la rubrica „Din viața noastră socială“. — 139—141, 142, 143.
- * *Despre atitudinea față de liberali (a lui Plehanov).* [Principalele rezoluții adoptate de Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.]. — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia“. Editată de C.C., Geneva, tipografia partidului. [1904], pag. 14, 357—358. — 79, 183—184, 192.
- Despre atitudinea față de liberali (a lui Starover).* [Principalele rezoluții adoptate de Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.]. — Ibi-

dem, pag. 13—14, 357. — 79, 86—87, 89, 102, 183, 184, 190, 192, 320, 325, 404, 405.

Despre Organul Central al partidului. [Principalele rezoluții adoptate de Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.]. — Ibidem, pag. 12, 146—147. — 46, 47, 235, 238.

* *Despre socialiștii-revoluționari.* [Principalele rezoluții adoptate de Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.]. — Ibidem, pag. 14—15, 358—359. (P.M.S.D.R.). — 190, 279.

Dezorganizarea comitetelor locale. — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 7 din 21 (8) februarie, pag. 4, la rubrica „Viața de partid“. — 277.

Din partea redacției. — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 8 din 28 (15) februarie, pag. 4. — 373, 374.

Două congrese. Congresul al III-lea ordinar al Uniunii și Congresul „de unificare“. Editura Uniunii social-democraților ruși. Geneva, tipografia Uniunii, 1901. 34 pag. (P.M.S.D.R.). — 182.

Galerka — vezi Olminski, M. S.

[Galperin, L. E.] *Y. Despre programul agrar al socialiștilor-revoluționari.* — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 77 din 5 noiembrie, pag. 3—5. — 420.

[Gapon, G. A.] *Chemare adresată de preotul Gheorghe Gapon întregii țărăni.* Editura partidului socialiștilor-revoluționari. Fără indicarea locului apariției, [1905], 31 pag. — 204—205, 213.

— *Epistolă către muncitori.* 9 ianuarie 1905. — În cartea : [Gapon, G. A.] „Chemare adresată de preotul Gheorghe Gapon întregii țărăni“. Editura partidului socialiștilor-revoluționari. Fără indicarea locului apariției, [1905], pag. 22. — 213.

— *Scrisoare deschisă către partidele socialiste din Rusia.* — „Iskra“, [Geneva], 1905, nr. 87 din 10 februarie, pag. 4. Sub titlul general : O nouă scrisoare a lui G. Gapon. — 283—285, 286.

Glebov — vezi Noskov, V. A.

Gogol, N. V. Revizorul. — 73, 270, 274, 277.

— *Suflete moarte.* — 173, 262.

„*Grajdantin*“, Petersburg, 1905, nr. 1—2 din 6 ianuarie, pag. 29—32. — 383.

Greva generală de la Kiev. (De la corespondentul nostru). — „Iskra“, [Geneva], 1903, nr. 47 din 1 septembrie, pag. 6—7, la rubrica „Cronica mișcării muncitorești și scrisori din fabrici și uzine“. — 255.

[*Gusev, S. I*] *Petersburg.* — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 8 din 28 (15) februarie, pag. 4, la rubrica „Viața de partid“. — 416, 417.

— *Scrisorile social-democraților din Petersburg.* — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 4 din 31 (18) ianuarie, pag. 2, la rubrica „Zile revoluționare“. — 213, 219.

[*Hotărîrea Consiliului partidului de a nu da publicității procesele-verbale ale ședințelor sale.* 5 (18) iunie 1904]. Manuscris¹. — 32.

[*Hotărîrea Consiliului partidului din 5 (18) iunie 1904*]. — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 68 din 25 iunie, pag. 7—8, la rubrica „Viața de partid“. — 9, 18.

Hotărîrea Consiliului P.M.S.D.R. din 8 martie 1905. — „Iskra“, [Geneva], 1905, nr. 89 din 24 februarie, pag. 8, la rubrica „Viața de partid“. — 344, 345, 358, 372—373, 394.

Hotărîrea Consiliului partidului din 10 martie 1905 — *vezi* Către membrii congresului convocat de „Biroul Comitetelor Majorității“.

Hotărîrile Congresului [I] [al P.M.S.D.R.]. — În Manifestul Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia, publicat în foaie volantă. Fără indicarea locului apariției, tipografia partidului, [1898], pag. 2. — 234.

Hotărîrile Consiliului P.M.S.D.R. — Supliment separat la nr. 73—74 al ziarului „Iskra“, [Geneva, 1904, nr. 73 din 1 septembrie; nr. 74 din 20 septembrie], pag. 1—3. — 66, 69, 103, 118, 119, 148.

„*Iskra*“ (nouă, menșevică), [Geneva]. — 3—4, 5, 6, 7, 9, 10, 12, 14, 15—16, 17, 18, 19, 22, 23, 26, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 36, 38, 43, 61, 63, 65, 69, 72, 73, 74, 77, 78, 79, 82, 84, 88, 89, 91, 92, 94, 97, 98, 102, 103, 104, 105, 106, 121, 142, 143, 148, 158, 161, 162, 163, 164, 166, 167, 168, 183, 185, 187, 188, 190, 200, 221, 232, 236, 238, 239, 247, 248, 249, 255, 256, 259—260, 263, 264, 265, 266, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 288, 303, 312, 314, 315, 320, 322, 325, 328, 330, 344, 345, 362, 383, 392, 404, 405, 408, 409.

¹ Publicată pentru prima oară în „Culegeri din Lenin“, vol. XV, 1930, pag. 84.

- „*Iskera*“ (veche, leninistă), [Leipzig — München — Londra — Geneva]. — 5, 12, 14, 16, 33, 47, 51—53, 57, 59, 61, 63, 72, 73, 77, 78, 92—93, 101, 106, 108, 161, 164, 167, 182, 183, 234, 235, 236, 238, 256, 269, 271, 280, 281, 323, 330.
- * „*Iskera*“, [München], 1901, nr. 2 din februarie, pag. 1, 6. — 182, 312.
- *— 1901, nr. 3 din aprilie, pag. 1—2. — 351.
- *— 1901, nr. 8 din 10 septembrie, pag. 2. — 183.
- *— 1902, nr. 16 din 1 februarie, pag. 1. — 183.
- *— 1902, nr. 18 din 10 martie, pag. 2—4. — 183.
- 1902, nr. 21 din 1 iunie, pag. 1—2, 4—5. — 235, 280.
- *— [Londra], 1902, nr. 26 din 15 octombrie, pag. 1. — 183.
- [Geneva], 1903, nr. 46 din 15 august, 8 pag. — 235, 254, 281.
- 1903, nr. 47 din 1 septembrie, 10 pag. — 235, 255, 281.
- *— 1903, nr. 48 din 15 septembrie, 8 pag. 105, 235, 281—282.
- *— 1903, nr. 49 din 1 octombrie, 8 pag. — 105, 235, 281.
- 1903, nr. 50 din 15 octombrie, 8 pag. — 105, 235, 281.
- *— 1903, nr. 51 din 22 octombrie, 8 pag. — 105, 235, 281.
- 1903, nr. 52 din 7 noiembrie, pag. 1—2. — 59—63, 72, 101, 148, 236, 321, 329.
- 1903, nr. 53, din 25 noiembrie, 8 pag. — 164.
- Nr. 53—85 din 25 noiembrie 1903—27 ianuarie 1905. — 270.
- 1903, nr. 55 din 15 decembrie, 10 pag. — 46, 47, 101, 165, 166, 263.
- 1904, nr. 56 din 1 ianuarie, 8 pag. — 165.
- 1904, nr. 57 din 15 ianuarie, 8 pag. — 46, 47, 101, 165, 263.
- 1904, nr. 57 din 15 ianuarie. Supliment la nr. 57 al „*Iskrei*“, pag. 1—2. — 46, 47.
- 1904, nr. 58 din 25 ianuarie, 8 pag. — 165.
- 1904, nr. 60 din 25 februarie, 8 pag. — 59, 60, 61, 62, 63, 236.
- 1904, nr. 61 din 5 martie, 10 pag. — 72—73.

- 1904, nr. 62 din 15 martie. 8 pag. — 221, 256, 262, 264, 271, 405.
- 1904, nr. 62 din 15 martie. Supliment la nr. 62 al „Iskrei“, pag. 1. — 59, 60, 61, 62, 236.
- 1904, nr. 63 din 1 aprilie. Supliment la nr. 63 al „Iskrei“, pag. 1—2. — 59, 60, 61, 62, 236, 238.
- 1904, nr. 64 din 18 aprilie. 8 pag. — 236.
- 1904, nr. 64 din 18 aprilie. Supliment la nr. 64 al „Iskrei“, pag. 1—2. — 7, 15, 44, 45, 62, 63, 118, 148, 236, 345.
- 1904, nr. 65 din 1 mai, 10 pag. — 72, 73.
- 1904, nr. 66 din 15 mai. 10 pag. — 7, 15, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 118, 148, 236, 345.
- 1904, nr. 68 din 25 iunie. 8 pag. — 9, 15, 18, 165.
- 1904, nr. 68 din 25 iunie. Supliment la nr. 68 al „Iskrei“, pag. 4. — 7, 15, 62, 63, 118, 148, 236, 345.
- 1904, nr. 69 din 10 iulie. 8 pag. — 158, 167, 259, 262, 270, 383—384.
- 1904, nr. 70 din 25 iulie, 8 pag. — 364.
- 1904, nr. 70 din 25 iulie. Supliment la nr. 70 al „Iskrei“, pag. 3. — 7, 59, 60, 61, 62, 63, 148, 236, 238, 345.
- 1904, nr. 71 din 1 august. 10 pag. — 344.
- 1904, nr. 72 din 25 august. 10 pag. — 22—23, 25, 26, 27, 29, 30, 35, 66, 74, 119, 120, 312—313.
- 1904, nr. 73 din 1 septembrie. 8 pag. — 63, 64, 65, 104.
- Supliment special la nr. 73—74 al „Iskrei“, [Geneva, 1904, nr. 73 din 1 septembrie; nr. 74 din 20 septembrie], pag. 1—3, 6—7. — 7, 8—9, 15, 36, 66, 69, 73, 103, 118, 119, 148, 236, 345.
- 1904, nr. 76 din 20 octombrie. 10 pag. — 158, 383.
- 1904, nr. 77 din 5 noiembrie. 8 pag. — 117, 119, 185, 187, 190, 420.
- 1904, nr. 78 din 20 noiembrie. 8 pag. — 185, 186, 188, 189—190, 408.
- 1904, nr. 79 din 1 decembrie. 10 pag. — 139—141, 142, 143.

- 1905, nr. 83 din 7 ianuarie. 8 pag. — 200, 201, 235, 237, 362, 382.
- 1905, nr. 84 din 18 ianuarie. 8 pag. — 262, 265—266, 312, 392, 411, 412.
- 1905, nr. 85 din 27 ianuarie, pag. 1—2, 2—4. — 270, 271, 272—273, 274, 275—277, 291, 347.
- 1905, nr. 86 din 3 februarie. Supliment special la nr. 86 al „Iskrei“, pag. 6. — 291, 345.
- 1905, nr. 87 din 10 februarie, pag. 1—2, 4. — 283—284, 285—286, 291.
- 1905, nr. 88 din 17 februarie. 6 pag. — 374.
- 1905, nr. 89 din 24 februarie. 8 pag. — 345, 358, 373—374, 394.
- 1905, nr. 90 din 3 martie. 8 pag. — 374, 383.
- 1905, nr. 91 din 6 martie. 4 pag. — 358—360, 361—363, 374.
- 1905, nr. 92 din 10 martie. 8 pag. — 374.
- 1905, nr. 96 din 5 aprilie. pag. 6. — 374.
- Istrubin, P. Scrisori în legătură cu unele chestiuni actuale. Intelectualii și poporul.* — „Nașa Jizn“, Petersburg, 1904, nr. 28 din 3 (16) decembrie, pag. 1—2. — 133.
- „*Injîni Rabocii*“, [Ekaterinoslav etc.]. — 35—36.
- [*În legătură cu apariția broșurii lui A. Martînov „Două dictaturi*“]. — „Osvobojdenie“, Paris, 1905, nr. 66 din 25 (12) februarie, pag. [2, copertă], la „Fișierul bibliografic“ al revistei „Osvobojdenie“. — 312.
- În Piața palatului.* Scrisoarea unui martor ocular. — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 4 din 31 (18) ianuarie, pag. 4. — 216, 219.
- Înștiințare cu privire la apariția broșurii lui A. Martînov „Două dictaturi*“. „Iskra“, [Geneva], 1905, nr. 84 din 18 ianuarie, pag. 6, la rubrica „Viața de partid“. — 262, 312, 392.
- [*Înștiințare cu privire la apariția broșurii lui N. Troțki „Sarcinile noastre politice*“]. — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 72 din 25 august, pag. 10, la rubrica „Viața de partid“. — 74, 312—313.
- Înștiințare cu privire la apariția ziarului „Vpered*“ [Foaie specială, Geneva, decembrie 1904]. 2 pag. (P.M.S.D.R.). — 105, 168, 246—247.

Înștiințare cu privire la convocarea Congresului al III-lea al partidului. — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 8 din 28 (15) februarie, pag. 1. — 298.

Înștiințare cu privire la formarea „Comitetului de organizare“. [Foaie volantă]. Fără indicarea locului apariției. Tipografia Comitetului de organizare, decembrie 1902. 1 pag. (P.M.S.D.R.). — 238.

[*Katkov, M. N.*] *Moscova, 28 mai.* — „Moskovskie Vedomosti“, 1886, nr. 146 din 29 mai, pag. 2. — 253, 410.

[*Kautsky, K.*] *Kautsky despre divergențele noastre de partid.* — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 66 din 15 mai, pag. 2—4. — 58, 59, 60, 61.

— *Revoluția socială.* I. Reforma socială și revoluția socială. II. A doua zi după revoluția socială. Trad. din germană de N. Karpov. Sub îngrijirea lui N. Lenin. Editat de Liga social-democrației revoluționare ruse. Geneva, tipografia Ligii, 1903. 204, 4 pag. (P.M.S.D.R.). — 391, 398.

Kiev. — „Iskra“, [Geneva], 1903, nr. 46 din 15 august, pag. 7, la rubrica „Cronica mișcării muncitorești și scrisori din fabrici și uzine“. — 255.

Kricevski, B. N. *Principiile, tactica și lupta.* — „Rabočee Delo“, Geneva, 1901, nr. 10 din septembrie, pag. 1—36. — 258, 281.

Krilov, I. A. *Iepurele la vânătoare.* — 314.

— *Pustnicul și Ursul.* — 71.

La arme! — „Revoluționnaia Rossiia“. [Geneva], 1905, nr. 58 din 20 ianuarie, pag. 2—4. — 278, 280, 282, 283, 284.

La Carmagnole. — 343.

[*Lengnik, F. V.*] *Vasiliev. [Scrisoare către V. I. Lenin.* 10 (23) mai 1904]. Manuscris¹. — 22.

— [Scrisoare către V. I. Lenin. 12 (25) mai 1904]. Manuscris¹. — 22.

[*Lenin, V. I.*] *[A doua cuvântare în cadrul discutării statutului partidului, rostită la 2 (15) august 1903, la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.]* — În: „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale“. Editată de C.C. la Geneva, tipografia partidului. [1904], pag. 250—252. (P.M.S.D.R.). — 57, 59.

¹ Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin“, vol. XV, 1930, pag. 32—33, 33.

- *Absolutismul și proletariatul*. — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 1 din 4 ianuarie (22 decembrie), pag. 1. — 267.
- * — *Agitația politică și „punctul de vedere de clasă“*. — „Iskra“, [München], 1902, nr. 16 din 1 februarie, pag. 1. — 183.
- *Anchetă. [Către Congresul al III-lea al partidului. Înaintea de 20 februarie (5 martie) 1905].* Manuscris¹. — 298.
- *Campania zemstvelor și planul „Iskerei“*. Editura pentru literatură de partid social-democrată a lui V. Bonci-Bruevici și N. Lenin. Geneva, cooperativa tipografică, 1904. 26 pag. (Numai pentru membrii de partid. P.M.S.D.R.). Înaintea titlului figurează numele autorului: N. Lenin. — 185, 404—405.
- *Căderea Port-Arthurului*. — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 2 din 14 (1) ianuarie, pag. 1. — 383—384.
- *Către cinci membri ai Comitetului Central*. 5 (18) august 1904. Manuscris². — 25, 29, 120.
- *Către partid*. [Foie volantă]. Fără indicarea locului apariției. Tipografia Comitetului din Riga, august 1904. 2 pag. (P.M.S.D.R.). — 27, 66, 104, 118.
- *Către sărăcimea satelor*. Explicație pentru țărani: ce vor social-democrații. În anexă, proiectul de program al P.M.S.D.R. Editat de Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse. Geneva, tipografia Ligii, 1903. 92 pag. (P.M.S.D.R.). Înaintea titlului figurează numele autorului: N. Lenin. — 366—367.
- *Ce-i de făcut? Problemele acute ale mișcării noastre*. Stuttgart, Dietz, 1902. VII, 144 pag. Înaintea titlului figurează numele autorului: N. Lenin. — 177, 223, 257, 259, 260—261, 265, 266, 269, 304, 305, 364, 411, 416.
- *Congresul zemstvelor*. — „Iskra“, [München], 1901, nr. 8 din 10 septembrie, pag. 2, la rubrica „Din viața noastră socială“. — 183.
- *Conținutul economic al narodnicismului și critica lui în cartea d-lui Struve*. (Pe marginea cărții lui P. Struve: „Note critice cu privire la dezvoltarea economică a Rusiei“. Petersburg, 1894). — În cartea: „Materiale pentru caracterizarea dezvoltării noastre economice“. Culegere de articole. Petersburg, tipografia Soikin, 1895, pag. 1—144, în partea a II-a. Semnat: K. Tulin. — 182.
- *Cronica internă*. — „Zarea“, Stuttgart, 1901, nr. 2—3 din decembrie, pag. 361—403. Semnat: T. H. — 186.

¹ Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin“, vol. V, 1926, pag. 218—219.

² Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin“, vol. XV, 1930, pag. 111—112.

- *De ce m-am retras din redacția „Iskrei” ?* — vezi Lenin V. I., Scrisoare către redacția „Iskrei”.
- *De la narodnicism la marxism.* Articolul întâi — „Vpered”, Geneva, 1905, nr. 3 din 24 (11) ianuarie, pag. 2. — 280, 308, 351, 417.
- *[Declarația a trei membri ai C.C. 13 (26) mai 1904].* — În cartea : Șahov, N. [Malinin, N. I.] „Lupta pentru congres. (Culegere de documente)”. Geneva, cooperativa tipografică, 1904, pag. 85—86. (P.M.S.D.R.). — 23—24, 25, 30, 37, 119—120.
- *Declarația și documentele cu privire la ruptura dintre instituțiile centrale și partid.* Nr. 13. Editura „Vpered”, Geneva, cooperativa tipografică, 1905. 13 pag. (P.M.S.D.R.). Înaintea titlului figurează numele autorului : N. Lenin. — 167, 200, 233, 291, 345, 360.
- *[Despre convocarea Congresului al III-lea al partidului].* — „Vpered”, Geneva, 1905, nr. 8 din 28 (15) februarie, pag. 1. — 292.
- *Dezvoltarea capitalismului în Rusia.* Procesul de formare a pieței interne pentru marea industrie. Petersburg, Vodovozova, 1899. IX, IV, 480 pag. Înaintea titlului figurează numele autorului : Vladimir Ilin. — 398.
- *Două tactici.* — „Vpered”, Geneva, 1905, nr. 6 din 14 (1) februarie, pag. 1. — 269, 416.
- *E timpul să terminăm.* — „Vpered”, Geneva, 1905, nr. 1 din 4 ianuarie (22 decembrie), pag. 4, la rubrica „Viața de partid”. — 168, 201, 239.
- *[Intervenție în cadrul dezbaterilor pe marginea rezoluției cu privire la atitudinea față de liberali, în ziua de 10 (23) august 1903, la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.]* — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului Muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale”. Editat de C.C. la Geneva, tipografia partidului (1904), pag. 358. (P.M.S.D.R.). — 85—86.
- *Începutul revoluției în Rusia.* — „Vpered”, Geneva, 1905, nr. 4 din 31 (18) ianuarie, pag. 1. — 256, 279—280, 416.
- *Incorporarea celor 183 de studenți.* — „Iskra”, [München], 1901, nr. 2 din februarie, pag. 6. — 182—183.
- *Înștiințare despre constituirea Comitetului de organizare și despre convocarea celui de-al III-lea Congres ordinar al Partidului*

- muncitoresc social-democrat din Rusia*. Scrisă după 11 (24) decembrie 1904. Manuscris¹. — 246.
- *Lupta politică și politicianismul*. — „Iskra“, [Londra], 1902, nr. 26 din 15 octombrie, pag. 1. — 183.
- [*Opinia separată a reprezentanților C. C. prezentată la 17 (30) ianuarie 1904, în ședința Consiliului P.M.S.D.R.*]. — În cartea : Șahov, N. [Malinin, N. I.] „Lupta pentru congres. (Culegere de documente)“. Geneva, cooperativa tipografică, 1904, pag. 84—85. (P.M.S.D.R.). — 101, 360—361.
- * — *Partidul muncitoresc și țărănimea*. — „Iskra“, [München], 1901, nr. 3 din aprilie, pag. 1—2. — 351.
- *Pe cine vor ei să înșele?* — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 10 din 15 (2) martie, pag. 6, la rubrica „Viața de partid“. — 358, 373.
- *Planul bătăliei de la Petersburg*. — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 4 din 31 (18) ianuarie, pag. 4, la rubrica „Zile revoluționare“. — 317.
- *Popa Gașon*. — Ibidem, pag. 2. — 267.
- *Prefață* [la cartea : „Un pas înainte, doi pași înapoi“]. — În cartea [Lenin, V. I.] „Un pas înainte, doi pași înapoi. (Criza din partidul nostru)“. Geneva, tipografia partidului, 1904, pag. III—VIII. (P.M.S.D.R.). Autor : N. Lenin. — 48, 49.
- *Prigonitorii zemstvelor și Hanibalii liberalismului*. — „Zarea“, Stuttgart, 1901, nr. 2—3 din decembrie, pag. 60—100. Semnat : T. P. — 78.
- [*Prima intervenție în cadrul discutării statutului partidului, în ziua de 2 (15) august 1903, la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.*]. — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale“. Editat de C.C. Geneva, tipografia partidului, [1904], pag. 240. (P.M.S.D.R.) — 58, 59.
- *Primul pas*. — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 11 din 23 (10) martie, pag. 6, la rubrica „Viața de partid“. — 376, 380.
- [*Proiect de rezoluție cu privire la măsurile pentru restabilirea păcii în partid, prezentat în ședința din 15 (28) ianuarie 1904 a Consiliului P.M.S.D.R.*]. — În cartea : Șahov, N. [Malinin, N. I.] „Lupta pentru congres. (Culegere de documente)“. Geneva, cooperativa tipografică, 1904, pag. 81—83. (P.M.S.D.R.). — 31, 32, 33, 101, 359—360.

¹ Publicată pentru prima oară în „Culegeri din Lenin“, vol. V, 1926, pag. 186—188.

- *Proiectul de statut al P.M.S.D.R. prezentat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.*¹. — 42, 43, 235, 293.
- *Scrisoare către A. Bebel*. 25 ianuarie (7 februarie) 1905. Manuscris². — 288.
- [*Scrisoare către Glebov (V. A. Noskov)*]. 29 august (11 septembrie) 1904]. — În cartea : Șahov, N. [Malinin, N. I.] „Lupta pentru congres. (Culegere de documente)”. Geneva, cooperativa tipografică, 1904, pag. 94—99. (P.M.S.D.R.) — 121.
- [*Scrisoare către membrii C. C.* 13 (26) mai 1904]. — Ibidem, pag. 86—89. — 23—24, 25, 29.
- *Scrisoare către redacția „Iskrei”*. [De ce m-am retras din redacția „Iskrei” ?] Geneva, tipografia partidului, decembrie 1903, 8 pag. Înaintea titlului figurează numele autorului : N. Lenin. — 31, 200, 264.
- *Scrisoare către un tovarăș despre sarcinile noastre organizatorice*. Editată de C.C. al P.M.S.D.R. Geneva, tipografia partidului, 1904, 31 pag. (P.M.S.D.R.). Înaintea titlului figurează numele autorului : N. Lenin. — 164, 165, 406—407.
- *— *Scrisoare către zemți*. — „Iskra”, [München], 1902, nr. 18 din 10 martie, pag. 2—4, la rubrica „Foileton”. — 183.
- *Trebuie oare să organizăm revoluția?* — „Vpered”, Geneva, 1905, nr. 7 din 21 (8) februarie, pag. 1—2. — 347.
- *Un liberal serviabil*. [Editura pentru literatură de partid social-democrată a lui V. Bonci-Bruevici și N. Lenin]. [Geneva, cooperativa tipografică, 1904]. 4 pag. (P.M.S.D.R.). Nu se dă numele autorului. — 312.
- *Un pas înainte, doi pași înapoi*. (Criza din partidul nostru). Geneva, tipografia partidului, 1904. VIII, 172 pag. (P.M.S.D.R.). Înaintea titlului figurează numele autorului : N. Lenin. — 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 54, 55, 62, 63.
- *Vorbele frumoase nu țin de cald*. — „Vpered”, Geneva, 1905, nr. 2 din 14 (1) ianuarie, pag. 2—3. — 304.
- „Listok «Osvobojdeniia»”, Paris, 1904, nr. 18 din 20 noiembrie (3 decembrie), pag. 1—2. — 133—134.
- „Listok «Rabocego Dela»”, [Geneva], 1901, nr. 6 din aprilie, pag. 1—6. — 94—96.

¹ Proiectul nu s-a păstrat.

² Ciorna scrisorii a fost publicată pentru prima oară în „Culegeri din Lenin”, vol. V, 1926, pag. 172—175.

- [*Liubimov, A. I.* Scrisoarea unui agent al Comitetului Central către tov. Glebov [V. A. Noskov], 4 (17) septembrie 1904]. Manuscris¹. — 201—202, 345.
- [*Lopubin, A. A.*] Memoriul directorului departamentului de poliție Lopubin, examinat în Comitetul de miniștri... ianuarie 1905. Cu o prefață de N. Lenin. Editura ziarului „Vpered”, Geneva, cooperativa tipografică, 1905. V, 13 pag. (P.M.S.D.R.).— 340—342.
- [*Lunacearski, A. V.*] O politică fermă. — „Vpered”, Geneva, 1905, nr. 5 din 7 februarie (25 ianuarie), pag. 1. — 256, 416.
- Luxemburg, R.* Problemele organizatorice ale social-democrației ruse. — „Iskra”, [Geneva], 1904, nr. 69 din 10 iulie, pag. 2—7. — 167, 259, 262, 270.
- [*Mahnovet, V. P.*] Akimov. În legătură cu lucrările Congresului al II-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Geneva, 1904. 77 pag. (P.M.S.D.R.). — 312.
- [*Makadziub, M. S.*] În legătură cu sarcinile noastre de partid. Despre organizare. — „Iskra”, [Geneva], 1904, nr. 57 din 15 ianuarie. Supliment la nr. 57 al „Iskrei”, pag. 1—2. Semnat: „Practician”. — 46, 47.
- Metodele primitive de muncă și organizația de partid. Editat de P.M.S.D.R., Geneva, tipografia partidului, 1904. 35 pag. Înaintea titlului figurează numele autorului: M. Panin. — 164.
- Manifestul Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.* [Foaie volantă]. Fără indicarea locului apariției. Tipografia partidului, [1898]. 2 pag. — 234.
- Martinov, A.* Două dictaturi. Editat de P.M.S.D.R., Geneva, tipografia partidului, 1905. 68 pag. (P.M.S.D.R.). — 262, 263, 264, 265, 270—271, 291, 312, 390, 392.
- Literatura de demascare și lupta proletară. („Iskra” nr. 1—5).— „Rabocce Delo”, Geneva, 1901, nr. 10 din septembrie, pag. 37—64. — 73, 77, 142, 143.
- Martov, L.* Așa trebuie oare să ne pregătim? — „Iskra”, [Geneva], 1904, nr. 62 din 15 martie, pag. 1—2. — 221, 256—257, 263—264, 271, 405.
- Congresul nostru. — „Iskra”, [Geneva], 1903, nr. 53 din 25 noiembrie, pag. 1—2. — 165.

¹ Publicată pentru prima oară în „Culegeri din Lenin”, vol. XV, 1930, pag. 172—173.

- *La ordinea zilei.* (Cerc sau partid?). — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 56 din 1 ianuarie, pag. 2—3. — 165.
- *Lupta pentru libertate și lupta de clasă.* — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 76 din 20 octombrie, pag. 1—3. — 165.
- *9 ianuarie.* — „Iskra“, [Geneva], 1905, nr. 85 din 27 ianuarie, pag. 1—2. — 270, 271, 272—273, 274, 275—277, 291, 347.
- *Pe drumul cel just.* — „Iskra“, [Geneva], 1905, nr. 83 din 7 ianuarie, pag. 1. — 384.
- *[Proiectul de statut al partidului].* — În cartea : [Lenin, V. I.] „Un pas înainte, doi pași înapoi. (Criza din partidul nostru)“. Geneva, tipografia partidului, 1904, pag. 31—34. (P.M.S.D.R.). Înaintea titlului figurează numele autorului : N. Lenin. — 58, 59, 293.
- *Trezirea democrației și sarcinile noastre.* — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 58 din 25 ianuarie, pag. 1—2. — 165.
- [Martov, L. și Zasulici, V. *În legătură cu atentatul împotriva lui von Wahl*]. — „Iskra“, [Londra], 1902, nr. 21 din 1 iunie, pag. 4—5, la rubrica „Din viața noastră socială“. — 281.
- Marx, K. și Engels, F. Circulară împotriva lui Kriege.* — vezi Marx, K. u. Engels, F. Eine Bannbulle.
- [Maslov, P. P.] X. *Despre programul agrar.* — În cartea : [Maslov, P.P.] X. „Despre programul agrar“. [Lenin, V. I.] Lenin, N. „Răspuns la critica proiectului nostru de program“. Editată de Liga social-democrației revoluționare ruse, Geneva, 1903, pag. 1—25. (P.M.S.D.R.). — 420.
- *Despre programul agrar.* [Lenin, V. I.] Lenin, N. Răspuns la critica proiectului nostru de program. Editat de Liga social-democrației revoluționare ruse. Geneva, 1903, 42 pag. (P.M.S.D.R.). — 420.
- Materiale pentru o caracterizare a dezvoltării noastre economice.* Culegere de articole. Petersburg, tipografia Soikin, 1895. 232, 259, III pag. — 182.
- [Meșcerski, V. P.] *Jurnal.* — „Grajdanin“, Petersburg, 1905, nr. 1—2 din 6 ianuarie, pag. 29—32. — 383.
- Molière, J.-B. Tartuffe, sau Ipocritul.* — 200.
- „Moskovskie Vedomosti“, 1886, nr. 146 din 29 mai, pag. 2. — 253, 410.

- Muncitor. Muncitorii și intelectualii în „organizațiile” noastre. Cu o prefață de P. Akselrod. Editat de P.M.S.D.R. Geneva, tipografia partidului, 1904. 56 pag. (P.M.S.D.R.). — 161—165, 166—167, 271, 291, 304.*
- „*Nași Dni*”, Petersburg. — 241.
- „*Nașa Jizn*”, Petersburg. — 241.
- 1904, nr. 28 din 3 (16) decembrie, pag. 1—2. — 133.
- [*Negorev-Iordanski, N. I.*] *Democrații la răscruce de drumuri.* — „*Iskra*”, [Geneva], 1904, nr. 77 din 5 noiembrie, pag. 1. — 185, 187, 190.
- [*Noskov, V. A.*] *Glebov. Scrisoare către V. I. Lenin.* 11 (24) iunie 1904. Manuscris¹. — 119.
- *Scrisoare către V. I. Lenin.* 18 (31) august 1904. Manuscris¹. — 29, 120.
- *Scrisoare către V. I. Lenin.* 20 august (2 septembrie) 1904. Manuscris¹. — 30—31.
- *Scrisoare către V. I. Lenin.* 21 august (3 septembrie) 1904. Manuscris¹. — 30—31.
- *Scrisoare către N. Lenin din partea lui Glebov, membru al Comitetului Central.* 27 august (9 septembrie) 1904. — În cartea: Șahov, N. [Mălinin, N. I.] „Lupta pentru congres. (Culegere de documente)”. Geneva, cooperativa tipografică, 1904, pag. 94 (P.M.S.D.R.) — 29, 30—31, 34, 35, 37.
- [*Nota redacției ziarului „Iskra” la articolul lui Parvus „Bilanțuri și perspective”.* — „*Iskra*”, [Geneva], 1905, nr. 85 din 27 ianuarie, pag. 2. — 269—270.
- [*Nota redacției ziarului „Iskra” la articolul lui S. Rostoveț „E timpul ! (Scrisoare către tovarăși)”.* — Supliment special la nr. 73 și 74 ale ziarului „*Iskra*”, [Geneva, 1904, nr. 73 din 1 septembrie ; nr. 74 din 20 septembrie], pag. 6. — 73.
- „*Novoe Vreemea*”, Petersburg. — 252.
- 1904, nr. 10 285 din 18 (31) octombrie, pag. 3. — 82, 85—86.

¹ Publicate pentru prima oară în „Culegeri din Lenin”, vol. XV, 1930, pag. 90—91, 123—125, 134—136, 136—137.

- O cotitură istorică.* — „Listok «Rabocego Dela»“, [Geneva], 1901, nr. 6 din aprilie, pag. 1—6. Semnat: Redacția revistei „Rabocee Delo“. — 94—96.
- O cotitură semnificativă.* — „Osvobojenie“, Stuttgart, 1903, nr. 13 (37) din 2 (15) decembrie, pag. 217—218. Semnat: „Independent“. — 312.
- [*O precizare a Consiliului partidului în legătură cu editura lui V. Bonci-Bruevici și N. Lenin.*] — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 73 din 1 septembrie, pag. 8, la rubrica „Viața de partid“. — 63, 64, 65, 69—70, 103.
- [*Olminski, M. S.] Galerka și [Bogdanov, A. A.] Readovoi. Neînțelegerile noastre.* Editat de autori. Geneva, cooperativa tipografică, 1904, 91, 1 pag. (P.M.S.D.R.). — 46, 47, 165.
- [*Olminski, M. S.] Galerka. Jos bonapartismul!* Geneva, cooperativa tipografică, 1904, 23, 1 pag. (P.M.S.D.R.). — 65.
- *Pe un drum nou.* [Ed. V. Bonci-Bruevici]. Geneva, cooperativa tipografică, 1904. 54 pag. (P.M.S.D.R.). — 97.
- Orlovski* — *vezi Vorovski, V. V.*
- Osipov* — *vezi Zemleacika, R. S.*
- „*Osvobojenie*“, Stuttgart — Paris. — 52, 53, 77, 78, 79, 87, 183, 187, 192, 304, 312, 387.
- Stuttgart, 1903, nr. 13 (37) din 2 (15) decembrie, pag. 217—218. — 312.
- Paris, 1904, nr. 57 din 15 (2) octombrie, pag. [2, copertă], 119—120. — 312—313.
- 1904, nr. 62 din 31 (18) decembrie, pag. 215—216. — 160.
- 1905, nr. 63 din 20 (7) ianuarie, pag. 221—222. — 303—304, 305, 411, 416, 418, 419.
- 1905, nr. 66 din 25 (12) februarie, pag. [2, copertă]. — 312.
- 1905, nr. 67 din 18 (5) martie, pag. 278—279. — 387—388.
- Panin, M.* — *vezi Makadziub, M. S.*
- Parvus. Bilanțuri și perspective.* — „Iskra“, [Geneva], 1905, nr. 85 din 27 ianuarie, pag. 2—4. — 269, 270, 271, 273, 277.
- Petersburg.* — „Iskra“, [Geneva], 1905, nr. 83 din 7 ianuarie, pag. 4—5, la rubrica „Cronica mișcării muncitorești și scrisori primite din fabrici și uzine“. — 200.

Bib. Cabinet. Marxism-
1. Leninismul

- Petiția adresată țarului de către muncitorii din Petersburg la 9 ianuarie [1905].* [Foaie volantă]. Editată de grupul social-democrat al minorității. [Petersburg, ianuarie 1905]. 2 pag. hectografiate. — 177, 214, 215, 226, 240, 284.
- Plehanov G. V. Ce nu trebuie făcut.* — „Iskra“, [Geneva], 1903, nr. 52 din 7 noiembrie, pag. 1—2. — 59—63, 72, 101, 148, 236, 321, 329.
- *Centralism sau bonapartism?* (O nouă încercare de a cuminti broaștele, care cer să li se dea un țar). — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 65 din 1 mai, pag. 2—4. — 72, 73.
- *Clasa muncitoare și intelectualitatea social-democrată.* — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 70 din 25 iulie, pag. 2—5; nr. 71 din 1 august, pag. 2—4. — 364.
- *Despre tactica noastră față de lupta burgheziei liberale împotriva țarismului.* (Scrisoare către Comitetul Central). Editat de P.M.S.D.R. Geneva, tipografia partidului, 1905. 31 pag. (P.M.S.D.R.). — 190, 404, 405.
- *În pragul secolului al XX-lea.* — „Iskra“, [München], 1901, nr. 2 din februarie, pag. 1. — 313.
- *Rezoluție cu privire la atitudinea față de liberali — vezi Despre atitudinea față de liberali (a lui Plehanov).*
- *Să mergem separat, să lovim împreună.* — „Iskra“, [Geneva], 1905, nr. 87 din 10 februarie, pag. 1—2. — 291.
- * — *Teroarea albă.* — „Iskra“, [Geneva], 1903, nr. 48 din 15 septembrie, pag. 1. — 281.
- Popov* — vezi Rozanov, V. N.
- „*Poslednie Izvestiia*“, Londra — Geneva. — 246.
- [*Potresov, A. N.*] *Starover. Neplăcerile noastre.* I. Despre liberalism și hegemonie. — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 78 din 20 noiembrie, pag. 2—6. — 185, 186, 189, 190, 408.
- *Rezoluție cu privire la atitudinea față de liberali — vezi Despre atitudinea față de liberali (a lui Starover).*
- „*Pravo*“, Petersburg, 1904, nr. 39 din 26 septembrie, coloanele 1874—1875. — 81, 82.
- Principalele rezoluții adoptate la Congresul al II-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.* — În cartea: „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale“. Editat de C.C.,

Geneva, tipografia partidului, [1904], pag. 12—18. (P.M.S.D.R.). — 235.

Probleme ale idealismului. Culegere de articole. Sub îngrijirea lui P. I. Novgorodțev. Moscova, [fără indicarea anului apariției]. IX și 521 pag. — 189.

Procesele-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse. Sub îngrijirea lui I. Lesenکو și F. Dan. Editate de Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse, [Geneva, 1903]. VIII și 136 pag. (P.M.S.D.R.) — 59, 60, 166.

Procesele-verbale ale ședințelor Consiliului P.M.S.D.R. 15 (28) — 17 (30) ianuarie 1904. Manuscris¹. — 28, 32—33.

Procesele-verbale ale ședințelor Consiliului P.M.S.D.R. din 31 mai (13 iunie) și 5 (18) iunie 1904. Manuscris². — 6, 28, 32—33, 36, 120—121.

Programul Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia adoptat la Congresul al II-lea al partidului. — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale“. Editat de C.C. Geneva, tipografia partidului, [1904], pag. 1—6. (P.M.S.D.R.). — 57, 59, 73, 87, 196, 225, 235, 351, 352, 364, 365—367, 368, 369, 370, 398.

Proiectul de program al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. (Elaborat de redacția ziarului „Iskra“ și a revistei „Zareea“). — „Iskra“, [München], 1902, nr. 21 din 1 iunie, pag. 1—2. — 235.

Proiectul de program al partidului socialist-revoluționar, elaborat de redacția ziarului „Revoluționaia Rossiia“. — „Revoluționaia Rossiia“. [Geneva], 1904, nr. 46 din 5 mai, pag. 1—3. — 193—198, 368.

Pușkin, A. S. Boris Godunov. — 210.

R. N. S. — vezi Struve, P. B.

„Raboceaia Gazeta“, Kiev. — 51, 52, 234.

— 1897, nr. 1 din august. — 51, 52.

— 1897, nr. 2 din noiembrie. — 51, 52.

¹ Publicate pentru prima oară în „Culegeri din Lenin“, vol. X, 1929, pag. 181—277.

² Publicate pentru prima oară în „Culegeri din Lenin“, vol. XV, 1930, pag. 45—84.

- „*Raboccaia Misl*“, Petersburg — Berlin — Varșovia — Geneva. — 51, 52, 53.
- „*Rabocce Delo*“, Geneva. — 47, 53, 54, 59, 60, 92, 101, 142, 143, 161, 162, 164, 165, 234, 239, 258, 259, 274, 323.
- 1901, nr. 10, septembrie. 136, 46 pag. — 74, 77, 142, 143, 258, 259, 280.
- Răspunsul Comitetului din Riga către împuternicitul din Geneva al C.C. [în legătură cu transportul de literatură a majorității].* 2 noiembrie 1904. Manuscris¹. — 104.
- Răspunsul reprezentanților comitetelor din Ufa, Uralul de mijloc și Perm la scrisoarea Organului Central.* — „*Iskra*“, [Geneva], 1904, nr. 63 din 1 aprilie. Supliment la nr. 63 al ziarului „*Iskra*“, pag. 1—2. — 59, 60, 62, 63, 236, 238.
- Războiul ruso-japonez și socialismul internațional.* — „*Revoluționaia Rossiia*“, [Geneva], 1904, nr. 46 din 5 mai, pag. 11—12. — 158, 383.
- Readovoi* — vezi Bogdanov, A.A.
- [*Reazanov, D. B.*] *Iluzii spulberate.* În legătură cu cauzele crizei din partidul nostru. Editat de autor. Geneva, 1904. 116 pag. (P.M.S.D.R.). În fruntea articolului figurează numele autorului: N. Reazanov. — 162.
- Regulament cu privire la măsurile pentru asigurarea ordinii de stat și a ordinii publice.* 14 august [1881]. — În cartea: „*Codul de legi al Imperiului rus*“. Culegerea a 3-a. Vol. I. Petersburg, 1885, publicat sub nr. 350, pag. 261—266. — 340, 341, 342.
- „*Revoluționaia Rossiia*“, [Kuokkala-Tomsk-Geneva]. — 192.
- [Geneva], 1904, nr. 46 din 5 mai, pag. 1—3, 11—12. — 158, 193—198, 368, 383.
- 1905, nr. 58 din 20 ianuarie, pag. 2—4. — 278, 280, 282, 284.
- [*Rezoluția adoptată de social-democrații de la „Casa de sprijinire a luptei muncitorilor“ din Voronej, care recunosc legalitatea hotărârilor adoptate de Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.*]. — În cartea: Șahov, N. [Malinin, N. I.] „*Lupta pentru congres. (Culegere de documente)*“. Geneva, cooperativa tipografică, 1904, pag. 5 (P.M.S.D.R.). — 61, 235.

¹ Publicat pentru prima oară în cartea: „*Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Culegere de documente și materiale*“. Moscova, 1955, pag. 125—126.

Rezoluția adunării organizatorilor de la uzina din Sormovo. — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 70 din 25 iulie. Supliment la nr. 70 al ziarului „Iskra“, pag. 3. — 59, 60, 61, 62.

Rezoluția Comitetului din Astrahan al P.M.S.D.R. [Cu privire la atitudinea față de schimbarea intervenită în redacția ziarului „Iskra“]. — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 62 din 15 martie. Supliment la nr. 62 al ziarului „Iskra“, pag. 1. — 63, 64, 236.

Rezoluția Comitetului din Baku al P.M.S.D.R. [cu privire la atitudinea față de schimbarea intervenită în redacția ziarului „Iskra“]. — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 60 din 25 februarie, pag. 8, la rubrica „Viața de partid“. — 63, 64, 236.

Rezoluția Comitetului din Batum [al P.M.S.D.R.], aprobată și de Comitetul muncitorilor agricoli din Guria [în legătură cu schimbarea intervenită în redacția ziarului „Iskra“]. — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 62 din 15 martie. Supliment la nr. 62 al ziarului „Iskra“, pag. 1. — 63, 64, 236.

[Rezoluția Comitetului din Ekaterinoslav al P.M.S.D.R., care recunoaște legalitatea hotărârilor Congresului al II-lea al P.M.S.D.R.]. În cartea : Șahov, N. [Malinin, N. I.] „Lupta pentru congres. (Culegere de documente)“. Geneva, cooperativa tipografică, 1904, pag. 6. — 59, 60, 236.

Rezoluția Comitetului din Ekaterinoslav [al P.M.S.D.R.] din 27 februarie 1904. — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 64 din 18 aprilie. Supliment la nr. 64 al ziarului „Iskra“, pag. 2, la rubrica „Viața de partid“. — 7, 15, 118, 148, 236.

Rezoluția Comitetului din Ekaterinoslav al P.M.S.D.R. [cu privire la atitudinea față de schimbarea intervenită în redacția ziarului „Iskra“]. — În cartea : Șahov, N. [Malinin, N. I.] „Lupta pentru congres. (Culegere de documente)“. Geneva, cooperativa tipografică, 1904, pag. 19 (P.M.S.D.R.) — 63, 64, 236.

[Rezoluția Comitetului din Ekaterinoslav al P.M.S.D.R. în legătură cu declarația Comitetului Central]. — Op. cit., pag. 109—111. — 66, 69, 345.

Rezoluția Comitetului din Harkov [al P.M.S.D.R. cu privire la convocarea Congresului al III-lea al partidului]. — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 14 din 12 aprilie (30 martie), pag. 6, la rubrica „Viața de partid“. — 394.

Rezoluția Comitetului din Kazan [al P.M.S.D.R. cu privire la convocarea Congresului al III-lea al partidului]. — „Iskra“, Geneva, 1905, nr. 96 din 5 aprilie, pag. 6, la rubrica „Viața de partid“. — 394.

- Rezoluția Comitetului din Kiev al P.M.S.D.R. [în legătură cu schimbarea intervenită în redacție].* — În cartea : Șahov, N. [Malinin, N. I.] „Lupta pentru congres. (Culegere de documente)“. Geneva, cooperativa tipografică, 1904, pag. 28—29. (P.M.S.D.R.). — 59, 60, 61, 62, 236.
- Rezoluția Comitetului din Moscova [al P.M.S.D.R.] adoptată ca răspuns la declarația Comitetului Central care a fost motivată personal de agentul lui și prilejuită de rezoluția celor 22 de membri ai partidului.* — În cartea : Șahov, N. [Malinin, N. I.] „Lupta pentru congres. (Culegere de documente)“. Geneva, cooperativa tipografică, 1906, pag. 102—103. — 66, 69.
- [Rezoluția Comitetului din Moscova al P.M.S.D.R. care recunoaște legalitatea hotărîrilor adoptate de Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.]*. — Ibidem, pag. 6. — 43, 44, 59, 60, 148, 235.
- Rezoluția Comitetului din Moscova [al P.M.S.D.R. cu privire la convocarea Congresului al III-lea al partidului].* — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 8 din 28 (15) februarie, pag. 4, la rubrica „Viața de partid“. — 287, 345, 373.
- [Rezoluția Comitetului din Nijni-Novgorod al P.M.S.D.R. care recunoaște legalitatea hotărîrilor adoptate de Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.]*. — În cartea : Șahov, N. [Malinin, N. I.] „Lupta pentru congres. (Culegere de documente)“. Geneva, cooperativa tipografică, 1904, pag. 5. — 43, 44, 59, 60, 236.
- Rezoluția Comitetului din Nikolaev [al P.M.S.D.R. în legătură cu convocarea Congresului al III-lea al partidului].* — În cartea : [Vorovski, V.V.] Orlovski „Consiliul împotriva partidului“. Nr. 11. Editura pentru literatură de partid social-democrată a lui V. Bonci-Bruevici și N. Lenin. Geneva, cooperativa tipografică, 1904, pag. 40. (P.M.S.D.R.). — 7, 15, 43, 44, 66, 118, 148, 236, 345.
- Rezoluția Comitetului din Nikolaev al P.M.S.D.R. [în legătură cu schimbarea intervenită în redacția ziarului „Iskra“].* — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 62 din 15 martie. Supliment la nr 62 al ziarului „Iskra“, pag. 1. — 59, 60, 61, 62, 236.
- [Rezoluția Comitetului din nord al P.M.S.D.R. care recunoaște legalitatea hotărîrilor adoptate de Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.]*. — În cartea : Șahov, N. [Malinin, N. I.] „Lupta pentru congres. (Culegere de documente)“. Geneva, cooperativa tipografică, 1904, pag. 7, (P.M.S.D.R.). — 43, 44, 59, 60, 236.
- Rezoluția Comitetului din nord [al P.M.S.D.R. cu privire la convocarea Congresului al III-lea al partidului].* — „Vpered“, Geneva,

1905, nr. 8 din 28 (15) februarie, pag. 4, la rubrica „Viața de partid”. — 287, 345.

Rezoluția Comitetului din Odesa [al P.M.S.D.R. adoptată ca răspuns la declarația C.C. și prilejuită de rezoluția celor 22 de membri ai partidului]. — În cartea : Șahov, N. [Malinin, N. I.] „Lupta pentru congres. (Culegere de documente)”. Geneva, cooperativa tipografică, 1904, pag. 104—106. (P.M.S.D.R.). — 66, 69.

Rezoluția Comitetului din Odesa [al P.M.S.D.R.]. — „Iskra”, [Geneva], 1904, nr. 64 din 18 aprilie. Supliment la nr. 64 al „Iskrei”, pag. 1—2. — 7, 15, 63, 118, 149, 237, 345.

[Rezoluția Comitetului din Orel al P.M.S.D.R. care recunoaște legalitatea hotărârilor adoptate de Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.]. — În cartea : Șahov, N. [Malinin, N. I.] „Lupta pentru congres. (Culegere de documente)”. Geneva, cooperativa tipografică, 1904, pag. 7—8 (P.M.S.D.R.). — 61, 236.

Rezoluția Comitetului din Petersburg [al P.M.S.D.R. adoptată ca răspuns la declarația C.C. și prilejuită de rezoluția celor 22 de membri ai partidului]. — Ibidem, pag. 107. — 66, 69.

[Rezoluția Comitetului din Petersburg al P.M.S.D.R. care recunoaște legalitatea hotărârilor adoptate de Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.]. Ibidem, pag. 6. — 43, 61, 236.

Rezoluția Comitetului din Petersburg [al P.M.S.D.R.]. — Supliment special la nr. 73—74 ale „Iskrei”. [Geneva, 1904, nr. 73 din 1 septembrie ; nr. 74 din 20 septembrie], pag. 3. — 7, 8—9, 15, 36, 118, 148, 236, 345.

Rezoluția Comitetului din regiunea Donului al P.M.S.D.R. [despre necesitatea cooptării în redacția Organului Central]. — În cartea : Șahov, N. [Malinin, N. I.] „Lupta pentru congres. (Culegere de documente)”. Geneva, cooperativa tipografică, 1904, pag. 8. — 61, 235.

[Rezoluția Comitetului din Riga al P.M.S.D.R. adoptată cu prilejul rezoluției celor 22 de membri ai partidului]. Ibidem, pag. 80. — 66, 118.

Rezoluția Comitetului din Riga [al P.M.S.D.R. cu privire la necesitatea transportării de literatură a majorității în Rusia]. Octombrie, 1904. Manuscris¹. — 104, 118.

Rezoluția Comitetului din Riga [al P.M.S.D.R.]. — „Iskra”, [Geneva], 1904, nr. 68 din 25 iunie. Supliment la nr. 68 al ziarului „Iskra”, pag. 4. — 7, 15, 63, 118, 149, 237, 345.

¹ Publicată pentru prima oară în cartea : „Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. Culegere de documente și materiale”. Moscova, 1955, pag. 125.

- Rezoluția Comitetului din Samara [al P.M.S.D.R. cu privire la convocarea Congresului al III-lea al partidului].* — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 14 din 12 aprilie (30 martie), pag. 6, la rubrica „Viața de partid“. — 394.
- [Rezoluția Comitetului din Saratov al P.M.S.D.R., care recunoaște legalitatea hotărârilor Congresului al II-lea al P.M.S.D.R.].* — În cartea : Șahov, N. [Malinin, N. I.] „Lupta pentru congres. (Culegere de documente)“. Geneva, cooperativa tipografică, 1904, pag. 5. (P.M.S.D.R.). — 61, 236, 238.
- Rezoluția Comitetului din Smolensk [al P.M.S.D.R. cu privire la convocarea Congresului al III-lea al partidului].* — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 14 din 12 aprilie (30 martie), pag. 6, la rubrica „Viața de partid“. — 394.
- [Rezoluția Comitetului din Tula al P.M.S.D.R. care recunoaște legalitatea hotărârilor Congresului al II-lea al P.M.S.D.R.].* — În cartea : Șahov, N. [Malinin, N. I.] „Lupta pentru congres. (Culegere de documente)“. — Geneva, cooperativa tipografică, 1904, pag. 8. — 59, 235, 238, 345.
- [Rezoluția Comitetului din Tula al P.M.S.D.R. cu privire la convocarea imediată a Congresului al III-lea al partidului].* — Ibidem, pag. 61. — 7, 15, 118, 148, 236.
- [Rezoluția Comitetului din Tver al P.M.S.D.R. care recunoaște legalitatea hotărârilor adoptate de Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.].* — Ibidem, pag. 6. — 43, 44, 59, 60, 236.
- Rezoluția Comitetului din Tver [al P.M.S.D.R.].* — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 66 din 15 mai, pag. 10, la rubrica „Viața de partid“. — 7, 15, 63, 118, 149, 237, 345.
- Rezoluția Comitetului din Ural [al P.M.S.D.R. cu privire la convocarea Congresului al III-lea al partidului].* — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 11 din 23 (10) martie, pag. 6, la rubrica „Viața de partid“. — 394.
- [Rezoluția Comitetului din Voronej al P.M.S.D.R. care-și exprimă satisfacția în legătură cu orientarea noii „Iskre“].* — În cartea : Șahov, N. [Malinin, N. I.] „Lupta pentru congres. (Culegere de documente)“. Geneva, cooperativa tipografică, 1904, pag. 46—48. (P.M.S.D.R.). — 62, 63, 72—73.
- Rezoluția Comitetului din Voronej [al P.M.S.D.R. cu privire la convocarea Congresului al III-lea al partidului].* — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 3 din 24 (11) ianuarie, pag. 4, la rubrica „Viața de partid“. — 236, 394.

- [Rezoluția Comitetului din Voronej al P.M.S.D.R.]. — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 61 din 5 martie, pag. 10, la rubrica „Viața de partid“. — 72—73.
- Rezoluția Comitetului Unificat din Caucaz. — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 64 din 18 aprilie. Supliment la nr. 64 al ziarului „Iskra“, pag. 2, la rubrica „Viața de partid“. — 7, 15, 45, 118, 147, 236, 345.
- Rezoluția grupului din Minsk. — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 7 din 21 (8) februarie, pag. 4, la rubrica „Viața de partid“. — 277.
- [Rezoluția Organizației muncitorești din Petersburg („Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare din Petersburg“)]. — În cartea: Șahov, N. [Malinin, N. I.] „Lupta pentru congres. (Culegere de documente)“. Geneva, cooperativa tipografică, 1904, pag. 46—48. — 62, 63.
- [Rezoluția societății sanitare din Saratov cu privire la necesitatea ca reprezentanții întregului popor să participe la promulgarea legilor]. — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 77 din 5 noiembrie, pag. 1, în articolul: [Negorev-Iordanski, N. I.] „Democrația la răscruce“. — 190.
- [Rezoluția Uniunii din Caucaz, care recunoaște legalitatea hotărârilor Congresului al II-lea al P.M.S.D.R.]. — În cartea: Șahov, N. [Malinin, N. I.] „Lupta pentru congres. (Culegere de documente)“. Geneva, cooperativa tipografică, 1904, pag. 6—7. — 61, 235.
- Rezoluția Uniunii din Caucaz și a Comitetului Tiflis al P.M.S.D.R. [în legătură cu rezoluția celor 22 de membri ai partidului]. — Ibidem, pag. 100—101. — 66.
- Rezoluția Uniunii muncitorilor din industria minieră și siderurgică [cu privire la necesitatea cooptării în redacția Organului Central]. — Ibidem, pag. 9. — 61, 235.
- Rezoluția grupului din Geneva al majorității [în legătură cu rezoluția celor 22 de membri ai partidului]. — Ibidem, pag. 103—104. — 66, 104, 149.
- [Rezoluția grupului social-democrat din Riga, care recunoaște legalitatea hotărârilor adoptate de Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.]. — Ibidem, pag. 7. — 59, 235.
- Rezoluția organizatorilor din Odesa. — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 7 din 21 (8) februarie, pag. 4, la rubrica „Viața de partid“. — 277,

- [Rezoluție cu privire la cooptarea menșevicilor în C.C., adoptată de Consiliul partidului, la 15 (28) februarie 1904]. — În cartea : Șahov, N. [Malinin, N. I.] „Lupta pentru congres. (Culegere de documente)“. Geneva, cooperativa tipografică, 1904, pag. 83. (P.M.S.D.R.). — 360—361.
- Rezoluție [cu privire la grupul „Iujnii rabocii“, adoptată de Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., la 6 (19) august 1903]. — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia“. Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Geneva, tipografia partidului (1904), pag. 313. (P.M.S.D.R.). — 35—36, 56, 57.
- Rezoluție cu privire la recunoașterea „Iskrei“ ca Organ Central — vezi Despre Organul Central al partidului.
- Rezoluțiile comitetelor din Caucaz [ale P.M.S.D.R.]. — Noiembrie 1904. Manuscris¹. — 150, 234, 235, 343, 394.
- Rezoluțiile conferințelor Comitetelor din nord [ale P.M.S.D.R.]. — „Vpered“, Geneva, 1905, nr. 2 din 14 (1) ianuarie, pag. 4, la rubrica „Viața de partid“. — 150, 234, 237, 343, 394.
- Rezoluțiile conferințelor Comitetelor din sud — din Odesa, Nikolaev și Ekaterinoslav — și Biroului din sud al C.C. al P.M.S.D.R. [Sfârșitul lunii septembrie 1904]. Manuscris². — 150, 234, 237, 345, 394.
- Rezoluțiile congresului zemstvelor. [6—8 noiembrie 1904]. — „Listok «Osvoboždeniia»“, Paris, 1904, nr. 18 din 20 noiembrie (3 decembrie), pag. 1—2. — 133—134.
- Rostoveț S. E timpul! (Scrisoare către tovarăși). — Supliment special la nr. 73—74 ale ziarului „Iskra“, [Geneva, 1904, nr. 73 din 1 septembrie; nr. 74 din 20 septembrie], pag. 6—7. — 73.
- [Rozanov, V. N.] Scrisoare către redacție. — „Iskra“, [Geneva], 1905, nr. 86 din 3 februarie. Supliment special la nr. 86 al „Iskrei“, pag. 6. Semnat : Popov. — 291, 345.
- [Scrisoare către redacția „Iskrei“. Sfârșitul lui 1904]. — În cartea : [Lenin, V. I.] Lenin, N. „Declarația și documentele cu privire la ruptura dintre instituțiile centrale și partid“. Nr. 13. Editura „Vpered“, Geneva, cooperativa tipografică, 1905, pag. 12 (P.M.S.D.R.). — 167, 291.
- Saltikov-Șcedrin, M. E. Domnii tașkentieni. — 81, 85.

¹ Publicate pentru prima oară în „Culegeri din Lenin“, vol. XV, 1930, pag. 249—253.

² Ibidem, pag. 217—219.

- *Idilă contemporană*. — 92.
- *Istoria unui oraș*. — 81, 233.
- *Însemnările unui provincial în Petersburg*. — 84—85.
- *Liberalul*. — 87—88, 188.
- *Sub semnul cumpătării și al acurateței*. — 93.

Scrisoare către organizațiile de partid. [Scrisoarea 1]. [Foaie volantă]. Fără indicarea locului apariției, [noiembrie 1904]. 4 pag. (Numai pentru membrii de partid). — 77, 79, 80—81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88—94, 95, 96, 97—98, 102, 105, 142, 143, 185, 190, 191, 221, 255, 259, 260, 300, 325, 330, 404, 405.

Scrisoare către organizațiile de partid [Scrisoarea a 2-a]. [Foaie volantă]. Fără indicarea locului apariției, [decembrie 1904]. 4 pag. (Numai pentru membrii de partid). — 97, 191, 255, 259, 330, 404, 405, 408.

Scrisoarea C.C. al P.M.S.D.R. către Biroul Comitetelor Majorității. 6 martie 1905. Manuscris¹. — 378, 379.

[*Scrisoarea C.C. către organizațiile locale*]. — În cartea : [Vorovski, V. V.] Orlovski. „Consiliul împotriva partidului”. Nr. 11. Editura pentru literatură de partid social-democrată a lui V. Bonci-Bruevici și N. Lenin. Geneva, 1904, pag. 30. (P.M.S.D.R.). — 118, 124, 148, 235, 237.

Scrisoarea Comitetului Tver [al P.M.S.D.R.]. — „Iskra”, [Geneva], 1904, nr. 60 din 25 februarie, pag. 8, la rubrica „Viața de partid”. — 61, 63.

[*Scrisoarea Uniunii din Siberia, care-și exprimă atitudinea ei față de schimbarea intervenită în componența redacției ziarului „Iskra”*]. — În cartea : Șahov, N. [Malinin, N. I.] „Lupta pentru congres. (Culegere de documente)”. Geneva, cooperativa tipografică, 1904, pag. 22—28. (P.M.S.D.R.). — 63, 236.

Scurtă dare de seamă despre adunarea din 2 septembrie 1904, de la Geneva, a membrilor Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Editată de clubul de la Geneva al partidului. [Geneva], 1904, 12 pag. — 104, 238, 345.

Shakespeare, W. Hamlet. — 278.

Starover — vezi Potresov, A. N.

¹ Publicată pentru prima oară în articolul lui V. I. Lenin „Manoperele bonapartiștilor”, sub formă de extras din nr. 13 al ziarului „Vpered”, Geneva, 1905, pag. 2.

- Statutul de organizare al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia, adoptat la Congresul al II-lea al partidului.* — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia“. Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Geneva, tipografia partidului, [1904], pag. 7—9. (P.M.S.D.R.). — 11, 20, 36, 43, 49, 51, 57, 59, 121, 163, 173, 235, 236—237, 287—288, 293, 294, 295, 314, 315, 360, 372, 373, 375, 380.
- [*Stolîpin, A. A.*] *Însemnări.* — „Novoe Vremea“, Petersburg, 1904, nr. 10 285 din 18 (31) octombrie, pag. 3. Semnat : St-n, A. — 81—82, 85—86.
- Struve, P. B. Literatura sciziunii social-democrate.* — „Osvobojudenie“, Paris, 1904, nr. 57 din 15 (2) octombrie, pag. [2, copertă], la Fișierul bibliografic al revistei „Osvobojudenie“. — 71—72, 74, 312—313.
- *O sarcină imperioasă a timpului nostru.* — „Osvobojudenie“, Paris, 1905, nr. 63 din 20 (7) ianuarie, pag. 221—222. Semnat : P. S. — 303—304, 411, 416, 418, 419.
- *Partidul democrat și programul-lui.* — „Osvobojudenie“, Paris, 1905, nr. 67 din 18 (5) martie, pag. 278—279. — 387—388.
- *Prefață* [la cartea lui S. I. Witte „Absolutismul și zemstvele“]. — În cartea : [Witte, S. I.]. *Absolutismul și zemstvele.* Memoriu confidențial al ministrului de finanțe, secretar de stat, S. I. Witte (1899). Cu o prefață și adnotări de R.N.S. Tipărit de „Zarea“. Stuttgart, Dietz, 1901, pag. V—XLIV. Semnat : R.N.S. — 78.
- Suplimentul special al revistei „Raboceiaia Misl“.* Editat de „Uniunea“ din Petersburg. Petersburg, septembrie 1899, 36 pag. — 183—184.
- Șahov, N. [Malinin, N. I.] Lupta pentru congres.* (Culegere de documente). Geneva, cooperativa tipografică, 1904. 111 pag. (P.M.S.D.R.). — 6—7, 15, 22—23, 25, 26, 29, 30—31, 32—33, 34, 35, 36, 37, 38, 44, 45, 60, 61, 63, 64, 66, 69, 72—73, 101, 104, 118, 119—120, 121, 148, 235, 236, 238, 345, 359—362.
- [*Troțki, L. D.*] *Troțki, N. Sarcinile noastre politice.* (Probleme tactice și organizatorice). Editat de P.M.S.D.R. Geneva, tipografia partidului, 1904. XI și 107 pag. (P.M.S.D.R.). — 72, 74, 78, 92, 158, 163, 165, 232, 235, 236, 291, 312—313, 322, 330.
- Trubețkoi, E. N. Războiul și birocrăția.* — „Pravo“, Petersburg, 1904, nr. 39 din 26 septembrie, col. 1871—1875. — 81.

Trubețkoi, P. N. [Scrisoare către ministrul de interne, *Sveatopolk-Mirski*. 15 (28) decembrie 1904]. — „Osvobođenje”, Paris, 1904, nr. 62 din 31 (18) decembrie, pag. 215—216. — 160.

Turgheniev, I. S. *Părinți și copii*. — 188.

Vasiliev — vezi *Lengnik, F. V.*

*[*Voronțov, V. P.*] *V. V. Destinele capitalismului în Rusia*. Petersburg, 1882, 312 pag. — 194.

[*Vorovski, V. V.*] *Orlovski. Consiliul împotriva partidului*. Nr. 11. Editura pentru literatură de partid social-democrată a lui V. Bonci-Bruevici și N. Lenin. Geneva, cooperativa tipografică, 1904, 47 pag. (P.M.S.D.R.).— 7, 15, 42, 43, 66, 103—104, 118, 124, 148, 200, 235, 236, 237, 344, 345.

— *Roadele demagogiei*. — „Vpered”, Geneva, 1905, nr. 11 din 23 (10) martie, pag. 1—3. — 364.

„Vpered”, Geneva. — 103, 105, 106—107, 169, 171, 172, 173, 233, 237—238, 239, 246—249, 250, 277, 287, 288, 289, 291, 293, 294, 334, 408.

— 1905, nr. 1 din 4 ianuarie (22 decembrie). 4 pag. — 105, 170, 173, 201, 237—238, 239, 267, 277.

— 1905, nr. 2 din 14 (1) ianuarie. 4 pag. — 150, 175, 233, 237, 238, 304, 345, 383, 394.

— 1905, nr. 3 din 24 (11) ianuarie. 4 pag. — 175, 236, 238, 280, 307, 351, 394, 417.

— 1905, nr. 4 din 31 (18) ianuarie, 4 pag. — 213, 216, 217, 238, 256, 267, 279—280, 416.

— 1905, nr. 5 din 7 februarie (25) ianuarie, pag. 1. — 256, 416.

— 1905, nr. 6 din 14 (1) februarie, 4 pag. — 246, 269, 416.

— 1905, nr. 7 din 21 (8) februarie, pag. 1—2, 4. — 277, 347.

— 1905, nr. 8 din 28 (15) februarie, pag. 1, 4. — 287, 292, 298, 345, 374, 416, 417.

— 1905, nr. 10 din 15 (2) martie, pag. 6. — 358, 373.

— 1905, nr. 11 din 23 (10) martie, pag. 1—3, 6. — 364, 376, 380, 394.

— 1905, nr. 14 din 12 aprilie (30 martie), pag. 6. — 394.

[Witte, S. I.] *Absolutismul și zemstvele*. Memoriu confidențial al ministrului secretar de stat la departamentul finanțelor, S. I. Witte (1899). Cu o prefață și note de R.N. S. Tipărit de „Zarea“, Stuttgart, Dietz, 1901, XLIV, 212 pag. — 78.

X — vezi Maslov, P.P.

Y — vezi Galperin, L. E.

„Zarea“, Stuttgart. — 53.

— 1901, nr. 2—3, decembrie, pag. 60—100, 361—403. — 78, 186.

[Zemleacika, R. S.] *Scrisoare către V. I. Lenin și N. K. Krupskaja*. 19 iulie (1 august) 1904. Manuscris¹. — 29—30.

„L'Art pour tous“, Paris. — 357.

„Aus der Weltpolitik“, München, 1903, N 48, 30. November, S. 1—10. — 268.

Bericht eines Augenzeugen. — „Vorwärts“, Berlin, 1905, N 22, 26. Januar, S. 2. Unter dem Gesamttitel: Vom Schauplatz der Revolution. — 218.

Das brennende Russland. — „Vorwärts“, Berlin, 1905, N 22, 26. Januar, S. 1. — 218.

Cluseret, G. *Armée et démocratie*. Paris, Lacroix et Verboeckhoven, 1869. 245 p. — 356.

— *La guerre des rues*. — In: [Cluseret, G.] *Mémoires du général Cluseret*. T. II. Paris, Lévy, 1887, p. 273—289. — 356—357.

— *Mémoires du général Cluseret*. T. I—III. Paris, Lévy, 1887—1888. 3 v. — 356—357.

„La Commune“, Paris. — 357.

„The Daily Telegraph“, London—Manchester. — 241.

„The Economist“, London, 1905, N 3, 212, March 18. Vol. LXIII, p. 438—439. — 387—388.

Engels, F. *Die Bauernfrage in Frankreich und Deutschland*. — In: „Die Neue Zeit“, Stuttgart, 1894—1895, Jg. XIII, Bd. I, N 10, S. 292—306. — 398.

¹ Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin“, vol. XV, 1930, pag. 104—105.

- *The condition of the working class in England in 1844*. With appendix written 1886, and pref. 1887. Transl. by K. Wischnewetzky. New York, Lovell, 1887. VI, 200, XI p. — 370.
- *Einleitung* [zur Arbeit: „Der Bürgerkrieg in Frankreich“ von K. Marx]. — In: Marx, K. *Der Bürgerkrieg in Frankreich*. Adresse des Generalrats der Internationalen Arbeiterassoziation. 3-te deutsche Aufl. verm. durch die beiden Adressen des Generalrats über den deutsch-französischen Krieg und durch eine Einleitung von F. Engels. Berlin, verl. der Expedition des „Vorwärts“, 1891, S. 3—14. — 336.
- Engels, F. Preface* [to: *The condition of the working class in England in 1844*]. — In: Engels, F. *The condition of the working class in England in 1844*. With appendix written 1886, and pref. 1887. Transl. by K. Wischnewetzky. New York, Lovell, 1887, p. I—VI. — 370.
- Ermittelungen über die allgemeine Lage der Landwirtschaft in Preussen*. Aufgenommen im Jahre 1888—89. I und II T. — In: „Landwirtschaftliche Jahrbücher“. 18. Bd., 3. Ergänzungsband; 19. Bd., 4. Ergänzungsband. Berlin, 1890—1891. — 398.
- 48,000 prisoners*. — In „The Times“, London, 1905, N 37,597, January 6, p. 3. Under the general title: *Colonial and foreign intelligence, Port Arthur*. — 154.
- „*Frankfurter Zeitung*“, Frankfurt am Main. — 232.
- 1904, 29. Dezember. — 113 — 114.
- 1905, 17. Februar. — 272.
- Greulich, H. An die Redaktion des „Vperiod“ in Genf*. Zürich, 1. Februar 1905. — 233—234.
- Guesde, J. Du „Parti Socialiste de France“*. — „Le Mouvement Socialiste“, T. 1. Paris, 1904, N 134, 15 mars, p. 332—333. Sous le titre général: *La guerre Russo-Japonaise et le Socialisme International*. — 157—158, 383.
- „*L'Humanité*“, Paris, 1904, 16 octobre, N 182, p. 1. — 158.
- Hyndman, H. M. De la „Social-Démocratique Fédération“*. — „Le Mouvement Socialiste“. T. 1. Paris, 1904, N 134, 15 mars, p. 333—337. Sous le titre général: *La guerre Russo-Japonaise et le Socialisme International*. — 157—158, 383.
- „*L'Indépendance Belge*“, Bruxelles, 1905, 4 janvier. — 152, 153.

- Jaurès, J. *Contre la guerre.* — „L'Humanité“, Paris, 1904, 16 octobree, N 182, p. 1. — 158.
- Kautsky, K. *Die Bauern und die Revolution in Russland.* — „Die Neue Zeit“, Stuttgart, 1904—1905, Jg. 23, Bd. 1, N 21, S. 670—677. — 351—352, 420.
- Die landwirtschaftliche Enquête im Grossherzogtum Hessen.* Veranstalter vom Grossherzogtums Ministerium des Innern und der Justiz in den Jahren 1884, 1885 und 1886. Bd. I—II. — 398.
- „Landwirtschaftliche Jahrbücher“, 18. Bd., 3. Ergänzungsband, Berlin, 1890, XIX, 648 S. — 398.
- 19. Bd., 4. Ergänzungsband, Berlin, 1891. 579 S. — 398.
- Lissagaray. *Histoire de la Commune de 1871.* Paris, Dentu, [1896] 576 p. — 338.
- Luxemburg, R. *Organisationsfragen der russischen Sozialdemokratie.* — „Die Neue Zeit“, Stuttgart, 1904, Jg. XXII, Bd. II, N 42, S. 484—492; N 43, S. 529—535. — 40—45, 46—51, 54—57, 64, 65, 167.
- „La Marseillaise“, Paris. — 357.
- [Marx, K. u. Engels, F.]. *Eine Bannbulle.* — „Der Volks-Tribun“, New York, 1846, N 23, 6. Juni, S. 3—4; N 24, 13. Juni, S. 4. — 370.
- *Manifest der Kommunistischen Partei.* London. „Bildungs-Gesellschaft für Arbeiter“, 1848. 30 S. — 181, 193.
- Marx, K. *Der Bürgerkrieg in Frankreich.* Adresse des Generalrats der Internationalen Arbeiterassoziation. 3-te deutsche Aufl. verm. durch die beiden Adressen des Generalrats über den deutsch-französischen Krieg und durch eine Einleitung von F. Engels. Berlin, verl. der Expedition des „Vorwärts“, 1891. 72 S. — 336, 337, 338.
- *Das Kapital.* Kritik der politischen Ökonomie, Bd. I—III. Hamburg, Meissner, 1867—1894. 4 Bd. — 181.
- „Le Mouvement Socialiste“, T. 1, Paris, 1904, N 134, 15 mars, p. 332—337. — 157—158, 383.
- „Die Neue Zeit“, Stuttgart, 1894—1895, Jg. XIII, Bd. I, N 10, S. 292—306. — 398.

- 1904, Jg. XXII, Bd. II, N 42, S. 484—492. — 40—45, 46—51, 54, 55, 56, 57, 64, 65, 167.
- 1904, Jg. XXII, Bd. II, N 43, S. 529—535. — 40—45, 46—51, 54, 55, 56, 57, 64, 65, 167.
- „Die Neue Zeit“, 1904—1905, Jg. 23, Bd. 1, N 21, S. 670—677. — 351—352, 420.
- „Ni Dieu ni maître“, Paris, 1880, novembre. — 337.
- Organisation der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands, beschlossen auf dem Parteitag zu Mainz 1900.* — In: Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Lübeck vom 22. bis 28. September 1901. Berlin, „Vorwärts“, 1901. S. 6—8. — 314.
- Parvus. Der Anfang vom Ende?* — „Aus der Weltpolitik“, München, 1903, N 48, 30. November, S. 1—10. — 268.
- „La Patrie en Danger“, Paris. — 337.
- Petersburg, 21 Januar.* — „Vossische Zeitung“, Berlin, 1905, N 36, 21 Januar, S. 1. — 177.
- The policy of repression.* — „The Times“, London, 1905, N 37, 615 January 27, p. 3. — 245.
- Port-Arthur.* — „L'Indépendance Belge“, Bruxelles, 1905, 4 janvier. — 152, 153.
- Port-Arthur.* — „Vossische Zeitung“, Berlin, 1905, 4. Januar, S. 1. — 159—160.
- Programm der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands, beschlossen auf dem Parteitag zu Erfurt 1891.* — In: Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Breslau vom 6. bis 12. Oktober 1895. Berlin, verl. der Expedition des „Vorwärts“, 1895, S. 3—5. — 398.
- Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands.* Abgehalten zu Breslau vom 6. bis 12. Oktober 1895. Berlin, verl. der Expedition des „Vorwärts“, 1895. 221 S. — 398.
- Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands.* Abgehalten zu Lübeck vom 22. bis 28. September 1901. Berlin, „Vorwärts“, 1901. 319 S. — 314.

- Roland, M. Mémoires de madame Roland écrits durant sa captivité.*
Nouvelle édition par M. P. Faugère. T. 1—2. Paris, 1864. 2 v.
— 310.
- The Russian labour troubles.* — „The Times“, London, N. 37, 610,
January 21, p. 5. — 178.
- The Russian reform movement.* St. Petersburg, Dec. 17. — „The Times“,
London, 1904, N 37, 582, December 20, p. 5. — 134.
- Russia's financial troubles.* — „The Economist“, London, 1905, N 3,
212, March 18. Vol. LXIII, p. 438—439. — 386—387.
- Die russischen Arbeiter an den Zaren.* — „Vossische Zeitung“, Ber-
lin, 1905, N 36, 21. Januar, S. 1. — 178.
- „The Standard“, London. — 178.
- Der Streik greift um sich.* — „Vorwärts“, Berlin, 1905, N 19, 22.
Januar, S. 1. Unter dem Gesamttitel: Die Streik-Revolution in
Russland. — 177.
- Telegram from the Russian minister of finance.* — „The Times“,
London, 1905, N 37, 662, March 23, p. 8. Under the general
title: Russia's gold reserve. — 385.
- „Le Temps“, Paris. — 386.
- „The Times“, London. — 156, 385, 386.
- 1904, N 37, 582, December 20, p. 5. — 134.
- 1905, N 37, 597, January 6, p. 3. — 154.
- 1905, N 37, 610, January 21, p. 5. — 178.
- 1905, N 37, 615, January 27, p. 3. — 245.
- 1905, N 37, 620, February 2, p. 3. — 242—243.
- 1905, N 37, 652, March 11, p. 10. — 384—385.
- 1905, N 37, 662, March 23, p. 8. — 385.
- Untersuchung der wirtschaftlichen Verhältnisse in 24 Gemeinden des
Königreichs Bayern,* München, Oldenbourg, 1895. XXXII, 575
S. — 398.
- „Der Volkes-Tribun“, New York, 1846, N 23, 6. Juni, S. 3—4. — 370.
— 1846, N 24, 13. Juni, S. 4. — 370.

- „Vorwärts“, Berlin, 1905, N 19, 22. Januar, S. 1. — 177.
— 1905, N 22, 26. Januar, S. 1, 2. — 218.
- „Vossische Zeitung“, Berlin, 1905, 4. Januar, S. 1. — 159—160.
— 1905, N 36, 21. Januar, S. 1. — 177, 178.
- Weill, G. *Histoire du mouvement social en France. 1852—1902.* Paris, Alcan, 1904. 494 p. — 337, 338.
- Wolf, L. *Is Russia solvent?* — „The Times“, London, 1905, N. 37, 652, March 11, p. 10. — 384—385.
- Workmen received by the tsar.* His majesty's speech. A rebuke and a promise. St. Petersburg. Feb. 1. — „The Times“, London, 1905, N. 37, 620. February 2, p. 3. Under the general title: Colonial and foreign intelligence. The Russian outbreak. — 242—243.
-

INDICE DE NUME

A

Absolut — vezi Stasova, E. D.

*Akimov (Mahnoveț *)*, V. P. (1872—1921) — social-democrat, reprezentant de vază al „economismului“, unul dintre cei mai învețerați oportuniști. Pe la mijlocul ultimului deceniu al secolului trecut a aderat la „Grupul narodovoliștilor“ din Petersburg; în 1897 a fost arestat, iar în aprilie 1898 a fost deportat în gubernia Enisei. În septembrie 1898 a fugit în străinătate, unde a devenit unul dintre conducătorii „Uniunii social-democraților ruși din străinătate“, a luat poziție împotriva grupului „Eliberarea muncii“, iar apoi și împotriva „Iskrei“. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., la care a participat ca delegat din partea „Uniunii“, a avut o poziție anti-iskristă; după congres a devenit unul dintre reprezentanții aripii de extremă dreaptă a menșevismului. În perioada revoluției din 1905—1907 a susținut ideea lichidatoristă a creării unei „Organizații a clasei muncitoare pe întreaga Rusie“, în cadrul căreia social-democrația nu ar fi fost decât unul dintre curentele ideologice. A participat, cu drept de vot consultativ, la lucrările Congresului al IV-lea al P.M.S.D.R., unde a apărat tactica oportunistă a menșevicilor și a susținut ideea unei alianțe cu cadeții. În anii reacțiunii s-a retras din rîndurile social-democrației. — 5, 55, 57, 63, 72—74, 161, 313, 362.

Akselrod, P. B. (1850—1928) — unul dintre liderii menșevismului; în anii 1870—1880 a fost narodnic, iar după scindarea organizației „Zemlea i volea“ a aderat la grupul „Cernii peredel“; în 1883 a luat parte la crearea grupului „Eliberarea muncii“. Începînd din 1900 a fost membru al redacției ziarului „Iskra“ și revistei „Zarea“. După Congresul al II-lea a devenit menșevic. În 1905 a lansat ideea oportunistă a convocării unui larg congres muncitoresc, pe care-l

* În paranteze sînt scrise cu litere cursive adevăratele nume de familie.

opunea partidului proletariatului. În anii reacțiunii a fost unul dintre conducătorii lichidatorilor și a făcut parte din redacția ziarului „Golos Soțial-Demokrata“, organ al menșevicilor lichidatori ; în 1912 a participat la Blocul antipartinic din august. În anii primului război mondial s-a situat pe poziții centriste ; a luat parte la Conferințele de la Zimmerwald și Kienthal, unde a aderat la aripa de dreapta. După revoluția din februarie 1917 a fost membru al Comitetului Executiv al Sovietului din Petrograd și a sprijinit Guvernul provizoriu, guvern burghez. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă. În emigrație a propagat ideea intervenției armate împotriva Rusiei Sovietice. — 47, 59, 74, 86, 88, 161, 165—167, 235, 259, 271, 291, 359, 360.

Aleksandrov, M. S. — vezi Olminski, M.

Alekseev, E. I. (1843—1909) — amiral. Începînd din 1903 a fost rezident țarist în Extremul Orient ; în interesul oamenilor de finanțe și al aventurierilor politici din anturajul lui Nicolae al II-lea a contribuit la dezlănțuirea războiului ruso-japonez din 1904—1905. La începutul acestui război a fost comandant suprem al forțelor armate terestre și maritime ale Rusiei din Extremul Orient ; a dat dovadă de o incapacitate totală în arta militară și a fost înlocuit în acest post cu generalul Kuropatkin. Ulterior n-a mai jucat un rol de seamă în politica țaristă. — 156.

Arseniev, K. K. (1837—1919) — publicist liberal și militant pe tărîm obștesc, avocat. Timp de cîțiva ani a ocupat diverse funcții electivă în organele zemstvelor. Începînd din 1880 a desfășurat activitate publicistică, a condus cronică internă a revistei „Vestnik Evropî“. A fost unul dintre întemeietorii „partidului reformelor democratice“. Autor al unei serii de lucrări mai cu seamă în domeniul științelor juridice și al istoriei literare. — 241.

Auhagen, Hubert — economist burghez german, colaborator la „Landwirtschaftliche Jahrbücher“ („Anuarul agricol“). Autorul lucrării „Gross- und Kleinbetrieb in der Landwirtschaft“ („Marea și mica producție în agricultură“) (1896). — 397, 398.

Aurette de Paladines, Louis-Jean-Baptiste (1804—1877) — general francez, monarhist. În 1871 a fost deputat în Adunarea națională franceză, șef al gărzii naționale, călău al Comunei din Paris. — 337.

B

Baudrillart, Henri-Joseph-Léon (1821—1892) — economist burghez francez, profesor de economie politică. A fost redactor-șef al revistei „Journal des économistes“. A scris numeroase lucrări cu caracter economic, dintre care cea mai cunoscută este „Les populations

agricoles de la France" (3 volume, 1880, 1885—1893); a încercat să dovedească superioritatea micii gospodării agricole asupra celei mari. Această lucrare, care, după aprecierea lui V. I. Lenin, se distinge „prin spiritul ei protocolar și lipsa ei de orice conținut”, a fost folosită de apologeții burgheziei în lupta lor împotriva marxismului. — 398.

Bauman, N. E. (1873—1905) — revoluționar de profesie, militant de seamă al partidului bolșevic. Și-a început activitatea revoluționară la Kazan, în prima jumătate a ultimului deceniu al secolului trecut. În 1896 a participat îndeaproape la activitatea „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg, făcând propagandă printre muncitorii din raionul Narva. În 1897 a fost arestat și, după o detențiune de 22 de luni în fortăreața Petropavlovskaja, a fost deportat în gubernia Veatka; în octombrie 1899 a emigrat în Elveția, a intrat în „Uniunea social-democraților ruși din străinătate” și a luat parte activă la lupta împotriva „economismului”. În 1900 a fost unul dintre întemeietorii organizației „Iskrei”, în 1901—1902 a activat la Moscova ca agent al acestei organizații; în februarie 1902 a fost arestat, iar la 18 (31) august, împreună cu un grup de social-democrați, a evadat din închisoarea Lukianovskaia din Kiev. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a participat ca delegat din partea Comitetului din Moscova și a făcut parte din majoritatea iskristă. În decembrie 1903 s-a întors la Moscova, unde a trecut în fruntea Comitetului local al partidului și totodată a condus Biroul din nord al Comitetului Central; a organizat la locuința sa o tipografie ilegală. Arestat în iunie 1904, a fost eliberat în octombrie 1905; la 18 (31) octombrie, în timpul unei demonstrații organizate de Comitetul din Moscova, a fost ucis de un ultrareacționar. Funeraliile lui s-au transformat într-o grandioasă demonstrație populară. În nr. 24 al ziarului „Proletarii” a fost publicat un necrolog al lui N. E. Bauman, scris de V. I. Lenin (vezi Opere, vol. 9, E.S.P.L.P. 1955, pag. 432—433). — 175.

Bebel, August (1840—1913) — unul dintre cei mai de seamă militanți ai Partidului social-democrat german și ai Internaționalei a II-a. De profesie strungar. Și-a început activitatea politică în prima jumătate a deceniului al 7-lea al secolului trecut. A fost membru al Internaționalei I. În 1869 a întemeiat, împreună cu W. Liebknecht, Partidul muncitoresc social-democrat din Germania (partidul „eisenachienilor”); a fost ales în repetate rânduri deputat în Reichstag; a luptat pentru calea democratică de unificare a Germaniei; de la tribuna Reichstagului a demascat politica internă și externă reacționară a guvernului kaiserului. În timpul războiului franco-prusian s-a situat pe o poziție internaționalistă; a sprijinit Comuna din Paris. În ultimul deceniu al secolului trecut și la începutul acestui secol a luat atitudine împotriva reformismului și revizionismului din rândurile social-democrației germane. Cuvântările rostite de el împotriva bernsteinienilor au fost apreciate de V. I. Lenin ca „un model de apărare a concepțiilor marxiste și de luptă

pentru caracterul cu adevărat socialist al partidului muncitoresc" (Opere, vol. 19, E.S.P.L.P. 1957, pag. 290). Publicist talentat și excelent orator, Bebel a exercitat o puternică influență asupra dezvoltării mișcării muncitorești germane și europene.

În ultima perioadă a activității sale, Bebel a comis o serie de greșeli cu caracter centrist (luptă insuficientă împotriva oportuniștilor, supraaprecierea formelor de luptă parlamentare etc.) — 173, 288, 324, 358.

Berdeaev, N. A. (1874—1948) — filozof idealist reacționar și reprezentant al misticismului. Încă în primele sale lucrări publicistice s-a situat pe pozițiile „marxismului legal”, a procedat la revizuirea de pe poziții neokantiene a doctrinei lui Marx și a devenit apoi un dușman fățiș al marxismului. În 1905 a intrat în partidul cadeților. În anii reacțiunii a fost unul dintre reprezentanții curentului filozofic-religios — ostil marxismului — al căutării de dumnezeu; a colaborat la culegerea „Vehi”, care avea un caracter contrarevoluționar. După Revoluția din Octombrie s-a manifestat ca apologet al feudalismului și al scolasticii medievale, în care vedea singurul mijloc de a scăpa de comunismul în creștere. În 1922 a fost expulzat pentru activitate contrarevoluționară; în străinătate a continuat să propovăduiască misticismul filozofic și a fost unul dintre ideologii contra-revoluției. — 53, 189.

Bismarck, Otto Eduard Leopold (1815—1898) — om de stat și diplomat al Prusiei și al Germaniei, primul cancelar al Imperiului german, supranumit „cancelarul de fier”. În 1862 a fost numit prim-ministru și ministru de externe al Prusiei. Scopul principal pe care l-a urmărit el a fost unirea „prin foc și sabie” a micilor state germane izolate și crearea unui Imperiu german unic sub hegemonia Prusiei iuncherilor. În ianuarie 1871, Bismarck a fost numit cancelar al Imperiului german. Din 1871 până în 1890 a condus întreaga politică internă și externă a Germaniei, căreia i-a imprimat o orientare corespunzătoare intereselor iuncherilor moșieri, străduindu-se totodată să asigure alianța dintre iuncheri și marea burghezie.

Nereușind să înăbușe mișcarea muncitorească cu ajutorul legii excepționale împotriva socialiștilor, introdusă de el în 1878, Bismarck a venit cu un program demagogic de legislație socială, făcând să se voteze o serie de legi care prevedeau instituirea asigurărilor obligatorii pentru unele categorii de muncitori. Cu toate acestea, încercarea lui de a destrăma mișcarea muncitorească prin pomeni mizerie n-a dus la nici un rezultat. În martie 1890 și-a dat demisia. — 87, 336, 338.

Blanqui, Louis-Auguste (1805—1881) — eminent revoluționar francez, reprezentant de seamă al socialismului utopic, participant la insurecțiile și revoluțiile din Paris din decursul anilor 1830—1870; a condus o serie de societăți revoluționare secrete. Mai mult de 36 de ani din viața sa și-a petrecut-o în închisori. Căutând să cucerească puterea prin lupta unui grup restrâns de revoluționari complotiști,

Blanqui nu a înțeles rolul hotărâtor pe care-l are organizarea maselor în lupta revoluționară. Marx și Lenin au dat o înaltă apreciere meritelor revoluționare ale lui Blanqui, dar în același timp au supus unei critici acerbe erorile lui și tactica lui complotistă defectuoasă. „Blanquismul — a scris Lenin — este o teorie care neagă lupta de clasă. Blanquismul așteaptă salvarea omenirii din robia salariată nu prin lupta de clasă a proletariatului, ci prin complotul unei mici minorități de intelectuali” (Opere, vol. 10, E.S.P.L.P. 1956, pag. 383). — 337.

Bogdanov, A. (Malinovski, A. A., Rahmetov, Readovoi) (1873—1928) — filozof, sociolog, economist, de profesiune medic. În ultimul deceniu al secolului trecut a participat la activitatea unor cercuri social-democrate (la Tula). După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici. În calitate de membru al Biroului Comitetelor Majorității a participat în Rusia la munca de pregătire a Congresului al III-lea al partidului, în cadrul căruia avea să fie ales membru al Comitetului Central. A făcut parte din redacțiile publicațiilor bolșevice „Vpered” și „Proletarii” și a fost unul dintre redactorii ziarului bolșevic „Novaia Jizn”. În anii ofensivei reacționare a devenit conducător al otzoviștilor și lider al grupului „Vpered”, care a dus luptă împotriva lui Lenin și a partidului. În domeniul filozofiei a încercat să creeze un sistem propriu — „empiriomonismul” (o varietate a empiriocriticismului, camuflată printr-o terminologie pseudomarxistă), pe care Lenin l-a criticat cu asprime în lucrarea sa „Materialism și empiriocriticism” (1909). La consfătuirea din iunie 1909 a redacției lărgite a ziarului „Proletarii”, Bogdanov a fost exclus din rândurile bolșevicilor. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost unul dintre inspiratorii și organizatorii „Proletcultului”, a activat în cadrul Universității proletare. Începând din 1926 a fost director al Institutului de transfuzie a sîngelui, care a fost întemeiat de el. — 105, 165, 237, 246—251.

Bonci-Bruevici, V. D. (1873—1955) — revoluționar de profesie, bolșevic; istoric și literat. A intrat în mișcarea revoluționară pe la sfîrșitul penultimului deceniu al secolului trecut; a desfășurat o intensă activitate pe tărîmul editării de literatură marxistă în Rusia; în 1896 a emigrat în Elveția. În străinătate a participat la activitatea grupului „Eliberarea muncii”, iar mai târziu a colaborat la „Iskra”. În 1904 a condus serviciul de expediție al Comitetului Central, iar apoi, din inițiativa și sub conducerea lui V. I. Lenin, a organizat tipărirea de literatură bolșevică (editura „V. Bonci-Bruevici și N. Lenin”). A studiat mișcările social-religioase din Rusia, și îndeosebi mișcarea sectanților, a cărei istorie a format obiectul unei serii de lucrări ale sale; a editat o publicație social-democrată („Rassvet”), destinată sectanților. În anii următori a participat în mod activ la publicarea de ziare și reviste bolșevice și la organizarea editurilor de partid; a fost prigonit de guvernul țarist. După revoluția din februarie 1917 a făcut parte din redacția ziarului

„Izvestiia Sovietului din Petrograd“ (pînă în mai 1917); mai tîrziu a fost redactor al ziarului bolșevic „Rabocii i Soldat“. A participat în mod activ la insurecția armată din Octombrie de la Petrograd. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost șef al direcției treburilor de pe lîngă Consiliul Comisarilor Poporului (pînă în octombrie 1920) și redactor-șef al editurii „Jizn i Znanie“. Începînd din 1930 a fost director al Muzeului de literatură din Moscova, organizat de el, iar din 1946 director al Muzeului de istorie a religiei și ateismului din Leningrad de pe lîngă Academia de Științe a U.R.S.S. — 28, 64, 70, 119.

Braun — vezi Stepanov, S. I.

Bronstein, L. D. — vezi Troțki, L. D.

Bruker — vezi Mahnoveț, L. P.

Buchenberger, Adolf (1848—1904) — economist și bărbat de stat german; în 1893 a fost ministru de finanțe al ducatului Baden și reprezentantul lui în Consiliul Uniunii germane. Autor al cărții „Agrarwesen und Agrarpolitik“ (1892—1893) („Agricultura și politica agrară“) și al altor lucrări. Sub conducerea lui a fost întreprinsă în Baden o amplă anchetă agricolă, în legătură cu care a întocmit o dare de seamă. — 397, 399.

Bulgakov, S. N. (1871—1944) — economist burghez, filozof idealist. În ultimul deceniu al secolului trecut a fost „marxist legal“; la începutul secolului nostru a purces la o revizuire a teoriei lui Marx în problema agrară, căutînd să explice pauperizarea maselor populare prin așa-zisa „lege a fertilității descrescînde a solului“. După revoluția din 1905—1907 a aderat la cadeți, a propovăduit misticismul filozofic și a colaborat la culegerea „Vehi“, care avea un caracter contrarevoluționar. În 1918 s-a făcut preot. În 1922 a fost expulzat pentru activitate contrarevoluționară; în străinătate a desfășurat o propagandă dușmănoasă împotriva U.R.S.S. — 53, 189, 398.

Bulghin, A. G. (1851—1919) — ministru de interne țarist; mare moșier. Pînă în 1900 a fost judecător de instrucție, apoi guvernator într-un șir de gubernii. În anii 1900—1904 a deținut funcția de guvernator general adjunct al Moscovei; a sprijinit în mod asiduu activitatea ohranei zubatoviste. La 20 ianuarie 1905 a fost numit ministru de interne. În cursul lunii august a aceluiași an, din porunca țarului, a condus lucrările de elaborare a proiectului de lege cu privire la convocarea unei Dume de stat consultative, cu scopul de a stăvili creșterea avîntului revoluționar din țară. Această Dumă n-a mai fost însă convocată, fiind măturată de revoluție.

După 17 octombrie 1905, Bulghin a fost demis, menținîndu-și numai calitatea de membru al Consiliului de stat și de fapt a dispărut din arena politică. — 388.

C

Cerevanin, N. (Lipkin, F. A.) (1868—1938) — publicist, unul dintre „criticii lui Marx“, ulterior lider menșevic, lichidator dintre cei mai inveterați. A participat la Congresele al IV-lea (de la Stockholm) și al V-lea (de la Londra) ale P.M.S.D.R. Colaborator la publicații lichidatoriste și unul dintre autorii „Scrisorii deschise“ a celor 16 menșevici, care urmăreau lichidarea partidului (1910). După conferința „din august“ 1912 a fost membru al centrului de conducere menșevic (C. O.) În timpul primului război imperialist s-a situat pe poziții social-șoviniste și a fost redactor la „Rabociaia Gazeta“, ziar menșevic, care a apărut la Petrograd în 1917, iar după aceea la „Rabocii internațional“, organ central al menșevicilor. Față de Puterea sovietică a avut o atitudine ostilă. — 163.

Cluseret, Gustave-Paul (1823—1900) — personalitate militară și politică franceză, general al Comunei din Paris. A scris „Armée et démocratie“ („Armata și democrația“) (1869) și „Mémoires du général Cluseret“ („Memoriile generalului Cluseret“) (3 volume) (1887—1888). Un capitol din această carte, consacrat luptelor de stradă, a fost publicat la 23 (10) martie 1905 în ziarul bolșevic „Vpered“, cu o prefață de V. I. Lenin. În această prefață, V. I. Lenin dă o scurtă biografie a lui Cluseret. — 356—357.

D

Dan (Gurvici), F. I. (1871—1947) — unul dintre liderii menșevicilor, de profesie medic. A început să ia parte la mișcarea social-democrată în ultimul deceniu al secolului trecut; a fost membru al „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare“ din Petersburg. A fost arestat în nenumărate rânduri și deportat. În septembrie 1903 a fugit în străinătate, unde a aderat la menșevici. A participat la Congresele al IV-lea și al V-lea și la o serie de conferințe ale P.M.S.D.R. În anii reacțiunii a condus, în străinătate, grupul lichidatorilor și a fost redactor al ziarului „Golos Soțial-Demokrata“. În timpul primului război mondial a fost adept fervent al defensismului; după revoluția din februarie 1917 a fost membru al Comitetului executiv al Sovietului din Petrograd și a făcut parte din Prezidiul C.E.C. al primei legislaturi; a sprijinit Guvernul provizoriu burghez. După Revoluția Socialistă din Octombrie a luat poziție împotriva Puterii sovietice. La începutul anului 1922 a fost expulzat peste hotare ca dușman neîmpăcat al Statului sovietic. — 35, 88, 104, 120, 345.

Danielson, N. F. (Nik-on) (1844—1918) — publicist rus, autor de lucrări cu caracter economic, unul dintre ideologii narodnicismului liberal din ultimele două decenii ale secolului trecut. În deceniul al 7-lea și al 8-lea a avut legături cu cercurile tinerilor raznocinți revoluționari. El a terminat prima traducere în limba rusă

a „Capitalului“ lui K. Marx, care fusese începută de G. A. Lopatin. În legătură cu aceasta, el a purtat corespondență cu K. Marx și cu F. Engels, în cadrul căreia a atins și unele probleme privind dezvoltarea economică a Rusiei. Totuși, el n-a înțeles esența marxismului și mai târziu a luat poziție împotriva lui. În 1893 a publicat cartea „Studii asupra economiei noastre sociale de după reformă“, care, împreună cu lucrările lui V. P. Voronțov, a servit drept fundamentare teoretică a narodnicismului liberal. Într-o serie de lucrări ale sale, V. I. Lenin a făcut o critică acerbă a concepțiilor lui Danielson. — 194.

D'Aurelle de Paladines — vezi Aurelle de Paladines, Louis-Jean-Baptiste.

David, Eduard (1863—1930) — unul dintre liderii aripii de dreapta a social-democrației germane, de profesie economist. În 1894 a făcut parte din comisia de pregătire a programului agrar al partidului, situându-se pe poziția de revizuire a teoriei marxiste în problema agrară și încercând să dovedească trăiniția micii gospodării țărănești în regimul capitalist. A fost unul dintre fondatorii revistei „Sozialistische Monatshefte“ („Revista socialistă lunară“) cu caracter revizionist. În 1903 a publicat o carte, intitulată „Socialismul și agricultura“, pe care Lenin a calificat-o drept „principala lucrare a revizionismului în problema agrară“. Începând din 1903 a fost deputat în Reichstag. În timpul primului război mondial a fost social-șovinist. În 1919 a făcut parte din primul guvern de coaliție al Republicii Germane; în 1919—1920, a fost ministru de interne, iar în 1922—1927, reprezentant al guvernului la Hessa. A sprijinit tendințele revanșarde ale imperialismului german și a fost un dușman al U.R.S.S.

V. I. Lenin l-a caracterizat ca pe un oportunist, „a cărui întreagă viață este consacrată coruperii burgheze a mișcării muncitorești“ (Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 262). — 194, 397, 398.

Dillon, E. — corespondent al ziarului englez „The Daily Telegraph“ („Telegraful zilnic“). — 241.

Drabkin, I. D. — vezi Gusev, S. I.

Dupont, Eugène (1831—1881) — militant al mișcării muncitorești franceze, muncitor inventator, specialist în producția de instrumente muzicale de suflat; a participat la insurecția din iunie 1848 a proletariatului francez, apoi a emigrat la Londra. Tovarăș de luptă credincios al lui K. Marx și F. Engels, Dupont a fost secretar al Consiliului General al Internaționalei I (1864—1872) și secretar corespondent al ei pentru Franța (1865—1871). A participat la aproape toate conferințele și congresele Internaționalei I, a fost președinte al Congresului de la Lausanne (1867) și vicepreședinte al Congresului de la Bruxelles (1868). În iulie 1870, în căutare de lucru, a

plecat de la Londra și s-a stabilit la Manchester, unde a participat îndeaproape la activitatea în rândurile membrilor locali ai Internaționalei. Activitatea lui s-a bucurat de o înaltă prețuire din partea lui Marx și Engels. În 1874 a emigrat în S.U.A. — 337.

E

Egorov — vezi Levin, E. I.

Engels, Friedrich (1820—1895) — unul dintre întemeietorii comunismului științific, conducător și învățător al proletariatului internațional, prieten și tovarăș de luptă al lui K. Marx (vezi articolul lui V. I. Lenin „Friedrich Engels” în Opere complete, vol. 2, Editura politică, 1960, ediția a doua, pag. 1—14). — 370, 398.

Essen, A. M. (Stepanov) (1880—1930) — a intrat în mișcarea social-democrată în 1889. A dus muncă de partid la Ekaterinoslav, Petersburg, Moscova și în străinătate. A avut de suferit în nenumărate rânduri de pe urma măsurilor de represiune luate de guvernul țarist. A participat în mod activ la pregătirea Congresului al III-lea al P.M.S.D.R., la care a fost trimis ca delegat cu vot consultativ. În anii 1907—1917 n-a participat în mod activ la munca de partid. Începând din 1918 a fost menșevic-internaționalist. În 1920 a fost primit în rândurile P. C. (b) din Rusia. În 1922 a fost redactor al revistei „Kavkazskii Rabocii”, iar din 1923 până în 1925 rector al Institutului politehnic din Tiflis. În 1925 a fost numit vicepreședinte al Comisiei de Stat a Planificării din R.S.F.S.R. Din 1929 a lucrat în Comisariatul poporului pentru căile de comunicație. — 233, 297.

Essen, M. M. (Zverev) (1872—1956) — social-democrată, iskristă, iar după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., bolșevică. S-a alăturat mișcării revoluționare la începutul ultimului deceniu al secolului trecut și a activat în cercurile muncitorești din Ekaterinoslav, Ekaterinburg și Kiev. În 1899 a fost arestată, ținută timp de aproape doi ani în închisoare, apoi deportată în Regiunea iakută, de unde în 1902 a fugit în străinătate; curând însă s-a întors în Rusia și a activat în Comitetul din Petersburg; în 1903 a fost cooptată în Comitetul Central. În februarie 1904 a fost trimisă în străinătate pentru a da informații despre starea de lucruri din Rusia. În vara anului 1904, la întoarcerea în țară, a fost arestată la graniță, iar după un an a fost condamnată la deportare în gubernia Arhanghelsk; în drum spre locul de deportare a evadat și din septembrie 1905 a început din nou să desfășoare activitate în cadrul Comitetului din Petrograd. În 1906 era membră a Comitetului din Moscova; în perioada reacțiunii s-a retras din activitatea revoluționară. După Revoluția din februarie 1917 a aderat la internaționaliști, a fost membră a Sovietului de deputați ai muncitorilor din Tiflis. În 1920 a intrat în partidul comunist. În 1921 a condus secția de agitație a C.C. al P.C.(b) din Gruzia. În 1922 a fost responsabilă cu agitația

și propaganda în Comitetul din Tiflis. În 1925 s-a mutat la Moscova, unde a lucrat la Editura de stat. În anii 1927—1930 a lucrat la Institutul de istorie a partidului, iar după aceea la Institutul Lenin; în 1930 a fost transferată la Institutul comunist de jurnalistică. — 22, 23, 24, 119.

F

Falloux, Frédéric-Alfred-Pierre (1811—1886) — om politic și scriitor francez, legitimist și clerical. În 1848 a fost inițiatorul devastărilor atelierelor naționale și inspiratorul înăbușirii insurecției din iunie de la Paris. În perioada Republicii a doua a fost deputat în Adunarea constituantă și legislativă și ministru al instrucțiunii publice și al cultelor (1848—1849). — 337.

Fischer — vezi Galberstadt, R. S.

Fomin — vezi Krohmal, V. N.

Frankel, Leo (1844—1896) — militant de seamă al mișcării muncitorești ungare și internaționale, de profesie muncitor giuvaergiu. În deceniul al 7-lea a plecat în Germania, în căutare de lucru, apoi s-a mutat la Paris, unde a devenit unul dintre conducătorii Uniunii muncitorilor germani din Franța. Din inițiativa lui, această organizație s-a afiliat la Internaționala I. În martie 1871, Frankel a fost ales membru al Comunei din Paris, a făcut parte din comisia ei executivă, iar pe urmă a devenit delegat (ministru) al muncii, industriei și comerțului. După înfrângerea Comunei a emigrat la Londra, unde a făcut parte din Consiliul General al Internaționalei I și timp de cinci ani a lucrat în calitate de secretar-corespondent pentru Austro-Ungaria și Cehia. A fost ales ca delegat la Conferința de la Londra (1871) și la Congresul de la Haga (1872) al Internaționalei I, unde a susținut cu înflăcărare punctul de vedere al lui Marx împotriva bakuniștilor. La sfârșitul lui 1875 a venit la Viena, unde a fost curînd arestat și aruncat în închisoare și numai sub presiunea opiniei publice a fost eliberat în martie 1876. Ca rezultat al activității revoluționare neobosite a lui Frankel și a tovarășilor săi de luptă, în Ungaria a fost creat în aprilie 1880 primul partid muncitoresc socialist. În ultimii ani ai vieții sale, Frankel a colaborat în mod activ la publicațiile socialiste franceze și germane și a participat îndeaproape la întemeierea Internaționalei a II-a; a fost unul dintre vicepreședinții Congresului de constituire (1889). — 338.

G

Galberstadt, R. S. (Fischer) (1877—1940) — în 1896 a intrat în cercul social-democrat de la Geneva de sub conducerea lui Plehanov. Întorcîndu-se în Rusia, a activat în organizațiile social-de-

mocrate din Odesa, Chișinău, Harkov și Ecaterinoslav, în cadrul cărora s-a ocupat cu difuzarea publicațiilor social-democrate; a făcut parte din organizația „Iskrei”. După congres a fost o menșevică activă; în decembrie 1905 a intrat în Comitetul Central unificat ca reprezentantă a menșevicilor. În anii reacțiunii s-a situat pe poziții lichidatoriste, iar în timpul primului război mondial pe poziții defensiste. După Revoluția din februarie 1917 s-a retras din viața politică. — 200.

Galerka — vezi Olminski, M.

Galperin, L. E. (Valentin, Koneaghin, Y) (1872—1951) — social-democrat; la mișcarea revoluționară a început să participe din 1898. Aflându-se în deportare în gubernia Astrahan, a stabilit legături cu organizația „Iskrei” și, în calitate de agent al ei, în primăvara anului 1901 a fost trimis la Baku, unde s-a ocupat de înființarea Comitetului din Baku al P.M.S.D.R. și a unei tipografii ilegale, precum și de organizarea transportului de literatură ilegală din străinătate și de difuzarea ei în Rusia. La începutul anului 1902, la Kiev, a luat parte la o demonstrație, cu care prilej a fost arestat; la 18 (31) august, împreună cu un grup de iskriști, a evadat din închisoarea Lukianovskaia din Kiev și a plecat în străinătate, unde și-a continuat munca de organizare a transportului de literatură de partid în Rusia. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici și un timp oarecare a făcut parte din Consiliul partidului ca reprezentant al redacției Organului Central; apoi a fost cooptat în Comitetul Central. S-a situat pe o poziție împăciuitoare față de menșevici și s-a pronunțat împotriva convocării Congresului al III-lea al partidului. În februarie 1905 a fost arestat. Începând din 1906 n-a mai luat parte activă la viața politică. După revoluția din februarie 1917 a aderat la menșevicii-internaționaliști; a participat la Consfătuirea de stat. Începând din primăvara anului 1918 a lucrat în sectorul economic. — 23—24, 117—121, 420.

Ganeizer, E. A. (n. 1861) — publicist și literat burghezo-liberal rus. Începând din 1904, a făcut parte din redacția ziarului socialist-revoluționar „Sîn Otecestva”, iar în 1906 a devenit membru al redacției ziarului „Strana”, publicație a cadeților de dreapta. — 241.

Gapon, G. A. (1870—1906) — provocator, agent al ohranei țariste, preot. Începând din 1903, sub protecția departamentului de poliție și din însărcinarea lui, a desfășurat activitate la Petersburg în vederea creării unor organizații muncitorești după modelul celor zubatoviste. În mod provocator a ajutat ohranei țariste să împingă lucrurile pînă la împușcarea muncitorilor în ziua de 9 ianuarie 1905, cu scopul de a îneca în sînge mișcarea muncitorească. Pentru activitatea sa de trădare și provocare a fost spînzurat de muncitori. — 204, 212—213, 219—220, 224, 225, 226, 240, 250, 283—284, 416, 420.

Garibaldi, Giuseppe (1807—1882) — erou național al Italiei, unul dintre conducătorii cei mai de seamă ai democrației revoluționare italiene, remarcabil comandant de oști. În anii 1848—1867 a condus lupta poporului italian împotriva înrobirii lui de către străini, împotriva orînduirii absolutiste feudale și a reacțiunii clericale, pentru unitatea Italiei. A comandat în cursul războiului detașamente de voluntari; în 1848 a luptat împotriva austrieilor; în 1849 (din aprilie pînă la 2 iulie), apărînd Republica romană, a respins atacurile corpului expediționar francez și a înfrînt trupele regelui napolitan; în 1859 a purtat lupte încoronate de succes pentru alungarea trupelor austriece din Lombardia; în 1860, prin eliberarea Siciliei de sub jugul Bourbonilor napolitani, Garibaldi „a unit de fapt Italia” (K. Marx și F. Engels, Opere, vol. XVI, partea I, pag. 461). În 1870, împreună cu fiii săi, a luptat în Franța împotriva cotropitorilor prusieni. În 1871 a salutat Comuna din Paris și a fost ales, în lipsă, în Comitetul central al gărzii naționale. K. Marx, F. Engels și V. I. Lenin l-au prețuit foarte mult pe Garibaldi ca luptător de seamă pentru libertate. Detașamentele de partizani care în anii 1943—1945 au luptat împotriva fascismului italian și a ocupanților hitleriști purtau numele lui Garibaldi. — 356.

George, Henry (1839—1897) — economist și publicist mic-burghez american, care susținea că principala cauză a sărăciei în care se zbate poporul este renta funciară, faptul că el este lipsit de pămînt. El contestă existența unui antagonism între muncă și capital și consideră profitul la capital ca o lege naturală. A militat pentru naționalizarea întregului pămînt de către statul burghez (fără lichidarea proprietății funciare private): V. I. Lenin spunea despre George că este „un adept burghez al naționalizării pămîntului”. Vezi caracterizarea lui George făcută de Marx în scrisoarea sa către Sorge din 1881, de F. Engels în prefața la ediția americană a lucrării sale „Situția clasei muncitoare din Anglia” (apărută, în limba germană, în „Der Sozialdemokrat” nr. 24, anul 1887). — 370.

Ghelfand, A. L. — vezi Parvus.

Ghessen, I. V. (1866—1943) — publicist burghez rus. Unul dintre fondatorii și liderii partidului cadet, membru permanent al Comitetului Central. A condus, împreună cu Miliukov, organele de presă ale partidului cadet: „Narodnaia Svoboda” (decembrie 1906) și apoi „Reci”. Membru al celei de-a II-a Dume de stat, președinte al comisiei ei juridice. După Revoluția Socialistă din Octombrie a ajutat în mod activ pe Iudenici; mai tîrziu a devenit emigrant alb. În activitatea sa publicistică s-a remarcat prin calomniile sale veninoase împotriva bolșevicilor. — 241.

Glebov — vezi Noskov, V. A.

Goldendab, D. B. — vezi Reazanov, D. B.

Goldman, M. I. — vezi *Liber, M. I.*

Goltz, Theodor Alexander (1836—1905) — economist burghez și agronom german, director al Institutului agronomic din Königsberg și apoi al celui din Iena. Autor al unei serii de lucrări în probleme ale agriculturii, în care apăra interesele marilor proprietari funciari. — 397, 399.

Gorki, Maxim (Peșkov, A. M.) (1868—1936) — mare scriitor proletar, întemeietor al realismului socialist și făuritor al literaturii sovietice. De timpuriu i-a fost dat să cunoască o viață de lipsuri grele și de mizerie; a călătorit mult prin țară, a luat parte la mișcarea muncitorească revoluționară și a avut de suferit de pe urma nefecetelor măsuri de represiune luate împotriva lui de guvernul țarist. În operele sale, Gorki a oglindit viața clasei muncitoare din Rusia, lupta ei eroică împotriva țarismului, pentru eliberarea celor ce muncesc. A demascat cu vigoare și pasiune samavolnicia și despotismul administrației țariste, a stigmatizat filistinismul și trivialitatea, a dezvăluit sărăcia spirituală și inadptabilitatea intelectualilor burghezi și a înfățișat marea forță creatoare a maselor muncitoare, nașterea omului nou în procesul luptei revoluționare. Toate scrierile lui sînt pătrunse de ideea umanismului revoluționar. M. Gorki a nutrit simpatii pentru lupta dusă de proletariatul revoluționar și a sprijinit partidul social-democrat. V. I. Lenin l-a cunoscut îndeaproape pe Gorki, i-a prețuit foarte mult talentul, i-a arătat greșelile și i-a purtat în permanență o grijă deosebită. După victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, Gorki a desfășurat o activitate amplă și multilaterală în rîndul intelectualilor, pe care a căutat să-i unească cît mai strîns în jurul Puterii sovietice. A fost unul dintre inițiatorii înființării Uniunii scriitorilor sovietici, al cărei președinte a fost pînă la sfîrșitul vieții sale. O însemnătate deosebită a avut activitatea desfășurată de Gorki în domeniul construcției sovietice și în direcția apărării păcii. El a chemat neobosit masele la luptă împotriva fascismului, a demascat pregătirile în vederea unui al doilea război mondial și a dat tot sprijinul pentru organizarea congreselor antimilitariste internaționale. Într-o serie de schițe și pamflete a supus unei critici curajoase, nimicitoare imperialismul contemporan, și în special pe cel american. Cu Gorki, ca artist, s-a încheiat procesul de dezvoltare a literaturii clasice ruse din secolul al XIX-lea și a luat ființă literatura socialistă proletară. Gorki a fost un critic și publicist de seamă; el a exercitat o mare influență asupra dezvoltării literaturii sovietice, asupra multor scriitori progresiști din străinătate și asupra dezvoltării literaturii democratice din lumea întregă. — 241.

Gorski — vezi *Șotman, A. V.*

Greulich, Hermann (1842—1925) — unul dintre fondatorii Partidului social-democrat elvețian, lider al aripii lui de dreapta. La începutul activității sale politice a făcut parte din organizația reformistă bur-

gheză „Grütli“. Din 1869 pînă în 1880 a redactat la Zürich ziarul social-democrat „Tagwacht“ („Santinela“); cu începere din 1890 a fost deputat în parlamentul cantonal din Zürich, iar din 1902 în parlamentul Confederației elvețiene. În primul război mondial s-a situat pe poziții social-șoviniste; atitudinea lui politică, după cum a fost caracterizată de V. I. Lenin, echivala „cu rolul de ministru burghez al muncii într-o mică republică democratică“ (Opere, vol. 23, E.S.P.L.P. 1957, pag. 151). Greulich a dus luptă împotriva afilierei aripilor de stînga a Partidului social-democrat elvețian la Internaționala Comunistă. — 233, 234—239.

Gripenberg, O.K. (1838—1915) — general, în timpul războiului ruso-japonez din 1904—1905 a comandat, în Extremul Orient, armata a doua din Manciuria. După ce trupele rusești au fost înfrînte la Sandepu, a fost scos din cadrele armatei de operații. — 253.

Guesde, Jules (Basile, Mathieu Jules) (1845—1922) — unul dintre organizatorii și conducătorii mișcării socialiste din Franța și ai Internaționalei a II-a. Și-a început activitatea politică în a doua jumătate a deceniului al 7-lea al secolului trecut; a sprijinit Comuna din Paris din 1871 și a fost nevoit să emigreze. În 1876 s-a înapoiat în Franța, unde, sub influența lucrărilor lui K. Marx și F. Engels, a trecut pe poziții marxiste; în 1877 a fost unul dintre fondatorii ziarului „L'Égalité“, care în 1879 a avut un rol hotărîtor în organizarea Partidului muncitoresc din Franța, primul partid politic independent al proletariatului francez. Cu concursul lui Marx și Engels, Guesde împreună cu Lafargue au elaborat programul partidului adoptat la Congresul de la Havre (1880). Guesde a contribuit în mare măsură la răspîndirea ideilor marxismului și la dezvoltarea mișcării socialiste în Franța; a fost ales de mai multe ori deputat în parlament. În 1904, Lenin l-a caracterizat ca pe cel mai consecvent și mai hotărît reprezentant al social-democrației internaționale. Dar, luînd atitudine împotriva politicii socialiștilor de dreapta, Guesde a comis unele greșeli sectariste atît în problemele teoretice cît și în cele tactice; el a subestimat rolul partidului în lupta clasei muncitoare; s-a situat pe o poziție nejustă în problema atitudinii proletariatului față de război. Cînd a început primul război mondial, Guesde, în numele „patriotismului“, a trădat interesele muncitorilor, a trecut de partea burgheziei și a intrat în guvernul burghez. Lenin scria: „Învățați din exemplul întregii vieți a lui Guesde, vom spune noi muncitorilor, în afară de vădita lui trădare a socialismului săvîrșită în 1914“ (Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 109). Guesde nu a înțeles importanța Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, nu a urmat majoritatea Congresului de la Tours al Partidului socialist din Franța (1920), care a hotărît afilierea la Internaționala Comunistă. — 158, 383.

Gurvici, F. I. — vezi Dan, F. I.

Gusarov, F. V. (Mitrofanov) (m. 1920) — social-democrat, is-

krist, după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a devenit bolșevic; de specialitate medic militar. În 1903 a activat la Vilno. În toamna aceluiași an a fost cooptat în Comitetul Central, în cadrul căruia a activat pînă la mijlocul lui 1904. În 1906 a fost unul dintre organizatorii raionali și reprezentantul organizației militare în Comitetul din Petersburg; a fost arestat și condamnat la 8 ani muncă silnică în Siberia. După Revoluția din februarie 1917, a dus muncă de partid la Omsk. — 22.

Gusev, S. I. (Drabkin, I. D., Hariton) (1874—1933) — revoluționar de profesie, bolșevic. Și-a început activitatea revoluționară în 1896, în rîndurile „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg; în primăvara anului 1897 a fost arestat și deportat la Orenburg. Cu începere din 1899 a locuit în orașul Rostov pe Don; a participat îndeaproape la activitatea Comitetului P.M.S.D.R. din regiunea Donului și a fost unul dintre conducătorii grevei din 1902 și ai demonstrației din martie 1903. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a participat ca delegat al Comitetului din regiunea Donului; a făcut parte din majoritatea iskristă; după congres a cutreierat o serie de orașe din sudul Rusiei, unde a pregătit referate în legătură cu desfășurarea congresului. În august 1904 a participat la consfătuirea de la Geneva a celor 22 de bolșevici. Din decembrie 1904 pînă în mai 1905 a fost secretar al Biroului Comitetelor Majorității și al Comitetului de partid din Petersburg, iar apoi unul dintre conducătorii organizației bolșevice din Odesa. Din ianuarie 1906 a fost membru al Comitetului din Moscova al P.M.S.D.R.; a participat la Congresul al IV-lea (de unificare) ca delegat al organizației din Moscova. În 1906 a fost arestat și apoi deportat în gubernia Tobolsk, de unde a evadat în 1909. În anii reacțiunii a luptat împotriva lichidatorismului și otzovismului. În zilele lui Octombrie 1917 a fost secretar al Comitetului militar-revoluționar din Petrograd; începînd din 1918 a dus muncă politică în Armata Roșie; în anii 1921—1923 a fost șef al Direcției politice și membru al Consiliului militar-revoluționar al Republicii; din 1923 a fost secretar al Comisiei Centrale de Control a P.C. (b) din Rusia și membru al colegiului Comisariatului Poporului pentru Inspekția muncitorească-țărănească, iar din 1925 a fost numit șef al serviciului de presă al C.C. al P.C. (b) din Rusia. În anii 1928—1933 a fost membru supleant al Prezidiului Comitetului Executiv al Internaționalei Comuniste. A scris o serie de lucrări, în care sînt tratate diverse probleme de istorie a partidului, probleme militare și economice, precum și probleme ale mișcării muncitorești internaționale. — 246—251, 417.

H

Haggard, Henry Rider (1856—1925). — nuvelist englez, fermier. A scris cartea „Rural England. Being an account of agricultural and social researches carried out in the years 1901 and 1902” („Anglia

rurală. Dare de seamă despre cercetările agricole și sociale întreprinse în anii 1901—1902") (1902). — 389, 399.

Hariton — vezi Gusev, S. I.

Hecht, Moritz — economist și statistician burghez german, autorul unei monografii despre gospodăria țărănească : „Drei Dörfer der badischen Hard“ („Trei sate din Hardul badenez“) (1895), în care a încercat să dovedească trăinicia micii gospodării țărănești în orânduirea capitalistă. Această carte a fost folosită de revizionisti în lupta lor împotriva marxismului. — 398.

Hertz, Friedrich Otto (n. 1878) — economist austriac, social-democrat, revizionist. În cartea sa „Die Agrarischen Fragen im Verhältnis zum Sozialismus“ („Problemele agrare din punctul de vedere al socialismului“), apărută în 1899, a luat poziție împotriva teoriei marxiste în problema agrară, încercând să dovedească trăinicia micii gospodării țărănești, capacitatea ei de a rezista concurenței marii gospodării. Cartea lui Hertz, tradusă în limba rusă, a fost în largă măsură folosită de Bulgakov, Cernov și de alți apologeti ai burgheziei în lupta lor împotriva marxismului. — 194.

Hijneakov, V. V. (1871—1949) — om politic burghez, liberal, membru al partidului mic-burghez al „socialiștilor populiști“ (enesii). În anii 1903—1905 a fost unul dintre fondatorii și membrii „Uniunii eliberării“, organizație burghezo-liberală. În perioada primei revoluții ruse din 1905—1907 a aderat la așa-zisul grup „fără de partid“ al intelectualilor menșevici de nuanță cadetă și a colaborat la ziarul lor „Nașa Jizn“ și la săptămânalul lor „Bez Zaglavii“. Din 1903 până în 1910 a fost secretar al Societății economice. În 1917 a fost adjunct al ministrului de interne în Guvernul provizoriu burghez. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în cadrul cooperației sovietice și s-a îndeletnicit cu activitatea literară. — 241.

Hubach, K. — autorul articolului „Ein Beitrag zur Statistik der Verschuldung des ländlichen Grundbesitzes in Nieder-Hessen“ („Contribuție la statistica datoriiilor proprietății funciare sătești din Hessa de Jos“), publicat în 1894 în fascicula a 6-a din volumul 23 al „Anualelor agricole“ ale lui Till. — 398.

Huschke, Leo — economist burghez german, autorul lucrării „Landwirtschaftliche Reinertrags-Berechnungen bei Klein- und Mittel- und Grossbetrieb, dargelegt an typischen Beispielen Mittelthüringens“ („Calcularea veniturii net al populației agricole în gospodăriile mici, mijlocii și mari, pe baza unor exemple tipice din Turingia centrală“) (1902). — 398.

Hyndman, Henry Meyers (1842—1921) — socialist englez. În 1881 a întemeiat Federația democratică, transformată în 1884 în Fe-

derația social-democrată, pe care a condus-o pînă în 1892. Împreună cu posibiliștii francezi a încercat, fără succes, să acapareze conducerea Congresului muncitoresc internațional din 1889 de la Paris. În anii 1900—1910 a fost membru al Biroului socialist internațional. În 1916 a fost exclus din Partidul socialist britanic pentru că făcea propagandă în favoarea războiului imperialist. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă și s-a pronunțat pentru intervenție împotriva Rusiei Sovietice. — 158, 383.

I

Iakovlev (Bogucearski), V. I. (1861—1915) — om politic burghez, liberal, și istoric al mișcării narodniciste din Rusia. În ultimul deceniu al secolului trecut a aderat la „marxismul legal“. În anii 1901—1905 a participat îndeaproape la activitatea grupului „Osvobođenje“ de sub conducerea lui Ștruve. În 1905 a părăsit acest grup și a început să editeze, împreună cu Kuskova și Prokopovici, revista „Bez Zaglaviiia“ și ziarul „Tovarișci“. În anii 1906—1907, cu sprijinul lui V. L. Burțev, a scos revista „Biloe“. În anii 1914—1915, a fost secretar științific al Societății economice. A scris și redactat numeroase lucrări de istorie a mișcării revoluționare din Rusia. Cea mai voluminoasă din ele este culegerea de materiale oficiale apărută sub titlul: „Crimele de stat în Rusia în secolul al XIX-lea“ (1906). — 241.

Ivancin-Pșarev, A. I. (1849—1916) — ziarist, în ultimul deceniu al secolului al XIX-lea a trecut de la narodovoliism la narodnicismul liberal, a colaborat la „Russkoe Bogatstvo“, „Sibirskaiia Gazeta“ și „Voljskii Vestnik“. În anii 1912—1914 a făcut parte din redacția revistei „Zaveti“. El este autorul cărții „Amintiri din vremea «mersului în popor»“ (1914). — 241.

J

Jaurès, Jean (1859—1914) — militant de seamă al mișcării socialiste franceze și internaționale, conducător al aripii de dreapta, reformiste, a Partidului socialist francez, filozof, orator strălucit, autor a o serie de lucrări istorice. În lucrarea sa — în patru volume — de istorie a revoluției burgheze franceze de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, el a încercat să pună și să rezolve problemele economice-sociale ale istoriei acestei revoluții. Prin concepțiile sale filozofice, Jaurès era un idealist eclectic. În 1885 a fost ales deputat în parlament din partea radicalilor de stînga; în 1902 a devenit unul dintre liderii fracțiunii parlamentare socialiste; a militat de pe poziții reformiste, pledînd pentru colaborarea de clasă a proletariatului cu burghesia. În 1904 a fondat ziarul „L'Humanité“, Organul Central al Partidului socialist francez, pe care l-a redactat pînă la sfîrșitul

vieții sale. În 1920 acest ziar a devenit Organul Central al Partidului Comunist Francez. Jaurès a fost un aprig luptător împotriva expansiunii coloniale, a militarismului și războiului. În ajunul primului război mondial (la 31 iulie 1914) a fost asasinat de șovinisti. — 158.

K

Kalafati, D. P. (Mahov) (1871—1940) — social-democrat, menșevic. Începând din 1891 a participat la activitatea cercurilor social-democrate din Moscova, iar apoi la a aceluia din Nikolaev. În 1897 a activat în cadrul „Uniunii muncitorilor din sudul Rusiei”, iar în 1901 a fost membru al Comitetului din Nikolaev al P.M.S.D.R. În 1902 a fost arestat și apoi condamnat la deportare în gubernia Vologda, dar a reușit să fugă în străinătate. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., la care a participat ca delegat al Comitetului din Nikolaev, s-a situat pe o poziție centristă; după congres a aderat la menșevici. În 1905 a condus sectorul tehnico-financiar al editurii „Iskrei” menșevice. În 1906 s-a întors în Rusia; în anii 1906—1907 a condus editura social-democrată legală „Novîi mir” („Lumea nouă”). În 1913 s-a retras din viața politică. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat ca contabil și economist. — 362.

Kareev, N. I. (1850—1931) — istoric și publicist de orientare burghezo-liberală; unul dintre reprezentanții școlii sociologice subiective, idealist eclectic. Începând din 1879 a fost profesor la Universitatea din Varșovia, iar după aceea la Universitatea din Petersburg. În 1905 a devenit membru al partidului cadet. Începând din ultimul deceniu al secolului trecut a dus o luptă aprigă împotriva marxismului. A publicat un mare număr de lucrări, dintre care cele mai importante sînt cele referitoare la istoria țărănimii franceze: „Țăranii și problema țărănească în Franța în ultimul pătrar al secolului al XVIII-lea” (1879), lucrare pozitiv apreciată de Marx, și „Studiu cu privire la istoria țărănilor francezi” (1881). De asemenea a publicat o serie de scrieri în legătură cu istoria Poloniei. Foarte cunoscută a fost lucrarea sa „Istoria modernă a Europei occidentale” (7 volume) (1892—1917). În 1910 a fost ales membru corespondent al Academiei de Științe din Petersburg, iar în 1929 membru de onoare al Academiei de Științe a U.R.S.S. — 241.

Katkov, M. N. (1818—1887) — publicist reacționar. Și-a început activitatea politică ca adept al liberalismului moderat al nobililor: în anii 1851—1855 a fost redactor al ziarului „Moskovskie Vedomosti”, iar apoi, unul dintre editorii revistei „Russkii Vestnik”. „În timpul primei perioade de avînt democratic din Rusia (începutul deceniului al 7-lea al secolului al XIX-lea)... a cotit spre naționalism, șovinism și ultrareacționarism furibund” (V. I. Lenin, Opere, vol. 18, E.S.P.L.P. 1957, pag. 261—262). În anii 1863—1887 a fost redactor-editor al ziarului „Moskovskie Vedomosti”, care a devenit purtătorul de cu-

vînt al reacțiunii monarhiste. Katkov spunea singur despre el că este „un credincios cîine de pază al absolutismului“. Numele lui a devenit simbolul celei mai deșănțate reacțiuni monarhiste. — 253.

Kautsky, Karl (1854—1938) — unul dintre liderii social-democrației germane și ai Internaționalei a II-a; la început a fost marxist, iar mai tîrziu a devenit un renegat al marxismului, ideolog al centrismului (kautskismului) — unul dintre curentele oportuniste din mișcarea muncitorească —, redactor al revistei teoretice a social-democrației germane „Die Neue Zeit“ („Timpuri Noi“).

La mișcarea socialistă Kautsky a început să participe din 1874. Concepțiile sale din acea vreme reprezentau un amestec de lassalleanism, neomalthusianism și anarhism. În 1881 a făcut cunoștință cu K. Marx și F. Engels și, sub influența lor, a trecut la marxism, dar încă din acea perioadă a dat dovadă de șovăieli și oscilări spre oportunism, lucru pentru care K. Marx și F. Engels l-au criticat cu asprime. În anii 1880—1900 a scris o serie de lucrări în legătură cu probleme ale teoriei marxiste: „Doctrina economică a lui K. Marx“, „Problema agrară“ etc., care, cu toate greșelile ce le conțin, au jucat un rol pozitiv în propagarea marxismului. Mai tîrziu, cînd mișcarea revoluționară a luat o mare amploare, Kautsky a trecut pe pozițiile oportunistului. În ajunul primului război mondial el devine centrist, iar în timpul războiului trece în tabăra dușmanilor fățiși ai marxismului revoluționar, camuflîndu-și social-șovinismul său cu frazeologie internaționalistă. Kautsky a emis teoria ultraimperialismului, a cărei esență reacționară a fost demascată de Lenin în „Falimentul Internaționalei a II-a“ (1915), „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“ (1916) și în alte lucrări ale sale. După Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, Kautsky a luat în mod fățiș poziție împotriva revoluției proletare și a dictaturii proletariatului, împotriva Puterii sovietice.

În „Statul și revoluția“ (1917), „Revoluția proletară și renegatul Kautsky“ (1918) și într-o serie de alte lucrări ale sale, V. I. Lenin a supus unei critici nimicitoare teoriile kautskiste. Arătînd primejdia pe care o reprezintă kautskismul, el scrie: „Clasa muncitoare nu-și poate îndeplini rolul său revoluționar mondial dacă nu duce un război necruțător împotriva acestei atitudini de renegare, împotriva acestei lipse de caracter, împotriva acestei slugărnicii față de oportunism și împotriva acestei nemaipomenite trivializări teoretice a marxismului“ (Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 306). — 58, 60, 351—352, 391, 398, 420.

Kedrin, E. I. (n. 1851) — avocat, participant de vază al mișcării burghezo-liberale din anii 1905—1906, cadet. Deputat în Duma I de stat. — 241.

Klawki, Karl, — economist burghez german, autorul lucrării „Über Konkurrenzfähigkeit des Landwirtschaftlichen Kleinbetriebes („Despre capacitatea de concurență a micii producții agricole“) (1899). — 397, 398.

Knunianț B. M. (Ruben) (1878—1911) — revoluționar de profesie, bolșevic; activitatea revoluționară și-a început-o în 1897, în „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare“ din Petersburg. În 1901 a fost deportat la Baku, unde a devenit unul dintre conducătorii comitetului organizației locale, iar după aceea unul dintre conducătorii Comitetului unificat din Caucaz al P.M.S.D.R. A luat parte la înființarea „Uniunii social-democraților armeni“ și a ziarului „Proletariat“, organul ei ilegal. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat al Comitetului din Baku; a făcut parte din majoritatea iskristă. După congres a activat ca agent al Comitetului Central în Caucaz și la Moscova. În septembrie 1905 a fost cooptat în Comitetul de partid din Petersburg și a făcut parte, ca reprezentant al bolșevicilor, din Comitetul Executiv al primului Soviet de deputați ai muncitorilor din Petersburg. În decembrie 1905 a fost arestat și condamnat la deportare pe viață în Siberia. În 1907 a fugit din locul de deportare și a plecat în străinătate; a participat la lucrările Congresului de la Stuttgart al Internaționalei a II-a și ale Conferinței a IV-a („A treia Conferință generală“) a P.M.S.D.R. de la Helsingfors. Cu începerea de la sfârșitul anului 1907 a lucrat la Baku; a manifestat unele șovăieli în problemele de tactică a bolșevicilor în perioada reacțiunii. În septembrie 1910 a fost arestat. A murit în închisoarea din Baku. — 175.

Kokovțov, V. N. (1853—1943) — unul dintre oamenii politici de seamă ai Rusiei țariste. Din 1904 și pînă în 1914 (cu o întrerupere de scurtă durată, în 1905-1906) a fost ministru de finanțe; în 1911, după asasinarea lui Stolîpin, a ocupat postul de președinte al Consiliului de Miniștri, păstrînd în același timp și portofoliul finanțelor. După cum remarcă Lenin, Kokovțov n-ar fi fost ministru de finanțe și șef de guvern contrarevoluționar dacă n-ar fi promovat o politică de samavolnicie polițistă necruțătoare față de popor. În timpul primului război mondial, el a fost un mare om de afaceri bancare, iar după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie — emigrant alb. — 384—385.

Koneaghin — vezi Galperin, L. E.

Krasikov, P. A. (P.) (1870-1939) — revoluționar de profesie, bolșevic. Și-a început activitatea revoluționară în 1892 ca propagandist în cercurile marxiste muncitorești din Petersburg, apoi, în același an, a plecat în Elveția, unde a intrat în legătură cu grupul „Eliberarea muncii“. În 1893 a fost arestat, iar în 1894 a fost deportat în Siberia. În deportare a făcut cunoștință cu V. I. Lenin și cu alți militanți ai „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare“ din Petersburg. În 1900, după întoarcerea din deportare, i s-a fixat domiciliu forțat la Pskov, unde a intrat în organizația „Iskrei“. La consfățuirea de la Pskov a Comitetului de organizare pentru convocarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. (noiembrie 1902), Krasikov a fost ales membru al Comitetului de organizare. A participat la congres ca delegat din partea Comitetului din Kiev; a făcut parte din majo-

ritatea iskristă. Împreună cu V. I. Lenin și G. V. Plehanov, a făcut parte din biroul (prezidiul) congresului. După congres a luat parte activă la lupta împotriva menșevicilor, a ținut referate despre congres la o serie de centre din străinătate și a scris despre rezultatele congresului în „Scrisoare către tovarăși“. În august 1904 a participat la consfătuirea celor 22 de bolșevici care a avut loc la Geneva: a luat parte, ca delegat al bolșevicilor, la Congresul de la Amsterdam al Internaționalei a II-a. A participat activ la revoluția din 1905—1907; a fost membru al Comitetului Executiv al Sovietului de deputați ai muncitorilor din Petersburg. A avut de îndurat în repetate rânduri măsuri de represiune din partea guvernului țarist.

După revoluția din februarie 1917 a fost membru al Sovietului de deputați ai muncitorilor și soldaților din Petrograd; după Revoluția Socialistă din Octombrie a fost președinte al comisiei de anchetă pentru combaterea contrarevoluției, iar apoi a făcut parte din Colegiul Comisariatului poporului pentru justiție al U.R.S.S. Începând din 1924 a deținut funcția de procuror al Tribunalului Suprem, iar din 1933 și pînă în 1938 pe aceea de vicepreședinte al Tribunalului Suprem al U.R.S.S. A fost membru al Comitetului Executiv Central din Rusia și al Comitetului Executiv Central din U.R.S.S. în decursul mai multor legislaturi. — 119.

Krasin, L. B. (Loșad, Nikitici) (1870—1926) — social-democrat iskrist, iar după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — bolșevic; diplomat sovietic de seamă. În 1890 a fost membru al unui cerc social-democrat din Petersburg, condus de Brusnev. În 1891 a fost expulzat de poliție din Petersburg și silit să plece la Nijni-Novgorod pentru că a luat parte la demonstrația care a avut loc cu prilejul funeraliilor lui Șelgunov. În 1894 a fost din nou arestat, iar apoi deportat pe timp de trei ani la Irkutsk. După expirarea termenului de deportare (în 1897), s-a înscris la Institutul tehnologic din Harkov, pe care l-a terminat în 1900. În anii 1900—1904 a lucrat ca inginer la Baku, unde a organizat, împreună cu V. Z. Kețhveli, o tipografie ilegală a „Iskrei“. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici, a fost cooptat în C.C. al partidului, unde s-a situat pe o poziție împăciuitoare față de menșevici și a contribuit la cooptarea a trei reprezentanți ai menșevicilor în C.C.; curînd însă a rupt cu menșevicii. Krasin a participat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R., unde a fost ales membru al C.C. În 1905 a fost unul dintre organizatorii primului ziar legal bolșevic, „Novaia Jizn“, iar ca reprezentant al C.C. a făcut parte din Sovietul de deputați ai muncitorilor din Petersburg. La Congresul al IV-lea a fost ales din nou membru al C.C. În 1908 a emigrat în străinătate. În anii reacțiunii a făcut parte un timp oarecare din grupul „Vpered“ al otzoviștilor. Măi tîrziu s-a retras din viața politică, lucrînd ca inginer în străinătate și în Rusia. După Revoluția Socialistă din Octombrie, a fost unul dintre organizatorii serviciului de aprovizionare al Armatei Roșii, apoi membru al prezidiului Consiliului economic superior și Comisar al poporului pentru căile de comunicații. În 1919 a intrat în diplomație. În anii 1921—1923 a fost reprezentant plenipotențiar

la Londra și a participat la Conferința de la Genova și la cea de la Haga. În 1924 a fost numit comisar al poporului pentru comerțul exterior, iar în 1925 ministru plenipotențiar al U.R.S.S. în Anglia. — 22—23, 117—121.

Kravicinski, S. M. — vezi Stepneak, S.

Kricevski, B. N. (1866—1919) — social-democrat rus, publicist, unul dintre liderii „economismului”. Spre sfârșitul deceniului al 9-lea al secolului trecut a început să participe la activitatea cercurilor social-democrate din Rusia; după 1890 a emigrat; în străinătate s-a alăturat pentru câțiva timp grupului „Eliberarea muncii” și a colaborat la publicațiile lui. În ultimii ani ai secolului trecut a devenit unul dintre conducătorii „Uniunii social-democraților ruși din străinătate”; în 1899 a fost redactor al revistei „Robocee Delo”, organul „Uniunii”, în coloanele căruia a propagat concepțiile bernsteiniste. Curînd după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. s-a retras din mișcarea social-democrată. — 55, 280, 313, 362.

Kriege, Hermann (1820—1850) — ziarist german, reprezentant al așa-zisului „adevărat socialism”. În a doua jumătate a deceniului al 5-lea al secolului trecut a condus grupul „adevăraților socialiști” germani din New York. A editat revista „Volks-Tribun” („Tribunul poporului”), în ale cărei pagini propovăduia comunismul creștin, „etic-religios”, al lui Weitling. În problema agrară propovăduia folosirea egalitară a pămîntului. Aderările sentimentale-fantastice ale lui Kriege au provocat o intervenție categorică din partea lui Marx și Engels, care au scris cunoscuta „Circulară împotriva lui Kriege” (vezi K. Marx și F. Engels, Opere, vol. 4, Editura politică, 1958, pag. 1—16). — 370.

Kriijanovski, G. M. (Travinski) (1872—1959) — unul dintre cei mai vechi militanți ai partidului comunist; savant sovietic renumit, inginer-energetic. A luat parte la mișcarea revoluționară începînd din 1893; împreună cu V. I. Lenin, a fost unul dintre organizatorii „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg. În decembrie 1895 a fost arestat și deportat pentru trei ani în Siberia (districtul Minusinsk). În 1901, după întoarcerea din deportare, s-a stabilit la Samara, unde cu sprijinul lui direct a fost organizat un centru iskrist. În toamna anului 1902 a făcut parte din Comitetul de organizare pentru convocarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R.; la congres a fost ales în lipsă membru al C.C. A participat îndeaproape la revoluția din 1905—1907. A desfășurat o amplă activitate în organele de presă bolșevice. După revoluția din februarie 1917 a lucrat la Sovietul din Moscova, în fracțiunea bolșevicilor și a condus secția de aprovizionare a Sovietului din Moscova. După victoria Revoluției Socialiste din Octombrie a lucrat la restabilirea și dezvoltarea economiei energetice în Moscova. În 1920, din însărcinarea lui Lenin, a condus Comisia de stat pentru electricitatea Rusiei (Goelro). În 1921—1930 a condus Comisia de stat a

planificării, a luat parte la alcătuirea primului plan cincinal de dezvoltare a economiei naționale a U.R.S.S., iar între 1930—1932 a fost președinte al Direcției generale de energetică din cadrul Comisariatului poporului pentru industria combustibilului. În anii 1932—1936 a fost președinte al Comitetului pentru învățământul superior de pe lângă Comitetul Executiv Central al U.R.S.S. și adjunct al Comisariatului poporului pentru învățământ al R.S.F.S.R. A fost ales în repetate rânduri membru al C.C. al P.C. (b) al U.R.S.S. și al C.E.C. al U.R.S.S. În 1929 a fost ales membru al Academiei de Științe a U.R.S.S., iar din 1929 pînă în 1939 a fost vicepreședinte al acestei Academii, precum și director permanent al Institutului de energetică al Academiei de Științe a U.R.S.S., înființat de el; a scris o serie de lucrări științifice în domeniul energiei. — 22—23, 29.

Krohmal, V. N. (Fomin) (1873—1933) — social-democrat, menșevic. Pe la jumătatea ultimului deceniu al secolului trecut a făcut parte din cercurile social-democrate din Kiev. În 1898 a fost deportat la Ufa, unde a jucat un rol activ în grupul social-democrat local. Începînd din anul 1901 a fost agent al „Iskrei“, a activat la Kiev, iar în 1902 a fost arestat; la 18 (31) august 1902, împreună cu un grup de iskriști, a evadat din închisoarea Lukianovskaia din Kiev și a fugit apoi în străinătate, unde a intrat în „Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat din partea Comitetului din Ufa; a făcut parte din minoritatea iskristă. La sfîrșitul anului 1904 a fost cooptat în C.C. al P.M.S.D.R. din partea menșevicilor, iar în 1905 a fost arestat. La Congresul al IV-lea al P.M.S.D.R. a fost ales în C.C. din partea menșevicilor. După revoluția din februarie 1917 a redactat ziarul menșevic „Raboceaia Gazeta“, iar după Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în diverse instituții din Leningrad. — 200.

Kuropatkin, A. N. (1848—1925) — general; din 1898 pînă în 1904 a fost ministru de război. În timpul războiului ruso-japonez din 1904—1905 a fost comandant suprem al forțelor militare terestre, iar apoi al tuturor forțelor armate ale Rusiei în Extremul Orient; s-a dovedit a fi un comandant militar lipsit de voință și incapabil. În primul război mondial (în 1916) a comandat Frontul de nord, apoi a fost guvernator general și comandant al forțelor militare din Turkestan. După Revoluția Socialistă din Octombrie și-a petrecut restul vieții în gubernia Pskov. — 137, 154, 155, 252.

Kurț — vezi Lengnik, F. V.

Kuskova, E. D. (1869—1958) — publicistă rusă, militantă burgheză pe tărîm social. La jumătatea ultimului deceniu al secolului trecut, pe cînd se afla în străinătate, a făcut cunoștință cu marxismul și s-a apropiat de grupul „Eliberarea muncii“; curînd însă, sub influența bernsteinismului, a pornit pe calea revizuirii marxismului. Documentul scris de Kuskova în spiritul bernsteinismului, care a pri-

mit denumirea de „Credo“, exprima cât se poate de pregnant esența oportunistă a „economismului“ și a provocat un protest energetic din partea unui grup de marxști ruși, în frunte cu V. I. Lenin. În ajunul revoluției din 1905—1907, Kuskova a intrat în organizația liberală „Uniunea eliberării“. În 1906 a scos, împreună cu S. N. Prokopovici, revista semicadetă „Bez Zaglavii“ și a colaborat în mod activ la „Tovariști“, ziarul cadeților de stînga. Kuskova îndemna pe muncitori să renunțe la lupta revoluționară și căuta să subordoneze mișcarea muncitorească conducerii politice a burgheziei liberale. După Revoluția Socialistă din Octombrie, a luat atitudine împotriva bolșevicilor; în 1921 a intrat în „Comitetul public pentru ajutorarea infometărilor“ și, împreună cu alți conducători ai acestei organizații, a încercat s-o folosească ca mijloc de luptă împotriva Puterii sovietice. În 1922 a fost expulzată în străinătate, unde a devenit o militantă activă a emigrației albe. — 241.

Kuzmin-Karavaev, V. D. (1859—1927) — unul dintre conducătorii aripii drepte a partidului cadet, jurist militar, general. Membru al Dumei de stat în prima și a doua legislatură, a jucat un rol politic de seamă în înăbușirea de către țarism a revoluției din 1905—1907. În primul război mondial a fost unul dintre militanții zemstvelor și membru al Comitetului industrial-militar. În timpul războiului civil a fost un albgardist activ, a făcut parte din consiliul politic al lui Iudenici. Din 1920 — emigrant alb. — 388.

L

Leadov, M. N. (*Mandelstam, M. N., Lidin*) (1872—1947) — revoluționar de profesie. Și-a început activitatea revoluționară în 1891, în cercurile narodniciste din Moscova; în 1892 a intrat într-un cerc marxist, iar în 1893 a luat parte la înființarea Uniunii muncitorilor din Moscova, prima organizație social-democrată din Moscova. În 1895 a condus o întrunire muncitorească ilegală de 1 Mai, a fost arestat și, în 1897, a fost condamnat la deportare pe termen de 5 ani la Verhoiansk. După întoarcerea din deportare a activat la Saratov. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat al Comitetului din Saratov, reprezentant al majorității iskriste; după congres a fost agent al C.C., a dus o luptă activă împotriva menșevicilor în Rusia și în străinătate. În august 1904 a participat la consfătuirea celor 22 de bolșevici de la Geneva, a făcut parte din Biroul Comitetului Majorității, a participat ca delegat al bolșevicilor la Congresul de la Amsterdam al Internaționalei a II-a. A luat parte activă la revoluția din 1905—1907, a fost membru al Comitetului de partid din Moscova și a îndeplinit sarcini de răspundere din partea C.C. al P.M.S.D.R. În anii reacțiunii s-a alăturat otzoviștilor; în 1909 a aderat la grupul „Vpered“, care avea un caracter fracționist, și a fost unul dintre lectorii școlii de partid de la Capri. În 1911 a părăsit grupul „Vpered“ și a plecat la Baku.

După revoluția din februarie 1917 a fost vicepreședinte al Sovietului de deputați ai muncitorilor și soldaților din Baku; s-a situat pe poziții menșevice.

În 1920 a fost reprimat în rîndurile P.C. (b) din Rusia, a lucrat în sectorul economic la Moscova, în Consiliul economic superior, iar după aceea în Comisariatul poporului pentru învățămînt; în 1923 a fost numit rector al Universității comuniste „I. M. Sverdlov”; a luat parte ca delegat la Congresele al XII-lea, al XIII-lea, al XIV-lea, al XV-lea și al XVI-lea ale partidului. — 119.

Lecouteux, Edouard (1819—1893) — economist burghez francez. Șef de secție și profesor la Institutul agronomic din Versailles, fondator și secretar al societății agricultorilor din Franța, redactor-șef al publicației „Journal d'agriculture pratique”. Autor al unor lucrări în domeniul economiei agricole. Lecouteux s-a pronunțat împotriva separării industriei de agricultură și a făcut propagandă în favoarea orientării spre marea producție agricolă capitalistă mecanizată. Extrasele și notele din scrierea lui „Cours d'économie rurale” (1879) (2 volume) („Curs de agricultură”), făcute în 1904, urmau să fie folosite de V. I. Lenin în lucrarea sa „Țărănimea și social-democrația” (vezi „Culegeri din Lenin”, vol. XXXII, 1938, pag. 372—381). — 398.

Lekkert (Lekub), G. D. (1879—1902) — membru al Bundului, muncitor cizmar. În 1902 a fost executat pentru atentatul comis împotriva lui von Wahl, guvernatorul din Vilno, care a pus să fie bătuți cu vergile cei arestați cu prilejul demonstrației de 1 Mai. V. I. Lenin și vechea „Iskră”, care au dezvăluit în repetate rînduri răul pricinuit de teroarea individuală mișcării muncitorești de masă, au condamnat pe Martov și Zasulici, care au încercat să justifice această faptă a lui Lekkert. — 280.

Lekub, G. D. — vezi Lekkert, G. D.

Lengnik, F. V. (Vasiliev, Kurt) (1873—1936) — revoluționar de profesie, bolșevic. A intrat în mișcarea social-democrată în 1893; în 1896 a fost arestat, fiind implicat în procesul intentat „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg, iar în 1898 a fost condamnat la deportare pe termen de 3 ani în Siberia răsăriteană. La sfîrșitul lunii august — începutul lunii septembrie 1899, împreună cu alți 16 social-democrați, a semnat „Protestul social-democraților din Rusia”, scris de V. I. Lenin, împotriva „Credo”-ului „economistilor”. La întoarcerea din deportare a intrat în organizația „Iskrei”; la Consfătuirea de la Pskov a Comitetului de organizare pentru pregătirea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. (noiembrie 1902) a fost introdus în Comitetul de organizare. La congres a fost ales, în lipsă, membru al C.C. și al Consiliului partidului. În anii 1903—1904 a participat în mod activ la lupta dusă în străinătate împotriva menșevicilor; în octombrie 1903 a luat parte la Congresul al II-lea al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse”, iar după refuzul menșevicilor de a vota Statutul Ligii propus de C.C. al partidului, a declarat, în numele C.C., că ținerea în continuare a ședințelor

congresului este ilegală, și a părăsit apoi congresul, împreună cu grupul de bolșevici. În februarie 1904 s-a întors în Rusia, dar a fost curînd arestat, în legătură cu procesul Biroului din nord al C.C. al partidului. După revoluția din 1905—1907 a dus muncă de partid în sudul Rusiei, la Moscova și la Petersburg.

După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în Comisariatul poporului pentru industrie, în Consiliul economic superior, în Comisariatul poporului pentru Inspecția muncitorească-țărănească, a luat parte la întocmirea planului Goelro. La Congresele al XII-lea, al XIII-lea, al XIV-lea și al XV-lea ale partidului a fost ales membru al Comisiei Centrale de Control a P.C. (b) al U.R.S.S. În ultimii ani ai vieții sale a desfășurat activitate științifică și pedagogică, a fost vicepreședinte al Asociației unionale a vechilor bolșevici. — 22, 101, 119, 174, 359, 360.

Lenin, N — vezi Lenin, V. I.

Lenin, V. I. (Ulianov, V. I., Lenin, N.) (1870—1924) — date biografice. — 22—23, 24—25, 28—35, 39, 43, 49, 54, 56, 61, 64, 70, 101, 105, 106—109, 117—121, 125, 141, 148, 167—168, 169—173, 175, 183, 185, 190, 234—239, 268, 275—276, 292—293, 343, 344, 345, 346, 359, 364, 404.

Levin, E. I. (Egorov) (n. 1873) — social-democrat, unul dintre conducătorii grupului „Iujnii rabocii“. În ultimul deceniu al secolului trecut a făcut parte din cercurile social-democrate din Harkov, în octombrie 1900 a fost arestat în legătură cu procesul intentat Comitetului din Harkov al P.M.S.D.R., iar în 1901 a fost deportat la Poltava, unde i s-a fixat domiciliu forțat. A făcut parte din redacția ziarului „Iujnii Rabocii“. La consfătuirea de la Pskov a Comitetului de organizare pentru convocarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. (noiembrie 1902) a fost ales în acest comitet. La congres, unde a participat ca delegat din partea grupului „Iujnii rabocii“, s-a situat pe o poziție centristă, iar după congres a aderat la menșevici. În septembrie 1903 a fost arestat la Harkov; ulterior s-a retras din activitatea politică. — 362.

Liber (Goldman), M. I. (1880—1937) — unul dintre liderii Bundului. Și-a început activitatea politică în 1898. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a condus delegația Bundului, s-a situat pe o poziție de extremă dreaptă, antiiskristă, iar după congres a devenit menșevic. La Congresul al V-lea al P.M.S.D.R. a fost ales în C.C. al P.M.S.D.R. din partea Bundului și a reprezentat această organizație în Biroul din străinătate al C.C. În anii reacțiunii a fost lichidator, iar în 1912 — militant activ al Blocului troțkist din august. În anii primului război mondial s-a situat pe pozițiile social-șovinismului. După Revoluția din februarie 1917 a fost membru al Comitetului Executiv al Sovietului de deputați ai muncitorilor și soldaților din Petrograd și al Prezi-

diului C.E.C. în prima legislatură. S-a situat pe o poziție menșevică, contrarevoluționară, a fost partizan al guvernului de coaliție. A avut o atitudine ostilă față de Revoluția Socialistă din Octombrie și a fost un adversar activ al Puterii sovietice. Mai târziu a părăsit activitatea politică; a lucrat în domeniul economic. — 255.

Lidin — vezi Leadov, M. N.

Lipkin, F. A. — vezi Cerevanin, N.

Litvinov, M. M. (Papașa) (1876—1951) — social-democrat, bolșevic, diplomat sovietic de seamă. Și-a început activitatea revoluționară în 1898 ca propagandist în cercurile muncitorești din Klinți, gubernia Cernigov. În 1900 a activat în Comitetul din Kiev. În 1901 a fost arestat; în închisoare a aderat la iskriști. În august 1902, împreună cu alți 10 iskriști, a evadat din închisoare și a emigrat în străinătate. A colaborat activ la difuzarea ziarului Iskra, a participat la Congresul al II-lea al ligii și a fost trimis de organizația din Riga ca delegat al ei la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. În 1905 a luat parte la editarea primului ziar bolșevic legal „Novaia Jizn”. În 1907 a participat ca membru și secretar al delegației ruse la Congresul socialist internațional de la Stuttgart; în 1912 a participat la Conferința de la Berna a grupurilor social-democrate din străinătate; a deținut funcția de delegat al secției bolșevice pe lângă Biroul socialist internațional. În februarie 1915, din însărcinarea lui Lenin, a luat cuvântul la Conferința de la Londra a socialiștilor Antantei, cerând ieșirea socialiștilor din guvernele burgheze și o ruptură totală cu imperialiștii. După Revoluția Socialistă din Octombrie, aflându-se în Anglia, a fost arestat ca ostatic, dar a fost apoi eliberat în schimbul lui Lokkart. În 1918 a fost numit membru al colegiului Comisariatului poporului pentru afacerile externe; a făcut parte din delegația sovietică la Conferința internațională de la Genova, iar apoi a fost președinte al delegației sovietice la Conferința de la Haga. În 1921 Litvinov a fost numit locțiitor al Comisarului poporului pentru afacerile externe. Din 1930 și până în 1939 a fost comisar al poporului pentru afacerile externe. În anii 1941—1943 a fost locțiitor al comisarului poporului pentru afacerile externe și ambasador al U.R.S.S. în S.U.A.; după întoarcerea din S.U.A. până în 1946 a fost locțiitor al comisarului poporului pentru afacerile externe. — 247.

Lopuhin, A. A. (1864—1928) — director al departamentului poliției (1902—1905). La sfârșitul anului 1904, într-un memoriu adresat Consiliului de Miniștri, care a fost publicat în anul următor cu o prefață scrisă de V. I. Lenin, a arătat incapacitatea de care dă dovadă poliția în lupta împotriva mișcării revoluționare din Rusia. Pentru sprijinul dat de el la demascarea provocatorului Azef în 1909 a fost condamnat la deportare în Siberia. În 1911 a fost grațiat și reintegrat în drepturi. În 1913 a fost numit director al Băncii comerciale din Moscova. — 340—342.

Loşad — vezi Krasin, L. B.

Lunacearski, A. V. (Voinov) (1875—1933) — bărbat de stat sovietic și militant pe tărîm social; unul dintre făuritorii de seamă ai culturii socialiste. A intrat în mișcarea revoluționară pe la începutul ultimului deceniu al secolului trecut. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a devenit bolșevic. A făcut parte din redacția ziarelor bolșevice „Vpered“, „Proletarii“ și „Novaia Jizn“. Din însărcinarea lui Lenin, la Congresul al III-lea al partidului a prezentat un referat asupra insurecției armate. A participat la congresele al IV-lea (de unificare) și al V-lea ale partidului. În 1907 a participat, ca reprezentant al bolșevicilor, la Congresul socialist internațional de la Stuttgart. În anii reacțiunii s-a îndepărtat de marxism, a aderat la grupul anti-partinic „Vpered“ și a început să pledeze pentru o îmbinare a marxismului cu religia. V. I. Lenin, în lucrarea sa „Materialism și empirio-criticism“ (1909), a dezvăluit caracterul eronat al concepțiilor lui Lunacearski și le-a supus unei critici acerbe. În 1911, Lunacearski s-a îndepărtat de „Vpered“ și a înființat grupul „Literatura proletară“. În primul război mondial s-a situat pe poziții internaționaliste. La începutul anului 1917 a făcut parte din grupul „interraioniștilor“, împreună cu care a fost primit în partid la Congresul al VI-lea al P.M.S.D.R. După Revoluția Socialistă din Octombrie pînă în 1929 a fost comisar al poporului pentru învățămîntul public, apoi președinte al Comitetului științific de pe lîngă C.E.C. al U.R.S.S. În august 1933 a fost numit reprezentant plenipotențiar al U.R.S.S. în Spania. A scris o serie de lucrări în domeniul artei și literaturii. — 237.

Luxemburg, Rosa (1871—1919) — militantă de seamă a mișcării muncitorești internaționale, unul dintre liderii aripii stîngi a Internaționalăi a II-a. În mișcarea revoluționară a început să activeze în a doua jumătate a deceniului al 9-lea al secolului trecut. A fost unul dintre întemeietorii mișcării social-democrate poloneze; a luptat împotriva naționalismului din rîndurile acestei mișcări. Începînd din 1897 a participat în mod activ la mișcarea social-democrată germană, a cîmbătuț bernsteinismul și millerandismul. A luat parte la prima revoluție rusă (la Varșovia); în 1907 a participat la Congresul al V-lea (de la Londra) al P.M.S.D.R., unde i-a sprijinit pe bolșevici. Încă de la începutul războiului imperialist s-a situat pe o poziție internaționalistă. A fost unul dintre inițiatorii creării grupului „Internațională“, care ulterior și-a schimbat denumirea în „Spartacus“, iar mai tîrziu în „Uniunea Spartacus“; a scris (în închisoare), sub pseudonimul Junius, broșura „Criza social-democrației“ (vezi articolul lui Lenin „Despre broșura lui Junius“ — Opere, vol. 22, Editura P.M.R., 1952, pag. 299—314). După Revoluția din noiembrie din Germania a participat la Congresul de constituire a Partidului Comunist din Germania, congres la care a avut un rol conducător. În ianuarie 1919 a fost arestată și asasinată din ordinul guvernului Scheidemann. Lenin, care o aprecia foarte mult pe R. Luxemburg, a criticat în repetate

rînduri greșelile ei (în problema rolului partidului, a imperialismului, în problema național-colonială, în problema țărănească, în problema revoluției permanente etc.), ajutînd-o astfel să adopte o poziție justă. — 41, 43, 47, 49, 55, 64, 167, 262, 270.

M

Mahnoveț, L. P. (Bruker) (n. 1877) — participantă la mișcarea social-democrată de la sfîrșitul secolului trecut, reprezentantă a „economismului”. A avut un rol conducător în Comitetul din Voronej al P.M.S.D.R., care în perioada de pregătire a Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. a luptat împotriva poziției pe care se situase „Iskra”. La congres a participat ca delegată din partea „Organizației muncitorești” din Petersburg; antiiskristă. V. I. Lenin a caracterizat-o pe ea și pe fratele ei, V. P. Mahnoveț (Akimov), ca pe niște delegați „care la congres au luptat pe toată linia împotriva aripii revoluționare și pe care toată lumea... i-a calificat de zeci de ori drept oportuniști...” (Opere complete, vol. 8, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 396). În 1905 a activat în organizația social-democrată din Voronej; ulterior s-a retras din viața politică. — 36, 57, 73, 363.

Mahnoveț, V. P. — vezi Akimov, V. P.

Mahov — vezi Kalafati, D. P.

Makadziub, M. S. (Panin) (n. 1876) — social-democrat, menșevic. În anii 1901—1903 a activat în organizațiile social-democrate din sudul Rusiei. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a participat ca delegat al Uniunii din Crimeea; a făcut parte din minoritatea iskristă. În mai 1905 a luat parte la lucrările conferinței menșevice de la Geneva; a fost ales în comisia de organizare, care era un centru de conducere menșevic. A sprijinit ideea lichidatoristă a lui Akselrod de a se convoca un larg congres muncitoresc. În anii reacțiunii a fost lichidator, a colaborat la „Nașa Zarea”, revistă a menșevicilor lichidatori. După Revoluția Socialistă din Octombrie s-a retras din viața politică. Începînd din 1921 a lucrat în străinătate la instituțiile U.R.S.S. pentru exportul lemnului; în 1931 a trecut în emigrație. — 163.

Malinin, N. I. (Șahov, N.) (n. 1877) — social-democrat, bolșevic. A intrat în mișcarea revoluționară în 1897, pe cînd era încă student. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici. În 1904 a scris și a publicat, la Geneva, o broșură, „Lupta pentru congres”, în care erau strînse laolaltă documentele în legătură cu lupta din rîndurile partidului după Congresul al II-lea. La această broșură V. I. Lenin se referă în repetate rînduri în polemica sa cu menșevicii în legătură cu convocarea Congresului al III-lea al partidului. În toamna anului 1904, din însărcinarea partidului, Malinin a lucrat în Comi-

tețul din Petersburg. A fost desemnat ca delegat în alegerile pentru a IV-a Dumă de stat. În timpul primului război mondial s-a retras din partid ; a fost primit din nou în rândurile lui la începutul anului 1919. În vara aceluiași an s-a înscris ca voluntar în Armata Roșie ; a lucrat în secția politică a Armatei a 9-a. După demobilizare a activat în domeniul propagandei și agitației. — 38—39, 345, 359, 360.

Malinovski, A. A. — *vezi Bogdanov, A.*

Mandelștam, M. N. — *vezi Leadov, M. N.*

Martînov, A. (Piker, A. S.) (1865—1935) — unul dintre liderii „economismului”, militant de seamă al menșevismului ; mai târziu a devenit membru al partidului comunist. La începutul penultimului deceniu al secolului trecut a activat în cadrul cercurilor narodovolistice ; în 1886 a fost arestat și deportat în Siberia răsăriteană, unde a devenit social-democrat. În 1900 a emigrat ; a făcut parte din redacția revistei „Rabocce Delo”, publicație a „economistilor” ; a combătut „Iskra” leninistă. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat al „Uniunii social-democraților ruși din străinătate”, antiiskrist. După congres a aderat la menșevici. În anii reacțiunii a fost lichidator. În timpul primului război mondial s-a situat pe o poziție centristă ; după revoluția din februarie 1917 a devenit menșevic internaționalist. După Revoluția Socialistă din Octombrie a rupt cu menșevismul. În anii 1918—1920 a fost învățător în Ucraina. În 1923, la Congresul al XII-lea al P.C. (b) din Rusia, a fost primit în rândurile partidului ; a lucrat la Institutul „K. Marx și F. Engels” ; începînd din 1924 a făcut parte din redacția revistei „Internaționala Comunistă”. — 57, 73, 88, 92, 256, 259, 262, 263, 266, 271—272, 275, 291, 312—313, 390, 392, 413, 419.

Martov, L. (Tederbaum, I. O.) (1873—1923) — unul dintre liderii menșevismului. A intrat în mișcarea social-democrată în prima jumătate a ultimului deceniu al secolului trecut. În 1895 a participat la organizarea „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg. În 1896 a fost arestat în legătură cu procesul acestei organizații și deportat pe termen de 3 ani la Turuhansk. În 1900, după expirarea termenului de deportare, a luat parte la pregătirile pentru editarea „Iskrei” ; a făcut parte din redacția acestui ziar. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., la care a participat ca delegat al organizației „Iskra”, s-a situat în fruntea minorității oportuniste și de atunci a fost unul dintre conducătorii instituțiilor centrale ale menșevismului și redactor de publicații menșevice. În anii reacțiunii a adoptat o atitudine lichidatoristă, a fost redactor al ziarului „Golos Soțial-Demokrata”, a luat parte la conferința antipartinică „din august” (1912). În anii primului război mondial s-a situat pe o poziție centristă ; a participat la Conferința de la Zimmerwald și la cea de la Kienthal. După revoluția din februarie 1917 s-a aflat în fruntea grupului menșevicilor-internaționaliști. După Revoluția Socialistă din

Octombrie a trecut în tabăra dușmanilor fățiși ai Puterii sovietice. În 1920 a emigrat în Germania unde a editat, la Berlin, revista menșevică, contrarevoluționară „Sozialisticeskii Vestnik”. — 10, 32, 59, 74, 86, 165, 189, 235, 248, 259.

Marx, Karl (1818—1883) — întemeietor al comunismului științific, gânditor genial; conducător și învățător al proletariatului internațional (vezi articolul lui V. I. Lenin: „Karl Marx (Scurtă schiță biografică și expunere a marxismului)” în Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 29—77). — 49, 53, 337, 370, 392, 398.

Maslov, P. P. (Iks, X.) (1867—1946) — economist, social-democrat, autor al unei serii de scrieri în problema agrară, în care a încercat să revizuiască marxismul; a colaborat la revistele „Jizn”, „Nacealo” și „Naucinoe Obozrenie”. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la menșevici, a susținut programul lor de „municipalizare a pământului”. În anii reacțiunii s-a situat pe o poziție lichidatoristă, iar în perioada primului război mondial s-a manifestat ca social-șovinist. După Revoluția Socialistă din Octombrie s-a retras din viața politică și a desfășurat activitate pedagogică și științifică. În 1929 a fost ales membru activ al Academiei de Științe a U.R.S.S. — 352, 420.

Meakotin, V. A. (1867—1937) — unul dintre liderii partidului mic-burghez al „socialiștilor populiști” (enesi), istoric și publicist. În anii 1905—1906 a fost unul dintre conducătorii organizației intelectuale burgheze „Uniunea asociațiilor”, care încerca să abată proletariatul de la lupta revoluționară. După Revoluția Socialistă din Octombrie, Meakotin a fost unul dintre fondatorii organizației alb-gardiste „Uniunea pentru renașterea Rusiei”, apoi emigrant alb. — 241.

Meerson, D. L. (1880—1958) — social-democrat, student al Universității Novorossiisk (din Odesa). După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici. A activat în organizația de partid din Odesa, a fost membru al consiliului Uniunii studenților și a luat parte la editarea ziarului „Student”. În septembrie 1903, în nr. 2—3 al acestui ziar a fost publicat articolul lui V. I. Lenin „Sarcinile tinereții revoluționare”.

După revoluția din 1905—1907, Meerson a părăsit munca de partid și s-a ocupat cu activitatea medicală. În 1923 a fost numit profesor la Institutul de medicină din Odesa. — 170.

Meșcerski, V. P. (1839—1914) — publicist reacționar. A fost funcționar la poliție și în ministerul afacerilor interne; din 1860 a colaborat la „Russkii Vestnik” și la „Moskovskie Vedomosti”; între 1872 și 1914 a editat revista ultrareacționară „Grajdanin”, iar în 1903 a fondat revistele reacționare „Dobro” și „Drujeskie Reci”. În publicațiile sale, care erau subvenționate cu larghețe de către guvernul țarist, Meșcerski s-a ridicat împotriva oricăror concesiuni făcute

de către guvern nu numai muncitorilor, dar și burgheziei liberale. — 383.

Mitrofanov — vezi Gusarov, F. V.

Morozov, T. S. (n. aprox. 1882) — fabricant, unul dintre reprezentanții cunoscuților fabricanți milionari Morozov; fondator și proprietar al marii firme de produse textile „Asociația manufacturilor din Nikolskoe a lui Savva Morozov, fiul & Co“, din orașul Orchovo-Zuevo. — 253, 401.

„*Muncitor*“ — autorul broșurii „Muncitorii și intelectualii în «organizațiile» noastre“, apărută la Geneva în 1904. Analizând în amănunțime această broșură, V. I. Lenin a demască esența demagogică a agitației desfășurate de menșevici în rîndurile muncitorilor. — 161—167, 271, 291, 304.

N

Napoleon al III-lea (Bonaparte, Ludovic) (1808—1873) — împărat al Franței din 1852 pînă în 1870; nepot de frate al lui Napoleon I. După zdrobirea revoluției din 1848 a fost ales președinte al Republicii franceze; în noaptea de 2 decembrie 1851 a săvîrșit o lovitură de stat, a cărei analiză a fost făcută de K. Marx în lucrarea sa „Opți sprezece brumar al lui Ludovic Bonaparte“ (vezi K. Marx și F. Engels, Opere, vol. 8, Editura politică, 1960, pag. 115—217). — 336.

Nemirovici-Dancenکو, V. I. (1848—1936) — literat și corespondent militar de orientare burghezo-liberală. În războiul rusō-japonez din 1904—1905 a fost corespondent în Manciuria, a colaborat la „Russkoe Slovo“, ziar burghez de orientare liberală moderată. Autor a numeroase schițe și articole pe teme militare și politice; din 1921 — emigrant alb. — 155.

Nicolae al II-lea (Romanov) (1868—1918) — ultimul împărat al Rusiei, a domnit din 1894 pînă în 1917; a fost executat la 17 iulie 1918, la Ekaterinburg (Sverdlovsk), în urma unei hotărîri a Sovietului de deputați ai muncitorilor și soldaților din regiunea Ural. — 128, 226, 232, 243, 346.

Nik. — on — vezi Danielson, N. F.

Nikitici — vezi Krasin, L. B.

Nikitin, I. K. (Stepanov) (1877—1944) — social-democrat, bolșevic, de profesiune muncitor strungar. La mișcarea revoluționară a început să participe din 1897; a condus un cerc muncitoresc marxist la Kiev, a difuzat proclamații și a luat parte la greve. În 1901 a fost arestat și deportat la Kaluga, unde i s-a fixat domiciliu forțat. A

participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat din partea Comitetului din Kiev al P.M.S.D.R., reprezentant al majorității iskriste. La întoarcerea de la congres a fost din nou arestat. A participat la revoluția din 1905—1907 la Kiev. Ulterior s-a retras din viața politică. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat la atelierele căilor ferate „Sokolniki” din Moscova. În 1925 a fost primit în rândurile P.C. (b) din Rusia. — 162.

Noskov, V. A. (Glebov) (1878—1913) — social-democrat. În a doua jumătate a ultimului deceniu al secolului trecut a aderat la „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg. În 1898 a fost arestat, iar în 1899 deportat la Iaroslavl, apoi la Voronej. A fost unul dintre organizatorii Uniunii muncitorești din nord. În aprilie 1902 a luat parte la consfățuirea de la Zürich a redacției ziarului „Iskra”, în cadrul căreia a fost dezbătut proiectul de program al partidului. În anii 1902—1903 a organizat transportul de literatură social-democrată ilegală în Rusia și a luat parte la organizarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. La congres a participat ca delegat cu drept de vot consultativ; a făcut parte din majoritatea iskristă. A fost președinte al Comisiei pentru elaborarea statutului partidului. A fost ales membru al C.C. După congres s-a situat pe o poziție împăciuitoare față de menșevici; s-a pronunțat împotriva convocării Congresului al III-lea al partidului. În 1905 a fost arestat. În anii reacțiunii s-a retras din viața politică. — 22—23, 25, 29—37, 117—121, 122—123, 202, 361.

Novgorodțev, P. I. (1866—1924) — filozof idealist, cadet, de profesie jurist. Din 1896 până în 1913 a ținut prelegeri de istoria filozofiei dreptului la Universitatea din Moscova. Redactor al unei culegeri programatice a idealistilor ruși, „Problemele idealismului” (1902). Deputat în Duma I de stat. După Revoluția Socialistă din Octombrie a emigrat; a colaborat la „Russkaia Mîsl”, revistă a emigrației albe (1921—1924). — 189.

O

Olga — vezi Ravici, S. N.

Olminski, M. (Aleksandrov, M. S., Galerka) (1863—1933) — unul dintre cei mai vechi militanți ai mișcării revoluționare din Rusia, revoluționar de profesie, publicist. Și-a început activitatea revoluționară la începutul penultimului deceniu al secolului trecut; a aderat la narodnicism. În 1898 a intrat în P.M.S.D.R., iar din 1903 a devenit bolșevic. A făcut parte din redacția ziarelor bolșevice „Vpered” și „Proletarii”. În anii 1905—1907 a colaborat la ziarele și revistele bolșevice: „Novaia Jizn”, „Volna”, „Nașa Mîsl”, „Vestnik Jizni” etc. și a condus sectorul redacțional al editurii „Vpered”, înființată de bolșevici. În anii reacțiunii stolîpiniste a dus muncă de partid la Baku. În anii 1911—1914 a colaborat la ziarele bolșevice

„Zvezda“ și „Pravda“ și la revista „Prosvetzenie“. În anii 1915—1917 a fost trimis, ca activist de partid, la Saratov, Moscova și apoi la Petrograd; a participat activ la Revoluția Socialistă din Octombrie. Mai târziu a condus Secția de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.C. (b), a fost redactor al revistei „Proletarskaia Revoliuția“ și membru al direcției Institutului V. I. Lenin. — 65, 97, 105, 237.

Orlovski — vezi Vorovski, V. V.

Osipov — vezi Zemleacika, P. S.

P

P. — vezi Krasikov, P. A.

Panin — vezi Makadziub, M. S.

Papașa — vezi Litvinov, M. M.

Parvus (Ghelfand, A. L.) (1869—1924) — menșevic, la sfârșitul secolului trecut și începutul secolului nostru a activat în rândurile Partidului social-democrat din Germania, făcând parte din aripa lui stîngă; a fost redactor la „Sächsische Arbeiter-Zeitung“. A scris o serie de lucrări în probleme de economie mondială. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la menșevici. În perioada primei revoluții ruse s-a aflat în Rusia, unde a colaborat la „Nacealo“, ziar menșevic, a susținut ideea participării la alegerile pentru Duma lui Bulghin și a sprijinit tactica micilor tranzacții cu cadeții etc. Parvus a formulat teoria antimarxistă a „revoluției permanente“, din care ulterior Troțki a făcut o armă de luptă împotriva leninismului. În anii reacțiunii s-a depărtat de social-democrație; în timpul primului război mondial a fost social-șovinist, agent al imperialismului german, s-a îndeletnicit cu specula în stil mare și s-a îmbogățit din furniturile de război. În 1915 a scos revista „Die Glocke“, organ al „renegării și al lacheismului murdar în Germania“ (V. I. Lenin, Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 418). — 268—271, 273, 277.

Peșhonov, A. V. (1867—1933) — om politic și publicist burghez. În ultimul deceniu al secolului trecut a fost narodnic liberal, colaborator la revista „Russkoe Bogatstvo“, iar cu începere din 1904, membru al redacției acesteia; a colaborat la „Osvojudenie“, revistă a burgheziei liberale, și la „Revoluționaia Rossia“, ziar al eserilor. În anii 1903—1905 a făcut parte din „Uniunea eliberării“, iar cu începere din 1906 a fost unul dintre conducătorii partidului mic-burghez al „socialiștilor populiști“ (enesi). După revoluția din februarie 1917 a fost ministru al aprovizionării în Guvernul provizoriu burghez. După Revoluția Socialistă din Octombrie a luptat împotriva Puterii sovietice; în 1922 a devenit emigrant alb. — 241.

Peşkov, A. M. — vezi Gorki, M.

Piker, A. S. — vezi Martînov, A.

Plehanov, G. V. (1856—1918) — militant de seamă al mişcării muncitoreşti ruse şi internaţionale; a fost primul care a propagat marxismul în Rusia. În 1875, pe cînd era încă student, Plehanov a intrat în legătură cu narodnicii, cu muncitorii din Petersburg şi s-a încadrat în activitatea revoluţionară. În 1877 a intrat în organizaţia narodnică „Zemlea i volea” („Pămînt şi libertate”), iar în 1879, după scindarea acesteia, s-a situat în fruntea organizaţiei, de curînd înfiinţată, a narodnicilor, „Cernii peredel” („Împărţirea pămînturilor”). În 1880 a emigrat în Elveţia, a rupt cu narodnicismul şi în 1883, la Geneva, a creat prima organizaţie marxistă rusă, grupul „Eliberarea muncii”. În primii ani ai acestui secol, Plehanov a redactat, împreună cu V. I. Lenin, ziarul „Iskra” şi revista „Zarea”; a luat parte la elaborarea proiectului de program al partidului şi la pregătirea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. A participat la congres ca delegat al grupului „Eliberarea muncii”; a făcut parte din majoritatea iskristă; a fost ales membru în biroul (prezidiul) congresului.

Plehanov a scris numeroase lucrări de filozofie, de istorie a doctrinei social-politice, de teorie a artei şi literaturii, care au jucat un rol important în apărarea concepţiei materialiste despre lume şi care constituie un preţios aport la tezaurul socialismului ştiinţific. Principalele sale scrieri sînt: „Socialismul şi lupta politică” (1883), „Divergenţele noastre” (1885), „Contribuţii la dezvoltarea concepţiei moniste asupra istoriei” (1895), „Contribuţii la istoria materialismului” (1896), „Fundamentarea narodnicismului în lucrările d-lui Voronţov (V. V.)” (1896), „Despre concepţia materialistă a istoriei” (1897), „Rolul personalităţii în istorie” (1898) şi altele. „În decurs de 20 de ani, 1883—1903 — scria V. I. Lenin —, el a dat o mulţime de lucrări excelente, îndreptate mai ales împotriva oportuniştilor, machiştilor, narodnicilor” (Opere, vol. 20, Editura politică, 1959, pag. 360). V. I. Lenin spunea despre lucrările filozofice ale lui Plehanov că sînt cele mai bune din literatura marxistă internaţională.

Dar la Plehanov au început să se manifeste, încă din vremea aceea, greşeli serioase, care au constituit germenele concepţiilor sale menşevicé de mai tîrziu. El subaprecia rolul revoluţionar al ţărănimii şi vedeă în burghezia liberală un aliat al clasei muncitoare; admitea în vorbe ideea hegemoniei proletariatului, dar în realitate era împotriva esenţei acestei idei.

După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., Plehanov s-a situat pe o poziţie împăciuitoare faţă de oportunişti, iar mai tîrziu s-a alăturat menşevicilor. În perioada primei revoluţii ruse din 1905—1907 s-au ivit profunde divergenţe între el şi bolşevici în problemele fundamentale ale tacticii. În anii reacţiunii, Plehanov a luat atitudine împotriva revizuirii marxismului de către machişti şi împotriva li-

clidatorismului și s-a situat în fruntea grupului „menșevicilor-partiții”. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții social-șoviniste. După revoluția din februarie 1917, s-a întors în Rusia și a adoptat o poziție de sprijinire a Guvernului provizoriu burghez; față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine negativă. — 9, 32, 33, 34, 51, 53, 58, 61, 72, 73, 74, 78, 101, 105, 148, 183, 190, 234, 235, 236, 281, 291, 313, 314, 315, 321—322, 329, 345, 359, 360, 361, 362, 364, 404—405, 413.

Pleve, V. K. (1846—1904) — om de stat reacționar din Rusia țaristă; în anii 1881—1884 a fost director al departamentului poliției, iar după asasinarea lui Sipeaghin, în aprilie 1902, a fost numit ministru de interne. În timpul cît a fost el ministru, au fost înăbușite cu cruzime mișcările țărănești din guberniile Poltava și Harkov și au fost lichidate o serie de zemstve. Pleve a încurajat politica reacționară de rusificare a regiunilor periferice ale Rusiei. Pentru a abate masele de la lupta împotriva absolutismului, el a contribuit la declanșarea războiului ruso-japonez; în același scop a organizat pogromuri împotriva evreilor și a încurajat „zubatovismul”. Prin politica pe care a dus-o, el a stîrnit împotriva sa ura unor largi pături ale societății ruse. La 15 iulie 1904 a fost ucis de socialistul-revoluționar E. S. Sazonov. — 128, 281.

Popov — vezi Rozanov, V. N.

Popov, A. V. (Kazakow) (m. 1914) — social-democrat, revoluționar de profesie. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. s-a alăturat bolșevicilor; a fost unul dintre autorii apelului grupului de la Berna de sprijinire a partidului, apel adresat partizanilor majorității din partid care se aflau în străinătate (1905). În anii 1905—1907 a participat îndeaproape la activitatea organizației militare din Petersburg și Kronstadt. A fost arestat în repetate rînduri. În 1908 a fost condamnat la deportare și muncă silnică, de unde a evadat în curînd. A trăit apoi în străinătate; a făcut parte din secția de la Paris a P.M.S.D.R. și din Comitetul organizațiilor de partid din străinătate. La începutul primului război mondial s-a înrolat ca voluntar în armata franceză și a căzut pe front în noiembrie 1914. — 169.

Potresov, A. N. (Starover) (1869—1934) — unul dintre liderii menșevismului. În ultimul deceniu al secolului trecut a aderat la marxism. Pentru participarea sa la activitatea „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg a fost deportat în gubernia Veatka. În 1900 a plecat în străinătate, unde a luat parte la fondarea ziarului „Iskra” și a revistei „Zarea”. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat cu drept de vot consultativ din partea redacției ziarului „Iskra”; a făcut parte din minoritatea iskristă. În anii reacțiunii s-a manifestat ca ideolog al lichidatorismului; a avut un rol important în conducerea revistelor

menșevice „Vozrojdenie”, „Nașa Zarea” etc. În timpul primului război mondial s-a situat pe o poziție social-șovinistă. După Revoluția Socialistă din Octombrie a emigrat; în străinătate a colaborat la „Dni”, săptămânalul lui Kerenski, în coloanele căruia s-a dedat la atacuri împotriva Rusiei Sovietice. — 74, 79, 86, 89, 102, 183—186, 188—190, 235, 320, 325, 404, 405, 413.

Prokopovici, S. N. (1871—1955) — economist și publicist burhez, reprezentant de seamă al „economismului”, unul dintre primii propagatori ai bernsteinismului în Rusia. Membru activ al organizației monarhiste liberale „Uniunea eliberării”. În 1906 a fost ales în C.C. al partidului cadeților. A fost redactor și editor al revistei semicadete și semimenșevice „Bez Zaglavii” („Fără titlu”), colaborator activ al ziarului „Tovarișci”. El este autorul unor cărți despre problema muncitorească, scrise de pe poziții bernsteinist-liberale. În 1917 a fost ministru al aprovizionării în Guvernul provizoriu burhez. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost expulzat din U.R.S.S. pentru activitate antisovietică. — 241.

R

Rahmetov — vezi Bogdanov, A.

Ravici, S. N. (Olga) (1879—1957) — social-democrată. În P.M.S.D.R. a fost primită în 1903. A dus muncă de partid la Harkov, Petersburg și în străinătate. După revoluția din februarie 1917 a fost membră a Comitetului din Petrograd al P.M.S.D. (b) din Rusia. După Revoluția Socialistă din Octombrie a dus muncă pe linie de partid și în aparatul de stat. În 1918 s-a situat pe pozițiile „comuniștilor de stînga” și a luat atitudine împotriva încheierii păcii de la Brest. La Congresul al XIV-lea al P.C. (b) al U.R.S.S. s-a alăturat „noii opoziții”, iar după aceea a aderat la blocul troțkist-zinovievist. În 1927, ca militantă activă a opoziției troțkiste, a fost exclusă din partid de către Congresul al XV-lea al P.C. (b) al U.R.S.S., în 1928 a fost reprimată, iar în 1935 a fost din nou exclusă pentru activitate antipartinică și antisovietică, iar apoi judecată și condamnată. — 298.

Readovoi — vezi Bogdanov, A.

Reazanov (Goldendah), D. B. (1870—1938) — a intrat în mișcarea social-democrată în ultimul deceniu al secolului trecut; a activat la Odesa și la Chișinău. În 1900 a plecat în străinătate, unde a fost unul dintre organizatorii grupului publicistic „Borba”, care a luptat împotriva programului de partid elaborat de „Iskra” și a principiilor organizatorice leniniste de construcție a partidului. Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. s-a pronunțat împotriva participării grupului „Borba” la lucrările congresului și a respins propunerea de

a-l invita la congres pe Reazanov ca reprezentant al acestui grup. În 1907 a activat la Petersburg în cadrul Biroului central al sindicatelor, iar după aceea a plecat în străinătate, unde a colaborat la „Die Neue Zeit” și a lucrat la o istorie a Internaționalei I. În 1909 a fost lector la școala de la Capri a grupului fracționist „Vpered”; a ținut prelegeri despre mișcarea sindicală la școala de partid din Longjumeau; din însărcinarea Partidului social-democrat din Germania, a lucrat la pregătirea unei ediții a Operelor lui K. Marx și F. Engels. În anii primului război mondial s-a situat pe poziții centriste, a colaborat la „Golos” și „Naše slovo”, ziare troțkisto-menșevice. La Congresul al VI-lea al partidului (1917) a fost primit împreună cu „interraioniștii” în rândurile P.M.S.D. (b) din Rusia. După Revoluția Socialistă din Octombrie a activat în mișcarea sindicală, a fost unul dintre organizatorii Institutului „K. Marx și F. Engels” și director al acestui institut pînă în 1931. La începutul anului 1918 a ieșit în mod temporar din rândurile partidului, nefiind de acord cu felul cum a fost pusă problema păcii de la Brest-Litovsk; în timpul discuției asupra sindicatelor (1920—1921) s-a situat pe o poziție antipartinică, ceea ce a dus la înlăturarea lui din munca în cadrul sindicatelor. În februarie 1931 a fost exclus din rândurile P.C. (b) al U.R.S.S. pentru sprijinul dat menșevicilor în activitatea lor contrarevoluționară. — 162, 352, 362.

Ridzevski, K. N. (n. 1852) — general țarist, unul dintre călăii primei revoluții ruse. În anii 1904—1905 a fost ministru-adjunct al afacerilor interne, comandant al corpului special de jandarmi. A condus expedițiile de pedepsire pentru înăbușirea mișcării revoluționare din guberniile Vitebsk, Moghilev și Minsk. Începînd din 1905 a fost senator. — 240, 242.

Rocquigny, Robert (n. 1845) — economist burghez francez. Autor al unor lucrări în domeniul asigurărilor și cooperăției agricole. În cartea sa „Les Syndicats Agricoles et leur Oeuvre” („Sindicatul agricole și activitatea lor”) (1900) a propagat crearea de cooperății agricole, în care vedea un mijloc de unire laolaltă a muncitorilor și burghezilor. Conspectul și extrasele din această lucrare au fost folosite de V. I. Lenin într-un referat ținut de el la Paris la începutul lunii martie 1903. — 397, 399.

Rojdestvenski (Rojestvenski), Z. P. (1848—1909) — viceamiral al flotei țariste. Pînă în 1904 a fost șeful Statului-major maritim. În timpul războiului ruso-japonez din 1904—1905 a comandat escadra a 2-a din Oceanul Pacific trimisă de guvernul țarist în ajutorul Port Arthurului, asediat de japonezi. În bătălia de la Tsushima (14-15 (27-28) mai 1905) a dat dovadă de o totală incapacitate în arta războiului, a fost înfrînt de către adversar și făcut prizonier. — 154.

Roland, Manon-Jeanne (1754—1793) — militantă de seamă a revoluției franceze din 1789—1793; girondină. A fost executată la ghilotină în urma sentinței pronunțate de Tribunalul revoluționar. Au-

toare a unor memorii traduse în limba rusă sub titlul : „Memoriile personale ale d-nei Roland“ (Petersburg, 1893). — 310.

Romanov, Serghei Aleksandrovici (1857—1905) — mare duce, din 1891 a fost guvernator general al Moscovei, iar cu începere din 1896 și comandant al trupelor din regiunea militară Moscova. Prin activitatea contrarevoluționară desfășurată de el în aceste posturi, Serghei, după expresia lui V. I. Lenin, „a revoluționat Moscova poate mai bine decât mulți revoluționari“ (Opere, vol. 9, E.S.P.L.P. 1955, pag. 272). A fost ucis de socialistul-revoluționar I. P. Kaleaev. — 282.

Romanov, Vladimir Aleksandrovici (1847—1909) — mare duce, unchiul țarului Nicolae al II-lea. În anii 1884—1905 a fost comandant suprem al trupelor de gardă și al regiunii militare Petersburg ; din însărcinarea țarului a condus represaliile sîngeroase de la 9 ianuarie 1905 împotriva muncitorilor din Petersburg. — 203, 212, 214, 215, 216, 217, 220.

Rozanov, V. N. (Popov) (1876—1939) — social-democrat, menșevic. Și-a început activitatea politică pe la jumătatea ultimului deceniu al secolului trecut, la Moscova ; în 1899 a fost deportat la Smolensk. A făcut parte din grupul „Iujnii rabocii“ ; în anii 1901—1903 a activat în sudul Rusiei. A fost membru al Comitetului de organizare pentru convocarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. A participat la congres ca delegat din partea grupului „Iujnii rabocii“, s-a situat pe pozițiile centrului ; după congres a devenit menșevic activ. La sfîrșitul anului 1904 a fost cooptat în Comitetul Central împăciuitorist, iar în februarie 1905 a fost arestat. La conferința menșevicilor din mai 1905 a fost ales în Comisia de organizare — centru conducător menșevic —, iar la Congresul al IV-lea al P.M.S.D.R. a fost ales în Comitetul Central din partea menșevicilor. În 1908 a emigrat. După revoluția din februarie 1917 a fost membru al fracțiunii menșevice a Sovietului de deputați ai muncitorilor și soldaților din Petrograd ; s-a situat pe poziții defensiste. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă ; a participat îndeaproape la activitatea a o serie de organizații contrarevoluționare ; a fost judecat și condamnat în procesul „Centrului tactic“, în care a fost implicat ; după amnistie s-a retras din viața politică ; a lucrat în cadrul unor instituții medicale. — 200, 291, 345.

Ruben — vezi Knunianț, B. M.

S

Schweitzer, Johann Baptist (1833—1875) — militant pe tărîm social și scriitor german, adept al lui F. Lassalle ; de profesiune avocat. Și-a început activitatea politică ca liberal ; sub influența lui F. Lassalle, a aderat la mișcarea muncitorească. Cu începere din 1864 a redactat ziarul „Der Sozial-Demokrat“, organul central al Uniunii ge-

nerale a muncitorilor germani ; în 1867 a fost ales președinte al acestei Uniuni. Schweitzer a promovat tactica oportunistă lassallejană de înțelegere cu guvernul prusian, în speranța că astfel se va ajunge la introducerea votului universal, statul va acorda subvenții pentru cooperativele de producție etc. A fost adeptul căii iunhero-prusace de unificare „de sus“ a Germaniei. K. Marx și F. Engels au supus unei critici acerbe „socialismul guvernamental regalo-prusac“ al lui Schweitzer. În cadrul Uniunii, Schweitzer a promovat o politică de dictatură personală, ceea ce a provocat nemulțumirea membrilor Uniunii. În 1871, el a fost nevoit să părăsească postul de președinte și după aceea s-a retras din viața politică. — 63.

Semevski, V. I. (1848—1916) — istoric rus, reprezentant al orientării narodniciste în istoriografia rusă. Autor al unei serii de lucrări de istorie socială și de istorie a gândirii sociale progresiste din Rusia din secolul al XVIII-lea și de istorie a gândirii sociale progresiste din Rusia din secolul al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XIX-lea, în care a tratat de pe poziții idealiste problemele examinate. Neînțelegând legitățile dezvoltării social-economice, Semevski a idealizat obștea țărănească, a dat o explicație greșită a cauzelor desființării iobăgiei în Rusia etc. A colaborat la „Otecestvennîe Zapiski“, „Russkoe Bogatstvo“ și la alte reviste narodnice și burghezo-liberale. — 241.

Serghei — vezi Romanov, Serghei Aleksandrovici.

Souchon, Auguste (1786—1857) — jurist și economist francez, profesor la Facultatea de drept din Lyon, a ținut cursuri la Facultatea de drept din Paris. A scris o serie de lucrări în domeniul economiei agricole. Extrasele și însemnările făcute de Lenin pe marginea cărții lui „La propriété paysanne. Étude d'économie rurale“ („Proprietatea țărănească. Studiu de economie agricolă“) (1899) au fost publicate în 1938 în „Culegeri din Lenin“, vol. XXXI, pag. 10—14. V. I. Lenin intenționa să le folosească pentru prelegerile pe care își propusese să le țină la sfârșitul lunii februarie 1903 la Paris. — 398.

Starover — vezi Potresov, A. N.

Stasova, E. D. (Absolut) (n. 1873) — unul dintre cei mai vechi militanți ai mișcării revoluționare. Membră a Partidului Comunist al Uniunii Sovietice din 1898. Până în 1905 a dus muncă revoluționară ilegală la Petersburg, Kiev, Minsk, Orel, Smolensk, Vilno și Moscova ; a fost secretară a Comitetului de partid din Petersburg și a Biroului din nord al Comitetului Central. Din august 1905 până în ianuarie 1906 a lucrat la Geneva din însărcinarea Comitetului Central al partidului. Între anii 1907—1912 a dus muncă de partid la Tiflis. La cea de-a VI-a Conferință generală (de la Praga) a P.M.S.D.R a fost aleasă membru supleant al C.C. al partidului bolșevic. Pentru activitatea ei revoluționară, Stasova a fost arestată în repetate rânduri, aruncată în închisoare și deportată în Siberia. Din februarie 1917 până în februarie 1920 a fost secretar al C.C. al partidului. În anii 1920—

1921 a ocupat posturi de răspundere pe linie de partid la Petrograd și apoi la Baku. În anii 1921—1938 a lucrat la Internaționala Comunistă, la Organizația internațională pentru ajutorarea luptătorilor revoluției (M.O.P.R.) și la Comisia Centrală de Control. A participat (în 1934) la înființarea Comitetului mondial al femeilor împotriva războiului și a fascismului. Din 1938 pînă în 1946 a fost redactor la revista „Internaționalnaia Literatura”. Din 1946 activează pe tărîm social și publicistic. — 171—175.

Stecikin, S. I. (Stroev, N.) (n. 1864) — publicist de orientare esero-menșevică. În anii 1904—1905 a colaborat la „S. Peterburgskie Vedomosti”, „Russkaia Gazeta”, „Vestnik Jizni” și alte publicații periodice din Petersburg. În 1906 a scos săptămînalul „Rabocii Kolokol”, în care făcea propagandă pentru crearea unei organizații fără de partid a clasei muncitoare. — 224.

Stepanov — vezi Essen, A. M.

Stepanov — vezi Nikitin, I. K.

Stepanov, S. I. (Braun) (1876—1935) — revoluționar de profesie, bolșevic. Și-a început activitatea revoluționară în 1895, la uzina de armament din Tula, unde a lucrat ca strungar. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a participat ca delegat din partea Comitetului din Tula; a făcut parte din majoritatea iskristă. La întoarcerea în Rusia a fost arestat; în 1905 a fost eliberat. A activat la Tula, Petersburg și Moscova. În 1915 a fost arestat din nou și deportat în gubernia Irkutsk, de unde s-a întors după revoluția din februarie 1917. După Revoluția Socialistă din Octombrie a condus operațiile de naționalizare a uzinelor din Tula; în 1919 a fost numit director al fabricii de cartușe din Tula. Începînd din 1925 a fost președinte al Comitetului executiv al guberniei Tula. Din 1930 a lucrat la Moscova ca vicepreședinte al Comitetului executiv regional, apoi ca secretar al colegiului de partid al Comisiei regionale de control. În anii 1933—1935 a fost președinte al Tribunalului regional Moscova. La Congresul al XIII-lea al partidului a fost ales membru al Comisiei Centrale de Control, iar la Congresele al XIV-lea și al XV-lea — membru al Comisiei de revizie a Comitetului Central. — 162.

Stepneak, S. (*Kravcinski, S. M.*) (1851—1895) — scriitor și publicist rus, reprezentant de seamă al narodnicismului revoluționar din deceniul al 8-lea al secolului trecut. În 1872 a intrat în cercul narodnic al „ceaikovștilor” și „a mers în popor”; a fost arestat, iar în 1873 a emigrat. În 1875 a luat parte la mișcarea de eliberare națională din Bosnia și Herțegovina, îndreptată împotriva turcilor. În 1878 s-a întors în Rusia, a participat îndeaproape la activitatea organizației narodniciste „Zemlea i volca” și a redactat primul număr al revistei cu același nume. La 4 (16) august 1878 a săvîrșit un atentat împotriva lui Mezențov, șeful jandarmeriei, și curînd după aceea a

fugit în străinătate. Începând din 1884 a trăit la Londra, a fost unul dintre organizatorii asociației „Prietenii libertății ruse”. A scris o carte de schițe, „Rusia ilegală” (1882), o serie de nuvele și romanul „Andrei Kojuhov” (1889). În scrierile sale a idealizat figura narodnicului terorist. — 183.

Stevens (sau Stephens), Joseph Rainer (1805—1879) — preot englez, în anii 1837—1839 a participat activ la mișcarea cartistă, alăturându-se aripii ei revoluționare. În 1839 a fost arestat și condamnat la închisoare. În timpul procesului s-a lepădat de concepțiile sale de pînă atunci. Ulterior a luptat împotriva cartiștilor. — 218.

Stroev, N. — *vezi* Stecikin, S. I.

Struve, P. B. (1870—1944) — economist și publicist burghez, unul dintre liderii partidului monarhist liberal al cadeților. În ultimul deceniu al secolului trecut a fost unul dintre reprezentanții cei mai de seamă ai „marxismului legal”; a fost colaborator și redactor al revistelor „Novoe Slovo” (1897), „Nacealo” (1899) și „Jizn” (1900). Încă în prima sa lucrare, „Note critice cu privire la problema dezvoltării economice a Rusiei” (1894), Struve, criticînd narodnicismul, a procedat la o revizuire „critică” și la o „completare” a teoriei economice și filozofice a lui K. Marx; s-a solidarizat cu reprezentanții economiei politice burgheze vulgare a propagat malthusianismul. „Marele maestru al renegării” — așa l-a numit V. I. Lenin pe Struve (Opere, vol. 13, E.S.P.L.P. 1957, pag. 488). Struve a fost unul dintre teoreticienii și organizatorii „Uniunii eliberării”, organizație burghezoliberală (1904—1905), și redactor al organului ei ilegal, revista „Osvo-bojdenie” (1902—1905). O dată cu înființarea, în 1905, a partidului cadeților, el devine membru al Comitetului Central al acestui partid. După înfrîngerea revoluției din 1905—1907, îl găsim pe Struve lider al aripii drepte a liberalilor; la începutul primului război mondial a devenit unul dintre ideologii imperialismului rus. După Revoluția Socialistă din Octombrie s-a manifestat ca un dușman înrăit al Puterii sovietice, a fost membru al guvernului contrarevoluționar al lui Vranghel și, în cele din urmă, emigrant alb. — 53, 71, 72, 74, 78, 87, 188—189, 312, 323, 324, 388, 416, 418, 419.

Stumpfe, E. (n. 1866) — înalt funcționar în departamentul domeniilor statului în Germania, autor al lucrării „Über die Konkurrenzfähigkeit des kleinen und mittleren Grundbesitzes gegenüber dem Grossgrundbesitz”, publicată în „Landwirtschaftliche Jahrbücher”, Bd. 25, 1896 („Despre capacitatea proprietății mici și mijlocii de a concura cu marea proprietate”, vol. 25, 1896), și al altor lucrări. În scrierile sale, el a încercat să demonstreze capacitatea micii gospodării de a face concurență mării proprietăți. — 398.

Sveatopolk-Mirski, P. D. (1857—1914) — bărbat de stat al Rusiei țariste, mare moșier, octombrist. A fost guvernator într-un șir de orașe din Rusia. În august 1904 a fost numit ministru al afacerilor

interne; a încercat să slăbească criza revoluționară, în continuă creștere, printr-o politică de manevrare, anunțând inaugurarea unei „epoci de încredere” în societate a guvernului, politică exprimată printr-o atenuare cu totul neînsemnată a rigorilor cenzurii, printr-o amnistie parțială și prin îngăduirea acordată militanților zemstvelor să-și țină congresele lor etc. În ianuarie 1905, după eșecul suferit de această politică, Sveatopolk-Mirski a fost nevoit să-și dea demisia. — 94, 128, 240.

§

Șahov, N. — vezi Malinin, N. I.

Șelgunov, N. V. (1824—1891) — militant pe tărîm obștesc, publicist și filozof materialist rus, adept al lui V. G. Belinski, A. I. Herțen și N. G. Cernișevski. Începînd din deceniul al 7-lea al secolului trecut, a fost un militant de seamă al mișcării revoluționare ruse. În 1861, scriind articolul „Proletariatul muncitoresc din Anglia și din Franța”, care a apărut în „Sovremennik”, Șelgunov a făcut prima încercare de a populariza în Rusia cartea lui F. Engels „Situația clasei muncitoare din Anglia” (1845). În iarna anului 1861, în proclamațiile „Către tînăra generație” (scrisă împreună cu M. P. Mihailov) și „Către soldați” a făcut o critică acerbă a reformei țărănești. În numeroasele sale articole tratînd despre diverse probleme de istorie, de economie, despre probleme ale vieții sociale etc., Șelgunov considera că numai o revoluție țărănească poate să ducă la eliberarea țărănimii, să servească drept punct de plecare pentru transformările socialiste, evitînd calea de dezvoltare a capitalismului. Dar încă din penultimul deceniu al secolului trecut, Șelgunov, sub influența marxismului, a ajuns să înțeleagă că trecerea la o nouă orînduire socială este legată de lupta revoluționară a proletariatului. Pentru activitatea sa democratică revoluționară Șelgunov a fost arestat și expulzat în repetate rînduri. El s-a bucurat de o mare popularitate în rîndurile muncitorilor și ale altor pături revoluționare ale poporului. Funeraliile lui, care au avut loc în ziua de 15 (28) aprilie 1891, s-au transformat într-o manifestație antigubernamentală. — 254.

Șnitnikov, N. N. (n. 1861) — membru al Dumei orășenești Petersburg și al adunării de zemstvă, socialist-populist (enes). În anii 1905—1906 a fost unul dintre conducătorii organizației intelectuale-burgeze „Uniunea asociațiilor”, care a căutat să abată proletariatul de la lupta revoluționară. — 241.

Șotman, A. V. (Gorski) (1880—1939) — revoluționar de profesie, bolșevic. Și-a început activitatea revoluționară în 1899, în „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg; a activat la uzina „Obuhov”, a luat parte la „apărarea de la Obuhov” (1901) și a fost organizator de partid al raionului Viborg. A participat

la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat al Comitetului din Petersburg; a făcut parte din majoritatea iskristă. După congres a activat la Kostroma și la Ivanovo-Voznesensk, a fost membru al Comitetului din nord al P.M.S.D.R., a participat la revoluția din 1905—1907, la Petersburg și la Odesa. În anii 1911—1912 a făcut parte din Comitetul din Helsingfors al Partidului muncitoresc social-democrat din Finlanda. În 1912 s-a dus la Paris, la V. I. Lenin, pentru a prezenta un raport asupra organizației militare din flota Mării Baltice. La consfătuirea „din august” a C.C. al P.M.S.D.R. cu activiștii de partid, care a avut loc la Poronino (1913), a fost cooptat în C.C. și în Biroul din Rusia al C.C. al P.M.S.D.R. În noiembrie 1913 a fost arestat la Ekaterinoslav și deportat în ținutul Narîmului. A luat parte la revoluția din februarie 1917 la Tomsk; în iunie 1917 a devenit membru al Comitetului de partid din districtul Petrograd; în luna august a aceluiași an a organizat trecerea lui V. I. Lenin de la Razliv în Finlanda. A participat activ la Revoluția Socialistă din Octombrie; după revoluție a avut munci de răspundere în sectorul economic, în aparatul sovietic și pe linie de partid; în anii 1923—1924, a deținut funcția de președinte al Comitetului Executiv Central al Republicii Sovietice Socialiste Autonome Karelia, iar din 1926 pînă în 1937 a fost șef al serviciului de cadre al Consiliului economic superior și împu-ternicit cu însărcinări speciale al Prezidiului Comitetului Executiv Central al U.R.S.S. La Congreșele al XIII-lea, al XIV-lea, al XV-lea și al XVI-lea ale partidului a fost ales membru al Comisiei Centrale de Control. — 162.

Steiner — membru al Comitetului din Ekaterinoslav al P.M.S.D.R. Personalitatea lui nu a fost stabilită. — 170.

T

Thiers, Adolphe (1797—1877) — om politic reacționar burghez și istoric francez; de profesie avocat. Și-a început activitatea politică la sfîrșitul deceniului al 3-lea al secolului trecut, ca reprezentant al opoziției burghezo-liberale; după revoluția burgheză din iulie 1830 a ocupat o serie de posturi ministeriale și a devenit apoi șef al guvernului. În 1834 a fost organizatorul cruntei înăbușiri a răscoalelor republicane de la Lyon și Paris. În perioada celei de-a doua republici (1848—1851) a fost unul dintre conducătorii „partidului ordinii”, care avea un caracter contrarevoluționar. După căderea celui de-al doilea imperiu (4 septembrie 1870) a fost unul dintre conducătorii de fapt ai guvernului reacționar, al cărui șef a devenit la 17 februarie 1871. Din ordinul lui a fost întreprinsă încercarea de a dezarma garda națională din Paris, ceea ce a provocat răscoala din 18 martie 1871. A fost unul dintre principalii organizatori ai războiului civil și ai reprimării Comunei din Paris. Rolul jucat de Thiers în istoria Franței a fost caracterizat în mod amănunțit de K. Marx în lucrarea sa „Războiul civil din Franța” (vezi K. Marx: „Războiul civil din Franța”, Editura politică, 1960, pag. 38—45). — 336, 337, 338.

Travinski — vezi Krjijanovski, G. M.

Trepov, D. F. (1855—1906) — în anii 1896—1905 a fost șeful poliției din Moscova. După o definiție a lui Lenin, Trepov este „unul dintre slugoii țariști pe care-i detestă cel mai mult întreaga Rusie și care și-a câștigat un trist renume la Moscova prin cruzimea și brutalitatea sa, ca și prin participarea la încercările lui Zubatov de a perverti pe muncitori“ (volumul de față, pag. 240). La 11 ianuarie 1905 a fost numit guvernator general al Petersburgului, iar apoi ministru-adjunct la interne. Autor al faimosului ordin din octombrie 1905 „de a nu trage cu cartușe oarbe și a nu economisi gloanțele“. Inspirator al pogromurilor săvârșite de ultrareacționari. — 240, 242, 337.

Trochu, Louis-Jules (1815—1896) — general francez, bonapartist. Președintele „guvernului apărării naționale“ (septembrie 1870—februarie 1871) și guvernator general al Parisului în 1871, unul dintre călăii Comunei din Paris. În 1872 și-a dat demisia și s-a retras din viața politică. — 336, 338.

Troțki, Bronstein, L. D. (1879—1940), dușman inveterat al leninismului. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat al Uniunii din Siberia a P.M.S.D.R., reprezentant al minorității iskriste. După congres a dus o luptă aprigă împotriva bolșevicilor în toate problemele teoriei și practicii revoluției socialiste. În anii reacțiunii a fost lichidator, iar în 1912 — organizator al Blocului anti-partinic din august. În perioada primului război mondial s-a situat pe o poziție centristă, a dus luptă împotriva lui V. I. Lenin în problemele războiului, păcii și revoluției. Intorcându-se din emigrație, după revoluția din februarie 1917 a aderat la grupul „interraioniștilor“ și, împreună cu ei, la Congresul al VI-lea al P.M.S.D. (b) din Rusia a fost primit în rândurile partidului bolșevic. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost comisar al poporului pentru afacerile externe, comisar al poporului pentru problemele militare și maritime, președinte al Consiliului militar-revoluționar al republicii; a făcut parte din Biroul Politic al C.C. În 1918 a luat poziție împotriva păcii de la Brest, iar în 1920—1921 s-a aflat în fruntea opoziției în discuția asupra sindicatelor. Începând din 1923 a dus o înverșunată luptă fracționistă împotriva programului leninist de construire a socialismului, împotriva liniei generale a partidului; a propagat ideea imposibilității victoriei socialismului în U.R.S.S. Partidul comunist, demascând troțkismul ca pe o deviere mic-burgheză în partid, l-a zdrobit din punct de vedere ideologic și organizatoric. În 1927 Troțki a fost exclus din partid; în 1929 a fost expulzat din U.R.S.S. pentru activitate antisovietică, iar în 1932 i s-a retras cetățenia sovietică. — 34, 74, 78, 163, 165, 185, 189, 236, 291, 312.

Trubețkoi, E. N. (1863—1920) — prinț, unul dintre ideologii liberalismului burghez rus, filozof idealist. A fost profesor de filozofie a dreptului la Universitatea din Kiev, apoi la cea din Moscova. Publi-

cist. A colaborat la „Probleme ale idealismului“, culegere programatică a idealiştilor ruşi (1902), la „Russkie Vedomosti“ etc. Începînd din 1908 a fost unul dintre organizatorii partidului „Înnoirii paşnice“, de orientare cadeto-octombriştă. A jucat un rol important în represaliile ţariste împotriva revoluţiei din 1905—1907 şi în crearea regimului stolîpinist din Rusia. În primul război mondial a fost unul dintre ideologii imperialismului rus. După Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie s-a manifestat ca un duşman inveterat al Puterii sovietice; a fost un denikinist activ. Autor al unei serii de lucrări filozofice cu caracter mistic-religios. — 81, 82, 83, 96.

Trubeţkoi, P. N. (1858—1911) — prinţ, mareşal al nobilimii din gubernia Moscova (1893—1906). În 1904, în calitate de preşedinte al Adunării zemstvelor din gubernia Moscova, a adresat ministrului de interne, P. D. Sveatopolk-Mirski, o scrisoare, iar ţarului o adresă constituţională, prin care zemîii din Moscova se ofereau să ajute ţarismul în acţiunea lui de reprimare a mişcării revoluţionare din ţară. În 1906 Trubeţkoi a fost membru al Consiliului de stat, în cadrul căruia a condus grupul de centru. — 160.

Tugan-Baranovski, M. I. (1865—1919) — economist burghez rus; în ultimul deceniu al secolului trecut a fost unul dintre reprezentanţii de seamă ai „marxismului legal“. A colaborat la revistele „Novoe Slovo“ (1897), „Nacealo“ (1899) etc.; a procedat la o critică a teoriei lui Marx. În perioada primei revoluţii burghezo-democratice din Rusia a făcut parte din partidul cadet. După Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie a fost un militant activ al contrarevoluţiei din Ucraina şi a fost ministru de finanţe al Radei centrale burgheze ucrainene. Principalele lucrări scrise de el în ultimul deceniu al secolului trecut sînt: „Crizele industriale în Anglia contemporană, cauzele şi influenţa lor asupra vieţii poporului“ (1894), „Fabrica rusă în trecut şi în prezent“ (1898) etc. — 53.

T

Tederbaum, I. O. — vezi Martov, L.

U

Ulianov, V. I. — vezi Lenin, V. I.

V

V. V. — vezi Voronţov, V. P.

Valentin — vezi Galperin, L. E.

Valentin, Louis-Ernest — general francez, bonapartist. A deținut funcția de prefect de poliție la Paris în preajma insurecției de la 18 martie 1871. — 337.

Vasilcikov, S. I. (n. 1849) — general. În anii 1902—1906 a comandat corpul de gardă. A fost unul dintre organizatorii și executorii sângeroasei represiuni a țarismului de la 9 ianuarie, îndreptată împotriva muncitorilor din Petersburg. — 217, 337.

Vasiliev — *vezi* Lengnik, F. V.

Vladimir — *vezi* Romanov Vladimir Aleksandrovici.

Voinov — *vezi* Lunacearski, A. V.

Voronțov, V. P. (V. V.) (1847—1918) — economist și publicist rus, unul dintre ideologii narodnicismului liberal din anii 1880—1900, autor al lucrărilor : „Destinele capitalismului în Rusia“ (1882), „Curențele de la noi“ (1893), „Studii de economie teoretică“ (1895) și altele, în care susținea că în Rusia nu există condiții pentru dezvoltarea capitalismului și în același timp proslăvea mica producție de mărfuri și idealiza obștea țărănească. Voronțov pleda pentru necesitatea împăcării cu cîrmuirea țaristă și combătea cu hotărîre marxismul. Concepțiile lui au fost aspru criticate de V. I. Lenin în multe din lucrările sale. — 181, 194, 198.

Vorovskii, V. V. (Orlovski) (1871—1923) — revoluționar de profesie, militant de seamă al partidului bolșevic, diplomat sovietic, publicist și critic literar. Și-a început activitatea revoluționară în 1890, în cercurile studențești. Din 1894 a fost un membru activ al „Uniunii muncitorilor“ din Moscova, care era strîns legată de „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare“ din Petersburg. În 1899, aflîndu-se în deportare, a aderat la „Protestul social-democraților ruși“ împotriva „economistilor“, scris de Lenin. În 1902 a emigrat în străinătate și a devenit colaborator al „Iskrei“ leniniste. La începutul lui 1904, din însărcinarea lui V. I. Lenin, a întemeiat, la Odesa, Biroul din sud al P.M.S.D.R. ; la sfîrșitul lunii august a plecat în străinătate, unde a aderat la declarația celor 22 de bolșevici. În 1905 a redactat, alături de Lenin, ziarele „Vpered“ și „Proletarii“ ; a participat, ca delegat, la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. De la sfîrșitul anului 1905 a lucrat în organizația bolșevicilor din Petersburg și în redacția ziarului bolșevic „Novaia Jizn“. În 1906 a participat, ca delegat, la Congresul al IV-lea (de unificare) al P.M.S.D.R. În 1907 a condus organizația bolșevică din Odesa. Din cauza activității sale revoluționare intense, a fost arestat în repetate rînduri și deportat. În 1915 a plecat la Stockholm, iar în 1917, la propunerea lui V. I. Lenin, a făcut parte din Biroul din străinătate al C.C. al P.M.S.D.R. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost diplomat sovietic de seamă și luptător pentru pace, reprezentant plenipotențiar al R.S.F.S.R. în țările scandinave (1917—1919) și în Italia (1921—1923), secretar ge-

neral al delegației sovietice la Conferința de la Genova și reprezentant al Rusiei Sovietice la Conferința de la Lausanne. A fost ucis de albardiști la Lausanne, la 10 mai 1923. Autor al unei serii de lucrări publicistice și de critică literară. — 104, 105, 148, 198, 237, 344.

W

Wagner, Adolph Heinrich Gotthilf (1835—1917) — economist burghez și om politic reacționar german. Ca reprezentant al „socialismului de catedră”, a propagat reformismul burghezo-liberal; el considera că exploatarea muncitorilor de către capitaliști poate fi înlăturată prin intervenția legislativă a statului. A colaborat în mod activ cu Bismarck și a fost unul dintre liderii partidului social-creștin. Concepțiile lui economice reacționare au fost folosite de hitleriști în demagogia lor „socialistă” și în proslăvirea statului fascist.

Principalele lucrări ale lui Wagner sînt: „Grundlegung der politischen Oekonomie” („Bazele economiei politice”), „Allgemeine oder theoretische Volkswirtschaftslehre” („Doctrina generală sau teoretică a economiei naționale”). — 173.

Weill, Georges (n. 1865) — istoric burghez francez, profesor la Universitatea din Cannes. A scris „Histoire du mouvement social en France. 1852—1902” („Istoria mișcării sociale din Franța. 1852—1902”) (1904) și alte lucrări, care se remarcă prin marea grijă cu care a fost cules materialul factual și prin bogăția lui. — 337, 338.

Witte, S. I. (1849—1915) — om de stat rus, exponent al intereselor „imperialismului militar-feudal” din Rusia țaristă; partizan convins al absolutismului; a căutat să mențină monarhia prin diverse concesii neînsemnate și promisiuni făcute burgheziei liberale și recurgînd la crunte represii împotriva poporului. A fost unul dintre organizatorii înăbușirii revoluției din 1905—1907. În calitate de ministru al căilor de comunicații (februarie—august 1892), ministru de finanțe (1892—1903), președinte al Consiliului de Miniștri (octombrie 1905—aprilie 1906), prin măsurile luate de el în domeniul finanțelor, al politicii vamale, al construcției de căi ferate, al legislației pentru reglementarea muncii în fabrici, prin favorizarea pe toate căile a investițiilor de capital străin, a contribuit la dezvoltarea capitalismului în Rusia și la accentuarea dependenței ei de puterile imperialiste. „Ministru-misit”, „agent de bursă”, așa l-a caracterizat V. I. Lenin. — 78, 240, 384.

X

X. — *vezi* Maslov, P. P.

Z

Zalkind, R. S. — *vezi Zemleacika, R. S.*

Zasulici, V. I. (1849—1919) — militantă de seamă a mișcării narodnice, iar apoi a mișcării social-democrate din Rusia. În mișcarea revoluționară a început să activeze în 1869. A fost membră a organizațiilor narodnice „Zemlea i volea” și „Cernii peredel”. La 24 ianuarie 1878, în semn de protest împotriva batjocurilor la care a fost supus deținutul politic Bogoliubov, a comis un atentat împotriva lui Trepov, guvernatorul orașului Petersburg. În 1880 a emigrat, iar în străinătate a rupt curînd cu narodnicismul și a trecut pe pozițiile marxismului. În 1883 a luat parte la crearea grupului „Eliberarea muncii”. În ultimele două decenii ale secolului trecut a tradus în limba rusă „Mizeria filozofiei” de K. Marx și „Dezvoltarea socialismului de la utopie la știință” de F. Engels, a scris „O schiță de istorie a Asociației Internaționale a Muncitorilor” și alte lucrări; a colaborat la publicațiile grupului „Eliberarea muncii”, la revistele „Novoe Slovo” și „Naucinoe Obozrenie”, în care a publicat o serie de articole de critică literară. Începînd din 1900 a făcut parte din redacția ziarului „Iskra” și a revistei „Zarea”. A luat parte la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegată cu drept de vot consultativ din partea redacției „Iskrei”, a aderat la minoritatea iskristă. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., *Zasulici* a devenit unul dintre liderii menșevismului și a făcut parte din redacția „Iskrei” menșevice. În 1905 s-a întors în Rusia. În perioada reacțiunii s-a alăturat lichidatorilor, iar în timpul primului război mondial s-a situat pe pozițiile social-șovinismului. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine negativă. — 74, 235, 281.

Zemleacika, R. S. (*Zalkind, R. S., N., Osipov*) (1876—1947) — revoluționară de profesie, personalitate de seamă a partidului comunist și a Statului sovietic. A intrat în mișcarea revoluționară în 1893. După ce, în 1896 s-a întors din străinătate, a intrat în Comitetul din Kiev al P.M.S.D.R. În 1901 a fost agentă a „Iskrei”; a lucrat la Odesa și Ekaterinoslav. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a participat ca delegată din partea Comitetului din Odesa, reprezentantă a majorității iskriste. După congres a fost cooptată în Comitetul Central din partea bolșevicilor; a participat activ la lupta împotriva menșevicilor. În august 1904 a luat parte la consfătuirea celor 22 de bolșevici de la Geneva și a fost aleasă în Biroul Comitetelor Majorității. A fost secretară a organizației de partid Petersburg și delegată a acestei organizații la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. În perioada revoluției din 1905—1907 a fost secretară a Comitetului din Moscova al P.M.S.D.R. A avut de suferit, în repetate rînduri, represii din partea guvernului țarist. În 1909 a lucrat ca secretară a organizației bolșevice din Baku, apoi a emigrat. În anii 1915—1916 a fost membră a Biroului din Moscova al C.C. al partidului, iar după revoluția din februarie 1917 — secretară a Comitetului din Moscova al P.M.S.D. (b) din Rusia. În zilele insurecției armate din Octombrie a condus, la Moscova, lupta

muncitorilor din raionul Rogojski-Simonovski. În anii 1918—1921 a condus secția politică a armatei de pe Frontul din nord și pe aceea a armatei de pe Frontul din sud. În anii următori a deținut posturi de răspundere pe linie de partid și în aparatul sovietic. A luat parte, ca delegată, la toate congresele partidului, afară de primul și al V-lea. Cu începere de la Congresul al XIII-lea al P.C. (b) din Rusia a fost membră a Comisiei Centrale de Control. La Congresul al XVII-lea a fost aleasă membră a Comisiei Controlului de Stat, iar la Congresul al XVIII-lea — membră a C.C. al P.C. (b) al U.R.S.S. Începând din 1939 și în anii Marelui Război pentru Apărarea Patriei a deținut funcția de președinte al Comisiei Controlului de Stat și de vicepreședinte al Consiliului Comisarilor Poporului al U.R.S.S. În ultimii ani ai vieții sale a fost vicepreședinte al Comisiei Centrale de Control de pe lângă C.C. al P.C. (b) al U.R.S.S. A fost deputată a Sovietului Suprem al U.R.S.S. în prima legislatură. — 22—23, 29—30, 31, 117, 120.

Zubatov, S. V. (1864—1917) — colonel de jandarmi, inspirator și organizator al „socialismului polițienesc” (așa-zisul „zubatovism”). În ultimul deceniu al secolului trecut a fost numit șef al secției ohranei din Moscova, unde a organizat pe scară largă sistemul urmăririi politice și a înființat, pentru lupta împotriva organizațiilor revoluționare, așa-zisele „echipe volante de filare”; în 1902 a devenit șef al secției speciale din departamentul poliției. În anii 1901—1903 a organizat niște asociații muncitorești polițienești — „Societatea de ajutor reciproc a muncitorilor din industria de construcții mecanice” din Moscova și „Uniunea muncitorilor ruși din fabricile și uzinele orașului Petersburg” etc. — cu scopul de a abate pe muncitori de la lupta revoluționară. După falimentul politicii sale de provocare, Zubatov a fost concediat și s-a retras din viața politică. În primele zile ale revoluției din februarie 1917 și-a pus capăt zilelor. — 220, 266, 305.

Zverev — *vezi* Essen, M. M.

DATE DIN VIAȚA ȘI ACTIVITATEA LUI V. I. LENIN

(iulie 1904 — martie 1905)

1904

*Iulie 1904—
martie 1905*

Lenin s-a stabilit la Geneva, unde conduce activitatea editurii bolșevice pentru literatură de partid social-democrată și pe aceea a redacției ziarului „Vpered” și duce o luptă hotărâtă împotriva menșevicilor, pentru convocarea Congresului al III-lea, ca singura ieșire din criza în care se află partidul.

*Sfârșitul lunii
iulie*

Lenin scrie varianta inițială a apelului „Către partid”; sub titlul „Ce urmărim noi?”.

*Sfârșitul lunii iu-
lie (mai devreme
de 14 august)*

Sub conducerea lui Lenin are loc, în apropiere de Geneva, o consfătuire a 22 de bolșevici, la care se adoptă apelul „Către partid”, scris de Lenin; acest apel a devenit pentru bolșevici un program de luptă pentru convocarea Congresului al III-lea al partidului.

*Sfârșitul lunii
iulie—august*

Lenin și Krupskaja se odihnesc într-un sătuc uitat, nu departe de stația Chebre, lângă Lac-de-Bré (în apropiere de Lausanne). Împreună cu Olminski, Bogdanov și Pervuhin, și-au propus să editeze un organ de presă în străinătate și să desfășoare o activitate intensă în Rusia în vederea convocării Congresului al III-lea al partidului. Lenin organizează forțele publiciste ale bolșevicilor (V. V. Vorovski, A. V. Lunacearski, A. A. Bogdanov și M. S. Olminski).

August, 1 (14)

Lenin este împuternicit de către Comitetul din Odesa al P.M.S.D.R. să reprezinte organizația din această localitate la Congresul socialist internațional de la Amsterdam.

- August, 2 (15)* Într-o scrisoare adresată lui M. K. Vladimirov, Lenin arată cât de grea este situația din partid și cheamă la luptă pentru convocarea Congresului al III-lea, ca singura ieșire din criza în care se află partidul.
- August, 5 (18)* Într-o scrisoare către cinci membri ai Comitetului Central, Lenin protestează împotriva „declarației din iulie”, adoptată de împăciuitoariștii din Comitetul Central.
- August, 11 (24)* Lenin protestează împotriva intenției manifestate de redacția ziarului „Iskra” de a publica „declarația din iulie” înainte de aplanarea conflictului din Comitetul Central.
- August, 15 (28)* Lenin primește cartea lui J.-A. Hobson despre imperialism și se apucă de traducerea ei.
- August, 17 (30)* Lenin răspunde printr-un refuz la propunerea făcută de V. A. Noskov de a vota pentru cooptarea a trei noi membri în Comitetul Central înainte de primirea unui răspuns la protestul său din 5 (18) august.
- August, mai de vreme de 19 (1 septembrie)* Lenin conduce munca de organizare a unei edituri bolșevice pentru literatură de partid social-democrată.
- Într-o scrisoare adresată Comitetelor Majorității, Lenin le recomandă să treacă la strângerea de corespondențe pentru editura din străinătate a bolșevicilor.
- August, 19 (septembrie, 1)* Sub conducerea lui Lenin, începe să funcționeze la Geneva editura pentru literatură de partid social-democrată a lui V. Bonci-Bruevici și N. Lenin.
- August, mai de vreme de 20 (2 septembrie)* Lenin redactează articolul lui M. S. Olminski (Galerka) „Ziar fără partid și partid fără ziar”, care a fost inclus în culegerea de articole a lui Galerka și Readovoi, sub titlul comun: „Neînțelegerile noastre”.
- August, 20 (septembrie, 2)* În scrisorile sale adresate lui V. A. Noskov și L. Martov, Lenin stăruie să se verifice legalitatea Comitetului Central în actuala sa componență și a „declarației din iulie” și, totodată, declară că refuză să reprezinte Comitetul Central în Consiliul partidului.

- Mai târziu de 25 august (7 septembrie)* Lenin întocmește planul cuvântării pe care urmează s-o rostească la adunarea grupului de bolșevici de la Geneva și scrie un proiect de rezoluție în legătură cu „declarația din iulie” și cu noul Comitet Central.
- August, 29 (septembrie, 11)* Lenin respinge propunerea făcută de împăciuito-ristul V. A. Noskov (Glebov) de a accepta să facă parte din redacția noii „Iskre”, protestează împotriva cooptării a trei membri împăciuito-riști în Co-mitetul Central și rupe relațiile personale cu Noskov.
- August, 31 (septembrie, 13)* Într-o scrisoare adresată lui V. D. Bonci-Bruevici, Lenin îi recomandă ca în broșura „Neînțelegerile noastre”, a lui Galerka și Readovoi, să lipească o foaie cu înștiințarea despre înființarea unei noi edituri și, totodată, îi comunică când se întoarce din concediu.
- Septembrie, 2 (15)* Lenin, terminându-și concediul de vară, se înapoiază la Geneva.
- Septembrie, mai târziu de 2 (15)* Lenin trimite articolul său „Un pas înainte, doi pași înapoi. Răspunsul lui N. Lenin către Rosa Luxemburg” lui K. Kautsky pentru a-l publica în revista „Die Neue Zeit”. Acesta a refuzat să-l publice.
- Mai devreme de 7 (20) septembrie* Lenin scrie o prefață la broșura „Lupta pentru congres” a lui N. Șahov (Malinin) și face îndreptări redacționale în manuscrisul broșurii.
- Septembrie, 7 (20)* Lenin îi scrie lui Leibovici (Evsei Maliutkin) despre campania pornită de Comitetul Central împotriva majorității, despre organizarea unei edituri independente a bolșevicilor și îi face cunoscut că, din 20 de comitete din Rusia, 12 s-au pronunțat pentru convocarea congresului.
- Septembrie, 8 (21)* Într-o scrisoare adresată lui Makar (V. P. Noghin), Lenin îl roagă să-i trimită rezoluția Comitetului din Nijni-Novgorod al P.M.S.D.R., care s-a pronunțat pentru convocarea Congresului al III-lea al partidului.
- Mai devreme de 20 septembrie (3 octombrie)* Lenin redactează manuscrisul broșurii lui Galerka (M. S. Olminski) „Pe un nou drum”.

- Mai târziu de 22 septembrie (5 octombrie)* Lenin trimite o scrisoare către toate comitetele majorității, cărora le face propunerea de a cere în mod oficial Comitetului Central să le trimită toate publicațiile editurii din străinătate a lui V. Bonci-Bruevici  i N. Lenin, precum  i hot r rile Consiliului partidului.
- Într-o scrisoare trimisă la Saratov, Lenin o roagă pe M. P. Golubeva să-l informeze în mod regulat despre starea de lucruri din organizația de acolo.
- Într-o scrisoare adresată Biroului din sud al Comitetului Central, Lenin propune ca Comitetului de organizare pentru convocarea Congresului al III-lea al partidului să i se dea denumirea de Birou al Comitetelor Majorității  i, totodată, face recomandări de membri pentru acest birou.
- Nu mai devreme de septembrie* Lenin pregătește un articol sau un referat, „T r nimea  i social-democrația”, pentru care face diverse extrase  i  nsemn ri.
- Sf rșitul lunii septembrie-începutul lunii octombrie* Lenin conduce o adunare a bolșevicilor din străinătate care au participat la conferința celor 22; la această adunare se stabilește cine va face parte din redacția noului organ de presă bolșevic, „Vpered”,  i care va fi componența centrului de activitate practică din Rusia (B.C.M.)
- Mai devreme de 20 octombrie (2 noiembrie)* Lenin scrie un proiect de „ nștiințare despre constituirea Biroului Comitetelor Majorității”.
-  ntre 24 octombrie  i 22 noiembrie (6 noiembrie  i 5 decembrie)* Lenin redactează o broșură a lui Orlovski (V. V. Vorovski), „Consiliul împotriva partidului”.
-  ntre 30 octombrie  i 8 noiembrie (12  i 21 noiembrie)* Lenin lucrează la broșura sa „Campania zemstvelor  i planul «Iskrei»”.
- Nu mai devreme de octombrie* Lenin scrie celor din organizația din Petersburg că acolo există o filială a asociației zubatoviste din Moscova  i le atragă atenția că trebuie să fie mai circumspecți în raporturile cu ea.
- Noiembrie, 2 (15)* Lenin  i scrie lui Osip (Comitetului din Odesa al P.M.S.D.R.), pe care-l întrebă despre starea de lucruri din Odesa, Ekaterinoslav  i Nikolaev.

- Mai devreme de 3 (16) noiembrie* Lenin îl roagă pe O. A. Peatnički să-i trimită corespondența lui V. A. Noskov, membrul din străinătate al Comitetului Central, întrucît ea constituie o dovadă de felul cum înșela el comitetele din Rusia. Pentru a demasca înșelătoriile lui Noskov, Lenin a publicat această corespondență în broșura sa „Declarația și documentele cu privire la ruptura dintre instituțiile centrale și partid“.
- Noiembrie, 8 (21)* Într-o scrisoare adresată lui A. A. Bogdanov, Lenin stăruie asupra necesității de a intensifica pregătirile pentru editarea unui organ de presă bolșevic.
- Noiembrie, mai devreme de 19 (2 decembrie)* Lenin ține un referat în fața membrilor de partid din Geneva pe tema „Campania zemstvelor și planul «Iskrei»“.
- Noiembrie, 19—25 (decembrie, 2—8)* Lenin a pornit într-o călătorie în cursul căreia urmează să țină un referat despre situația internă a partidului — la Paris (pînă la 5 decembrie), la Zürich (6—7 decembrie) și la Berna (8 decembrie).
- Noiembrie, 20 (decembrie, 3)* Într-o scrisoare către A. A. Bogdanov, R. S. Zemleacika și M. M. Litvinov, Lenin arată că e necesară apariția imediată a unui organ de presă bolșevic în străinătate și îi roagă să organizeze în acest scop strîngerea de ajutoare bănești din Rusia.
- Noiembrie, mai devreme de 25 (8 decembrie)* Lenin întocmește planul articolului „Jubileul anual al noii «Iskre»“.
- Noiembrie, 25 (decembrie, 8)* Lenin îi scrie lui M. M. Litvinov despre necesitatea de a se trece la unificarea comitetelor majorității și la constituirea Biroului Comitetelor Majorității, de a publica imediat o înștiințare din partea Biroului în legătură cu constituirea Comitetului de organizare pentru convocarea Congresului al III-lea al partidului.
- Noiembrie, 26—27 (decembrie, 9—10)* După o călătorie în cursul căreia a prezentat la Paris, Zürich și Berna un referat despre situația internă a partidului, Lenin se întoarce la Geneva.
- Noiembrie, 27 (decembrie, 10)* În niște scrisori adresate lui R. S. Zemleacika, Lenin cere ca în Rusia să fie tipărită cît mai repede o înștiințare despre formarea Comitetului de organizare (B.C.M.) și să se trimită un mandat, din partea B. C. M., pentru editarea, în numele lui, a organului de presă din străinătate.

- Nu mai devreme de 27 noiembrie (10 decembrie)* Lenin întocmește o listă de cărți engleze despre război și de cărți și articole franceze în probleme de economie.
- Noiembrie, 29 (decembrie, 12)* Lenin îi scrie lui G. D. Leiteizen în legătură cu hotărârea definitivă luată de bolșevicii din străinătate de a scoate ziarul „Vpered” și îi propune să colaboreze la acest ziar.
- Lenin conduce o adunare a bolșevicilor, care adoptă hotărârea de a edita un organ al majorității partidului — ziarul „Vpered”.
- Lenin scrie „Scrisoare către tovarăși (Cu prilejul apariției organului majorității partidului)”.
- Între 29 noiembrie și 10 decembrie (12 și 23 decembrie)* Într-o scrisoare adresată lui A. I. Eramasov, Lenin îl roagă să organizeze sprijinul material pentru editarea ziarului „Vpered”.
- Între 29 noiembrie și 11 decembrie (12 și 24 decembrie)* Lenin primește rezoluția adoptată de conferința comitetelor din Caucaz cu privire la convocarea Congresului al III-lea al partidului și scrie Comitetului unificat din Caucaz o scrisoare în care arată că e necesară formarea unui Birou al Comitetelor Majorității.
- Mai târziu de 29 noiembrie (12 decembrie)* Lenin participă la serata tovarășească a bolșevicilor din străinătate în cinstea fondării ziarului „Vpered”.
- Noiembrie, 30 (decembrie, 13)* Lenin, într-o scrisoare, o roagă pe R. S. Zemleakica să ducă pînă la capăt tratativele cu A. M. Gorki în vederea ajutorării materiale a ziarului „Vpered”.
- Noiembrie-decembrie* Lenin și Krupskaja întrețin o vastă corespondență cu membrii de partid și cu comitetele de partid din Rusia adeptе ale majorității — comitetele din Odesa, Baku, Tver, Moscova, Caucaz, Saratov, Siberia etc. — în legătură cu convocarea Congresului al III-lea al partidului și cu alte probleme de partid.
- Decembrie, mai târziu de 5 (18)* Lenin face extrase din ziarul „The Times” din 16, 17 și 18 decembrie 1904 în legătură cu situația din Rusia, cu acțiunea marinarilor de la Sevastopol și cu cauzele înfrîngerii suferite în războiul cu Japonia.

- Decembrie, 7*
(20)
- Lenin face cunoscut Comitetului unificat din Caucaz că acceptă să colaboreze la ziarul „Proletariat Brdzola” („Lupta proletariatului”), organul Uniunii din Caucaz a P.M.S.D.R., care apărea sub conducerea lui I. V. Stalin, A. G. Țulukidze și S. G. Șaumian.
- Între 10 și 22 decembrie* (23
decembrie și 4 ianuarie 1905)
- Într-o scrisoare adresată lui A. I. Eramasov, Lenin îi vorbește despre activitatea de subminare dusă de menșevici și despre lupta lor împotriva convocării Congresului al III-lea, despre unificarea comitetelor majorității, despre apariția anunțului cu privire la editarea ziarului „Vpered” și-l roagă să dea un sprijin material acestui ziar.
- Decembrie, 11*
(24)
- Lenin asistă la referatul ținut de A. V. Lunacearski și-și notează cele spuse de el.
- Într-o scrisoare către M. M. Essen, Lenin îi vorbește despre moralul ridicat al bolșevicilor, care fac pregătiri intense pentru editarea organului lor de presă și pentru formarea unui centru al organizației bolșevice — Biroul Comitetelor Majorității.
- Decembrie, mai*
îrziu de 11
(24)
- Lenin scrie proiectul „Înștiințări despre formarea Comitetului de organizare și despre convocarea celui de-al III-lea Congres ordinar al P.M.S.D.R.” și-l trimite membrilor Biroului Comitetelor Majorității din Rusia.
- Lenin face un calcul preliminar al comitetelor cu drept de participare la congres, evaluează numărul voturilor lor, întocmește o listă de cele mai probabile candidaturi de delegați din partea a o serie de organizații și schițează primul proiect al ordinii de zi a congresului.
- Decembrie,*
13 (26)
- Într-o scrisoare către R. S. Zemleacika, membră a Biroului Comitetelor Majorității, Lenin își exprimă deosebita satisfacție pentru rezultatele obținute de conferința Comitetelor din nord, insistă să se publice cât mai repede înștiințarea Biroului Comitetelor Majorității cu privire la convocarea congresului și să se intensifice agitația în favoarea sprijinirii, sub toate formele, a ziarului „Vpered”.
- Decembrie, mai*
devreme de 22
(4 ianuarie 1905)
- Lenin lucrează intens la pregătirea primului număr al ziarului „Vpered”, îi schițează cuprinsul, scrie articole și note, redactează materiale.

- Decembrie, 22 (4 ianuarie 1905)* Apare la Geneva sub îngrijirea lui Lenin primul număr al ziarului „Vpered”. În acest număr sînt publicate articolele lui Lenin: „Absolutismul și proletariatul” (articol de fond), „Despre demonstrațiile bune ale proletarilor și raționamentele proaste ale unor intelectuali”, „E timpul să terminăm” și altele.
- Lenin scrie broșura „Declarația și documentele cu privire la ruptura dintre instituțiile centrale și partid”.
- Decembrie, 24 (6 ianuarie 1905)* În „Scrisoare către un tovarăș din Rusia”, Lenin supune unei critici necruțătoare poziția adoptată de ziarul menșevic „Iskra” față de democrația burgheză.
- Lenin ține în fața coloniei ruse a emigranților politici din Geneva un referat despre democrația muncitorească și democrația burgheză.
- Decembrie, 28 (10 ianuarie 1905)* Intr-o scrisoare adresată lui A. A. Bogdanov, membru al Biroului Comitetelor Majorității, Lenin insistă asupra necesității unei rupturi hotărîte și totale cu menșevicii.
- Între 28 decembrie și 11 ianuarie (10 și 24 ianuarie) 1905* Lenin întocmește o schiță de teze pentru articolul său „Cum se apără ei”, care constituie un răspuns la critica dușmănoasă a redacției „Iskrei” menșevice și a lui G. V. Plehanov împotriva broșurii lui Lenin „Campania zemstvelor și planul «Iskrei»”.
- Sfîrșitul lunii decembrie (mai devreme de 14 ianuarie 1905)* Lenin redactează un articol al lui Olminski, „Necazurile liberalilor”, și un articol al lui Lunacearski, „Schițe din istoria luptei revoluționare a proletariatului european”. Articolele au apărut în numărul 2 din 14 (1) ianuarie al ziarului „Vpered”.
- Sfîrșitul lunii decembrie-începutul lunii ianuarie 1905* Lenin își notează știrile apărute în presa străină cu privire la căderea Port Arthurului și face extrase din ziarele „The Times”, „Vossische Zeitung”, „L'Indépendance Belge”. Intocmește planul articolului „Căderea Port Arthurului”.
- În numele grupului de inițiativă care a fondat biblioteca de la Geneva a P.M.S.D.R., Lenin scrie o declarație care prevede că, pînă ce Congresul al III-lea al partidului va adopta o hotărîre, ea

va fi predată în îngrijirea Biroului Comitetelor Majorității.

Lenin redactează un articol al lui Olminski, „Sarcinile zilei“.

1905

- Ianuarie, 1 (14)* În numărul 2 al ziarului „Vpered“ apar articolele lui Lenin: „Căderea Port Arthurului“ (articol de fond) și „Vorbele frumoase nu țin de cald“.
- Mai devreme de 4 (17) ianuarie* Lenin se adresează, prin M. N. Leadov, lui A. M. Gorki cu rugămintea de a acorda sprijin material partidului și de a colabora la publicațiile lui.
- Ianuarie, 5 (18)* Într-o scrisoare adresată grupului de bolșevici de la Zürich, Lenin îi îndeamnă să treacă la o ruptură hotărâtă cu menșevicii și să se pronunțe pentru convocarea imediată a Congresului al III-lea al partidului.
- Ianuarie, 6 (19)* Într-o scrisoare către E. D. Stasova și tovarășii din închisoarea de la Moscova, Lenin dă indicații cu privire la atitudinea pe care trebuie s-o aibă social-democrații la proces.
- Ianuarie, 8 (21)* Lenin scrie articolul „Greva de la Petersburg“.
- Ianuarie, mai târziu de 9 (22)* Lenin face îndreptări redacționale la o scrisoare primită din Petersburg de către redacția ziarului „Vpered“; ea cuprinde o relatare în legătură cu măcelul care a avut loc în ziua de 9 ianuarie lângă parcul Aleksandrovski.
- Ianuarie, 10 (23)* Pe baza știrilor despre evenimentele petrecute la 9 (22) ianuarie („Duminica sîngeroasă“) la Petersburg, Lenin scrie pentru nr. 3 al ziarului „Vpered“ articolul „Revoluție în Rusia“.
- Ianuarie, mai devreme de 11 (24)* Lenin lucrează la articolul său „Democrația muncitorească și democrația burgheză“, întocmește un plan pentru acest articol, schițează planul de elaborare a temei „Social-democrația și liberalismul“ și conspectul pentru tema „Despre înțelegerile cu liberalii“.

Lenin face observații pe marginea proiectului de program al partidului socialist-revoluționar.

Lenin redactează un articol al lui V. V. Filatov (Severțev), „Politica concesiilor“, publicat în nr. 3 din 24 (11) ianuarie al ziarului „Vpered“.

- Între 10 și 17
(23 și 30) ianuarie* Lenin scrie o serie de articole intitulate „Zile revoluționare“ în legătură cu evenimentele petrecute la 9 ianuarie, la Petersburg.
- Ianuarie, 11 (24)* „Vpered“ nr. 3 publică articolele lui Lenin: „Democrația muncitorească și democrația burgheză“ (articol de fond), „De la narodnicism la marxism“, „Revoluție în Rusia“, „Greva de la Petersburg“ și „Tartuffii noștri“.
- Ianuarie, 12 (25)* Lenin scrie articolul „Începutul revoluției în Rusia“, în care cheamă la pregătirea insurecției armate.
- Ianuarie, 12—13
(25—26)* Lenin se duce pe la cafeneaua Landolt, unde discută cu tovarășii despre însemnătatea evenimentelor de la 9 ianuarie.
- Ianuarie, 13 (26)* Lenin participă la mitingul organizat de bolșevici și menșevici la circulația Rancy în legătură cu evenimentele revoluționare din Rusia. În timpul cuvântării lui F. I. Dan, care a încălcat înțelegerea stabilită și a început să polemizeze cu majoritatea, Lenin și ceilalți bolșevici care erau de față au părăsit sala.
- Ianuarie, mai
îtrziu de 14 (27)* Lenin face extrase din ziarele „Le Matin“ cu data de 14 (27) ianuarie și „Frankfurter Zeitung“ cu data de 13 (26) ianuarie 1905 în legătură cu știrea transmisă de Dillon, corespondentului ziarului londonez „Daily Telegraph“, cu privire la primirea unor liberali de către ministrul P. D. Sveatopolk-Mirski.
- Ianuarie, 16 (29)* Într-o scrisoare pe care i-o trimite lui M. M. Litvinov, Lenin își exprimă nemulțumirea față de inactivitatea lui A. A. Bogdanov (Rahmetov) în ce privește corespondența trimisă din Rusia pe adresa ziarului „Vpered“ și vorbește despre necesitatea de a nu avea încredere în menșevici și de a rupe în mod hotărât orice legături cu ei.
- Ianuarie, 18 (31)* Apare nr. 4 al ziarului „Vpered“, cu articolele lui Lenin: „Începutul revoluției în Rusia“ (arti-

col de fond), „Ce se petrece în Rusia?“, „Primii pași“, „Popa Gapon“, „Ajunul duminicii sîngerose“, „Ziua sîngerasă“, „Numărul morților și al răniților“, „Diverse episoade ale măcelului. Lîngă podul Troițki“, „În piața palatului“, „Planul bătăliei de la Petersburg“, „Îndîrjire împotriva trupelor“, „Tătucul-țar» și baricadele“, publicate sub un titlu comun : „Zile revoluționare“.

*Între 18 și 25
ianuarie (31 ianuarie și 7 februarie)*

Lenin scrie articolul „O manevră neizbutită“, care reprezintă de fapt un rezumat al corespondențelor trimise de observatorii militari ai presei străine în legătură cu încercările lui A. N. Kuropatkin de a începe o ofensivă împotriva japonezilor la Hoang-ho.

*Mai tîrziu de 18
(31) ianuarie*

Lenin scrie o completare la articolul „Planul bătăliei de la Petersburg“.

Ianuarie, 19 (februarie, 1)

Lenin scrie articolul „O pace țaristă“.

*Mai tîrziu de 19
ianuarie (1 februarie)*

Lenin face extrase din articolul de fond al ziarului „Frankfurter Zeitung“ cu data de 1 februarie 1905 și observații în legătură cu concluziile ziarului despre perspectivele revoluției ruse.

Ianuarie, 21 (februarie, 3)

Într-o scrisoare adresată social-democratului elvețian H. Greulich, Lenin face un scurt istoric al sciziunii din P.M.S.D.R.

Ianuarie, 22 (februarie, 4)

Lenin face îndreptări redacționale și observații la traducerea în limba germană a scrisorii către H. Greulich.

*Ianuarie, mai de
vreme de 25 (7 februarie)*

Lenin întocmește un plan al cuprinsului ziarului „Vpered“ nr. 5, propune tema articolului de fond pentru nr. 6 și scrie note și teze pentru articolul „Mobilizarea armatei proletariatului“.

Lenin, împreună cu M. S. Olminski, întocmește un rezumat al corespondențelor în care se comentează evenimentele de la 9 ianuarie; el a fost publicat sub titlul „Primele tunete“ în nr. 5 al ziarului „Vpered“.

Ianuarie, 25 (februarie, 7)

Într-o scrisoare adresată lui A. Bebel, Lenin respinge propunerea lui de a arbitra în diferendul dintre bolșevici și menșevici.

În nr. 5 al ziarului „Vpered“ apar articolele lui Lenin: „Petersburgul după 9 ianuarie“, „Trepov la lucru“, „Printre liberali“, „Apel către ofițeri“ și altele.

Lenin asistă la referatul ținut la Geneva de M. S. Olminski: „O varietate a oportunismului“, în care este criticat menșevismul.

Ianuarie, 29 (februarie, 11)

Intr-o scrisoare adresată lui A. A. Bogdanov și S. I. Gusev, la Petersburg, Lenin îi îndeamnă să lupte fățiș și cu toată hotărârea pentru convocarea Congresului al III-lea al partidului și să rupă imediat orice legături cu menșevicii.

Ianuarie-februarie

La biblioteca „Société de Lecture“, Lenin citește memoriile lui G.-P. Cluseret despre tactica luptelor de baricade și tehnica insurecției. În același timp, el studiază articolele lui K. Marx despre insurecție și ale lui F. Engels despre activitatea militară și acțiunile de luptă.

Sfârșitul lunii ianuarie (mai devreme de 14 februarie)

Lenin lucrează la articolul „Primele învățăminte“, în care face bilanțul mișcării muncitorești din Rusia în ultimii 20 de ani (1885—1905) și cheamă la pregătire pentru insurecția armată.

Lenin pregătește pentru tipar foaia cu mesajul de salut adresat de „muncitorii social-democrați de la uzina Dneprovsk“ proletarilor din Petersburg. Cele mai importante pasaje din această foaie au fost publicate în ziarul „Vpered“ nr. 6, sub titlul „Mesaj către muncitorii din Petersburg“.

Ianuarie-martie

Lenin poartă o intensă corespondență cu membrii Biroului Comitetelor Majorității și cu organizațiile din Rusia în legătură cu pregătirea Congresului al III-lea al P.M.S.D.R., întocmește planul lucrărilor congresului și scrie proiectele tuturor rezoluțiilor mai importante.

Februarie, 1 (14)

Articolul lui Lenin „Două tactici“, consacrat organizării insurecției armate, apare ca articol de fond în nr. 6 al ziarului „Vpered“.

Februarie, mai târziu de 1 (14)

Lenin lucrează la articolul „Evenimentul zilei“, pentru care întocmește mai multe variante de plan.

- Între 1 și 8 (14 și 21) februarie* Lenin întocmește planul articolului „Trebuie oare să organizăm revoluția?” cu trei variante de titluri: „Treapicikini noștri”, „Sfârșitul (eșecul) treapicikinilor”*, „Confuzioniștii s-au încurcat”.
- Februarie, 2 (15)* Într-o scrisoare trimisă lui S. I. Gusev la Petersburg, Lenin îi propune să întărească și să lărgască legăturile redacției ziarului „Vpered” cu cercurile muncitorești și mai ales cu tineretul.
- Februarie, 4 (17)* Lenin scrie articolul de fond „Despre o înțelegere în vederea luptei pentru insurecție”, care urmează să apară în nr. 7 al ziarului „Vpered”.
- Februarie, mai târziu de 4 (17)* Lenin scrie o serie de adnotări la articolul său „Trebuie oare să organizăm revoluția?”
- Mai devreme de 8 (21) februarie* Lenin se întâlnește cu G. A. Gapon și discută chestiunea unirii laolaltă, în vederea luptei comune, a forțelor partidului social-democrat și a acelorale partidului socialist-revoluționar.
- Februarie, 8 (21)* Apare nr. 7 al ziarului „Vpered”, cu articolele: „Despre o înțelegere în vederea luptei pentru insurecție” (articol de fond) și „Trebuie oare să organizăm revoluția?”, în care Lenin atrage atenția asupra laturii tehnice și organizatorice a pregătirii insurecției.
- Februarie, 9 (22)* Lenin, în numele lui N. N., membru al Biroului Comitetelor Majorității, îl invită pe A. Bebel să participe la lucrările Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. ca mediator. Scrisorii cu invitația i-a fost anexată traducerea în limba germană a înștiințării cu privire la convocarea congresului de către Biroul Comitetelor Majorității, în vederea publicării ei de presa Partidului social-democrat din Germania.
- Februarie, 12 (25)* Într-o scrisoare către S. I. Gusev, Lenin insistă ca, în acțiunea de pregătire și convocare a Congresului al III-lea al partidului, B.C.M. să-și păstreze deplina independență.
- Februarie, 14 (27)* Lenin îi scrie lui Ramsay MacDonald o scrisoare prin care îi face cunoscut că este de acord cu condițiile stabilite de Comitetul reprezentanței

* Vezi adnotarea 101, la pag. 471 din volumul de față. — *Nota trad.*

muncitorești pentru distribuirea celor 80 de lire sterline donate familiilor muncitorilor uciși la 9 ianuarie.

Februarie, 15 (28) În nr. 8 al ziarului „Vpered“ apare articolul lui Lenin „În legătură cu convocarea Congresului al III-lea al partidului“ (articol de fond), în care toți membrii de partid sînt chemați să participe în mod activ la elaborarea și pregătirea dărilor de seamă și a rezoluțiilor pentru congres.

Lenin scrie o „Scrisoare către organizațiile din Rusia“, în care insistă asupra pregătirilor imediate în vederea Congresului al III-lea și comunică problemele cele mai importante din ordinea de zi a congresului.

Februarie, mai tîrziu de 15 (28) Lenin scrie articolul „Evenimentul zilei“. Nemulțumit de conținutul articolului, schițează un plan de refacere a lui și întocmește un conspect în acest sens.

Februarie, mai devreme de 20 (5 martie) Lenin întocmește un chestionar pentru rapoartele pe care organizațiile locale de partid urmează să le prezinte la Congresul al III-lea.

Februarie, 20 (martie, 2) Lenin ia cuvîntul la ședința secției organizatorice a clubului de la Geneva al bolșevicilor pe marginea raportului prezentat de A. M. Essen (Stepanov) asupra activității în mijlocul păturilor neproletare ale populației (studenți, soldați și țărani).

Februarie, mai devreme de 23 (8 martie) Lenin lucrează la articolul „Sarcini noi și forțe noi“, face observații pe marginea pasajelor extrase din „Istoria revoluției franceze“ a lui Aulard, întocmește cîteva variante pentru planul articolului și îi alege un titlu care să reflecteze conținutul.

Februarie, 23 (martie, 8) Apare nr. 9 al ziarului „Vpered“, cu articolul lui Lenin „Sarcini noi și forțe noi“, în care este formulată pentru prima oară lozincă strategică a bolșevicilor în revoluția burghezo-democratică: instaurarea dictaturii revoluționar-democratice a proletariatului și a țărănimii.

Mai tîrziu de 24 februarie (9 martie) Lenin scrie articolul „Pretexte nesfîrșite“, în legătură cu refuzul Consiliului partidului de a convoca Congresul al III-lea. Articolul a rămas neîncheiat.

- Februarie, 26
(martie, 11)* Într-o scrisoare trimisă lui S. I. Gusev la Petersburg, la 23 februarie (8 martie), Lenin îi comunică hotărîrea adoptată de Consiliul partidului, care s-a pronunțat împotriva convocării Congresului al III-lea; totodată, cheamă la luptă hotărîtă împotriva menșevicilor în întreaga Rusie.
- Februarie* Lenin scrie planul general al hotărîrilor și proiectele de rezoluții ale Congresului al III-lea al partidului.
- Lenin scrie articolul „Modificarea punctului din statut cu privire la centre“.
- Februarie, mai
devreme de 5'
(18 martie)* Lenin conspectează cartea lui Hanotaux „Istoria Franței contemporane. 1871—1900“, în vederea unui referat despre Comuna din Paris, și întocmește „Planul unei prelegeri despre Comună“.
- Februarie-martie* Lenin scrie prefața la broșura „Memoriul lui Lopuhin, directorul departamentului poliției“, apărută în editura lui V. Bonci-Bruevici și N. Lenin într-un număr de 2 000 de exemplare.
- Februarie, mai
devreme de 7
(20) aprilie* Lenin studiază concepțiile lui K. Marx și F. Engels în legătură cu problema agrară și mișcarea țărănească; această studiere este prilejuită de modul greșit în care este expus punctul lor de vedere de către K. Kautsky în articolul său „Die Bauern und die Revolution in Russland“, apărut în „Die Neue Zeit“ nr. 21 pe anii 1904—1905.
- Sfârșitul luptii
februarie* Într-o scrisoare adresată lui S. I. Gusev, membru al Biroului Comitetelor Majorității, Lenin propune să se ia măsuri pentru trimiterea de delegați la congres nu numai din partea comitetelor bolșevice, dar și din partea celor menșevice și a grupului de publiciști.
- Nu mai devreme
de februarie* Lenin întocmește un conspect al broșurii sale „Sarcinile social-democraților ruși“ (ediția a 2-a, 1902), căruiu îi pune ca titlu: „O paralelă între momentele «1» și «3»“, și face însemnări în legătură cu atitudinea P.M.S.D.R. față de teroare.
- Mai devreme de
2 (15) martie* Lenin redactează un articol al lui A. V. Lunacearski (Voinov), „Falimentul regimului polițienesc“, care urmează să apară în nr. 10 al ziarului „Vpered“ și un articol al lui Severțev (Filatov), „Zemski sobor și politica noastră“.

- Lenin redactează corespondența „Printre țărani (Scrisoarea unui social-democrat)“, care urmează să fie publicată în nr. 10 al ziarului „Vpered“.
- Martie, 2 (15)* În nr. 10 al ziarului „Vpered“ au apărut articolele lui Lenin „Proletariatul și democrația burgheză“ și „Pe cine vor ei să înșele?“
- Martie, 3 (16)* Într-o scrisoare trimisă lui S. I. Gusev la Petersburg, Lenin îi face cunoscut că a fost amânată conferința partidelor socialiste organizată de G. A. Gapon și arată că e necesar ca A. A. Bogdanov, care se află în Rusia, să plece imediat în Elveția.
- Martie, 5 (18)* La o adunare a coloniei ruse a emigranților politici din Geneva, Lenin ține un referat despre Comuna din Paris.
- Martie, mai de vreme de 10 (23)* Lenin redactează traducerea rusă a unui capitol din cartea „Memoriile generalului Cluseret“ și scrie o scurtă biografie a acestuia. Traducerea apare în nr. 11 al ziarului „Vpered“, sub titlul: „Luptele de stradă (Sfaturile unui general al Comunei)“.
- Martie, 10 (23)* Într-o scrisoare adresată secretarului „Comitetului reprezentanței muncitorești“ din Anglia, Lenin aduce mulțumiri pentru banii trimiși în vederea ajutorării familiilor muncitorilor uciși la 9 ianuarie.
- În nr. 11 al ziarului „Vpered“ apar articolele lui Lenin: „Proletariatul și țărănimea“ (articol de fond), „Primul pas“ și „În legătură cu istoricul programului partidului“.
- Martie, 12 (25)* Lenin scrie Comitetului din Odesa în legătură cu desemnarea de delegați pentru Congresul al III-lea al partidului.
- Martie, 16 (29)* Lenin scrie articolul „Manoperele bonapartiștilor“, care apare ca supliment la nr. 13 al ziarului „Vpered“.
- În nr. 12 al ziarului „Vpered“ apare articolul lui Lenin „Despre programul nostru agrar (Scrisoare către Congresul al III-lea)“.

- Mai târziu de 18
(31) martie* Într-o scrisoare trimisă la Ekaterinoslav (lui S. Șvart), Lenin face propunerea de a se trimite, din partea majorității, un delegat la Congresul al III-lea sau de a se expedia o scrisoare în care să se protesteze împotriva Comitetului din Ekaterinoslav, care a fost acaparat de menșevici, și să se exprime dorința de a participa la congres.
- Martie, 20 (aprilie, 2)* Lenin participă la o conferință a organizațiilor socialiste din Rusia care are loc la Geneva. Convingându-se de poziția oportunistă a conferinței, Lenin nu mai ia parte la lucrările ei.
Lenin este ales delegat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. din partea organizației din Odesa.
- Mai devreme de
23 martie (5
aprilie)* Lenin redactează articolul lui Vorovski „Principii liberale și apucături revoluționare”, care apare în nr. 13 al ziarului „Vpered”.
- Martie, 23 (aprilie, 5)* Într-o scrisoare pe care i-o trimite lui P. A. Krasikov la Paris, Lenin comunică data deschiderii Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.

În nr. 13 al ziarului „Vpered” apar articolele lui Lenin: „Capitalul european și absolutismul” (articol de fond), „Al doilea pas” și începutul articolului „Social-democrația și guvernul revoluționar provizoriu”.
- Martie-aprilie* Lenin scrie articolul „Revoluție de tipul celei din 1789 sau de tipul celei din 1848?”

C U P R I N S

Prefață VII—XX

1 9 0 4

CE URMĂRIM NOI? (Către partid) 1—12

CĂTRE PARTID 13—21

*CĂTRE CINCI MEMBRI AI COMITETULUI CENTRAL.

În Rusia 22—24

SCRISOARE CĂTRE AGENȚII COMITETULUI CENTRAL ȘI CĂTRE MEMBRII COMITETELOR P.M.S.D.R. CARE S-AU PRONUNȚAT PENTRU MAJORITATEA DE LA CONGRESUL AL II-LEA AL PARTIDULUI 25—26

*PROIECT DE REZOLUȚIE A GRUPULUI DE LA GENEVA AL MAJORITĂȚII 27—28

*SCRISOARE CĂTRE GLEBOV (V. A. NOSKOV) 29—37

*PREFAȚĂ LA BROȘURA LUI N. ȘAHOV „LUPTA PENTRU CONGRES“ 38—39

EIN SCHRITT VORWÄRTS, ZWEI SCHRITTE RÜCKWÄRTS. <i>Eine Abwehr von N. Lenin</i> (UN PAS ÎNAINTE, DOI PAȘI ÎNAPOI. <i>Răspunsul lui N. Lenin către Rosa Luxemburg</i>)	40—65
ÎNȘTIINȚARE CU PRIVIRE LA CONSTITUIREA BIROULUI COMITETELOR MAJORITĂȚII. <i>Proiect</i>	66—70
UN LIBERAL SERVIABIL	71—74
CAMPANIA ZEMSTVELOR ȘI PLANUL „ISKREI“	75—98
I	79
II	83
III	88
IV	94
*TEZELE REFERATULUI ASUPRA SITUAȚIEI ÎNTERNE A PARTIDULUI. <i>Tezele referatului meu</i>	101—102
SCRISOARE CĂTRE TOVARĂȘI (<i>Cu prilejul apariției organului de presă al majorității partidului</i>)	103—109
ÎNȘTIINȚARE DESPRE FORMAREA COMITETULUI DE ORGANIZARE ȘI DESPRE CONVOCAREA CELUI DE-AL III-LEA CONGRES ORDINAR AL PARTIDULUI MUNCITORESC SOCIAL-DEMOCRAT DIN RUSIA	110—112
UN NOU IMPRUMUT CERUT DE RUSIA	113—114
DECLARAȚIA ȘI DOCUMENTELE CU PRIVIRE LA RUPTURA DINTRE INSTITUȚIILE CENTRALE ȘI PARTID	115—126
ABSOLUTISMUL ȘI PROLETARIATUL	127—137

DESPRE BUNELE DEMONSTRAȚII ALE PROLETA- RILOR ȘI PROASTELE RAȚIONAMENTE ALE UNOR INTELECTUALI	138—144
E TIMPUL SĂ TERMINĂM	145—149
CONFERINȚELE COMITETELOR	150
*DECLARAȚIA GRUPULUI DE INIȚIATIVĂ CARE A FONDAT BIBLIOTECA DE LA GENEVA A P.M.S.D.R.	151
CĂDEREA PORT-ARTHURULUI	152—160
VORBELE FRUMOASE NU ȚIN DE CALD	161—167
*SCRISOARE CĂTRE GRUPUL DE BOLȘEVICI DE LA ZURICH	168—170
*SCRISOARE CĂTRE E. D. STASOVA ȘI TOVARAȘII DIN ÎNCHISOAREA DE LA MOSCOVA	171—175
GREVA DE LA PETERSBURG	176—179
REVOLUȚIE ÎN RUSIA	180
DEMOCRAȚIA MUNCITOREASCĂ ȘI DEMOCRAȚIA BURGHEZĂ	181—191
DE LA NARODNICISM LA MARXISM	192—199
Primul articol	192
TARTUFII NOȘTRI	200—202
ÎNCEPUTUL REVOLUȚIEI ÎN RUSIA	203—206
ZILE REVOLUȚIONARE	207—231
1. CE SE PETRECE ÎN RUSIA ?	209

2. POPA GAPON	212
3. PLANUL BĂTĂLIEI DE LA PETERSBURG	214
*4. COMPLETARE LA ARTICOLUL „PLANUL BĂ- TĂLIEI DE LA PETERSBURG“	217
5. „TĂTUCÛL-ȚAR“ ȘI BARICADELE	218
6. PRIMII PAȘI	222
7. AJUNUL DUMINICII SÎNGEROASE	226
8. NUMĂRUL MORTILOR ȘI RĂNIȚILOR	229
9. LUPTE DE BARICADE	230
O PACE ȚARISTĂ	232
SCURT ISTORIC AL SCIZIUNII DIN P.M.S.D.R.	233—239
Scrisoare către Greulich	234
TREPOV LA LUCRU	240—243
PETERSBURGUL DUPĂ 9 IANUARIE	244—245
*SCRISOARE CĂTRE A. A. BOGDANOV ȘI S. I. GUSEV	246—251
PRIMELE ÎNVĂȚĂMINTE	252—257
DOUĂ TACTICI	258—267
TREBUIE OARE SĂ ORGANIZĂM REVOLUȚIA?	268—277
DESPRE O ÎNȚELEGERE ÎN VEDEREA LUPTEI PENTRU INSURECȚIE	278—286
*ÎN LEGĂTURĂ CU CONVOCAREA CONGRESULUI AL III-LEA AL PARTIDULUI. <i>Din partea redacției</i>	287—290
DIN LAGĂRUL NOII „ISKRE“	291

*SCRISOARE CĂTRE ORGANIZAȚIILE DIN RUSIA	292—293
*ANCHETĂ. <i>În legătură cu Congresul al III-lea al partidului</i>	294—296
*STENOGRAME ALE INTERVENȚIILOR DIN CURSUL ȘEDINȚEI DE LA CLUBUL DIN GENEVA AL BOLȘEVICILOR. <i>Procesul-verbal de la 5 martie 1905</i>	297—298
I	297
II	298
III	298
SARCINI NOI ȘI FORȚE NOI	299—311
OSVOBOJDENIȘTII ȘI NEOISKRIȘTII. MONARHIȘTII ȘI GIRONDINII	312—313
PRETEXTE NESFIRȘITE	314—316
*PLANUL GENERAL AL LUCRĂRILOR ȘI HOTĂRIRILOR CONGRESULUI AL III-LEA AL P.M.S.D.R.	317—332
1. PROIECTUL ORDINII DE ZI A CONGRESULUI	319
*2. LISTĂ DE REZOLUȚII	320
*3. PLANUL GENERAL AL HOTĂRIRILOR CONGRESULUI	321
4. PROIECT DE REZOLUȚII ALE CONGRESULUI	328
1. Rezoluție cu privire la comportarea dezorganizatoare a menșevicilor sau neoiskriștilor	328
2. Rezoluție cu privire la atitudinea lui Plehanov în timpul crizei din partidul nostru	329

3. Rezoluție cu privire la poziția principială a
neoiskriștilor 330
4. Rezoluție cu privire la relațiile dintre muncitori
și intelectuali în cadrul partidului social-de-
mocrat 331

MODIFICAREA PUNCTULUI DIN STATUT CU PRI-
VIRE LA CENTRE 333—335

PLANUL UNEI EXPUNERI DESPRE COMUNĂ . . . 336—339

PREFAȚĂ LA BROȘURA „MEMORIUL LUI LOPUHIN,
DIRECTORUL DEPARTAMENTULUI POLIȚIEI“ . . 340—343

PE CINE VOR EI SĂ ÎNȘELE? 344—346

PROLETARIATUL ȘI DEMOCRAȚIA BURGHEZĂ . . 347—349

PROLETARIATUL ȘI ȚĂRĂNIMEA 350—355

LUPTELE DE STRADĂ (*Sfaturile unui general al Comunei*) 356—357

PRIMUL PAS 358—363

*ÎN LEGĂTURĂ CU ISTORICUL PROGRAMULUI
PARTIDULUI 364

DESPRE PROGRAMUL NOSTRU AGRAR (*Scrisoare către
Congresul al III-lea*) 365—370

MANOPERELE BONAPARTIȘTILOR 371—375

AL DOILEA PAS 376—380

CAPITALUL EUROPEAN ȘI ABSOLUTISMUL . . . 381—389

*REVOLUȚIE DE TIPUL CELEI DIN 1789, SAU DE TIPUL CELEI DIN 1848 ?	390—392
CĂTRE PARTID	393—394

MATERIALE PREGĂTITOARE

*PLANUL ARTICOLULUI „ȚĂRANIMEA ȘI SOCIAL- DEMOCRAȚIA“	397—399
--	---------

1	397
-------------	-----

2	398
-------------	-----

*PLANUL UNEI CONVORBIRI PROPAGANDISTICE DESPRE CRIZE	400—401
---	---------

*PLANUL A TREI CONVORBIRI DESPRE PROGRAMUL SOCIAL-DEMOCRAT	402—403
---	---------

*SCHIȚĂ DE TEZE PENTRU ARTICOLUL „CUM SE APĂRĂ EI?“	404—405
--	---------

*PLANUL ARTICOLULUI „1895 și 1905 (O mică paralelă)“	406—407
--	---------

*MATERIALE PENTRU ARTICOLUL : „DEMOCRAȚIA MUNCITOREASCĂ ȘI DEMOCRAȚIA BURGHEZĂ“	408—409
--	---------

*TEZELE ARTICOLULUI „PRIMELE ÎNVĂȚĂMINTE“	410—413
---	---------

MATERIALE PENTRU ARTICOLUL „SARCINI NOI ȘI FORȚE NOI“	414—419
--	---------

*1. NOTE LA ARTICOLUL „MOBILIZAREA ARMA- TEI PROLETARIATULUI“	414
1	414
2	415
*2. PLANUL ARTICOLULUI „EVENIMENTUL ZILEI“	416
*3. PLAN DE REFACERE A ARTICOLULUI „EVE- NIMENTUL ZILEI“	417
*4. NOTELE ȘI PLANUL PENTRU ARTICOLUL „SARCINI NOI ȘI FORȚE NOI“	418
*PLANUL ARTICOLULUI „PROLETARIATUL ȘI ȚĂRĂ- NIMEA“	420—421

Lista lucrărilor scrise de V. I. Lenin în perioada iulie 1904—martie 1905 și negăsite pînă în prezent	425
Lista de lucrări și documente la a căror redactare a luat parte V. I. Lenin	426
Adnotări	430
Indice de lucrări și izvoare citate sau menționate de V. I. Lenin	482
Indice de nume	518
Date din viața și activitatea lui V. I. Lenin	568

I L U S T R A Ț I I

Prima pagină a manuscrisului lui V. I. Lenin „Înștiințare cu privire la constituirea Biroului Comitetelor Majorității“. — 1904	67
Coperta broșurii lui V. I. Lenin „Campania zemstvelor și planul «Iskrei»“, — 1904	76—77

Manuscrisul lui V. I. Lenin „Tezele referatului asupra situației interne a partidului“. — 1904	99
Prima pagină a ziarului bolșevic „Vpered“ nr. 1 din 4 ianuarie 1905 (22 decembrie 1904) cu articolul lui V. I. Lenin „Absolutismul și proletariatul“	129
Prima pagină de manuscris a articolului lui V. I. Lenin „Sarcini noi și forțe noi“. — 1905	301

